Археографическій сборникъ

документовъ

относящихся къ исторіи Сѣверо-Западной Руси

издаваемый

при управленіи Виленскаго учебнаго округа.

ТОМЪ ПЯТЫЙ

(дополнительный)

изданный О. Щербицкимъ и А. Демьяновичемъ.

ВИЛЬНА, 1871.

Въ печатнѣ А. Г. Сыркина, на Большой улицѣ, рядомъ съ Николо-Перенесенской церковью.

Пятый томъ «Археографическаго Сборника» служитъ дополненіемъ къ I, II, III и IV томамъ «Археографическаго Сборника». Онъ состоитъ изъ слѣдующихъ отдѣловъ:

1. **Документы относящіеся къ исторіи Трокскихъ церквей.** Въ этотъ отдѣлъ вошли документы, относящіеся попреимуществу къ исторіи Трокской Архимандріи, нигдѣ еще не напечатанные, и служатъ дополненіемъ къ документамъ этого рода, напечатаннымъ въ «Собраніи актовъ гг. Вильны и Трокъ» Семенова, и во II томѣ «Археографическаго Сборника». Такимъ образомъ, при помощи этихъ дополнительныхъ документовъ, можно составить болѣе или менѣе обстоятельный очеркъ исторіи Трокской Архимандріи, одной изъ древнѣйшихъ православныхъ святынь въ древней столицѣ Литовскихъ князей до Гедимина. Ея цвѣтущее состояніе въ началѣ, постепенный потомъ упадокъ и запустѣнье и наконецъ расхищеніе латинскими ксендзами и панами ея фундуша, пожалованнаго православными князьями и боярами Литовскими, напоминаютъ вообще печальную судьбу всего православно-русскаго въ Западно-русскомъ краѣ.

Трокская Архимандрія основана въ концѣ XIV ст., (въ 1384 г.), великимъ княземъ Литовскимъ Витовтомъ. Этотъ князь построилъ въ Трокахъ двѣ церкви: одну во имя Рождества Христова, а другую во имя Рождества Пречистыя Богородицы съ монастыремъ. Обѣ эти церкви съ монастыремъ и составляли первоначально такъ называемую Трокскую Архимандрію [1]). Впослѣдствіи къ ней принадлежала еще церковь Св. Георгія Великомученика, основанная Сапѣгами на островѣ [2]). Каждая изъ этихъ церквей имѣла извѣстный надѣлъ земли и разныя угодья, которые всѣ вмѣстѣ составляли фундушъ Трокской Архимандріи. Витовтъ «на прозьбу и жодане княгини Великое Ульяны» пожаловалъ Пречистенской церкви часть Трокскаго озера (Луку)

---

1) Собраніе грамотъ и актовъ гг. Вильны и Трокъ Семенова Ч. II. № 55. См. ниже №№ 10, 11.

2) См. ниже № 21, стр. 50. Собр. актовъ гг. Вильны и Трокъ, Ч. II. № 61. стр. 155.

и пустошь Мейловщину. Въ записи Витовта на этотъ фундушъ, представленной тивуномъ жмудскимъ Андрѣемъ Илкговскимъ въ трибуналъ и внесенной въ трибунальныя книги въ 1535 г. между прочимъ сказано: «А въ тотъ монастырь и въ тую луку не маютъ се вступовати ни митрополитъ, а ни владыка, а ни воевода Троцки, а игуменъ збожныхъ куницъ давати, а ни которыхъ подачокъ митрополиту,... не знати ему никого, одно насъ господаря» [1]). На основаніи этой записи Трокская Архимандрія принадлежала къ числу королевскихъ бенефицій [2]).

Въ 1568 г. княгиня Нелединская, урожденная Кунцевичъ, пожаловала Трокскому монастырю населенную деревню Янкишки [3]) (въ Трокскомъ уѣздѣ), состоящую изъ двухъ полей, на которыхъ высѣвалось 15 бочекъ [4]).

Съ 1528 г. Королевскій подскарбій Иванъ Андрѣевичъ ежегодно давалъ Пречистенскому монастырю 70 копъ грошей литовскихъ и одну свѣчу въ иконѣ Божіей матери, а съ 1554 г. онъ сталъ давать десятину съ имѣнія своего Вевья [5]) и Попортей; нѣсколько лѣтъ спустя Иванъ Андрѣевичъ десятину съ Попортей сталъ давать на церковь Св. Николая, построенную имъ въ этой же деревнѣ, а Пречистенскому монастырю назначилъ десятину съ Мигутянъ [6]). Въ

---

[1]) Собр. актовъ гг. Вильны и Трокъ Ч. II. № 55.

[2]) Въ Западной Россіи, во времена польскаго владычества, было два рода Архимандрій: перваго рода архимандріями назывались тѣ монастыри, настоятели которыхъ носили почетный титулъ архимандритовъ. До уніи эти настоятели назначались и утверждались митрополитами или мѣстными епископами, и находились въ полной отъ нихъ зависимости. Со временъ уніи, когда всѣ монастыри, какъ перешедшіе въ унію, такъ и позднѣе образовавшіеся, составили особую конгрегацію, или общину, извѣстную подъ именемъ Базиліанскаго ордена, всѣ настоятели монастырей, какъ игумены, такъ и архимандриты, назначались прото-архимандритомъ или генераломъ ордена. Другого рода архимандріями назывались тѣ монастыри, которые получили фундуши отъ Литовскихъ князей или знатныхъ бояръ и подлежали, по фундушевымъ записямъ, праву ктиторскому. Монастыри получившіе фундушъ отъ Литовскихъ князей или отъ польскихъ королей, принадлежали къ числу королевскихъ бенефицій, и по усмотрѣнію королей были жалуемы въ пожизненное владѣніе, за какія нибудь заслуги, лицамъ духовнымъ, а иногда и свѣтскимъ. Къ числу такихъ архимандрій принадлежала и Трокская.

[3]) Археогр. Сбор. Т. II. № 88.

[4]) Встарину количество земли большею частью измѣряли количествомъ высѣваемаго на ней хлѣба. Этотъ обычай сохранился и до нынѣ въ Западной Россіи. Самая большая мѣра сыпучихъ тѣлъ, какъ встарину, такъ и теперь, была бочка, только объемъ ея въ прежнія времена былъ больше нынѣшняго. Подробнѣе объ этомъ см. ниже документъ № 21, стр. 58.

[5]) Акты гг. Вильны и Трокъ, № 55. Ч. II.

[6]) См. ниже № 2.

1612 г. Трокскій намѣстникъ Иванъ Бака, опекунъ Трокской Архимандріи, завѣщалъ дѣтямъ своимъ, чтобы они ежегодно давали Пречистенскому монастырю копу грошей и двѣ бочки ржи, но это завѣщаніе, какъ видно изъ жалобы священника Филиппа Ивановича и позва Трокскаго вознаго, не было исполнено ими [1]).

Въ 1624 г. Иванъ Богдановичъ Сапѣга, съ согласія своихъ братьевъ, уступилъ Пречистенскому монастырю упомянутую выше церковь Св. Георгія, построенную его предками на островѣ, съ принадлежащимъ къ ней фундушомъ, т. е. островъ на озерѣ Бражольскомъ, на которомъ засѣвалось около 4 бочекъ, и часть земли съ лѣсомъ и мельницею на рѣчкѣ Бражолѣ, между деревнями Величковымъ и Михнишками [2]).

Церкви Рождества Христова принадлежало нѣсколько плацовъ въ г. Трокахъ и корчма, пожалованная ей Сигизмундомъ Августомъ (1538 г.) съ правомъ свободной продажи пива, меду и пр. [3]).

Политическія неурядицы въ Литвѣ и Польшѣ были причиною того, что въ Трокскомъ монастырѣ иногда не было ни архимандритовъ, ни монаховъ, и потому монастырская собственность была расхищаема или мѣстными городскими властями, или сосѣдними землевладѣльцами. Въ 1584 г. опекуномъ этой Архимандріи король назначилъ Трокскаго тивуна Андрѣя Илкговскаго. Онъ нашолъ Т. Архимандрію въ самомъ жалкомъ положеніи. Какой-то панъ Станиславъ Стравинскій отнялъ фундушъ Витовта Мейловщину, оставивъ монастырь безъ всякихъ средствъ къ существованію, такъ что всѣ монахи разбѣжались, жилъ только при церкви одинъ священникъ, да и тотъ, какъ сказано въ жалобѣ Илкговскаго, поданной въ трибуналъ, не имѣлъ опредѣленнаго содержанія «и про велики недостатокъ свой мусилъ прочъ отыти» [4]). По ходу дѣла не видно, чтобы приняты были судомъ какія нибудь мѣры къ отнятію монастырской собственности у Станислава Стравинскаго. Спустя пять лѣтъ священникъ Василій Өеодоровичъ подалъ жалобу по этому дѣлу въ Трокскій зем-

---

[1]) Акты гг. Вильны и Трокъ, Ч. II. 58.

[2]) Какъ великъ былъ этотъ фундушъ, можно видѣть изъ протестаціи, поданной въ 1719 г. Вѣтринскимъ. Трокскимъ архимандритомъ, въ гродскій судъ Виленскаго воеводства противъ Трокскаго подстаросты Станислава и войта Ивана, братьевъ Селявовъ и другихъ чиновниковъ г. Трокъ, завладѣвшихъ этимъ фундушомъ. Онъ состоялъ изъ нѣсколькихъ участковъ земли, на которыхъ засѣвалось 38 бочекъ, что составитъ около 100 десятинъ. Арх. Сборн. Т. I. № 96.

[3]) Привилей на эту корчму приведенъ въ декретѣ Трибунальнаго суда по жалобѣ Трокскаго священника Филиппа Ивановича на Толокопскаго. См., ниже № 11, стр. 15. Акт. гг. Вильны и Трокъ, № 53, стр. 143.

[4]) Акт. гг. Вильны и Трокъ, Ч. II. № 55.

скій судъ, который сдѣлалъ только напоминаніе пану Стравинскому о возвратѣ Мейловщины [1]). Пока Станиславу Стравинскому дѣлали только напоминаніе, онъ успѣлъ между тѣмъ передать Мейловщину своему наслѣднику Еразмусу Стравинскому. Около того же времени Трокскій мѣщанинъ Толоконскій отнялъ плацы, на которыхъ были поселены 12 крестьянъ огородниковъ, принадлежавшихъ Рождественской церкви. По смерти священника Василія Θеодоровича, привилей на Трокскую Архимандрію получилъ священникъ Филиппъ Ивановичъ Лямонтомъ. До прибытія его въ Троки ключи отъ церкви и отъ монастыря были у подвоеводы Ивана Баки. При содѣйствіи Баки, Филиппъ Ивановичъ началъ процессъ въ Трокскомъ земскомъ судѣ съ Эразмусомъ Стравинскимъ о Мейловщинѣ, и съ Толоконскимъ о 12 огородникахъ. Процессъ съ Толоконскимъ кончился мировою сдѣлкой (1615 г.), по которой онъ уступилъ Архимандріи только девять огородниковъ [2]). Въ 1622 г. тотъ же священникъ подалъ жалобу на пріора Трокскаго доминиканскаго монастыря Зелепскаго, который велѣлъ сломать изгородь на церковныхъ огородахъ, захватилъ часть огорода, а дерево (около 37 возовъ) велѣлъ свезти въ свой монастырь. Когда священникъ хотѣлъ остановить такое явное насиліе, ксендзымонахи «прогнали его собаками» и пригрозили ему, что если онъ будетъ жаловаться на нихъ, то «отобьютъ ему руки и ноги»... Жалоба эта, внесенная въ гродскія книги, осталась безъ послѣдствій (№ 15). Процессы эти, между прочимъ, замѣчательны въ томъ отношеніи, что они свидѣтельствуютъ о своеволіи польской шляхты и католическаго духовенства, которые подчасъ не признавали обязательными для себя рѣшенія даже трибунальныхъ судовъ, не говоря уже о судахъ низшей инстанціи, такъ что по одному и тому же дѣлу, окончательно рѣшенному судомъ въ пользу истца, приходилось жаловаться суду нѣсколько разъ, и если истцу удавалось возвратить свою собственность, то не иначе, какъ при содѣйствіи сильныхъ протекторовъ.

Въ началѣ XVII ст. Трокская Архимандрія перешла въ руки уніятовъ, какъ это видно изъ передаточной записи Трокскаго земянина Даніила Солтана (№ 14), по которой онъ уступилъ,—вѣроятно съ согласія короля,—свое право на эту Архимандрію уніятскому митрополиту Іосифу Руцкому, который, еще въ бытность свою архимандритомъ Виленскаго Св.-Троицкаго монастыря, посылалъ своихъ монаховъ въ Троки съ цѣлью насильно отнять у священника Филиппа Ивановича Трокскую Архимандрію и присоединить ее къ Св.-Троицкому монастырю (№ 12), но встрѣтилъ сильный отпоръ. Руцкій передалъ Трокскую Архимандрію въ вѣдѣніе учрежденнаго имъ Базыліанскаго ордена.

---

1) Акт. гг. Вильны и Трокъ, Ч. II. № 56.

2) См. ниже №№ 11, 13.

Православные жители Трокъ, противъ воли и желанія которыхъ совершилась эта передача древнѣйшей въ Литвѣ святыни въ руки враговъ православія, тотчасъ же извѣстили объ этомъ Виленское Св.-Духовское братство. Братство съ своей стороны употребило всѣ усилія къ возвращенію православнымъ этой святыни; въ 1624 г., съ разрѣшенія короля, она присоединена была къ Виленскому Св.-Духову монастырю [1]), но не надолго. Базыліане, при содѣйствіи своего прото-архимандрита Рафаила Корсака, впослѣдствіи митрополита, выхлопотали у Владислава IV привилей, по которому Трокская Архимандрія навсегда уступалась базыліанамъ Виленскаго Св.-Троицкаго монастыря [2]).

Съ переходомъ въ вѣдѣніе базыліанскаго ордена, Трокская Архимандрія по прежнему принадлежала къ числу королевскихъ бенефицій съ тѣмъ только различіемъ, что право «презентовать» архимандрита, на основаніи привилея Владислава IV, принадлежало теперь исключительно уніятскому митрополиту. Уніятскіе митрополиты мало заботились о благосостояніи Трокской Архимандріи. Почти въ теченіи всего XVII ст. посылали туда своихъ арендаторовъ, которые и не думали содержать монаховъ, или давать порядочное содержаніе священнику [3]). Къ концу XVII в. монастырь Пречистенскій пришелъ въ ветхость, и въ 1713 г. совершенно разрушился; спустя нѣсколько времени архимандритъ Люцидъ Войниловичъ на разныя средства построилъ новый деревянный монастырь, но и онъ недолго просуществовалъ [4]). Въ 1794 г., во время пожара, истребившаго г. Троки, сгорѣлъ и Трокскій монастырь съ церковью [5]).

Во время войны, Августа II съ Карломъ XII большая часть Трокъ была обращена въ развалины; такой же участи подверглась и церковъ Рождества Христова. Духовенство, какъ католическое, такъ и уніятское, не имѣя пристанища въ Трокахъ, разошлось по разнымъ мѣстамъ. Трокскіе доминикане

---

1) Акт. гг. Вильны и Трокъ ч. II № 59.

2) Также ч. II № 60.

3) См. привилей Августа II данный архимандриту Пашковскому въ 1710 г., приведенный ниже въ докум. подъ № 21 стр. 54.

4) Объ этомъ говорится въ арендномъ контрактѣ Трокскаго архимандрита Сапоровича съ А. Ростовскимъ. Документъ этотъ, бывшій у насъ подъ руками, находится въ архивѣ Виленскаго св. Троицкаго монастыря; не вошелъ въ томъ. Въ инвентарѣ Т. архимандріи, составленномъ 1709 г., упоминается только „церковище помонастырское.“ Чье свидѣтельство вѣрнѣе, трудно рѣшить. Впрочемъ, если принять во вниманіе, что подлинность этого инвентаря была заподозрѣна одною изъ тяжущихся сторонъ въ процессѣ архим. Хрулькевича, такъ какъ подлинникъ его былъ затерянъ, а существовала только копія его, (№ 21 стр. 52—53) то первое свидѣтельство вѣроятнѣе.

5) Арх. сборн. Т. II № 99.

воспользовались этими несчастными обстоятельствами для своихъ цѣлей. Чтобы затереть слѣды существованія въ Трокахъ православной, а потомъ уніятской церкви, они, по возвращеніи въ Троки, уже не захотѣли основаться на своемъ старомъ пепелищѣ, а построили свой монастырь съ костеломъ на томъ мѣстѣ, гдѣ была Рождественская церковь и завладѣли юрисдикой, т. е. плацами и огородами, принадлежавшими этой церкви въ Трокахъ. Левъ Залепскій, тогдашній уніятскій митрополитъ, протестовалъ противъ такого насилія; при содѣйствіи администратора уніятской митрополіи Архіепископа Винницкаго, по просьбѣ архимандрита Іосифа Сапоровича [1]), Августъ II подтвердилъ грамоты и привилеи, данные его предшественниками этой церкви на плацы и медовую корчму, на церкви и церковища, и вообще далъ право поискивать судебнымъ порядкомъ все, что было отнято у Трокской архимандріи. Іосифъ Сапоровичъ не успѣлъ завести надлежащаго процесса съ Трокскими доминиканами, онъ скоро умеръ. Процессъ этотъ начатъ былъ архимандритомъ Вѣтринскимъ въ 1719 г. Внутренніе безпорядки въ Польшѣ и удаленіе Вѣтринскаго съ Трокской архимандріи пріостановили ходъ дѣла. Преемники Вѣтринскаго почему то ладили съ доминиканами и невозобновляли начатаго имъ процесса. Въ 1794 г. сгорѣлъ Доминиканскій костелъ и монастырь. Пользуясь этимъ случаемъ, Трокскій архимандритъ Амвросій Сынгаевскій хотѣлъ возстановить здѣсь церковь Рождества Христова. Когда узнали объ этомъ доминикане, они тотчасъ вошли въ сдѣлку съ »жидомъ караимомъ« и дозволили ему построить корчму, что и было тотчасъ же исполнено караимомъ. Тѣла умершихъ, покоившихся въ церковномъ склепѣ, были разбросаны евреемъ, а на ихъ мѣстѣ поставлены бочки съ пивомъ и водкой [2]).

Частая смѣна архимандритовъ и владѣльцевъ смежнаго имѣнія Михнишекъ, принадлежавшихъ Виленской р.—католической консисторіи, была причиною того, что границы фундуша Трокской Архимандріи затерялисъ и большая часть земель и угодій были захвачены сосѣдними владѣльцами, какъ это видно изъ процессовъ, веденныхъ въ разныхъ судебныхъ мѣстахъ: съ татариномъ Айсомъ Ахматовичемъ (1590 г.), который завладѣлъ фундушомъ кн. Нелединской [3]); съ Трокскимъ магистратомъ въ 1759 г. (№ 18), и въ 1760 г. (№ 19) съ тѣмъ же магистратомъ и пріоромъ бернардинскимъ архимандритомъ Антониномъ Княжевичемъ, Діонисіемъ Чадаемъ въ 1781 г. (№ 20), Юліаномъ Подерней въ 1795 г. съ бискупомъ Лопатинскимъ и др.; Амвро-

---

[1]) См. ниже № 21 стр. 55.
[2]) Арх. сборн. Т. II. № 99.
[3]) Арх. сбор. Т. II № 90.

сіемъ Сынгаевскимъ и Хрулькевичемъ съ сосѣдними помѣщиками Василевскимъ и каноникомъ Длусскимъ (№ 21), въ началѣ нынѣшняго столѣтія [1]).

Не смотря на то, что въ Трокахъ уже съ 1794 г. не существовало ни монастыря, ни церкви, архимандриты все таки назначались и имѣли свое мѣстопребываніе въ Виленскомъ св. Троицкомъ монастырѣ до возсоединенія уніатовъ съ православною церковью. Съ этого времени фундушъ Трокской Архимандріи отданъ св. Троицкому монастырю, который и до настоящаго времени не теряетъ надежды возвратить земли и угодья, нѣкогда принадлежавшія Трокской архимандріи.

II. Записки игумена Ореста. Записки эти напечатаны во II томѣ Археографическаго Сборника съ значительными пропусками такихъ мѣстъ, которыя, по мнѣнію издателя этого тома, г. Елеонскаго, незаслуживали особеннаго вниманія ученыхъ или по незначительности сообщаемыхъ фактовъ и извѣстій, или потому, что о томъ или другомъ фактѣ, разсказанномъ въ «Запискахъ» упоминаютъ другіе историки. Въ критическомъ разборѣ первыхъ четырехъ томовъ археографическаго сборника М. О. Кояловича, напечатанномъ въ журналѣ Мин. Народн. Просвѣщенія за 1870 г. вотъ что, между прочимъ, замѣчено объ этихъ пропускахъ: «нельзя не высказать сожалѣнія, что издатели позволили себѣ сдѣлать значительные пропуски въ Запискахъ игумена Ореста. Какого рода эти пропуски, объ этомъ можно судить по слѣдующимъ примѣрамъ. На стр. XCVII (II т.) подъ разсказомъ о

---

[1]) Какъ видно изъ дѣлъ, хранящихся въ архивѣ Виленскаго св. Троицкаго монастыря, архимандритъ Сынгаевскій въ 1817 г. началъ также процессъ съ старостовомъ Бражольскимъ, прежніе владѣльцы котораго незаконно отняли въ разныя времена мельницу, лѣса, луга и островъ, принадлежавшіе Трокской архимандріи. Такъ какъ староство Бражольское перешло въ казну, а по Высочайше утвержденному положенію нельзя было производить размежеванія казенныхъ имѣній съ частными владѣльцами безъ вѣдома и участія казенной палаты, то Сынгаевскій препроводилъ свою жалобу съ документами въ казенную палату, извѣстивъ ее въ тоже время, что имъ подано уже прошеніе въ Трокскій межевой судъ о размежеваніи съ сосѣдними владѣльцами. Казенная палата чрезъ Трокскій земскій судъ объявила архимандриту Сынгаевскому, что „граничное дѣло съ державою Бражоле можетъ онъ производить узаконеннымъ порядкомъ, о чемъ дать знать граничному суду" [1]) ипр. Въ этотъ же судъ были препровождены и всѣ документы, представленные въ палату Сынгаевскимъ. Долго пришлось ходить этому дѣлу, подобно другимъ исковымъ дѣламъ Архимандріи, по разнымъ межевымъ и граничнымъ судамъ, въ губернское правленіе, оттуда въ каз. палату и обратно, и такимъ образомъ проходило оно цѣлые десятки лѣтъ. Между тѣмъ помѣщикъ Василевскій успѣлъ нѣкоторые участки спорной земли заселить своими крестьянами, и процессъ становился

---

[1]) Подлинное отношеніе Виленской казенной палаты отъ 19 Окт. 1817 г. № 5212.

рѣшеніи участи лицъ, присягавшихъ въ 1812 году Наполеону, замѣчается: «Затѣмъ коротко разсказывается о судьбѣ отрѣшенныхъ отъ должности за присягу Наполеону консисторскихъ чиновниковъ, о смерти Варлаама (епископа Могилевскаго), объ удаленіи іезуитовъ изъ Бѣлоруссіи въ 1820 году съ краткимъ очеркомъ злоупотребленій іезуитскихъ».

Или на стр. CI. въ концѣ Записокъ игумена Ореста, замѣчается:

«Въ рукописи находится перечень настоятелей Могилево-братскаго монастыря и списокъ членамъ Могилевскаго братства, состоящій изъ 271 имени; имена митр. Петра Могилы и Сильвестра Коссова стоятъ во главѣ этого списка. Списокъ этотъ неполонъ и составленъ на основаніи книги отъ 1666 года, въ которую вносили только тѣ имена братчиковъ, кои помнились современниками 1666 года; прежняя книга, заведенная для записыванія братчиковъ, сгорѣла въ 1666 году во время пожара».

Эти замѣчанія показываютъ, что издатели считали не важными тѣ вещи, которыя пропустили; но можно ли съ этимъ согласиться? Трудно согласиться съ издателями даже насчетъ тѣхъ пропусковъ, о которыхъ они замѣчаютъ, что разсказанное въ нихъ согласно съ Голиковымъ, Бантышъ-Каменскимъ и друг. Издателямъ, безъ сомнѣнія, извѣстно, что иногда одна особенная черта въ разсказѣ памятника, одно особое слово могутъ послужить основаніемъ для важныхъ выводовъ; да и вообще издателямъ слѣдовало держаться правила,

---

болѣе сложнымъ. Въ такомъ положеніи находилось дѣло до 1847 г. Въ этомъ году настоятель Виленскаго св. Троицкаго монастыря архимандритъ Евсевій, видя еще новыя покушенія сосѣднихъ владѣльцевъ къ нарушенію границъ Трокской архимандріи и желая возвратить прежде отнятыя владѣнія, просилъ епархіальное начальство „содѣйствовать къ уничтоженію напередъ тѣхъ покушеній, дать ходъ дѣлу въ Трокскомъ межевомъ судѣ производившемуся объ отнятіи у разныхъ лицъ, незаконно завладѣвшихъ собственностью Трокской архимандріи." Литовская духовная консисторія въ 1853 году снеслась по этому дѣлу съ разными присутственными мѣстами. По распоряженію гражданскаго начальства Трокскій уѣздный землемѣръ Струсевичъ, въ присутствіи уѣзднаго стряпчаго, становаго пристава, лѣсничаго, тяжущихся сторонъ, депутатовъ и понятыхъ, въ 1855 г. составилъ съ натуры планъ владѣній Трокской архимандріи, на которомъ показано безспорней земли, оставшейся во владѣніи Архимандріи только 49 десятинъ 1623 сажени, и спорной—150 десятинъ 1421 саж.—Планъ этотъ, по повѣркѣ въ губернской чертежной, препровожденъ при дѣлѣ въ губернское правленіе, а губ. правленіе, считая съ своей стороны невозможнымъ удовлетворить претензію Троицкаго монастыря, препроводило все дѣло въ Литовскую консисторію. Консисторія же сообразивъ безнадежность дальнѣйшаго по сему дѣлу производства, при тогдашнемъ составѣ чиновниковъ и при ихъ неблагопріязненныхъ отношеніяхъ къ интересамъ православныхъ учрежденій въ западно-русскомъ краѣ, препроводило всю переписку и документы по этому дѣлу (5 апр. 1856 г.) въ Виленскій св. Троицкій монастырь.

какъ можно меньше пользоваться принципомъ опускать въ памятникахъ не важныя вещи, а лучше всего вовсе имъ не пользоваться. Вѣроятно многіе съ нами согласятся, если мы выскажемъ желаніе, чтобы въ дополнительномъ томѣ Сборника напечатаны были всѣ пропуски изъ записокъ игумена Ореста».

Подобное же замѣчаніе сдѣлано и въ Отеч. Запискахъ за 1869 г. т. 4 г. Н. К.

Всѣ эти пропуски напечатаны въ настоящемъ томѣ, за исключеніемъ того, что оказалось уже напечатаннымъ почти буквально въ другихъ изданіяхъ [1]).

Изъ напечатанныхъ въ этомъ отдѣлѣ замѣтокъ игумена Ореста можно указать на слѣдующіе болѣе крупные отрывки:

1) Происхожденіе Бѣлоруссіи.

2) О Головчинскомъ сраженіи и вообще о войнѣ Петра I съ Карломъ XII.

3) Жалоба православныхъ Петру I на католиковъ и слѣдствія оной.

4) Списокъ членовъ Могилевскаго братства и настоятелей Могилево-Братскаго монастыря со времени его основанія.

5) Характеръ Анастасія Братановскаго, его духовное завѣщаніе и стихи на его кончину.

6) Формулярный списокъ Архіеп. Могилевскаго Варлаама Шишацкаго и законы, на основаніи которыхъ онъ лишенъ былъ сана.

7) Изгнаніе іезуитовъ изъ Россіи.

8) Нашествіе французовъ и встрѣча ихъ въ Вильнѣ. «Смятеніе народа въономъ городѣ было чрезвычайно, замѣчаетъ между прочимъ авторъ Записокъ: поляки, бѣгавши по улицамъ, кричали: виватъ Наполеонъ! а русскіе спѣшили изъ города. Французы, въ залогъ своей пріязни, начали все грабить: снимали съ каждаго попавшагося имъ платье, забирали въ домахъ все,

---

[1]) Къ числу такихъ пропусковъ относятся: а) Меморіалъ Петра I объ оскорбленіи его въ Полотскѣ уніятскими монахами и объ участи ихъ постигшей. б) Статьи представленныя русскому правительству Могилевскимъ епископомъ Сильвестромъ Четвертинскимъ о притѣсненіи его и обидахъ чинимыхъ православнымъ, съ предложеніемъ средствъ помочь онымъ. в) Меморіалъ данный польскому посланнику Хоментовскому о чинимыхъ православнымъ въ Польшѣ и Литвѣ обидахъ. г.) Исчисленіе обидъ нанесенныхъ православнымъ 1723, 1724, и 1725 гг. д) Донесеніе Бѣлорусскаго епископа Іосифа Волчанскаго отъ 7-го Сент. 1739 г. отомъ же; егоже донесеніе (1745) отомъ, какія при его предмѣстникахъ въ воеводствѣ Мстиславскомъ отняты на унію монастыри и церкви. Рескриптъ Императрицы Елизаветы Петровны своему министру о таковыхъ съ польской стороны чинимыхъ наглостяхъ. е) Усилія папы Бенедикта XIV упразднить православную Могилевскую епархію. и) Возведеніе на Могилевскую каѳедру Георгія Конисскаго. к) Мѣры принятыя Екатериною II къ облегченію участи православныхъ въ Польшѣ и Литвѣ. л) Рѣчь Георгія Конисскаго предъ королемъ Станиславомъ Августомъ Понятовскимъ Все это напечатано въ „Историческомъ извѣстіи объ уніи“ — Бантыш-Каменскаго. Гра-

что было хорошаго и льстило ихъ корыстолюбію; останавливали на дорогѣ кареты, выпрягали изъ оныхъ лошадей подъ свои повозки и дѣлали другія неистовства и даже смертоубійства».

Довольно видное мѣсто въ «Запискахъ» занимаютъ свѣдѣнія о томъ, какое участіе принимали польскіе дворяне и латинское духовенство въ распространеніи уніи. Дѣятельное участіе въ этомъ дѣлѣ, какъ видно изъ «Записки Георгія Конисскаго», принимали миссіонеры доминиканскіе и особенно іезуитскіе. Въ выборѣ средствъ для своихъ цѣлей и въ этомъ дѣлѣ миссіонеры не стѣснялись. «Католики, превращавшіе въ унію, а особливо миссіонеры, употребляли много и обманчивыхъ средствъ,» говорится между прочимъ въ «Запискѣ» Георгія Конисскаго. «Миссіонеръ Облочинскій съ товарищами своими въ м. Улѣ, принудивъ народъ принять унію и увѣривъ ихъ, якобы они изведены изъ схизмы, подобно какъ израиль изъ Египта, велѣлъ имъ ницъ пасть и молиться Богу, дабы послалъ имъ вмѣсто манны хлѣбъ небесный, подобно израилю въ пустынѣ; и какъ они пали, то онъ, разбросавъ по нихъ баранки, вскричалъ: вотъ, Богъ услышалъ вашу молитву и далъ вамъ хлѣбъ съ небесе; пріимите же оной и, съ благоговѣніемъ вкушая, потомкомъ вашимъ чудо сіе проповѣдайте» (стр. 94). А какъ охотно переходилъ въ унію народъ, можно видѣть изъ слѣдующаго факта: въ мѣстечкѣ Костюковичахъ староста Минскій Ивановскій отдалъ Костюковицкую церковь уніятскому священнику, отнявъ ее у православныхъ «съ воинскою командою съ пушкою, съ жалкимъ притомъ бывшимъ дѣйствіемъ, ибо прихожане, не бывъ въ состояніи противиться, пали на гробища умершихъ сродниковъ своихъ и, рыдая, вопіяли: блаженны вы умершіи въ благочестіи»!

III. **Акты Московской конфедераціи.** Конфедерація эта образовалась въ смутное время появленія самозванцевъ въ Россіи. Конфедераты,

---

мота Петра I жителямъ Могилева объ освобожденіи ихъ, по причинѣ разоренія, отъ поборовъ на войско, — напечатана въ Бѣлорусскомъ архивѣ № 51. Жизнь архіепископа Могилевскаго Анастасія Братановскаго, — напечатана въ IV части собранія его проповѣдей. Не вошли также въ V томъ два указа изъ Могилевской Духовной Консисторіи: одинъ — 1773 г. Апрѣла 2 о переименованіи Могилевской епархіи (по указу св. Сунода) и объ измѣненіи въ титулѣ епископа Могилевскаго; другой 1797 г. Ноября 12 о учрежденіи трехъ архимандрій въ Могилевской епархіи; Статистическое свѣденіе (довольно краткое) о Могилево-братскомъ монастырѣ, составленное первымъ его архимандритомъ Іоасафомъ въ 1799 г.; Вѣдомость Могилево-братскаго училищнаго Богоявленскаго монастыря о наданныхъ земляхъ и угодіяхъ, составленная въ 1800 г. октября, 10, — такъ какъ всѣ эти оффиціальные документы хранятся въ мѣстныхъ архивахъ и могутъ быть напечатаны по подлиннику. По той же причинѣ не вошла въ V томъ и выписка изъ протокола Могилевскаго статистическаго комитета засѣданія его отъ 23 октября 1836 года.

какъ видно изъ актовъ, сопровождали Лже-Димитрія въ Россію, будучи вполнѣ увѣрены, что это не настоящій царевичъ Димитрій, а самозванецъ [1]) и вмѣстѣ съ нимъ вошли въ Москву, почему и называютъ себя (въ письмахъ къ королю и др.) столичнымъ войскомъ [2]). Въ скоромъ времени они вошли съ королемъ въ сдѣлку, по которой они согласились отступиться отъ «фантастическаго царя« и обязались содѣйствовать возведенію на Московскій престолъ короля или сына его — королевича Владислава [3]). Перемѣна обстоятельствъ, недостатокъ боевыхъ снарядовъ и особенно крайняя нужда во всемъ по случаю невыдачи жалованья заставили конфедератовъ возвратиться въ отечество, не смотря на всѣ просьбы сейма, депутатовъ отъ разныхъ городовъ и особенно короля, который убѣдительнѣйше просилъ рыцарей, чтобы хоть часть ихъ — "болѣе смѣлые и отважные,»—подержались подъ Москвой до прибытія его съ королевичемъ, чтобы «видѣть корону снятою съ головы Московскаго царя и возложенною на голову Польскаго короля» (№ 26 стр. 137). Въ отвѣтномъ письмѣ къ королю рыцари заявляютъ, что у нихъ есть «сильное желаніе воевать и служить королю, но »безъ денегъ» они не могутъ осуществить этого желанія (№ 37). Была и другая, болѣе важная причина скораго удаленія рыцарей изъ Москвы вопреки желанію короля. Рыцари желали возвести на Московскій престолъ королевича Владислава, а не самого короля; этого желали и русскіе; и Ляпуновъ, отъ имени «всего царства» неоднократно писалъ, по словамъ рыцарей, къ референдарію Литовскому, заступавшему мѣсто гетмана, предупреждая его, что если «не дадутъ королевича Владислава на царство, то скорѣе всѣ погибнутъ, чѣмъ примутъ въ цари его королевскую милость» (№ 72 стр. 206). По соображеніямъ рыцарей, съ возведеніемъ Владислава на Московскій престолъ, война тотчасъ бы прекратилась, какъ они неоднократно писали объ этомъ къ сенаторамъ; военныя издержки ихъ были бы удовлетворены русскими, и цѣль ихъ была бы достигнута. Но у короля были другіе планы; онъ не согласился дать королевича въ цари и хотѣлъ во что бы то ни стало продолжать войну. Этотъ отказъ короля, по словамъ рыцарей, тотчасъ же измѣнилъ ходъ дѣлъ: «замки (конечно, преданные полякамъ) начали отпадать». Рицари, недождавшисъ королевича, не получая ни свѣжихъ подкрѣпленій, ни денегъ, оставленные на произволъ судьбы, соста-

---

[1]) Въ отвѣтѣ королевскимъ комиссарамъ (док. № 56) конфедераты называютъ его „фантастическимъ царемъ".

[2]) Всѣхъ конфедератовъ, вышедшихъ изъ Москвы, было 75,000. Арх. Сбор. Т. IV № 81, стр. 316.

[3]) Археогр. Сбор. Т. IV, № 78, стр. 310. На эту сдѣлку намѣкаютъ рыцари и въ своемъ отвѣтѣ королевскимъ комиссарамъ. См. ниже № 56.

вили актъ конфедераціи, 1612 г. Января 27, въ которомъ, между прочимъ, постановили: »если къ 24 Іюня 1612 г. не получатъ обѣщаннаго вознагражденія, то по истеченіи этого срока они возвращаются за границу и остановятся въ королевскихъ столовыхъ имѣніяхъ, изъ которыхъ не выйдутъ до тѣхъ поръ, пока не послѣдуетъ уплата обѣщаннаго« [1]). По истеченіи этого срока, рыцари перешли границу и распредѣлили между собою воеводства, которыя обязаны были содержать ихъ, пока король и сеймъ не обдумаютъ средствъ къ вознагражденію «кровавыхъ заслугъ ихъ».

Въ это время Польша вела войну съ Турками въ Валахіи и довольно неудачно (№№ 24, 28): Королевскіе комиссары и гетманъ Жолкевскій просили рыцарей выступить въ походъ противъ «враговъ креста Господня», которые уже вторгнулись въ предѣлы польскихъ владѣній. Нѣкоторые полки двинулись въ Подолію и остановились лагеромъ подъ Серлевцомъ, но не принимали дѣятельнаго участія въ военныхъ дѣйствіяхъ: рыцарямъ хотѣлось «отдохнуть на свободѣ». Во всѣхъ мѣстахъ своего пребыванія рыцари хозяйничали, какъ у себя дома. Больше всего страдали отъ постоя рыцарей низшія сословія, — крестьяне въ деревняхъ и мѣщане въ городахъ. «Нѣтъ конца тѣмъ злодѣяніямъ, которыя совершаются въ волостяхъ королевскихъ и духовныхъ», пишетъ, между прочимъ, къ рыцарямъ архіепископъ Гнѣзненскій: въ раззоренныхъ постоемъ деревняхъ многіе лишены не только хлѣба, но и жизни... Плачъ и вопли этихъ несчастныхъ людей вопіютъ на небо о мщеніи! «Въ заключеніе письма своего примасъ совѣтуетъ рыцарямъ лучше сражаться подъ знаменами Гетмана съ врагами креста Господня, чѣмъ угнетать своихъ согражданъ.... Насиліе однихъ вызоветъ насиліе со стороны другихъ, — и тогда конецъ рѣчи посполитой»! (№ 37) Предсказанія примаса отчасти сбылись: выведенный изъ терпѣнія безчинствами и насиліями рыцарей народъ отплачивалъ имъ тѣмъ же; такъ избита была цѣлая рота Залесскаго вмѣстѣ съ его братомъ и однимъ поручикомъ (№ 45). Въ Познани были убиты два рыцаря, а тѣла ихъ, изсѣченныя въ куски, были брошены собакамъ на съѣденіе. (№ 56 стр. 187). Между тѣмъ созванъ былъ сеймъ въ Варшавѣ, который исключительно занялся изысканіемъ средствъ для уплаты жалованья войску; назначена была чрезвычайная подать, которую сборщики податей должны были препровождать королевскимъ комиссарамъ, командированнымъ для переговоровъ съ рыцарями и для приведенія въ извѣстность дѣйствительныхъ расходовъ, сдѣланныхъ рыцарями во время Московскаго похода. Рыцари, въ ожиданіи уплаты жалованья, собрались въ одно мѣсто, во Львовѣ. Но ожиданія ихъ не сбылись. Собранная подать оказалась недостаточною для удовлетворенія всѣхъ

---

[1]) Арх. Сбор. Т. IV, № 78.

требованій войска. На долю столичнаго войска пришлась незначительная часть. Рыцари постановили: распредѣлить полки и роты въ трехъ воеводствахъ — Русскомъ, Бѣльскомъ и Волынскомъ и «жить съ добровольнаго торга,» полагая кормовыхъ по 30 золотыхъ на лошадь изъ суммы, выданной войску въ счетъ жалованья; а эту сумму обязаны были пополнить всѣ старосты и державцы королевскихъ и духовныхъ имѣній, каждый сообразно съ доходами съ имѣній и съ таксой установленной рыцарями. При этомъ рыцари заявили старостамъ и державцамъ, что если они не согласятся выполнить требованій войска »добровольно«, то деньги будутъ звысканы «силою оружія» (№ 61). «Не камнемъ же или вѣтромъ питаться имъ»! писали рыцари въ свое оправданіе къ старостамъ Великопольскимъ и архіепископу Гнѣзненскому (№ 62, 63). Между тѣмъ и Смоленское войско, не получивши сполна обѣщаннаго вознагражденія, обратилось къ столичному войску съ просьбою «помочь ему вооруженною рукою противъ тѣхъ, которые желали бы лишить тружениковъ заработанной награды», съ полною готовностью съ своей стороны ко всякимъ услугамъ (№ 66). Столичное войско въ своемъ отвѣтѣ посламъ Смоленскаго войска тоже обѣщало полную готовность къ услугамъ во всякое время, «если бы даже вздумалъ кто угрожать войску войною» (№ 68). Брестскіе конфедераты, хотя и получили «полную награду за свои труды» и потому рѣшились разъѣхаться по домамъ, не желая окончательно разорять мѣста своего пребыванія, однако обѣщали столичному войску, въ случаѣ нужды, явиться въ полномъ вооруженіи и стать въ ряды столичнаго войска для защиты общаго дѣла (№ 69). Слухи объ этомъ не могли не дойти до короля. Встревоженный такими неблагопріятными извѣстіями, король тотчасъ же созвалъ новый сеймъ, который долженъ былъ заняться исключительно пріисканіемъ средствъ для уплаты «жолду», какъ столичному, такъ и другимъ войскамъ. Извѣщая объ этомъ столичное войско, король проситъ рыцарей, чтобы они, не обращая вниманія па универсалы своего начальника, Іосифа Цѣклинскаго, къ державцамъ королевскихъ имѣній и къ духовенству, ожидали уплаты жалованья и не предпринимали ничего такого, «чтобы могло охладить доброе расположеніе къ нимъ короля и поставить сеймъ въ затрудненіе» (№ 65). Въ своемъ отвѣтѣ на это письмо рыцари заявили, что только крайнія обстоятельства и особенно невниманіе нѣкоторыхъ сеймиковъ и даже сейма къ ихъ нуждамъ заставило ихъ рѣшиться на тѣ крайнія мѣры, въ которыхъ укоряетъ ихъ король. Израсходовавши всѣ 30 золотыхъ, которые выданы были каждому рыцарю заимообразно на 13 недѣль, войско не имѣло чѣмъ дальше содержаться; прокармливаться «постоемъ» рыцари теперь не желали, чтобы не разорять и безъ того разоренной страны и не подать повода «нѣкоторымъ» къ своеволію. Рыцари обратились къ сеймикамъ и сейму съ вопросомъ: «чѣмъ питаться имъ до уплаты жолду?» Нѣко-

торые сеймики позволили взять на прокормленіе изъ той же суммы, изъ которой и прежде выдано заимообразно по 30 золотыхъ; другіе, и въ томъ числѣ и сеймъ, ничего не отвѣчали. Рыцари обратились «къ королю и къ рѣчи посполитой» съ просьбой разрѣшить ихъ недоумѣніе, а тѣ отвѣчали: «пусть питаются снѣгомъ, котораго теперь такъ много» (№ 78, стр. 213). Въ другомъ письмѣ къ королю рыцари упрекаютъ его въ томъ, что просьбы ихъ не исполняются, желанія ихъ не выслушиваются, а неоднократно повергнутыя предъ королемъ жалобы на страданія рыцарей — обращаются въ посмѣшище (№ 79). Въ отвѣтъ на эти упреки войска, король писалъ, что о его добромъ расположеніи къ рыцарямъ свидѣтельствуютъ тѣ заботы, какія прилагалъ онъ какъ на прошлыхъ сеймахъ, такъ особенно на нынѣшнемъ, который созванъ имъ исключительно для обсужденія средствъ къ удовлетворенію требованій войска. Король и сеймъ опредѣлили сдѣлать новые поборы, и «рыцари, получивши сполна обѣщанное вознагражденіе, безъ сомнѣнія, разойдутся по домамъ», писалъ король въ заключеніе своего письма (21 дек. 1613 г. № 80).

Этимъ письмомъ и заканчивается рукопись.

Въ приложеніи помѣщены двѣ записки: а) Историческое извѣстіе о іерархіи Могилевской до 1845 г., б) Историческое свѣденіе о Могилево-Братскомъ монастырѣ, помѣщенныя въ рукописи игумена Ореста также въ видѣ приложенія. Сверхъ этихъ записокъ, въ этомъ же отдѣлѣ помѣщено нѣсколько документовъ, дополняющихъ записки игумена Ореста, особенно тѣ мѣста, гдѣ говорится о притѣсненіяхъ и обидахъ, какія терпѣли православные отъ католиковъ въ б. Польскомъ королевствѣ (№№ 84, 85, 86 . . .).

Описательный указатель къ I, II, III, IV Т. Археогр. Сборника, прилагаемый при настоящемъ томѣ, составленъ въ алфавитномъ порядкѣ и раздѣляется на 3 отдѣла: на указатель а) лицъ, б) мѣстъ, в) предметовъ и г) реченій; причемъ наименованіе лицъ (фамилій), мѣстъ и пр. напечатано заглавными буквами,—въ указателѣ лицъ—имена напечатаны обыкновеннымъ шрифтомъ, поставленнымъ на двѣ шпоны. Наконецъ свѣдѣнія о лицахъ, мѣстахъ и предметахъ въ указателѣ помѣщены въ порядкѣ слѣдованія томовъ, начиная съ I и до IV; при всякомъ извѣстіи о лицѣ, мѣстѣ и предметѣ въ скобкахъ римской цифрой обозначенъ томъ, а Арабской—страница тома, гдѣ находится это извѣстіе.

Средства на изданіе V-го тома даны г. попечителемъ Виленскаго учебнаго округа Николаемъ Александровичемъ Сергіевскимъ.

Изданіемъ V-го т. завѣдывали учители Литовской Семинаріи О. Щербицкій и А. Демьяновичъ *).

---

*) Первый завѣдывалъ изданіемъ документовъ и составилъ указатель къ V-му тому, второй составилъ указатель къ I, II, III и IV т. т.

I.

ДОКУМЕНТЫ ОТНОСЯЩІЕСЯ КЪ ИСТОРІИ ТРОКСКИХЪ ЦЕРКВЕЙ.

1.

1502 г. *) Индикта 5, мѣсяца Іюня 19 дня. Приказъ короля Александра Трокскому тивуну о возвратѣ подскарбію Ивану Андрѣевичу пруда, отнятаго у него тивуномъ Ждановъ.

Александеръ Божею милостью король польскій, велилій князь литовскій и проч.

Тывуну троцкому Михну Ивановичу.

Жаловалъ намъ дворанинъ нашъ сынъ небощыка подскарбего нашего земского пана Андрея Александровича Иванъ, штожъ дей небощыкъ отецъ его панъ Андрей купилъ прудъ на рецѣ на Бражилѣ у жида троцкого у Михала Даниловича, ино дей какъ велѣли есьмо жидову (зъ) земли нашое вонъ выбити, и въ тотъ дей часъ Жданъ тывунъ троцкій въ тотъ прудецъ на насъ ся увязалъ къ тывунству троцкому, и панъ Андрей такъ борзо не поспѣлъ намъ на тывуна на Ждана жаловаты, а потомъ дей у хоробу впалъ и съ той хоробы таки не вышелъ, Богъ душу его съ того свѣта собралъ, и такъ же дей тое дѣло проторло, ажъ и до тыхъ часовъ, и тыми разы сынъ его Иванъ на то листъ купный передъ нами указывалъ, почему отецъ его тотъ прудъ купилъ; протожъ коли то отца его купля, и мы тотъ прудъ ему зася отдали, и ты бы вжо въ тотъ прудъ не вступался и далъ бы еси ему въ томъ впокой. Нехай онъ тотъ прудъ держитъ, какъ отецъ его у того жида купилъ. Писанъ у Берести. Іюня 19 дня индикта 5-о.

Подлинный на бумагѣ съ малою королевскою печатью, оттиснутою на бумагѣ. Хранится въ архивѣ Виленскаго Св.-Троицкаго монастыря.

2.

1530 г. Мая 29. Отвѣтное письмо Іосифа **) митрополита кіевскаго и галицкаго на письмо подскарбія Ивана Андрѣевича.

Иванъ Андр. извѣщалъ митрополита, что онъ будетъ давать десятину на придѣлъ Вознесенія Христова, при Воскресенской церкви въ Трокахъ, не съ Попортей, а съ Мигутянъ, попортьскую же десятину будетъ давать на церковь св. Николая, недавно построенную имъ въ Попортяхъ ***).

Благословеніе Іосифа Божею милостью архіепископа митрополита кіевскаго, галицкаго и всея Руси о Святомъ Духѣ возлюбленному господину и сыну нашего смиренія

---

*) Годъ опредѣленъ по индикту. Печатаемые въ этомъ отдѣлѣ документы служатъ дополненіемъ къ документамъ, напечатаннымъ во II т. Археогр. Сборника, Отд. 2.

**) Іосифъ III, митрополитъ кіевскій, отъ 1526—1538. Стебельскій—Chronologia. Всѣ помѣщаемыя ниже письма м. Іосифа писаны имъ собственноручно, полууставомъ съ титлами. Годы писемъ опредѣлены по индикту.

***) Въ VI т. Археогр. Сборника напечатано „Духовное завѣщаніе“ Ивана Андрѣевича, по прозванію—Солтана. На Попортьскую церковь св. Николая онъ завѣщалъ „службу людей зуполную.“ Стр. 25—26. Въ XVII в. Попортье принадлежало фамиліи Кишекъ; отъ нихъ перешло къ Радивиламъ на Биржахъ и Дубинкахъ. Археогр. Сборн. Т. VIII, стр. 135.

благовѣрному и христолюбивому пану Ивану Андрѣевичу подскарбьему дворному господара короля его милости, старостѣ виленскому молитва наша милому Богу за вашее милости здорове, и ради быхмо слышали о здорови твоее милости и твоее милости панеи, а слышачи то Бога милого съ того хвалю и тымся духовне веселю. А также што писалъ твоя милость до насъ повѣдаючи и указывалъ намъ архимандритомъ нашимъ Сарапіономъ, штожъ передъ тымъ давалъ твоя милость десятину ку церкви Христову Воскресенію въ каплицу вашое милости Вознесенія Христова у Троцехъ зъ двора своего съ Попортей, а передъ тымъ въ томъ дворѣ вашое милости въ Попортехъ церкви Божее небыло, и тежъ пану мысливши то твоя милость и поставилъ церковь храмъ святого Николы во имѣньи своемъ въ Попортехъ, хотячи собѣ лешного богомоля мѣти, и тую десятину того двора Попортьскаго, штожъ передъ тымъ давано къ тому придѣлу Христова Вознесенья у Уроцехъ, обернути и давати на тотъ храмъ святого Николы въ Попортехъ, а тамъ, до Троковъ, до того придѣлу Вознесенія Христова хочешь твоя милость зъ другого двора своего, зъ Мигутянъ, десятину давати также сполна, якожъ и съ того двора; и въ томъ твоя милость жадаешь и просишь въ насъ благословенія, абыхмо мы зволили то и благословили. А про тожъ мы на прозбу и жодане твоее милости господина сына нашого дозволяемъ то и благословляемъ твою милость, рачи твоя милость тую десятину, котораяжъ передъ тымъ давана до Троковъ ку придѣлу Христова Вознесенія, обернути и давати на храмъ святого Николы въ Попортехъ, а съ того имѣнья Мигутянъ, котороежъ поблизку Троковъ есть въ дву миляхъ, твоя милость рачи давати до того ку придѣлу Христова Вознесенія десятину также сполна, какже и съ того двора бывало и давано только бы тому священнику..... а до поповъ Троцкихъ до воскресенскаго писали есмо, абы они черезто той десятинѣ попортьской впокой дали, и ни во што ся не вступали— вжобы смотрѣли собѣ и брали десятину съ того двора зъ Мигутянъ. А при томъ милость Божья и нашого смиренія благословеніе и молитва да будетъ зъ вашею милостью честнымъ благородствомъ. Писанъ въ Новегородку Мая 29 Индикта 3.

Подлинный на бумагѣ съ печатью тисненною на восковой массѣ. Ветхъ. Хранится тамъ же.

3.

1530 г. Сентября 18. Письмо Іосифа митрополита кіевскаго къ трокскому городничему Богухвалу.

Проситъ его ходатайства у подскарбія Ивана Андреевича о назначеніи на трокскую архимандрію священника Николаевской церкви Василія вмѣсто низложеннаго имъ архим. Симона.

Благословеніе Іосифа Божею милостію архіепископа митрополита Кіевскаго и всея Руси о Святомъ Дусѣ сыну нашего смиренія пану Богухвалу Дмитровичу городничему трокскому и пану Величку ключнику троцкому молитва наша къ милому Богу за вашее милости здорове. На игумена троцкого на Симона многи до насъ жалобы приходять и въ нѣкоторыхъ выступкахъ и мы виноватого находимъ какже и панъ Иванъ под-

скарбей и по двакроть вже до насъ писалъ и слугу своего присылалъ для его таковое нерядности, нехотячи его въ томъ монастыри больши того мѣти; ино и намся тоежъ видить и до пана Ивана подскарбьего вже есмо о томъ отписали. И просилъ насъ попъ никольскій Василій, богомолецъ вашее милости, хотячи въ томъ монастыри игуменомъ быти, абыхъ я въ той речи до вашее милости за нимъ писалъ, штобы ваша милость за нимъ причинились до пана Ивана подскарбьего о тотъ монастырь. Ино я вашу милость благословляю: рачте за нимъ писати до пана Ивана, просячи абы ему тотъ монастырь подалъ, бо ми ся такъ по немъ знаетъ, ижъ бы къ тому годный былъ, а ведь же естлибы на томъ не такъ онъ жилъ въ монастыри, какъ на игумена слушить, тогды самъ себе отъ игуменства отдалитъ, и мы ему не вкажемъ священствовати, а буде то ли панъ добрый въ тымъ чину мнишескомъ, тогды будетъ всимъ вашее милости любъ. Да прошу твоее милости, пане городничій, какъ будете селявы ловити, не забудь насъ селявами накормити. А милость Божія и нашего смиренія благословеніе да будетъ зъ вашею милостью. Писанъ на Вацѣ. Септября 18 дня.

Подлинный на четвертки бумаги. Адресъ: О Св. Дусѣ сыновомъ нашего смиренія пану Богухвалу Дмитрієвичу городничому троцкому и пану Величку ключнику троцкому. *Хранится тамъ же.*

4.

1530 г. Декабря 31. Его же письмо къ подскарбію Ивану Андрѣевичу.

Проситъ назначить кого нибудь на игуменство въ Трокскій монастырь.

Благословеніе Іосифа Божею милостію архіепископа митрополита кіевскаго и всея Руси о Святомъ Дусѣ возлюбленному сыну нашого смиренія благородному пану Ивану Андрѣевичу подскарбьему дворному господара короля его милости, державцы веленскому, молитва наша къ милому Богу за вашое милости здоровье. Ради быхмо всегды слышечи здоровье твоей милости и твоее милости панее и вашоей милости дѣтей милыхъ, а коли то слышимъ, милого Бога съ того хвалимъ и тымъ ся духовне веселимъ. Передъ симъ вже есми много кротъ до твоей милости писывали, и теперь чересъ сесь нашъ листъ твою милость вноминаемъ, абы твоя милость рачилъ къ манастырю Пречистое Богоматери въ Троцехъ своего поданя игумена находити и до насъ его прислати по благословенье, а коли твоя милость тамъ такого священника не найдешь, и твоя милость рачи о томъ до насъ отписати, мы вже будемъ о томъ печаловати, и таковаго человѣка набывши, къ тому манастырю пошлемъ; бо тотъ грѣхъ теперь ни на комъ, только на моей души и тежъ на твоей милости лежитъ, што тоя церковь Божія вже больши году безъ хвалы Божеей стоитъ. А при томъ твою милость просимъ, абы твоя милость рачилъ казати часто кротъ о своемъ здоровьи до насъ отписовати. А милость Божія и нашого смиренія благословеніе да будетъ съ твоею милостью. Писанъ въ Мѣньску. Декабря 31 дня.

Подлинный на бумагѣ. Адресъ: О Св. Дусѣ

возлюбленному сыну нашого смиренія благородному пану Ивану Андреевичу, подскарбьему дворному господара короля его милости, державцы веленскому. *Хранится тамъ же.*

5.

1534 г. Марта 27, Индикта 8. Его же письмо къ подскарбію Ивану Андреевичу.

Извѣщаетъ, что онъ постригъ въ монахи рекомендованнаго (презентованнаго) имъ священника Василія на Трокскую архимандрію на мѣсто игумена Симона, который за свои проступки отрѣшенъ отъ священнодѣйствія.

Благословеніе Іосифа Божею милостью архіепископа митрополита кіевскаго и всея Руси о Святомъ Дусѣ возлюбленному сыну нашего смиренія благородному пану Ивану Андреевичу подскарбему дворному господара короля его милости державци веленскому молитва наша къ милому Богу за вашеей милости здоровье и ради быхомъ всегда слыша о здоровьи твоей милости и твоей милости панее, а коли то слышимъ, Бога милого съ того хвалимъ и тымъ ся духовне веселимъ. Што твоя милость тыми часы писалъ до насъ о того богомолца твоей милости попа николскаго съ Троковъ Василія, ижъ твоя милость на писане первого листа нашего и прозбу манастыря своего Троцкого ему не отмолвилъ и ему далъ. Ино мы съ такое доброе воли твою милость сына нашего благословляемъ и велико дякуемъ, же твоя милость въ томъ жеданя нашего не отставилъ; а мы въ чомъ ся коли згодимъ на жедане твоей милости ради есмо также любость твоей милости чинити. И водле тое данины твоей милости и писаня листа твоего къ намъ мы нашимъ благословеніемъ къ тому престолу его утвердили за вашей милости здоровіе Бога милого просити. И тежъ пишешь твоя милость въ листѣ своемъ просячи, абыхмо того попа Василія въ черньцы постригли и у архимандриты совершили къ тому манастырю твоей милости. Ино мы ради быхмо для твоей милости то вчинили, нижли ускореся придмо въ тыи теперешнии постныи дни и подъ свята онъ къ церкви до Троковъ а отъ насъ поспѣшилъ; а только бы намъ здѣсь было на него образъ мнишескій покладати, тогды подлугъ указаня писма мелъ бы онъ здѣсе при насъ въ манастыри сорокъ денъ змешкати, а по ихному дѣлу ино семь денъ и сіе неисходно, ино въ тыи часы струднимъ было бы ему такъ много здѣсе при насъ мешкати, и за тымъ бы тамъ въ Троцехъ церковъ Божія безъ пѣнія стояла, и для того вборзе есмо его отселя отпустили и благословили его такъ и въ томъ монастыри твоей милости въ Троцехъ тыми часы образъ мнишескій на себе положити и въ того престола Божію службу служити и за вашей милости здоровіе Бога милого просити, а коли дастъ Богъ по велицедних *) тамъ у Вилни будемъ, онъ тамъ къ Вилни съ Троковъ до насъ переѣдетъ, мы втотчасъ у архимандриты его совершимъ и палицу ему приложимъ для твоей милости. А што писалъ твоя милость до насъ, абыхмо тому попу Василію роскazали и научили его какъ ся бы онъ мѣлъ въ томъ монастыри твоей милости справо-

*) Послѣ Пасхи.

вати, ино мы на все на то на вокой широкую науку дали, какъ ся онъ маетъ въ томъ манастыри твоей милости справовати и въ которой тежъ почестности твою милость пана подавцу того монастыря мѣти. А што въ томъ жо листѣ писалъ твоя милость о игумена Симона, ижъ онъ къ намъ поѣхалъ на справу въ своихъ выступехъ, ино мы того попа Василея частыи дни при себѣ задержали, того игумена ждучи, а онъ таки къ намъ неприѣжалъ и тежъ жаловалъ намъ тотъ попъ Василей, тамошний троцкій намѣстникъ духовныхъ справъ, ижъ тотъ игуменъ Симонъ вжо на тыхъ часехъ его самого зусоромотилъ и збилъ, а тежъ какъ есмо того игумена сего лѣта у Вилни смотрѣли и зъ слугами твоей милости и зъ нѣкоторыми мещаны и въ многихъ выступехъ его винного нашли, вжо дей и послѣ того нѣкоторыи многіи збытки подѣлалъ, для которыхъ жо причинъ тотъ попъ Василей передъ насъ его позывалъ подъ виною нашою на рокъ *), а онъ отказалъ передъ священникомъ и передъ людми добрыми, нехотячи къ намъ ѣхати: я дей о митрополитѣ твоемъ недбаю и ставлю тебѣ съ нимъ . . . за которыежъ его выступы и недбалость и непослушенство его къ намъ неблагословили есмо его Божіи службы служити нигдѣ въ нашей митрополіи. И тежъ пишешь твоя милость, ижъ тотъ игуменъ Симонъ маетъ въ себе листъ господарскій королевскій, што ему тотъ манастырь мѣти до своего живота, ино хотя бы онъ и два таковыи мѣлъ, тымъ собѣ ничого непоможетъ; бо выступный священникъ неможетъ николи престола Божіего одержати; такся тежъ дивую велми, ижъ твоя милость, будучи подавца того манастыря, а допустилъ ему на свою данину еще господарскій листъ брати; вѣдь же можешь твоя милость памятенъ быти, коли твоя милость того манастыря себѣ у въ опеку и въ подаване у господаря Короля просилъ, я для твоей милости сына нашего въ томъ никотораго вспору не мѣлъ, а нинеча твоя милость самъ жо тое дѣло слабей чинишь, на тотъ манастырь своего подаваня листы господарьскіи потвержаныи допускаешь брати; а што пишешь твоя милость о того игумена Симона, гдѣ бы мѣлъ онъ прожити до своего живота, ино . . . . мнѣ самому въ томъ его находити, коли онъ въ той речи намъ скажетъ, мы его на вокойный хлѣбъ до манастыря общого Супрасльскаго пошлемъ, гдѣся черньцы безъ хмѣлю вмѣрно ховаютъ**), а подлѣ которыхъ манастырей корчмы будутъ, тамъ игумену Симону безъ питя непрожити. А притомъ благословляемъ тебе, сына нашего, абы твоя милость рачилъ казати о здоровіи своемъ до насъ частокротъ отписывати, бо вашей милости дѣтей нашихъ здоровіе—мое особное духовное потешеніе. А милость Божія и нашего смиренія благословеніе да будетъ зъ вашою милостью. Писанъ въ Мѣнску. Марта 27 дня. Индикта 8.

Подлинный на полулистъ бумаги съ одною печатью. Хранится тамъ же.

*) Юридическій терминъ, т. е. на судъ.

**) См. Археогр. Сборн. Т. IX. Уставъ монастырскаго общежитія, данный митр. Іосифомъ (II) Солтаномъ совмѣстно съ Александромъ Ходкевичемъ—ктиторами, Супрасльскому монастырю:.... „Игумену и братіи, въ томъ монастыри живущимъ, питья піаного, всякаго меду и пива и вина горѣлаго не держати и не пити.... Пити имъ квасы овощевыи и солодовыи безъ хмѣлю." № 5, стр. 17.

6.

1567 г. Мая 1. Напоминальный листъ Сигизмунда Августа тивуну трокскому, чтобы онъ не бралъ капщизны съ корчмы, пожалованной Рождественской церкви его отцомъ, королемъ польскимъ.

Жигимонтъ Августъ Божею милостью король польскій, великій княжа литовскій и проч.

Тивуну и городничому Троцкому державцы керновскому Потдыбыскому. Жаловалъ намъ попъ троцкій церкви святое Рожества Христова Евтроеей Михайловичъ о томъ, што дей отецъ нашъ славное памети король его милость Жигимонтъ рачилъ ему дати въ мѣстѣ Троцкомъ корчму вольную, держати на ней медъ и пиво мети, недаючи отъ того капщизны и никоторыхъ платовъ; топакъ дей ты орендовавши въ насъ солодовни, кривду ему чинишь, и кгды онъ въ мѣстѣ нашомъ Троцкомъ въ торгу або гдѣ по селамъ збоже на солоды купивши въ корчмѣ своей або въ домехъ мѣстскихъ и на селахъ робитъ, ты дей ему солодовъ куповати на томъ дому его шинковномъ и въ иншихъ домѣхъ местскихъ и тежъ по селамъ робити забороняешъ, еще дей насылаючи слугъ своихъ на тотъ домъ его шинковный, за то его грабити котлы и пива брати кажешь, который же листъ славное памети короля его милости Жигимонта пана отца нашого на тую корчму вольную въ мѣстѣ Троцкомъ передъ нами вказывалъ и билъ намъ чоломъ, абыхмо крывды ему въ томъ чинити не допустили. Ино кгдыжь король е. м. Жигимонтъ отецъ нашъ листъ свой на корчму тому попу и потомкомъ его на церковъ надалъ, прото хочемъ мѣти и приказуемъ тобѣ, абы еси ему надъ листъ жадное крывды не дѣлалъ и збожа на солоды, якъ въ торгу въ мѣстѣ Троцкомъ, такъ и по селамъ солодовъ робити, меды и пива шинковати не забороняль и за то его грабити не казалъ, крывдъ и утисковъ ему никоторыхъ черезъ то не чинилъ конечно, постерегаючи тобе яко бы онъ въ томъ крывды собѣ не мѣлъ и намъ повторое о томъ не жаловалъ. Писанъ у Вилни. Лѣта Нароженя Сына Божого 1567 Мая 1 дня.

Подлинный на бумагѣ съ одною печатью. Хранится тамъ же.

7.

1593 г. Августа 23. Раздѣльный актъ между Львомъ и Николаемъ Сапѣгами на земли лежащія въ Трокскомъ уѣздѣ.

Левъ Михайловичъ Сапѣга, по этому раздѣлу, беретъ себѣ земли въ повѣтѣ Городенскомъ лежащіе, въ имѣніи Л у н н о й, надъ Нѣманомъ, а также плацы въ Гроднѣ „надъ рвомъ при р. Нѣманѣ"; всѣ же земли, доставшіяся ему по смерти брата его въ повѣтѣ Трокскомъ, какъ-то: островъ между озеромъ Кголвемъ, въ Трокахъ, съ каменною церковью „противъ замковъ мурованыхъ" и другіе плацы, поля, лѣса и т. п. подъ дворцомъ Велячковскимъ, уступаетъ брату своему Николаю.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ замку господарского Слонимского.

Лѣта отъ нароженья Сына Божего тысеча пятсотъ деветьдесятъ третего, мѣсеца Августа двадцатъ третего дня.

Передо мною Львомъ Сапегою канцлеромъ

в. кн. Литовского, старостою слонимскимъ и ретовскимъ, на врадѣ въ замку его королевское милости Слонимскомъ, постановившися очевисто е. м. панъ Левъ Михайловичъ Сапѣга, судья земскій повѣту Городенского, оповедалъ и до книгъ кгродскихъ слонимскихъ тыми словы созналъ, ижъ вчинилъ его милость замѣну певную на вѣчность зъ его милостью паномъ Миколаемъ Сапѣгою—кухмистромъ в. кн. Литовского, яко о томъ ширей меновите въ листѣ пана судьиномъ на тую замѣну его милости пану кухмистру даномъ описано стоитъ. И тотъ листъ свой его милость панъ судья, на врадѣ передо мною положивши, просилъ, абы въ книги былъ вписанъ. А такъ я оного сознанья очевистого и листу того передо мною покладаного огледавши и читаного подостатку выслухавши, а за прозьбою пана судьиною до книгъ вписати казаломъ, который вписуючы слово до слова такъ се въ собѣ маетъ: Я Левъ Михайловичъ Сапѣга судья земскій повѣту Городенского сознаваю то самъ на себе симъ моимъ добровольнымъ вызнаньемъ дѣлчимъ вѣчистымъ листомъ, ижъ што которіе кгрунты у повѣти Городенскомъ лежачіе надъ Нѣмномъ въ имѣнью Л у н н о й, меновите служба названная Щ е ч и ч и, на которой мешкаютъ Ерома и Іовъ Щечичи отчичи, и до того пляцы въ мѣстѣ господарскомъ Городеньскомъ подъ замкомъ надъ ровомъ и за ровомъ при рѣцѣ Нѣмнѣ, также тежъ и въ повѣтѣ Троцкомъ подъ Троками певные кгрунты, меновите островы межи озеромъ названымъ К г о л в е м ъ и церковь мурованая противъ замковъ мурованыхъ троцкихъ и иншіе кгрунты, садибы, поля оромые и неоромые, лѣсы, болота и пустовье подъ тымъ дворцомъ Величковскимъ и коло дороги, которая идетъ съ Трокъ до Высокого двора, на мене и брата моего рожоного пана Миколая Сапѣгу кухмистра в. кн. Литовского правомъ отчизнымъ вѣчистымъ належали и приходили, которыхъ есмо зъ е. м. паномъ кухмистромъ посполу держали и уживали, тогды есмо въ тыхъ кгрунтехъ дѣлъ ровный вѣчистый съ е. м. паномъ кухмистромъ братомъ моимъ приели, и межы себе роздѣлили, а то естъ меновите: тые кгрунты въ повѣтѣ Городенскомъ лежачіе служба зуполная Щачичи съ поддаными отчизная, зъ кгрунты оромыми и неоромыми, зъ сѣножатьми, болоты, лѣсы, кустовьемъ, зъ озерами и зо всимъ, што колвекъ до тое службы належитъ, и пляцы вси въ мѣстѣ Городенскомъ отчизные подъ замкомъ надъ ровомъ и за ровомъ, гдѣ е. м. панъ воевода новгородскій Шпихлеръ збудовалъ зъ мѣщаны на тыхъ пляцахъ мешкаючими, то все мнѣ дѣломъ вѣчистымъ отъ пана брата моего досталосе; а напротивку того на часть е. м. пану Миколаю Сапѣгѣ досталосе отъ мене у воеводствѣ Троцкомъ часть на мене належачая: Церковь мурованая и островы кгрунты лежачіе межы озеромъ противъ замковъ мурованыхъ троцкихъ и подъ дворцомъ Величковскимъ и у вездѣ, што до тыхъ острововъ належало, также и мужика отчича Тараса Щечича зъ его сыномъ зъ Руси зъ имѣнъ своихъ отыскавши его пану брату отдати буду повиненъ, которые подданые, тые кгрунты отъ мене пану брату моему дѣломъ вѣчистымъ досталые, вышей въ семъ листѣ моемъ помененые, маетъ панъ братъ мой, онъ самъ, жона, дѣти и потомки его на себе держати и ихъ уживати вѣчными часы, вольны будучи тымъ всимъ яко власностью своею шафовати, отдать, продать, даровать, замѣнять и тымъ водлугъ воли и уподобанья своего оборочати, и пожитки вшелякіе при-

бавлять и разширать, а я вжо самъ и потомки мои никоторымъ способомъ въ то уступовати и никоторое трудности ихъ милости задавати и до того ничого мѣти не маю вѣчными часы. И на томъ далъ его милости пану кухмистру сей мой листъ съ печатью и съ подписомъ руки моее власное, до которого за устною и очевистою просьбою моею печати свои приложыти и руки подписати рачили ихъ милость панове пріятели нашы: е. м. князь Ѳедоръ Масальскій маршалокъ его кор. м. повѣту Городеньского; е. м. панъ Абрамъ Мелешко маршалокъ его к. м. повѣту Слонимского, а е. м. панъ Кондратъ Мелешко. Писанъ у Слонимѣ лѣта отъ нароженья Сына Божого тисеча пятсотъ деветдесятъ третьего, мѣсяца Августа двадцать первого дня. У того листу печатей притисненныхъ чотыры, а подпись рукъ письмомъ польскимъ и рускимъ тыми словы: Левъ Сапега судья земскій Городенскій — рука власная; Ѳедоръ Масальскій маршалокъ его к. м. рукою власною; Абрамъ Мелешко власною рукою подписалъ; Kondrat Mieleszko ręką swą. Которое тое очевистое вызнанье и листъ е. м. пана судьи земского Городенского за прозьбою самого его милости до книгъ кгродскихъ слонимскихъ вписано есть, съ чого и сесь выписъ подъ моею печатью е. м. пану кухмистру выданъ. Писанъ у Слонимѣ. Подпись по польски. Левъ Сапега канцлеръ великаго княжества Литовскаго, староста Слонимскій.

Станиславъ (Миколаевичъ) гродскій писарь.

Писанъ на листѣ, внизу тисненная печать.

8.

1594 г. Мая 7. Донесеніе вознаго трокскому земскому суду о томъ, что онъ передалъ напоминальный листъ того же суда Шумскому о возвратѣ захваченной имъ Меловщины, принадлежащей трокскому Пречистенскому монастырю.

Выписъ зъ книгъ гродзкихъ замку господарского воеводства Троцкого.

Лѣта отъ нароженя Сына Божого тысеча пятсотъ деветдесятъ четвертого, мѣсеца Мая семого дня.

На урадѣ господарскомъ гродскомъ троцкомъ передо мною Миколаемъ Гуделевскимъ судіею гродскимъ троцкимъ ставши очевисто возны повѣту Троцкого Викторинъ Фальковскій ку записаню до книгъ гродзкихъ троцкихъ, созналъ тыми словы, ижъ въ семъ року теперешнемъ отъ Нароженя Сына Божого тысеча пятсотъ деветдесятъ четвертомъ, мѣсеца мая семого дня, маючи онъ при собе сторону людей добрыхъ двухъ шляхтичовъ пана Матѳея Гавлицкого а пана Яна Залеского, копію зъ листу упоминального зъ ураду господарского земского троцкого списаную и коригованую слово въ слово, подалъ онъ тивуну е. м. пана Миколая Шумского, державцы межирецкого и рудницкого, на име Щасному, въ имѣню и дворѣ е. м. Жидыскомъ въ повѣтѣ Троцкомъ надъ озеромъ Голвемъ лежачого, писаную до е. м. пана Миколая Шумского въ жалобѣ е. м. пана Ивана Ивановича Баки намѣстника троцкаго и опекуна церквей Божихъ Троцкихъ, о землю, которая принадлежитъ до церкви Рожества Пречистое до Трокъ, называемую Меловщизну надъ озеромъ Голвемъ лежачую, яко

дей о томъ есть ширей и достатечней на листѣ упоминалномъ доложоно и описано, которое очевистое сознане помененого возкаго есть до книгъ гродзкихъ Троцкихъ записано, зъ которыхъ и сей выписъ зъ книгъ е. м. пану Ивану Бацѣ намѣстнику Троцкому подъ моею печатiю есть выданъ. Писанъ въ Трокахъ.

Подлинный на бумагѣ съ одною печатью. Хранится тамъ же.

9.

1603 г. Февраля 13. Приказъ Трокскаго земскаго суда Еразмусу Стравинскому о возвратѣ Меловщины, принадлежащей трокскому Пречистенскому монастырю.

Отъ Фридриха Массальскаго судiи а отъ Лаврина Савича Рызгорскаго и Яна Тульговда. . . писаря, урядниковъ земли Троцкое, земенину господарскому повету Троцкого е. м. пану Еразмусу Яновичу Стравинскому а конюшому воеводства Троцкого. Жаловалъ и оповѣдалъ предъ нами у суду господарского Земского троцкого опекунъ церкви Божое троцкое Рожества Пречистое Богородицы е. м. панъ Иванъ Ивановичъ Бака, намѣстникъ троцкiй, о томъ, штожъ дей твоя милость, пане Еразмусе Стравинскiй, нѣтъ вѣдома для которое причины землю до тое церкви належачую, прозываемую Меловщизна, за звѣринцомъ лежачую надъ озеромъ Кголвемъ, держишь, которая земля звышменованая Меловщизна отъ е. м. князя великого Витовта до тое церкви Божое Рожества Пречистое Богородицы надана есть, и просилъ насъ ураду е. м. панъ Иванъ Бака, намѣстникъ троцкiй, яко будучи опекуномъ церкви божихъ въ Трокахъ, абысь мы до твоей милости листъ нашъ упоминальный о томъ писали; и въ томъ твою милость, пане Еразмусе Стравинскiй, наупоминаемъ, а зъ мѣсца ураду нашого господарского земского троцкого приказуемъ, жебы твоя милость, пане Еразмусе Стравинскiй, тую землю церковную Меловщизну до тое церкви Божое кромѣ жадного затрудненя поступилъ, ажбы е. м. панъ Иванъ Бака черезъ тотъ часъ намъ у суду господарского земского троцкого большъ того на твою милость не жаловалъ. Писанъ въ Трокахъ лѣта Божого Нароженя тысеча шестсотъ третего мѣсяца Февраля 13 дня.

Подлинный съ двумя тисненными печатями. Хранится тамъ же.

10.

1609 г. Iюня 6. Позывъ къ суду Еразмуса Стравинскаго по жалобѣ Трокскаго священника Филиппа Ивановича о незаконномъ владѣнiи Меловщиною.

Жигимонтъ Божею милостiю король польски, велики княжа литовскiй, русскiй и пр.

Конюшому нашему воеводства и повету Трокскдго урожоному Еразмусу Яновичу Стравинскому и малжонцѣ его Раинѣ Дмитровнѣ Шостовинской. Жаловалъ передъ нами господаремъ священникъ троцки церкви заложеня Рожества Пречистое Богородицы, на-

име Филипъ Ивановичъ, о томъ, ижъ дей въ року давнопрошломъ тысеча триста восемдесятъ четвертомъ мѣсеца Августа двадцать третего дня продокъ нашъ славное памяти великій князь литовскій Витольдъ Александръ, за жоданемъ малжонки своее великое кнегини Ульяны, надалъ былъ и фундовалъ той церкви манастырю Рожества Пречистое Богородицы озера троцкаго Луку ажъ до великое дороги и къ тому землю пустовщину Меловщизну за звѣринцомъ, надъ озеромъ Кголвемъ, земли и сѣножати зо всими принадлежностями; который дей фундушъ свой великій князь Витовтъ въ евангеліе напрестольное тое церкви вписати росказати рачылъ, за которою дей то даниною великого князя Витовта всю тую землю пустовщину Меловщизну и озеро Луку держали и спокойне уживали, якожъ дей и онъ священникъ теперешній тую Луку держитъ и уживаетъ, одножъ дей оную землю Меловщизну за зойстьемъ съ сего свѣта продковъ его яко игуменовъ, такъ и свещенниковъ тамошнихъ, продкове ваши, которые тое имѣне Жидишки держали, видечи быть тую церковъ впусте, оные грунты Меловщизну забрали и до имѣнья своего, прозываемого Жидишки, лежачого надъ озеромъ нашимъ троцкимъ Кголвемъ, собѣ привлащили и привернули; для чого дей и до сихъ часовъ, за отнятіемъ тыхъ кгрунтовъ, у той церкви фала Божія нищеетъ; нигды дей тую церковъ велебны митрополитъ зъ владзы своее тому священнику троцкому вышмененому далъ, догды дей онъ яко иншихъ передъ тымъ державчихъ, а потомъ и васъ самихъ, кгды се вамъ тое имѣне Жидишки въ держане застало, листы упоминальныи обносилъ, и передъ судъ нашъ земскій троцкій о тую землю Меловщизну въ року прошломъ тысеча шестсотъ четвертомъ на роки троецкіе позывалъ. . . . Нижли дей судъ нашъ земскій троцкій тое справы некончечи, васъ обѣюхъ сторонъ зъ нею на розсудокъ нашъ господарскій одослалъ, за чимъ онъ собѣ за вами доходечи справедливости о тые кгрунты церковные, передъ нами мовити хочетъ. Про то росказуемъ вамъ, абы есте за симъ позвомъ мандатомъ нашимъ отъ подания албо положеня его вамъ, тамъ гдѣ на тотъ часъ щастливе дворомъ нашимъ будемъ, естли въ корунѣ польской—за осмь недѣль, а естли въ великомъ князтвѣ Литовскомъ—за чотыри недѣли, передъ нами очевисто сами стали, и тому свещеннику троцкому о тые кгрунты Меловщизну на жалобу его конечно усправедливили. Писанъ у Трокахъ, лѣта отъ Нароженя Сына Божего тисеча шесть сотъ девятого, мѣсеца Іюня 6 дня.

Подлинный на бумагѣ съ одною печатью. Хранится тамъ же.

11.

1609 г. Іюня 24. Декретъ трибунальнаго суда по жалобѣ Трокскаго священника на Толоконскаго.

Свящ. Филиппъ Ивановичъ жаловался на Толоконскаго, что онъ, „римскаго костела набоженства заживаючи", собиралъ „поземъ" съ огородниковъ церкви Рождества Христова, которую „князь Александеръ добре позволивши, збудовать розказати рачилъ", какъ объ этомъ свидѣтельствуетъ надпись митр. Фотія, сохранившаяся на „минiяхъ на пергаминѣ писанныхъ". Толоконскій непризнавалъ Филиппа Ив. истцомъ, доказывая свои права на огородниковъ, пожалованныхъ отцомъ его Рождественской церкви, ссылаясь на привилей Сигизмунда 1538 г. іюля 18; оказалось, что это привилей данный на корчму въ Трокахъ пожалованную тѣмъ же королемъ Рожд. церкви. Трибуналъ призналъ Филиппа Ив. истцомъ и предоставилъ ему право продолжать свой искъ въ Трокскомъ земскомъ судѣ.

Лѣта отъ нароженя Сына Божего тисеча шестсотъ девятого, мѣсяца Іюня двадцать четвертого дня.

Передъ нами судьями головными на трибуналъ у великомъ князствѣ Литовскомъ зъ воеводствъ, земль и поветовъ на рокъ теперешній тисеча шестсотъ девятый обраными и высажоными, кгды се справа зъ реестру ку суженю приточила священика троцкаго отца Филипа Ивановича зъ земениномъ господарскимъ повету Троцкого Федоромъ Радивоновичомъ Толоконскимъ, до которое справы за приволанемъ черезъ вознаго Виленскаго сторонъ до права, ино постановившися сами передъ нами очевисто у суду священикъ троцкій злетилъ отъ себе моцъ до права земенину господарскому земли новогородское пану Богдану Заволаю, а панъ Федоръ Толоконскій тежъ самъ передъ нами очевисто у суду будучи злетилъ моцъ пану Криштофу Есьмонту; за тымъ умоцованемъ священика троцкого панъ Богданъ заволалъ поднести позывъ и доведши его выписомъ зъ книгъ гродскихъ троцкихъ сознаня возного Станислава Чирчинтого, подъ датою року тисеча шестсотъ девятого мѣсяца Іюня одинадцатого, жаловалъ зъ того позву тымъ способомъ, о томъ: штожъ дей ты, пане Федоре Толоконскій, небудучи власнымъ и правдивымъ тое рели старожитное кгрецкое наслядовцою, але римского костела набоженства заживаючи и немаючи дей до доходовъ церковныхъ жадное потребы, небоечися срогости права посполитого и недбаючи вины въ конституцыи сейму варшавского въ року теперешнемъ тисеча шестсотъ девятомъ описаное, ижебы церковъ спустошить и фалу Божію знищить могъ, а чинечи дей пренагабане ему священикови, упорне а кгвалтовне торгнувшисе на властность его церковную сего року тисеча шестсотъ девятого мца Мая третего дня, внебытности дей его священика Троцкаго Филипа въ Трокахъ у дому, ты дей вышменены Феодоре Толоконскій зъ огородниковъ церковныхъ поземъ власный церкви Рожества Христова, который поземъ зъ давныхъ часовъ продки его прошлые священники на себе выбирали, также дей и онъ священикъ Филипъ Ивановичъ за позволенемъ и датою старшихъ своихъ отъ часовъ давныхъ, то есть отъ року тисеча пятсотъ деветдесятъ четвертого ажъ до року тисеча шестсотъ осмого тотже поземъ зъ тыхъ огородниковъ на себе выбиралъ, тотъ дей поземъ вышмененый Федоръ Толоконскій подъ часъ отправованя судовъ теперешнихъ головныхъ трибунальныхъ, гвал-

товне и безправне въ семъ року тисеча шестсотъ девятомъ, мца Мая третего дня, на себе выбралъ, и тымъ дей оную властность его церковную зъ моцы держаня и уживаня его отнялъ, о томъ ширей жалоба его свещеника Троцкого на томъ позвѣ его описана и подостатку доложона есть. А по вычитаню позву панъ Толоконскій поведилъ, нижъ дей въ той справѣ тутъ у суду головного и форумъ нѣтъ и тотъ свещенникъ акторомъ не есть, и кгдыжъ дей вжо тая справа точиласе передъ судомъ земскимъ Троцкимъ въ року прошломъ тисеча шестсотъ осмомъ, нижли въ той справѣ свещеника Троцкаго тотъ судъ земскій за актора не узналъ, и доводечи того покладалъ передъ нами видымусъ зъ книгъ суду земского троткого, въ которомъ ознаймуе, нижъ за непоказанемъ листу его королевское милости и листу митрополего, его свещеника въ той справе за актора неузнано; и домовялсе панъ Толоконскій абыхмо его отъ того позву и року вольнымъ учинили. А свещенникъ троцкій доводечи того, же онъ есть державцою тыхъ церквей и отъ старшого своего моцъ и поручене маетъ и есть акторомъ въ той справѣ, показалъ листъ отвороный е. м. отца митрополита кіевскаго зошлого Михаила Рогозы, подъ датою року тисеча пятсотъ деветдесятъ четвертого дня, у которомъ отецъ митрополитъ пишетъ ознаймуючи, нижъ его Филипа Ивановича на тотъ станъ духовный свещеницкій постановивши и совершивши до церкви Светое Пречистое до Трокъ послалъ; другій листъ покладалъ тогожъ отца митрополита подъ датою року тисеча пятсотъ деветдесятъ четвертого мца Августа двадцать пятого дня, писанный до всихъ обывателей повету Троцкого закону Греческого, абы они тые церкви ему Филипу Ивановичу, яко свещенику, зо всими доходами и пожитками ку тымъ церквамъ прилежачими въ держане завели и въ моцъ подали, и доводечи того, нижъ тые огородники на земли церковной седятъ, и самъ дей панъ Толоконскій за тымъ листомъ митрополимъ кождого зъ нихъ именемъ на реестрѣ ему свещенику въ держане подалъ, покладалъ реестръ съ печатью и подписомъ руки пана Толоконскаго, подъ датою року тисеча пятсотъ деветдесятъ четвертого, мца Августа двадцать осмого дня, въ которомъ на одной картѣ имена подданыхъ, до тое церкви належачихъ, а на другомъ аператы церковные описаны сутъ. А доводечи, же тая церковь Рожества Христова не есть пана Толоконскаго, але за позволенемъ и наданемъ продка его королевской милости збудована, покладалъ передъ нами книги церковные старые, которые се называютъ минія на паргаменѣ писаные, у которыхъ книгахъ зошлый митрополитъ на име Фотій описуетъ: нижъ тую церковь Рожества Христова продокъ его королевское милости славное памети княжа Александеръ добре позволивши и збудовать розказати рачилъ, а дата у тыхъ книгахъ року отъ сотвореня свѣта шестисечнаго девятсотъ тридцать второго, индикта второго, мца Мая двадцать второго дня. За тымъ свещеникъ Троцкій доводечи жалобы своее, покладалъ выпись съ книгъ гродскихъ Троцкихъ протестацыи своее и зъ реляцыею возного повету Троцкого Станислава Чирвинского, зъ датою року тисеча шестсотъ девятого, мца Мая осмого дня, съ которого се показало, нижъ зо всихъ подданыхъ церкви Рожества Христова въ мѣстѣ господарскомъ Троцкомъ стоячое панъ Федоръ Толоконскій поземъ церковный гвалтовне выбралъ, и подаючи констытуцыю

сойму прошлого въ семъ року, шестсотъ девятомъ уфаленую, ижъ о отняте добръ церковныхъ форумъ до трибуналу указано, просилъ абыхмо форумъ и его за актора узнавши и ку далшому доводу его припустивши, тотъ поземъ взяти и зъ виною въ конституцыи соймовой описаною на пану Толоконскомъ всказали. А панъ Толоконскій поведилъ, ижъ на тую церковь жадного наданя небыло, але дей то дѣдъ мой на тую церковь тотъ поземь надалъ, про то дей я тыхъ подданыхъ зъ моцы держаця своего невыпущаю, и тому свещенику толко аператы церковные подаломъ и на реестръ свой списавши, припечатовалъ и подписалъ, а тыхъ людей, которыхъ онъ на реестрѣ показуетъ, ему неподаваломъ, которыхъ дей и на свѣтѣ немашъ; и покладалъ листъ его королевское милости славное памети короля Жигимонта. А онъ свещеникъ Троцкій просилъ, абыхмо тотъ листъ до книгъ слово до слова вписать велѣли. Якожъ мы врадъ за потребованемъ того свещеника тотъ листъ читать и до книгъ вписати есмо велѣли, который слово до слова такъ въ собе маетъ: Жигимонтъ Божою милостью король польскій, великій княжа литовскій и пр. Тивуну и городничему троцкому Олехну Федоровичу Кривцу и иншимъ городничимъ троцкимъ, кто и напотымъ отъ насъ городничимъ будетъ у Троцехъ. Билъ намъ чоломъ попъ троцкій церкви Рожества Христова въ мѣстѣ нашомъ Троцкомъ и поведилъ передъ нами, ижъ тая церковъ Божая зъ давныхъ часовъ есть уфундована, нижли наданя никотораго къ ней непридано, а ему тежъ жадного поживеня отъ того нѣтъ, и немаетъ о чомъ при той церкви Божей тривати а за насъ Господа Бога просити, и билъ намъ чоломъ, абыхмо ласку нашу въ томъ учинили, а на тую церковъ Рожества Христова корчму волную на поживене ему дали, а про то, кгды тая церковъ наданя никоторого ку собе немаетъ, и хотечи мѣть абы фала Божая въ ней не переставала, а за насъ бы господара Бога прошоно, зъ ласки то нашое учинили, а ку той церкви Божей тому теперешнему попу рожественскому и на потомъ будучимъ попомъ тое церкви Божее, дали есмо корчму волную, медовую и пивную въ томъ месте нашомъ Троцкомъ на вѣчность, маетъ тотъ теперешній попъ Евтропей, и напотомъ будучіе попы тое церкви корчму волную въ мѣстѣ нашомъ у Троцехъ держати, а ни на кого иншого не маютъ платити, а ты бы о томъ вѣдалъ, а тое корчмы волное теперешнему попу и его потомкомъ незаборонялъ, а капщизны на насъ господара и никоторыхъ иншихъ поплатковъ съ тое корчмы небралъ конечне, и на то даемъ на тую церковь Рожества Христова сесь нашъ листъ зъ нашою печатью. Писанъ въ Краковѣ лѣта Божого Нарожения тисеча пятсотъ тридцать осмого м-ца Іюля 18 дня. У того листу печать его королевское милости и подпись руки тыми словы: Sigismundus Rex. Иванъ Горностай подскарбій земскій маршалокъ и писарь. По прочитаню того листу панъ Толоконскій и повторе домавялсе, абыхмо его отъ того позву и року волнымъ учинили. А свещенникъ беручися къ далшому доводу домовялся всказу. А такъ мы судъ въ той справѣ свещенника Троцкаго съ паномъ Федоромъ Толоконскимъ за позвы о отняте поземного до церкви Рожества Христова въ мѣстѣ Троцкомъ будучое прыналежачого, въ которой справѣ отъ пана Толоконскаго умоцованый менуючи, ижъ ниякого тутъ ексцесу, тутъ у Вильни подъ отправованемъ судовъ головныхъ, невчинилъ, форумъ передъ

нами въ той справѣ не признавалъ, ино мы водлугъ конституцій сойму теперь прошлого въ той справѣ передъ собою форумъ узнавши, изъ справъ отъ свещеника покладаныхъ зрозумѣвши того свещенника за актора до позыскованя того поземного узнавши, а ижъ не о поземъ, але о подданые идетъ, которые панъ Толоконскій своими быти менилъ, а свещеникъ того, естли тые подданые до церкви належатъ, слушне цоказалъ; зъ тыхъ причинъ тое справы на сесь часъ не розсуживаючи, а коротко обудвумъ сторонамъ въ томъ нечинечи, о лепшость права о тые подданые заховавши на обѣ стороны вси поступки правные вцале зо всею тою справою на скуточную рокомъ завитымъ за припозвы до суду земского Троцкого отсылаемъ, а пана Толоконскаго на сесь часъ толко отъ позву и року волного чинимъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибунальныхъ есть записана, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатью земскою воеводства Виленского свещенику Троцкому Филипу Ивановичу есть выданъ. Писанъ у Вильни.

Подлинный на листъ бумаги; съ одною печатью и подписями членовъ трибунала.

12.

1611 г. Сентября 19. Жалоба священника трокской Пречистенской церкви Филиппа Ивановича и земянина Ивана Баки на черцовъ уніятскихъ Виленскаго св. Троцкаго монастыря.

Два монаха Виленскаго Св.-Троцкаго монастыря, какъ видно, по распоряженію своего архимандрита Іосифа Руцкаго, намѣстника уніятскаго митрополита Поцѣя, явились въ Троки съ цѣлью отнять у православныхъ Пречистенскую церковь. Насильно ворвавшись въ церьковь, черцы начали бранить священника „словы неучтивыми"; а когда священникъ, во избѣжаніе могущаго произойти безпорядка въ церкви, удалился въ алтарь и началъ вечерню, „тогды дей они, до олтаря квалтовне вломившися, его дей священника троцкаго безвинне шарпали, и сукню (рясу) ему подрали и у въ отправованю вечерни службы Божей перешкоду учинили".

Року отъ Нарожения Сына Божего тысеча шестсотъ одинадцатаго мѣсяца сентебра деветнадцатого дня.

На врадѣ кгродскомъ воеводства троцкого передо мною Олбрихтомъ Раецкимъ намѣсникомъ троцкомъ оповедалъ и обтежливе жаловалъ священникъ троцкій Филипъ Ивановичъ, и земенинъ господарскій повету Троцкого панъ Иванъ Бака на черцовъ виленскихъ монастыря светой Троицы, на име на Селивестра Котлубая а на Александра Буткодга, о томъ, штожъ дей они немаючи никоторого права до церкве его троцкое заложеня Рожества Светое Пречистое, але безправне и гвалтовне, а снать за намовою, росказанемъ и насланемъ менуючагося архимандритомъ Іосифа Велямина Руцкого, намѣстника его милости отца Ипатія Потея, въ семъ року тисеча шестсотъ одинадцатого мѣсяца сентября семнадцатого дня, тые дей вышменены два черцы... светое Пречистое у Трокахъ, которая жъ церковь подъ справою его отца Руцкого, ани его милости отца Ипатіевою николи небывала, и тотъ дей свещенникъ Троцкій вышменный отъ того часу, якъ се розлучене межи нами стало, подъ послушенствомъ небощика Рогозы и его милости отца Потеевымъ николи небылъ, также дей оные черцы кгвалтовне вшедши до церкви а чинечи утискъ и принагабане у вѣрѣ

и перешкоду въ набоженствѣ, мимо явный и значный варунокъ въ конституціи сейму недавно прошлого Варшавского описаный, абы тые, которые унію съ костеломъ римскимъ приняли, тымъ, которые въ ней быти не хочутъ, никое опрессыи и принагабаня подъ виною десяти тысечей золотыхъ нечинили. Которую дей то конституцыю менованые черицове зневаживши, а право и покой посполитый взрушаючи, его дей свещеника троцкого первей словы неучтивыми лаяли и соромотили, а потомъ, кгды онъ, забываючи того, абы въ церкви вархолу жадного небыло, вшолъ дей былъ до олтара, кгвалтовне уломившисе, его дей свещеника троцкого безвинне шарпали и сукню ему подрали и у въ отправованю вечерни службы Божей перешкоду учинили и доходы церковные кгвалтовне отнять хотѣли, што видечи люди, почали были вонъ съ церкви выбѣгати а иншіе и прочь съ того ярмарку поѣхали, ажъ дей панъ Иванъ Бака тыхъ вышмененыхъ черицовъ заледво погамовалъ, жебы имъ въ томъ большей кгвалту и перешкоды нечинили, тожъ дей зъ великимъ затрывоженемъ заледво остатокъ службы Божей вечерни отправили. А предъ се дей идучи съ церкви тые вышменсные черицы отповѣдь и пофалку на его свещеника Троцкого учинили, мовечи тыми словы: если дей теперь отъ насъ еси ушолъ, але на пришлые часы ведай о томъ певне, ижъ дей тебе поймавши, або до везеня дадимъ, або што колвекъ мовъ тобѣ учинимъ. И просилъ свещеникъ Троцкій, абы тое оповѣдане его до книгъ кгродскихъ троцкихъ записано было, што есть до книгъ записано, съ которыхъ и сей выписъ подъ печатью моею свещенику Троцкому Филипу Ивановичу есть выданъ. Писанъ у Трокахъ.

Подлинный на бумагѣ. Подпись писаря. Печать сургучная. На оборотной страницѣ замѣтка, сдѣланная, видно, рукою базыльянина: przeciwna niepotrzebna.

13.

1615 г. Августа 6. Письменное заявленіе Толоконскаго въ Трокскомъ земскомъ судѣ объ уступкѣ священнику Филиппу Ивановичу девяти крестьянъ и пустопорожняго плаца.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ замку господарского воеводства Троцкого.

Лѣта отъ нароженя Сына Божого тысеча шестъ сотъ петнадцатого мѣсяца Августа шостого дня.

На рочкахъ кгродскихъ сего року мѣсяца Августа первого дня припалыхъ и судовне порядкомъ правнымъ на мѣстцу звыкломъ судовомъ у замку господарскомъ Троцкомъ одправованыхъ передъ нами врадниками судовыми кгродскими воеводства Троцкого отъ ясневельможного пана его милости пана Александра Хоткевича креби на Шкловѣ и Мыши зъ Быхова воеводы Троцкого старосты Наревского на справы суду кгродскому Троцкому судити належачые высажонымъ Крыштофомъ Быховцомъ, намѣстникомъ Остафемъ Бакою судею а Дмитромъ Быховцомъ писаремъ постановившисе очевисто передъ нами у суду земенинъ господарскій повѣту Троцкого панъ Ѳедоръ Толоконскій положилъ передъ нами листъ свой угодливы доброволны опись даны свещенику троцкому Филипу Ивановичу на рѣчь меновите въ томъ

листѣ описаную, затвердивши его устнымъ сознанемъ своимъ вряду, абысьмо то ку вѣдомости своей припустивши и читаного того листу выслухавши, до книгъ кгродскихъ троцкихъ уписати велели, которы былъ передъ нами читанъ и вписуючи до книгъ слово одъ слова такъ се въ собѣ маетъ: Я Ѳедоръ Радивоновичъ Толоконскій земенинъ господарскій повѣту Троцкого сознаваю тымъ моимъ листомъ и добровольнымъ записомъ кому будетъ потреба о томъ ведати, або чтучи его слышати нынѣшнымъ и напотомъ будучымъ, ижъ што дей свещеникъ троцкій Филипъ Ивановичъ презъ колько лѣтъ позывалъ мене о забране огородниковъ церковныхъ девети и плацу десятого, а такъ въ року теперешнемъ тысеча шестсотъ чотырнадцатомъ мѣсяца Апрѣля двадцать четвертого дня зъ выналѣзку людского прiятельского я звыжъ менованый Ѳедоръ Толоконскій тыхъ огородниковъ церковныхъ, которые зъ давныхъ часовъ прыналежали до церкви Рожества Христова, т. е. халупъ и поданыхъ девять, а десятый пляцъ пустый въ рынку подлѣ ратуша,—а меновите: Балтромея Беневича, Каспора Юревича, Матуся Кумстюка, Мартина Чепуковича, Кгрикгора Чоботара, Лаврина и Адама Боршкетовъ, Ганелю Жомойтиновую, Кгендруту Парыловую зъ дочками, Бартломея Мартиновича Шовдоуса, тыхъ есми всихъ девети а десятый пустый пляцъ до церкви Рожества Христова вернулъ въ моцъ и въ держане свещенику Троцкому Филипу Ивановичу черезъ возного повѣту Троцкого пана Григоря Барановскаго подалъ и завелъ есми ему самому и потомкомъ его прышлымъ свещеникомъ на вечные часы. И вжо отъ сего часу я звышъ менены Ѳедоръ Толоконскій съ тыхъ се огородниковъ вырекаю и никоторыхъ податковъ зъ нихъ брати не маю, такъ тежъ и на толоку ихъ всихъ выганять не маю и моцы мѣть не буду вѣчными часы. Якожъ и листы купчые на домъ поповскій, также и листы его королевское милости на корчму вольную ему свещенику Филипу Ивановичу есми вернулъ и отдалъ. А если бы по выданю сего листу моего якіе кольвекъ листы привилея, фундушы на кгрунты церковные, на огороды, або на корчму вольную у мене самаго Ѳедора Толоконского, або у малжонки, дѣтей и потомковъ показалисе, которые бы мы брали собѣ къ помочы, а противной сторонѣ свещенику и потомкомъ его на перешкодѣ были, тогды тые листы, яко на добра церковные приналежачые, тотъ урядъ, передъ которы бы се то прыточило отъ мене самого, дѣтей и потомковъ моихъ, взяти маетъ и заразъ на томъ же мѣстцу ему свещенику, або потомкомъ его вернути маетъ и воленъ будетъ. А я самъ звышъ мененый Ѳедоръ Толоконскій, также жона, дѣти и потомки мои за то такъ противко враду, яко противко сторонѣ противной жадного слова мовити и на противко тому быти немаемъ и моцы мѣти не будемъ вѣчными часы. А дворъ мой стодолу въ мѣстѣ Троцкомъ стоячы и подданнаго Павла Шокольника, который подлѣ Куроедки мѣшкаетъ и огородъ купли въ тылѣ домовъ поповскихъ и иншые плацы, лавки въ мѣстѣ Троцкомъ лежачые на себе самого, дѣтей потомковъ моихъ зоставую вѣчными часы, а што се дотычетъ забѣговъ правныхъ, што се стало протестацыи, позвы, декрета до дати сего листу моего, або прыймованъ, тогды то симъ листомъ моимъ касую и умараю и въ нивечь оборочаю. И на то я Ѳедоръ Толоконскій далъ есми сей листъ мой добровольны записъ свещенику Троцкому Филипу Ивановичу подъ моею

печатью и съ подписомъ руки моее и подъ печатьми и съ подписами рукъ за очевистою просьбою моею людей зацныхъ земянъ господарскихъ у в. князствѣ Литовскомъ осѣдлыхъ е. м. пана Арнольфа Вырвковскаго дворянина его королевской милости, пана Войтеховича Шолтаноса, а пана Григоря Барановскаго возного повѣту Троцкого. Писанъ у Вильни году отъ нарожения Сына Божого тысеча шестсотъ четырнадцатого мѣсяца Апрѣля двадцать четвертаго дня. У того листу печатей притисненыхъ чотыри, а подписи рукъ письмомъ русскимъ тыми словы: Өедоръ Толоконскій—рука власна; Арнолфъ Вырвковскій, дворянинъ его королевской мсти рукою своею подписалъ. Очевисто прошоный Войтехъ Войтеховичъ Шолтоносъ—власною рукою; Григорій Барановскій возный—рукою власною. Который тотъ листъ при устномъ и очевистомъ сознаню помененое особы есть до книгъ кгродскихъ троцкихъ уписанъ, съ которыхъ и сей выписъ подъ нашими врадовыми печатьми священику Троцкому Филипу Ивановичу есть выданъ. Писанъ у Трокахъ.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью и подписью писаря и корриктора. Хранится тамъ же.

14.

1620 г. Іюня 18. Передаточная запись Даніила Солтана, по которой онъ уступаетъ митрополиту Руцкому свое право на церкви и монастыри, находящіеся въ Трокахъ и въ Вильнѣ, съ принадлежащимъ къ нимъ имуществомъ, съ домами, плацами и т. п.

Я Даніель Давидовичъ Солтанъ, земенинъ господарски повету Слонимского: сознаваю и чиню явно симъ моимъ вливковымъ вечистымъ листомъ добровольнымъ записомъ, ижъ што ми се по годное памети небощику пану Давиду Солтану, пану отцу моему, и продкахъ моихъ зостало справъ не мало, на разные церкви и монастыри въ розныхъ местцахъ отъ продковъ моихъ наданые и на розные домы у мѣстѣ господарскомъ Троцкомъ и Виленскомъ лежачіе, которые церкви и монастыри, также и домы въ мѣстѣ Троцкомъ и Виленскомъ, розные особы, нѣтъ вѣдома за якимъ правомъ, на сесь часъ на себѣ держатъ; которыхъ я самъ за розными трудностями моими, не могучи правомъ у тыхъ особъ отыскивать, але собравши вси справы, што ми се ихъ по небощику пану отцу моему и продкахъ моихъ, мнѣ до рукъ достало, вси отъ мала до веля до рукъ есми его милости отца Велямина Руцкаго, архіепископа митрополита кіевского, галицкого и всея Руси, киръ Іосифа, ихъ отдалъ, симъ листомъ моимъ тые вси справы на его милость вливаю вѣчными часы. Тымъ теды правомъ его милость отецъ митрополитъ моцтую беретъ, которую я и продкове мои мевали, такъ на подане монастыра и церкви заложеня Пречистое Богородицы въ мѣстѣ господарьскомъ Троцкомъ лежачого. Яко и до иншихъ монастыровъ и церквей тую я владзу и моцъ мнѣ прирожонымъ правомъ, отъ продковъ моихъ, зъ себе складаю и вырекаюсе, и тымъ вѣчистымъ добровольнымъ листомъ моимъ вливаю на его милость отца Іосифа Велямина Руцкого митрополита кіевского, галицкого и всея Руси, и на сукцессоровъ его милости. Маетъ его милость

тыхъ всѣхъ церквей и манастырей, домовъ и маетностей до нихъ належачихъ, такъ въ мѣстѣ Троцкомъ, яко и въ Виленскомъ, и кгдѣ индей, што колвекъ за тыми справами первей того продкомъ моимъ, а теперь мнѣ самому, служило и належало: маетъ и воленъ будетъ его милость того всего на себе, подъ каждымъ державнымъ правомъ и неякимъ способомъ одыскивать. А отыскавши то все вѣчными часы его милость самъ и потомъ сукцессорове его, ихъ милость отцове митрополитове, водлугъ тыхъ справъ, тыи вси маетности и належности ихъ держати и роспорожати волни и мощни будутъ вѣчными часы. А я самъ и по мнѣ потомки мое, и нихто иншій до того всего ниякого права приступу и жадное належности мѣти немають и небудутъ мочи вѣчными часы, кгды жемъ се я съ того всего права и належностей зрексе, и симъ листомъ моимъ зрекаю, а на его милость отца митрополита и его сукцессоровъ вѣчными часы вливаю. И на то я Даніель Солтанъ далъ есми сесь мой вливковый листъ, съ печатью моею и съ подписомъ власное руки моее, и съ печатьми и подписами рукъ людей зацныхъ ихъ милостей пановъ пріятелей моихъ отъ мене на то очевисто и устне упрошоныхъ, его милости пана Станислава Лыщинскаго и его милости пана Петра Горновскаго. Писанъ въ Жировичахъ, лѣта отъ Нароженя Сына Божего 1620 мѣсяца Іюля 18 дня.

Подлинный на бумагѣ; оттиснуты три печати на сургучѣ;— при печатяхъ— подписи. Року 1620 Августа 3 дня тотъ листъ его милость панъ Даніель Солтанъ передъ нами очевисто на врадѣ призналъ. Слѣдуютъ подписи: Дыдушевскій стольникъ староста Трокскій, Крыштофъ Юндилъ кгродскій Слонимскій судья.

15

1622 г. Мая 8. Активація копіи протестаціи трокскаго священника Филиппа Ивановича на трокскихъ бернардиновъ о насиліяхъ и грабежахъ.

Священникъ трокскій Филиппъ Ивановичъ подалъ жалобу въ трокскій гродскій судъ на ксендза Зеленевскаго, пріора трокскихъ бернардиновъ, о томъ, что онъ, Зеленевскій, въ разныя времена, „насылаючи товаришовъ своихъ мниховъ и зъ челядью на огороды его церковные,“ велѣлъ разломать и порубить „плоты“ и свезти ихъ въ свой монастырь; „а потомъ дей, переймуючи его самаго священника и дѣтей его и челядь его, товарищи его мнихи и челядь его зе псы на дорозѣ.... сами шщвали и сами гонили“. Затѣмъ, въ отсутствіи его, Филиппа Ив., тотъ же Зеленевскій приказалъ отнять „мало не третью часть“ огорода и „плотомъ новымъ загородити казалъ“. Такимъ же образомъ была отнята часть другаго церковнаго огорода. Когда трокскіе бернардины узнали, что священникъ намѣренъ жаловаться на нихъ, то одинъ изъ законниковъ, съ товарищемъ своимъ молодымъ, встрѣтивши священника на дорогѣ, стали его „соромотить и лаять неутсцивыми словы,“ а затѣмъ грозили ему, говоря: если ты осмѣлишься жаловаться на ксендза Зеленевскаго, то мы, встрѣтившись съ тобою на этой дорогѣ, „кажемъ тобѣ подлѣ того слупа мурованого квалтомъ положивши, кажемъ руки и ноги отбить, абысь тою дорогою никгды не ходилъ“... Копія этой протестаціи, по требованію Льва Заленскаго, полоцкаго архіепископа, администратора уніатской митрополіи, активована въ Трокскомъ гродскомъ судѣ 1690 г.

Лѣта отъ Нароженя Сына Божего тысеча шестсотъ девятдесятъ.

На урадѣ господарскомъ гродскомъ Троцкомъ, предо мною Казимиромъ Биберштинкомъ Варминскимъ подстолимъ и подвоеводимъ троцкимъ отъ ясневельможного его милости Богуслава Униховского воеводы троцкого будучи установленымъ, постановившися

очевисто, слуга ясневельможного въ Богу превелебного его милости ксендза Леона зъ Шлюбе Заленского прототронего и администратора на тотъ часъ цѣлой Руси, архіепископа полоцкаго..., панъ Францишекъ Яворовскій, оповедалъ, покладалъ и ку актикованю до книгъ гродскихъ троцкихъ подалъ копію протестаціи зошлого священика о. Филипа Ивановича и иныхъ пановъ шляхты повету Троцкого реліи грецкое на ихъ милости отцовъ бернардиновъ троцкихъ въ справѣ и речи нижей менованой, просячи, абы была до книгъ гродскихъ троцкихъ принята и вписана, которую принявши и вписуючи у книги, слово до слова такъ ся въ собѣ маетъ: Выпись зъ книгъ гродскихъ троцкихъ замку господарского воеводства Троцкого, лѣта отъ Нароженя Сына Божего тисеча шестсотъ двадцать второго, мѣсяца Мая, осмого дня. На урадѣ его королевской милости гродскомъ троцкомъ, передо мною Криштофомъ Быховцомъ намѣстникомъ троцкимъ оповедалъ и жаловалъ священникъ троцкій Филипъ Ивановичъ самъ отъ себе и отъ иныхъ пановъ шляхты повету Троцкого реліи грецкое старожитное и инишихъ поветовъ ихъ милости пановъ шляхты до тое церкви належачихъ, на законниковъ кляштору троцкого костела св. Николая, а меновите на ксендза Валентого Зеленевского и товаришовъ его, которыхъ онъ самъ знаетъ и имена ихъ вѣдаетъ, о томъ, штоже дей въ року тысеча шестсотъ двадцать второмъ рожныхъ мѣсяцей и дней тождей вышмененый ксендзъ Зеленевскій, насылаючи товаришовъ своихъ мниховъ и зъ челядію своею на огороды его церковные, плоты заогороженые на огородахъ его власныхъ церковныхъ шляхецкихъ порубавши и кгвалтовне поломавши, до кляштору повозить и поносить казалъ, которыхъ дей было на тридцать семъ возовъ, а потомъ дей переймуючи его самого священника, и дѣтей его, и челядь его, товарыши его мнихи и челядь его зе псы на дорозѣ старожитной чрезъ колконасте разовъ псами шщвали и сами гонили. А то дей все чинили снать за вѣдомостію и росказанемъ отца Зеленевского, чинечи умыслне великіе утиски и пренагабане въ вѣрѣ, и не маючи дей на томъ досыть, але еще въ небытности его священника въ Трокахъ, тотъ вышменый ксендзъ Зеленевскій сего року тисеча шестсотъ двадцать второго мѣсяца Мая пятого дня, торгнувшися на добра церковные церкви заложеня св. Пречистое, а пришедши до того огороду, гдѣ плоты побрано, тамъ же дей кгвалтовне и безправне, отмѣривши и занявши собѣ своволне того огороду шматъ, мало не третюю часть, безъ жадное причины и немаючи межи, але на власномъ огородѣ церковномъ занявши тотъ шматъ огороду, и плотомъ новымъ загородити казалъ, умыслне дей выбиваючи его священика троцкого кгвалтовне съ спокойного держаня, а хотечи кгвалтовне привлащить тотъ шматъ огороду церковного ку кляштору троцкому до костела св. Николая, а ку тому дей на третимъ огородѣ его церковномъ подлѣ саду его милости пана Тальвошовского, такъ зася кгвалтовне улицу старожитную загородилъ, и плотъ не на межи, але на власномъ огородѣ церковномъ, занявши вширки на локоть, а вдлужъ можетъ быть на двѣсти сажней, тамъ же дей плотомъ новымъ загородити казалъ, а потомъ дей на завтра и по загороженю тамтого вышмененого огороду того жъ мѣсяца Мая шостого дня идучи дей ему священику троцкому улицею Великою старожитною, топакъ дей неведать, если за

росказанемъ о. Зеленевского, чили тежъ зъ помыслу своего, обачивши его священника дорогою добровольною, отецъ Филипъ мнихъ законикъ зъ товаришомъ своимъ молодымъ, и перенявши его священника идучого дорогою, тамъ же дей зпервотку словы неображдливыми почалъ мовити, а потомъ дей умысльне взявши предъ себе злый умыслъ, самъ и зъ товаришомъ своимъ мнихомъ его священника словы неутсцивыми лаялъ и соромотилъ, и потомъ дей отповѣдь и похвалку обадва зъ товаришомъ своимъ на здорове его учинили, мовечи тыми словы: вѣдай дей о томъ, певне, ижъ ксендзъ Зеленевскій довѣдавшися того, жеся ты за огороды церковные на насъ протестуешъ, теды дей за то ксендзъ Зеленевскій або мы сами кажемъ тобѣ на той дорозѣ перенявши а подлѣ того слупа мурованого тебе гвалтомъ положивши, кажемъ отбить руки и ноги, и кажемъ дей тобѣ, абысь тою дорогою нигды не ходилъ, бо дей конечне будешь такъ обложоный, же и душа твоя отъ тѣла отлетитъ. И просилъ вышмененый священникъ, абы тое оповедане до книгъ гродскихъ троцкихъ записано было. Якожъ и возный повету Троцкого Янъ Ярмоличъ въ семъ же року тысеча шестсотъ двадцатъ второмъ мѣсяца Мая 14 дня ку записаню до книгъ гродскихъ троцкихъ при квиту своемъ ставши на урадѣ очевисте призналъ. Который квитъ слово отъ слова такъ ся въ собѣ маетъ: Я Янъ Ярмоловичъ Макаровича возный повету Троцкого сознаваю тымъ моимъ квитомъ, ижъ въ року теперь идучомъ тысечя шестсотъ двадцать второго мѣсяца Мая осмого дня, маючи при собѣ сторону двохъ шляхтичовъ пана Станислава Миколаевича а пана Яна Стефановича, кгдыхомъ взятые отъ священика троцкого отца Филипа Ивановича на огляданe забраня плотовъ и загороженe огородовъ церковныхъ, и за оказываніемъ видиломъ на огородѣ его церковномъ, который лежитъ подлѣ улочки малое, плоты вси зъ конца въ конецъ поломаны и побраны, которыхъ менилъ быть на двадцать пять возовъ. И на томъ же огородѣ церковномъ видиломъ, ижъ шматъ немалый того огороду загорожено, мало не третюю часть того огороду пригорожено тамъ ку огороду мескому Савинскому, гдѣ стоитъ гумно мѣщанское..., а на другомъ огородѣ его церковномъ тужъ презъ улочку видихомъ также плоты поламано и побрано, которыхъ менилъ быти священикъ на двадцать возовъ; а на третимъ огородѣ его церковномъ видихомъ, ижъ плотъ поставлено не на межи, але на власномъ грунтѣ огороду церковного; который огородъ лежитъ подлѣ саду пана Тольвотовского. Што все свещеникъ троцій менилъ передо мною вознымъ и стороною, ижъ дей то ксендзъ Валентый Зеленевскій мнихъ законникъ зъ кляштору троцкого костела заложеня св. Николая и зъ товаришми своими, яко тые плоты поломавши зъ тыхъ огородовъ одобрати казалъ, такъ и того шматъ огороду загородити казалъ, также и на третимъ огородѣ его церковномъ, не на межи, але на власнымъ огородѣ плотъ постановити казалъ, умысльне чинечи ему великіе утиски и пренагабаня въ вѣрѣ, и выбиваючи дей его свещеника зъ спокойного держаня, ку вeликой кривдѣ и шкодѣ церкви Божей святое Пречистое и его самого священика троцкого. А такъ и я возный, что видѣвши и слышавши, далъ есмы ку записаню до книгъ гродскихъ троцкихъ сесь мой квитъ подъ печатью моею и зъ подписомъ руки моея зъ подпечатьми стороны при мнѣ будучое тыхъ двохъ шляхтичовъ. Писанъ у Тро-

кахъ року и мѣсяца и дня вышмененого. У того квита печатей притисненныхъ три и подписъ руки возного тыми словы: Янъ Ермоличъ Макаровича возный повету Троцкого. Которое оповедане священника троцкого и очевистое сознане возного и зъ тымъ квитомъ его до книгъ гродскихъ троцкихъ есть записано. Зъ которыхъ и сесь выписъ вышмененому священику троцкому о. Филипу Ивановичу подъ печатію моею урадовою естъ выданъ. Писанъ въ Трокахъ. Которажъ то копія процесу за поданемъ оное чрезъ особу верху мененую до актъ есть до книгъ гродскихъ троцкихъ вписана.

Копія, въ трехъ экземплярахъ; на одной изъ нихъ слѣд. замѣтка: Wiele potrzebny dokument o place z xx. Bernardynami Trockiemi o gwałtowne wybicie, zabranie różnych mieysc, placow, ogrodow etc... *Хранится тамъ же.*

16.

1623 г. Февраля 26. Свидѣтельство вознаго объ опустошеніи „жолнерами" двухъ домовъ (халупъ) принадлежащихъ Рождественской церкви въ Трокахъ.

Я Янъ Ярмоличь Макаровича, возны повѣту Троцкого сознаваю тымъ моимъ квитомъ, ижъ въ року теперешнемъ тысяча шестъ сотъ двадцать третемъ мца Февраля двадцать шостого дня, маючи при собе стороны двухъ шляхтычовъ, пана Яна Цетровича, а пана Станислава Миколаевича, былемъ узяты отъ свещенника Троцкого отца Филипа Ивановича на оглѣданье халупъ церковныхъ спустошалыхъ и за оказываньемъ его видѣломъ недалеко подлѣ церкви Рождества Христова халупъ пустыхъ двѣ, нихто въ нихъ не мѣшкаетъ и опали барзо, и мовилъ выжъ мененый свещеникъ Троцки передо мною вознымъ, ижъ дей тые халупы зъ великихъ втисковъ отъ жолнеровъ,—отъ двухъ роковъ и большей спустошали, и теперь пусты стоятъ. Я дей самъ зъ нихъ жадного пожитку немаю большей двухъ лѣтъ;—также и побору зъ тыхъ пустыхъ халупъ немаю одкуль давать. А такъ я возный што видѣвши и слышавши далъ есмы ку записаню до книгъ кгродскихъ Троцкихъ сей мой квитъ подъ печатію моею и зъ подписомъ руки моей и подъ печатьми стороны при мнѣ будучое тыхъ двухъ шляхтичовъ. Писанъ въ Трокахъ року, мѣсяца и дня выжъ менованого.

Копія на полулистѣ бумаги. На оборотной сторонѣ архивная помѣтка: Fas. 3. C. W. 9.

17.

1729 г. Ноября 16. Инвентарь фольварка Трокской архимандріи, въ городѣ Трокахъ, на островѣ и на горѣ, съ пріѣзда отъ Вильны, составленный монахомъ базыліанскаго ордена Факундомъ Вилейкою при отдачѣ фольварка въ арендное содержаніе г. Довлюду *).

Inwentarz folwarku Archimandryi Trockiey, będącego w Trokach, na wyspie y gurze, z przyiazdu od Wilna, całey do tego folwarku należącey, spisany przeze mnie Fakundego Wileykę Z. S. B. W., podaiąc arendę i. m. panu Dawludowi roku 1729 mca 9-bra dnia 16.

1-mo. Folwark, alias budynek mieszkalny. Izba biała, maiąca okien szklanych wielkich dwa, w ołow oprawne, okna dwa małe w drzewo oprawne. Drzwi na żelaznych zawiasach z klamkami zewnątrz i wewnątrz. Piec zielonych kaflow nie nowy. Komora przy tey izbie z drzwiami także na żelaznych zawiasach, z klamką żelazną. Okienko małe szklanne, stoł w izbie duży. Ławy w koło y policzka. Alkierzyk przy tey izbie nowy, niedokończony, bo bez okien y drzwi, ale pokryty y nastalony. Sienie tego rumu wielkie y całe. Kuchenka w sieniach. Drzwi w sieniach na biegunie drewnianym. Piekarnia naprzeciw izby z komorą, z okienkami szklanemi dwuma, ze drzwiami tak do komory, iako do piekarni dobremi na biegunach, ławy, stoł, żorna do mlewa, stępa, piec dobry piekarniany. Swiren przy tym budynku z pomostem y gankiem, w którym stoł wielki, drzwi dobre z klamką y proboiem dobrym. Staynia bez wrot. Chlew przy stayni z wrotami— maiące dachi potrzebuiące poprawy. Gumno z wrotami rozwalone, potrzebuiące przeprawienia. Wrota z podworza do gumna, wrota przy budynku do ogrodu. Folwark w koło częscią ogrodzony, częscią oparkaniony, chociaż także y parkany gdzie się powywracały, przesypania potrzebuiące.

Ogrody do tego folwarku.

Ogrod przeciwko gumna, nagnoiony na warzywo. Ogródek niewielki za budynkiem, niewielki ogród, item mały z szczepami 10. Cerkwiszcze z sadem wisniowym, maiąc w koło siebie gruntu na beczek trzy siania.

Ogrody, które są w miescie, do tego folwarku y teraz należące y w spólnym dzierżeniu będące.

Ogrod za oo. Bernardynami. Ogrod drugi naprzeciw tegoż ogrodu, co mieszczanin Zawadzki naymował, daiąc za nie złotych 5 y groszy 8 y robotnikow dwóch. Ogrod trzeci pod Dominikanami, który naiął pan Piotr Mitkiewicz; za ten wypłacono za lat trzy złotych sześć. Ogrod czwarty, który trzymał Pawłowski, tamże za Bernardynami, z którego idzie złotych cztery y dwa robotniki.

Pole.

Wyspa za ieziorem, siania na beczek sześć.

---

*) Какъ этотъ, такъ и всѣ печатаемые ниже въ этомъ отдѣлѣ документы, списаны и провѣрены при управленіи Виленскаго учебнаго округа съ рукописи, хранящейся въ Трокской Рождественской церкви, подъ заглавіемъ: „Документы Трокской архимандріи“.

Pole pod Wieliczkowem leży odłogiem, siania na beczek cztery albo więcey. Pole, idąc do karczmy p. Hoppena, nad Bobrukiem ieziorem, na beczek sześć, aż do samey karczmy Hoppena, który teraz niesłusznie uczynił miedzę y zabrał szmat gruntu. Pole czwarte nazwane włoka przy trakcie Wileńskim Pakulniewiczowska sumowna, na którey zasiał żyto Daniło moskal y ma oddać należytość.

NB. Ten interes skończony w assessoryi — decretowe — miasto zapłaci to x-dzu Czadaiowi opatowi złotych tysiąc za tą włokę *).

Łąki.

Placów dwa przy gruncie. Łączka, za którą daią Dominikani złotych dwa corocznie od pana Bonkowskiego.

Bydło.

Krowa gniada z podiałówkiem białym roczniakiem. Swinia siwa iedna.

Zasiew.

Żyta czwierć iedna zasiana.

Co wszystko przy expiracyi czasu ma zwrówić. (Podpisano) X. Fakundy Wiłeyko Z. S. B. W. Jerzy Alexy Dawlud.

18.

1750 г. іюля 27. Жалоба Антонина Любецкаго Княжевича, Трокскаго архимандрита, на Трокскій магистратъ и разныхъ лицъ за незаконное присвоеніе ими монастырскихъ земель.

Жалуется на Ѳаддея Стравинскаго войта Трокскаго, на бурмистровъ, райцовъ, лавниковъ и на все Трокское общество, а также на Іосифа Гоппена и другихъ лицъ, которые отняли земли и острова, принадлежащіе Трокской архимандріи.

Excerpt ex protocollo, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym pięćdziesiątym dziewiątym miesiąca Julii trzydziestego dnia— processu wielebnemu i. m. xiędzu Antoninowi Lubeckiemu Kniażewiczowi, zakonu Wielkiego Bazylego ś., opatowi Nowo-Trockiemu, officiałowi generalnemu Białoruskiemu, tak nomine suo, iako też nomine totius religionis solennissime żałuiącemu i manifestuiącemu się, sequenti thenore iest wydany:

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Julii dwudziestego siódmego dnia, process wielebnego i. m. xiędza Antonina Lubeckiego Kniażewicza zakonu ś. Bazylego Wielkiego, opata Trockiego, officiała generalnego Biało-Russkiego, tak nomine suo, jako też nomine totius religionis, solennissime żałował y manifestował się na W. J. M. P. Thadeusza Strawinskiego, oboznego y woyta Trockiego, także na burmistrow, raycow, ławników y całe miasto z gminem Trockim, tudziesz na i. m. p. Józefa Hoppena y samą i. m.... małżąkę, nie mniey też y innych ichmości, o zabranie gruntow w polu, placow w mieście Trockim z ogrodami, o wybicie.... z onych, jako o pochwałki różne publiczne na zdro-

*) Эта помѣтка сдѣлана позднѣйшею рукою.

wie y życie i substancyą ludzi,—i tem o zabranie ostrowow, Meylowszczyzny za Zwierzyńcem z sianożęciami, puszczą, z gruntami, lasami, oraz folwarku, od xiężny i. m. Neledinskiey pod Wieliczkowem, zaczowszy od miasta, z gruntami, lasami, sianożęciami, polami nadanego, y za Wieliczkowem wieczysto przydanemi gruntami, similiter z polami, lasami, sianożęciami, y o granice poruinowane, ex situ fundi opactwa Trockiego y o inne pretensye różnemi laty, miesiący y dniami, jezior i jazow zabranie. A tak ten excerpt ad exigentiam et requisitionem wielebnego i. m. xiędza Lubeckiego Kniażewica, opata Nowo-Trockiego, generalnego Biało-Russkiego officyała jest pod pieczęcią grodzką woiewództwa Trockiego wydan.

Внизу тисненая на бумагѣ печать.

19.

1760 г. іюня 19. Свидѣтельство вознаго о разграбленіи фундуша Трокской архимандріи членами Трокскаго магистрата и пріоромъ бернардинскимъ.

По требованію Трокскаго архимандрита Антонина Княжевича, возный съ понятыми освидѣтельствовалъ земли, принадлежащія Трокской архимандріи. Оказалось, что «Витовтова гора» съ прилежащими къ ней полями кѣмъ-то вспахана и засѣяна, изгородь разобрана. На вопросъ вознаго: «кѣмъ совершено такое насиліе?» какъ архимандритъ, такъ и понятые отвѣчали, что это сдѣлалъ Ѳаддей Стравинскій войтъ, Ѳ. Данилевичъ ландвойтъ, бурмистръ, райцы и лавники со всѣмъ городскимъ обществомъ, при содѣйствіи пріора (бернардинскаго), по приказанію котораго «монастырскій кураторъ, съ вооруженными юрисдичанами, съ пальбой, крикомъ и угрозами насильно забрали въ свое владѣніе земли принадлежащія Трокской архимандріи».

Wypis z xiąg grodzkich woiewodztwa Trockiego.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego miesiąca Junii dwudziestego piewszego dnia.

Na urzędzie i. k. m. grodzkim Trockim przede mną Józefem Mikołaiem De-Lassem starostą Giernokolskim woyskim i podwoiewodzim woiewodztwa Trockiego comparens personaliter jenerał infra wyrażony kwit swoy relacyiny czynioney obdukcyi in eum tenorem zeznał pisany, cujus tenor sequitur estque talis: Ja jenerał i. k. m. niżey na podpisaniu ręki mey wyrażony zeznawam tym moim relacyinym czynioney obdukcyi kwitem, że cum assistentia nobilitatis panami Janem y Pawłem Zawadzkiemi w roku teraznieyszym tysiąc siedmset sześćdziesiątego miesiąca Junii dziewiętnastego dnia, będąc użytym i wezwanym od w. i. m. xiędza Antonina Lubieckiego Kniażewicza zakonu wielkiego Bazylego ś. opata Nowotrockiego officyała generalnego Biało-Russkiego dla czynienia wizyi y obdukcyi iak ad fundum rezydencyi opackiey Nowo-Trockiey, tak y gruntow in circuitu oney będących, dokąd ja ienerał cum praeffata nobilitate przybywszy, naypierwiey ex instantia wielmożnego aktora widziałem gurę, alias grunt nadany funduszem opactwu Trockiemu od św. pamięci w. xiążęcia Litewskiego Witolda, poorany, koło tegoż gruntu, żytem zasianego, ogrodzone płoty połamane y rozebrane, pomieniony grunt żytem zasiany, oraz ogrody, jarzynne, różnym bydłem strawione y spaszone. Tandem gdym daley był requisitus a parte actoria dla czynienia obdukcyi na drugi szmat gruntu teyże góry Witoldowskiey, który widziałem

poorany; na tych gruntach miedzy, na ogrody zagony poczynione,—similiter w tym że roku na dniu dwudziestym miesiąca Junii, in crastinum, ogrod od drogi wielkiey Wilenskiey poorany pod rezydencyą samego opata Trockiego oglądałem. Deinde gdym się pytał przez kogo by takowa inkonweniencya, gwałt, expulsya y wiolencya udziałana była, na ten czas jak sam w. imć xiądz Opat Nowo-Trocki tak y adstantes odpowiedzieli, że imść p. Tadeusz Strawinski woyt y imć p. Tadeusz Danilewicz lantwoyt z burmistrzem, radcami, ławnikami y całym gminem imionami y przezwiskami lepiey onym że wiadomymi, a do uczynienia krzywd, gwałtow, expulsyi i wiolencyi przysposobionemi, do czego y w Bogu przewielebny imść xiądz Mikołay Wodynski, doktor ś. theologii, przeor z całym konwentem Nowo-Trockim adhaerendo, wysławszy prokuratora klasztornego imść xiędza Jakuba Sokołowskiego z iuryzdyczanami, semotis arbitriis, armata manu, z strzelaniem, hałasami, z przegrozkami y pochwałkami, in actuali praesentia sua violenter przywłaszczaiąc sobie grunta od opactwa Trockiego. Przedrzeczeni ich mość, panowie z miastem y i. x. prokurator o. pr. z iuryzdyką swą gwałtowną z possessyi w. aktorowi expulsyą uczynili, grunta funduszowe orali, płoty wyłamywali, rozbierali, przez co na zasianych gruntach szkody, krzywdy przez spasze różnym bydłem, czyniąc różne przegrozki y pochwałki, co nefanda udziełali scelera. A tak ja jenerał przy stronie szlachty zwyż wyrażoney, com słyszał y widział, dość czyniąc prawu pospolitemu y funkcyi moiey jeneralskiey, to wszystko wiernie i sprawiedliwie według Boga y sumienia w ten kwit moy factae obductionis spisawszy y oney ręką moią koroborowawszy, do xiąg grodskich Trockich podałem. Dat. w roku tysiąc siedymset sześćdziesiątym miesiąca Junii dwudziestego dnia. U tego relacyi czynioney obdukcyi kwitu podpis ręki jenerała tymi słowy: Jan Iwaszkiewicz jenerał i. kr. mści Trybun. Główn. W. X. L. Który to takowy kwit obdukacyiny za ustnym y oczewistym jeneralskim zeznaniem jest do xiąg grodzkich Trockich przyięty y zapisany. Z którysh y ten wypis pod pieczęcią urzędu grodzkiego woiewódstwa Trockiego parti requirenti iest wydany. Actum ut supra.

20.

1781 г. Декабря 3. Декретъ королевскаго ассесорскаго суда по апелляціи Трокскаго архимандрита Діонисія Чадая на рѣшеніе Трокскаго магдебургскаго суда по дѣлу о монастырскихъ плацахъ.

Янъ Іосифъ Пакульневичъ заложилъ Трокскому архимандриту Михаилу Вѣтринскому за тысячу злотыхъ польскихъ три полосы земли, во владѣніе которыми тотчасъ же и введенъ былъ Трокскій архимандритъ; сверхъ того тому же Вѣтринскому отдала подъ залогъ, за извѣстную сумму, плацъ и огородъ въ Трокахъ, извѣстный подъ названіемъ Бенятишки, Іоганна Луковичовна Юрьева Оземблоеская. Трокскій магистратъ заявилъ претензію какъ на три полосы земли, такъ и на плацъ Бенятишки, которые, будто, должны принадлежать городу, а не Трокской архимандріи. Трокскій магдебургскій судъ, декретомъ 1781 г. Сентября 28, рѣшилъ дѣло это въ пользу магистрата. На это-то рѣшеніе Трокскаго суда Діонисій Чадай подалъ апелляцію въ королевскій ассесорскій судъ, который присудилъ: 1) три полосы земли, заложенныя за тысячу злотыхъ, возвратить Трокскому магистрату, который уплотитъ залогодательную сумму Трокскому архимандриту; 2) плацъ и огородъ Бенятишки, на право владѣнія которыми Чадай не представилъ безспорныхъ документовъ, должны принадлежать городу.

W sprawie za trzema aktoratami y żałobami do nich należącemi in unum złączonemi i skonbinowanemi przypadłey, mianowicie za pierwszym aktoratem wielebnego

xiędza Dyonizego Czadaia opata Nowo-Trockiego z urodzonym Ignacym Jagminem, koniuszym woiewodztwa Trockiego, iako woytem, oraz szlachetnymi Benedyktem Szczerbinskim burmistrzem, Józefem Kolendą exburmistrzem, Jerzym Czerepowiczem radcą, Józefem Frąckiewiczem ex-pisarzem, Mateuszem Osipowiczem assessorem, Antonim Białogurskim pisarzem urzędnikami magdeburgi Trockiey, tudzież szlachetnym Józefem Jankowskim instygatorem miasta naszego Trok. Za pozwem mandatem naszym od żałuiącego delatora po obżałowanych przed sąd nasz zadworny assessorski w. x. Litewskiego wyniesionym, y za żałobą w nim wyrażoną, mieniąc y we wszystkim odwołuiąc się do wyniesionych in ante processow, zwłaszcza referuiąc się do pozwu authentycznego przed sąd burmistrzowski radziecki miasta naszego Trockiego po obżałowanych imieniem żałującego delatora o niesłuszne y nieprzyzwoite przed ten że sąd magdeburski pociągnienie wyniesionego;— do zakazania temuż obżałowanemu magistratowi z żałuiącym delatorem na instancią obżałowanego instygatora intentowanego procederu w magistracie Trockim, iako przeciwko prawom względem rozpoznania przywileiow, nadań y funduszow od przodkow naszych opactwu Trockiemu łaskawie nadanych, przeciw wszelkim prawom cum derogatione magistratury Najwyższey sądow zadwornych assessorskich w. x. Litewskiego illegitime et evocatorie wszczętego; do skasowania wszelkich wyrokow w tym że obżałowanych magistracie Trockim nad wszelką przyzwoitość zaszłych y napotym szczególną praktyką, zamiarem nieprzykładney zuchwałości, nad zakaz praw y obowiązki urzędu obżałowanych wypaść mogących, a przeto do wskazania w sądzie naszym zadwornym assessorskim na obżałowanych paen evokacyjnych, a zaś w samey sprawie do approbaty przywileiow, nadań, funduszow, wlewkow, praw y zapisow opactwu Trockiemu nadanych y służących, mocą których przysądzenia, via inaequitationis, gruntow, łąk, lasów, iezior, przytym placow y ogrodow tak pustych iako też y osiadłych, niesłusznie y nienależycie odeszłych y oderwanych, tak przez obżałowanych mieszczan, iako też przez innych obywatelow; sądzenia komportacyi wszystkich dokumentow ad causam juris et facti w tey sprawie oświecić mogących, a u obżałowanych znayduiących się sub nexu juramenti; obwarowania securitatem do rozprawy aktualney teraznieyszey dobr funduszowych żałuiącemu delatorowi possessyi, etiam do zesłania kommissyi na rozsądzenie wszystkich zachodzących sporow, do ukarania paenami za grabieże, wiolencye, zabory, za uznaniem inkwizycyi, kalkulacyi y weryfikacyi, do nagrodzenia szkod, strat y expensow prawnych y tego wszystkiego, co czasu rozprawy fusius deducetur salva melioratione. Za drugim aktoratem szlachetnego Józefa Jankowskiego instygatora miasta naszego Trok z wielebnym xiędzem Dyonizym Czadaiem, opatem Nowo-Trockim bazyliańskim, za pozwem mandatem naszym od żałuiącego delatora po obżałowanego przed sąd nasz zadworny assessorski w. x. Litewskiego wyniesionym y za żałobą w nim wyrażoną, mieniąc y we wszystkim referuiąc się do dekretu oczewistego w sądach magdeburyi Trockiey roku teraznieyszego tysiąc siedmset osmdziesiąt pierwszego Septembra dwudziestego drugiego ostatecznie zapadłego, do approbaty onego we wszystkich punktach appellacyą niesłusznie przez obżałowanego założoną od exekucyi wstrzymanych; do nakazania temuż dekre-

towi we wszystkim satysfakcyi, a mianowicie na mocy konstytucyi roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego konwokaciyney przywrócenia, ad usus publicos miasta Trok, gruntu mieyskiego włok alias sznurow trzech przez obżałowanego pretextem legacyi dzierżanych; do zachowania przy possessyi miasta placu Bieniaciszki zwanego z ogrodem do niego należącym; do zapłacenia złotych sto pięćdziesiąt y dwa tymże dekretem dla miasta przysądzonych, za włóczne z tegoż gruntu do skarbu publicznego corocznie po złotych dwa groszy szesnaście wypłacać się powinne, którą należytość miasto przez lat sześćdziesiąt do tegosz skarpu publicznego opłacać musiało, nie maiąc z tego gruntu naymnieyszego użytku, ani od obżałowanego takowego rocznego censow zwrótu; do zapłacenia expensu prawnego złotych dwieście, tymże dekretem dla instygatora miasta Trok przysądzonych, a zaś publico usui należących, do uchylenia wszystkich y wszelkich pretenzyi na zatamowanie miastu przyiścia do possessyi pomienionych gruntow, przez obżałowanego poformowanych, a prawem pospolitym już zniszczonych; do ukarania winami appellacyinemi za niesłusznie założoną appellacyą; jako też do ukarania penami ewocacyinemi za pomównie żądaną, a niedowiedzioną ewokacyą, oraz kontrawencyinemi za mówienie przeciw dekretowi w punkcie akceptowanym; do nakazania powrótu złotych trzysta po apellacyi na proceder wydanych, oraz do przysądzenia y wskazania tego wszystkiego, co czasu prawa dowiedzionym będzie, z warunkiem poprawienia tey żałoby. Za trzecim aktoratem wielebnego xiędza Dyonizego Czadaia, opata Nowo-Trockiego, z szlachetnemi Józefem Jankowskim instygatorem mieyskim, Benedyktem Szczerbinskim burmistrzem, Józefem Kolendą ex-burmistrzem, Jerzym Czerepowiczem, Józefem Frąckiewiczem, Mateuszem Osipowiczem radcami, Antonim Białogurskim pisarzem, magistratowemi osobami, Jerzym Michałowskim, Dominikiem Pawłowskim woźnym, Kokoszewiczem, Jakubem Sankiewiczem i wszystkiemi in condicto będącemi mieszczanami Trockiemi, oraz urodzonym Ignacem Jagminem woytem y koniuszym województwa Trockiego. Za pozwem mandatem naszym od żałującego delatora po obżałowanych przed sąd nasz zadworny assesorski w. x. Litewskiego wyniesionym y za żałobą w nim wyrażoną, mieniąc y we wszystkim odwołuiąc się do zaszłych processow y procederu in rem opactwa Staro-Trockiego, w którym-kolwiek czasie prawnie y przyzwoicie zaszłego, a nade wszystko do aprobaty przywilejów, nadań, funduszow, praw wieczystych opactwu Staro-Trockiemu zakonu świętego Bazylego w. nadanych y służących, przy tym utwierdzenia rozmaitych praw, wlewkow, zapisow na grunta, łąki, lasy, jeziora od różnych obywatelow w porządku prawa, iako też na place i ogrody w Trokach do rzeczonego opactwa Staro-Trockiego zapisanych y przyłączonych, a zatym na mocy tych że przywileiow, nadań, praw, funduszow wlewkow, zapisow do przywrócenia wszelkich gruntow osiadłych y pustych, równie przez obżałowanych mieszczan Trockich, jako też innych obywatelow pod różnemi praetextami y wynalazkami opactwu Trockiemu zaiętych, uznania inaequitacyi do onych jako ad corpus opactwa Trockiego należących a niesłusznie oderwanych y przywłaszczonych, — do podniesienia y skassowania dekretu magdeburyi Trockiey w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszym dnia dwudziestego ósmego septembra nieprawnie evoca-

torie et illegaliter na instancyą instygatora mieyskiego we własnym aktorstwie tey że Magdeburyi z żałuiącym delatorem, mimo założony do sądow naszych assesorskich mandat, ferowanego; do nakazania ze wszystkiemi stronami, in causa juris, facti et differentiarum zaiedno rozprawy; do uznania komportacyi praw, przywileiow, nadań, funduszow, zapisow et omnis tituli dokumentow przez obżałowanych z rozmaitego przypadku zabranych, a do teraznieyszey sprawy służących sub nexu juramenti, a w sprawie różnic y sporow dziedzicznych zesłania ad loca competentia sądu kommisarskiego, z mocą onemu wlaną rozpoznawania y konczenia causam juris, facti et differentiarum praevia etiam inquisitione, calculatione, et verificatione, do wskazania pen, win za wszelkie gwałty y przestempstwa na obżałowanych według prawa sciągaiących się, do nadgrodzenia szkod, strat y expensow prawnych, tudzież tego wszystkiego co w czasie rozprawy tak w sądzie assessorskim, jako też kommisarskim, salva wyniesienia inney żałoby y przez kontrowersie dowiedzionym i przekazanym być może. Jako te żałoby z pozwow mandatow authentycznych do kancellaryi naszey Dekretowey assessorskiey w. x. Litewskiego oddanych de thenore suo w ten nasz dekret są ingrossowane, tak za onymi praenominatae partes ad invicem przed sądem naszym zadwornym assesorskim w. x. Litewskiego instituerunt actionem. W którey sprawie, dnia trzydziestego Nowembra roku wyż na dacie wyrażonego, My Król aktorat szlachetnego Jankowskiego z karty dziewięćdziesiątey siódmey z regestrow magdeburskich, do wpisu y aktoratu wieleb. xiędza Dyonizego Czadaia opata Nowo-Trockiego w tych że regestrach na karcie ośmdziesiątey trzeciey będącemi, z którego ninieyszą przypadłą sprawą przyłączywszy, proceder nakazaliśmy. In procedendo tegoż dnia, po kontrowersyach od w. xiędza opata Nowo-Trockiego o skassowanie dekretu magdeburyi Trockiey, iako w sprawie nie właściwey, jey sądowi zapadłego, per consequens o sądzenie pen y w samey sprawie uznania kopii z spraw: in contra od szlachet. Jankowskiego instygatora o uchylenie tych proźb, do nakazania procederu in principali, iako po dekrecie apellacyinym, nawzaiem wnoszonych,—My Król, ku dokładnieyszemu przez sąd nasz rozpoznaniu, utrum dekret magdeburyi Trockiey roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego, Septembra dwudziestego ósmego dnia, oczewiście decyduiący, zaioł sprawę sądowi swemu właściwą, lub nie, we wszystkich punktach tymże dekretem Magdeburyi finalnie rozsądzonych, proceder między stronami przez probacią z dokumentow nakazaliśmy. In procedendo dnia pierwszego Decembra, My Król aktorat w. xiędza Czadaia z karty setney trzydziestey piątey z regestrow magdeburskich, do wpisu y aktoratu tegoż w. xiędza Dyonizego Czadaia opata Nowo-Trockiego, w tych że regestrach na karcie ośmdziesiątey trzeciey będącego, z którego ninieyszą przypadłą sprarę przyłączywszy, iterum proceder nakazaliśmy. In procedendo eodem die dnia pierwszego Decembra, po kontrowersiach między stronami na wzaiem wznoszonych, ponieważ z intromissyi od urodzonego Pakulniewicza wieleb. xiędzu Maxymilianowi Michałowi Epimachowi Wietrzynskiemu *), roku tysiąc siedmset dzie-

*) Во II т. „Арх. Сб.“ Напечатаны двѣ жалобы Трокскаго архимандрита Вѣтринскаго: 1-я на

więtnastego, Marca szóstego dnia wydaney, a przez wieleb. x. opata ad praesens u sądu naszego złożoney, okazuie się, że szlachetny instygator w sądzie magdeburyi Trockiey, motivo alienacyi gruntow mieyskich, na mocy konstytucyi roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego, prawem dochodził, y ponieważ dekret magdeburyi Trockiey w rozwiązaniu tylko kwestyi o grunta mieyskie został ferowany, zaczym My Król, takowy dekret za ewokacyiny nie uznaiąc, dalszy tak za dekretem appellacyinym in principali, iako też za żałobami ex crudo instanti przed sąd nasz in accessorio przychodzącymi, proceder inter partes nakazaliśmy. In procedendo po kontrowersyach między stronami na wzaiem wnoszonych, My Król, w sprawie dekretem Magdeburskim oczewistym nietkniętey et ex prima instanti do sądu naszego przychodzącey, kopię spraw ad invicem dać, cum comportatione dokumentow do tey sprawy przynależnych, sub nexu juramenti przez szlachetnego burmistrza Trockiego, circa incidentiam actoratus u sądu naszego praestandi, nakazyiemy, oraz rozprawę w tey że sprawie na przyszłey sądow naszych kadencyi determinuiemy, a za dekretem apellowanym in instanti iterum proceder między stronami naznaczyliśmy. In procedendo, dnia trzeciego Decembra, My Król przez panow rad y urzędnikow w sądach naszych zadwornych assesorskich w. x. Litewskiego zasiadaiących, superius wyrażone aktoraty, wespół z żałobami do nich należącymi, w iedno złączywszy y skombinowawszy, w samey sprawie po oczewistych y dostatecznych między stronami aktoraty swoie maiącemi, zacząwszy od dnia trzydziestego miesiąca Nowembra anni praesentis usque ad datam superius expressam, przez producta y repliki, idque od wieleb. xiędza Dyonizego Czadaia opata Nowo-Trockiego, zakonu ś. Bazylego wielkiego przez urodzonego Piotra Starzynskiego, budowniczego powiatu Grodzieńskiego, a od szlachetnego Józefa Jankowskiego instygatora y całego magistratu miasta naszego Trok przez urodzonego Stanisława Białoszewicza komornika Grodzieńskiego, pro et contra wnoszonych kontrowersyach, przystempuiąc do rozsądzenia dekretu oczewistego w sądach magdeburyi Trockiey roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego miesiąca Septembra dwudziestego ósmego dnia, między proceduiącemi stronami in principali zapadłego przez tegoż wieleb. xiędza Czadaia opata Nowo-Trockiego we wszystkich punktach zaappellowanego, takowy czyniemy wyrok: A nayprzód, co do t r z e c h s z n u r o w gruntu od urodzonego Jana Józefa Pakulniewicza wieleb. xiędżu Maksymilianowi Michałowi Epimachowi Wietrzyńskiemu opatowi Trockiemu zastawą zawiedzionych, lubo przy złożeniu a parte wieleb. xiędza Czadaia, opata Trockiego, intromissyi in copia pod rokiem tysiąc siedmset dziewiętnastym Marca szóstego dnia do possessyi trzech sznurow gruntu od urodzonego Jana Józefa Pakulniewicza prawem zastawnym zawiedzionych, wieleb. xiędza Maksymiana Epimacha Wietrzyńskiego archimandryty Trockiego zakonu ś. Bazylego w. uwiązuiącey, tak sam że wielebny xiądz Czadaj chcący zatrzec świa-

Гоппена за то, что онъ не позволилъ опредѣлить границы земли, принадлежащей Трокскому монастырю; 2-я на Станислава Сѣляву и другихъ трокскихъ чиновниковъ за присвоеніе ими церковной земли около озера Ванюка... стр. 174—175.

dectwo o nomenklaturze tychże trzech sznurow przynoszące, iako też szlachetny Jankowski instygator miasta, naszego Trok, usiłuiący obalić slad zastawy tych że gruntow, przeciwko nieważności teyże intromissyi u sądu naszego stawali. Jednak ponieważ z teyże intromissyi wyrazne jest uwiadomienie, że opactwo Trockie za prawem zastawnym od tegoż urodzonego Pakulniewicza wydanym w summie zawiedzione, takowe trzy sznury gruntu possydowało y w possessyi onych od daty tey że intromissyi aż dotąd nieprzerwaney zostaie; et vicissim, ponieważ taż intromissya wyraznie poucza, że też trzy sznury gruntu są włoki mieyskiey y magdeburskiey. Zaczym My Król, niemaiąc z obu stron jasnieyszych u sądu naszego złożonych dowodow, wyż wzmienioną intromissyą nie za dokument, lecz tylko pro vestigio tak zastawy, iako też nazwiska włoki mieyskiey Magdeburskiey, determinuiemy. Et eo intuitu dekret oczewisty magdeburyi Trockiey w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszym, miesiąca Septembra dwudziestego ósmego dnia zapadły, pomienione trzy sznury gruntu motivo włoki mieyskiey Magdeburskiey ad usum publicum miasta naszego Trok przysądzaiący, utwierdzamy. A że wielebny xiądz Czadaj opat Nowo-Trocki już to zwyż wzmienioney intromissyi, iuż to z inwentarza roku tysiąc siedmset dwudziestego dziewiątego, miesiąca Novembra szesnastego dnia przez wieleb. xiędza Fakundego Wiłeykę sporządzonego, iuż to w ostatku z tak wielą dawnościami utwierdzonego spokojnego dzierżenia o zastawney tych że trzech sznurow gruntu przeświadczył possessyi, nadto jeszcze ponieważ ten że wieleb. xiądz Czadaj ku jasniejszemu sądu naszego przekonaniu na summie tysiąc złotych polskich na pomienione trzy sznury gruntu od wieleb. xiędza Wietrzynskiego archimandryty Trockiego wniesioney, do juramentu zabrał się, a szlachetny magistrat Trocki ponieważ dekretem swoim nie tylko powrótu tysiąca złotych dla wieleb. xiędza Czadaia nie uznał, ale nadto z tych że trzech sznurow gruntu, mimo tak liczną dawność zapossydowania przez opatow Trockich, y mimo zabranie się do juramentu supra realitatem summy tysiąca złotych, na tym że wieleb. xiędzu Czadaiu opacie Nowo-Trockim in vim podatku włocznege sto pięćdziesiąt dwa złotych przysądził:—ex praemissis rationibus My Król dekret magdeburyi Trockiey wyż de data et actu wyrażony hoc in puncto zapadły, podniosłszy y skassowawszy, iurament, tak według dobrowolnego zabrania się, iako też ex decisione noxtra temuż wieleb. xiędzu Dyonizemu Czadaiowi, opatowi Nowo-Trockiemu na tym—iako trzy sznury gruntu od urodzonego Jana Józefa Pakulniewicza w summie tysiąca złotych opactwu Trockiemu były przezastawione, uznaiemy. Na wykonanie którego iuramentu dzień piąty Marca w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugim, coram actis grodu woiewodztwa Trockiego naznaczamy. Post quod expletum iuramentum, ażeby szlachetny magistrat Trocki z dochodow mieyskich publicznych summę tysiąc złotych Polskich w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugim Marca szóstego dnia, nie przyimuiąc aresztow, ani nabywaiąc wlewkow, samemu wieleb. xiędzu Czadaiowi opatowi Nowo-Trockiemu, lub plenipotentowi iego, praevia sibi danda z exolucyi quietatione, currenti bez braku monetą oddał y opłacił pod nieuchronnemi sprzeciwieństwa winami nakazuiemi. A po opłaceniu w owym terminie niniеyszym dekretem naszym nazna-

czonym przerzeczoney summy przez szlachetny magistrat Trocki dla tegoż wieleb. xiędza opata Nowo-Trockiego liberam inaequitationem do wyż wzmienionych trzech sznurow gruntu, alias włoki mieyskiey temuż szlachet. magistratowi Trockiemu przez urząd ad libitum użyty w tym że samym czasie exolucyi summy powyższym wyrokiem naszym nakazaney, determinuiemy, a szlachet. magistratowi Trockiemu salvam repetitionem pomienioney summy tysiąca złotych u sukcessorow zeszłego Jana Józefa Pakulniewicza, iesli by się okazali, waruiemy y zabiezpieczamy. Co do drugiey kathegoryi o plac y ogrod B i e n i a c i s z k i zwane, w mieście naszym Trokach sytuowane, w possessyi miasta znayduiące się, ponieważ wiel. xiądz Czaday opat Nowo-Trocki, składaiąc intromissyą roku tysiąc siedmset dziewiętnastego Marca czwartego, opactwo Trockie do wyż wzmienionych ogrodu y placu, za prawem zastawnym od urodzoney Johanny Łukowiczowny Jerzyney Oziembłowskiey, horodniczyney woiewodztwa Trockiego wydanym, uwiązuiącą, żadnych niezłożył dowodow, któreby przekonywały sąd, iż ten plac y ogrod Bieniaciszki do aktorstwa urodz. Oziembłowskiey należały, y ponieważ nie produkował prawa zastawnego od tey że ur. Oziembłowskiey wieleb. xiędzu Wietrzyńskiemu wydanego, za którym wyż wzmieniona intromissia nastała; nadto: ponieważ ażeby kiedyż kolwiek opactwo Trockie in executionem tey że intromissii weszło lub z tegoż placu y ogrodu Bieniaciszki zwanych depossydowane zostało, żadnemi naymnieyszemi sąd nasz nie przeświadczył munimentami, a oblik produkowany od ur. Joanny Oziembłowskiey horodniczyney Trockiej na summę tysiąc złotych wieleb. xiędzu Wietrzyńskiemu w dzień ś. Jana roku tysiąc siedmset dziewiętnastego wydany, ponieważ żadney ani ewikcyi, ani inekwitacyi do tegoż placu y ogrodu, Bieniaciszki zwanych, dla opactwa Trockiego niezawarował y nieubezpieczył: — zaczym My, Król, żądanie wieleb. xiędza Czadaia, opata Nowo-Trockiego, iako niczym nie wsparte, uchyliwszy, ten że plac y ogrod, Bieniaciszki zwane, circa possessionem miasta naszego Trok zachowuiemy, a wieleb. xiędza Czadaia opata Nowo-Trockiego o poszukiwanie summy tysiąca złotych za obligiem od ur. Oziembłowskiey wydanym, do sukcessorow, posiadaiących maiątki tey że ur. Oziembłowskiey, odsyłamy, et eo intuitu, dekret magdeburyi Trockiey w tey kategoryi ferowany, za zgodny z prawem rekognoskuiemy. Quod vero attinet sądzonych expensow prawnych dwieście złotych na wieleb. xiędzu Czadaiu opacie Nowo-Trockim, ponieważ praesenti decreto nostro obie strony wygrywaiące zostały, exinde My Król dekret magdeburyi Trockiey, hoc in puncto zapadły, uchylaiąc y żadnych pen, win, expensow prawnych na żadną nie uznawaiąc stronę, lecz post satisfactionem in omni temuż dekretowi naszemu, żałoby, processa, y cały generaliter proceder in punctis finaliter disjudicatis kassuiemy, umarzamy y z akt eliminować dozwalamy. Na sprzeciwiaiących się zaś temu dekretowi naszemu, vadium rei judicatae, paenamque personalis infamiae zakładamy. Joachim Chreptowicz podkancler w. x. Litewskiego. Jan Jeleński pisarz dekret. w. x. Litewsk. (L. S.) Correctum Antoni Franciszek Thomaszewicz sądow i. kr. m. zadwornych assesor, w. x. Litewskiego regent.

Decret oczewisty w sprawie wieleb. xiędza Czadaia opata Nowo-Trockiego z miastem naszym Trokami—roku tysiąc siedym-

set ośmdziesiąt wtórego, miesiąca Marca piątego dnia, coram Actis grodu woiewództwa Trockiego comparendo personaliter i. w. xiądz Dyonizy Czadai opat archimandryi Trockiey, satissuiąc ninieyszemu dekretowi nayiaśnieyszey assessoryi, na punktach w tym że dekrecie opisanych, iurament coram iisdem Actis grodu woiewództwa Trockiego w terminie y dniu superius na dacie wyrażonym wykonał, w czym poświadczaiąc y takowe attestatum temuż imci xiędzu opatowi archimandryi Nowo-Trockiey wydaiąc, ręką się mą własną podpisuię. Datt. w kancellaryi grodskiey Trockiey — **J a n J e r z y L o m b i e r** regent grodski y sądu powiatowego woiewództwa Trockiego. Correctum cum actis: **I g n a c y S t o r w a l d.**

21.

— *) Отвѣтъ по межевому дѣлу трокскаго архимандрита Арсенія Хрулькевича.

Replika w sprawie graniczney ze strony JWJX. Arseniego Chrulkiewicza doktora S-tey Teologii i magistra Filozofii, oraz tak S-to Troieckiego Wilenskiego klasztoru, iako też archimandryi Trockiey przełożonego, przeciwko zarzutom Kapituły Wilenskiey, oraz WW. Piotra i Anieli z Kudrewiczow Wasilewskich b. sędztwa Granicznego Trockiego, aktorom folwarku Wieliczkowskiego, do sądu Granicznego pierwszey instancyi, w maiętności kapitulney Michniszkach agituiącego się, pod oczewisty rozbiór dziś przyniesiona.

Przez głos produktowy ziasnionym zostało, iż opactwo Trockie, z ziemnemi władnościami, przez udzielnego xiążęcia w. x. Litewskiego Alexandra Witolda, w roku 1384 Sierpnia 23 dnia ufundowane, a pózniey przez Królow Polskich zatwierdzone, i . . . . . z nadaniami funduszow xiężney Neledynskiey, oraz JWW. Sapiehow, w niemałym obszarze powiększone, składało dość znaczną, acz nie w iednym

Отвѣтъ по межевому дѣлу со стороны его высокопреподобія Арсенія Хрулькевича, доктора богословія, магистра философіи, настоятеля Виленскаго Св.-Троицкаго монастыря и Трокской архимандріи, противъ возраженій Виленскаго капитула а также гг. Петра и Анны изъ Кудревичевъ Василевскихъ, б. судьи Трокскаго межеваго суда,—истцовъ по дѣлу о фольваркѣ Величковѣ, нынѣ для очевиднаго рѣшенія межевому 1-й инстанціи суду, учрежденному въ капитульномъ имѣніи Михнишкахъ, поданный.

Слѣдствіемъ выяснено, что Трокская архимандрія съ поземельною собственностію великимъ княземъ Литовскимъ Александромъ-Витовтомъ 1384 года мѣсяца Августа 23-го дня основанная, послѣ него польскими королями утвержденная и вмѣстѣ съ надѣлами фундушей, какъ отъ княгини Нелединской, такъ и отъ Сапѣговъ въ немаломъ пространствѣ увеличенная, составляла до-

*) Годъ этого документа въ подлинникѣ не обозначенъ. Отвѣтъ этотъ представленъ, какъ видно изъ его содержанія, въ Межевой судъ, учрежденный, по опредѣленію Трокскаго апел. гранич. суда отъ 1822 г. декабря 19, въ Михнишкахъ.

obrębie maiętność, lecz przez ościennikow, a szczególnie uprzednich i teraznieyszych dziedzicow małego folwarku Wieliczkowa, oraz władaczow Michniszek, tak dalece w sposobie arbitralnym i samowolnym, zmnieyszone zostało, iż sędzia Wasilewski, pod tytułem Mateiewszczyzny, raczył tylo w ninieyszym ograniczeniu pokazać nie kwestyowaney przy Wysokodworskim gościncu ziemi urobney i zarosli morgów kilkanaście, wtenczas kiedy taż Archimandrya Trocka daleko więcey mieć powinna w tey stronie (iak o tem duktowa y reduktowa *) opactwa Trockiego mappa upewnia). Lecz ponieważ tym graniczącym się stronam podobało dosyć niestosownych z dowodami, oraz istotą rzeczy, iąć się zarzutów i wnioskowań, przeto ze strony Archimandryi Trockiey, sposobem kategorycznym przynoszę odpowiedź następną:

1-mo. Co do maiętności Kapitulney Michniszek.

Ze strony Kapituły, przez głos na pismie, w kategorii szóstey, z opactwem Trockim odbyty, wykazanym i niezaprzeczonym, oraz do przekonania sądu powiedzianym zostało, iż za possessyi poźnieyszego proboszcza altaryi Woynienskiey biskupa Łopacinskiego, gdy Hoppenowie, dziedzice pierwsi Wieliczkowa, czynili zabory gruntow iakby Michniskich, natenczas zabrali istotnie opactwa, którego włoki w zaroslach i urobne grunta położone były pod samym Wieliczkowem, że wezwano: 1781-o Apr. 5 manifest, przez x-a Dyonizego Czadaia opata w grodzie b. Trockim, przeciwko Hoppenom, dziedzicom Wieliczkowa, o wycięciu puszczy, wyrąbienia pa-

вольно значительное, хотя и не въ одномъ участкѣ, имѣніе; но чрезъ сосѣдей, а особенно чрезъ прежнихъ и нынѣшнихъ владѣльцевъ небольшаго фольварка Величкова и чрезъ владѣющихъ Михнишками до того самопроизволеніемъ ихъ уменьшилась, что судья Василевскій, во время нынѣшняго межеванія Матеевщины, изволилъ показать при большой Высокодворской дорогѣ безспорной пахатной и подъ зарослями земли весьма малое количество морговъ, тогда какъ въ этомъ мѣстѣ Трокская архимандрія (какъ о томъ удостовѣряетъ дуктовый и редуктовый планъ этой архимандріи) должна имѣть гораздо болѣе. Но поелику симъ пограничнымъ господамъ угодно было представить бездоказательныя, ни съ чѣмъ несообразныя возраженія, то со стороны Т. Архимандріи представляю слѣдующій категорическій отвѣтъ:

1) Относительно капитульнаго имѣнія Михнишекъ.

Въ письменномъ объясненіи Капитула, особенно въ 6-мъ пунктѣ, по дѣлу съ Т. архимандріею, ясно, безпрекословно и съ убѣжденіемъ суда сказано, что во время послѣдняго владѣльца Войненскаго церковнаго фундуша, епископа Лопацинскаго, Гоппены — первые вотчинники Величкова, захватили поля, будтобы Михнишскіе; на самомъ же дѣлѣ захватили земли принадлежащія Т. архимандріи, которой уволоки, состоящія изъ зарослей и пахатныхъ полей, находились подъ самымъ Величковымъ, о чемъ свидѣтельствуетъ: 1781 года Апрѣля 5-го, протестація поданная архимандритомъ Чадаемъ въ б. Трок-

*) Dukt. redukt—межевой терминъ: dukt—пограничная линія, показываемая исковою стороною, redukt—погр. линія противной стороны. Encyklopedia Powszechna лит. D. и R.

siek i o niewolny zabor gruntow po obu stronach goscińca Wysokodworskiego położonych, zaniesiony, że ciż Hoppenowie, będąc przez pozew o dopełnioną expulsyą powołani, przewidywali dla siebie niepomyślne skutki, więc gdyby się przy zawładaney possessyi gruntow opackich utrzymać, podeszli niby z podkomorzym Kleczkowskim xiędza Czadaia, iż ten jakby niesłusznie przedsięwziół ulokować Jankiszki pod Michniszkami, z nadania 1568 xiężney Neledynskiey, do opatctwa Trockiego doszłe, i wspierać granice wizyą woznieńską:

1781-o 9-bra 13 Datt., eorumd. 16 w grodzie Trockim zeznaną; że odpowiedź listowna plenipotenta Turewicza, do opata Czadaia uczyniona, nie wzmiankuie o Michniszkach, lecz grunta opackie pod Hoppenami, v. pod Trokami lokuie i do tego celu złożono: 1783-o Marca 24. List iakby przez Turewicza pisany.

Wreszcie taż Kapituła w produkcie swoim zapowiedziała w słowach: „Niemasz więc sladu, aby opactwo żaliło się prawnie na possessyie Michniszki; lecz z drugiey strony, gdy Czyż wszedł do dziedzictwa Wieliczkowa, smieley zabierał possessye opactwa, a naybardziey potem w. Wasilewski, zaniedbaiącego fundusz xiędza Lenartowicza opata, doreszty za nim zabrał lasy i grunta opackie; na wytrzebach wioskę, karczmy i zascianki na ziemi opackiey pobudował i t. d.; gdy więć proboszczowie altarii Woyniańskiey *) święcie szanowali własność fundu-

скій судъ противъ Гоппеновъ, вотчинниковъ Величкова, о порубкѣ лѣса, объ уничтоженіи пасекъ, о самовольномъ захватѣ земли по обѣимъ сторонамъ большой Высокодворской дороги;—что тѣже гг. Гоппены, будучи позваны къ суду о завладѣніи чужою собственностью, предвидя худыя для себя послѣдствія, и въ тоже время желая удержать за собою забранныя монастырскія поля, будтобы вмѣстѣ съ подкоморымъ Клечковскимъ подкупили архим. Чадая, такъ что онъ рѣшился ложно показать, будтобы Янкишки, пожалованныя въ 1568 г. княгинею Нелединской Трокской архимандріи, находились подъ Михнишками, и поддерживать границы свидѣтельствомъ вознаго 1781 года мѣсяца Ноября 13-го дня послѣдовавшаго, а 16-го того же года и мѣсяца въ гродскомъ Трокскомъ судѣ признаннаго; что будто бы повѣренный Туревичъ въ письменномъ отвѣтѣ своемъ арх. Чадаю упоминаетъ не о Михнишкахъ, но о поляхъ архимандріи подъ Гоппенами т. е. подъ Троками помѣщаетъ, и на этотъ предметъ предъявлено:

1783 года мца Марта 24 дня письмо, будто онымъ Туревичемъ писанное.

Наконецъ сей Капитулъ въ своемъ показаніи границъ вотъ что говоритъ: „неимѣется затѣмъ слѣдовъ, чтобы архимандрія жаловалась на Михнишскія владѣнія; но съ другой стороны, когда г. Чижъ получилъ въ наслѣдство Величково, отважнѣе захватывалъ владѣнія архимандріи, въ особенности въ послѣднее время, г. Василевскій, въ бытность Т. архимандритомъ о. Ленартовича, нерадѣвшаго о своемъ фундушѣ, захватилъ почти

*) Война Венедиктъ, администраторъ Виленской р.-кат. епископіи, пробощъ Трокскій—см. Археогр. Сбор. Т. VIII. стр. 131. № 11.

szową opactwa Nowo-Trockiego, nie maią nic takiego złożyć z komportacyi przeciwko opactwu etc.“

Z takowego przeto rzetelnego Kapituły (co do zabranych gruntow i lasow opackich) wyznania, dostatecznego sąd ninieyszy nabiera przekonania, że dukt i redukt tey że Archimandryi dobrze iest zaprowadzony i ten sama akceptuie Kapituła. Albowiem, gdy mówi, iż w. Wasilewski zabrał lasy i grunta opackie, na wytrzebach ziemi opackiey wioski, karczmy i zaścianki pobudował, więc to się ma rozumieć, że i karczma Zayzdrość i przy oney chaty będące, nie mniey wioseczki Nowosiołki i Bobrówka, teraz do sędziego Wasilewskiego z przemocy należne, i zaścianek Pasieki zwany, na ziemi opactwa Trockiego przez Kapitułę niewolnie zabudowany,—to wszystko do Archimandryi Trockiey przynależy.

Względem zaś ubikacyi Jankiszek, do opactwa należących, nim sprzecznoście z powyższą relacyą, w dukcie Kapitulnym zamieszczone, zostaną wyswietlone, odpowiedź iest taka, iż lubo Kapituła Wileńska, niby uczyniony pod x. opatem Czadaiem podstęp dowieść usiłuie, oraz do listu iakby iego plenipotenta Turewicza odwołuie się i przez ten probuie, że gdy Michniszek nie umieścił, że już położenie wspomnionych Jankiszek ma być inne. Jednak ponieważ werifikuią się one z nadaniem xiężney Neledyńskiey, i kiedy wsparte są wizyą, świa-

всѣ лѣса и поля архимандріи, на мѣстѣ вырубленнаго лѣса построилъ деревни, корчмы и застѣнки. Впрочемъ, такъ какъ пробощи, управлявшіе Войненскимъ церковнымъ имѣніемъ, нерушимо сохраняли фундушевую собственность Ново-Трокской архимандріи, то посему ничего не имѣютъ предъявить противъ Архимандріи“ и т. д.

Посему, этимъ столь откровеннымъ сознаніемъ Капитула (касательно захвата полей и лѣсовъ Архимандріи) нынѣшній судъ достаточно можетъ убѣдиться, что *дуктовая* и *редуктовая* черта сей Архимандріи правильно показана, и что эту черту признаетъ и Капитулъ; ибо когда онъ возражаетъ, что г. Василевскій занялъ лѣса и поля Архимандріи и на мѣстахъ вырубленнаго Архимандричьяго лѣса построилъ деревни, корчмы и застѣнки, то само собою разумѣется, что и корчма З а й з д р о с т ь и при ней домики, а также деревушка Н о в о с е л к и и Б о б р о в к а, теперь незаконно принадлежащіе судьѣ Василевскому, и застѣнокъ П а с ѣ к а называемый, Капитуломъ на землѣ Трокской Архимандріи по невѣдѣнію выстроенный,—все это принадлежитъ Т. Архимандріи.

Что же касается мѣстоположенія Янкишекъ, Архимандріи принадлежащихъ, то пока выяснятся заключающіяся въ вышеупомянутомъ граничномъ объясненіи Капитула разногласія, дается такой отвѣтъ: хотя Виленскій Капитулъ усиливается доказать мнимый обманъ надъ архимандритомъ Чадаемъ, и съ тѣмъ вмѣстѣ ссылается на письмо его уполномоченнаго г. Туревича и таковымъ письмомъ обнаруживаетъ, что такъ какъ онъ не упомянулъ о Михнишкахъ, то и положеніе Янкишекъ уже должно быть другое. Однакоже, поелику такое положеніе ихъ оправ-

dectwem i dalszemi piśma dowodami, list zaś Turewicza, gdyby i był istotnie i iego, toć wedle praw Litewskich, Naymiłościwiey darowanych, uważa się tylko za prostą (kartę); więc należy uważać, iż w okresie duktu opackiego też leżą Jankiszki, niemały obszer maiące. Jak się zaś rozsięgaią daleko nie widzę potrzeby rezonowania; wszakże powiedzieć śmiało można, iż nie tak, iak w. sędzia Wasilewski, przez poprawczy swóy redukt, okazać przedsięwziął i onych figurę zamknąć.

Dopioro zastanawiam sądową uwagę, że Kapituła Wileńska, w opisaniu powodowego duktu, rozmineła się daleko z swoim produktowym głosem, gdyż skreśliwszy bezdowodne przejścia Jankiszek i Mateiewszczyzny, od Ołony iakby Maćka Kuncewicza i Tarnowskich do xiężney Neledynskiey, niemniey wezwawszy tey że xiężney 1568 8-bra 10 nadanie, 1589 Junii 8, list upominalny ziemstwa Trockiego, 1590 Augusta 9 Dekret Bohdana Oginskiego podkomorzego, 1571 Junii 1-o Cessyą na cerkiew S-o Jerzego od Andrzeia Mackowicza i. w. Mikołaiowi Sapiezie daną *), oraz 1593 Augusta 21— Dział między bracią Sapiehami uczyniony **) (a iakowe tranzakta opactwu Trockiemu służące ze strony onego produkuią się), — nakoniec, okazawszy mieysce, gdzie niby mieszkało dwóch boiar Michniskich, a pózniey ten zascianek boiarski, Gumbranem czyli Gumbraniszki iakby zwany, zniesiony został,

дывается записью княгини Нелединской и подкрѣплено свидѣтельствомъ вознаго, показаніями свидѣтелей и другими данными, то письмо Туревича, по силѣ милостивѣйше дарованныхъ Литовскихъ законовъ, не имѣетъ никакой силы, хотя бы подлинность его и не подлежала сомнѣнію. И потому слѣдуетъ полагать, что въ чертѣ границъ, показываемыхъ нынѣ Архимандріею, заключаются также и Янкишки, не малое заключающіе въ себѣ количество земли; но сколько именно, не вижу надобности объ этомъ разсуждать, а могу и имѣю право сказать, что не такой объемъ ихъ и положеніе, какъ это желаетъ доказать г. Василевскій въ своемъ редуктѣ, съуживая ихъ предѣлы.

Теперь обращаю вниманіе суда на противорѣчіе, заключающееся между исковымъ дуктомъ Капитула, и „объяснительной запиской“ къ этому „дукту“ тѣмъ же Капитуломъ представленной въ судъ. Ибо, показавши не основательный переходъ Янкишекъ и Матеевщины отъ Олонъ будто Мацка Кунцевича и Тарновскихъ къ княгинѣ Нелединской, равно какъ ссылаясь на запись той же княгини 1568 г. 10 Октября, на упоминальный листъ Трокскаго земскаго суда 1589 года 8 Іюня, на декретъ подкоморія Богдана Огинскаго 1590 г. 9 Августа, на передаточную запись Андрея Мацковича данную Николаю Сапѣгѣ 1571 года 1 Іюня на церковь св. Георгія, а также раздѣльный актъ 21 Августа 1593 г. между братьями Сапѣгами (каковая ссылка на эти документы служитъ также въ пользу Трокской Архимандріи),—наконецъ, показавъ мѣсто, на которомъ будто жили двое Михнишскихъ бояръ,

*) Напечатано въ Акт. гг. Вильны и Трокъ—Семенова Ч. II. стр. 143.
**) См. выше № 7, стр. 8.

probowała inną zupełnie ubikacyą Jankiszek, a prowadząc daley taż Kapituła dukt swoy, przyszła do rogu karczemnego browarku, na gruncie opackim przez Wasilewskiego niewolnie zabudowanego. Następnie tymże duktem zaięła karczmę Zayzdrość, w tenczas kiedy sama w głosie swoim wyraziła, iż Wasilewski na wytrzebach opactwa Trockiego wioski, karczmy y zaścianki pobudował (iak to iest rzeczywistą prawdą), bowiem, gdy wspomniony w. Wasilewski, były exaktor Trocki, w r. 1823 zaczął karczmę, nazwaną Zayzdrość, budować, więc b. opat x. Antoni Synhaiewski użył woznego, dla zrobienia mieyscowey wizyi, oraz zaprzeczenia wyrażoney budowli konczenia, iakowey czynności urzędowey woznego ad casum wprowadzaiąc się słowa: „Dla obeyrzenia i wzbronienia nowey budowli na gruncie opactwa Bazylianskiego Nowo-Trockiego stawioney, przybyłem na grunt tegoż opactwa, idąc z Trok do Wysokiego Dworu, w pierwszym lesie, przy gościncu Wysokodworskim, po lewey stronie położony, gdzie w powyżey opisanym mieyscu widziałem założoną i w części zbudowaną karczmę wjezdną; a gdym się zapytał, przez kogo i za czyim rozkazem takowa karczma założoną, budowaną została? W ówczas ludzie koło oney fabryki zatrudniaiące się powiedzieli, że to czynią z rozkazu w. Piotra Wasilewskiego, b. exaktora Trockiego, że on im te mieysce okazał i karczmę na onym budować zalecił; niemniey u sąsiadow zapytałem, do kogo ten grunt należy, na którym rzeczoną karczmę w. Wasilewski buduie? Na co mi odpowiedzieli, iż ten grunt po obu stronach gościnca Wysokodworskiego od dawnych czasow do opactwa bazylianskiego Trockiego należał. Oyciec mόy, dopióro nieżyiący, Leon Kalinow-

а послѣ этотъ застѣнокъ боярскій, Гумбраномъ или Гумбранишки называемый, уничтоженъ былъ, онъ (капитулъ) показываетъ со всѣмъ другое мѣстоположеніе Янкишекъ, и ведя дальше свою „дуктовую" линію, онъ (капитулъ) пришелъ къ углу корчемнаго (пивовареннаго) завода, построеннаго Василевскимъ на монастырской землѣ по невѣденію. Послѣ того, тою же дуктовою линіею занялъ корчму Зайздрость, тогда какъ въ объяснительной запискѣ къ дукту сказалъ напротивъ, что г. Василевскій на мѣстѣ вырубленнаго монастырскаго лѣса построилъ деревни, корчмы и застѣнки (что неподлежитъ сомнѣнію); ибо когда упомянутый Василевскій, б. сборщикъ податей, началъ въ 1823 году строить корчму, именуемую Зайздрость, то б. архимандритъ Антоній Сынгаевскій призвалъ вознаго для осмотра и пріостановки сказанной постройки; на всякій случай, приводятся здѣсь подлинныя слова этого оффиціальнаго акта: „для осмотра и воспрещенія новой постройки на землѣ Новотрокской базиліанской Архимандріи, прибылъ я на землю сей Архимандріи, по дорогѣ изъ Трокъ до Высокаго Двора, въ первомъ лѣсѣ, при большой Высокодворской дорогѣ по лѣвой сторонѣ находящемся, гдѣ въ вышеозначенномъ мѣстѣ видѣлъ я начатую и почти доведенную до конца постройку корчмы; когда я спросилъ, кѣмъ и съ чьего позволенія эта корчма строится, работники, занимающіеся постройкой этой корчмы, отвѣчали мнѣ, что постройка сія производится по приказанію г. Петра Василевскаго б. Трокскаго сборщика податей, что онъ указалъ имъ мѣсто и корчму на ономъ велѣлъ строить; кромѣ того, спросилъ я сосѣднихъ жителей—кому та земля, на которой г. Василевскій строитъ корчму, принадлежитъ? На

ski, wozny Trockiego powiatu, wielokrotnie razy idąc ze mną tem gościńcem, o tey własności bazylianskiey przede mną gadał. A tak ia wozny, z polecenia x. opata Synhaiewskiego i z obowiązku mego, urzędownie wzbroniwszy konczenia budowli rzeczoney karczmy, iako na gruncie bazyliańskim niewolnie założoney" etc. Którą widzieć: 1823 Maia 30 czynioną, a 13 Junii tegoż roku przed aktami sądu granicznego appelacyinego pttu Trockiego zeznaną.

Niesłusznie zatem Kapituła Wileńska duktem dowodzącym zaymuie karczmę, przez w. Wasilewskiego na gruncie opactwa Trockiego zabudowaną, gdyż nie tylko pisma dowody w głosie pierwszym opackim wyspecyfikowane, ale nawet examina świadkow o istotnym nalezeniu do Archimandryi Trockiey, zapewne sąd przekonaly lub ieszcze przekonaią.

Następnie! Tylekroć wspomniona Kapituła Wileńska, ziaśniaiąc swoią daley istotną iakby granicę, gruntuie oną na dowodach Archimandryi Trockiey, z tą tylko różnicą, że czyni z tych wyiątki i do swciego stosuie interessu, iak naprzykład wprowadza wyrazy Inwentarza opactwa Trockiego: 1729 9-bra 16 przez x. Fakundego Wileykę podpisanego: „Pole pod Wieliczkowem leży odłogiem, siania na beczki cztery albo więcey," a zaraz następuiące opuściła wiersze, które wyrażaią: „Pole iadąc do karczmy p. Hoppena, nad Bobrukiem ieziorem, na beczek sześć, aż do samey karczmy p. Hoppena, który teraz niesłusznie uczynił mie-

что, отвѣтили мнѣ, что земля эта, по обѣимъ сторонамъ большой Высокодворской дороги съ давняго времени принадлежала Тр. базиліанской Архимандріи. И покойный отецъ мой, Левъ Калиновскій, возный Трокскаго повѣта, не разъ проходя со мною этою дорогою, говорилъ мнѣ объ этой базиліанской собственности. И такъ я возный, по порученію архимандрита Сынгаевскаго и по долгу моей службы, воспретилъ оканчивать постройку сказанной корчмы, какъ самовольно на базиліанской землѣ основанной". Каковой осмотръ 1823 года 30 Мая произведенъ, а 13 Іюня сего же года въ акты межеваго Апелляціоннаго Трокскаго суда внесенъ.

Посему не справедливо Виленскій капитулъ въ своемъ duктѣ вводитъ въ черту своихъ владѣній и корчму гг. Василевскихъ, на землѣ Трокской Архимандріи выстроенную; ибо не только письменныя доказательства въ первой объяснительной запискѣ Архимандріи изложенныя, но и показанія свидѣтелей въ дѣйствительности принадлежности ея Трокской Архимандріи, безъ сомнѣнія, Судъ убѣдили или еще убѣдятъ.

Далѣе, многократно упоминаемый Виленскій капитулъ, поясняя свою будто дѣйствительную границу, подкрѣпляетъ ее документами, Трокской Архимандріи служащими, съ тѣмъ только различіемъ, что выбираетъ изъ нихъ отрывки, соображаясь съ обстоятельствами своего дѣла. Такъ, напримѣръ, вводитъ слова инвентарной описи Тр. Архимандріи, 1729 г. мѣсяца Ноября 16 д. о. Факундымъ Вилейкою подписанной: „поле подъ Величковымъ находится невоздѣланное — на четыре бочки и болѣе посѣва", слѣдующія затѣмъ слова: „поле на шесть бочекъ, ѣдучи къ корчмѣ г. Гоппена, возлѣ озера

dzę i zabrał szmat gruntu“ etc. Co się ma rozumieć, że gdy mówi, iż „Pole iadąc do karczmy p. Hoppena“, to iest ta droga, która idzie z Wysokodworskiego gościńca, czyli, iak powiedziano pod 6-m punktem opisania duktu opackiego w słowach: „w długości sznurow 37 i 5 prętow, przychodzi do byłego dawniey pnia sosny graniczney, czyli rozeyścia się dwóch drog—iedney z Wysokiego dworu w lewo do Trok, a drugiey do gościńca Puńskiego, do Bobrowki w prawo zmierzaiącey“ etc...

Daley wzywaiąc także Inwentarz archimandryi Trockiey 1709 Awg. 26 mówi, iż „znaki nieiakieyś dawney siedziby z gruzow bardzo dawnych przy drodze Wysokodworskiey, może być folwark były xiężney Neledynskiey zapisany funduszem“. Na to odpowiedź, iż to mieysce w lewey stronie gościńca Wysokodworskiego, niedaleko drożki Ołonskiey położone i mnóstwem kawałkow cegieł napełnione, niczem więcey nie iest, iak opactwa Trockiego cegielnią,— o czem examina świadków podobnież upewniaią.

Wzywa także Kapituła za dowod wizyą wozniеńską, na instancyą swoią, szczególnie co do karczmy Zayzdrość w roku 1823 8-bra 31 dnia uczynioną, oraz. 1829 Januari 21 dn. Dekret sądu Głównego Litewskiego Wileńskiego, 1-go Departamentu przyznaiący iakby używalność ziemi; lecz iak pierwszy dowod, idący w ślady (wizyi) opactwa Trockiego, solennie 1823 Maia 30 uczynioney, a wyżey cytowaney, iest póznieyszy; wyrok zaś Departamentowy bez assy-

Бобрука, по самую корчму того же г. Гоппена, который нынѣ провелъ межу и немало занялъ земли“— Капитулъ пропустилъ. Изъ этого видно, что когда говоритъ: „поле ѣдучи къ корчмѣ г. Гоппена“, то говоритъ о той дорогѣ, которая идетъ отъ большой Высокодворской дороги, или, какъ сказано въ 6-омъ пунктѣ описанія дукта Архимандріи: „въ длину 37 шнуровъ и 5 прутовъ— ведетъ до бывшаго когда-то сосноваго пня пограничнаго, или до того мѣста, гдѣ расходятся двѣ дороги: одна изъ Высокаго Двора на лѣво въ Троки, а другая на право—къ большой Пунской дорогѣ или къ Бобровкѣ.

Вслѣдъ за симъ, еще ссылаясь на инвентарь Тр. Архимандріи, 1709 года 26 Августа, говоритъ: „слѣды какого-то давнишняго строенія видны въ старинныхъ развалинахъ, при Высокодворской дорогѣ; можетъ быть это бывшій фольваркъ княгини Нелединской, записанный фундушемъ“. — На то отвѣтъ: это мѣсто въ лѣвой сторонѣ большой Высокодворской дороги, недалеко отъ Олонской дорожки находящееся и множествомъ кусковъ кирпича усѣянное— не что иное, какъ кирпичный заводъ Трокской Архимандріи, въ чемъ показаніе свидѣтелей— также убѣждаютъ.

Сверхъ того, оный Капитулъ ссылается на визію litвознаго, въ особенности корчмы Зайдрость, 1823 г. 31 октября произведенную, а также на постановленіе Литовскаго Виленскаго Главнаго Суда 1-го Департамента, 1829 г. мца Января 21 дня утверждающее будтобы пользованіе землею. Но такъ какъ эта визія вознаго сдѣлана позже, вслѣдъ за вышеупомянутою 1831 г. Мая 30 визіею вознаго, произведенною торжественно со сто-

stencyi deputata i przełożonego Archimandryi Trockiey, tem samem in praejudicium tertii, gdy zaferowany również dla sądu żadnym być nie może przekonaniem. Więc takowa aprobacya sama z siebie upada.

Nakoniec lubo taż Kapituła Wileńska w opisaniu duktowym zapowiedziała w słowach: „że zaś z prawey strony gościńca Wysokodworskiego do Trok idącego i obapół starodawney dróżki Ołońskiey, teraz na wizyi okazaney, aż pod Bokruk iezioro, grunta opactwa Trockiego do goscińca Puńskiego, Olickiego, iak teraz nazwanego Olkienickiego, w szerokości swey rozciągały się, składa się z komportacyi (to iest opactwa authentyku):

Marca 3 Indykta 13-o z kopią polską dokument zamienny Jana Wieliczki z Zankiem Fiedorowiczem duchownym cerkiewnym w następney treści:

Янъ Величко Дьяковичъ ключникъ господарскій Троцкій вызнаваю самъ на себе и на моихъ ближнихъ симъ моимъ листомъ, кождымъ людемъ добрымъ, кому того будеть потреба вѣдати або чтучи его слышати нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, што купилъ есми въ Занка и въ его дѣтей землю ихъ властную за тридцать копъ грошей, а къ тому далъ есми имъ придатку къ тымъ грошамъ отмѣну противъ тое ихъ земли своее земли властное на полтретьядцать (полтринадцать) бочокъ и три сѣножатьки у Пламѣнахъ на осмь возовъ Занку Өедоровичу и его жонѣ и ихъ дѣтемъ и на потомъ будучимъ ихъ счадкомъ, и далъ есми имъ на вѣчность первыя поля обаполъ дороги Олон-

роны Трокской Архимандріи, а постановленіе департамента сдѣлано въ отсутствіи депутата и настоятеля Трокской Архимандріи, и слѣдовательно— in praejudicium tertii,—то оба эти документа не могутъ служить для суда доказательствомъ, и потому таковое доказательство само собою падаетъ.

Наконецъ, онъ же, Виленскій Капитулъ, въ описаніи граничной линіи говоритъ: „по правую сторону большой Высокодворской дороги, въ Троки ведущей, и по обѣимъ сторонамъ старой дорожки Олонской, нынѣ на визіи оказанной, даже подъ озеро Бобрукъ, простиралась земля Трокской архимандріи, до большой дороги Пуньской, Олитской, а по нынѣшнему названію—Олькеникской, въ доказательство чего представляется изъ сборника документовъ (Трокской Архимандріи, въ подлинникѣ):

Мѣсяца Марта 3 числа индикта 13 — съ польскою копіею замѣнный документъ Яна Величко съ Занкомъ Өедоровичемъ церковнослужителемъ, слѣдующаго содержанія:

ское: на одной сторонѣ дороги на десять бочокъ, и по другой сторонѣ дороги на чотыри бочки и зъ лещиники, а иншіе польца два ку той Занки земли, одного на пять бочокъ и зъ кустовьемъ на Высокодворской дорозѣ, а иншого поля на чотыри бочки сумежъ съ пана Андреѣевымъ Минцаревымъ полемъ, на правой руцѣ, ѣдучи къ Олонскому пану Лацкову двору Кунцевича. Маеть Занко и его дѣти и ихъ счадки и ихъ ближніе тыи вышеписанныи земли и сѣножатки держати и вживати, и вольно имъ отдати и продати и заменити, и ку своему лѣпшому и пожиточному обернути, такъ какъ сами наилѣпѣй похочуть, а естьли быхъ я выше писаный Величко, або мои ближніи мѣли

тыхъ поль и сѣножатокъ подъ ними поискивати и тое дѣло рушати, тотъ заплатитъ господарю королю его милости вины двадцать рублевъ грошей, а князю воеводѣ его милости Троцкому десять рублевъ грошей и проч.

Nie mniey, chociaż odwoływano się do mappy 1801 r. komornika Leszczynskiego, i w ostatku żądano kassaty anexow, za Czadaia opata, na szkodę iakby obu funduszow zdziałanych, oraz dalsze podobne czyniono wnioskowania, iednak ponieważ wspomniona Kapituła, wedle zaprowadzonego przez opatstwo Trockie z sobą reduktu, a z w. Wasilewskim duktu, przeciwną okazała granicę, gdyż Archimandrya prowadząc swój redukt od punktu ósmego, czyli też W i l c z e y J a m y, drogą do Bobrukow idącą, aż do pnia sosnowego, w iakowey pozycyi, stosownie do manifestu opata Poderni przeciwko i. p. Godlewskiey, possessorce dobr kapitulnych Michniszek, oraz tych włościanom i biskupowi Łopacinskiemu, o zabranie z lasu Jankiszkiego do Archimandryi T. należnego drzewa, na zabudowanie opactwa przygotowanego, w roku 1795 Marca 23 dnia zawiedzionego,—probowała i dziś probuie należenie do siebie lasu, a zaś od wyrażonego pnia sosnowego aż do gościńca z Trok do Olkienik, Puń i Ołyki idącego—zgodną z Michniszkami wyswietliła graniczną linią, którey zakończenie z tąż kapitułą wspieraią dosłowne wyrazy pomienionego inwentarza Opactwa T. 1709 r. Aug. 26 takie: „którą-to granicę i pewnemi mianowcami, iako tą i drożną ścianką idąc, są naciosy po prawey ręce tey drożki, rozdzielaiąc, po prawey stronie grunta Michniskie, a po lewey—do Archimandryi należące; taż drożka przychodzi na gościniec Puński i Olitski, i powracaiąc do Trok i idąc tym gościńcem do karczmy w. Hoppena, wszystkie po lewey stronie tego gościńca lasy w zaroslach do Cerkwi S-go

Кромѣ сего, хотя и ссылались на планъ 1801 г., землемѣромъ Лещинскимъ сдѣланный, и требовали кассаціи „a n e x o w“, при архимандритѣ Чадаѣ, какъ бы въ ущербъ обоимъ фундушамъ; однакожъ поелику Капитулъ, вопреки сдѣланному совмѣстно съ Трокской Архимандріею редукту, а съ г. Василевскимъ дукту, онъ, Капитулъ, противную показалъ границу; потому что, Архимандрія ведя свой „редуктъ“ отъ 8 пункта, т. е. отъ Волчьей ямы, дорогою въ Бобровку и далѣе до сосноваго пня, въ каковомъ положеніи, соотвѣтственно протесту архимандрита Подерни 1795 года 23 Марта поданному противъ г-жи Годлевской, владѣвшей тогда капитульнымъ имѣніемъ Михнишками, также противъ крестьянъ сего имѣнія и епископа Лопацинскаго, о забраніи изъ Жукишскаго лѣса, къ Трокской Архимандріи принадлежавшаго, приготовленнаго для построекъ той Архимандріи дерева;—эта-то Архимандрія доказывала, и нынѣ доказываетъ, что лѣсъ этотъ ей принадлежалъ,—причемъ показала граничную черту отъ вышеупомянутаго сосноваго пня до большой дороги, ведущей изъ Трокъ до Ольkеникъ, Пунь и Олиты, сходную съ Михнишскою, окончаніе каковой черты съ Капитуломъ подтверждаютъ слова вышеприведеннаго инвентаря (Трокской Архимандріи) 1709 г. 26 Августа: „каковою то границею и дорожною стѣнкой идя, находятся рубцы по правой рукѣ отъ этой дорожки, раздѣляющіе на правой сторонѣ поля Михнишскія, по лѣвой—поля Архимандріи принадлежащія. Таже дорожка выхо-

Jerzego, i do Archimandryi należące; z tego gościnca do karczmy p. Hoppena powracaiąc w lewo ku miastu“ etc...

Zatem Sąd Graniczny piewszey Instancyi, niniejszą odpowiedź ze strony opactwa Trockiego, co do Kapituły uczynioną, za dostateczną przyimuie, złożone dowody (nie wyłączaiąc z tych i osobie x. Czadaia opata służących) zaapprobuie, oraz redukt tey że Archimandryi zatwierdzi. Niemniey dalsze żądania, głosem produktowym obięte, zaskuteczni, maiąc wzgląd szczególny na całość funduszow, opactwu Trockiemu nadanych. Reszta przy kategoryi ww. Wasilewskiemu.

2-o. Co do folwarku Wieliczkowa sęstwa Wasilewskich.

Były exaktor i sędzia graniczny Trocki, w. Piotr Wasilewski, przez „Głos“ swóy pierwszy produktowany, na sądzie Granicznym 1-ey Instancyi w Michniszkach odbyty, ziasnił, że ich maiętność Wieliczkow była niegdyś Awgustyna Krupowicza, następnie Mikołaia Takciaysza, pózniey Macieia Grotowskiego, daley Towianskiego, ktoren to własciciel Towianski, iakby wyprzedał Hoppenom; ci zaś, dnia 5-go Aprila 1792 roku sprzedali Michałowi Czyżowi, a ten synowcowi swoiemu Tadeuszowi Czyżowi testamentem przeznaczył; od tego zaś w roku 1816 Marca 30 dnia w. Wasilewski wieczności nabył. Tą zatym koleią stawszy się dziedzicem Wieliczkowa, wziął za naypierwszy dowod w niniejszym ograniczeniu uległy

дитъ на большую дорогу Пуньскую и Олитскую, а возвращаясь къ Трокамъ, идя сею большою дорогой къ корчмѣ г. Гоппена, всѣ по лѣвую сторону сей большой дороги лѣса въ рощахъ церкви св. Георгія и Архимандріи принадлежащіе, и отъ той большой дороги къ корчмѣ г. Гоппена возвращаясь влѣво къ городу“.

Итакъ, (надѣюсь) Межевой Судъ 1-й Инстанціи сей отвѣтъ со стороны Трокской Архимандріи въ отношеніи Капитула учиненный, признаетъ достаточнымъ, представленные документы (неисключая и тѣхъ которые лично принадлежатъ о. архимандриту Чадаю) одобритъ, а также редуктъ сей Архимандріи признаетъ, и, наконецъ, дальнѣйшія требованія, въ слѣдственномъ изложеніи дѣла сего изъясненныя, исполнитъ, особенно что касается цѣлости фундушей, Трокской Архимандріи пожалованныхъ. Затѣмъ слѣдуетъ отвѣтъ на возраженія г. Василевскаго.

2. Относительно фольварка Величкова судей Василевскихъ.

Бывшій Трокскій сборщикъ податей и межевой судья г. Петръ Василевскій въ первой своей объяснительной запискѣ, представленной въ Межевой 1-ой Инстанціи Судъ, совершавшійся въ Михнишкахъ, призналъ, что ихъ, Василевскихъ, имѣніе Величково принадлежало нѣкогда Августину Круповичу, потомъ Николаю Такцявшѣ, послѣ него Матвею Гротовскому, наконецъ Товянскому, который—будто бы продалъ его Гоппенамъ, а тѣ 5 Апрѣля 1792 года продали Михаилу Чижу, а сей внуку своему Ѳаддею Чижу завѣщалъ, отъ котораго въ 1816 г. 30 Марта пріобрѣлъ г. Василевскій. Такимъ образомъ сдѣлавшись владѣльцемъ Величкова, Василевскій, при нынѣшнемъ обмежеваніи гра-

podeyżeniu inwentarz niby przez Jana-Gabryela Macieiowicza Grotowskiego przy iednorocznym prawie zastawnym na Wieliczkow Szostakom w roku 1641 Kwietnia 22, uczyniony, a w lat 163 przez Michała Czyża, komornika Lidzkiego (dość w procederze oswoionego) dnia 13 Februarii 1804 roku do akt b. ziemskich Trockich wprowadzony, którego nayprzód wprowadził słowa: „Paszni̇a dworna, żyta przydaiemy (U w a g a: liczba mnoga, oraz czysta polszyzna) zasianego na rok teraznieyszy na polu nad ieziorem Bobrukiem (u w a g a: iż od czasu uczynionego ziemi opackiey zaboru, aż do niewolnego zabudowania wioski Nowosiołek, były te mieysca do Archimandryi Trockiey należne, pod lasem i puszczą towarną) w którym wysiano żyta beczek 52, toż nam ma być znowu w roku 1642 zasiane“ etc.... Daley wykazano zboże w ziarnie, a że się ukasza niby więcey dwuch set wozow siana, wreście mówi podobnież w słowach: „sioło P o ł o w c z a n y (co dziś iakby P ł o m i a n y)—w nim włok 24, osiadłych 8, pustych których się na pieniądze rozdaie włok 16; daley sioło (zacoż wyraz ruski?) E y g o w d y —w nim włok 4,—wioska pod dworem (tu znow polszczyzna dobra) ogrodnikow gospodarzow teraz 7 będzie a 8-my osadzony w tym roku“ etc.

Daley sędzia Wasilewski, zredukowawszy miarę dawney beczki na teraznieyszą, uczynił wnioskowanie, iż Szostakom postąpiono w zastaw iakby chat poddanych 24, oraz, że było niby obszaru z łąkami i lasem włok 80; więc odwołał się do takowego 1641 r.

ницъ своихъ владѣній взялъ за самый первый документъ подозрѣнію подлежащій инвентарь, составленный будтобы Иваномъ Гавріиломъ Матвѣевичемъ Гротовскимъ, при отдачѣ Величкова подъ залогъ на одинъ годъ гг. Шостакамъ въ 1641 году 22. Апрѣля, а чрезъ 163 года Михаиломъ Чижомъ лидскимъ землемѣромъ (достаточно искусившимся въ тяжебныхъ дѣлахъ) 13 Февраля 1804 года актикованный въ земскомъ Трокскомъ судѣ. Изъ этого инвентаря привелъ онъ слѣдующія слова: „Пашню дворовую, рожь передаемъ (множественное число и чистая польщизна) засѣянную на нынѣшній годъ на полѣ при озерѣ Бобрукѣ (отъ времени захвата монастырской земли до невольнаго построенія деревни Новоселокъ тѣ мѣста какъ подъ обыкновеннымъ, такъ и подъ строевымъ лѣсомъ принадлежали Трокской Архимандріи); на этомъ полѣ засѣяно ржи бочекъ 52, тоже количество бочекъ должно быть засѣяно и для насъ въ 1642 г.“ и проч. Затѣмъ показано количество хлѣба въ зернѣ, что будто скашивается болѣе двухъ сотъ возовъ сѣна; а далѣе вотъ что говоритъ: „Село П о л о в ч а н ы (что нынѣ будто бы П л а м я н ы); въ немъ уволокъ 24, изъ нихъ 8 осѣдлыхъ, а 16 неосѣдлыхъ, которыя въ наемъ за деньги отдаются“; дальше: „село“ (почемужъ русское выраженіе?) Э й г о в д ы, —въ немъ уволокъ 4; *віоска* (деревня) подъ дворомъ (здѣсь опять чистая польщизна) огородниковъ, хозяевъ нынѣ 7 будетъ да осьмой поселенъ въ нынѣшнемъ году.

Затѣмъ г. Василевскій приноровивъ старую мѣру бочки къ нынѣшней, вывелъ заключеніе, что Шостакамъ дано подъ залогъ крестьянъ около 24 домовъ, будтобы пространство земли съ сѣнокосами и лѣсомъ

inwentarza, nie mniey zacytował dwa późnieysze 1676 Aprila 24 i 1679 kwietnia 24 tegoż iakby Wieliczkowa inwentarze, z liczby których ostatniego wprowadził takie wyrazy: „która to maiętność Wieliczkow, z dworem, wsiami, gruntami, lasami, gaiami, sianożęciami i wszystkiemi przynależnościami takowe ma w sobie ograniczenie, mianowicie: z Trok idąc do mostu i brodu po prawey stronie aż ku sianozęci Wieliczkowskiey, Bałamiskom i Płomianow do.... granicy“ etc.; daley potem: „Tatarskich Piękienik aż do drogi poprzek lasu i gościńca, do Ołony i Szkła idącey, nazad ku Trokom powróciwszy, prawy bok idzie koło lasów ekonomicznych, potem włok mieyskich w dzierżeniu p. Rossochackiego będących, i aż ku karczmie do Wieliczkowa należney, tu koniec, a w tym cyrkule lewego boku wszystko grunty Wieliczkowskie aż do karczmy i końca ieziora Bobruka bernardyńskiego. Nad tym Bobrukiem wszystko grunta wieliczkowskie aż do brodu na górze mianowanego ku mostowi idącego“ etc.

Niech dopióro każden sądzi nieinteressowy, czyliż niezasługuie inwentarz Wieliczkowski 1641 roku na podeyrzenie, gdy przed dwiestu laty nie była tak czysta polszczyzna, że w sto sześćdziesiąt trzy lata ten sam niby aktykowany i że lokuie usiewne pola nad ieziorem Bobrukiem wtenczas, kiedy pierwsze i późnieysze dowody pisma, Archimandryi Trockiey służące, wyświetlają, iż w lewey stronie gościńca Wysokodworskiego wciąż koło wyrażonego ieziora Bobruka, były lasy i grunta do Opactwa Trockiego należne; nie mniey iż ze szczupłego folwarku okazany wówczas został dość nie mały maiątek, a W. Wasilewski dziś go

заключало въ себѣ уволокъ 80. Сославшись на этотъ инвентарь, онъ сверхъ сего указалъ еще на два позднѣйшихъ инвентаря Величкова т. е. инвентари 1676 г. 24 Апрѣля, и изъ послѣдняго привелъ слѣдующія слова: „каковое-то имѣніе Величково съ усадьбою, деревнями, лѣсами, полями, рощами и всѣми принадлежностями имѣетъ слѣдующіе предѣлы: идя изъ Трокъ къ мосту и броду по правую сторону.... до Величковскихъ сѣнокосовъ Баламишекъ и Пломянъ; дальше потомъ отъ татарскихъ Пѣнкеникъ до дороги поперегъ лѣса и большой дороги въ Олону и Шкло ведущей, возвращаясь назадъ къ Трокамъ, правая сторона идетъ подлѣ лѣсовъ Трокской экономіи, потомъ подлѣ городскихъ уволокъ, во владѣніи г. Россохацкаго состоящихъ, до корчмы Величкову принадлежащей, здѣсь и конецъ. Въ этихъ границахъ съ лѣвой стороны вся земля Величковская до корчмы и конца озера Бобрука бернардинскаго. Около сего Бобрука земля Величковская до брода, на горѣ именуемаго къ мосту ведущаго“ и пр.

Пусть же теперь каждый безпристрастный судитъ, не долженъ ли быть подозрительнымъ Величковскій инвентарь 1641 года, потому что двѣстѣ лѣтъ тому назадъ польскій языкъ не былъ такъ чистъ, и что чрезъ 163 года въ тотъ же самый будто бы активованный инвентарь включены пахатныя поля надъ озеромъ Бобрукомъ, между тѣмъ какъ по древнѣйшимъ и позднѣйшимъ документамъ Архимандріи всѣ земли вдоль лѣвой стороны этого озера были подъ лѣсами и полями, принадлежавшими Трокской Архимандріи; и такимъ образомъ, этотъ въ началѣ крошечный фольваркъ, по тому же „инвентарю“, оказывается довольно обширнымъ

pomnożył do chat poddanych 24 i obszaru włok 80.

Wprowadzone przy kategoryi z Michniszkami wyrazy dokumentu zamiennego Wieliczki z Zankiem Fiedorowiczem duchownym cerkiewnym dnia 3 Marca Indykta trzynastego, przekonywaią sąd i stronę, iż własnoście ziemne Archimandryi T. od imienia Wieliczki nazwane Wieliczkowskiemi, w tey leżą pozycyi, gdzie ow mylny inwentarz lokuie pole usiewne, a W. Wasilewski mieni bydź swoim.

Następnie! Mikołay Sapieha osobiście przed sądem b. Ziemskim Trockim stanowszy, zapowiedział, że nie P. Andrzey Mackiewicz, lecz on sam cerkwi, ostrowow i gruntów do nich należnych oddawna iest właścicielem, do przekonania składa się: 1571 Junii 13 takowe opowiadanie w authentyku z kopią polską. Z kopii rewersu Filipa Sołokaia (którą widzieć 1590 Junii 25 dnia), iest także przekonanie, albowiem zapowiedział przez słowa:

„Сознаю тымъ моимъ квитомъ, ижъ нанялъ есьмы ку паханю грунту три нивы на 18 бочокъ жита у е. м. пана Миколая Михайловича Сапѣги кухмистра В. Кн. Литовского, лежачихъ подъ Троками при грунтахъ Величковскихъ, при дорозѣ Величкой идучи зъ Трокъ до Высокого Двора, называемые Сапѣжинское подъ садомъ вишневымъ" и пр.

Lew sędzia Ziemski grodzieński, oraz Mikołay kuchmistrz WX. Litewskiego Sapiehowie mieli posiadłości swoie w dwóch powiatach Grodzieńskim i Trockim, których dział czyniąc, między innym zapowiedzieli w słowach *):

„Также тежъ въ повѣтѣ Троцкомъ подъ Троками певные грунты, меновите островъ межи озеромъ названымъ Голвемъ и церковь мурованая противъ замковъ мурованыхъ Троцкихъ и иншие грунты, садибы, поля оромые и неоромые, лѣсъ, болота, и пустовья подъ тымъ дворомъ Величковскимъ и коло дороги, которая идетъ зъ

*) См. выше подъ № 7.

имѣньемъ, а г. Василевскій увеличилъ его до 24 тяглыхъ домовъ и 80 уволокъ земли.

Вышеприведенныя въ отвѣтѣ владѣльцамъ Михнишекъ слова замѣннаго листа Велички съ Занкомъ Ѳедоровичемъ церковнослужителемъ 3 Марта 13 индикта убѣждаютъ судъ и сторону, что фундушевая собственность Трокской Архимандріи, отъ имени Велички названная Величковымъ, находится на томъ мѣстѣ, гдѣ тотъ мнимый инвентарь помѣщаетъ пахатныя поля, а г. Василевскій считаетъ ихъ своими.

Далѣе, Николай Сапѣга, лично явившись въ б. Земскій Судъ, заявилъ, что не Андрей Мацковичъ, но онъ самъ издавна владѣетъ какъ церковью, такъ и принадлежащими къ ней островами и землями, въ доказательство чего представляется: 1571 года 13 іюня таковое заявленіе въ подлинникѣ съ польскою копіею. Убѣждаетъ въ томъ и копія росписки Филиппа Солокая, 1590 г. іюня 25, въ которой между прочимъ сказано:

Левъ, гродненскій земскій судья, также Николай, кухмистръ в. кн. Литовскаго, Сапѣги имѣли свои имѣнія въ двухъ уѣздахъ, въ Гродненскомъ и Трокскомъ, каковые между собою раздѣляя, между прочимъ письменно заявили:

Трокъ до Высокого двора, на мене и брата моего рожоного п. Миколая Сапѣги кухмистра в. кн. Литовского правомъ отчизнымъ, вѣчистымъ належали и приходили и т. д.

A w drugiem mieyscu wyraża:

На часть же е. м. пана Миколая Сапѣги

W dowodzie składa się: 1593 Awgusta 21 dattny i podwakroć przyznany dokument dzielczy w autentyku z kopią polską.

Skutkiem iakowego działu Lew woiewoda wilenski, Mikolay woiewoda nowogrodzki, Jan Stanisław marszałek W. X. Litewskiego i Andrzey starosta ryski Sapiehowie listem swoim prosili o błogosławieństwo metropolitę kiiowskiego, halickiego, xiędza Jozefa Welaminowa Rutskiego, iżby mogła bydź daną prezbiterowi Mikołaiowi Rybinskiemu prezenta, iakoż i daną iemu została, na cerkiew S. Jerzego, grunta i wszelkie do niey przynależności, którą widzieć 1624 Julii w authentyku ruskim z kopią polską.

Tenże wspomniony Lew Sapieha woiewoda wileński, urządzaiąc poźniey cerkiew S-go Jerzego, polecił nad oną dozor Janowi Bombalowi w słowach: "grunty, które z dawnych czasów do tey Cerkwi należały, do paszenia i zasiewania i pożytku sobie przywłaszczania, mianowicie w położeniu te grunty, ostrow takze między ieziorami Trockiemi, na którym się może posiać zboża beczek kilka, do tego gruntu szmat, i z lasami między gruntami I. K. Mosci do woiewodztwa Trockiego należącemi i między gruntami J. P. Jana Gabryela Grotowskiego sędziego grodzkiego Trockiego, tak też między gruntami w Bogu Wielebnego J. X. Abrama woyny biskupa Wilenskiego"

досталася одъ мене у воеводствѣ троцкомъ часть на мене належачая: церковъ мурованая и островы, грунты лежачіе межи озеромъ противъ замковъ мурованыхъ троцкихъ и подъ дворомъ Величковскимъ и увездѣ, што до тыхъ острововъ належало" и пр.

Въ доказательство предъявляется: 1593 года 21-го Августа данный и двоекратко признанный документъ о раздѣлѣ въ подлинникѣ съ копiею польскою.

Въ слѣдствіе сего раздѣла, Левъ виленскій воевода, Николай новогрудскій воевода, Янъ-Станиславъ маршалокъ в. кн. Литовскаго и Андрей староста рижскій, Сапѣги письменно просили у митрополита Кіевскаго и Галицкаго Іосифа Вельямина Рутскаго благословенія и позволенія дать презенту священнику Николаю Рыбинскому, которая и дана была ему какъ на церковь Св. Георгія, такъ и на всѣ къ этой церкви принадлежащія земли, каковая презента данная, 1624 г. мѣсяца Іюля 1 дня, предъявляется въ русскомъ подлинникѣ съ польскою копіею.

Упомянутый Левъ Сапѣга виленскій воевода, устроя церковь Св. Георгія, поручилъ послѣ надзоръ надъ нею Яну Бомбалю въ слѣдующихъ словахъ: „земля, издавна къ сей церкви принадлежавшая, для пастбища и засѣва и вообще для извлеченія выгодъ, а лежатъ эти земли, равно какъ и островъ, межъ озеръ Трокскихъ, сѣется здѣсь нѣсколько бочекъ хлѣба; къ той же землѣ слѣдуетъ небольшой участокъ съ лѣсомъ между королевскими землями, Трокскому воеводству принадлежащими, и между землями Гаврiила Гротовскаго гродскаго Трокскаго Судьи, а также между землями е. м. Авраама Войны епископа Виленскаго." Каковую передаточную

etc. Jakowe to zalecenie widzieć: 1631 Julii 8 w authentyku pod pieczęcią.

Pomimo praw domowi Sapiehów służących, ktorzy mieli władzę rozrządzać cerkwią S. Jerzego i dalszemi do oney przynależnościami, ieszcze to król polski Jan Kazimierz potwierdził i Archimandryi T. przywileiem cerkiew Panny Maryi Narodzenia nadał, w którym między innym powiedział w słowach: „W Bogu Wielebnemu Ojcu Antoniemu Sielawie, metropolicie kiiowskiemu, halickiemu, wszej Rusi, archiepiskopowi połockiemu, witebskiemu i mścisławskiemu, wiernemu nam, miłemu łaską naszą królewską„ etc. daley: "niemaiąc od Nas podanego archimandryty, gdzie i wioski nadane olim na tąż cerkiew od ś. p. króla JM. Alexandra, fundatora mianowaney Archimandryey Trockiey, w różnych ręku, iako nam sprawa dana, takze place i domy w miescie Starym i Nowym, rozeszły się" etc. Daley: „umysliwszy mianowaną Archimandryą konferować Wieleb. Ojcu Michałowi Paszkowskiemu zakonnikowi Sw. Bazylego W." etc.; daley „w zawiadywanie i moc iego dobra wszystkie, place w Starych i Nowych Trokach i poddanych do tey cerkwi zdawna należących podawszy, ktorych onemu prawem u niesłusznych i nienależnych possessorów dochodzić i windicować i jus fundationis od S. pamięci króla J. M. Alexandra tey cerkwi nadanego do niey rewokować pozwalamy" etc. W dowodzie składa się authentyczny przywiley: 1653 9-bra dattny a 1839 r. Listopada 2 do akt b. sądu Powiatowego Trockiego wprowadzony.

Ze zaś co tylko w całey rozciągłości na-

запись можно видѣть 1631 года мца Іюля 8 дня, въ подлинникѣ съ печатью. Кромѣ правъ, принадлежащихъ фамиліи Сапѣговъ относительно распоряженія церковью Св. Георгія и ея принадлежностями, еще король польскій Янъ Казиміръ подтвердилъ это, и Трокской Архимандріи привилеемъ своимъ отдалъ церкви Рождества пресвятыя Дѣвы; въ каковомъ привилеѣ между прочимъ изъяснено: „Въ Богѣ велебному митрополиту кіевскому, галицкому и всея Руси, архіепископу полоцкому, витебскому и мстиславскому Антонію Сѣлявѣ, вѣрному и любезному Намъ, королевскою милостью нашею" и т. д. „По неимѣнію поданнаго отъ насъ архимандрита, деревни, нѣкогда пожалованныя этой церкви въ Бозѣ почившимъ блаж. памяти е. м. королемъ Александромъ, фундаторомъ Трокской Архимандріи, нынѣ находятся у разныхъ владѣльцевъ, какъ объ этомъ намъ доложено, расхищены также плацы и дома въ старомъ и новомъ городѣ, поэтому мы вознамѣрившись поименованную Архимандрію отдать преподобному о. Михаилу Пашковскому іеромонаху ордена Св. Василія Великаго" и т. д. „и передавши ему во владѣніе все недвижимое имущество, плацъ въ старыхъ и новыхъ Трокахъ и крестьянъ этой церкви принадлежащихъ, позволяемъ все выше обозначенное поискивать и требовать вознагражденія убытковъ отъ похитителей, право фундаторское дарованное сей церкви въ Бозѣ почившимъ блаж. п. королемъ Александромъ, возстановить дозволяемъ"... Въ доказательство представляется подлинная привиллегія 1653 года Ноября 9 данная, 1839 года 2 Ноября въ акты б. Уѣзднаго Суда внесенная.

Все то, что только принадлежало церк-

lezało do cerkwi S. Jerzego, to wszystko JWP. Sapiehowie dla Archimandryi T. zrzekli się i cedowali, a co król polski Jan Kazimierz przywileiem wyżey przez słowa wprowadzonym nadał, to również do Opactwa Trockiego weszło, bowiem na rzecz xiędza Bonifacego Januszkowskiego archimandryty T. uczyniona przez woznego intromissia, niezłomnym tego iest dowodem, pisząca się w słowach: "Byłem użyty i wezwany od w Bogu przewielebnego J. X. Bonifacego Januszkowskiego archimandryty T. cerkwi założenia Narodzenia Nayświętszey Panny Maryi w Trokach nad ieziorem Łuką, tamże tego wysz pisanego roku, miesiąca, dnia przybywszy w Bogu przewielebny J. X. Januszkowski do miasta Trok, okazawszy wprzody sobie list JWJX. Gabryela Kolendy, archiepiskopa Połockiego, metropolity Kiiowskiego i wszystkiey Rusi, także cessyą z przywileiem Jego Krolewskiej Mości, który iako przełożony wszystkich dobr duchownych religii greckiey, sobie na tę Archimandryą służącą dany, te dobra cerkiewne, tak w samym mieście z placami, z ogrodnikiem teraz iednym, na imie Tomaszem Wrotnym rybakiem, który się przy tychże placach, podle niegdyś cerkwi Starey Narodzenia Chrystusa Pana pobudował; tak że z folwarkiem P o p o w s z c z y z n ą, z budynkiem — tylo iedną izbą czarną, z komorą i sionkami, drzwi w nich na zawiasach żelaznych; z gruntami wszystkiemi, zasianemi żytem i jarzyną w naymie od mieszczan Trockich, tak też placy, wedle ojcow Bernardynow po obapół drogi wielkiey, cerkwi S. Jerzego, — zasianemi i niezasianemi, z ieziorem L u k ą nazwanym, z iazami, zatorami, łąkami, sianożęciami, lasami, zaroslami, rzekami, rzeczkami, według funduszu i nadania sławney y ś. pa-

ви Св. Георгія во всемъ своемъ пространствѣ, Сапѣги уступили Трокской Архимандріи, равно какъ и то, что даровалъ король польскій Янъ Казимiръ вышесказанною привилегiею, вошло также въ составъ Т. Архимандріи, неопровержимымъ доказательствомъ чего служитъ вводный актъ (интромиссія) архимандрита Бонифатія Янушковскаго, составленный вознымъ, слѣдующаго содержанія: „Трокскій архимандритъ и настоятель церкви Рождества Пресв. Богородицы о. Бонифатій Янушковскій позвалъ меня въ Троки, и самъ прибывши туда вышеозначеннаго года, мѣсяца и числа, прежде всего предъявилъ мнѣ письмо, данное ему преосвященнѣйшимъ Гавріиломъ Колендою полоцкимъ архіепископомъ, кіевскимъ, галицкимъ и всея Руси митрополитомъ, предъявилъ также передаточный листъ съ привилегіею его королевской милости, данною ему, какъ начальнику всѣхъ имѣній церковныхъ вышеозначенной Архимандріи греческаго исповѣданія, на тѣ церковныя имѣнія, какъ въ самомъ городѣ съ плацами, съ однимъ нынѣ огородникомъ, по имени Ѳомою Вратнымъ—рыбакомъ, который поселился при сихъ плацахъ, возлѣ бывшей нѣкогда церкви Рождества Христова, съ фольваркомъ—Поповщиною, съ постройками, состоящими изъ одной только избы съ чуланомъ и сѣнями, — дверь у нихъ на желѣзныхъ петляхъ, — со всѣми полями, засѣянными озимымъ и яровымъ хлѣбомъ, отданнымъ въ аренду Трокскимъ мѣщанамъ;—также съ плацами принадлежащими церкви Свят. Георгія, около ксендзовъ бернардиновъ, по обѣимъ сторонамъ большой дороги, засѣянными и незасѣянными, съ озеромъ Лукою, съ язами, прудами, лугами, сѣнокосами, лѣсами, рощами,

mięci JOX. Imści Alexandra Witolda i samey Xiężney Jeymości Ulianny i innych funduszow, osobliwie JWWP. Sapiehow, cerkiew, albo kaplicę, między zamkami, na ieziorze murowaną, gdzie przodkowie Ichmościow leżą, z wyspami, na których paszę naymuią mieszczanie Troccy, z sadami, ogrodami, iako zdawnych czasow antecesserowie JX. Januszkowskiego archimandryty Trockiego, ze wszystkiemi do tego monasteru Narodzenia Nayświętszey Panny Maryi, trzymali i używali„ etc. Którą to Intromissią widzieć 1666 Junii 18 dattną et eorundem 20 w grodzie Trockim zeznaną *).

Po takim zabespieczeniu Archimandryi Trockiey funduszu nowy arcybiskup oraz Kiiowski i Halicki, niemniey całey Rusi metropolita JWIX Leon Szlubic Załęski czynił dnia 1 7-bra 1701 roku w y i a z d, czyli w i z y t ą w Trokach, poźniey zaś na kongregacyi generalney **) w Białey odbytey, sporządzony został inwentarz opactwa Trockiego z szczegółowym wyświetlieniem tegoż Opactwa stanu, oraz z naydostatecznieyszem opisaniem granic i obszaru, iako też dla rekuperowania avulsorum i reperowania też Archimandryi przy oddaniu oney w possessią JX. Jozefowi Saporowiczowi, zakonu S. Bazylego, któren widzieć w kopii 1709 Awgusta 26 dattny, a 1839 Lipca 22 przez sąd 1-y Instancyi w Michniszkach agituiący się kommotowany, oraz

рѣками, рѣчками, по силѣ фундушевой записи блаж. п. князя Александра Витовта и самой княгини Юліяніи и по силѣ другихъ фундушевыхъ записей, особенно Сапѣговъ, на каменную, построенную между замками, на озерѣ, церковь или часовню, въ которой ихъ предки почиваютъ, съ островами, съ садами, съ огородами, какъ издавна предмѣстники о. Янушковскаго со всѣмъ принадлежащимъ къ этому монастырю Рождества Пресвятыя Богородицы, держали и употребляли"—Каковую интромиссію можно видѣть: 1666 г. 18 Іюня данную, и 20 того же года и мѣсяца въ Трокскомъ гродѣ признанную.

Послѣ такого обезпеченія фундуша Т. архимандріи, новый митрополитъ Левъ Шлюбецъ Заленскій 1701 года 1 Сентября дѣлалъ выѣздъ или визитацію въ Троки; потомъ на генеральной конгрегаціи въ г. Бѣлой составленъ инвентарь Трокской архимандріи съ подробнымъ описаніемъ ея фундуша, также съ самымъ подробнымъ показаніемъ границъ и пространства, какъ для поискиванія отнятыхъ земель, такъ и для возобновленія этой же Архимандріи, при передачѣ ея о. Іосифу Сапоровичу, состоящему въ орденѣ св. Василія В.

Таковой инвентарь 1709 года 26 Августа данный, а 1839 г. 22 Іюля судомъ 1-й инстанціи, состоявшимъ въ Михнишкахъ, помѣченный и въ объяснительной запискѣ Трок-

*) Напечатана въ Акт. гг. Вильны и Трокъ Ч. II. стр. 155.

**) Здѣсь нужно разумѣть «Съѣздъ», или собраніе представителей уніятскаго базыліанскаго ордена. Конгрегаціи у базыліанъ были двухъ родовъ: одна и з б и р а т е л ь н а я, созывавшаяся для избранія генерала ордена или протоархимандрита; она называлась также и г е н е р а л ь н о ю, потому что для избранія протоархимандрита созывались представители обѣихъ провинцій ордена—Коронной и Бѣлорусской; другая—ч а с т н а я или обыкновенная, созывавшаяся чрезъ четыре года. Codex constitutionum ord. S. Bazilii M. Edit. 1791 an. p. 187. См. также мою статью «Истор. Базыліанскаго ордена въ уніи» Христ. Чт. 1864 г. Ч. I.

do głosu produktowego Archimandryi Trockiey, co do granic i ubikacyow, słowami wprowadzony. *).

Lecz że iasną i dostateczną ten inwentarz wyświetla opactwa Trockiego granicę, oraz walczy silnie przeciwko Wieliczkowskiemu 1641 roku inwentarzowi, z pobudek wyżey pokazanych podeyrzanemu; więc podobało się W. sędziemu Wasilewskiemu uczynić zarzut na wizyę, iż ten dowod iest szpargałem, nic jakby nie znaczącym, iako bez żadney autoryzacyi.

Na taki przeto wniosek obowiązany iestem w krótkości odpowiedzić, iż kopia inwentarza Archimandryi Trockiey, dattry 1709 roku, zaprodukowana, naymnieyszey niepodlega oboiętności, albowiem nie iest do przypadku utworzona, i dawnym charakterem pisana, a że był i originał z tą kopią zgodny, toć przekonywa o tem produkt ze strony JX. Czadaia opata przeciwko szlachetnemu Jankowskiemu instygatorowi Magdeburyi Trockiey i urzędnikom tej jurysdykcyi odbyty, gdyż między wielu wrozmaitych dattach specyfikowanemi transaktami, nakoniec powiedziano w słowach: „Który to JWJX. Załęski, zdaiąc JX. Saporowiczowi Opactwo Trockie, opisał sytuacyą i ograniczenie onego w inwentarzu, sporządzonym na dwie ręki, w dowod czyta się: 1709 w Awgusta 26“ etc.

скаго архимандрита по производившемуся дѣлу о границахъ упомянутый съ приведеніемъ подлинныхъ словъ его относительно границъ и мѣстоположенія этихъ владѣній, можно видѣть въ приложеніи.

Такъ какъ этотъ инвентарь весьма ясно и вѣрно опредѣляетъ границы владѣній Т. архимандріи, и тѣмъ опровергаетъ показанія Величковскаго инвентаря 1641 года, по приведеннымъ въ своемъ мѣстѣ причинамъ сомнительнаго, то судьѣ г. Василевскому угодно было сдѣлать возраженіе противъ *визіи* и доказывать, что этотъ документъ есть не что иное, какъ лоскутъ бумаги, неимѣющій никакого значенія, такъ какъ онъ нигдѣ непризнанъ и неутвержденъ законнымъ порядкомъ.

На такое г. Василевскаго возраженіе долгомъ считаю отвѣтить, что копія инвентаря Трокской архимандріи 1709 года, внесенная въ производство сего дѣла, ни малѣйшему сомнѣнію не подлежитъ; ибо она не случайно составлена, и написана почеркомъ старинннымъ. Но что былъ и подлинникъ съ нею (копіею) сходный, то въ этомъ увѣряетъ тяжебное дѣло архимандрита Чадая съ дворяниномъ Янковскимъ, инстигаторомъ Трокской магдебургіи и съ другими чиновниками этого учрежденія, гдѣ между многими ссылками на разные документы, прямо относящіеся къ этому дѣлу, сказано: „Этотъ то преосвященный Заленскій, передавая о. Сапоровичу Трокскую архимандрію, мѣстоположеніе и границы оной описалъ въ составленномъ въ двухъ екземплярахъ инвен-

---

*) Напечатанъ во II Т. Арх. Сборн. № 94, стр. 168. Годъ этого документа въ Арх. Сборникѣ ошибочно показанъ въ заголовкѣ 1702, тогда какъ въ концѣ того же документа, тамъ же напечатаннаго, ясно сказано, что онъ данъ въ Бѣлой въ 1709 г.

Więc z zaprodukowanego dopióro głosu X. Czadaia Sąd się przekonywa, że był authentyczny Opactwa Troc. niesłusznie pomówiany Inwentarz; lecz po tylu inkursyach kraiowych że uległ zatracie, to nikogo zadziwiać nie powinno: mógł najpewniey w roku 1794 ogniem spłonąc, gdy Opactwo i całe prawie Troki spalone zostały, a kopia, składaiąca się teraz, in archivo pozostała w Wilnie *). Lecz teraznieyszy Ihumen JWJX Arseni Chrulkiewicz odniosł się do swoiey zwierzchności duchowney o autoryzowaną wspomnionego inwentarza tylekroć kopią i może bydź do na mowy dostateczoną. Ale gdyby i to nienastąpiło, więc zawsze cytowana kopia, z pobudek wyżey zjasnionych, uważać się musi za prawny i niepokonany dowod.

Wszakże gdyby więcey ieszcze sąd graniczny przekonać, iż poczynione przez W. Wasilewskiego zarzuty, tak co do wzmiankowanego inwentarza, iako też w głosie iego powtórnym umieszczone, a na zbicie Opactwa Trockiego słusznych dowodzen przednieyszych, upaść na zawsze powinny, toć wprowadzaiące się 1710 roku słowa przywileiu króla polskiego Augusta II będą udowodnieniem. Wyrazy przywileiu składaiącego się w kopii są takie: "Oznaymuiemy tym przywileiem naszym każdemu, komu by o tem wiedzieć należało teraznieyszego i potomnego wieku ludziom, iż My nie insze szczęścia z panowania naszego za-

тарѣ", въ доказательство чего читать 1709 г. 26 Августа и т. д.

Изъ указанной теперь объяснительной записки архимандрита Чадая Судъ убѣждается, что былъ и подлинный инвентарь Т. Архимандріи, несправедливо теперь заподозрѣнный въ подлинности; но что онъ могъ затеряться во время столь частыхъ непріятельскихъ нашествій, это никого не должно удивлять. Вѣроятно въ 1794 г., когда почти весь городъ Троки и Архимандрія сгорѣли, и онъ сгорѣлъ, но копія, нынѣ представляемая, осталась въ Вильнѣ. Нынѣшній игуменъ о. Арсеній Хрулькевичъ обратился къ своему духовному начальству съ просьбою засвидѣтельствовать подлинность копіи столько разъ упоминаемаго инвентаря. Но хотя бы этого и не послѣдовало, во всякомъ случаѣ упомянутая копія по вышеуказаннымъ причинамъ должна быть принята, какъ законное и неопровержимое доказательство.

Чтобы еще болѣе убѣдить Межевой Судъ, что возраженія г. Василевскаго, относительно подлинности инвентаря, повторенныя и во вторичномъ его объясненіи по настоящему дѣлу, съ цѣлью опровергнуть справедливыя Т. архимандріи доказательства,— привожу слова короля Августа II, изъ привиллегіи 1710 года. Вотъ эти слова изъ прилагаемой при семъ копіи привиллегіи: „Объявляемъ сею нашею привиллегіею всякому, кому о томъ знать надлежитъ, настоящаго и будущаго вѣка людямъ, что мы благо нашего царствованія полагаемъ только въ томъ, чтобы въ нашихъ владѣніяхъ бо-

*) Т. е. въ Виленскомъ Св.-Троицкомъ монастырѣ, въ которомъ жили Трокскіе архимандриты по неимѣнію приличнаго для себя помѣщенія въ Трокахъ. Документы Трокской архимандріи и до настоящаго времени хранятся въ Архивѣ С.-Троицкаго монастыря.

kładamy fundamentem, iako aby się iak nay-więcey szerzyła i mnożyła w Państwach naszych Chwała Boża„ etc. Daley; "od nayiasnieyszego X. Witolda i inszych panow szlachty obywateli W. X. Littewskiego fundowana, do tychczasow rozszarpana, i od sąsiadow nienależnych w rozebraniu gruntow i pożytkow do niey zdawna należących, spustoszona, wakowała, że wielebni metropolitowie tam tylko arędarzow swoich miewali, a zakonnika i kapłana, który by na tym mieyscu Panu Bogu służył i za nas i za antecessorow naszych Pana Boga prosił, niebyło. Przeto będąc dobrze informowani od tychże panów Rad naszych, że w roku 1710 tę pomienioną Archimandryą Trocką na kongregacyi swoiej Wielebny X. Jerzy Winnicki Epp. Przemyski, administrator Metropoliy natenczas, a teraznieyszy metropolita, za prośbą wszystkich Bazylianow, na teyże kongregacyi zebranych, ustąpił dożywocia in possessionem Wieleb. O. Jozefowi Saporowiczowi zakonnikowi teyże reguły Bazylego S., który to pomieniony WO. Saporowicz przy instrumencie swoim, onemu na tę Archymandryą danym, wniosł do nas prośbę swoią, abyśmy mu pomienioną Archimandryę przywileiem naszym jure Nostro regia et collatorio potwierdzili i umocnili" etc. Daley: "ten instrument X. Winnickiego na tę Archimandryą iemu służący, we wszystkich punktach ztwierdzamy i na wszystko łaskawie pozwalamy, tudziesz wszystkie przywileia, fundusze, prawa, tak antecessorów naszych królow Imć polskich i wielkich xiążąt litewskich, iako urodzonych Ichmć Panów Sapiehow„ etc. „stwierdzamy i corroboruiemy i przy wszystkich tych gruntach, ieziorach, lasach, polach i innych pożytkach zachowuiemy„ ettc. Daley: „podług praw i zapisów niegdyś urodzo-

лѣе и болѣе распространялась слава Божія и пр., князя Витовта и другихъ пановъ шляхты обывателей в. кн. Литовскаго фундація расхищена неимѣющими на нее никакихъ правъ сосѣдями, разобраны по частямъ земли и угодія съ давнихъ временъ къ ней принадлежащія, и такимъ образомъ опустошенная, оставалась вакантною, такъ что митрополиты держали тамъ только арендаторовъ, а монаха и священника, которые бы Богу на этомъ мѣстѣ служили, да за насъ и предмѣстниковъ нашихъ Господа Бога молили, не было. Посему, узнавши отъ тѣхъ же господъ и совѣтниковъ нашихъ, что въ 1710 году упомянутую Т. Архимандрію преосвященный Георгій Винницкій, Перемышльскій епископъ, тогда администраторъ митрополіи, а нынѣ митрополитъ, на базыліанской конгрегаціи, по просьбѣ всѣхъ базыліанъ на этой конгрегаціи бывшихъ, уступилъ ее въ пожизненное владѣніе іеромонаху ордена св. Василія В. о. Іосифу Сапоровичу,—который-то Іосифъ Сапоровичъ, получивши свидѣтельство объ избраніи его на эту Архимандрію, подалъ намъ прошеніе, чтобы Мы упомянутую Архимандрію, на основаніи королевскихъ и колляторскихъ нашихъ правъ, утвердили за нимъ и укрѣпили нашимъ привилеемъ... Этотъ-то документъ, данный ему епископомъ Винницкимъ на сказанную Архимандрію, во всѣхъ его статьяхъ утверждаемъ, милостиво на все соизволяемъ и сверхъ того всѣ привилегіи, фундуши и права данныя какъ предмѣстниками нашими королями Польскими и вел. князьями Литовскими, такъ и ихъ милостями Сапѣгами... утверждаемъ и укрѣпляемъ; при всѣхъ тѣхъ земляхъ, озерахъ и лѣсахъ, поляхъ и другихъ угодіяхъ оставляемъ" и далѣе: „Со-

nego Frydryka Sapiehi podkomorzego Witebskiego, starosty Ostrynskiego w roku 1637 dnia 5 Marca przyznanego de data w Warszawie, iemu od antecessorów naszych służących..... nadaną i fundowaną — na wychowanie tegoż archimandryty i kapłanow przy nim przez najasnieyszego niegdyś antecessora naszego króla IM. Zygmunta I w roku 1508 miesiąca Iulii 18 dnia Indykta 11 w Krakowie, potwierdzoną przez króla IM. Zygmunta Augusta w Wilnie w roku 1566 miesiąca Marca 1 dnia. Także też z gruntami włok dwie na Brazylie z młynkiem, z mostowym na gościncu, z różnych mieysc do Trok idącym, z sianozęciami i z zaroslami i ze wszystkiemi przynależnościami, tak iako zdawna do Archimandry T. należały i teraz należą, z Meyłowszczyzną pustoszną włok dwie za Zwierzyncem naszym, niegdyś od ś. p. Najaśniejszego Xiążęcia IM. Alexandra Witolda nadaną, teraz przez urodz..... nienależnie w possessyi będącą, tak też z innemi gruntami na Wysokodworskiey drodze, za Wieliczkowskim dworem, nad Bobrukiem ieziorem, w którym zgonna tonia„ etc. Następnie: „pod Pinkinikami Tatarskiemi i innemi tu nie mianowanemi, z ostrowami, wyspami, z cerkwią S. Jerzego murowaną, Bożego Narodzenia, z Cerkwiszczami pustemi, z ogrodami Czobotarskiemi na ostrowach i w mieście Trockim będącymi, z placami pustemi i osiadłemi, podług praw i zapisów i przywilejow nadania od antecessorów naszych szlachcie, ziemianom, a od nich na chwałę Bożą do cerkwi Narodzenia Nayświętszey Panny iako i Narodzenia Pańskiego nadanych, fundowanych i zapisanych i od kogoż kolwiek Panu Bogu na chwałę ofiarowanych, to wszystko in robore, vigore et fundamento mieć chcemy, i cokolwiek do tey Archimandryi per aliena-

гласно правамъ и записямъ блаж. п. Фридриха Сапѣги подкоморія витебскаго и остринскаго старосты въ 1637 году 5 Марта въ Варшавѣ признанныхъ предмѣстниками нашими"; далѣе: „наданную и фундованную на содержаніе архимандрита и при немъ священнослужителей пресвѣтлѣйшимъ предмѣстникомъ нашимъ королемъ Сигизмундомъ I, въ 1508 г. 18 Іюля 2 индикта въ Краковѣ, и подтвержденную въ Вильнѣ въ 1566 году 1-го Марта королемъ Сигизмундомъ Августомъ; съ полями—уволоки двѣ на Бражилѣ, съ мельницею, съ мостовымъ, собираемымъ на большой дорогѣ изъ разныхъ мѣстъ въ Троки идущей, съ сѣнокосами, рощами и со всѣми принадлежностями, какъ издавна Трокской Архимандріи принадлежали, такъ и нынѣ должны принадлежать, съ пустошью Мейловщиною уволокъ двѣ за нашимъ звѣринцемъ, нѣкогда великимъ княземъ Александромъ Витовтомъ пожалованною, а теперь незаконно принадлежащею.... равно какъ и съ другими землями на Высокодворской дорогѣ за Величковскимъ дворомъ, надъ озеромъ Бобрукомъ, въ которомъ дозволена сгонная тоня и т. д.; затѣмъ, подъ Пинкѣниками Татарскими и иными здѣсь не поименованными островками, островами, съ каменною церковью св. Георгія, Рождества Христова, съ церковищами пустыми, съ огородами Чоботарскими на островахъ и въ г. Трокахъ, съ пустыми и населенными плацами, согласно правамъ, записямъ и привилегіямъ, даннымъ предмѣстниками нашими шляхтѣ и земянамъ, которые въ свою очередь передали ихъ и записали фундушомъ во славу Божію церкви Рождества Пресвятыя Дѣвы Маріи, также Рождества Христова, и вообще все, кѣмъ бы то

tionem, avulsionem et expulsionem violenter et contigue usurpatum tak duchównych, iako świeckich osób, wszystko to przywrócić i przyłączyć i oddać każdemu rozkazuiemy i deklaruiemy". Daley utwierdza testament Iwana Baki podwoiewodziego Trockiego względem pobierania dla zakonników daniny, i nakoniec mówi także przez słowa: „Przydaiemy i incorporuiemy wiecznemi czasy do tegoż monasteru Trockiego teraznieyszemu i napotym będącym archimandrytom Trockim włok dwie gruntu z placem, na cerkiew wydzielonym, pustych w mieście naszym Kownie, quondam na cerkiew Wszystkich Swiętych w Kownie będącą od Nayjaśnieyszego króla IM. ś. p. Zygmunta Augusta nadanych i fundowanych. Jakowa kopią przywileju widzieć, 1710 roku, która że iest istotną i posługiwać za przekonywaiący dowod powinna, toć oną cytowany wyżéj produkt xiędza Czadaia przy dekrecie oczewistym Assessorii Litewskiej 1781 r. X-bra 1 z miastem Trokami nastałym (a iaki wyrok podobnież się składa) odbyty zatwierdza, ponieważ mówi przez słowa: „Któremu to IX. Saporowiczowi August II konferuiąc takową Archimandryą, potwierdził i umocnił possessyą, dawnieyszemi przywilejami zaiętą, w dowod 1710 Augusta 11 czytać kopią takowego przywileiu" etc.

Z wyrazow dopiero odczytanych przywileiu approbuie się inwentarz 1709 roku, Awgusta 26 dnia nastały, gdyż król polski August II tegeż X. Saporowicza utwier-

нii было, во славу Божiю, пожертвованное Господу,—все это твердымъ и ненарушимымъ имѣть желаемъ, а ежели что нибудь отъ этой Архимандрiи, какъ духовными, такъ и свѣтскими лицами отнято или съ злымъ умысломъ или же случайно присвоено,—все возвратить, присоединить и отдать всякому повелѣваемъ и обѣщаемъ". Далѣе утверждаетъ завѣщанiе Ивана Баки, Трокскаго подвоеводы, касательно полученiя монахами десятины и наконецъ говоритъ: „Добавляемъ и на вѣчныя времена присоединяемъ къ Трокскому монастырю, въ распоряженiе какъ нынѣшняго, такъ и будущихъ архимандритовъ Трокскихъ двѣ ненаселенныя уволоки въ городѣ нашемъ Ковнѣ, когда-то е. м. королемъ блаж. п. Сигизмундомъ Августомъ пожалованныхъ на церковь Всѣхъ Святыхъ, находящуюся въ Ковнѣ". Сiю копiю привиллегiи 1710 г. можно видѣть въ приложенiи. Что она не подлежитъ сомнѣнiю и должна служить убѣдительнымъ доводомъ, это видно изъ того, что она признана и утверждена декретомъ Литовскаго ассесорскаго суда 1-го Декабря 1781 г. по вышеупомянутому процессу архимандрита Чадая съ городомъ Троками послѣдовавшему (каковое постановленiе при семъ прилагается). А въ немъ вотъ что сказано: за которымъ-то архимандритомъ Сапоровичомъ Августъ II утверждая ту же Архимандрiю, утвердилъ и укрѣпилъ принадлежащiя ей владѣнiя согласно съ давнишними привиллегiями, доказательствомъ чему служитъ копiя таковой привиллегiи 1710 года 11 Августа" и т. д.

Словами только что указанной привиллегiи подтверждается инвентарь 1709 года 26 Августа составленный; ибо король польскiй Августъ II онаго архимандрита Сапоровича

dził przełożonym Opactwa Trockiego tém samem i opisana tejże Archimandryi później (aniżeli 1641 i 1679 lat inwentarze Wieliczkowskie opiewaią) granica, w znaczeniu swoim pozostać na zawsze, oraz przez sąd niniejszy zatwierdzoną bydź powinna; albowiem rzeczony przywiley mówi, iż tak też z innemi gruntami na Wysokodworskiey drodze za Wieliczkowskim dworem (to się ma rozumieć Sapieżyńskiem) nad Bobrukiem jeziorem położenie maiącem.

Do tego ieszcze Inwentarz wspomnioney nieraz Archimandryi Trockiey, przy podaniu Opactwa X-u Antoninowi Kniażewiczowi przez Samuela Nowickiego podpisany, wyraził w słowach: "Grunt nazwany Wieliczkowski od JWWIPP. Sapiehow nadany, wszystek ten grunt ma w sobie szyrokości na półtrzydzieście beczek siania żyta, okrom zarośli i puszczy, na co iest prawo wieczyste przedaży i zamiany, Indykta 13 Marca 3 w Trokach z ograniczeniem„ etc. Któren w autentyku widzieć 1759 r. 7-bra 8 dnia. Jeżeli zatem, z iednego nadania Sapiehów grunt Wieliczkowski, do Opactwa Trockiego należny, miał szerokości na półtrzydziesty beczki wysiewu żyta, prócz zarosłow i puszczy, więc połączywszy z nadaniami X-ci Witolda i xiężny Neledyńskiey, oraz królów polskich, jakiż to obszar ziemnych własności posiadała Trocka Archimandrya! A dziś ledwo ma jedną iakby Mateiewszczyzną i to nie całą, przez W. Wasilewskiego po obu stronach Wysokodworskiego gościńca pokazaną, niezaprzeczoną i kilkanaście morgów opisaną niby maiąca.

Z inwentarzów i dalszych innych dowodów pisma Archimandryi Trockiey służących,

утвердилъ настоятелемъ Т. Архимандріи: а чрезъ это и описанная этой же Архимандріи (позже чѣмъ въ 1641 и 1679 годахъ, какъ инвентари Величковскіе гласятъ) граница въ своемъ означеніи должна навсегда остаться, и настоящимъ судомъ должна быть признана, потому что упомянутая привиллегія говоритъ: „также съ другими землями на Высокодворской дорогѣ за Величковскимъ дворомъ (разумѣется Сапѣжинскимъ), надъ озеромъ Бобрукомъ расположенными". Сверхъ того въ инвентарѣ не разъ упомянутой Т. Архимандріи, при передачѣ архимандриту Антонію Княжевичу, Самуиломъ Новицкимъ подписанномъ, сказано: „земля, названная Величковскою, пожалованная Сапѣгами; вся эта земля заключаетъ въ себѣ пространства на дридцать бочекъ съ половиною усѣва ржи, кромѣ зарослей и лѣсу, на что имѣется „Запись продажи и замѣны" индикта 13, мѣсяца марта 3 дня въ г. Трокахъ съ показаніемъ границъ" и т. д. Этотъ инвентарь данный 1759 г. Сентября 8, можно видѣть подлинный въ приложеніи.

Если только эта одна Величковская земля, пожалованная Сапѣгами Т. архимандріи, заключала въ себѣ пространства на тридцать съ половиною бочекъ усѣва ржи, кромѣ зарослей,то какъ же обширны были владѣнія Т. архимандріи, если присовокупить сюда надѣлъ великаго князя Витовта, княгини Нелединской и польскихъ королей! А нынѣ владѣетъ она одною якобы Матеевщиною, да и то не всею, а только въ тѣхъ предѣлахъ, и въ такомъ количествѣ морговъ безспорной земли, какіе угодно было показать г. Василевскому.

По инвентарнымъ описямъ и по другимъ документамъ Трокской Архимандріи, ука-

a w głosie produktowym i w tym ziaśnionych, wyliczoną została ilość wysiewnych beczek, miara zaś onych od jakiego czasu z miarą terazniejszą porównana, toć wyciąg z praw Litewskich uczyniony będzie przekonaniem.

Beczka Litewska w roku 1557 w Ustawie urządzeń ekonomicznych w dobrach królewskich *), w całey Litwie przepisano było wprowadzić beczkę równą czterem korczykom Krakowskim. Zaś konstytucya 1613 roku (Vol. Leg. III pag. 200) tęż samą beczkę dla całey Litwy zastręczyła; następnie, uchwała seymu 1767 roku (Vol. Leg. pag. 333) naznaczyła obiętość tey beczki równą 72-m garncom wielkim, z których każdy powinien był zawierać dwa małe garnce, w roku 1765 ustanowione; w tém że zaś roku 1765 uniwersałem Kommissyi Skarbowey Litewskiey przepisano, iżby Litewska beczka dzieliła się na cztery czwiercie, czwierć na ośmin dwie, ośmina na szesnastek dwie, szesnastka na cztery i pół garnce wielkie, albo na dziesięc garncy małych, co i konstytucya 1766 roku pod tytułem „Ustanowienie miary i wagi generalney„ zatwierdziła, pisząc w słowach: "Uregulowanie miar, wag i łokciów przez Kommissyą Skarbową uczynione i do grodow rozesłane, potwierdzone: do mierzenia zboża ma być iednostayna beczka, w którą czwierci cztery, do czwierci ośmin dwie, a do ośminy szesnastek dwie, w szesnastce garncy szynkowych dziewięć, w ośminie garncy ośmnaście, w czwierci 36, w beczce 144 wchodzić ma" etc.

Gdy przeto wiadoma iest miara, zaś na

заннымъ какъ въ первой, такъ и въ настоящей объяснительной запискѣ, высчитано количество бочекъ засѣваемаго хлѣба. А какова была мѣра вмѣстимости старинной бочки сравнительно съ нынѣшнею, это покажетъ приводимое ниже изъ литовскихъ узаконеній.

1557 года, по Уставу экономическихъ учрежденій въ королевскихъ имѣніяхъ, во всей Литвѣ предписано, чтобы литовская бочка равнялась четыремъ краковскимъ корчикамъ. Конституціею 1613 года (Vol. Leg. III pag. 200) предписано ввести эту бочку во всей Литвѣ. Сеймъ 1767 г. (Vol. Leg. p. 333) опредѣлилъ мѣру вмѣстимости этой бочки въ 72 большихъ гарнца, изъ коихъ каждый заключалъ бы два малыхъ гарнца, въ 1765 г. установленные; того же 1765 г. универсаломъ „Скарбовой Литовской коммиссіи" предписано, чтобы Литовская бочка дѣлилась на четыре четверти, четверть на двѣ осьмины, осьмина на двѣ шестнастки, шестнастка на четыре съ половиною гарнца большихъ или на десять малыхъ; каковая мѣра бочки утверждена конституціею 1766 г. подъ заглавіемъ „Учрежденіе общей мѣры и вѣсовъ", гдѣ между прочимъ сказано: „Уравненіе мѣръ, вѣсовъ и локтей Скарбовою коммиссіею учиненное и въ гродскіе суды разосланное, утверждено: для мѣры хлѣба должна быть одинаковая бочка, въ которой должно быть четыре четверти, въ четверти двѣ осьмины, въ осминѣ двѣ шестнастки, въ шестнасткѣ гарнцевъ въ шинкахъ употребляемыхъ девять, каковыхъ въ осьминѣ считается 18, въ четверти 36, въ бочкѣ 144".

Теперь, когда извѣстна мѣра, а на землѣ,

---

*) **Устава на волоки господара короля его милости**—данная Сигизмундомъ Августомъ, напечатана у Лукашевича, въ его „Obraz Litwy" Ч. 2. въ приложеніи.

ziemi, iaką Michniszki kapitulne, sędzia Wasilewski i Opactwo Trockie posiadają, wysiewa się tylko na morg *) dwie ośminy żyta; więc, dosyć iest łatwo znaleść sądowi przekonanie, iaki uprzednio Archimandrya Trocka ziemny posiadała obszar, a iaki dopióro. Czyż nie widzialny wykrywa się zabor przez kapitułę Wileńską, a ieszcze więcey przez anteaktorow W. Wasilewskiego i samego jego dokonany

W tłumaczeniu dalszym swoim produktowym, sędzia Wasilewski, do wsparcia inwentarza 1679 roku służącego, wezwał dekret Graniczno-Kommissarski 1795 r. Maia 21 dnia między XX. Dominikanami Trockiemi, aktorami po pp. Benedyktynkach folwarku Lorencowa, a iego poprzednikiem, teraz nieżyjącym komornikiem Czyżem, nastały.

Co do barciow w lesie pod kwestyą będącym znayduiących się, zacytował wyrok 1829 Januari 21 sądu głównego Wileńskiego, 1-go Departamentu z kapitułą Wileńską w porządku śledztwiennym zaferowany, lecz iak pierwszy, tak i drugi dekreta in praejudicium tertii, czyli bez powołania do rozprawy Opactwa Trockiego nastałe, za żaden dowód uważane bydź nie mogą; albowiem te strony między sobą prawowały się o własność Archimandryi Trockiey (jak dukt tegoż Opactwa zaprowadzony, przekonywa o tém).

Odwołano się takoż do manifestów 1792 7-bra 17, 1793 Junii 17, 1797 Junii 27, 1801 Maia 8 i dalszych lat, przez Michała Czyża przeciwko X. biskupowi Lopacińskiemu pozanaszanych, o zabudowanie i osiedlenie trzech mieszkańców w zaścianku Pa-

какою владѣютъ капитульные Михнишки, судья Василевскій и Т. Архимандрія, высѣвается на моргѣ двѣ только осьмины ржи; то судъ безъ малѣйшаго сомнѣнія можетъ увѣриться, какое пространство земли занимала Т. Архимандрія прежде, и какое нынѣ. Итакъ, не дѣйствительнымъ ли оказывается захватъ земли Виленскимъ Капитуломъ, а еще болѣе предшественниками Василевскаго, съ которыми Тр. Архимандрія вела тяжбу, и имъ самимъ совершенный?

Въ дальнѣйшемъ объясненіи своемъ судья Василевскій, для подкрѣпленія въ свою пользу инвентари 1679 г. сослался на декретъ гранично-коммисарскій 1795 г. 21 Мая по дѣлу между трокскими доминиканами, о побенедиктинскомъ фольваркѣ Лоренсовъ, съ его (Василевскаго) предмѣстникомъ покойнымъ землемѣромъ Чижемъ. Что же касается до бортей въ спорномъ лѣсу находящихся, то г. Василевскій привелъ опредѣленіе Виленскаго главнаго суда 1-го департамента 1829 г. 21 Генваря послѣдовавшее въ слѣдственномъ порядкѣ съ Виленскимъ Капитуломъ. Но какъ декретъ, такъ и постановленіе состоялись in praejudicium tertii, т. е. безъ приглашенія къ судоговоренію Т. Архимандріи, и потому не могутъ быть приводимы въ доказательство; ибо тѣ стороны вели между собою тяжбу за собственность Т. Архимандріи (какъ о томъ свидѣтельствуетъ предлагаемое описаніе границъ Архимандріи.

Ссылаются также на манифестаціи представленныя въ судъ 1792 г. 17 Сентября, 1793 г. 17 Іюня, 1797 г. 27 Іюня, 1801 г.

*) Моргъ = 2/3 десятины или 1600 квадр. саженямъ.

siekі zwanym, przy gościńcu Wysokodworskim, iakby na Wieliczkowskich własnościach sędziego Wasilewskiego wtenczas, kiedy zaścianek Pasieki, wedle zaprowadzonego z Michniszkami reduktu, uznany bydź powinien za własność Archimandryi Trockiey.

Nakoniec, wspomniony nieraz sędzia Wasilewski odwołał się także do intromissii 1636 Maia 12 Alexandra Kijucia woznego, przy wieczystem prawie, od Jana Paszyca Janowi Bombalowi na zaścianek Kasperowski danym, iakby uczynioney, oraz te wprowadził do produktu słowa: „po końcu włok miasta Trok i gruntu do altaryi kościoła Nayświętszey Panny Maryi iednym końcem, a drugim końcem do gruntu majętności Ołony JX. Abrama Woyny biskupa Wileńskiego, bokiem iednym do ieziora Bobruka i gruntu Wieliczkowskiego JP. Gabryela Grotowskiego sędziego grodzkiego powiatu Trockiego, drugim bokiem do ieziora Aszyryma i gruntu kościelnego JX. proboszcza Staro-Trockiego, iako się zdawna w miedzach i granicach w sobie miał.“

Opisanie wyrazonego zaścianku inaczey dziś werefikuje się na ziemi, a więcey ieszcze zoboiętnia znaczenie tey intromissyi podług upodobania strony zdziałaney, gdy zapowiada, iż iednym bokiem przytyka iakby do ieziora Bobruka i gruntu Wieliczkowskiego Gabryela Grotowskiego, wtenczas, kiedy grunta, z nadania Sapiehi Wieliczkowskiemi zwane, koło ieziora Bobruka położone i aż do końca duktu Michniskiego rozciągaiące się, odwiecznie należały do Archimandryi T. (iak to wyżey ziaśnionym zostało). Za tem i ten dowod znikczemnieniu podlega.

Po uczynioney odpowiedzi na produkt sędziego Wasilewskiego, zeyść dopióro należy

8 Мая и дальнѣйшихъ годовъ Михаиломъ Чижомъ противъ епископа Лопацинскаго о водвореніи и поселеніи трехъ жильцовъ въ застѣнкѣ, Пасѣка называемомъ, у большой Высокодворской дороги, будто бы на собственности Величковской судьи Василевскаго,—тогда какъ застѣнокъ Пасѣка, по приведенному съ Михнишками редукту, долженъ быть признанъ собственностію Т. Архимандріи.

Наконецъ, неоднократно упоминаемый судья Василевскій, ссылаясь еще на интромиссіи 1636 г. 12 Мая вознаго Александра Кіюця, при совершеніи продажной записи, данной Иваномъ Пашицомъ Ивану Бомбалю на застѣнокъ Касперовскій, изъ этой интромиссіи привелъ слѣдующія слова; „однимъ концомъ граничитъ съ уволоками г. Трокъ и полями принадлежащими алтарю церкви Пресвятыя Дѣвы Маріи, а другимъ концемъ съ землею имѣнія Олоны виленскаго епископа Авраама Войны; одною стороною (простираются) до озера Бобрука и земли Величковской гродскаго Трокскаго судьи Гавріила Гротовскаго, а другою стороною до озера Аширима и церковной земли ксендза Старо-Трокскаго пробоща, въ тѣхъ именно границахъ, въ какихъ онъ издревле существовалъ“.

Описаніе вышесказаннаго застѣнка (на бумагѣ) не оправдывается на дѣлѣ (на землѣ), а еще болѣе сомнѣнію подлежитъ значеніе оной интромиссіи по благоизволенію стороны сдѣланной; ибо въ ней говорится, что однимъ бокомъ прилежитъ будто къ озеру Бобруку и Величковской землѣ Гавріила Гротовскаго, тогда какъ пожалованная Сапѣгами земля Величковская, возлѣ озера Бобрука лежащая и даже до конца границъ Мих-

do iego powtórnego głosu, samemi tylko mylnemi wnioskami napełnionego.

Niepotrzebnie utrudzał siebie IW. Wasilewski mnogim wyliczaniem dokumentów, Opactwu Trockiemu służących, bowiem sama Archimandrya, co uważała bydź potrzebnym do sprawy niniejszey, toć w głosie pierwszym i tym ziaśniła. Lecz ponieważ zdało się temuż W. Wasilewskiemu, w żartobliwey nawet myśli, poczynić niektóre zarzuty, od istotney prawdy odstępne, więc ze strony Opactwa T. mam za obowiązek odpowiedzieć następnie: A nayprzód co do Jankiszek.

Wezwał sędzia Wasilewski z inwentarza Archimandryi 1709 Awgusta 26 z punktu pierwszego wyraży: „grunt nazywany Jankiszki, gdzie przed tym folwark bywał, a ten grunt na dwóch mieyscach położony, wyraża w sobie szerokości na 30 beczek siania“ etc., a potym zwrucił niepotrzebną uwagę na adnotacyą uczynioną: „o ten grunt należy mieć wyiazd z księżami Dominikanami, którzy go pod się zabrali“. Dopisek ten żadnego znaczenia mieć niemoże, wszakże gdyby i ściągnął iaką uwagę, toć nie inną, iak tylko iż bydź może pewny szmat ziemi Opackiey i przez XX. Dominikanów zabrany, gdyż w inwentarzu pewiedziano, iż grunt na dwóch mieyscach położony. Lecz iak z tem zgromadzeniem i z dalszemi uzurpatorami niema Opactwo remissy, tylko wedle postanowienia 1836 Januarii 22 sądu granicznego appellaciynego Trockiego ma prawo swoiey poszukiwać własności ziemney, przez Kapitułę i Wasilewskiego zabraney, tak w przedmiocie dalszych poszukiwań, rzecz późnieyszemu czasowi zostawioną bydź musi; wreszcie lubo sędzia Wasilewski dowodzi w rozmaitych mieyscach ubikacyą Jankiszek, między tem zapowiada

нишскихъ простиравшаяся, всегда принадлежала Т. Архимандріи (какъ это выше пояснено). Посему и это доказательство не имѣетъ ни малѣйшей силы.

Послѣ этого отвѣта на первую исковую записку судьи Василевскаго, слѣдуетъ обратиться ко вторичной его объяснительной запискѣ, наполненной одними только ошибочными заключеніями. Совсѣмъ ненужно было г. Василевскому утруждать себя перечисленіемъ множества документовъ служащихъ въ пользу Т. Архимандрія; ибо сама Архимандрія что считала необходимымъ въ настоящемъ дѣлѣ пояснить, то и пояснила, какъ въ первой, такъ и во второй своей объяснительной запискѣ. Но поелику заблагоразсудилось г. Василевскому въ шутливомъ даже тонѣ представить нѣкоторыя возраженія, съ дѣйствительною правдою несогласныя; посему долгомъ считаю со стороны Т. Архимандріи отвѣтить слѣдующее: 1) Касательно Янкишекъ привелъ судья Василевскій изъ первой статьи инвентаря Тр. архимандріи 1709 года 26 Августа слова: „земля, именуемая Янкишки, гдѣ прежде стоялъ фольварокъ, — земля эта, расположенная въ двухъ мѣстахъ, занимаетъ пространства на тридцать бочекъ усѣва“ и т. д. Затѣмъ обратилъ свое ненужное вниманіе на сдѣланную на поляхъ инвентаря замѣтку, гдѣ читается: „объ этой землѣ слѣдуетъ завесть дѣло съ ксендзами доминиканами, которую они себѣ взяли“. Таковая замѣтка значенія никакого имѣть не можетъ;—притомъ хотя бы она и наводила на какую мысль, то не на иную, какъ только ту, что можетъ быть и ксендзы доминикане забрали какую-нибудь часть земли Т. архимандріи; потому что сказано въ ин-

w słowach: „a pryncypalnie na Michniszki, bo przez one były i są istotnie zabrane, czemu dowodem iest dekret podkomorski Bohdana Ogińskiego w roku 1590 Awgusta 9 nastały, *) tam więc onych szukać potrzeba“ etc.; iednak pod żadnym względem nie może tych lokować za linią duktową opactwa T., albowiem takowa linia, podług dowodów w produkcie, nie mniey w opisaniu duktu i w redukcie Archimandryi zacytowanych, iest odprowadzoną, którą sąd niniejszy z oczewistego wyroku zatwierdzi.

Powtóre co do nadania JWWJP. Sapiehow: z zadziwieniem niby sędzia Wasilewski w swoim zapowiedział głosie, „iż pod tytuł nadań Sapieżyńskich zaymuią opaci Troccy własności Wieliczkowskie, starostwa Brazolskiego, XX. Dominikanów Trockich, Podumble wieś do majątku Karajuszek należną, część Zaleszczyzny, Lewszany, Żerebiany Piełamiszki, Pienkieniki, oraz inne cudze maiątki, ieziora, grunta, łąki, młyny, bory, zarośle, iakowe pościągali do swoich iakby nieprawnych inwentarzow“.

Na to odpowiedź iasna z cytowanych wyżey w tym głosie nadań Sapiehow oraz przywileiow, tak xiążęcia Witolda, iako też królow polskich Jana Kazimierza i Augusta II. Albowiem Sapiehowie grunta i lasy, pod nazwaniem Wieliczkowskie, w lewey stronie gościńca Wysokodworskiego nad ieziorem Bobrukiem położone, opactwu T. nadali, oraz król polski August II to zatwierdził przywileiem swoim przez słowa: „wszystkie przywilcia, fundusze, prawa tak antecessorów naszych JJMM, królow polskich i wielkich xiążąt litewskich, iako

вентарѣ, что земля въ двухъ мѣстахъ расположена. Но такъ какъ ни съ доминиканами, ни съ другими похитителями, Т. Архимандрія неимѣетъ дѣла, а только, по силѣ постановленія Трокскаго апелляціоннаго межеваго суда отъ 1836 года Января 22-го дня, имѣетъ право отыскивать свою земельную собственность, захваченную Капитуломъ и Василевскими; то предметъ этотъ (относительно другихъ отыскиваній) долженъ быть оставленъ къ дальнѣйшему времени. Впрочемъ, хотя Василевскій мѣстоположеніе Янкишекъ въ разныхъ мѣстахъ показываетъ и пишетъ: особливо указываетъ на Михнишки, ибо оными были и дѣйствительно суть забраны, доказательствомъ чему служитъ декретъ подкоморія Богдана Огинскаго 1590 г. 9 Августа, почему оныхъ тамъ искать нужно“; однако же ни подъ какимъ видомъ неможетъ онъ помѣщать ихъ за дуктовою линіею Т. архимандріи, ибо таковая линія, по изложеннымъ доказательствамъ въ производящемся дѣлѣ, равно какъ въ описаніи дуктовой и редуктовой линіи архимандріи, отведена, и судъ, настоящимъ опредѣленіемъ своимъ долженъ утвердить ее.

Во вторыхъ, что касается надѣла гг. Сапѣговъ, то г. Василевскій какъ бы съ удивленіемъ говоритъ въ своей объяснительной запискѣ, что подъ именемъ Сапѣжинскихъ надѣловъ Т. архимандриты занимаютъ собственность Величкова, староства Бражильскаго, ксендзовъ доминикановъ, деревню Подумблы, къ имѣнію Караюшки принадлежащую, часть Залѣсщины, Левшанъ, Жеребянъ, Пѣламишекъ, Пѣнкеникъ и другія чужія имѣ-

*) Напечатанъ во II т. Археогр. Сборника № 90.

urodzonych Ichmość Sapiehów, stwierdzamy i korroboruiemy“ etc. Daley mowi tak: „też z gruntami włok *) dwie na Brażyle z młynkiem, z sianożęciami i z zaroślami i ze wszystkiemi przynależnościami tak, iako zdawna do archimandryi T. należały i należą, z Meyłowszczyzną pustoszną włok dwie, tak też z innemi gruntami na Wysokodworskiey drodze, za Wieliczkowskim dworem, nad Bobrukiem ieziorem, w którym zgonna tonia“ etc.; następnie: „pod Pinkienikami Tatarskiemi i innemi tu niemianowanemi“ etc.

Daley! pan Iwan Hornostay podskarbi, marszałek i pisarz hospodarski, listem swoim do przystawy Mica pisanym zastrzegł, iżby gruntów i sianożęci monastera Trockiego, na Brażole będących, niezabierał; iakowy list urzędowy widzieć 1541 r. Junii 3 Indykta 14 w autentyku pod pieczęcią z polską kopią **).

Następnie. W Bogu przewielebny JX. Maxymian Wietrzyński zakonnik zakonu S. Bazylego Wielkiego, prowincyał i opat Trocki, zaniosł w grodzie woiewodstwa Wileńskiego przeciwko JP. Dominikowi Władyczkowi oboznemu, dzierzawcy dobr Woyszan w Trockim woiewodztwie będących, oraz przeciwko tatarom manifest, piszący między innym w słowach: „i dobra dawnemi funduszami do cerkwi Trockiey nadane, a przez niektórych ichmość panów obywatelów woiewodctwa Trockiego niesłusznie pozabierane i sobie przywłaszczone, iako własne cerkiewne odzyskać; tedy między innemi dobrami maiąc dobra Tatarskie od synów Abrahimowych, Lerusza (Lewszusza?) Jetdowłetia Abra-

нія, озера, поля, луга, мельницы, боры, рощи, каковыя внесли въ свои будто бы незаконно составленные инвентари“.

Отвѣтъ на это ясный. Онъ основывается на вышеприведенной въ настоящей объяснительной запискѣ фундушевой записи Сапѣговъ, а также на привиллегіяхъ какъ Великаго князя Витовта, такъ равно и польскихъ королей Яна Казиміра и Августа II. Ибо землю, лѣса, подъ именемъ Величковскихъ, въ лѣвой сторонѣ отъ большой Высокодворской дороги при озерѣ Бобрукѣ расположенныя, Сапѣги пожаловали Т. Архимандріи, и король польскій Августъ II-й своею привиллегіею утвердилъ этотъ надѣлъ слѣдующими словами: „всѣ привиллегіи, фундуши, права, какъ предмѣстниковъ нашихъ королей Польскихъ и великихъ князей Литовскихъ, такъ и гг. Сапѣговъ утверждаемъ и укрѣпляемъ“,—затѣмъ продолжаетъ: „а также двѣ уволоки земли на Бражолѣ съ небольшою мельницею, сѣнокосами, рощами и со всѣми принадлежностями, какъ въ прежнія времена Т. Архимандріи принадлежали и нынѣ принадлежатъ,— съ пустошью Мейловщиною уволокъ двѣ...; а также съ другими землями на Высокодворской дорогѣ за Величковскимъ дворомъ, при озерѣ Бобрукѣ, въ которомъ сгонная тоня...., подъ Пѣнкениками Татарскими, и прочими здѣсь не поименованными“.

Сверхъ сего, Иванъ Горностай подскарбій, маршалокъ и писарь королевскій, въ своемъ письмѣ къ приставу Мицу предостерегаетъ, чтобы онъ полей и сѣнокосовъ Трокскаго

*) Литовская уволока = 20 десятинамъ.

**) Напечатанъ во II Т. Археогр. Сборника № 87.

himowiczów, zastawnym prawem we cztérech kopach liczby Litewskiey, na ośm beczek siania, drugie także kupione od Abrahima za trzy kopy na piętnaście beczek siania; trzecie także kupione od tychże samych aktorów za cztery kopy groszy liczby Litewskiey, na piętnaście beczek siania, przez zeszłego w Bogu JWJP. Jana Bohdanowicza Sapiehę kupione, które to dobra leżą od gościńca Wysokodworskiego podle jeziora Woyniszka, między gruntami folwarku Wayniuka, a z drugiey strony Michniskiemi, wpieraiąc się do sianożątek błotnych, aż pod grunta Olońskie, z Siedliszczami i ze wszystkiemi przynależnościami od tegoż JWP. Bohdanowicza Sapiehi nadane i fundowane“ etc. Jakowe oświadczenie widzieć 1718 r. miesiąca Julii 1 dnia.

Tenże Maxymian Wietrzyński prowincyał i archimandryta Trocki, oraz daley xięża bazylianie konwentu Trockiego manifestowali na JPP. Stanisława podstarosty i ekonoma Trockiego, oraz Jana woyta Trockiego, braci rodzonych Sielawow, tudzież sławetnych mieszczan Trockich między innemi wyrazami w słowach: „o to i w ten sposob, iż co ieszcze stante vita sua ś. p. Jan Bohdanowicz Sapieha, maiąc grunt prawem sobie wprzód zastawnym a potem wieczystym w roku ieszcze 1580 wprzódy na beczek piętnaście, iterum na piętnaście, a potym na beczek ośm, co uczyni wszystkiego na beczek siewby trzydzieście ośm gruntu, w kopach czterech Litewskich starey monety, iako przedtym kopa iedna miała w sobie złotych dwieści dwadzieścia pięc; przy którym gruncie dwie sianozęci i z sieliszczem, podle ieziora Waniuka nazwanego w woiewodctwie Trockim leżący, nazywaiący się Lewszany od tatarzyna na imie Lewszusza nazywaiącego się, który tu pomie-

монастыря на Бражилѣ, не забиралъ; каковое официальное письмо, данное 1541 г. 3 Іюня индикта 14 въ подлинникѣ съ печатью и съ польскою копіею, можно видѣть въ приложеніи...

Далѣе, Максимянъ Вѣтринскій, ордена Св. Василія В. провинціалъ и Трокскій архимандритъ, предъявилъ въ гродскій судъ Виленскаго воеводства манифестацію противъ Доминика Владычки обознаго, владѣльца имѣнія Войшанъ, въ Трокскомъ воеводствѣ лежащаго, а также противъ татаръ. Въ каковой манифестаціи изображено: „и земли, по силѣ древнихъ фундушевыхъ записей принадлежащія Трокской церкви, нѣкоторыми обывателями Трокскаго воеводства несправедливо забранныя и присвоенныя,—отыскать, какъ собственость церковную, и между прочимъ участки земли, пожалованные Богданомъ Сапѣгой, изъ которыхъ одинъ участокъ на восемь бочекъ усѣва доставшійся по залогодательному письму отъ сыновей татарина Абрагима Левшуша и Етдовлетія за четыре копы грошей Литовскихъ; другой участокъ на 15 бочекъ усѣва также купленный у Абрагима за четыре копы грошей Литовскихъ; и третій участокъ, также на 15 бочекъ, купленный покойнымъ Иваномъ Богдановичомъ Сапѣгой у тѣхъ же владѣльцевъ за четыре копы грошей Литовскихъ; всѣ эти участки расположены при Большой Высокодворской дорогѣ, возлѣ озера Ванюка (Войнишка) между землями фольварка Вайнюка; съ другой стороны, между землями Михнишскими, простираются до болотныхъ сѣнокосовъ и даже до полей Олонскихъ“. 1718 года мѣсяца Іюля 1 дня можно видѣть въ приложеніи.

Онъ же, провинціалъ и Трокскій архиман-

niony grunt tenże ś. p. JWJP. Jan Bohdanowicz Sapicha, ex zelo suo, czyniąc przysługę Panu Bogu, tudzież na rozmnożenie Jego chwały świętey i rozszerzenie wiary, z kościołem Rzymskim zostaiącey, JX. Bazylianom, w Unii natenczas będącym, na cerkiew Archimandryi pod tytułem S. Jerzego zostaiącey, legował i wiecznie zapisał“ etc. W dowodzie składa się rzeczony manifest 1719 Junii 26 w grodzie woiewodztwa Wileńskiego zaniesiony *).

Udzielny zaś xiąże Witold nadał Archimandryi T. dwie dużych i obszernych włok królewskich ziemi, nazwaney Meyłowszczyzna, w ograniczeniu dosłownym takim: „Biorąc dukt od sosny suchey, stoiącey nad drogą do Żydziszek od Trok idącey, z znacznym i staroświeckim zaciosem, która sosna na samey granicy Żydziszek stoi; idąc prosto od sosny do iedliny, tam na dołku iest zacios znaczny na iedlinie; od iedliny przez pasiekę świeżo rozrobioną przez possessorów dobr Żydziszek, do sosny obok z brzozą, stoiących nad drogą z Wornikiel, nad drogą do Wilna, i błotkiem na Bartną sosną za błotkiem teraz wpół złamaną, z kąd idzie miedza, ludzką ręką zrobiona, na którey sosnie dawny staroświecki zacios, po lewey ręce ieziorka, Dumblis nazwanego, idzie miedza znaczna, ludzką ręką robiona, aż do ieziorka Ilgelis, takżeż w lewą rękę leżącego, przez iezioro Piliszki, na tę wyspę Meylowszczyznę po Litewsku Popusalas, od którey te dwie włoki denominacyą, to iest nazwisko wzięły, nadane od W. X. Witolda, na krześle Alexandra w roku 1384, Awgusta 23 dnia. „Ztamtąd zaś od Popu-salas, po lewey ręce Sarafi-

дритъ Максиміанъ Вѣтринскій, и всѣ базиліане Трокскаго монастыря подали жалобу на Станислава, подстаросту и трокскаго эконома, а также на Ивана, трокскаго войта, родныхъ братьевъ Сѣлявовъ, а также на трокскихъ мѣщанъ, въ коей жалобѣ между прочимъ сказано слѣдующее: „что еще находясь въ живыхъ блаженной памяти Иванъ Богдановичъ Сапѣга, пріобрѣтя въ вѣчное владѣніе землю, бывшую у него прежде подъ залогомъ,въ 1580 году спачала на пятнадцать бочекъ, потомъ еще на пятнадцать, и наконецъ на восемъ бочекъ усѣва, за четыре копы литовской старой монеты, которой тогда въ одной копѣ считалось 225 злотыхъ, при которой землѣ находилось два сѣнокоса съ селеніями подлѣ озера Ванюка, и оную землю, блаж. пам. Иванъ Богдановичъ Сапѣга, по ревности своей къ распространенію уніи съ Римскою церковію, записалъ на вѣчныя времена базиліанамъ, въ то время состоящимъ въ уніи, на церковь Трокской Архимандріи св. Георгія. Въ доказательство сего прилагается вышесказанная жалоба,1719 года 26 Іюня поданная въ гродскій судъ Виленскаго воеводства.

Удѣльный же князь Витовтъ надѣлилъ Т. Архимандрію двумя большими и обширными королевскими уволоками земли, прозываемой Мейловщина, коей границы слово-въ слово такъ описаны: „Начиная отъ сухой сосны при дорогѣ изъ Трокъ въ Жидишки ведущей, съ замѣтнымъ старипнымъ на ней рубцемъ, каковая сосна стоитъ на самой границѣ Жидишекъ; идя прямо отъ сосны до ели, на ней внизу есть значитель-

*) Напечатанъ во II Т. Археогр. Сборника № 96.

niszek, aż do gościnia Staro-Trockiego wpiera" etc. daley: „od Staro-Trockiey drogi wymierzywszy dwie włóki królewskie ku Nowym Trokom" etc. Jakowe ograniczenie bez datty, oraz w kopii partykularney, ale dawnym charakterem pisane, widzieć.

Co wszystko, iako też nadania Sapieżyńskie, królowie polscy swoim przywileiem zatwierdziwszy i moc uzyskania od Archimandryi Trockiey odiętych własności ziemnych nadali.

Nakoniec w inwentarzu opactwa przy prawie arędownym Benedyktowi i Maryannie Szczerbińskim na one wydanym, oraz przez plenipotenta Jana Serdakowskiego podpisanym, zapowiedziano w słowach: „6-to. Gruntu sznurow trzy, pomiędzy sznurami mieyskiemi, należące do tegoż folwarku. 7-mo. Gruntu szmat duży, oraz puszczy kawał duży, o który proceder iest rozpoczęty w grodzie woiewodctwa Trockiego z W. Hoppenem" etc. Daley: wyrażony las, o który proceder zaczęty, do tegoż opactwa należący, iako i inne grunta, maią mieć w dozorze, niepozwalaiąc nikomu zabierać, pustoszyć i coraz do lepszey perfekcyi przyprowadzać, waruie się i to JP. Szczerbińskim." Lecz Szczerbińscy nieodpowiedzieli włożonemu na się obowiązkowi, albowiem przez niedoroz, lub zmówność przyczynili się do większego zniszczenia Archimandryi T. iak to w głosie pierwszym iest poiasniono. W tem mieyscu widzieć pomieniony inwentarz 1771 Januarii 2-go dattny, a 1772 Marca 31 w grodzie woiewodctwa Tróckiego aktykowany, w originalie z extraktem.

Znadania więc xiążęcia Witolda Meylowszczyzny i tey ograniczenia, oraz inwentarzów opactwa Trockiego, a mianowicie 1771 Stycznia 2, dopióro zaprodukowanego, widzieć się daie, aż Archimandrya T. posia-

ный рубецъ; отъ ели черезъ пасѣку недавно устроенную владѣльцами имѣнія Жидишекъ, до сосенъ подлѣ березы, стоящихъ при дорогѣ изъ Ворникель въ Вильну, и небольшимъ болотомъ на бортную сосну за этимъ болотомъ, на половину изломанную, откуда тянется межа человѣческою рукою сдѣланная, на этой соснѣ давній по старинному сдѣланный рубецъ; по лѣвую сторону малаго озера, называемаго Думблисъ—тянется значительная межа, человѣческою рукою сдѣланная, къ малому озеру Ильгелисъ, тоже по лѣвой рукѣ лежащему, и чрезъ озеро Пилишки на оный островъ Мейловщину, по литовски Попусалясъ, отъ котораго тѣ двѣ уволоки получили свое названіе, надѣлены великимъ княземъ Витовтомъ, на тронѣ Александромъ, 1384 г. мѣсяца Августа 23 дня индикта. Оттуда же, отъ Попусаляса, по лѣвую руку отъ Серафинишекъ и до большой Старо-Трокской дороги; отъ Старо-Трокской дороги, вымѣривъ двѣ королевскія уволоки, къ Новымъ Трокамъ." Каковое описаніе границъ, безъ означенія времени, когда оно составлено, хотя въ партикулярной копіи, однакожъ стариннымъ почеркомъ писанной, видѣть можно (въ приложеніи). Все это, равно какъ и фундушъ Сапѣговъ, польские короли привиллегіями своими утвердили и право поискиванія отнятой отъ Т. Архимандріи земельной собственности дали.

Наконецъ въ инвентарѣ Трокской Архимандріи, выданномъ Венедикту и Маріаннѣ Щербинскимъ при заключеніи съ ними арендного контракта на упомянутыя земли, а уполномоченнымъ Иваномъ Сердаковскимъ подписанномъ, сказано: „6-я статья. Три полосы земли между городскими полосами, принадлежащіе къ тому же фольварку. 7-я

dała i posiada od strony Trok grunta; albowiem rzeczony inwentarz mówi, że trzy sznury gruntu Opackiego leży między sznurami mieyskiemi, (o które dziś niema sprawy,) a te dochodzą do ieziora Bobruka. Toć odpowiada wyrazom pierwszego inwentarza Archimandryi 1759 roku 7-bra 8, tak gorliwie przez Wasilewskiego teraz wezwanego.

Lecz próżno usiłuie sędzia Wasilewski, (iak owa ptaszyna od gniazda piskląt swoich) odwieść Archimandryą Trocką od nadań uczynionych przez Sapiehow, xiężnę Neledyńską, gruntów i łasow, obapoł gościńca Wysokodworskiego, oraz nad ieziorem Bobrukiem, dziś od iego folwarku Wieliczkowa położonych, a do teyże Archimandryi należnych, podać te musi i za niewolne dotąd zbierane użytki odpowiedzieć i regalizować.

Konkluduiąc przeto łącznie z odpowiedzią ninieysze tłómaczenie, żądam gdyby sąd graniczny 1-ey instancyi, w maiętności kapitulney Michniszkach, dopiero w powiecie Wileńskim położoney, agituiący się, całą probacyą opactwa Trockiego, pierwszym i tym głosem obiętą, niemniey „Dukt“ i „Redukt“ teyże archimandryi na dowodach pisma i wyznaniu świadków oparty, razem z dokumentami zatwierdził, grunta, lasy, zarośle, sianozęci, wioski — Nowosiołki i Bobrówkę, karczmę Zayzdrość, chatki koło iey będące i zaścianek Pasieki, dla wspomnioney nieraz Archimandryi T. przysądził, oraz summę za użytki, zniszczenie puszczy i expensa prawne, na Kapitule Wileńskiey, oraz WW. Wasilewskich wskazał, iako też ich dowodzenia, głosami ziasnione, ustronił. Oto składa się prośba.

статья. Значительный участокъ земли и лѣса, о которомъ начатъ процесъ въ гродскомъ судѣ Трокскаго воеводства съ гг. Гопенами“. Далѣе тамъ же сказано: „Постановляется въ обязанность Щербинскимъ лѣсъ этотъ, Архимандріи принадлежащій, о которомъ начата тяжба, какъ и другіе земли, имѣть въ соблюденіи, недозволяя никому забирать и опустошать, но все болѣе и болѣе приводить къ лучшему усовершенствованію.“

Однакожъ Щербинскіе не исполнили возложенной на нихъ обязанности; ибо по нерадѣнію ли, или по наущенію, сдѣлались виновниками еще большаго разоренія Т. Архимандріи, какъ это показано въ первой объяснительной запискѣ. Смотри упомянутый инвентарь 1771 г. Января 2 данный, а 1772 г. Марта 31 въ гродскомъ судѣ Трокскаго воеводства активованный.

Итакъ, изъ записи Витовта на Мейловщину и изъ описанія ея границъ, а также изъ инвентарей Т. архимандріи, особенно 1772 г. 2-го Января, вышеприведеннаго, видно, что Т. Архимандрія владѣла и владѣетъ землею, около Трокъ находящеюся; ибо въ упомянутомъ инвентарѣ сказано, что три полосы земли Т. Архимандріи помѣщаются между городскими полосами. (о которыхъ нынѣ еще не начатъ процессъ), а тѣ простираются до озера Бобрука; а эти слова вполнѣ сходны съ словами перваго инвентаря Архимандріи съ 1759 года мѣсяца Сентября 8 дня, столь ревностно г. Василевскимъ одобряемаго.

Напрасно усиливается судья Василевскій устранить Трок. Архимандрію (какъ птицу отъ гнѣзда птенцовъ своихъ) отъ надѣловъ земли, пожалованныхъ ей Сапѣгами и кня-

гиней Нелединской, отъ полей и лѣсовъ, по обѣимъ сторонамъ большой Высокодворской дороги, а также при озерѣ Бобрукѣ, нынѣ въ смежности съ его фольваркомъ Величковымъ расположенными; такъ какъ они принадлежатъ Трок. Архимандріи, то за пользованіе ими, хотя и по невѣденію, Василевскій долженъ отвѣтить и вознаградить.

На семъ оканчиваю настоящее мое поясненіе вмѣстѣ съ отвѣтомъ и желаю, чтобы межевой 1-й инстанціи судъ, пребывающій нынѣ въ капитульномъ имѣніи Михнишкахъ, нынѣ къ Виленскому уѣзду причисленныхъ, всѣ доказательства Т. Архимандріи въ первой и настоящей объяснительной запискѣ изложенныя, равно какъ дуктъ и редуктъ сей же Архимандріи, на письменныхъ документахъ и на показаніи свидѣтелей основанный, совокупно съ документами утвердилъ, землю, лѣса и рощи, сѣнокосы, деревни Новоселки и Бобровку, корчму Зайздрость, съ постройками около нея находящимися, и застѣнокъ Пасѣку часто упоминаемой Архимандріи присудилъ; съ Виленскаго Капитула и съ гг. Василевскихъ денежную сумму за пользованіе и за истребленіе лѣсовъ, за судебные издержки взыскалъ, а доказательства ихъ, въ ихъ объяснительныхъ запискахъ изложенныя, устранилъ, о чемъ и прилагается прошеніе.

II.

ЗАПИСКИ ИГУМЕНА ОРЕСТА.

22.

Происхожденіе Бѣлоруссіи.

Могилевская губернія населена славянами, зашедшими отъ Дуная и отъ Вислы; въ шестомъ вѣкѣ по Рождествѣ Христовомъ. Славяне, вытѣсненные Болгарами и Волохами изъ страны Дунайской, единоплеменные жителямъ Кіевской губерніи, поселившіеся въ нынѣшней Могилевской губерніи на берегахъ рѣки Сожа, назывались Радимичами, по имени вождя ихъ Радима; а Славяне, единоплеменные Полякамъ, зашедшіе отъ Вислы изъ Литвы, поселившіеся на берегахъ рѣки Днѣпра, назывались Кривичами *).

Населеніе Могилевской губерніи началось около времени перваго польскаго короля Леха, царствовавшаго въ 555 году отъ Рождества Христова; а до поселенія въ оной Радимичей и Кривичей, сія страна не была ни кѣмъ населена, находилась пустою, заросшею лѣсами. По поселеніи въ сей странѣ славянъ—Радимичей и Кривичей, около двухъ сотъ лѣтъ не имѣли они никакихъ надъ собою властей и ни къ какому княжеству не принадлежали; жили въ совершенномъ безначаліи; занятія ихъ состояли въ скотоводствѣ, звѣриной и рыбной ловлѣ; а хлѣбопашествомъ, по прошествіи долгаго времени, начали нѣкоторые заниматься **). Радимичи и Кривичи, поселившіеся въ нынѣшней Могилевской губерніи въ независимости прожили до 8-го столѣтія; а въ началѣ 8-го столѣтія Скифскій государь Каганъ, имѣвшій столичный свой городъ близь нынѣшняго города Харькова, храбрымъ своимъ войскомъ Казарами или Хозарами, единоплеменными Туркамъ, покоривъ Малоросію, Черниговскую и Сожскую область, въ которой тогда жили Радимичи и Кривичи, жители нынѣшней Могилевской губерніи, а также и область Витебскую, учинилъ всѣхъ своими данниками ***). Послѣ владѣнія Каганова съ 864 года, при княженіи первыхъ Кіевскихъ князей Аскольда и Дира, Ра-

---

*) Исторія малой Россіи, часть 1, стран. 1. Прим. автора «Записокъ». Всѣ помѣщаемыя ниже примѣчанія подъ * принадлежатъ автору «Записокъ». Записки игумена Ореста напечатаны во II т. «Арх. Сборника» съ значительными пропусками. Эти-то пропуски и печатаются здѣсь.

**) Исторія малой Россіи, часть 1, глава 1, стр. 3.

***) Истор. мал. Рос. Часть 1, глава 1, стр. 3.

димичи и Кривичи не были подвластны Кіевскому княженію по 885-й годъ до княженія Олегова; по вступленіи же Олега на Кіевское княженіе, князь Олегъ, уничтоживъ совершенно господство Казарскаго хана Кагана во всѣхъ областяхъ, овладѣлъ областію Сожскою, то есть, областію Радимичей и Кривичей, нынѣшнею Могилевскою губерніею, отъ того времени Радимичи и Кривичи начали дань давать Кіевскому князю Олегу туже, какую давали Казарскому хану Кагану, то есть, по одному въ годъ шлягу отъ сохи и по одной бѣлкѣ отъ дыма *).

По смерти Кіевскаго князя Олега, скончавшагося 912 года, Радимичи и Кривичи вздумали объявить себя независимыми отъ князей Кіевскихъ, и во времена князей Игоря, Ольги, Святослава и Ярополка, отъ 912 по 984, 72 года дѣйствительно были независимы; по вступленіи же въ 984 году на Кіевское княженіе, князь Владиміръ повелѣлъ воеводѣ своему, начальнику передовой Княжеской дружины, прозваніемъ Волчьему Хвосту, отправиться съ войскомъ въ область Сожскую для покоренія Радимичей и Кривичей; по каковому князя Владиміра повелѣнію, храбрый воевода Волчій Хвостъ ходилъ съ войскомъ на область Сожскую и, встрѣтясь съ Радимичами и Кривичами на берегахъ рѣки Пищаны, сразившись съ ними, побѣдилъ, побивъ ихъ на голову; отъ того времени Сожская или Кривская область, нынѣшняя Могилевская губернія, стала опять подвластна Кіевскому княженію **).

Страна сія, нынѣшняя Могилевская губернія, именовалась, во-первыхъ, областію Сожскою, по рѣкѣ Сожу, протекающей чрезъ оную, потомъ Сожско-Днѣпровскою, по рѣкамъ Сожу и Днѣпрѣ, протекающимъ чрезъ оную; по прошествіи нѣкотораго времени называлась областію Кривскою, по причинѣ поселившихся въ оной Литовскихъ жителей Кривичей. Радимичи и Кривичи были идолопоклонники. Когдаже въ 988 году Кіевскимъ княземъ Владиміромъ и всѣмъ Кіевскимъ княженіемъ христіанскаго Греческаго исповѣданія вѣра принята, въ то время и подвластная князю Владиміру Кривская область, нынѣшняя Могилевская губернія, приняла христіанскую вѣру Греческаго исповѣданія ***). А по сему Радимичи и Кривичи, по поселеніи своемъ въ сей странѣ отъ 550 до 988 года, чрезъ 438 лѣтъ, прожили въ идолопоклонствѣ. Въ древнія времена Радимичи и Кривичи цѣнили вещи не монетами, но шкурами куницъ и бѣлокъ. Слово „куны" означало деньги; неудобность носить съ собою цѣлыя шкуры для купли скоро подала мысль замѣнить оныя мордками и другими лоскутками куньими и бѣльими; правительство клеймило ихъ. Потомъ Радимичи и Кривичи вносили на подати въ казну деньги шляги, или шиллинги, безъ сомнѣнія полученные ими отъ Козаровъ во время царствованія Кагана; однакожъ мордки или куны долгое время оставались еще въ употребленіи; а также употреблялись деньги гривны. Подъ именемъ гривны означалось извѣстное число кунъ; нѣкогда оно было равное цѣною съ полуфунтомъ серебра;

---

*) Исторія мал. Рос. часть 1, глава 1, стр. 3.
**) Истор. мал. Рос. часть , гл. , стр. 3.
***) Ист. мал. Рос. часть 1, гл. 1, ст. 3.

но сіи лоскутки, не имѣя никакого существеннаго достоинства, въ теченіи времени болѣе и болѣе унижались въ отношеніи къ металламъ, такъ что въ XIII вѣкѣ гривна серебра содержала въ себѣ уже семь гривенъ куньихъ.

Гривны были медали золотыя и серебряныя, кои князья и княжескіе сыны носили на шеяхъ и даже на гривахъ лошадиныхъ. Оныя вѣшали князья своимъ лошадямъ, на которыхъ выѣзжали во время торжествъ и праздниковъ своихъ.

Съ умноженіемъ въ сей странѣ народа, начали умножаться въ оной селенія, мѣстечки и города. Около 1100 года построенъ городъ Гомье, нынѣшній Гомель; вскорѣ послѣ построенія Гомля, упоминается въ исторіи мѣстечко Чечерскъ, потомъ города: Радомль, что нынѣ мѣстечко въ Чаусовскомъ уѣздѣ, Рясна и Орша; въ 1166 году городъ Гомель принадлежалъ къ Черниговскому княженію. Около 1180 года Смоленскій князь Романъ Ростиславичъ построилъ городъ Мстиславль и назвалъ Мстиславлемъ по имени сына своего Мстислава, которому городъ Мстиславль назначенъ былъ въ удѣлъ.

Съ тысяча двѣсти сороковаго года, со временъ Батыева нашествія, по разореніи Татарами древней Русской столицы—Кіева, страна Сожская Радимичей и Днѣпровская Кривичей, которую обнимаетъ Могилевская губернія, стала независима отъ Кіевскаго княженія; тогда въ оной было безначаліе, независимость и неустройство, продолжавшееся отъ 1240 до 1323 года, чрезъ 83 года. Въ семъ 1323 году знаменитый Литовскій великій князь Гедиминъ, будучи на тронѣ Литовскомъ, овладѣлъ Полоцкимъ, Витебскимъ, Пинскимъ княженіями и областью Сожскою Радимичей и Днѣпровскою Кривичей, нынѣшнею Могилевскою губерніею. Отъ сего времени Сожско-Днѣпровская область, нынѣшняя Могилевская губернія, была подъ владѣніемъ Литовскихъ князей *): Гедимина, Ольгерда и Симеона Гедиминовичей, Ягеллона Ольгердовича, Александра или Витольда Ольгердовича, Свидригайла и Сигизмунда, до присоединенія Великаго княжества Литовскаго къ Польшѣ. Когда великіе князья Литовскіе, какъ то—Ягеллонъ и другіе вступили на престолъ Польскій и были королями Польскими, тогда и страна сія Бѣлорусская присоединена къ державѣ Польской.

Въ книгѣ подъ заглавіемъ „Картина Россіи", напечатанной 1807 года, о Бѣлорусіи пишется слѣдующее:

Названіе Бѣлорусіи нѣкоторые историки выводятъ отъ бѣлаго платья, которое при дворѣ велико-княжескомъ было въ почтеніи, другіе отъ множества снѣговъ, иные отъ другихъ причинъ; но г. Татищевъ вѣроятнѣйшимъ почитаетъ, что сіе названіе дано въ предпочтеніе прочимъ отъ преизящества земли и ея довольства. Гербъ Бѣлорускій издревле всадникъ бѣлый въ красномъ полѣ, имѣющій саблю предъ собою. А историкъ польскій Симонъ Старовольскій въ своей исторіи, напечатанной въ Вратиславѣ на латинскомъ языкѣ, пишетъ о Бѣлорусіи слѣдующее:

*) Исторія мал. Рос. часть 1, глава 1, стр. 3.

Russia, quae Magno Ducatui Litvaniae adjacet subjacetque, dicitur alba, partim quod incolae album colorem praeferant et alba veste olim utebantur; econtra Czernichoviensis satrapiae incolae nigra veste olim utebantur, etideo vocabantur a caeteris populis Czernichi, unde et urbs illorum nominabatur Czernichou. Alba Russia dicitur alba, partim quod nivibus campi cooperti diutius durent, quam in Parva Russia et inspectantibus omnia alba repraesentent, ut etiam in naturam animalium color iste transeat, siquidem ibi et lupos, et ursos, lepores, vulpes aliaque tam domestica, quam sylvestria animalia passim alba videre esse, quae nihilominus in Parva Russia nata alium colorem solent. Alba Russia est regio omnium rerum, quae ad victum spectant, ferocissima: siliginis, hordei, avenae, panici, tritici, secale, ciceris, canabis, milii, lentis, fabae, lini, mellis, lupuli, cerae, pecoris, piscium, avium et ferarum abundantiam habens. Alba Russia sylvis tota inumbrata et aquis immersa, superioribus temporibus sane fuit syluestris, sed nunc ubique diligenter excolitur, ager ubique vel innata faecunditate, vel accuratione hominum cultu benigne sementem reddit, frugum leguminumque ferax et pratis abundans, pomaria fructuosa habet, in quibus pyrorum, malorum, prunorum, cerasorum abundantia magna, pecorumque omnis generis et armentorum abunde habet, sed maxime volucrum et ferarum sylvestrium. Alba Russia habet primam urbem Polotzum ad Dunam fluvium positum, mercatoribus plenam et duplici propugnaculo sev arcibus firma, archiepiscopi russici uniti sedem in se continet: in qua nostris temporibus Beatus Iozephat Kuncevicz collocatus, ab impiis schizmaticis Vitebscii interfectus, ad meliorem vitam transiit. Corpus ejus huc translatum maximis miraculis claret. Habent etiam in hac urbe utiles in vinea Domini operarii iesuitae Collegium studiosorum a rege Poloniae Stephano Battorio erectum. Secundam urbem Vitebscum, positum ad Dunam fluvium, ob occisum Beatum virum Iosaphatum archiepiscopum Polocensem: (quod cives ad unitatem Ecclesiae Romanae induceret) amisit jura civitatis et est redactum in pagum, sola arce regia cum jurisdictione relicta. Vitebsii collegium iesuitae habent ex fundatione Alexandri Gosieuski palatini smolensis. Nec longe admodum oppida Usviatum, Nevel, Siebiez et civitas exilii egregia Velisia cum arce currit unius districtus, ad eundem Polocensem satrapiam spectantes. Tertiam urbem Mohylaviam ad fluvium Borysthenem positam, urbem amplissimam mercatoribusque plenam, emporio Moscovitorum clarum, praecipue siquidem preciosas pelles, quae ex Moscovia veniunt per manus civium Mohylaviae, tam in Polonia, quam in Germania distrahuntur.

Mohylaviae iesuitae Gimnasium publicum habent ex fundatione. Mohylavia sedem in se continet episcopi graeci ritus, monasteria utriusqe sexus graeci et romani ritus habet. Est hoc Russia in more, ut quasvis principaliores civitates suas duplici munitione firment, communissime inferiori et superiori arce, unde et urbs Mohylavia quoque, ad fluvium Borysthenem sita, duplex propugnaculum habet, reliquaque huius provinciae oppida et civitates diversorum religiosorum domicilia et monasteria habent. Mohylaviensis satrapiae duae civitates incomparabilis olim herois Caroli Chodkievicii,

munifissime Bychovia atque Sclovia, in quibus non modo propugnacula ex arte recentiori, sed et templa monasteriaque ab Chodkevicio nova architectura sunt erecta.

Homliam, Criczeviam arcibus pulcherrimis et bene munitis exornatas; tum Mscislaviam ad fluvium Viechram sitam, in qua iesuitae publicum Gymnasium habent. Dombrovna quoque oppidum non contemnendum sicut et Orsza, ad fluvium Boristhenem sita, in Orsza itidem iesuitae Gimnasium habent. Toloczinum quoque et Smoliany. Bychoviae monasterium romani ritus catholici canonicis S. Augustini regularibus extraxit Carolus Chodkievicius et alias magnificentiae ejus structuras vallum et propugnacula Bychoviensia ex militari arte exquisitissime fanda.

1710 года. Грамота подтвердительная ексарха Стефана Яворскаго: объ оставлении Бѣлорусскихъ ставропигіальныхъ монастырей мужскихъ и дѣвичьихъ, по прежнему, въ вѣдении Кіевскихъ митрополитовъ и освобождении ихъ отъ власти и управленія епископа Бѣлорускаго.

Стефанъ Яворскій, Божіею милостію Православный Архіепископъ, Митрополитъ Рязанскій и Муромскій, Святѣйшаго Патріаршаго Московскаго Престола ексархъ, викарій и главноуправляющій духовными дѣлами. Всѣмъ, кому о томъ вѣдать належитъ, Божія благословенія, временнаго здравія и вѣчнаго спасенія, прося въ молитвахъ нашихъ у Всевышняго подателя всяческихъ благъ, пастырски желаемъ. Не отъ мірской власти, но отъ судилища небеснаго возвѣщенъ такой уставъ, дабы никто не дерзалъ преступать предѣловъ, кои постановили святые отцы, имѣющіе отъ самого Бога верховную власть въ правоправленіи; ибо такъ глаголетъ Духъ Святый въ Притчахъ, главѣ двадесятъ второй: *не прелагай предѣлъ вѣчныхъ, яже положиша отцы твои.* Сіе самое подтвердилъ и воплотившійся Богъ Христосъ Господь Спаситель нашъ, говоря: *не пріидохъ разорити законъ, но исполнити.* И мы, поставивъ сіе для себя правиломъ и имѣя предъ глазами грамоты и фундуши, дарованныя православнымъ ставропигіальнымъ монастырямъ бѣлорускимъ, а именно: Оршанскому Кутеинскому, Буйницкому, Мстиславскому, Тупичевскому, Соломерецкому, и тремъ дѣвичьимъ: Кутейнскому Оршанскому, Барколабовскому и Мазоловскому, и изъ оныхъ актовъ, кои подписаны собственоручно православными митрополитами Кіевскими, блаженныя памяти Петромъ Могилою и Варлаамомъ Ясинскимъ, и печатьми ихъ утверждены, усмотрѣвъ дѣйствительно, что помянутые монастыри къ епархіи и управленію Кіевскихъ митрополитовъ съ давнихъ временъ (неотъемлемо) принадлежали, не дерзнули также преступить предѣловъ, священною древностію постановленныхъ, но паче сообразуясь съ волею святыхъ пастырей, оныя привиллегіи и грамоты, по данной намъ отъ Бога и помазанія Его совершенной на то власти, потверждаемъ и укрѣпляемъ, желая, да соблюдутся они ненарушимо; посему и предоставляемъ имѣть полную и законную власть надъ тѣми монастырями самому митрополиту Кіевскому. Вслѣдствіе сего каѳедра епископства Бѣлорускаго не можетъ входить ни въ какія дѣла, до оныхъ монастырей касающіяся, ни управлять ими, ни присваивать себѣ никакой надъ ними расправы и ко власти своей

насильно ихъ не приводить, церковнымъ истязаніямъ самоправно, безъ суда законнаго, не подвергать: впрочемъ архіерей Бѣлорускій да рукополагаетъ, естьли настоятели монастырей, по уваженію отдаленности отъ Кіева, будутъ о томъ его просить. И сіе, яко дѣло праведное и согласное съ волею Божіею и правилами церковными, дозволяемъ и къ исполненію того послушныхъ чадъ Святыя Православныя Церкви пастырски призываемъ. Въ удостовѣреніе чего грамоту сію патріаршею печатію и подписомъ руки нашей утверждаемъ.

Дана въ Москвѣ лѣта Господня 1710, марта 3 дня [1]).

Сія грамата выписана z xiąg fiskalnych województwa Mścisławskiego, въ кои она внесена по предъявленію Оршанскаго Кутеинскаго монастыря намѣстника о. Паисія Королькѣвича. Выпись сія хранится въ архивѣ могилевскаго архіерейскаго дома.

Тогожъ 1733 года Могилевскій епископъ Арсеній Берло изъ Могилева переведенъ въ малороссійскій городъ Переяславль, въ коемъ и скончался; а на мѣсто его опредѣленъ 1734 года въ Могилевскую епархію епископъ Іосифъ Волчанскій.

Географическое положеніе города Могилева. Могилевъ расположенъ на правомъ берегу рѣки Днѣпра; отстоитъ отъ Санктпетербурга на 784-й верстѣ, отъ Москвы на 562-й, отъ Чернигова на 320-й, отъ Вильны на 455-й, отъ Витебска на 140. Лежитъ подъ 54-мъ градусомъ широты и 48 долготы.

Исторія Могилева. Въ книгѣ подъ названіемъ „Географическій Словарь" о городѣ Могилевѣ упоминается слѣдующее: „Могилевъ названіе свое, безъ сомнѣнія, производитъ отъ слова могила; а по какому случаю, однѣ только остаются догадки. Старинный былъ обычай насыпать великіе курганы надъ погребенными властелиновъ тѣлами, доказываетъ историческая истина, но въ исторіи не находится точнаго опредѣленія сему мѣсту, изъ коего бы можно было заключить, что тутъ погребенъ какой знаменитый вельможа. Сверхъ сего, самое возвышеніе, на коемъ стоитъ Могилевъ, кажется, не человѣческими воздвигнуто руками, но произведено природою; ибо идучи въ Могилевъ съ полевой стороны, возвышеніе сіе не весьма примѣтно, крутость онаго явственна только къ рѣкѣ Днѣпру; да сверхъ же сего и другія тутъ суть возвышенія. Нѣкоторые догадываются, что князь Владимірскій Левъ, который въ 1220 году, вспомоществуемый князьями Святославомъ Кіевскимъ и Димитріемъ Друцкимъ, велъ войну противъ Литовскаго князя Римгольда, и при Могильнѣ, что при рѣкѣ Немнѣ (Меменѣ) былъ побѣжденъ; а оттуда къ городу Луцку, потомъ далѣе къ Россіи побѣжалъ, жизнь же свою окончилъ не при Могильнѣ, но при сихъ Могилкахъ, гдѣ стоитъ нынѣ Могилевъ, но сіе оставляется другимъ на разсмотрѣніе".

„Наконецъ нѣкоторые доказать стараются, будтобы городъ Могилевъ имѣетъ одного основателя съ городомъ Львовомъ въ Червенной Россіи, построеннымъ и назван-

---

[1]) **Въ запискахъ Ореста грамата эта приведена и на польскомъ языкѣ, безъ всякой оговорки —на какомъ языкѣ она первоначально явилась: на польскомъ или на русскомъ. Мы предпочли русскій текстъ.**

нымъ по имени Льва, сына Россійскаго князя Даніила, который всю Литву и Польшу поплѣнилъ, и посему прозванъ былъ могущимъ или могучимъ, и такъ названіе Могилева по сходству словъ происходитъ отъ могій Левъ, то есть могучій, мощный Левъ; нашествіе же въ древнія времена Татаръ съ городомъ Львовомъ сравниться ему не попустило. Сію догадку равнымъ образомъ доказать трудно. Но естьли преданія литовскія справедливы, что сіе урочище еще издревле называлось Могилки, то отъ него вѣроятнѣйшимъ образомъ названіе Могилева производить должно. Можетъ быть тутъ бывало старое кладбище, ибо сей обычай, если мѣсто дозволяетъ, и нынѣ вездѣ соблюдается, чтобы кладбища дѣлать на возвышенныхъ и открытыхъ мѣстахъ, да и физическія причины тоже дѣлать заставляютъ; могло быть равнымъ образомъ на семъ мѣстѣ какое упорное сраженіе и великое число убіенныхъ требовало разныхъ могилъ, откуда и Могилками названо".

И польскій историкъ Симонъ Старовольскій въ своей исторіи, напечатанной въ Варшавѣ на латинскомъ языкѣ, прописывая причины, по коимъ область Сожская Радимичей и Днѣпровская Кривичей названа Бѣлорусіею, пиша о Могилевѣ, именуетъ его Могилавомъ, а не Могилевомъ. Такъ онъ пишетъ: „Alba Russia habet urbem Mohilaviam, ad fluvium Borysthenem positam, — urbem amplissimam mercatoribusque plenam, emporio Moscovitorum claram". И другіе многіе польскіе историки, писавшіе на латинскомъ языкѣ о Бѣлорусіи, именуютъ Могилевъ Могилавомъ, а не Могилевомъ, а по сему можно заключить, что городъ Могилевъ названіе имѣетъ отъ слова могила.

Іосифъ Тукальскій митрополитъ Кіевскій скрывается отъ Поляковъ въ Чигиринѣ.

1667 года Могилевская Николаевская каменная церковь заложена. Іосифъ Тукальскій Нелюбовичъ, митрополитъ кіевскій, бывшій епископомъ въ Могилевѣ, за измѣну содержался отъ Поляковъ въ замкѣ Малборскомъ три года, подъ стражею, по освобожденіи проѣздомъ былъ въ Вильнѣ, и когда въ то время случился праздникъ полоцкаго бывшаго архіепископа Іосафата Кунцевича и крестный ходъ по всему городу; на который повелѣно было и въ православномъ Духовскомъ тамошнемъ монастырѣ звонить, какъ же православная церковь не почитаетъ его во святыхъ, то митрополитъ запретилъ звонить, за что Поляки намѣрены были его опять взять подъ стражу, о чемъ митрополитъ освѣдомясь, тайно уѣхалъ изъ Вильны, прибылъ въ Могилевъ, и въ Могилевѣ жилъ чрезъ всю зиму, весною отъѣхалъ отъ Могилева рѣкою Днѣпромъ въ Кіевъ, по пріѣздѣ въ Кіевъ, пребылъ въ Кіевскомъ Братскомъ монастырѣ тайно не болѣе одной четверти часа, отправился въ столичный малороссійскихъ гетмановъ городъ Чигиринъ, въ которомъ жилъ съ гетманомъ Дорошенкомъ около десяти лѣтъ до самой смерти своей.

Кончина Яна III Собесскаго.

Въ 1696 году произошла въ Польшѣ перемѣна правленія. Король Янъ III Собескій Іюня 7 дня умеръ; по смерти короля наступила генеральная конфедерація, по обыкновенію, во время всякаго междуцарствія бывшая въ Польшѣ, которая о сохраненіи правъ и привиллегій, данныхъ людямъ греческаго исповѣданія, непреминули учинить обыкновенной деклараціи.

Въ 1697 году 27 іюня, помощію наипаче Россійскаго Двора избранъ въ Польшѣ королемъ саксонскій курфирстъ Августъ II. Сей новоизбранный король, во время коронаціи своей 15 сентября, присягая на всѣ генерально права, также и на спокойствіе диссидентовъ въ употребленіи ими равныхъ правъ, подобное предмѣстникамъ своимъ учинилъ обязательство.

1698 года пожалованная бывшимъ королемъ Собескимъ могилевскаго кармалитанскаго ордена ксендзамъ пенсія, сего года новымъ королемъ Августомъ II подтверждена.

Виленскій св.-Духовъ монастырь терпитъ гоненія отъ римлянъ и уніатовъ.

1703 года, по неотступной Виленскаго благочестиваго Духова монастыря игумена жалобѣ на уніатовъ и римлянъ, непрестанно причинявшихъ имъ гоненіе, ругательства и побои, просилъ Государь Петръ I-й польскаго короля въ грамотѣ своей таковыя наглости дѣлать запретить.

1704 г. шведскій король Карлъ XII, вступя съ войскомъ своимъ въ Польшу, принудилъ польскаго короля Августа II-го сложить съ себя корону и убѣдилъ многихъ поляковъ избрать въ короли Станислава Лещинскаго.

Прибытіе Петра I-го въ Полоцкъ и оскорбленіе его уніатскими монахахи.

1705 года въ іюлѣ мѣсяцѣ случилось Государю Петру I-му быть въ городѣ Полотскѣ. Монахи тамошніе уніятскаго каѳедральнаго Софійскаго монастыря базильяне злорѣчіемъ своимъ противу Монарха сего, перепискою съ россійскими непріятелями Шведами и возмущеніемъ народа противу россійскихъ войскъ столько оскорбили Петра I-го, что неизбѣгли достойной казни. Изданный 11 іюля о семъ произшествіи меморіалъ [1]) для всенароднаго извѣстія, подписанный самимъ Государемъ, открывая сего дѣла всѣ обстоятельства, являетъ, сколь далеко простиралась тогда злоба и гоненія на православныхъ, когда и вѣнценосную главу не пощадили они поношеніемъ.

Въ то время (1706 г. мая 14) пронесся слухъ, якобы шведская армія сближается и направляетъ маршрутъ свой къ Могилеву, почему изъ города посыланы были лазутчики въ Слуцкъ, Минскъ и дальше, но не могли узнать, потому что еще въ то время шведская армія не вторгнулась въ Польшу.

Тогожъ времени (мая 24) воевода Троцкій панъ Коціолъ былъ въ Могилевѣ и чрезъ нѣсколько недѣль ожидалъ прибытія Его Царскаго Величества Московскаго Государя Петра Алексѣевича, потомъ не дождавшись выѣхалъ въ Шкловъ.

Головчинское сраженіе.

Въ то время въ (послѣднихъ числахъ іюня 1708 г.) нѣкоторые россійскіе солдаты на Луполовѣ за городомъ, возлѣ столбовъ Луполовскихъ, дѣлали волшебныя суевѣрныя гаданія, запаливъ нѣсколько пороха, смотрѣли на дымъ, желая узнать благополучно ли для нихъ будетъ Головчинское сраженіе, но изъ онаго ихъ волшебства по примѣчаніямъ и суевѣрію ихъ оказывалось предзнаменованіе неблагополучное для россіянъ; а потому отправлялись изъ Головчинъ съ унылымъ духомъ. Когда

---

1) Меморіалъ этотъ напечатанъ въ Истор. Извѣстіи объ Уніи—Бантышъ-Каменскаго. Изд. 1866 г. Вильна. стр. 137.

россійская армія собралась подъ Головчиномъ, то шведскій король переправясь чрезъ рѣку Березину, началъ приближаться къ россійской арміи. Тогда россійскій фельдмаршалъ Шереметьевъ и князь Меньшиковъ, наблюдая движенія Карла XII, остановились при рѣкѣ Вабичѣ противъ мѣстечка Головчина, при позиціи болотистой и удобной къ побѣжденію непріятеля, которому должно было проходить оныя болота. Расположеніе россійской арміи было таково: фельдмаршалъ Шереметьевъ и князь Меншиковъ стали въ срединѣ, на правомъ крылѣ генералъ Алартъ и генералъ-порутчикъ Флюкъ, на лѣвомъ—фельдмаршалъ лейтенантъ Гольцъ и съ дивизіею своею князь Рѣпнинъ, но Рѣпнинова дивизія весьма была уменьшена раскомандировкою къ переправамъ и мѣстамъ для сообщенія чрезъ оныя съ прочими дивизіями. Король Шведскій, при случившемся ночью великомъ дождѣ и туманѣ, съ пѣхотою своею перебравшись на пантонахъ чрезъ болота и рѣку Вабичь, перешедъ почти непроходимое болото, чего россіяне никакъ нечаяли, съ великою храбростію напалъ на дивизію князя Репнина, сперва съ одною пѣхотою, а потомъ и съ подоспѣвшею конницею, привелъ въ безпорядокъ, принудилъ ретироваться къ лѣсу, отбилъ россійскихъ 7 пушекъ, и какъ въ тоже время кавалерія шведская ударила и на генерала фельдмаршала лейтенанта Гольца, то и Гольцъ, не выдержавъ стремленіе ея, отступилъ къ главной арміи. Во время сего сраженія изъ корпуса князя Рѣпнина убитъ генералъ-маіоръ фонъ-Шведенъ, 5 офицеровъ, болѣе семи сотъ рядовыхъ убито, кромѣ раненныхъ офицеровъ и рядовыхъ. Король шведскій едва не лишился жизни, ибо лошадь его, завязши въ болотѣ, упала съ нимъ такъ, что онъ едва извлеченъ былъ изъ нее своими драбантами. Послѣ Головчинскаго сраженія россійскіе раненные солдаты три дни проходили чрезъ Могилевъ; а другіе полки, разогнанные шведами, проходили другими трактами. Въ то время всѣ русскіе солдаты изъ Могилева выступили, и переправясь чрезъ Днѣпръ на Луполовъ, ожидали на Луполовѣ прихода шведскаго, кромѣ 12 человѣкъ солдатъ русскихъ, оставшихся въ Могилевскомъ замкѣ для взятія извѣстія объ идущемъ въ Могилевѣ шведскомъ войскѣ.

Послѣ сраженія Головчинскаго, за отступившею отъ сраженія россійскою арміею слѣдовалъ шведскій король Карлъ XII, неся, какъ онъ говорилъ, Царю Московскому участь постигшую курфирста Саксонскаго, то есть короля Польскаго Августа II, котораго Карлъ лишилъ королевской короны. Россія тогда была въ страхѣ и незнала, куда Карлъ стремится? Россійскій Государь, основывая все на законахъ разума, полагалъ, что сей походъ шведовъ направленъ будетъ на С.-Петербургъ, или на Москву; въ противность ожиданія Государева Карлъ направилъ свой путь въ Украину. Россійскій Монархъ, оскорбясь за неудачное Головчинское сраженіе, указомъ предписалъ Меншикову учинить подробное строжайшее изслѣдованіе надъ виновниками несчастливаго Головчинскаго сраженія; по учиненіи княземъ Меншиковымъ изслѣдованія и по донесеніи объ обстоятельствахъ бывшихъ во время онаго сраженія, князь Рѣпнинъ съ многими офицерами и рядовыми солдатами отданъ подъ судъ и былъ въ несчастіи до 28 сентября тогожъ 1708 года.

1708 года, іюля 3 дня, Россійскіе солдаты, 12 человѣкъ, находившіеся въ Могилевскомъ замкѣ, издали примѣтя приближающійся къ городу шведской арміи авангардъ, бѣжали изъ замка къ Днѣпру и, переправившись чрезъ Днѣпръ, увѣдомили о приходѣ шведскаго авангарда своихъ солдатъ, бывшихъ на Луполовѣ въ аппаратѣ съ тремя пушками. Тогда русскіе солдаты байдаки, на которыхъ мосты стояли, поотрубали и мосты распустили; а между тѣмъ въ Виленскіе ворота вступилъ авангардъ шведской арміи, состоящій изъ 500 воиновъ Волоской конницы, и всякій воинъ имѣлъ пучокъ соломы пришитый къ шапкѣ для знака; кои какъ скоро вбѣгли въ городъ, то вдругъ разсыпалися по всѣмъ градскимъ улицамъ, вища русскихъ солдатъ; но какъ солдатъ не было въ городѣ, то авангардъ бросился на Луполовъ, и прибѣжавъ къ Днѣпру, не сыскалъ ни моста, ни лодокъ. Видя же на Луполовѣ стоявшихъ съ пушками солдатъ, стрѣляли на нихъ чрезъ Днѣпръ изъ ружей, но пули ихъ ружейныя не могли досягать до русскихъ солдатъ. Русскіе же только одинъ разъ изъ пушки выстрѣлили на авангардъ чрезъ Днѣпръ, и тѣмъ выстрѣломъ убили по случаю шедшаго по берегу Могилевскаго мѣщанина, потомъ съ пушками своими побѣжали изъ Луполова; а отрубленные солдатами поплывшіе внизъ по Днѣпру байдаки городскіе, по повелѣнію магистрата переняты и возвращены въ городъ.

Реестръ, сколько на шведское войско выдано изъ всякаго квартала или части печенаго хлѣба: 1) часть Папинская 4,000 фун. 2) Коськовская 6,000 ф. 3) Тризнинская 16,000 ф. 4) Выгонская 9,000 ф. 5) Добросоловская 15,000 ф. 6) Людьковская 15,000 ф. 7) Ногорская 8,000 ф. 8) Курденевская 12,000 ф. 9) Гривлянская 16,000 ф. 10) Перехрецинская 12,000 ф. 11) Слободская 4,000 ф. 12) Берегская 12,000 ф. 13) Острожская 17,000 ф. 14) Луполовская 15,000 ф. 15) Троицкая 4,000 ф. А всего 200,000 фун.

Король Шведскій, когда еще никому не былъ знакомъ, потому что ѣздилъ по городу безъ всякой ассистенціи съ однимъ мальчикомъ, однажды пріѣхавши къ ратушѣ, предъ которою хлѣбъ печеный продавался, спросилъ чрезъ переводчика мальчика, по сколько ноговъ продается булка хлѣба? женщина продававшая объявила цѣну. Тогда король приказалъ переводчику звѣсить ту булку, дабы узнать сколько оная вѣситъ фунтовъ? Переводчикъ, вынявши гвихтъ нѣмецкій изъ кармана, звѣсилъ ту булку, и оказалось что всякій фунтъ продается на рынкѣ по 9 ноговъ; почему приказалъ Король: если кто изъ мѣщанъ не выдастъ сполна порціи хлѣба шведамъ, то дабы деньгами платилъ за всякій фунтъ по 9 ноговъ.

Король шведскій Карлъ XII, молодъ былъ, лѣтъ въ 30, росту высокаго, тонкій, лица рябаго продолговатаго, носъ имѣлъ длинный, плеча широкія, чуприну, голову обстриженную, всегда былъ въ одномъ темно-синяго цвѣта суконномъ мундирѣ, обшитомъ по краямъ галуномъ, а подъ нимъ камзоликъ лосный, портки, и на лошади одной всегда ѣзживалъ, не очень знатной, только инклюзы имѣющей.

Россійскій Монархъ отъ 23 іюля въ письмѣ къ адмиралу своему о слѣдствіяхъ Головчинскаго сраженія касательно стороны шведской пишетъ такъ: „Непріятель въ Могилевѣ, куда онъ съ Головчинскаго сраженія уклоняся, стоитъ по прежнему тихо, и конечно подъ Головчиномъ потерялъ половину драбантовъ своихъ, которые всѣ офицеры маіорскаго ранга, также генералъ Бриньгель убитъ, и два полковника; прочихъ офицеровъ со сто на мѣстѣ побито, кромѣ драбантовъ, и больше тысячи рядовыхъ; ранены генералъ отъ пѣхоты Поссъ, также офицеровъ и рядовыхъ весьма много", и проч. По преданію извѣстно: якобы Петръ I-й былъ тайно на Луполовѣ во время бытности шведской арміи въ Могилевѣ.

Замыслы Мазепы и казнь Кочубея.

Когда аріергардъ шведскій переправился чрезъ Днѣпръ, то велѣно было мосты Шведами выстроенные поразбирать и разобраны; въ то время присланы къ Королю Шведскому послы отъ гетмана малороссійскаго Ивана Мазепы, который совѣтовалъ Королю идти въ Малоросію и соединиться съ войскомъ малороссійскимъ, какъ то съ симъ измѣнникомъ по возвращеніи Короля изъ Саксоніи было условленось, что когда казацкое войско совокупится съ шведскимъ, будетъ непреодолѣнно; таковое соединеніе двухъ сильныхъ армій нужно было въ то время потому, что гетманъ Мазепа не хотѣлъ быть въ подданствѣ Россійсккомъ, а хотѣлъ отдѣлить Малороссію отъ Россіи, составить изъ Малороссіи независимое государство, подчинить оное покровительству Швеціи и быть удѣльнымъ княземъ Малороссійскимъ. Россійскій государь Петръ I-й и воображать не могъ, чтобы Мазепа, осыпанный отъ него милостями и почестями, и приближенный уже ко гробу, при семидесятилѣтней своей старости, рѣшился помрачить имя свое измѣною вѣрѣ и отечеству; посему тѣхъ, кои, по долгу присяги и совѣсти, доносили Государю о злыхъ намѣреніяхъ сего измѣнника, Государь, не вѣря доносщикамъ, почитая ихъ за ложныхъ клеветниковъ, отсылалъ къ нему же, Мазепѣ, для наказанія. Въ числѣ вѣрныхъ сыновъ отечества, увѣдомлявшихъ Петра объ измѣнѣ Мазепы, былъ и незабвенный мужъ, генеральный въ то время судія Василій Леонтьевичъ Кочубей, который за увѣдомленіе Государя объ измѣнѣ Мазепы отосланъ былъ Государемъ къ Мазепѣ для наказанія и, среди жесточайшихъ истязаній, сей непоколебимый другъ правды не измѣнилъ долгу закона и совѣсти, и по злобѣ развратнаго Мазепы принялъ страдальческую смерть за вѣру и отечество.

Нетерпѣливый Карлъ, не дождавшись спѣшившаго къ нему полководца генералъ-аншефа и рижскаго генералъ-губернатора графа фонъ-Левенгаупта, въ надеждѣ на Мазепу, двинулся изъ окрестностей Могилева и, переправясь чрезъ рѣки Васю и Проню при городѣ Чаусахъ, пошелъ къ городу Черикову, при которомъ когда стояло его войско, сожгло пустынный Охорскій монастырь, церковь, и на томъ мѣстѣ подѣлало свои батареи, наконецъ перешелъ рѣку Сожъ, направилъ ходъ свой въ Украину къ призывавшему его Мазепѣ.

Побѣда надъ Левенгауптомъ.

Россійскій Государь за главнымъ непріятельскимъ корпусомъ на Украину отправилъ фельдмаршала Шереметьева; а съ другою частію арміи самъ слѣдовалъ на Левенгаупта, дабы недопустить его соединиться съ королевскою арміею.

Монархъ велѣлъ князю Меньшикову идти впередъ съ довольнымъ войскомъ для наблюденія его движеній, самъ же Государь, идя съ войскомъ за Меньшиковымъ, настигнулъ на дивизію Левенгауптову близъ села Рабавичъ подъ деревнею Лѣсною, гдѣ было сильное сраженіе, потомъ отъ деревни Лѣсной преслѣдовалъ ретирующагося непріятеля чрезъ большой боровой лѣсъ 10 верстъ до мѣстечка Пропойска и подъ самымъ Пропойскомъ одержана побѣда надъ генераломъ шведскимъ Левенгауптомъ, которая въ числѣ викторіальныхъ положена по табели, за одержаніе оной и до нынѣшняго времени ежегодно благодарственное молебствіе Господу Богу отправляется во всей Россійской имперіи. Сентября 28 дня, остатки разбитой Левенгауптовой арміи были встрѣчены Шереметьевымъ, и вторично разбиты.

Въ сіе время опять россійскіе полки начали проходить чрезъ Могилевъ, которымъ мѣщане могилевскіе провіанты давали и кормили и быховскаго россійскаго гарнизона комендантъ полковникъ Воронцовъ хотѣлъ екзекуцію въ Могилевѣ поставить за недоставку по требованію его изъ Могилева въ Быховъ провіянта, а дабы екзекуціи не становилъ и отъ доставки провіянта увольнилъ, дали могилевскіе граждане быховскому коменданту Воронцову 200 р.

Измѣна Мазепы и Полтавская битва. Въ сіе время (1709.) Малороссійскій гетманъ Мазепа не могъ уже долѣе лицемѣрить предъ Россіею. Онъ объявилъ казакамъ о своемъ планѣ, и обманулся въ своей надеждѣ; почти всѣ жители малороссійскіе изумились и ужаснулись, узнавъ о законопреступномъ намѣреніи своего вѣроломнаго гетмана, и клялись въ преданности своей Петру. Монархъ, выхваляя вѣрность ихъ, повелѣлъ огласить во всей Россіи Мазепу измѣнникомъ отечества и предалъ проклятію. Шведскій король Карлъ, вмѣстѣ съ гетманомъ Мазепою, достигъ города Полтавы и осадилъ оную. Петръ прибылъ къ Полтавѣ, и въ званіи полководца гвардіи, вмѣстѣ съ фельдмаршаломъ Шереметьевымъ, принялъ начальство надъ своею арміею. По даннымъ изъ города Полтавы знакамъ, россіяне извѣстились, что сей городъ доведенъ уже до необходимости сдаться. Тогда монархъ Петръ рѣшился дать шведамъ сраженіе, и перешелъ рѣку Ворсклу, въ 14 верстахъ выше Полтавы. Главное начальство надъ шведскою арміею имѣлъ фельдмаршалъ Реншильдъ, ибо Карлъ, будучи раненъ въ ногу въ одной сшибкѣ съ казаками, не могъ сидѣть на лошади.

Іюня 26 дня россійскій государь Петръ поставилъ свою армію въ виду шведскихъ линій, и произнесъ къ ней рѣчь: „Воины! сказалъ онъ; се пришелъ часъ, который долженъ рѣшить судьбу отечества. И такъ, не должны вы помышлять, что сражаетесь за Петра, но за государство Петру врученное, за родъ свой, за отечество, за православную вѣру и церковь. Не должна васъ такъ же смущать слава непріятеля, будто бы непобѣдимаго, ибо она ложна. Вы сами доказали сіе не однократными своими надъ нимъ побѣдами. Имѣйте въ сраженіи предъ очами вашими правду и Бога, поборяющаго по васъ; на него единаго, яко всесильнаго во бранѣхъ, уповайте, а о Петрѣ вѣдайте, что ему жизнь его не дорога, только бы жила Россія, благочестіе, слава и благосостояніе ваше.“ На сіе князь Голицынъ, отъ лица всего войска отвѣчалъ: „Госу-

дарь! Ты видѣлъ уже наши труды, подвиги, ревность и побѣды. Мы и теперь тѣже, уповаемъ на Бога, и готовы умереть за церковь, за Тебя и за отечество."

И такъ въ книгѣ судебъ Божіихъ начертано было, чтобы судьба Россіи рѣшилась въ степяхъ украинскихъ, на берегахъ мало извѣстныхъ до того времени — Ворсклы.

Іюня 27 дня предъ восхожденіемъ солнца, россіяне увидѣли приближающагося къ нимъ непріятеля. Три шведскіе полки, подъ начальствомъ генераловъ Шпарре, Росса и Шлиппенбаха, устремились на правое крыло россійской арміи. Вытѣсненные уже изъ двухъ шанцовъ, россіяне начали отступать; шведы, устремившись на отступавшихъ россіанъ, отдѣлились отъ корпуса генерала Росса; были встрѣчены россійскою артиллеріею и загнаны въ долину, окружавшуюся лѣсомъ. Государь Петръ повелѣлъ Меньшикову выступать противъ нихъ; Меньшиковъ исполнилъ велѣніе своего Монарха, разбилъ сей шведскій корпусъ и взялъ генерала Шлиппенбаха въ плѣнъ. Тогда и генералъ шведскій Россъ, окруженный со всѣхъ сторонъ россіянами, принужденъ былъ сдаться военноплѣннымъ. Около десяти часовъ утра открылось сраженіе между главными арміями. Государь Петръ вдавался въ величайшія опасности: одною пулею прострѣлена была его шляпа; другая пробила подъ нимъ сѣдло. Сраженіе продолжалось 12 часовъ и кончилось совершеннымъ пораженіемъ Шведовъ. Фельдмаршалъ шведскій Реншильдъ, канцлеръ графъ Пиперъ, принцъ виртембергскій Максимиліанъ и генералы: Штакельбергъ и Гамильтонъ сдались военноплѣнными. Нижнихъ шведскихъ чиновъ убито до 9000, а въ плѣнъ взято до 3000. Король шведскій Карлъ успѣлъ спастись бѣгствомъ; нашли только раздробленныя носилки, на коихъ онъ сидѣлъ во время сраженія. Монархъ Петръ, побѣдитель великодушный, поступилъ съ побѣжденными милостиво и дружелюбно: возвратилъ плѣннымъ генераламъ шпаги, пригласилъ ихъ къ обѣденному столу и пилъ за здравіе ихъ — своихъ, какъ онъ говорилъ, учителей въ военномъ искуствѣ.

„Ваше Величество! сказалъ при семъ шведскій Фельдмаршалъ Реншильдъ, слишкомъ жестоко поступили съ своими учителями." Россійскіе генералы, участвовавшіе въ Полтавскомъ сраженіи, награждены были помѣстьями; всѣ штабъ и оберъ-офицеры золотыми, а рядовые серебряными медалями. Сверхъ того, Государь Петръ установилъ ежегодно праздновать въ Россіи воспоминаніе побѣды при Полтавѣ.

Пораженный на поляхъ полтавскихъ Карлъ XII, въ сопровожденіи Мазепы, переправился чрезъ Днѣпръ, убѣжалъ въ Бендеры и отдался подъ покровительство Турціи. На лѣвомъ берегу Днѣпра, между рѣками Ворсклою и Псіоломъ, остался Левенгауптъ съ 15000 шведовъ. Государь Петръ отрядилъ противъ него 9000 своихъ воиновъ, чрезъ то доставилъ имъ случай увѣнчаться новою славою; Левенгауптъ со всею своею арміею сдался имъ на капитуляцію. Симъ заключился походъ Карла XII въ Россію, достопамятный, какъ погибелью шведовъ, такъ и дальнѣйшими своими слѣдствіями.

Турецкое войско силою хотѣло принудить шведскаго короля Карла къ выходу изъ турецкихъ предѣловъ. Слишкомъ уже поздо и послѣ того, какъ множество непріятелей

и многократныя пораженія всѣ силы шведской державы истощили, Карлъ XII возвратился въ Швецію 1714 года.

Жалоба благочестивыхъ Петру Великому на католиковъ и слѣдствія оной

1709 года, быстро разнесшійся слухъ о побѣдѣ россійскаго государя Петра при Полтавѣ изумилъ всѣхъ. Новоизбранный шведскимъ королемъ Карломъ польскій король Станиславъ Лещинскій ужаснулся, и принужденъ былъ съ поддерживавшимъ его шведскимъ корпусомъ удалиться въ Померанію; а на мѣсто польскаго короля Станислава Лещинскаго лишенный Карломъ короны Польской и изгнанный въ Саксонію курфирстъ саксонскій Августъ II возвратился изъ Саксоніи въ Польшу и 1710 года опять возведенъ на престолъ польскій и былъ польскимъ королемъ до 1736 года, въ коемъ онъ скончался.

1718 г., въ началѣ сего года, генваря 18 дня, опять новое Государю Петру 1-му было безпокойство отъ благочестивыхъ, живущихъ въ Литвѣ и Бѣлорусіи. Подано было прошеніе отъ монастырей Литовскихъ и Бѣлорускихъ, именно: Виленскаго, Евейскаго, Крайскаго, Брестскаго, Слуцкаго, Минскаго, Борисовскаго, Новодворскаго, Сурдецкаго, Купятицкаго, Бѣлорускихъ же монастырей Могилево-братскаго, Мстиславскаго, Полоцкаго, Витебскаго, Оршанскаго, Буйницкаго, Шкловскаго, Охорскаго, Соломерецкаго, Горецкаго, Невельскаго, Друцкаго, Десенскаго, Крыжборскаго, Гривенскаго; и отъ дѣвичьихъ: Оршанскаго, Баркалабовскаго, Мазоловскаго, Могилевскаго, Костюковскаго, коимъ прописывали, что поляки благочестіе святое всеконечно хотятъ искоренить, а Унію укрѣпить, и что вышеписанные монастыри великое и нестерпимое гоненіе день отъ дня и часъ отъ часа претерпѣвая, православіе святое съ великою борьбою и преніемъ о вѣрѣ восточной содержатъ, прочіеже премногіе монастыри уже принуждены на Унію, и естьли въ нынѣшнее гонительное время отъ Его Величества вскорѣ не получать помощи, то благочестіе, отъ древле въ сей странѣ насажденное, въ конецъ искоренится, монастыри на костелы превращены будутъ; они же, монахи и монахини, принуждены будутъ въ различныя страны разыйтиться отъ насилія податей стократно усугубленныхъ, которыми убогія обители ихъ поляки разоряютъ; — недавно Лукомскаго монастыря двумъ іеромонахамъ головы и бороды поляки обрили, нещадно бивши, вонъ изъ монастыря за ноги стягнули, изъ коихъ одинъ именемъ Варлаамъ преставился. Къ сему прошенію вмѣсто всѣхъ игуменовъ и игуменій по прошенію ихъ Оршанскаго, мужескаго Кутеинскаго монастыря игуменъ Мелетій Чайковскій подписался [1]).

1721 г. могилевскіе іезуиты съ своими студентами войдя въ могилевскую братскую церковь, во время отправленія вечерни, монаховъ били и въ алтарѣ запасную евхаристію разсыпавъ, ругалися надъ Святыми Тайнами.

Мстиславской соборной церкви намѣстнику Виктору Подольскому шляхтичъ Шафранскій, называя его схизматикомъ, три персты ему отъ руки саблею отрубилъ. Пе-

---

1) Подлинное прошеніе это напечатано у Бантышъ-Каменскаго стр. 144.

реводчикъ Рудаковскій [1]) тотъ часъ употребилъ по симъ дѣламъ представительства къ папскому нунціусу архіепископу едескому Винцентію Сантини, бывшему тогда въ Варшавѣ, который и непреминулъ къ митрополиту уніятскому отозваться, дабы митрополитъ по своей власти запретилъ кому слѣдуетъ причинять обиды православнымъ; но всѣ средства для прекращенія всѣхъ сихъ неустройствъ предпринимаемыя были недѣйствительны: православные не токмо мірскіе, но и духовные знатные особы отъ католиковъ и уніятовъ различныя безчестія, мученія, побои и раны претерпѣвали; чѣмъ и могилевскій архіерей Сильвестръ князь Четвертинскій не обойденъ. 1722 года повѣта Оршанскаго одинъ шляхтичъ, именуемый Петръ Свяцкій, когда оный епископъ, стрѣтясь съ нимъ, Свяцкимъ, за милю отъ Могилева, сталъ ему выговаривать за неправедное біеніе священника православнаго исповѣданія, бывшаго въ отчинѣ сего Свяцкаго, котораго онъ, Свяцкій, принуждая къ уніи, жестоко палками билъ, нѣсколько сотъ ударовъ кіями ему велѣлъ дать, то Свяцкій безъ всякой причины съ саблею атаковалъ на томъ же мѣстѣ и дважды оною въ руку ранилъ архіерея; для прекращенія таковыхъ обидъ Его Императорское Величество Петръ I-й повелѣлъ варшавскому посланнику канцлеру графу Головкину послать коммисара Рудаковскаго изъ Варшавы въ Могилевъ, въ данной же помянутому коммисару Рудаковскому инструкціи 21 Іюня между прочимъ предписано: ѣхать ему изъ Варшавы въ Могилевъ къ епископу могилевскому Сильвестру князю Четвертинскому, и тамъ пребывая и переѣзжая въ другія мѣста, пока по отправленіи отъ Его Императорскаго Величества къ Королю и къ рѣчи посполитой Польской грамоты опредѣлятся коммиссары, о всѣхъ обидахъ и гоненіяхъ онъ, Рудаковскій, подлинно освѣдомился бы и приготовилъ бы все то письменно—для доказательствъ при коммисіи, или гдѣ потребно будетъ; особливо же предостерегать ему, Рудаковскому, прилежно, чтобы православнаго исповѣданія людямъ въ отправленіи вѣры, такъ и въ пребываніи ихъ, противу мирныхъ трактатовъ, правъ и привиллегій Польскаго Государства, никакого помѣшательства, обидъ и гоненія болѣе чинено не было, и въ томъ ему комисару Рудаковскому за оными, по данной ему коммисіи, именемъ Его Императорскаго Величества у правительства и въ судахъ, и гдѣ надлежитъ заступить и въ потребномъ случаѣ и протестаціи чинить, дабы православнаго исповѣданія люди обидимы не были. А когда къ поправленію онаго опредѣленія отъ Короля и отъ рѣчи посполитой будутъ назначены комисары, тогда бы онъ, Рудаковскій, былъ при нихъ, и онымъ всѣ обиды представлялъ, доказывалъ и старался, дабы отнятыя епархіи, монастыри и церкви опять благочестивымъ привращены, и безъ всякихъ обидъ оныя содержаны были А дабы обрѣтающіеся въ Польшѣ и Литвѣ православные, уніятами и римлянами утѣсняемые, въ правовѣріи тверже содержаться могли; то въ уваженіе сего велѣно придать ему, комисару Рудаковскому, изъ московскаго Заиконоспаскаго монастыря московскихъ школъ учителя іеромонаха Іустина Рудинскаго. Но при всемъ томъ Польскому Коро-

[1]) Онъ былъ переводчикомъ при Русскомъ посольствѣ въ Варшавѣ. Ист. изв. объ Уніи. Б.—Каменскаго, стр. 166.

лю непріятно было Государево требованіе объ опредѣленіи комисаровъ для разобранія нанесенныхъ православнымъ въ его государствѣ обидъ. Доказываетъ сіе присланный къ Императору отвѣтъ, коимъ защищая невинность свою о обращеніи на Унію еще до избранія его королемъ православныхъ епархій, увѣряетъ, что онъ строжайшие предписалъ указы изслѣдовать произшедшее въ Пинскѣ оскорбительное оное дѣло [1]. Наконецъ извиняется, что онъ безъ сейма не силенъ ни выслать, ни назначить требуемыхъ имъ, Императоромъ, комисаровъ, между прочимъ напоминаетъ о своемъ неудовольствіи за опредѣленіе россійскаго комисара Рудаковскаго въ Польшу, въ городъ Могилевъ, сими словами: „пока назначены будутъ польскіе комисары, уполномоченные для учиненія обиженнымъ справедливости и для успокоенія всякихъ съ обоихъ сторонъ претензій, до того времени, какъ ненадобное, такъ мало пристойное изволитъ Ваше Императорское Величество признать назначеніе и посланіе комисара своего съ іеромонахомъ въ Могилевъ, понеже и Мы таковыхъ посылокъ комисарей въ Россійскую Имперію не чинимъ и не чинили, убѣгая, дабы не подать наименшей причины къ неудовольствію Вашего Императорскаго Величества.

Хотя и обѣщалъ Король на слѣдующемъ сеймѣ войти въ изслѣдованіе нанесенныхъ православнымъ насилій, но ни на ономъ сеймѣ, ни на сенатусъ-консиліумѣ никакого не учинено опредѣленія.

Но между тѣмъ продолжалось гоненіе на православныхъ: бѣлорускій могилевскій епископъ Сильвестръ князь Четвертинскій письменно о семъ тогдажъ донесъ Государю Петру I-му въ двухъ реляціяхъ, изъ коихъ во второй реляціи отъ 31 марта прописываетъ слѣдующее: „По отправленіи къ Вашему Императорскому Величеству отъ 25-го марта съ іеромонахомъ Антоніемъ Денисовичемъ експедиція, 1723 года марта 28 дня, поѣхалъ я въ Оршанскій монастырь съ г. комисаромъ Рудаковскимъ: и по пріѣздѣ въ помянутый монастырь, окружа оный шляхта, и военная польская команда, ворота выломили и нападши на меня и на г. комисара, били насъ саблями плашма, стрѣляли изъ ружей, а слугъ нашихъ кольями и каменьемъ били и всѣхъ игуменовъ и монаховъ при мнѣ бывшихъ разогнали, а насъ обоихъ подъ саблями 14 часовъ держали, не смотря на протестацію мою и г. комисара, защищавшагося именемъ Вашего Императорскаго Величества, дабы отъ такой необычной на насъ ярости унялись; но ничто не помогало. Ибо какъ скоро насталъ день, вызвались съ тѣмъ, что де оное чинится по письмамъ, которыя я писалъ въ Москву, и вывели предъ меня съ поруганіемъ посланнаго священника, до смерти изувѣченнаго и сидѣвшаго въ погребу, у котораго однако никакихъ писемъ не нашли. Ибо когда онъ еще не былъ взятъ, отдалъ отправленную експедицію въ Москвѣ, за что и былъ пойманъ, меня же и г. комисара взяли подъ стражу безъ всякаго доказательства, не допуская къ намъ никакого священника, ниже нашихъ слугъ, и весь нашъ екипажъ разграбили; изъ сего заключе-

---

[1]) См. Бантышъ-Каменскаго стр. 168.

нія мнѣ и г. коммисару безъ особливой помощи Вашего Императорскаго Величества трудно выйти: для того со всенижайшимъ моимъ прошеніемъ отправилъ я игуменовъ Мстиславскаго и Буйницкаго, прошу учинить милосердіе надо мною отвсюду изгнаннымъ; ибо не имѣю по Бозѣ иной надежды, токмо на Ваше Императорское Величество, отъ котораго ожидаю помощи, понеже приходитъ уже мнѣ безъ времени душу испустить по однимъ только слухамъ, которые нѣкогда постигли праведнаго Іова. Тамъ бьютъ, на другомъ мѣстѣ церкви отъемлются, слугъ изувѣчиваютъ, лошадей, рухлядь, доходы грабятъ, а наконецъ и самого меня съ опредѣленнымъ ради защищенія г. комисаромъ въ заключеніи держатъ; того ради слезно прошу показать надъ бѣднымъ милосердіе и помощь, отмстить за обиды нашимъ непріятелямъ, да не рекутъ языцы: гдѣ есть Богъ ихъ? Оршанскихъ же монаховъ бунтовщиковъ и съ шляхтою, которые меня и г. комисара держатъ подъ стражею, за такой дерзской и безбожный поступокъ, гродскому суду надлежалобъ отдать. Казимира же Станкевича хоронжаго оршанскаго и иныхъ разбойниковъ, въ твою Монаршескую отдаю волю, чего они годны, за толь страшную и неслыханную отъ вѣковъ въ Польшѣ учиненную обиду, насильство и разбой, въ которой моей невинности ссылаюсь на отправленыхъ отсюду игуменовъ.

Равнымъ образомъ и опредѣленный въ Могилевѣ для недопущенія въ обиду православныхъ комисаръ Рудаковскій частыми донесеніями своими не переставалъ сообщать Императору о бѣдственномъ оныхъ православныхъ состояніи, о худомъ успѣхѣ ввѣреннаго ему сего святаго дѣла, и даже опасности и своей жизни отъ угрожающихъ ему уніятовъ.

Изъ Могилева отъ 25 марта доносилъ [1]), что онъ по декрету королевскому въ городѣ Пинскѣ православные монастыри и церкви, недавно обращенные на унію, опять въ православіе превратилъ, съ церемоніею слѣдующею: отъ квартиры его, Рудаковскаго, былъ крестный ходъ съ колокольнымъ во всѣхъ градскихъ церквахъ звономъ, въ коемъ ходѣ было 12 іеромонаховъ въ ризахъ и больше тысячи людей пинскихъ жителей шло чрезъ весъ городъ Пинскъ, и такимъ образомъ пинскіе монастыри и церкви превращены опять въ православіе, что въ великій страхъ католиковъ и уніятовъ привело; по отправленіи въ Пинскѣ комиссіи, ѣдучи въ Могилевъ, въ пути посѣщалъ монастыри и церкви православные, въ напастяхъ, въ бѣдахъ, въ утѣсненіи, гоненіи сущія, и сколько могъ, онымъ помоществовалъ; а наипаче великія трудности были въ Минскѣ, гдѣ архимандритъ уніятскій Августіанъ, прозваніемъ Лубенецкій, забывъ страхъ Божій, поймавъ монаха вѣры православной, остригъ онаго въ поруганіе святаго закона, а другаго мѣщанина минскаго, прозваніемъ Сапешку, силою принудилъ къ римской вѣрѣ, который когда отъ того отрекся, за то огню предать его хотѣли, и котораго онъ, Рудаковскій, взявъ подъ сохраненіе, а на архимандрита уніятскаго минскаго Любенецкаго писалъ до митрополита Кишки и до провинціала базыльянскаго.

---

[1]) Донесеніе это напечатано у Бантышъ-Каменскаго стр. 192.

Въ Мстиславлѣ арцибискупъ уніятскій Соколинскій наѣхалъ вооруженною рукою на двѣ церкви православныя мстиславскія въ вечеру, яко тать, и боронящихъ оныя церкви тирански и смертно билъ, къ которому онъ, Рудаковскій, писалъ, дабы оныя церкви опять въ благочестіе привратилъ, и отъ подобныхъ насилійересталъ, и намѣренъ самъ въ Мстиславль ѣхать, чтобъ православныя церкви заступить.

По приказанію оршанскихъ іезуитовъ оршанскіе студенты на монастырь Оршанскій православный дѣвичій нашли многолюдно, кричали, стрѣляли и монастырь зажгли было оные студенты, по наущенію іезуитовъ, хотѣли насильствомъ чудотворную икону пресвятыя Богородицы къ себѣ взять. Въ воеводствѣ Мстиславскомъ шляхтичъ Ѳедоръ Голынскій священника благочестиваго мучилъ: въ кіи продѣвъ шестъ сквозѣ обѣ руки и ноги, къ томужъ шесту заворачивая, вязалъ, принуждая до уніи, наконецъ его выгналъ, а уніята поставилъ. Шляхтичъ Петровскій, управитель кричевскій, священника три четверти года т, е. 9-ть мѣсяцовъ въ тюрмѣ держалъ за православіе, а потомъ вонъ выгналъ. Священнику благочестивому Валюжиничу шляхтичъ пальцы отрубилъ за непреклонность его къ уніи. Въ Быховскомъ графствѣ въ селѣ Зимлицѣ управитель тамошній, принуждая священника къ уніи, веревкою за шею священника зацѣпя, три мили при лошади своей гналъ.

1724 года комисаръ Рудаковскій, видя ежедневно наносимыя православнымъ обиды, и неполучая въ ходатайствѣ своемъ успѣха, разсудилъ о томъ представить трибуналу Литовскому статьи, въ коихъ доносилъ на архіепископа уніятскаго Соколинскаго, на архидіакона бѣлорускаго закона римскаго Францишка Чернявскаго, на архимандрита уніятскаго минскаго Августіана Лубенецкаго, что онѣ, въ противность договоровъ вѣчнаго мира, въ противность королевскихъ привиллегій, польскихъ правъ и конституцій сеймовыхъ, стараются искоренить благочестивыя церкви, дабы законъ греко-россійскій христіанскій вовсе въ Польшѣ уничтожить. Между коими статьями, представленными Рудаковскимъ Литовскому трибуналу, и сію статью представилъ: Когда епископъ могилевскій Сильвестръ князь Четвертинскій по должности своей, въ прошломъ 1723 году марта въ 28 день, пріѣхалъ въ Оршанскій монастырь ради осмотрѣнія сокровищъ церковныхъ и порядка духовнаго, въ то время хорунжій оршанскій Казимиръ Станкевичъ послалъ отъ себя Францишка Бѣльскаго намѣстника хоругви Пятигорской и Войцѣха Голевича намѣстника Оршанскаго, которые съ помощію слугъ своихъ, епископа Могилевскаго и всѣхъ игуменовъ и монаховъ при немъ обрѣтающихся въ заключеніи держали, били, мучили и разныя ругательства имъ дѣлали; такожъ и я притомъ будучи равную терпѣлъ обиду, а вещи наши со всѣмъ забрали [1]).

1727. Императрица Всероссійская Екатерина первая Алексѣевна послѣ двулѣтнаго царствованія скончалась на 43 году жизни своея.

Тогожъ года Императоръ Петръ II одинадцатилѣтній началъ свое царствованіе,

---

[1]) Полное донесеніе напечатано у Бантышъ-Каменскаго стр. 202.

Тогожъ года Могилевскій епископъ Сильвестръ князь Четвертинскій Святополкъ скончался.

1728 года, по смерти могилевскаго епископа Сильвестра князя Четвертинскаго Святополка избранъ и хиротонисанъ на Могилевскую епархію епископъ Арсеній Берло, который и прибылъ въ Могилевъ и три года въ Могилевѣ управлялъ Могилевскою епархіею.

1729 года мая 13 по случаю произшедшаго въ Могилевѣ упрямства въ недопущеніи новоизбраннаго на Могилевскую епархію епископа Арсенія Берла, просилъ Императоръ Петръ II польскаго короля Августа II грамотою снабдить онаго епископа привиллегіею и милостиво защищать православной вѣры людей въ Польшѣ живущихъ.

О Меньшиковѣ. Тогожъ года Александръ Даниловичь князь Меньшиковъ, во время царствованія императора Петра II, былъ членомъ верховнаго совѣта, учрежденнаго Екатериною I, въ коемъ главнымъ дѣйствующимъ былъ Меньшиковъ. Стремясь по скользскому пути честолюбія на верхъ возможнаго счастія человѣческаго, Меньшиковъ перевелъ въ свой домъ юнаго императора; обручилъ съ нимъ дочь свою Марію, и предполагалъ сочетать бракомъ сына своего съ великою княжною Наталіею Алексіевною. Сіи минуты въ жизни Меньщикова были эпохою величайшаго могущества его. Россія трепетала предъ нимъ, какъ нѣкогда Франція предъ кардиналомъ де Ришелье. Даже царевна Анна Петровна и супругъ ея Герцогъ Голштинскій не могли устоять противъ сего сильнаго вельможи, и принуждены были выѣхать изъ Россіи. Но, шагнувъ, такимъ образомъ, за предѣлы власти и счастія, подданному предназначенные, Меньшиковъ низвергся въ бездну погибели. Многіе, особливо Долгорукіе, искали средствъ къ погубленію его; но долго ненаходили оныхъ, пока маловажный, по видимому, случай не предсталъ имъ на помощь. Однажды Петръ II хотѣлъ сдѣлать своей сестрѣ, царевнѣ Наталіи, подарокъ и послалъ ей нѣсколько червонцовъ. Меньшиковъ узнавъ о томъ, удержалъ оныя деньги, и имѣлъ дерзость сказать: Императоръ еще молодъ, и не знаетъ надлежащаго употребленія денегъ. Узнавъ о семъ, монархъ по справедливости вознегодовалъ на таковой самовластный поступокъ своего подданнаго. Счастіе Меньшиково поколебалось, а къ совершенному низпроверженію онаго послужили другія произшествія. Императоръ уѣхалъ въ Петергофъ, гдѣ князья Долгорукіе, особливо князь Иванъ Долгорукій, были съ нимъ неразлучны, и всѣми средствами старались вооружить образъ мыслей его противъ Меньшикова, который въ сіе время, къ несчастію своему, заболѣлъ и оставался въ Санктпетербургѣ. По выздоровленіи своемъ, онъ отправился въ Ораніенбаумъ, для присутствія при освященіи построенной тамъ иждивеніемъ его церкви. Онъ послалъ просить туда же Императора, но Долгорукіе, опасаясь Меньшикова, отклонили монарха отъ сего. Освященіе церкви совершилось въ присутствіи одного Меньшикова, который въ сіе же время сдѣлалъ другую важную ошибку: во время священнодѣйствія, онъ — по неосторожности или оставленный обыкновеннымъ своимъ благоразуміемъ — сѣлъ на мѣстѣ, приготовленномъ, въ видѣ престола, для Императора. Сіе обстоятельство совершенно погубило его. Прибывъ въ Петергофъ, Меньшиковъ не на-

шелъ тамъ Императора, ибо онъ поѣхалъ тогда на охоту. Меньшиковъ отправился въ С.-Петербургъ; осмотрѣлъ многія присутственныя мѣста; давалъ приказанія; дѣлалъ разныя распоряженія для принятія Государя въ своемъ домѣ и проч. Въ то самое время генералъ Салтыковъ прибылъ въ домъ его забрать всѣ вещи Императора. На другой день Меньшиковъ взятъ былъ подъ стражу. Супруга его, утопая въ слезахъ, поѣхала съ дѣтьми своими во дворецъ броситься къ стопамъ монарха; но ихъ не допустили къ нему. Вскорѣ объявлено было Меньшикову повелѣніе удалиться въ Ораніенбургъ, въ нынѣшнюю Рязанскую губернію. Онъ выѣхалъ изъ С.-Петербурга не какъ впадшій въ немилость вельможа, но, въ досаду своимъ врагамъ, среди дня, съ великолѣпіемъ и покрытый орденами. Но около Твери настигъ его гонецъ съ повелѣніемъ отобрать у него всѣ орденскіе знаки. „Возьми ихъ, сказалъ Меньшиковъ посланному; но скажи врагамъ моимъ, что они ошиблись въ своихъ расчетахъ; имъ должно было стараться о томъ, дабы мнѣ повелѣно было, въ моемъ заточеніи, непремѣнно носить всѣ сіи знаки отличія; тогда я, глядя на нихъ, еще болѣе чувствовалъ бы свою ничтожность.“ Великолѣпные экипажи были такъ же отобраны у него. Меньшиковъ безъ ропота вышелъ изъ своей колесницы, и сѣлъ съ семействомъ своимъ въ телегу, и такимъ образомъ прибылъ въ Ораніенбургъ. Симъ не кончились несчастія его. Учрежденный надъ нимъ судъ обвинилъ его во многихъ преступленіяхъ. Тогда послѣдовало повелѣніе удалить его въ Сибирь въ Березовъ. Меньшиковъ безъ ропота отправился въ Сибирь. Супруга его, отъ слезъ и горести, ослѣпла, и на дорогѣ, около Казани, близъ Волги, скончалась. Меньшиковъ самъ читалъ надъ нею молитвы на исходъ души; самъ выкопалъ могилу, и предалъ оной тѣло спутницы своей жизни. Дѣти его послѣдовали за нимъ въ Сибирь въ Березовъ. Тамъ старшая дочь его, Марія, мыла бѣлье, а младшая Александра занималась домашнимъ хозяйствомъ. На содержаніе Меньшикова отпускалось по десяти рублей въ день. Изъ сей суммы онъ сберегъ столько денегъ, что могъ выстроить на оныя церковь, при сооруженіи коей самъ исправлялъ работу плотника. Оставленный прежними своими ласкателями, чуждый для всего свѣта, сей мужъ, сіявшій многими блистательными качествами разума, но вмѣстѣ и жертва необузданнаго честолюбія, кончилъ свою жизнь въ Сибири въ Березовѣ. Дочь его Марія скончалась тамъ же въ Сибирѣ прежде своего отца; Александра и братъ ея, бывшій оберъ-камергеръ, остались въ живыхъ, дабы проливать слезы на гробѣ своего родителя и сестры; но въ царствованіе Анны Іоанновны были возвращены въ С.-Петербургъ.

По кончинѣ императора Петра II, скончавшагося 1730 года генваря 29 дня, тогожъ года вступившая на Всероссійскій престолъ императрица Анна Іоанновна въ первомъ году царствованія своего просила польскаго короля Августа II, грамотою, утвердить избраніе могилевскаго епископа Арсенія Берла, котораго польскій король Августъ II запретилъ манифестомъ отъ 29 іюля признавать за епископа, по той причинѣ, что помянутый могилевскій епископъ Арсеній Берло не происходитъ породою своею изъ знатнаго польскаго дворянства, но изъ незнатнаго. Грамота Ея Величества Императрицы Анны Іоанновны королю Августу была подана, но на оную не отвѣтствовано.

1731 года могилевскій епископъ Арсеній Берло изъ Могилева отъ 16 декабря доношеніемъ представлялъ: что шляхта бѣлоруская всякимъ образомъ православнымъ греческаго исповѣданія людямъ, и ему епископу, гоненіе продолжаетъ чинить, а именно: въ 1730 и 1731 годахъ] въ вотчинахъ шляхетскихъ нѣсколько десятковъ благочестивыхъ церквей на унію обращено.

Въ 1731 году принадлежащія къ могилевскому архіерейскому дому пахатныя земли, сѣнокосныя и лѣсныя угодія, какъ подъ самымъ городомъ Могилевомъ лежащія, такъ и въ воеводствѣ Мстиславскомъ находившіяся, насильственно отняты.

Перевозъ въ селѣ Бородичахъ разстояніемъ пять верстъ отъ Могилева, издревле къ могилевскому архіерейскому дому принадлежащій, и привиллегіями королевскими утвержденный, староста минскій Завиша насильно отнялъ и завладѣлъ.

Въ томъ же 1731 году, въ апрѣлѣ мѣсяцѣ отпущенныя изъ Могилева до Горыгорскъ его, епископа Арсенія Берлы, вещи, шляхтичъ Зенькевичъ на дорогѣ всѣ разграбилъ.

По смерти 1-го Февраля 1733 года польскаго короля Августа II избранъ 23 мая новый польскій король Августъ Фридерикъ електоръ Саскій, сынъ умершаго польскаго короля Августа II.

По избраніи королемъ польскимъ Августа III Фридерика, бывшій королемъ польскимъ во время шведской войны, Станиславъ Лещинскій, видя, что онъ не избранъ по смерти Августа II, принужденъ былъ бѣжать изъ Варшавы въ Данцигъ, а потомъ и изъ Данцига убѣгъ.

Въ 1758 году опять Могилевскій епископъ Георгій приносилъ жалобу объ отнятіи въ воеводствѣ Полоцкомъ, въ мѣстечкѣ Улѣ, православной церкви на Унію и о упрямствѣ и дерзости епископа Виленскаго католическаго, который самъ весьма препятствуетъ въ строеніи, починкѣ и возобновленіи погорѣвшихъ и обветшалыхъ церквей, такъ что и данное ему епископу о томъ недавно королевское повелѣніе презирая, требованія Россійскаго Императорскаго Двора, въ противность польскимъ правамъ, предъявляя неосновательныя отговорки, исполнить не въ состояніи, и что будто бы въ Могилевѣ греко-россійскаго закона обыватели, имѣя нѣсколько десятковъ церквей своихъ, хотятъ еще и болѣе оныхъ имѣть и чрезъ то совсѣмъ римской религіи костелы вывесть.

По таковой жалобѣ Могилевскаго епископа Георгія, Россійская Императрица Екатерина II отъ 4 августа 1758 года указала о семъ польскому совѣтнику посольства Прассе донесть Королю о прекращеніи нестерпимыхъ обидъ, послать крѣпкіе универсалы въ надлежащія мѣста, чрезъ что всѣхъ самовольныхъ людей продерзости прекратятся.

1759 года Декабря 30-го дня былъ весьма великій вѣтръ, который въ городѣ Могилевѣ въ Братской церкви фаціятъ передній обвалилъ, а отъ обваленія фаціята и склепеные своды церковные упали, крестъ стоявшій на куполѣ Богословской церкви бурный тотъ вѣтръ согнулъ, на Братской колокольнѣ кровлю взорвалъ, а также изъ многихъ домовъ кровли взорвалъ.

1760 года, во время весенняго разлитія Днѣпра, было чрезвычайно великое наводненіе, что даже Николаевская могилевская церковь со всѣхъ сторонъ окружена была водою; таковое наводненіе жителямъ Могилевскимъ, живущимъ на низшихъ мѣстахъ, причинило не малые убытки.

Церемоніалъ въ Могилевѣ по случаю смерти Августа III-го и возведенія на престолъ Станислава Понятовскаго.

1763 года октября 8-го дня польскій король Августъ III-й Фридерикъ скончался; по ономъ Фридерикѣ въ Могилевѣ во всѣхъ градскихъ церквахъ звонили чрезъ шесть недѣль по утру и въ вечеру по цѣлому часу.

1764 года іюня 4 дня прибылъ въ Могилевъ маршалокъ конфедерацкій Шемятъ съ совѣтниками для присутствія при приведеніи къ присягѣ могилевскаго магистрата чиновниковъ на вѣрность Рѣчи Посполитой и конфедераціи. Присяга оная была на ратушѣ при великомъ собраніи шляхты. По приведеніи къ присягѣ чиновниковъ могилевскаго магистрата, приводимы были къ присягѣ въ Могилевской ратушѣ чиновники магистратовъ Чаусовскаго и Чериковскаго.

1764 года сентября 11 дня полученъ манифестъ въ Могилевѣ, что тогожъ 1764 г. августа 29 дня польскій графъ Станиславъ Понятовскій избранъ на Польскій престолъ королемъ; по полученіи таковаго манифеста въ Могилевѣ начали съ пушекъ стрѣлять при ратушѣ и въ колоколы звонить; а на другой день, цехи своимъ порядкомъ по утру начали бить въ бубны и пошли всѣ въ парадномъ уборѣ съ хоругвами и бубнами до ратуши; а оттуда съ хоругвами же пошли въ церковь Братскую, въ которой духовенство Могилевское ожидало прибытія народа, гдѣ во время богослуженія при Братской церкви съ пушекъ палили; по отправленіи богослуженія и молебствія о здравіи и долгоденствіи новоизбраннаго короля, пѣли въ Братской церкви на латинскомъ языкѣ славословіе: Te Deum laudamus. По окончаніи молебствія и многолѣтія, цехи опять пошли съ хоругвами и бубнами до ратуши, при которой опять выстрѣлено три раза съ 15 пушекъ; а также градскіе пушкари на всякой батареи по валу стрѣляли и восклицаемо было, какъ при ратушѣ, такъ и въ цеховыхъ собраніяхъ: „виватъ новому королю Его Величеству Станиславу Понятовскому".

Тогожъ 1764 г. ноября 15 дня была коронація новоизбраннаго короля Станислава Августа Понятовскаго; въ день оной коронаціи въ Могилевѣ было торжество: при наступленіи дня въ седмомъ часу по цехамъ начали бить въ бубны, и собравшись цехи пошли къ ратушѣ, предъ коею вывѣваючи хоругвами, съ ручной стрѣльбы по три раза выстрѣлили, послѣ сего начали на валу вокругъ всего города изъ пушекъ палить безпрерывнымъ огнемъ, отъ ратуши же цехи и народъ пошли въ костелъ фарскій, гдѣ въ продолженіе всего католическаго богослуженія стрѣляли изъ ручной стрѣльбы; по окончаніи богослуженія, отправляемаго въ костелѣ фарскомъ, всѣ цехи, мѣщане и шляхта пошли въ Братскую церковь на литургію, и тамъ во время отправленія литургіи стрѣляли изъ ручной стрѣльбы и изъ пушекъ; по окончаніи въ Братской церкви литургіи, говорена была проповѣдь проповѣдникомъ Василіемъ Садковскимъ *) профессоромъ и

---

*) Оный Садковскій послѣ былъ епископомъ Минскимъ, а потомъ Черниговскимъ; имя ему было вмѣсто Василія дано при постриженіи въ монашество Викторъ.

префектомъ Могилевской семинаріи, при великомъ собраніи шляхты и мѣщанъ; по окончаніи проповѣди отправляемо было молебствіе о благополучномъ царствованіи новокоронованнаго короля Понятовскаго; по молебствіи духовенствомъ было пѣто на латинскомъ языкѣ славословіе: Te Deum laudamus; по отправленіи богослуженія, при великомъ собраніи разныхъ сословій народа, духовенства, шляхты, купцовъ и мѣщанъ, пошли цехи къ ратушѣ, при которой опять стрѣляли по нѣсколько разъ, по валу же безпрерывно пальба продолжалась; а отъ ратуши пошли въ замокъ съ хоругвами поздравлять пана вице-эконома замковаго съ новокоронованнымъ королемъ. По наступленіи же ночи былъ разъиллюминованъ городъ Могилевъ и нарочито выстроены были двое тріумфальныхъ украшенныхъ воротъ: одни ворота предъ ратушею, а другіе въ купеческомъ домѣ, въ которомъ угощаемы были почетнѣйшіе лица и шляхта.

Записка Георгія Конисскаго.

1) 1765 г., владѣльцы и комиссары польскіе, видя, что православные на нихъ подаютъ жалобы объ отнятіи церквей, умыслили коварство—оставлять православнымъ пустыя церкви по обращеніи прихожанъ въ унію. Они, когда какая церковь придетъ въ крайнюю ветхость, дозволяютъ прихожанамъ новую строить, и нерѣдко, кромѣ случая обветшанія, безъ просьбы сами отъ себя приказываютъ прихожанамъ новую выстроить церковъ, по выстройкѣ же оной требуютъ отъ уніятскаго архіепископа полоцкаго освященія той новой церкви, и къ оной уніята попа; а сіе получивъ, гонятъ насильно прихожанъ къ уніятской нововыстроенной церкви, и часто посланные отъ нихъ, ворвавшись въ старую церковъ во время самой обѣдни, бьютъ плѣтьми народъ, и гонятъ къ новой церкви. Сіе дѣлалось въ графствѣ Дубровинскомъ, Горецкомъ и въ экономіи Могилевской, въ близости самаго Могилева.

2) Въ мѣстечкѣ Костюковичахъ г. Ивановскій староста минскій Костюковицкую церковь отдалъ уніятскому попу, которую отнялъ у православныхъ воинскою командою съ пушкою, съ жалкимъ притомъ бывшимъ дѣйствіемъ. Ибо прихожане, не бывъ въ состояніи противиться, пали на гробища умершихъ сродниковъ своихъ, и рыдая вопіяли: „Блаженны вы умершіе въ благочестіи"!

3) Миссіонеры доминиканскіе, ксендзъ Овлочинскій съ помощниками, ѣздя по городамъ и согласясь съ властями свѣтскими, сгоняли народъ благочестивыхъ церквей въ города, гоняли отъ костела до костела, принудивши ихъ носить въ рукахъ большіе деревянные кресты, на головахъ вѣнцы и на шеи веревки, также исповѣдываться у себя; и ежели кто имъ сопротивлялся, на устрашеніе тѣхъ столбы вкопывали, розгъ и тернія большія кучи раскладывали, огни разводили и на нѣкоторыхъ мѣстахъ, какъ то мѣстечкѣ Улѣ въ самой вещи тѣми орудіями стращали, да еще матерей отъ дѣтей разлуча. И естьли удавалось имъ нѣкоторыя лица такія узнать, которыя въ дѣтскомъ возрастѣ приведены изъ уніятскихъ приходовъ въ города, въ городахъ въ благочестіи возрасли, и въ унію возвратиться, по ихъ миссіонеровъ увѣщанію, никакъ не соглашались, тогда и самымъ дѣйствіемъ помянутые угрозы производили. Такъ плебанъ могилевскій Михаилъ Зеновичъ, во время вышепомянутой миссіи доминиканской, узнавъ одну дѣвицу, отъ родителей или одного отца или матери рожденную, но въ благочестіи изъ дѣтства вос-

питанную и не согласившуюся унію принять, первѣе розгами не щадно, потомъ прутьемъ шиповнымъ мучилъ до тѣхъ поръ, покуда согласилась будто оную принять; поведена будучи въ костелъ, въ тѣснотѣ народа вырвавшись изъ рукъ ведущихъ, бѣжала въ Борколабовскій благочестивый дѣвичій монастырь, гдѣ ей больной кости изъ тѣла вынимали. Другую такую женщину онъ же могилевскій плебанъ Зеновичъ, засадивъ въ городскую тюрму, первѣе младенца при сосцахъ у нея бывшаго тамъ же въ тюрмѣ уморилъ, мужа ея нещадно бивъ, причинилъ смерть по нѣсколько мѣсячной болѣзни, а ей самой, когда она готову себя показала хотябы на сожженіе, онъ, плебанъ, *зажегши лучину, приказалъ руку жечь* до тѣхъ поръ, пока рука начала чернѣть, и пузыри вздыматься.

4) Когда архіепископъ могилевскій Георгій Конискій о таковыхъ насиліяхъ польскому королю Станиславу Понятовскому въ Варшавѣ въ 1765 году доносилъ, то въ самое то время получилъ изъ Могилева извѣстіе объ отнятіи миссіонерами іезуитскими, въ мѣстечкѣ Лозовичахъ резиденцію свою имѣющими, православной церкви въ околицѣ Осмоловичахъ. И съ какимъ коварствомъ оная отнята! Близъ той Осмоловицкой церкви поставили лозовицкіе миссіонеры свою молельную, до которой въ день зачатія Богоматери въ большой толпѣ учинили крестной ходъ. Миссіонеръ ксендзъ Терлецкій несъ въ рукахъ крестъ деревянный, и когда католики и уніяты на Осмоловицкую благочестивую церковь напали, а православные шляхта мужеска и женска пола отъ нападенія онаго оборонялись, въ томъ замѣшательствѣ помянутый ксензъ Терлецкій нарочито упавъ, сломилъ поперечникъ несеннаго имъ креста, и тотъ-часъ вскричалъ: „Схизматики руку Христу отломили“! Съ симъ крестомъ когда явился Терлецкій въ судъ гродскій Мстиславскій, крича о томъ самомъ христоубійствѣ, то опредѣлено явиться благочестивымъ однодворцамъ больше, нежели семидесяти человѣкамъ въ судъ по таковому уголовному дѣлу. Шляхта сіи бѣдные, и едва который изъ нихъ грамотѣ умѣющій, убоявшися разбѣжались изъ домовъ по лѣсамъ и болотамъ во время самыхъ сильныхъ морозовъ. Судъ за неявку ихъ къ отвѣту опредѣлилъ ловить ихъ, и лютѣйшею смертію, т. е. четверя казнить. По таковому опредѣленію собралось тотъ-часъ нѣсколько сотъ охотниковъ съ собаками ловить убѣжавшихъ, изъ коихъ иные найдены, другіе сами невытерпѣвъ больше трехъ дней холода въ лѣсахъ и болотахъ, явились въ судъ, гдѣ угрожаемы были помянутымъ безчеловѣчнымъ опредѣленіемъ до тѣхъ поръ, пока одни изъ нихъ въ римскій законъ, другіе въ унію вступить согласились; церковь же ихъ Осмоловицкую тѣже миссіонеры тогдажъ, подославъ ночью зажигателя, сожгли.

5) Католики, превращающіе православныхъ въ унію, а особливо миссіонеры, употребляли много и обманчивыхъ средствъ къ своему намѣренію. Но какихъ? (Примѣръ одинъ привелъ архіепископъ могилевскій Георгій Конискій) „Миссіонеръ Облочинскій съ товарищами своими въ мѣстечкѣ Улѣ, принудивъ народъ принять унію и увѣривъ ихъ, якобы они изведены изъ схизмы, подобно какъ израиль изъ Египта, велѣлъ имъ ницъ пасть въ костелѣ и молиться Богу, дабы послалъ имъ вмѣсто манны хлѣбъ небесный, подобно израилю въ пустынѣ; и какъ они пали, то онъ разбросавъ по нихъ

баранки, вскричалъ: „Вотъ Богъ услышалъ молитву вашу, и далъ вамъ хлѣбъ съ небесе; пріимите же оной и со благоговѣніемъ вкушая, потомкамъ вашимъ чудо сіе проповѣдуйте". Но сіи и другія подобныя безпутства могутъ ли обманомъ назваться? Естли-бъ онъ, Овлочинскій, учинилъ надъ непринужденными, то бы всякъ посмѣваяся, отвращался бы паче отъ уніи, нежелибы оной себя предавалъ.

Церемоніалъ въ Могилевѣ по случаю тезоименитства Станислава Понятовскаго.

1766 года мая 9 дня торжествуемо было въ Могилевѣ тезоименитство его королеввскаго величества Станислава Августа Понятовскаго слѣдующимъ порядкомъ: по утру того дня въ 8 часу начали по цехамъ бить въ бубны и, собравшись всѣ цехи, пошли своимъ обыкновеннымъ порядкомъ въ ратушу, гдѣ предъ портретомъ короля Понятовскаго вывѣвая хоругви и стрѣляя всякій цехъ изъ ручной стрѣльбы, отдавали почтеніе; изъ ратуши пошли въ плебанскій фарскій костелъ, по отправленіи богослуженія римскаго въ костелѣ фарѣ, пошли въ церковъ Братскую, и какъ при костелѣ фарѣ, такъ и при церкви Братской, цехи стрѣляли съ ручной стрѣльбы, а пушкари тамъ же изъ можжеръ и пушекъ; по окончаніи богослуженія возвратились всѣ въ ратушу, и отдавши опять честь королю предъ портретомъ, слушали поздравленія говореннаго Ѳеодоромъ Козловскимъ, писаремъ магдебуріи Могилевской при великомъ собраніи шляхты и чиновниковъ градскихъ, потомъ цехи ходили съ поздравленіемъ въ замокъ; а магистратскіе чиновники запросивши достойныхъ особъ шляхту и ксензовъ на ратушу, довольно угощали, на валу же по всѣмъ батареямъ чрезъ весь день даже до полночи продолжалась пушечная пальба на виватъ Его Величеству Польскому Королю Станиславу Августу Понятовскому.

Нѣчто о гоненіяхъ въ Кіевскомъ воеводствѣ.

1766 года въ воеводствѣ Кіевскомъ слѣдующія уніятами произведены мучительства:

Въ мѣстечкѣ Смѣломъ и въ уѣздѣ вотчины князя Любомирскаго многія церкви отняты, священники иные разбѣжались, другіе взяты подъ стражу, кованы, биты, до смерти убиты, въ тюрмахъ содержались, домы ихъ раззорены и имѣніе все разграблено.

Тогожъ уѣзда, мѣстечка Мелеева, тамошней церкви благочестивый прихожанинъ Даніилъ Кожевникъ за то, что сосудовъ церковныхъ попу уніяту не далъ, былъ осужденъ рейментаромъ партіи украинской Вороничоммъ на жестокую смерть; живому ему руки смолою и пенькою оберчены и зажжены были, потомъ голова отрублена, и на колъ воткнута, а наконецъ все тѣло сожжено. Екзекуція сія происходила подъ мѣстечкомъ Ольшаною іюля 29 дня.

Въ мѣстечкѣ Черкесахъ князя Сангушки тамошнимъ людямъ уніи отрицавшимся, рты раздирали и били до смерти, отъ чего нѣсколько и померло.

Жаботинскаго сотника Харка велѣлъ рейментарь привесть къ себѣ въ обозъ, безъ всякаго испытанія приказалъ палачу голову ему отрубить, и отрублена въ конюшнѣ мая послѣднихъ числъ, по поощренію оффиціала уніятскаго Мокрицкаго и Ванцовича.

О Могилевской р.-католической каѳедрѣ.

Костелъ кармелитанскій Могилевскій, потому именуется Архикатедральнымъ, что онъ былъ каѳедрою митрополіи римской. Первый Могилевскій римскій митрополитъ былъ Станиславъ Богушъ Сестренцевичъ. Онъ управлялъ Могилевскою епархіею 53 года во первыхъ въ чинѣ епископскомъ; потомъ архіепископскомъ, а послѣ митрополитскомъ. По смерти Сестренцевича были Могилевскими римскіе епископы: Маженевскій, Быковскій, Гробовскій, Щитъ, Валеріянъ Каменка.

Въ братской церквѣ, отъ давнихъ временъ хранится принесеная изъ Афонской Горы преподобнаго Аѳанасія Афонскаго часть мощей, кость съ тѣломъ нетлѣннымъ отъ руки Афанасія.

Посѣщеніе Могилева Екатериною II и заложеніе каѳедральнаго Іосифовскаго собора.

1780 года мая 24 дня Ея Императорское Величество Всероссійская Императрица Екатерина II Алексѣевна прибыла въ Могилевъ; по прибытіи тогожъ дня изволила быть въ катедральной Спаской церкви на литургіи, гдѣ была встрѣчена могилевскимъ епископомъ Георгіемъ Конискимъ со всѣмъ духовенствомъ и говорена была привѣтственная рѣчь Ея Величеству.

Предъ прибытіемъ монархини за два дни, то есть 21 мая прибылъ въ Могилевъ Римскій императоръ Іосифъ II, подъ именемъ графа Фалкенштейна. Тогда Всероссійская Императрица Екатерина II и Римскій императоръ Іосифъ II во время бытности своей въ Могилевѣ, на память свиданія своего въ семъ городѣ, благоволили заложить собственными своими руками церковь каменную, во имя св. Іосифа обручника, ангела онаго Римскаго императора Іосифа II; потомъ проживши монархиня въ Могилевѣ до 30 мая, выѣхала въ С.-Петербургъ.

Заложенная монархами помянутая церковь нынѣ катедральный Могилевскій соборъ. 1781 года Октября 2 дня Наслѣдникъ Россійскаго престола великій князь Павелъ Петровичъ съ супругою великою княгинею Маріею Ѳеодоровною въ проѣздъ свой въ чужія краи былъ въ Могилевѣ.

О семинаріи Могилевской.

1785 года Могилевской благочестивой семинаріи двуэтажный главный корпусъ, домъ четвероугольный каменный, иждивеніемъ монаршимъ, а стараніемъ его преосвященства Могилевскаго архипастыря епископа Георгія Конискаго оконченъ, а надписано было на фронтисцитіумѣ: „домъ ученія выстроенъ 1785 г. на подобіе плана Римскаго идолопоклонническаго храма, называемаго Капитоліумъ.“

Мышаковская церковь кладбищная выстроена 1782 года. Въ сіе время Могилевскій архипастырь преосвященный Георгій Конискій за труды и подвиги, предпринятые имъ для защищенія православной вѣры отъ католиковъ и уніятовъ чрезъ семнадцатилѣтнее время, пожалованъ архіепископомъ и Святѣйшаго Правительствующаго Сунода членомъ.

1788 года Мая 9 дня одинъ изъ русскихъ молодый человѣкъ обворовалъ чудотворную икону пресвятыя Богородицы Братскія; убытка учинено на двѣ тысячи рублей. Подозрѣніе на того русскаго человѣка послѣдовало по той причинѣ, что найденъ у него золотой червонецъ бывшій на иконѣ, а посему и взятъ былъ подъ стражу въ допросъ, при допросѣ по увѣщанію священника сознался, по сознаніи отдалъ все въ цѣлости,

а потому уволенъ былъ отъ смертной казни, наказанъ только изгнаніемъ изъ города Могилева съ женою и дѣтьми.

Возстаніе поляковъ. 1791 года мая 3 дня всѣ торжественные договоры, соединявшіе Россію съ Польшею, испровержены. Обиды всякаго рода чинились россійскимъ подданнымъ. Неправосудію, безчеловѣчію и лютости подвергались наибольше жители тѣхъ провинцій, въ коихъ греческая православная исповѣдалась вѣра. Управлявшій по духовенству оными архіерей ихъ Викторъ Садковскій, епископъ минскій и переяславскій, подпалъ сему гоненію: взято на него подозрѣніе въ преступленіяхъ, по одной злобѣ выдуманныхъ, а потому взятъ насильно, и въ желѣзахъ повезенъ въ Варшаву, гдѣ и содержанъ долго въ жестокой неволѣ. Россійскія войска вступили въ Польшу, освободивъ минскаго епископа Виктора Садковскаго изъ неволи, присоединили къ Россіи часть Польши, которая тогда составила три россійскія губерніи: Минскую, Изъяславскую и Бряславскую, населенныя великимъ числомъ оставшихъ отъ гоненія благочестивыхъ жителей. Всѣ предпріятія короля польскаго Станислава Августа Понятовскаго предпринимаемыя къ возстановленію тишины и спокойствія въ Польшѣ, остались безуспѣшны: раздоры, сильные мятежи и безначаліе продолжались и открылось измѣнническое покушеніе на истребленіе россійскихъ войскъ, спокойно въ Варшавѣ бывшихъ; въ глубокую ночь поляки съ яростію устремились на безоружныхъ, покоившихся россійскихъ воиновъ, и наполнили кровію и трупами домы и улицы варшавскія. Екатерина содрогнулась, невинно проліянная кровь воиновъ ея вопіяла къ ней объ отмщеніи а посему противу сихъ мятежниковъ употреблены были россійскія войска; россійскій полководецъ Ферзенъ вступилъ въ Польшу, поражалъ конфедератовъ и самаго Костюшку взялъ въ плѣнъ. Мужественно, отчаянно сражались поляки, но всѣ усилія ихъ остались тщетными: явился Суворовъ мститель вѣроломства поляковъ; конфедератовъ убѣжище Прага, послѣ жесточайшаго штурмованія ея 1794 года октября 29 д., пала вмѣстѣ съ Варшавою и со всею Польшею къ стопамъ Екатерины. Тогда въ концѣ 1795 года послѣдовало третіе и послѣднее раздѣленіе Польши между Россіею, Австріею и Пруссіею; три державы — Россія, Австрія и Прусія географически сблизились. Симъ торжественно кончились не токмо всѣ ходатайства россійскихъ государей по поводу защищенія православныхъ жителей, жившихъ въ Польшѣ, но и самихъ ихъ терпѣніе и страданіе, понесенныя отъ гоненій римскаго и уніятскаго духовенства, и чего доставить имъ чрезъ 200 лѣтъ не сильна была ничья рука, сіе судьбою Вышняго, благочестія поборница великая Екатерина совершила.

1794 года апрѣля 27 дня получена сумма 6569 р. на обновленіе погорѣвшаго во время пожара въ Могилевскомъ архіерейскомъ домѣ каменнаго флигеля, названна Г л а г о л е м ъ, въ коемъ помѣщалась Могилевская Духовная Консисторія и монашескія келіи.

Фамиліи православныхъ чиновниковъ въ Польшѣ. Греческую религію исповѣдающіе многіе были польскими сенаторами и разными чиновниками, и изъ лучшихъ фамилій; изъ князей: Вишневецкіе, Волынскіе, Головчинскіе, Друцкіе, Горскіе, Дубровицкіе, Заславскіе, Збаражскіе, Корецкіе, Коширскіе, Крошинскіе, Лукомскіе, Масальскіе, Огинскіе, Острогскіе,

Полубинскіе, Пронскіе, Пузины, Ружинскіе, Сангушки, Слуцкіе, Соколинскіе, Соломерецкіе и Чарторижскіе; изъ дворянъ же: Боговитины, Бокіи; Бржозовскіе, Воины, Воловичи, Важевичи, Гарабурды, Глѣбовичи, Горностаи, Гулевичи, Дорогостайскіе, Деревенскіе, Ермолинскіе, Загоровскіе, Зеновичи, Калиновскіе, Кирдеевы, Кмиты, Кишки, Копецы, Корсаки, Кропивницкіе, Лозки, Мелешки, Мишковы, Обуховичи, Олизаровичи, Павловичи, Пацы, Поцеи, Сапеги, Сосновскіе, Сѣмашки, Тишкевичи, Трызны, Халецкіе, Ходкевичи, Хрептовичи, Чалганскіе, Шишкевичи и Ярмолинскіе.

1795 года, по смерти Могилевскаго архіепископа Георгія Конисскаго, опредѣленъ Старорускій епископъ, Новгородской епархіи викарій, Афанасій Волховскій; онъ прибылъ въ Могилевъ тогоже 1795 года апрѣля. Тогожъ года апрѣля 20 д. послѣдовало высочайшее повелѣніе именовать епископа Могилевскаго Афанасія Волховскаго епископомъ Могилевскимъ и Полоцкимъ.

Тогожъ года маія 18, іюля 12 и 26 числъ послѣдовали изъ Святѣйшаго Синода указы о распубликованіи пастырскихъ грамотъ въ губерніяхъ Могилевской и Полоцкой, призывающихъ унiятовъ въ православіе [1]).

По учрежденіи намѣстничества въ Могилевѣ, первый намѣстникъ былъ бѣлорускій генералъ-губернаторъ Петръ Богдановичъ Пассѣкъ, генералъ-аншефъ, генералъ-адьютантъ, сенаторъ и разныхъ орденовъ кавалеръ. Онъ имѣлъ благотворное право быть ходатаемъ за пользу общую и государеву, заступникомъ утѣсненныхъ, пресѣкать всякаго рода злоупотребленіе, излишнюю роскошь, тиранство и жестокости. Власть въ намѣстничествахъ раздѣлена была между разными присутственными мѣстами.

1780 года обнародованы были „Учрежденія губерній“.

Списокъ первыхъ десяти губернаторовъ Мог. губерніи.

Могилевскіе губернаторы.

1. Губернаторъ д. стат. совѣтникъ Николай Богдановичъ Енгельгардтъ.
2. Губернаторъ д. стат. совѣтникъ Черемисиновъ.
3. Губернаторъ Семенъ Семеновичъ Жегулинъ д. ст. совѣтникъ.
4. Губернаторъ д. ст. совѣтникъ Михайло Михайловичъ Бакунинъ.
5. Губернаторъ Димитрій Александровичъ графъ Толстой.
6. Губернаторъ Петръ Ивановичъ Фонъ-Бергъ.
7. Губернаторъ Вельсовскій.
8. Губернаторъ Иванъ Өедоровичъ.
9. Губернаторъ Михайло Николаевичъ Муравьевъ.
10. Губернаторъ Егоръ Ильичъ Божановъ.

Характеръ преосв. Анастасія Братановскаго.

Во время епископства преосвященнаго Анастасія въ Могилевѣ, жизнь его протекала между безпрестанными трудами и заботами по причинѣ неспокойной Могилевской епархіи. Никогда не заставлялъ онъ долго ждать себя въ передней: разговаривалъ съ ввѣренными паствѣ его не голосомъ гордаго на-

---

[1]) Грамоты эти напечатаны во II т. Арх. Сборн. и у Бантышъ-Каменскаго стр. 249.

чальника, но голосомъ дружества, снисходительности, или когда требовалъ случай, голосомъ увѣщанія, всегда доходившимъ до сердца. Въ бесѣдѣ друзей былъ онъ другъ во всемъ значеніи слова сего; острые разговоры его разливали удовольствіе и радость въ дружескомъ обществѣ. Отъ природы былъ онъ нрава веселаго; и хотя иногда заботы, сопряженныя съ его званіемъ, уменьшали сію веселость, однако лице его никогда не показывало сей несносной угрюмости и важности, которая рождаетъ въ другихъ не столь пріятныя чувствованія. Благодѣяніе, сія добродѣтель душъ благородныхъ и великихъ, было отличительнѣйшею чертою его характера и превосходнаго сердца. Никогда бѣдный не отходилъ отъ него безъ удовольствія: никогда не оставлялъ онъ страждущаго человѣка, не подавъ ему помощи. 1805 года, въ мѣсяцѣ іюлѣ имяннымъ Высочайшимъ указомъ позванъ изъ Могилева въ С.-Петербургъ для присутствованія въ Святѣйшемъ Сунодѣ, и позванъ тогда, когда труды, занятія, заботы разстроили его здоровье. За годъ еще до отъѣзда своего въ С.-Петербургъ, будто бы предчувствуя не долговременную жизнь свою, предсказывалъ уже объ ней друзьямъ своимъ въ письмахъ (отъ 30 октября 1804 г. изъ Могилева): „Вчера были у меня похороны: тѣло брата моего роднаго могилевской Крестовоздвиженской церкви протоіерея Василія Братановскаго предали землѣ. Долго онъ томился чахоткою, сею наслѣдственною нашею болѣзнію, скончался на 33 году. Чахоткою умеръ родитель нашъ, чахоткою умеръ и мой дядя: до того пріидетъ и мнѣ; хорошо, что съ чувствіемъ умираютъ.“ По прибытіи въ С.-Петербургъ препоручено было ему написать планъ для преобразованія духовныхъ училищъ, который и окончилъ онъ въ непродолжительномъ времени. Государь Императоръ всемилостивѣйше пожаловалъ ему за сіе панагію, осыпанную бриліянтами: но ни что не могло уже поправить слабаго его здоровья и начавшейся уже въ немъ чахотки, полученной имъ отъ сильной простуды. Сіе самое заставило его пожелать перейти изъ Могилева въ Астраханскую епархію для поправленія въ тепломъ климатѣ растроеннаго своего здоровья; и 20 декабря тогожъ года состоялся о переводѣ его туда Высочайшій имянный указъ. Блѣдный, удрученый медленною болѣзнію, не взирая на суровость погоды, отправился онъ 7 генваря 1806 года изъ С.-Петербурга въ Астрахань, куда и прибылъ 7 февраля къ великому обрадованію новой паствы своей, которая по слуху знала уже о рѣдкихъ его достоинствахъ и добродѣтеляхъ. Онъ казался спокоенъ, получивъ новое мѣсто, и хвалился друзьямъ своимъ: „что лучшей епархіи для спокойствія нѣтъ, какъ Астраханская; было бы только здоровье, а времени досужнаго столь много, что и грѣшно бы было не употребить для пользы святыя церкви.“ Въ краткое время управленія своего Астраханскою епархіею онъ пріобрѣлъ любовь и уваженіе не только духовныхъ, но и свѣтскихъ особъ. При всемъ однако своемъ изнеможеніи силъ, успѣлъ онъ сказать одинадцать поученій. (Они составляютъ IV томъ проповѣдей его) въ соборѣ и другихъ приходскихъ церквахъ. Но какъ мало по малу силы его начали ослабѣвать, написалъ онъ завѣщаніе, которымъ оставилъ по себѣ незабвенную память какъ для семинаріи Астраханской, такъ и для дому тамошняго архіерейскаго, въ которомъ, съ отеческою заботливостію распредѣляя свои пожитки кровнымъ сиро-

тамъ своимъ ближнимъ, почти на каждой страницѣ спокойно напоминалъ о приближающейся къ нему смерти, изображая притомъ высокое чувство признательности и любви къ особѣ, сдѣлавшей ему набожной подарокъ, равно какъ и утѣшительное твердое свое упованіе быть причастникомъ царствія Божія, словомъ, въ завѣщаніи семъ невозможно не видѣть, какъ въ зеркалѣ, сколько чиста была душа Анастасія.

Завѣщаніе. Еще въ здравомъ смыслѣ, хотя немощномъ тѣлѣ.

1. Библіотеку мою келейную всю причислить къ библіотекѣ Астраханской Семинаріи въ пользу учащихъ и учащихся чрезъ чтеніе, а не чрезъ расхищеніе книгъ. Листовое евангеліе въ дскахъ отдать въ соборную ризницу. 2.) Всемилостивѣйше пожалованную мнѣ панагію предоставляю для архіерейской ризницы Астраханской, въ памятникъ Высочайшей милости Императора Александра I, обыкновенную же мою панагію съ цѣпочкою отослать Полтавской епархіи въ Переяславскій монастырь, гдѣ надъ гробомъ св. Макарія или повѣсить или возложить на перси его мощей. Крестъ не большой съ камнями изъ недешевыхъ отдать въ ризницу архіерейскую Астраханскую въ замѣну ветхой панагіи, которую на меня положатъ. 3) Изъ денегъ находящихся въ вѣдѣніи Московской сохранной казны суммою на 4600 рублей, на что есть и билетъ, отдать 1600 рублей двоюродному брату моему Якову Артемовичу Братановскому; 1000 рублей на воспитаніе племянника моего Андрея сына Васильева Братановскаго. Для племянницъ и вдовицы братней есть особенный капиталъ въ С.-Петербургскомъ ломбардѣ, къ которому прошу причислить и оную тысячу, что для племянника Андрея. Вдовица Марья Ивановна Братановская можетъ пользоваться процентами, и въ случаѣ нужды своею вдовьею частію, а прочія племянницамъ при ихъ замужествѣ по равной части — по пяти сотъ рублей, дочерямъ кол. асс. Ильи Максимовича Рѣпина (который при болѣзни моей и провожалъ меня изъ С.-Петербурга до Астрахани, и въ Астрахани довольно усердствовалъ мнѣ). Но каждая свою часть да получитъ при замужествѣ за вѣрнымъ свидѣтельствомъ стороннихъ особъ, а дотолѣ и покуда выдутъ изъ казеннаго воспитанія, пользоваться процентами помянутому отцу ихъ. Далѣе случайностей не означаю. Остальную же тысячу рублей — отдать Полтавской епархіи Лубенскаго монастыря архимандриту Іосифу, яко собственность его. „Доселѣ успѣлъ написать въ вечеру на канунѣ дня моего рожденія 1806 года, октября 15 дня.

Анастасій архіепископъ Астраханскій и Кавказскій.

4. Изъ платья моего шубу крытую бархатомъ отдать брату моему Якову Артамоновичу, что въ С.-Петербургскомъ Юридическомъ институтѣ; лисью шубу и полушубокъ изъ сибирокъ отдать Марьѣ Ивановнѣ, равно какъ и лисье одѣяло. Рясу рытаго бархату въ соборъ на ризы, въ замѣну мантіи, имѣющей быть обложенной около тѣла моего. Рясу бархату темновишневаго начальствующему при погребеніи. Рясу бархату не разрѣзнаго протодіакону. Изъ прочихъ же рясъ и полурясковъ служащимъ при домѣ монашествующимъ по жребью. Полукафтанья также по жребью отдать діаконамъ соборнымъ и иподіаконамъ. Поясъ ректору, другой поясъ съ старою моею тростью и бархатною лучшею муфтою префекту. Старый поясъ въ крестовую ризницу для употребленія, въ крестовую же

церковь и малое евангеліе подаренное мнѣ преосвященнѣйшимъ митрополитомъ Амвросіемъ. Икону Богоматери, подаренную мнѣ Тамбовскимъ епископомъ Феофиломъ, положить со мною въ гробъ. Крестъ кавалерскій собственной мой взять въ соборную ризницу для памяти. Трость вторую лучшую преемнику моему. Бюро изъ краснаго дерева, равно какъ и другое изъ краснаго сафьяна брату моему Якову Артамоновичу. Погребецъ изъ краснаго дерева оставить въ кельи архіерейской для употребленія.

5. Изъ оставшихся денегъ уплатить долги, раздѣлаться съ требованіями казенными. Ильѣ Максимовичу 200 рублей, Осипу Комаровскому 100 рублей, іеродіакону Иринарху Пѣтнику 50 руб., а прочія употребить на погребеніе. 6.) Прочую мелочь, какъ то: чайный приборъ, подносъ, скатерти, салфетки, бѣлье, утиральники шитые золотомъ отдать въ архіерейскую ризницу; постель, камилавки, клобуки, четки и что еще найдется, отдаю на распредѣленіе совѣта консисторскаго. Едва дописалъ къ вечеру 27 октября; что написано, о томъ и свидѣтельствую, и вѣмъ яко свидѣтельство мое истинно есть."

Анастасій архіепископъ Астраханскій и Кавказскій 1806 года, октября 27 дня въ больничномъ моемъ покоѣ. Блаженъ, когда упокоюся въ царствіи Господа Бога Спасителя моего! Аминъ.

Тогожъ 1806 года, декабря 7. д. Преосвященный Анастасій по имянному Высочайшему указу всемилостивѣйше пожалованъ членомъ Святѣйшаго Сѵнода: но монаршее сіе объ немъ благоволеніе уже не достигло ушей его. Ибо онъ 9 числа тогожъ декабря по полуночи въ 6 часовъ позванъ къ Царю царствующихъ Вседержителю Богу. Скончавъ теченіе свое на землѣ мирно, и бывъ спокоенъ до послѣдняго дыханія, радостно бесѣдуя съ предстоящими, примѣромъ своимъ доказалъ, колико добродѣтель усмиряетъ ужасы смерти и гроба.

Такимъ образомъ добродѣтельный сей мужъ окончилъ земное странствованіе свое, подобно медленно угасающей лампадѣ. Съ живою вѣрою во Искупителя, въ сладостной надеждѣ на будущую жизнь, онъ предалъ душу свою въ руцѣ Бога живаго. Кротокъ, великодушенъ, терпѣливъ пребылъ онъ до послѣдняго издыханія своего. Уже, когда глаза его мало по малу охладѣвали, и тогда не переставалъ онъ поучать предстоящихъ вокругъ смертнаго одра его симъ великимъ истинамъ, коими исполнено евангеліе; не переставалъ утѣшать оставляемыхъ имъ въ сей юдоли горестей. Онъ говорилъ о Искупителѣ, о религіи, коей былъ ревностнымъ служителемъ, говорилъ о жизни будущей, куда душа его стремилась; его убѣдительное, трогающее краснорѣчіе научало добродѣтели и истинѣ. Предстоящіе рыдали, и Анастасія нестало. Нестало Анастасія! — всѣ восплакали о преждевременной кончинѣ сего достохвальнаго мужа. Бѣдные и безпомощные сироты лишились въ немъ своего благодѣтеля, несчастные своего защитника, родственники своего покровителя; друзья оплакивали въ немъ друга нѣжнаго; паства проливала слезы о добродѣтельномъ своемъ пастырѣ, науки о ревностномъ покровителѣ своемъ, истина о своемъ любимцѣ! Такъ, истина! Ибо сей достойный мужъ никогда не измѣнялъ ей. Тѣло его, на третій день, съ подобающею честію въ Астраханскомъ со-

борѣ, при общемъ рыданіи сѣтующія объ немъ епархіи, и при изъявленіи отъ семинаріи Астраханской глубочайшей благодарности и искренняго сожалѣнія, предано землѣ. Миръ священному праху твоему, кроткій и благодѣтельный Анастасій! Память твоя всегда останется незабвенною въ сердцахъ людей добродѣтельныхъ и просвѣщенныхъ. Потомство, незнающее зависти, отдастъ должную справедливость твоему уму и дарованіямъ.

Сочиненія преосв. Анастасія. Сочиненія преосвященнаго Анастасія Братановскаго архіепископа Бѣлорускаго и Могилевскаго, а потомъ Астраханскаго и Кавказскаго и ордена св. Анны 1-го класса кавалера слѣдующія:

1. Поучительныя слова, при Высочайшемъ Дворѣ и въ другихъ мѣстахъ съ 1792 по 1797 годъ говоренныя, въ IV частяхъ, печатаны въ С.-Петербургѣ, и въ Москвѣ 1799, 1805 и 1807 годовъ. 2) Tractatus de dispositionibus concionum. Трактатъ о расположеніи церковныхъ словъ, печатанъ въ Москвѣ 1807 года. 3) Мысли или краткія разсужденія, напечатаны въ IV части проповѣдей его при концѣ, въ Москвѣ 1807 года; переведенныя же имъ съ французскаго языка книги 4): Предохраненіе отъ безвѣрія и нечестія, печатано въ С.-Петербургѣ 1794 года. 5.) Плачь Іереміи пророка, печатанъ въ С.-Петерб. 1797 года. 6.) Истинный Мессія, или доказательство о божественномъ пришествіи въ міръ Іисуса Христа, и о его божествѣ, печатанъ въ Москвѣ 1801 года. 7.) Опытъ о совершенствѣ изъ Формея печатанъ въ С.-Петерб. при Синодѣ 1805 года. Сверхъ сихъ книгъ перевелъ онъ въ 1787 году съ латинскаго языка книгу: Изслѣдованіе свойства субботы и покоя новаго завѣта, сочин. Кондееля; въ 1801 году сочинилъ молебенъ о возшествіи на престолъ, или паче о коронаціи Государя Императора Александра 1-го, но обѣ сіи не были напечатаны; въ томъ же году въ бытность Государя Александра 1-го въ Могилевѣ, по имянному указу поручено было ему Анастасію разсмотрѣть и исправить книгу: О паденіи и разрушеніи Римской Имперіи, твореніе Гиббона англичанина. По прибытіи въ Астрахань началъ было Анастасій собирать толкованіе на евангеліе Іоанна Богослова, толкованное Анастасіемъ въ Могилевѣ въ церкви по воскреснымъ и праздничнымъ днямъ: но и сіе осталось неокончено. Можетъ быть остались въ рукописяхъ и еще какія его сочиненія, (ибо незадолго предъ смертію писалъ онъ къ другу своему: „Естъ у меня мои труды; но иные не выправленные, другіе не оконченные, третіе не переписаны; Богъ знаетъ, приведу-ли къ концу недоконченная). Но объ оныхъ нынѣ неизвѣстно: будущее можетъ быть время оныя откроетъ, и будутъ въ свѣтъ изданы.

Кантъ. Все на свѣтѣ семъ превратно, все на свѣтѣ суета, все подобно колесу: одна спица вверхъ идетъ, другая низится, снизу вверхъ опять пойдетъ, сверху внизъ она катится. Все на свѣтѣ семъ гибко, ломко, тлѣнно, постоянства нѣтъ нигдѣ: учися разбирать людей, учися разбирать людей, владѣй собой, владѣй, владѣй! Другой кантъ сочиненъ тѣмъ же Анастасіемъ: Коль славенъ нашъ Господь въ Сіонѣ.

Епитафія преосвященному Анастасію архіепископу Могилевскому и Бѣлорусскому, потомъ Астраханскому и Кавказскому.

Другъ добродѣтели, другъ правды, пастырь стада,
Онъ бѣднымъ помогалъ, и сирыхъ былъ отрада,
Примѣрну жизнь ведя, любилъ благотворить,
И утѣшителемъ всегда несчастнымъ быть!
Но ахъ! жестокая смерть уже его сразила,
Се Анастасія печальная могила.

Стихи на кончину Преосвященнаго Анастасія.

И ты-ль скончался, пастырь мирный,
И тыль въ тьму смертную грядешь:
Нѣтъ! нѣтъ! ты взятъ въ страны ефирны.
Ты тѣломъ мертвъ, душей живешь;
Живешь и именемъ и дѣломъ,
И въ ликѣ Ангеловъ веселомъ.
Красуешься отнынѣ тамъ.
Уста замолкли велегласны,
Померкъ, увы! весь зракъ твой красный.
Такъ, такъ угодно небесамъ.

Блаженна паства та бываетъ,
Надъ коей пастырь добрый бдитъ,
Стопы та пастыря лобзаетъ,
Для ней себя сей нещадитъ.
Любви и кротости примѣромъ
Съ самимъ онъ знаетъ изувѣромъ
Раздоръ зловредный прекратить:
И истинѣ святой въ отраду,
Безбожію тлетворна яду
Не дастъ въ ея предѣлахъ лить.

Вдовицы, сиры и убоги
Находятъ въ немъ себѣ отца,
Несчастны обрѣтаютъ многи
Блаженства своего Творца.
Христа за образъ онъ пріемлетъ,
Велѣніямъ Его лишь внемлетъ:
Готовъ онъ зло простить врагамъ,
Свой клеветѣ слухъ затворяетъ,
Миръ, братолюбье водворяетъ,
Своимъ любезенъ онъ овцамъ.

Такихъ былъ качествъ Анастасій,
Другъ человѣковъ, другъ Христовъ.
Блюститель мира и согласій,
Защитникъ сирыхъ и покровъ.
Восторгъ вливалъ въ серца священный,
Когда въ одежды облеченный
Къ престолу Божью приступалъ:
Имѣя свыше вдохновенье,
Въ народъ вперялъ благоговенье,
Въ безстрашныхъ Божій страхъ вселялъ:

Великъ душей, великъ дѣлами,
Безъ самолюбья мудръ былъ онъ;
Не льстился ложными хвалами,
Зналъ истины во всемъ законѣ.
Добро творить для всѣхъ рожденный,
Возвысилъ много санъ священный,
Въ забвеньи сущихъ воскресилъ;
Монарше зря благоволенье
Онъ то имѣлъ лишь попеченье,
Левитскій чинъ чтобъ счастливъ былъ.

И духъ его и сердца чувство
Не зрѣлъ ли кто въ бесѣдахъ съ нимъ?
Не тожъ ли вкротчиво искуство
И въ письменахъ его мы зримъ?
Когда же ихъ одно лишь чтенье
Рождаетъ живо впечатлѣнье:
Представь, какъ самъ онъ провѣщалъ!
Не громъ и молнію пущаетъ,
Умомъ умы, сердца плѣняетъ:
Отъ славы въ славу возрасталъ.

Покойся, архипастырь, вѣчно,
Въ превыспреннихъ живи странахъ;
Мы здѣсь тебя любя сердечно
И самый будемъ чтить твой прахъ.
Вѣнецъ твой честенъ и нетлѣненъ,
Къ Христу отшелъ ты неизмѣненъ,
Душей къ Нему всегда пылалъ:
Свѣтильникомъ Его былъ вѣры:
И се отъ бренныя сей сферы
Онъ въ небеса тебя пріялъ. *(Феоф.)*.

Формуляръ архіепископа Могилевскаго Варлаама Шишацкаго.

18-й Архіепископъ Варлаамъ Шишацкій, родился въ 1750 г. природою изъ малороссійскихъ переяславскихъ поселянъ, обучался въ Переяславской семинаріи: инфимѣ, грамматикѣ, синтаксимѣ, поэзіи, риторикѣ, философіи и богословіи; языкамъ латинскому и польскому, потомъ посланъ былъ для лучшаго образованія въ Кіевскую Академію; по окончаніи академическаго курса, когда Ея Императ. В. И. Е. П, изволила быть въ Кіевѣ и Высочайшимъ имяннымъ указимъ повелѣла избрать двухъ лучшихъ студентовъ и для лучшаго ихъ образованія послать на казенный счетъ въ Италію въ Римъ; то вслѣдствіе таковаго указа избранъ и посланъ былъ съ другимъ студентомъ вышепрописанный Варлаамъ, бывшій въ свѣтскомъ званіи Григорій Шишацкій, яко первѣйшій, по превосходнымъ успѣхамъ, Кіевской Академіи студентъ; но по случившимся въ то время въ Италіи военнымъ дѣйствіямъ, не бывъ въ Римѣ, принуждены были возвратиться опять въ Кіевъ; до постриженія въ монашество находился въ Переяславской Семинаріи разныхъ классовъ: инфимы, грамматики, синтаксимы, поэзіи, риторики, философіи и богословіи профессоромъ; по постриженіи въ 1776 г. въ монашество былъ префектомъ и ректоромъ, въ 1780 г. произведенъ во игумена Минской епархіи въ бывшій прежде заштатный польской области Мошногорскій монастырь; а оттуда переведенъ въ Переяславскій Михайловскій. По упраздненіи же епархіи Переяславской и по учрежденіи вмѣсто ея Новгородско-Сѣверской, переведенъ въ 1785 году въ ректорскую тамошней Новгородско-Сѣверской семинаріи должность, и начальствовалъ въ Маношинскомъ монастырѣ, присутствуя и въ Консисторіяхъ обѣихъ тѣхъ епархій: Переяславской и Новгородско-Сѣверской. Въ 1787 году по указу изъ Синода отправленъ былъ въ Польшу для управленія тамъ Виленскимъ Свято-Духовскимъ и другими приписными къ нему монастырями; но по происшедшему въ Польшѣ возмущенію, будучи въ опасности, удалился изъ Польши въ Бѣлоруссію, въ Могилевъ и проживалъ въ Буиницкомъ Свято-Духовскомъ монастырѣ близъ Могилева, чрезъ цѣлый годъ подъ покровительствомъ Могилевскаго архіепископа Георгія Кониского; по прожитіи года изъ Могилева отправился съ рекомендательнымъ письмомъ Георгія въ С.-Петербургъ, и произведенъ въ 1791 году во архимандрита во второклассный Новгородскій Вяжицкій монастырь, изъ котораго вслѣдствіе имяннаго Высочайшаго повелѣнія отправленъ къ Минскому архіепископу для пособія ему въ обращеніи тамошнихъ униатовъ въ православіе, и былъ опредѣленъ въ Дятеловицкій монастырь. Въ 1795 году апрѣля 12 по имянному Высочайшему указу посвященъ въ Кіевѣ во

епископа Волынско-Житомирскаго. Въ 1805 году Всемилостивѣйше пожалованъ онъ кавалеромъ ордена Св. Анны первой степени и переведенъ въ Могилевскую второкласную епархію, по переведеніи изъ оной архіепископа Анастасія въ Астраханскую епархію; а въ 1808 году возведенъ въ санъ архіепископа, именовался архіепископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ. Онъ былъ 3-й архіепископъ Могил. въ 1812 г.

О Французскомъ нашествіи на Бѣлоруссію.

Наполеонъ Бонапарте, Французскій Императоръ и Италійскій Король, предпринимаясь съ давняго времени разрушить могущество Россійской Имперіи, и когда всѣ обстоятельства текли по желанію Наполеона: то онъ, намѣреваясь пойти войною на Россію, вызвалъ большую часть своихъ французскихъ войскъ изъ Гишпаніи, гдѣ около пяти лѣтъ продолжалися сраженія Франціи съ Гишпаніею, набралъ во Франціи новыхъ конскриптовъ (рекрутъ) 120 тысячь и присоединя къ онымъ свою гвардію, послалъ сію армію въ Пруссію и Варшавское Герцогство на границы Россіи, гдѣ присоединились къ нимъ вспомогательныя войска: Австрійскія, Прусскія, Саксонскія, Баварскія, Италіанскія, Испанскія, Португальскія; а все войско Наполеоново состояло изъ французовъ, италіянцевъ, швейцарцевъ, индерландцевъ, австрійцевъ, венгерцевъ, баварцевъ, виртембергцевъ, саксонцевъ, вестфальцевъ, прусаковъ, поляковъ, иллирійцевъ, португальцевъ, плѣнныхъ испанцевъ, мамелюковъ и далматовъ. Французская армія имѣла въ себѣ всѣ европейскіе народы твердой земли, кромѣ россіянъ. Можно сказать смѣло, что подобной арміи никогда не заключала Европа въ своихъ предѣлахъ. Она страшна была не одною многочисленностію; воинская слава Наполеона, пріобрѣтеннаа его щастіемъ и необыкновенными успѣхами, опытность генераловъ и буйство солдатъ, пріобыкшихъ къ воинскимъ трудамъ въ безпрестанныхъ походахъ, придавали ея силѣ болѣе блеску. Наполеонъ прибывши въ Пруссію, принялъ надъ оною главное начальство. Армія раздѣлена была на корпусы, которые состояли подъ командою слѣдующихъ: Первый корпусъ, подъ предводительствомъ маршала Д'Аву принца Экмюльскаго, состоялъ изъ 80,000; вторый корпусъ, подъ предводительствомъ маршала Удино—изъ 45,000; третій корпусъ подъ предводительствомъ маршала Нея — изъ 45,000; четвертый корпусъ составляла Италіянская армія подъ предводительствомъ вице-короля Италіянскаго, въ коей было: Италіянская гвардія, 15,000 италійскаго войска, 25,000 французскаго войска и два полка далматскихъ: всего 55,000; пятый корпусъ, составленный изъ вестфальскихъ и другихъ германскихъ войскъ, находился подъ предводительствомъ Вестфальскаго короля — 30,000; шестый корпусъ, изъ польскихъ войскъ, подъ предводительствомъ польскаго князя Понятовскаго; седмый корпусъ состоялъ изъ саксонскихъ войскъ, подъ предводительствомъ генерала и графа Ренье—30,000. Осьмый корпусъ составленъ изъ 15,000 французскаго войска, 35,000 прусскаго войска, 10,000 рейнскаго союза, а всего 60,000, и находился подъ предводительствомъ маршала Магдональда Дюка Тарентскаго; девятый корпусъ составляли: 30,000 французъ., 15,000 конфедератскихъ войскъ, а всего 45,000; командовалъ онымъ корпусомъ маршалъ Викторъ Дюкъ де-Беллуна; десятый корпусъ подъ предводительствомъ маршаловъ Монсея Дюка

Корнеліанскаго, Бесьера Дюка Истрійскаго и Мортье Дюка Тревизскаго, состоялъ изъ 20,000 старой французской гвардіи, 15,000 новой французской гвардіи, 5,000 старой конной гвардіи, а всѣхъ 40,000. Вспомогательный Австрійскій корпусъ, подъ начальствомъ князя Шварценберга, состоялъ изъ 30,000. Кавалерія составлена была изъ шести дивизій и 10,000 легкой пѣхоты подъ начальствомъ Неаполитанскаго короля, 35,000. Большой резервный паркъ пѣшей артиллеріи—160 орудій съ 800 снарядныхъ ящиковъ—4,000 войска. Большой паркъ легкой артиллеріи 150 орудій съ 400 снарядныхъ ящиковъ, 3,000 войска. Сіи два корпуса были подъ начальствомъ дивизіоннаго генерала и инспектора артиллеріи графа Де-Ебло. Баталіонъ понтонщиковъ 900 челов.; два баталіона піонеровъ—1,800 чел.; отрядъ милеровъ (?) 300 ч.; 18 ротъ инвалидныхъ салдатъ—1,200 ч.; баталіонъ саперовъ и флотскихъ инженеровъ—900 ч.; три баталіона фурманщиковъ, для упряжекъ телегъ, фуръ и прочаго 2,500 ч.; отрядъ печниковъ и каменщиковъ—3,000 ч.; провіантскихъ чиновниковъ—2,000.

Итого въ цѣлой французской арміи было, считая свиту Императора Наполеона, королей, вице-короля, маршаловъ, генераловъ, лѣкарей, аптекарей и прислужниковъ въ арміи всѣхъ—575,500 человѣкъ. Каждый корпусъ большой арміи имѣлъ при себѣ артиллерійскій паркъ съ 16 орудій, резервнымъ называемый,—и такъ въ резервныхъ паркахъ было 176 орудій и 528 снарядныхъ ящиковъ; кромѣ того, всякій полкъ имѣлъ по положенію 8 пушекъ и всякая пѣхотная дивизія 16. По сему разчисленію полевыхъ орудій во французской арміи было 784, а зарядныхъ ящиковъ 1,568. Императорская гвардія имѣла 150 пушекъ. Итого во французской арміи было всѣхъ пушекъ 1,194. Зарядныхъ ящиковъ 2,768. Всѣхъ дивизій 49. Полковъ, не считая гвардіи, 98.

Вотъ съ какимъ непріятелемъ должна была Россія сражаться. Наполеонъ, напыщенный прежними своими успѣхами и увѣренный напередъ въ новыхъ неистовыхъ своихъ предпріятіяхъ, твердо, съ чрезвычайною гордостію отвѣчалъ на миролюбивыя предложенія Россійскаго Императора, и дѣлалъ съ своей стороны самыя наглыя и несправедливыя требованія.

1812 года іюня въ 19 день, страшная Наполеонова армія внезапно, въ одно время въ четырехъ мѣстахъ: въ Юрбургѣ, въ Ковно, Олитѣ и Меричѣ перешла Нѣманъ, безъ всякаго предварительнаго о томъ извѣстія.

Долгое время французскія корпусы маневрировали и утомлялись переходами безполезно; а россійскія войска уклонялись отъ неравнаго сраженія. Наконецъ корпусы первой западной Россійской арміи соединились 27 іюня по рѣкѣ Двинѣ при городѣ Дриссѣ, потомъ прошедши Полоцкъ и Витебскъ, приближились къ Смоленску, чтобъ соединиться со второю россійскою арміею. Корпусъ графа Витгенштейна остался при Дриссѣ, для обезпечиванія Псковской дороги. Между тѣмъ французское войско, занявши Шавель, Ковно и проч. напало на Вильну. Смятеніе народа въ ономъ городѣ было чрезвычайно. Поляки, бѣгавши по улицамъ, кричали: „Виватъ Наполеонъ". А русскіе спѣшили изъ города. Французы въ залогъ своей пріязни начали все грабить: снимали

съ каждаго попавшагося имъ платье, забирали въ домахъ все, что было хорошаго и льстило ихъ корыстолюбію; останавливали на дорогѣ кареты, выпрягали изъ оныхъ лошадей подъ свои повозки, и дѣлали другія неистовства и даже смертоубійства. Генералъ Платовъ, командовавшій легкими войсками второй арміи 28 іюня въ окрестностяхъ города Слонима, при мѣстечкѣ Мирѣ, встрѣтилъ вестфальскаго короля, шедшаго на Платова съ семью уланскими полками; Платовъ разбилъ короля Вестфальскаго, обратилъ въ бѣгство и преслѣдовалъ на 15 верстъ съ великимъ для Вестфальцевъ урономъ. Австрійскія войска составляли правое крыло французской арміи въ юго-западныхъ губерніяхъ Россіи, а Пруcкія лѣвое къ Курляндіи, самъ Наполеонъ предводительствуя главною арміею, предположилъ направить путь чрезъ Витебскъ, Смоленскъ на Москву.

Генералъ лейтенантъ Эртель 30 Августа одержалъ побѣду надъ корпусомъ генерала Дзивановскаго вышедшаго изъ Могилева. На возвратномъ пути французской арміи изъ Москвы, по выходѣ изъ Смоленска Наполеона, подъ Краснымъ Ноября 4 д. было сраженіе для него бѣдственное и ужасное.

Маршалъ Даву, принцъ Экмюльскій, предводитель перваго корпуса Наполеоновой арміи и исправлявшій въ Могилевѣ должность могилевскаго губернатора, пріобрѣлъ себѣ спасеніе постыднымъ бѣгствомъ и въ безпорядкѣ и торопливости потерялъ свой маршальской жезлъ, который достался въ руки побѣдителямъ. Въ сей достопамятный день непріятели потеряли, кромѣ великаго числа убитыхъ, одними плѣнными двухъ генераловъ, 58 штабъ и оберъ-офицеровъ, 9,170 нижнихъ чиновъ, 70 пушекъ и 3 знамя.

Авангардъ большой россійской арміи слѣдовалъ за Наполеономъ по пятамъ, имѣвшемъ 70 тысячь послѣ сраженія бывшаго при городѣ Борисовѣ на берегахъ рѣки Березины, въ которой французскаго войска не мало утонуло; чрезъ Березину переправилось только около 40 тысячь въ жалостнѣйшемъ положеніи. Жестокій морозъ довершилъ ихъ погибель; почти всѣ побросали ружья, у большой части не было ни сапоговъ, ни башмаковъ, ноги обвертывали они попонами, старыми ранцами и шляпами. Каждый окутывалъ голову и плеча всѣмъ тѣмъ, что ему попадалось, дабы какъ нибудь прикрываться отъ стужи, старыми мѣшками, изодранными рогожами и шкурами съ лошадей недавно содранными. Они привыкши къ теплому въ своихъ сторонахъ климату, не могли терпѣть стужи суроваго россійскаго климата. Какъ былъ тотъ изъ нихъ щастливъ, кто имѣлъ у себя какой нибудь лоскутъ мѣха! Офицеры и солдаты шли въ безмолвномъ молчаніи.

Гвардія Наполеонова ничѣмъ уже не отличалась, будучи въ такомъ же положеніи. Путь, по которому шла французская армія, усѣянъ былъ трупами, и каждый ночлегъ, бивакъ, гдѣ оная ночевала, на другой день походилъ на мѣсто сраженія. Оставшіеся въ деревняхъ строенія были зажигаемы, и на каждомъ пожарищѣ лежали кучи мертвыхъ французовъ, которые приближась къ огню, не имѣли послѣ силъ отъ онаго отползти. Другіе съ босыми ногами таскались по дорогѣ, не зная сами куда. Многіе

сидя на торжищахъ, жарили въ огнѣ лошадиное мясо и тѣла своихъ товарищей, и старались утолить оными свой голодъ. Такъ караетъ Всемогущій Творецъ оскорбившихъ Его человѣколюбіе.

Въ сіе время спѣшилъ Наполеонъ безъ памяти чрезъ Плетеницы, Молодечно, Сморгони къ Вильнѣ, оставя на произволъ судьбы свою армію въ такомъ ужасномъ положеніи.

Измѣна преосв. Варлаама.

За нѣсколько времени предъ нашествіемъ французовъ на Могилевъ, когда Оршанскія монахини просили его о монастырскихъ надобностяхъ, приводя, что на то онѣ, монахини, имѣютъ отъ древнихъ московскихъ государей жалованныя грамоты, то архіепископъ Варлаамъ сказалъ имъ: „что вы мнѣ приводите московскихъ государей? я самъ государь въ своей епархіи,—кто мнѣ укажетъ“? О таковомъ его, Варлаама, отзывѣ жаловались на него помянутыя монахини Ея Императорскому Величеству блаженной памяти Императрицѣ Маріи Θеодоровнѣ. Какъ изъ поданнаго на его, архіепископа, Ея Императорскому Величеству блаж. п. Императрицѣ Маріи Θеодоровнѣ Оршанскаго монастыря монахинями прошенія видно, что онъ дерзнулъ назвать себя государемъ въ своей епархіи.

Вноска о бракахъ французскихъ.

Во время бытности французовъ въ Могилевѣ, французская временная коммиссія, въ которой были президентами мерь и префектъ, предполагала уже въ Бѣлоруссіи учинить постановленіе, по примѣру французскому, о бракахъ временныхъ и вѣчныхъ; временные должны были быть двулѣтніе, трилѣтніе, пятилѣтніе и такъ далѣе, а вѣчные браки должны до смерти мужа или жены продолжаться.

Временные браки должны быть по обязательствамъ мужа и жены, даннымъ по единодушному согласію мужа и жены, а вѣчные по бракосочетанію священническому, безъ развода; временнымъ по истеченіи срока обязательнаго дозволялось разводиться по желанію мужа или жены или обоихъ, и раздѣлять дѣтей, мужу женскій полъ брать, а женѣ мужескій, и таковымъ позволялось, по ихъ собственному желанію, по разводѣ или безженно жить, или беззамужно, или за другихъ выходить женамъ, а мужамъ на другихъ жениться, какими имъ угодно браками—временными или вѣчными. Во Франціи же, если кто желаетъ вступить въ бракъ, должны оба, мужъ и жена, явиться въ назначенное для сего особенное судебное мѣсто, въ которомъ, по забраніи справокъ о поведеніи обоихъ, и по освидѣтельствованіи врачебною управою не имѣетъ ли кто изъ нихъ какой болѣзни, если оказались поведенія хорошаго и здоровыми, то дозволялося вступать въ бракъ какой либо, если же оказались худаго поведенія и нездоровыми оба лица, или одно которое изъ нихъ, то таковымъ запрещалося вступать въ браки, дабы дѣти ихъ не были подобны родителямъ своимъ по поведенію или здравію.

Законы на основаніи которыхъ осужденъ Могилевскій архіеп. Варлаамъ.

Въ правилахъ и канонахъ изображено: въ книгѣ премудрости Соломоновой, гл. 6. ст. 1 и 3 *Царемъ держава дана есть отъ Господа и сила отъ вышняго.* Въ евангеліи отъ Мат. гл. 22, ст. 21 и Мар. гл. 12 ст. 17: *Воздадите убо кесарева кесареви и Божія Богови.* Лук. гл. 12 ст.47: *Рабъ вѣдѣвый волю господина своего и не уготовавъ, ни сотворивъ по воли его,*

біенъ будетъ много, не вѣдѣвый же, сотворивъ же достойная ранамъ, біенъ будетъ мало; всякому же ему же дано будетъ много, много взыщется отъ него. Въ посланіи Ап. Пет. гл. 2 с. 18 и 19: *Бога бойтеся, царя чтите, рабы повинуйтеся во всякомъ страсѣ владыкамъ, не токмо благимъ и кроткимъ, но и строптивымъ.* Ап. Пав. къ Рим. гл. 13: *Всяка душа властемъ предержащимъ да повинуется, нѣсть бо власть, аще не отъ Бога, сущія же власти отъ Бога учинены суть, тѣмъ же противляйся власти, Божію повелѣнію противляется, противляющіеся же собою грѣхъ пріемлютъ.* Св. апостолъ въ 25-мъ правилѣ: „въ блудѣ бывъ святитель, или въ клятвѣ, или въ татьбѣ, да извержется, а не отлучится, глаголетъ бо писаніе: не отметнися дващи вкупѣ. Въ толкованіи: епископъ, или пресвитеръ, или діаконъ, или который причетникъ, аще ятъ будетъ въ блудѣ, или клятвѣ, или татьбѣ, довольно есть ему осужденіе, еже извержену быти отъ сана, и не подобаетъ тако отлучити, да не дващи муку претерпитъ еже есть отнюдъ не человѣколюбно. 84-мъ:“ Аще кто досадитъ цареви, или князю безъ правды, аще есть причетникъ, да извержется, аще же мірскій человѣкъ, да отлучится. Въ толкованіи: Моисеовъ Законъ рече: князю людей своихъ да не речеши зла; и верховный Ап. Петръ царя чтить повелѣваетъ, и вся сущія въ величествѣ, рекше во власти, паче и еще тогда, егда невѣрными бяху. Досаждати убо цареви или князю возбранено есть, обличати же подостоянію не есть возбранено, аще изобличенію словеса люта (лѣпа?) суща зѣло, ни досажденіе обличаемымъ вмѣняются, безъ правды убо досаждати не оставляетъ правило, якоже отъ различія разумѣти; по правдѣ же кто обличаетъ царя или князя, достоинъ муки. Тридесять же шестая грань книгъ царскихъ въ 13 главѣ сице рече: Аще кто зло речетъ на царя, повиненъ есть муцѣ; но подобаетъ о немъ извѣстити цареви, и аще будетъ скудостію ума изреклъ, нерадя о немъ, или отъ неистовства, да помилованъ будетъ. Аще ли же и пообидѣнъ бывъ, да простится. Уложенія 2 главы въ стат. 2-й: Будетъ кто при державѣ царскаго величества, хотя Московскимъ государствомъ завладѣть и государемъ быть, и для того своего злаго умышленія начнетъ рать собирать или кто царскаго величества съ недруги учнетъ дружиться, и совѣтными грамотами ссылатися и помочь имъ всячески чинить, чтобы тѣмъ государствомъ завладѣть или какое дурно учинить, и про то на него кто извѣститъ, и по тому извѣту сыщется про тое его измѣну до прама, и такова измѣнника потому же казнить смертію. — Воинскаго устава въ артикулахъ 130-мъ: Кто отъ непріятеля патенты или манифесты добровольно пріиметъ и въ обрѣтающейся землѣ разнесетъ, оный по состоянію дѣла на тѣлѣ или животомъ наказанъ будетъ; — 101 въ толкованіи: Коль болѣе чина и состоянія преступитель есть, толь жесточае оный накажется, ибо оный долженствуетъ другимъ добрый примѣръ подавать, и собою оказать, что оные чинить имѣютъ. Въ имянномъ 1724 года генваря 20-го дня Высочайшемъ указѣ Его Императорское Величество указалъ: всѣмъ подчиненнымъ какъ въ Сенатѣ и Синодѣ, такъ во всѣхъ коллегіяхъ, канцеляріяхъ и во всѣхъ мѣстахъ всего государства, гдѣ какія дѣла отправляются, быть въ послушаніи у своихъ командировъ во всемъ, что не противно указу, а ежели что противно, того отнюдъ не дѣлать подъ наказаніемъ, яко преступнику ука-

за, но долженъ командиру своему тайно объявить, что то противно указамъ, и ежели непослушаетъ, то протестовать и доносить вышнему надъ тѣмъ командиру, кто приказываетъ, а ежели и въ томъ таковую увидитъ противность, то генералу-прокурору или, въ небыткость его, оберъ-прокурору, а ежели и въ нихъ усмотритъ въ томъ противность, то доносить Его Величеству, и чтобъ была самая истина, а ежели явится неправда, за то наказанъ будетъ самъ, якобы онъ то сдѣлалъ. Въ присягѣ архіерейской между прочаго: Обѣщаюся ничтоже творити ми по нуждѣ, аще и отъ сильныхъ лицъ, или отъ множества народа нудиму, аще и смертію мнѣ воспретятъ, велящe что сотворити ми паче божественныхъ и священныхъ правилъ. Еще обѣщаюся и клянуся, что долженъ есмь и по должности хощу и всячески тщатися буду Его Императорскому Величеству моему всемилостивѣйшему государю императору Александру Павловичу самодержцу Всероссійскому, и Его Императорскаго Величества Всероссійскаго престола наслѣднику, который назначенъ будетъ, вѣрно и нелицемѣрно служить и во всемъ повиноваться, не щадя живота своего до послѣдней капли крови и всѣ по Высокому Его Императорскаго Величества самодержавству, силѣ и власти принадлежащая права и прерогативы, (то есть, преимущества) узаконенныя и и узаконяемыя, по крайнему разумѣнію, силѣ и возможности предостерегать и оборонять, и при томъ по крайней мѣрѣ стараться споспѣшествовать все, что къ Его Императорскаго Величества вѣрной службѣ и пользѣ государственной во всякихъ случаяхъ касаться можетъ, о ущербѣ же Его Величества интереса вредѣ и убыткѣ, какъ скоро о томъ увѣдаю, не токмо благовременно объявлять, но и всякими мѣрами отвращать и не допущать тщатися и церковную и всякую мнѣ ввѣренную тайность крѣпко хранить буду.

О консисторскихъ чиновникахъ, присягнувшихъ вмѣстѣ съ архіеп. Варлаамомъ Наполеону I.

Бывшій въ Могилевской консисторіи секретарь коллежскій ассесоръ Осипъ Демяновичъ, а также приказные служители и прочіе свѣтскаго званія находившіеся въ вѣдомствѣ Могилевской епархіи, учинившіе таковую же незаконную присягу (на вѣрность Наполеону I), отосланы изъ Могилевской консисторіи въ Могилевское губернское правленіе съ послужными объ нихъ списками для поступленія съ ними по точной силѣ означеннаго высочайше конфирмованнаго доклада [1]). А дабы чрезъ отлучку таковыхъ приказныхъ служителей не послѣдовала остановка въ производствѣ дѣлъ по Могилевской консисторіи, то предписано было указами изъ Сѵнода преосвященнымъ Михаилу архіепископу Черниговскому, Иринею епископу Смоленскому и Анатолію епископу Полтавскому, чтобы изъ консисторій ихъ отправлены были немедленно, изъ Черниговской два, а изъ Смоленской и Полтавской по одному повытчику, выдавъ имъ на прогоны по числу верстъ деньги и о количествѣ денегъ донесть Сѵноду для возвращенія. Что же касается до нижнихъ канцелярскихъ служителей опредѣлено было потребное число избрать изъ семинаристовъ Могилевской семинаріи, кои способными къ тому оказалися и сами пожелали.

---

[1]) Т. е. доклада по дѣлу архіеп. Варлаама. См. Арх. Сборникъ Т. II, стр. LXXXIX—XCVI.

1813 года въ іюлѣ мѣсяцѣ Варлаамъ изъ архіепископа сталъ простымъ монахомъ на 63 году и въ семъ чинѣ нѣсколько лѣтъ прожилъ въ Новгородско-Сѣверскомъ Спаскомъ монастырѣ, гдѣ и скончался. По смерти его оказалось въ наличности собственныхъ его денегъ 40 тысячь.

Могилевскою епархіею управлялъ епископъ Смоленскій и Дорогобужскій Ириней Фальковскій болѣе полгода отъ среднихъ числъ декабря 1812 года, до послѣднихъ числъ іюля 1813 года, а 28 іюля тогожъ года по имянному Его Императорскаго Величества Высочайшему указу послѣдовалъ изъ Святѣйшаго Правительствующаго Сvнода Могилевской духовной консисторіи указъ, о переведеніи на открывшуюся во второкласной Могилевской епархіи архіерейскую вакансію третье-класной Волынско-Житомирской епархіи епископа Даніила Наттокъ-Михайловскаго.

Новоопредѣленный Могилевскій и Витебскій епископъ Даніилъ тогожъ 1813 года въ мѣсяцѣ августѣ Всемилостивѣйше пожалованъ кавалеромъ ордена Св. Анны второй степени, въ мѣсяцѣ сентябрѣ прибылъ въ Могилевъ. Во время епископства его въ Могилевской епархіи пожалованъ онъ кавалеромъ ордена Св. Анны первой степени, и возведенъ въ санъ архіепископа. Во время епископства въ Могилевѣ епископа Даніила, 1820 года, по старанію его и ходатайству главнокомандующаго Барклая де Толи и всей главной квартиры, бывшей въ то время въ Могилевѣ, увеличенъ окладъ жалованья Могилевскаго катедральнаго Іосифскаго собора священно и церковно-служителямъ къ безбѣдному ихъ содержанію.

Пребываніе въ Могилевѣ главной квартиры 1-й Россійской арміи.

1815 года главная квартира первой россійской арміи вступила въ Могилевъ и пробыла въ оном до 1829 года. Въ бытность главной квартиры въ Могилевѣ, выстроена въ ономъ каменная манежъ на томъ мѣстѣ, гдѣ во время царствованія императрицы Екатерины II-й Алексѣевны выстроенъ былъ деревянный царскій дворецъ, въ которомъ Ея Императорское Величество во время пріѣздовъ въ Могилевъ изволила пребывать и тогда когда съ Римскимъ императоромъ Іосифомъ благоволила въ Могилевѣ заложить Іосифскій соборъ.

Изгнаніе изъ Могилева іезуитовъ.

1820 года марта 13 дня Его Императорскому Величеству государю императору Александру I Павловичу отъ министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія былъ поданъ докладъ о іезуитахъ слѣдующаго содержанія:

Узаконеніями Россійской Имперіи издавна запрещено было іезуитамъ имѣть пребываніе въ Россіи. Но не взирая на сіе, они находили способъ проницать въ предѣлы ея подъ разными видами. Почему императоръ Петръ I, коему извѣстны были руководствующія ихъ правила, въ 1719 году повелѣлъ всѣхъ іезуитовъ съ ихъ служителями выслать изо всѣхъ городовъ и земель россійскихъ и декларацію о семъ привѣсить къ Московской римско-католической церкви. Съ возвращеніемъ въ 1772 году Бѣлорусскаго края Россіи, вошли въ ея предѣлы и обитавшіе въ ономъ іезуиты.

Вскорѣ потомъ въ 1773 году буллою папы римскаго Климента XIV уничтожено іезуитское общество. Глава Римской церкви объявилъ его лишеннымъ всѣхъ принадле-

жавшихъ ему должностей, званій и отличій, всѣхъ имуществъ, домовъ, училищъ, коллегій и другихъ заведеній; отмѣнилъ всѣ статуты и постановленія, для онаго изданныя, и совершенно подчинилъ членовъ его, наравнѣ съ бѣлымъ духовенствомъ, епархіальнымъ епископамъ. Но іезуиты, пребывающіе въ Россіи, искали защиты у императрицы Екатерины II противъ папы, почитаемаго ими видимою главою ихъ церкви. Екатерина II-я, въ надеждѣ, что оставшіеся отъ всеобщаго уничтоженія члены сего ордена, отказавшись отъ всѣхъ дѣйствій, противныхъ гражданскому порядку, бывшихъ причиною уничтоженія ихъ общества, посвятятъ себя единственно воспитанію въ Бѣлоруссіи римско-католическаго юношества, которому бы они могли быть полезны своимъ просвѣщеніемъ, если бы оно было основано на любви христіанской, даровала имъ убѣжище въ бѣлорусскихъ губерніяхъ. Іезуитскому обществу не только предоставлены въ Бѣлоруссіи недвижимыя имѣнія, но еще велѣно было съ принадлежащихъ оному крестьянъ не собирать и податей казенныхъ. Но даровавъ ему покровительство, Екатерина II-я въ 1774 г. изрекла торжественно, что сіе покровительство продолжится до тѣхъ только поръ, пока іезуиты не преступятъ за границы начертаннаго имъ долга; а въ 1782 году Высочайше повелѣть соизволила, чтобы и самыя правила ордена іезуитскаго были наблюдаемы ими, по колику онѣ могутъ быть соглашены съ государственными постановленіями. Оказавъ снисходительную терпимость обществу, отверженному и папою, верховнымъ его начальникомъ, и всѣми державами Европы,—Россія могла по справедливости ожидать, что оно будетъ вѣрнымъ ея монарху и не нарушитъ ея законовъ: слѣдствія показали противное. Высочайшими указами и грамотами 12 декабря 1772 года, 12 мая 1774 года, 30 декабря 1778 года, 9 генваря 1780 и 17 генваря 1782 года повелѣно было іезуитамъ, которыхъ папа, при уничтоженіи ихъ общества, подчинилъ епархіальнымъ епископамъ, зависѣть отъ епархіальнаго ихъ архіерея; но они, не признавая уже папской власти, отрекались и въ Россіи отъ повиновенія духовному начальству; въ оправданіе же своего непокорства приводили они орденскія свои постановленія. Правительствующій Сенатъ еще въ 1782 году объявлялъ, что іезуиты, зная высочайшее предписаніе, по коему они обязаны повиновеніемъ архіепископу Могилевскому римско-католическому, своему истинному пастырю и главному препозиту, не должны отрекаться отъ сего, предписаннаго имъ, повиновенія; не должны, при столь ясно изображенной монаршей волѣ (по примѣру прежняго отзыва іезуитскаго провинціала), приводить въ защищеніе свое упоминаемыя ими орденскія правила. Въ 1800 году іезуиты допущены были въ С.-Петербургѣ къ богослуженію въ римско-католической церкви. Высочайше же утвержденнымъ въ 12 день фев. 1769 года Регламентомъ дозволено при сей церкви имѣть училище, въ которомъ могли бы образоваться одни только юноши римско-католическаго исповѣданія; но іезуитскій генералъ, увеличивъ безъ нужды число здѣшнихъ своихъ патеровъ, завелъ коллегію, въ которую начали они принимать юношество не только другихъ иностранныхъ исповѣданій, но и грекороссійской церкви. Іезуиты на семъ не остановились: они, вопреки кореннымъ государственнымъ узаконеніямъ, осмѣлились внушеніями своими обольщать и ввѣренныхъ имъ питомцевъ

и другихъ людей, принадлежащихъ къ грекороссійской церкви, и привлекать ихъ въ свое вѣроисповѣданіе. Сверхъ того, пользуясь отъ исправленія требъ и отъ найма обширныхъ домовъ церковныхъ доходами, въ коихъ не отдавали никому отчета, предписаннаго Регламентомъ и Высочайшимъ указомъ 14 мая 1801 года, и получая значительную плату за содержаніе пансіонеровъ, они не только не освободили церкви отъ прежнихъ долговъ ея, но еще обременили ее новыми. Все сіе, служа убѣдительнымъ доказательствомъ нарушенія государственныхъ законовъ, побудило Ваше Императорское Величество, въ охраненіе господствующей церкви, издать въ 1815 году указъ, коимъ іезуиты высланы изъ С.-Петербурга, и коимъ запрещенъ имъ въѣздъ въ обѣ столицы. Принимая же участіе въ благосостояніи здѣшней римско-католической церкви, Ваше Величество Высочайше повелѣть соизволили въ 1818 году уплатить отъ казны долги ея до 200,000 рублей простиравшіеся. Но удаленіе іезуитовъ изъ С.-Петербурга не послужило къ перемѣнѣ ихъ поведенія. Гражданскія и военныя начальства доносили, что іезуиты продолжаютъ дѣйствовать противузаконно. Въ коллегіи Могилевской привлекли они къ своему вѣроисповѣданію обучавшееся у нихъ греко-россійское юношество, и когда, для отнятія у нихъ къ тому способа, высочайше повелѣно, дабы въ Полоцкой Академіи и въ подвѣдомственныхъ ей училищахъ обучалось одно только римско-католическое юношество, начали они въ Витебскѣ обращать въ свое исповѣданіе военнослужащихъ греко-россійской церкви. И въ Сибири находящіеся іезуиты поступками своими не соотвѣтствуютъ той цѣли, съ какою были опредѣлены на свои мѣста. Подъ предлогомъ исправленія требъ, посѣщаютъ они и такія мѣста, въ которыхъ нѣтъ ни единаго римскаго католика, прельщаютъ простолюдиновъ и переманиваютъ ихъ въ свое вѣроисповѣданіе. Въ Саратовской губерніи дѣйствуютъ они по симъ же правиламъ. Папскими предписаніями и государственными узаконеніями запрещено обращать грекоунитовъ въ римско-католическое исповѣданіе, но генералъ іезуитскаго общества противопоставилъ и тѣмъ и другимъ папскую буллу, разрѣшающую греко-унитамъ въ такихъ мѣстахъ, гдѣ нѣтъ греко-унитскаго священника, принимать причастіе отъ римско-католическихъ. Я приводилъ еще въ 1815 году іезуитскому генералу на память имянный Высочайшій указъ 4 іюля 1803 года, въ которомъ сказано: „Также самая терпимость, которая заставляетъ правительство не прикасаться къ убѣжденію совѣсти въ дѣлахъ вѣры, должна бы была послужить правиломъ духовнымъ католическимъ властямъ въ поведеніи ихъ съ уніятами и воспретить имъ всякое совращеніе народа изъ уніи въ обрядъ римско-католическій. Если вѣра господствующая не дозволяетъ себѣ никакихъ понудительныхъ средствъ, то кольми паче вѣра терпимая не можетъ ихъ употреблять.“ И въ колоніяхъ обольщая послѣдователей евангельскаго исповѣданія, іезуиты посѣваютъ въ ихъ семействахъ безпорядки и несогласіе. Въ 1801 году іезуиты, обращая въ вѣру свою дѣтей еврейскихъ, употребляли насиліе: „Поступокъ,—по словамъ имяннаго Высочайшаго указа 21 августа тогожъ года,—несообразный ни съ общими правилами христіанской вѣры, насилія нетерпящей, ни съ государственными законами, всякой подговоръ и обольщеніе строго наказующими.“ Потребна была сила губернскаго

начальства, чтобы исторгнуть изъ іезуитскаго монастыря вышепомянутыхъ еврейскихъ дѣтей; но и послѣ сего іезуиты не исполнили Высочайшаго повелѣнія. Они дѣйствуютъ и нынѣ по тѣмъ же своимъ правиламъ. Самое употребленіе имуществъ, имъ принадлежащихъ, не согласно съ правилами христіанскаго человѣколюбія: ибо положеніе крестьянъ, іезуитскому ордену въ Бѣлоруссіи подвластныхъ, доказываетъ, сколь мало пекутся іезуиты о благосостояніи сихъ крестьянъ. Ваше Императорское Величество сами съ соболѣзнованіемъ видѣли нѣкоторыхъ изъ сихъ несчастныхъ, слѣпыхъ и увѣчныхъ, отпущенныхъ съ плакатными паспортами и просящихъ подаянія. По Высочайшему повелѣнію я писалъ къ іезуитскому генералу, что пускать по міру нищихъ и немощныхъ людей не сообразно съ христіанскими правилами, напаче когда іезуитское общество имѣетъ всѣ средства призрѣть ихъ. Таковы истины, относящіяся до іезуитскаго ордена. Могущественное государство, въ минуту преслѣдованія и бѣдствія іезуитовъ, принимаетъ ихъ подъ защиту своихъ законовъ: но чуждые благодарности, они нарушаютъ сіи благотворящіе имъ законы, упорно противополагаютъ имъ собственныя постановленія и, именуя себя миссіонерами, вопреки Высочайшему Регламенту 1769 года, запрещающему принимать сіе названіе римско-католическому духовенству, дѣйствуютъ посреди государства благоустроеннаго, какъ въ странѣ, свѣтомъ христіанства неозаренной. И когда всеобщая недовѣрчивость и справедливое негодованіе всей Европы ихъ преслѣдуютъ: Россія показываетъ имъ и довѣренность и уваженіе; она возлагаетъ на нихъ священную обязанность образовать юношей ихъ вѣроисповѣданія, дабы просвѣщая ихъ разумъ наукою, просвѣщали и сердце религіею; они употребляютъ во зло сію довѣренность; обольщаютъ неопытную молодость, и сами пользуясь благомъ терпимости, поселяютъ въ сердцахъ, ими обманутыхъ, жестокую нетерпимость, стремятся уничтожить оплотъ царствъ—привязанность къ отечественной вѣрѣ, и тѣмъ разрушить счастіе семействъ, производя въ нихъ гибельное разномысліе. Всѣ дѣйствія іезуитовъ направлены къ собственнымъ ихъ выгодамъ и распространенію власти, и совѣсть ихъ при каждомъ противозаконномъ поступкѣ удобно находитъ оправданіе въ правилахъ ихъ ордена. По свидѣтельству папы Климента XIV, іезуиты, съ самаго учрежденія ихъ общества, занимались низкими происками, имѣли безпрестанныя несогласія и раздоры въ Европѣ, Азіи и Америкѣ, не только между собою, но и съ другими монашескими орденами, свѣтскимъ духовенствомъ, съ учебными заведеніями, и даже дѣйствовали противъ правительствъ; многіе роптали на ихъ ученіе, противное добрымъ нравамъ и истинному благочестію; всѣ вообще упрекали ихъ въ излишней склонности къ пріобрѣтенію благъ житейскихъ. Какія средства не были употребляемы римскими папами для прекращенія козней іезуитскаго общества, всѣ онѣ остались совершенно не дѣйствительными. Чѣмъ болѣе возрастало негодованіе противъ сего общества, тѣмъ опаснѣе дѣлались ропотъ и волненіе въ умахъ,—тѣмъ болѣе разрывался союзъ любви христіанской, — тѣмъ болѣе усиливался духъ возмущенія. Нѣкоторые католическіе государи, не видя другихъ способовъ отвратить угрожающую церкви пагубу, принуждены были изъ областей своихъ изгнать іезуитовъ. Такъ (отзывался) объ нихъ папа, который

видя въ самыхъ коренныхъ правилахъ іезуитскаго ордена причину раздоровъ и зла, ими производимыхъ, уничтожилъ сіе общество, дабы возвратить миръ и порядокъ церкви Христовой. Еще тогда, когда іезуиты удалены были изъ С.-Петербурга, положено было выслать всѣхъ членовъ сего общества за предѣлы Россіи; но Ваше Императорское Величество соизволили оставить сію мѣру по той причинѣ, что надлежало прежде отыскать священниковъ, знающихъ иностранные языки, дабы по колоніямъ и другимъ мѣстамъ могли быть замѣщены ими іезуитскіе. Нынѣ, когда изъ собранныхъ мною свѣденій открылось, что въ другихъ орденахъ римско-католическаго исповѣданія есть потребное для колоній число священниковъ, знающихъ иностранные языки, а іезуиты показали себя, какъ изъ вышеизъясненнаго видно, еще виновнѣйшими, осмѣливаюсь я представить Вашему Императорскому Величеству, неблагоугодно ли будетъ Высочайше повелѣть:

1) Іезуитовъ, какъ забывшихъ священный долгъ, не только благодарности, но и подданнической присяги, и потому недостойныхъ пользоваться покровительствомъ россійскихъ законовъ, выслать, подъ присмотромъ полиціи, за предѣлы государства и впредь ни подъ какимъ видомъ и наименованіемъ не впускать въ Россію.

2) Полоцкую іезуитскую академію и подвѣдомственныя ей училища упразднить. Поелику же для бѣлаго римско-католическаго духовенства существуютъ семинаріи, какъ епархіальныя, такъ и главныя при Виленскомъ университетѣ, а монашествующимъ преподаются науки въ разныхъ монастыряхъ другихъ орденовъ, то и должны обучаться первые въ семинаріяхъ, а послѣдніе въ монастыряхъ; свѣтское же юношество, вмѣсто іезуитскихъ коллегій, будетъ образоваться въ училищахъ, зависимыхъ отъ университетовъ или въ самыхъ университетахъ. Начальство народнаго просвѣщенія приложитъ стараніе, чтобы, при нынѣшней перемѣнѣ, ежели нужно, учреждены были въ бѣлорускихъ губерніяхъ вновь училища для свѣтскаго юношества.

3) Къ приходамъ, гдѣ исправленіе требъ поручено было іезуитамъ и гдѣ нужно знаніе польскаго языка, опредѣлить по назначенію епархіальнаго начальства, священниковъ бѣлаго или монашествующаго духовенства изъ ближайшихъ мѣстъ. Въ тѣже приходы, въ коихъ находятся жители, неразумѣющіе ни польскаго, ни рускаго языка, отправить бѣльцовъ, или монаховъ, знающихъ языки прихожанъ. Но не прежде удалять іезуитовъ отъ приходовъ, какъ по прибытіи на ихъ мѣста другихъ священнослужителей. Епархіальное начальство, посредствомъ благочинныхъ или декановъ, будетъ пещись, чтобы въ богослуженіи и въ исправленіи мірскихъ требъ не было ни малѣйшей остановки.

4) Такъ какъ признается нужнымъ выслать іезуитовъ изъ губерній Витебской и Могилевской прежде прочихъ, то тѣхъ изъ нихъ, которые не имѣютъ на своей отвѣтственности движимыхъ и недвижимыхъ имѣній, отправить за границу немедленно; тѣхъ же, въ непосредственномъ вѣдѣніи коихъ находится что либо принадлежащее обществу, отправить по отобраніи сего имущества.

5) Всѣ наличныя деньги, документы, церковную утварь и прочее движимое и недвижимое имѣніе общества іезуитскаго, принять немедленно мѣстнымъ деканамъ или

духовнымъ визитаторамъ и депутатамъ съ городничими, земскими исправниками и стряпчими, за подписанiемъ описей здатчиками и прiемщиками.

6) Для прiема по описямъ библiотекъ, инструментовъ и прочихъ учебныхъ пособiй въ училищахъ, содержимыхъ на счетъ iезуитскихъ доходовъ, отрядить къ вышеозначеннымъ лицамъ чиновниковъ изъ училищнаго вѣдомства.

7) Наличные деньги, какiя отобраны будутъ отъ iезуитовъ, отдать въ приказы общественнаго призрѣнiя для приращенiя процентами, а вещи, за исключенiемъ нужныхъ къ употребленiю, запереть въ приличныхъ мѣстахъ и запечатать печатьми здатчиковъ и прiемщиковъ. Однѣ описи движимымъ и недвижимымъ имѣнiямъ доставить въ казенныя палаты, а другiя въ министерство духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенiя.

8) Недвижимыя имѣнiя съ крестьянами, по инвентарямъ или описямъ, поручить вѣденiю казенныхъ палатъ, которыя, приведя въ извѣстность доходы, будутъ наблюдать за цѣлостiю оныхъ, за порядочныхъ управленiемъ и заблагосостоянiемъ крестьянъ; но не причисляя ихъ къ казеннымъ, почитать особою статьею для римско-католическаго духовенства и богоугодныхъ предметовъ, донося министерству духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенiя по третямъ года объ управленiи сихъ имѣнiй.

9) Потребныя на высылку iезуитовъ и на отправленiе къ приходамъ другихъ священниковъ деньги отпускать изъ губернскихъ екстраординарныхъ суммъ, сколькожъ оныхъ будетъ выдано, гражданскiе губернаторы имѣютъ донести министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенiя для пополненiя изъ доходовъ iезуитскихъ имѣнiй.

10) На гражданскихъ губернаторовъ возложить наблюденiе, чтобы здача и прiемъ iезуитскихъ имуществъ, а также и высылка iезуитовъ, происходили безъ всякой остановки. Кто именно, когда и чрезъ какiя мѣста будетъ отправленъ и выѣдетъ за границу, губернаторы мѣстныхъ и пограничныхъ губернiй обязываются доносить министерствамъ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенiя и внутреннихъ дѣлъ.

11) Но естлибы члены iезуитскаго общества изъ уроженцовъ присоединенныхъ къ Россiи губернiй, не принявшiе еще никакихъ священныхъ степеней и находящiеся въ искусѣ, пожелали выйти изъ сего ордена, то имъ невозбранять остаться въ Россiи, возвратиться къ своимъ семействамъ и въ первобытное свое состоянiе, или вступить въ другой монашескiй орденъ. Равномѣрно и тѣ изъ iезуитовъ, кои совершили всѣ обѣты своего ордена и приняли уже какiя либо священныя званiя, могутъ, если пожелаютъ, испросить отъ римскаго престола разрѣшенiе на вступленiе въ другой орденъ, или въ бѣлое духовенство; но таковые должны нынѣже письменно объявить, что они рѣшились оставить iезуитское общество и перейти въ какой либо другой монашескiй орденъ или бѣлое духовенство; сiи отзывы ихъ имѣютъ быть немедленно представлены правительству для домогательства о томъ у Римскаго двора. Но будучи въ предѣлахъ Россiи, они не должны болѣе называться iезуитами и лишаются всѣхъ привиллегiй сего ордена.

Естьли Ваше Императорское Величество соизволите утвердить сiи предположенiя, то не благоугодно ли будетъ высочайше повелѣть управляющему министерствомъ внутреннихъ дѣлъ, министру финансовъ и мнѣ, каждому по своей части, приступить не-

медленно къ исполненію всѣхъ сихъ статей. Такимъ образомъ прекратится въ Россіи существованіе іезуитскаго общества, непокорнаго государственнымъ узаконеніямъ и властямъ, коимъ оно долженствовало повиноваться, по ученію св. апостола Павла, не токмо за страхъ, но и за совѣсть, удалены будутъ изъ Россіи люди, неимѣющіе истиннаго просвѣщенія, ниспосылаемаго свыше, люди не внемлющіе наставленію св. Ап. Іакова, коего словами папа римскій Климентъ XIV заключилъ буллу объ уничтоженіи іезуитскаго общества: Кто премудръ и худогъ въ васъ, да покажетъ отъ добраго житія дѣла своя въ кротости и премудрости. Аще же зависть горку имате и рвеніе въ сердцахъ вашихъ, не хвалитеся, ни лжите на истину. Нѣсть сія премудрость свыше нисходящи, но земна, душевна, бѣсовска; идѣже бо зависть и рвеніе, ту нестроеніе и всяка зла вещь. А яже свыше премудрость, первѣе убо чиста есть, потомъ же мирна, кротка, благопокорлива, исполнь милости и плодовъ благихъ, не сумнѣнна и нелицемѣрна. Плодъ же правды въ мирѣ сѣется творящимъ миръ.

Подлинный подписалъ: князь Александръ Голицынъ

На подлинномъ написано собственною Его Императорскаго Величества рукою тако:

Быть по сему.

Александръ.

Въ Санктпетербургѣ 13 Марта 1820 года.

По утвержденіи Его Императорскимъ Величествомъ министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія князя Александра Голицына прописаннаго доклада, немедленно посланы въ Бѣлоруссію указы и по полученіи ихъ 25 марта тогожъ дня объявлены іезуитамъ въ Полоцкѣ, Витебскѣ, Могилевѣ, Мстиславлѣ, Оршѣ и въ другихъ городахъ, гдѣ іезуиты пребываніе имѣли и въ силу оныхъ указовъ вдругъ отнято отъ нихъ все движимое и недвижимое имѣніе и опечатаны во всѣхъ городахъ іезуитскія коллегіи, библіотеки и кладовыя съ утварью церковною, а потомъ въ непродолжительномъ времени высланы они за границу въ Австрію; а мая 13 дня тогожъ 1820 года изъ Святѣйшаго Правительствующаго Сѵнода преосвященному Даніилу архіепископу Могилевскому и Витебскому и кавалеру послѣдовалъ указъ для свѣдѣнія о высылкѣ изъ Россіи іезуитовъ.

1821 года мая 31 дня преосвященный Даніилъ архіепископъ Могилевскій и Витебскій и кавалеръ ордена св. Анны первой степени скончался и погребенъ въ Спасо-Преображенской церкви.

1831 года іюля 16 дня (данъ) изъ Сѵнода Могилевской духовной консисторіи указъ о переведеніи Смоленской третеклассной епархіи епископа Іоасафа Стретенскаго въ Могилевскую второкласную епархію съ возведеніемъ его въ санъ архіепископа.

1826 года ноября 19 дня Его Императорское Величество Всероссійскій государь императоръ Александръ I Павловичъ скончался въ городѣ Таганрогѣ.

Тогожъ года ноябра 20 дня вступилъ на Всероссійскій престолъ государь императоръ Николай I Павловичъ.

1827 года марта 1 дня преосвященный Іоасафъ архіепископъ Могилевскій и Витебскій, послѣ продолжительной тяжкой болѣзни, скончался въ фольваркѣ и погребенъ въ Могилевѣ въ Спаской церкви. До опредѣленія въ Могилевскую епархію мѣстнаго архіерея, повелѣно было Могилевской духовной консисторіи, дабы оная дѣла, кои непосредственно принадлежатъ до разсмотрѣнія архіерейскаго, представляла преосвященному Смоленскому Іосифу съ своими мнѣніями, отсылая къ нему же преосвященному и ставленниковъ для посвященія, ежели сіе необходимо будетъ, по учиненіи предварительно надлежащаго имъ экзамена и производства дѣла по узаконенному порядку. Ставленниковъ препровождаемыхъ къ Смоленскому архіерею изъ Могилевской консисторіи, ежели не откроется никакого препятствія, посвящалъ бы на назначенныя имъ мѣста, и по посвященіи неукоснительно возвращалъ ихъ въ оную консисторію.

Тогожъ 1827 года апрѣля 5 д. изъ Сѵнода Могилевской консисторіи послѣдовалъ указъ по имянному Его Императорскаго Величества Высочайшему указу, состоявшемуся марта 19 дня, на поднесенномъ отъ Сѵнода докладѣ о переведеніи на открывшуюся во второклассной Могилевской епархіи архіерейскую вакансію епископа Вятскаго Павла, съ предписаніемъ Могилевской консисторіи, чтобы оная увѣдомила о новоопредѣленномъ преосвященномъ Могилевскія и Витебскія губернскія правительства и предписала всѣмъ Могилевской епархіи духовнымъ мѣстамъ о воспоминаніи имени его, преосвященнаго во всѣхъ монастыряхъ и церквахъ при священнослуженіяхъ по чиноположенію.

1831 года августа 19 дня изъ Сѵнода Могилевской духовной консисторіи послѣдовалъ указъ, по имянному Его Императорскаго Величества Высочайшему указу, состоявшемуся августа 7 дня на поднесенномъ отъ Сѵнода докладѣ, за собственноручнымъ Его Величества подписаніемъ, о переведеніи епископа Могилевскаго и кавалера Павла Морева на открывшуюся въ Тобольской Сибирской епархіи архіерейскую вакансію, съ повышеніемъ въ санъ архіепископа.

Холера въ Могилевѣ. 1831 года среднихъ числъ мая открылась въ Могилевѣ болѣзнь никогда не слыханная, такъ называемая холера, отъ которой весьма много умерло евреевъ и христіанъ, подобная моровой язвѣ; по 30 и болѣе человѣкъ въ день умирало. Поболѣвши нѣсколько только часовъ, вдругъ умирали. Оная болѣзнь холера во всей Россіи тогда же была, въ Могилевѣ около трехъ мѣсяцовъ продолжалась. Въ то время Его Императорское Высочество, великій князь Константинъ Павловичъ по выѣздѣ изъ Варшавы, по причинѣ бунта случившагося въ Варшавѣ отъ поляковъ, былъ проѣздомъ въ Витебскѣ, гдѣ отъ холеры скоропостижно скончался, котораго Могилевскій архіерей Павелъ Моревъ съ духовенствомъ и пѣвчими препровождалъ изъ Витебска до С.-Петербурга. Въ бытность его въ Петербургѣ объявленъ ему, Павлу Мореву, Высочайшій имянный указъ о переведеніи его изъ Могилева въ Тобольскъ, городъ Сибирскаго края.

Тогожъ 1831 года августа 25 дня въ Могилевской консисторіи полученъ указъ о переведеніи архіепископа Могилевскаго Павла въ Тобольскъ, а октября первыхъ

числѣ преосвященный архіепископъ Павелъ Моревъ выѣхалъ изъ Могилева и отправился въ Тобольскъ.

Тогожъ года августа 31 д. изъ Синода Могилевской духовной консисторіи послѣдовалъ указъ, по имянному Его Императорскаго Величества высочайшему указу, состоявшемуся августа въ 26 день на поднесенномъ отъ Синода докладѣ, о переведеніи на открывшуюся во второкласной Могилевской епархіи архіерейскую вакансію Гавріила епископа Калужскаго, а Могилевской консисторіи предписано указомъ, чтобы оная увѣдомя о новоопредѣленномъ преосвященномъ Могилевское гражданское правительство, предписала и всѣмъ Могилевской епархіи духовнымъ мѣстамъ о воспоминаніи имени его, преосвященнаго, во всѣхъ монастыряхъ и церквахъ при священнослуженіяхъ по чиноположенію, и какъ сама она, такъ и всѣ той епархіи духовнаго и мірскаго званія люди, по дѣламъ духовнымъ были бы ему, преосвященному, яко пастырю своему, на основаніи Духовнаго Регламента и указовъ Святѣйшаго Синода, послушны и подсудны. Полученъ въ Могилевской консисторіи сентября 5 дня.

Тогожъ 1831 года октября 4 д. преосвященный новоопредѣленный епископъ Могилевскій Гавріилъ Городковъ изъ Калуги прибылъ въ Могилевъ и за градскими воротами духовенствомъ, цехами и народомъ былъ встрѣченъ и отъ вратъ градскихъ Шкловскихъ изволилъ шествовать въ сопровожденіи духовенства, цеховъ и народа до Могилевскаго катедральнаго Іосифскаго Собора, гдѣ служилъ литургію, по отслуженіи отправился въ каретѣ въ Архіерейскій домъ съ колокольнымъ звономъ во всѣхъ градскихъ монастырскихъ и приходскихъ церквахъ.

Учрежденіе Полоцкой православной епархіи.

1833 года учреждена новая православная Полоцкая епархія, принадлежавшая Могилевской епархіи; въ оную третьекласную епархію первый епископъ посвященъ Смарагдъ, бывшій Кіевской Академіи ректоръ и богословскихъ наукъ профессоръ и Кіево-братскаго Богоявленскаго монастыря архимандритъ; онъ именуется епископомъ Полоцкимъ и Виленскимъ, живетъ въ Полоцкѣ, а бывшій іезуитскій полоцкій костелъ учиненъ православнымъ Николаевскимъ катедральнымъ соборомъ.

Учрежденіе православной Варшавской епархіи.

1834 года учреждена Варшавская епархія, и первый въ оную посвященъ во епископа Антоній Рафальскій, родомъ изъ Волыни. Онъ проѣздомъ былъ въ Могилевѣ и 1834 года августа 12 дня литургисалъ въ Спасо-Преображенской церкви.

Судьба заведеній іезуитскихъ въ Могилевѣ.

По высылкѣ въ 1820 году изъ Могилева іезуитовъ, монастырь іезуитскій занятъ былъ юнкерами, обучавшимися словесности, математикѣ и другимъ наукамъ и искуствамъ. Школы іезуитскія и другія строенія въ томъ же монастырѣ находившіяся, были обращены въ солдатскія казармы. Садъ вырубленъ и на томъ мѣстѣ пространный устроенъ дворъ, выгодный для ученія солдатовъ воинскимъ дисциплинамъ; а костелъ іезуитскій Святаго Ксаверія нѣкоторое время былъ запечатанъ, потомъ обращенъ на армейскую церковь; по выходѣ же въ 1828 году изъ

Могилева главной квартиры, оный костелъ главнокомандующимъ Сакинымъ отданъ могилевскому православному епископу Павлу въ епархіальное вѣдомство; тогда по указу Могилевской консисторіи онаго іезуитскаго костела колокола и боевые часы перенесены въ Могилево-Братскій монастырь; а костелъ приписанъ къ Воскресенской церкви; по устроеніи же въ ономъ иконостаса 1833 года сентября 8 дня могилевскимъ архіепископомъ Гавріиломъ освященъ по чиноположенію греческой восточной церкви, и вмѣсто Ксаверія, западной церкви святаго, нареченъ во имя Рождества Пресвятыя Богородицы.

Разныя записки, касающіяся до Бѣлорусской епархіи и здѣшняго благочестія *).

Лѣта 1526. Мѣсто Могилевъ заложено; однако замокъ съ волостью былъ и предъ тѣмъ временемъ.

1569. Церковь Свято-Спаская была соборомъ, при ней же и монастырь былъ, какъ то видно изъ записокъ (листа) Ходкевича, пана виленскаго.

1575. Стефанъ Якимовичъ подстаростный могилевскій, за листомъ Ходкевича, пана виленскаго, великаго маршалка княжества Литовскаго, отдалъ Свято-Спаскую церковь архіерею, владыкѣ полоцкому, витебскому и мстиславскому, Ѳеофану Рпинскому Богдану (еще православному), о чемъ—ввязчій (отказной или отдаточной) листъ.

1577. Мѣсто Могилевское начало имѣть судопроизводство по правамъ магдебургскимъ, которыя далъ король Стефанъ Баторій, также и вольности и печать съ вежою одною.

1579. Конфирмована привиллегія отъ Стефана короля, данная протопопу Сасину Десхариничу съ клиромъ на перевозы къ Спаской церкви; въ которой привиллегіи упоминается (позволеніе) надане тѣхъ перевозовъ отъ Сигизмунда Августа, Сигизмунда I и Казимира, что было въ 1447 году. Откуда видно какъ давняя церковь Спаская.

1585. Стязался за перевозы Спаскіе съ священниками могилевскими владыка Полоцкій, какъ видно изъ листа князя Слуцкаго Войцеха Дояшевскаго, урядника Могилевскаго. И такъ Спасъ былъ тогда подъ полоцкимъ владѣніемъ.

Съ 1588 г. по повелѣнію и привиллегіи Сигизмунда III, Спасъ отобранъ отъ Рпицкаго и отданъ мѣщанамъ могилевскимъ, людямъ закона греческаго подъ назиданіе (на выховане) по прежнему поповъ, чернцовъ и черницъ при монастырѣ бывшихъ. Въ той привиллегіи означено, что Спасъ съ давняго времени построенъ мѣщанскимъ коштомъ, также что и Стефанъ король отказалъ Полоцкому владыкѣ имѣть дѣло до сей церкви. Итакъ Спасъ былъ подъ владыкою Полоцкимъ 13 лѣтъ. Оная привиллегія Сигизмунда подтверждена отъ Владислава IV 1639 года.

---

*) Неизвѣстно кѣмъ составленныя въ Спаскомъ монастырѣ записки касательно Спаскаго монастыря, церквей, монастырей Могилевскихъ, равно какъ и всей Бѣлорусской епархіи, около 1755.

1589. Аѳанасій Терлецкій (еще православный), архіерей Полоцкій, владыка Витебскій и Мстиславскій, созывалъ мѣщанъ касательно Спаской церкви; но и въ семъ отказано указомъ (декретомъ) Сигизмунда III въ 1590 году, только позволено ему постановлить къ той церкви поповъ и діаконовъ (есть у насъ между документами до фундуша Спаскаго принадлежащими).

1590 Марта 7. Протопопъ съ попами могилевскими дали свидѣтельство Терлецкому, якобы Спасъ основанъ не мѣщанами, но крестьянами королевскими (волощанами господарскими) на мѣстѣ пожалованномъ отъ королей съ подданными монастырскими, а кегліи построилъ якобы владыка Полоцкій Варсонофій Волохъ; и якобы тая церковь всегда была подъ владыками Полоцкими, и что мѣщане послѣ съ Терлецкимъ повздорились (по вечернѣ насоромотили).

1594. Тестаменъ пана Ильинскаго показуетъ, что попы могилевскіе служивали у Спаса седьмицы, и каждому приходила 12 седьмица.

1595. На Могилевъ былъ набѣгъ отъ Наливайки, который мѣсто разорилъ и церкви сожегъ.

1597. Учинена конфирмація Сигизмунда III на братство новоуставленное при церкви Спаской.

1599. Германъ Ивановичъ Загорскій, архіерей Полоцкій, владыка Витебскій и Мстиславскій жаловался на мѣщанъ, якобы они запирали его въ монастырѣ, били и окровавили, называли отщепенцомъ, слугою антихристовымъ и папежцомъ проклятымъ, уже купно съ папою на соборѣ Берестенскомъ.

1601 Гедеонъ Брольницкій, архіерей Полоцкій, владыка Витебскій и Мстиславскій жаловался на мѣщанъ за непослушаніе; и якобы мѣщане проклинали его въ дому братскомъ, по приказанію Котковскаго, Фотія и Тарабовича.

1605. Братство Виленское похваляетъ мѣщанъ могилевскихъ, что не послѣдовали отпадшему своему епископу (а которому? не именуется); въ братствѣ тогожъ(?) Гедеонъ Балабанъ, епископъ Галицкій, Львовскій и Каменца-Подольскаго (который противустоялъ на соборѣ Брестенскомъ противу нововозникшихъ уніятовъ) и ексарха Константинопольскій увѣщеваетъ могилевцовъ стоять твердо за благочестіе и воспоминаетъ епископа Полоцкаго отступившаго; посылаетъ же муро и антиминсы прислать обѣщаетъ и отступнику повиноваться запрещаетъ.

1613. марта 21 Брольницкій пишетъ къ мѣщанамъ могилевскимъ, поздравляя съ слѣдующимъ праздникомъ и посылаетъ грамату (листъ благословенный) освятити церкви по древнему обычаю церкви де нашей восточной.

1619. По указу Сигизмунда III отданы могилевскія церкви архіепископу Полоцкому владыкѣ Витебскому и Мстиславскому Кунцевичу.

1620. Священники могилевскіе объявили Іосафату, что они по отобраніи у нихъ церквей ни въ чемъ не касаются до церквей, а трудами рукъ своихъ питаются и его за пастыря не признаютъ. (Есть о семъ между документами до фундушу Спаскаго принадлежащими).

1627. Изъ листовъ Смотрицкаго Мелетія къ могилевцамъ видно, что онъ именовался тожъ по Кунцевичу архіепископомъ Полоцкимъ и владыкою Витебскимъ и Мстиславскимъ. Тогожъ (года) сталъ тамъ же Антоній Сѣлява архіепископъ Полоцкій и сей уступилъ монастырь Виленскій базиліанамъ отъ Святой Троицы съ согласія своего пастыря, архіерея Кіевскаго, уніата-жъ Велямина Іосифа, и сія его уступка утверждена Сигизмундомъ III — 1631 и Владиславомъ IV 1633 года. Знать, что сей Велияминъ не въ Кіевѣ уже жилъ; ибо въ Кіевѣ 1621 года насталъ благочестивый митрополитъ Іовъ Борецкій. 1632 года ноября 15 въ Варшавѣ шляхетствомъ греко-россійскія вѣры избранъ въ перваго по уніи православнаго епископа Іосифъ Бобриковичъ Анехожскій, которому листомъ даннымъ обѣщаны привиллегіи на коронаціи дать.

1633 года церкви могилевскія, стоявшія заперты чрезъ 30 лѣтъ, возвращены благочестивымъ; до того священники нѣкоторые въ будкахъ или шалашахъ домашнихъ тайно литургисали; однажды во время праздника Пасхи уніаты нападши въ будкѣ или шалашѣ на выгонѣ по дорогѣ Виленской на единаго священника, именемъ Зару, литургисающаго, людей разогнали и самаго захвативши, мучили и невѣдомо куда дѣли. Тѣмъ временемъ были ландвойтами шляхты Суходольскій отъ 1615, Самсоновскій отъ 1633 годовъ.

1634. Въ небытность епископа Мстиславскаго православнаго, мѣщане могилевскіе избрали себѣ изъ Вильны архимандрита Варлаама Половку, — въ чемъ запретилъ ихъ митрополитъ Кіевскій Могила.

Тогожъ года февраля изъ интерцизіи, поставленной между митрополитомъ Кіевскимъ Могилою и Сильвестромъ Коссовымъ видно, что онъ, Коссовъ, былъ префектомъ кіевскимъ и помянутой епископіи Бѣлорускої..... Сей первый былъ православный епископъ Мстиславскій по апостазіи Полоцкаго до Уніи Виленской; привиллегія дана ему 1635 марта 14; онъ посыланъ былъ отъ Владислава къ запорожцамъ для условесія; умре и погребенъ 1635 года апрѣля 9. Могила, весьма жалѣя объ немъ, сказалъ по услышанію о его смерти: правая де рука мнѣ отсѣчена; въ надгробномъ словѣ говоритъ, что его епископство тожъ, но одногодичное. Погребенъ Могилою въ Вильнѣ.

1635. Владиславъ IV издалъ привиллегію противную конституціямъ и договорамъ, конвентамъ своимъ, чтобъ при уніатахъ была митрополія, архіепископство Полоцкое, Кольское (?) Смоленское съ монастырями и церквами, а особливо монастырь Виленскій, Дрезденскій (?) Жидиченскій, Могилевскій, Минскій, Новодрезденскій, Онуфріевскій, Мстиславскій, Плистинскій, Полоцкій, Бряславскій и проч. и чтобъ въ Полоцкѣ, въ Витебскѣ и Новогородкѣ никогда не видно было ни одной благочестивой церкви; по сей привиллегіи изъ Трибунскихъ книгъ въ Пратствѣ (?) [1]. Тогожъ 1635 года поставленъ

[1] Здѣсь, очевидно, многое искажено писцомъ. Въ граматѣ Владислава IV, напечатанной во II т. Арх. Сборника, упоминаются слѣдующіе епископіи и монастыри, отданные уніятамъ: епископіи—Полотская, Владимірская, Пинская, Холмская, Смоленская; монастыри: Виленскій Св.-Троицкій, Гродненскій, Жидичинскій, Могилевскій, Минскій, Новогродскій, Онуфріевскій, Мстиславскій, Плытинскій, Полотскій, Бряславскій и др., которые находились до того времени во владѣніи уніятовъ.

епископомъ Мстиславскимъ, Оршанскимъ и Могилевскимъ Сильвестръ Коссовъ, какъ видно изъ дедикаци его Патерика.

1636. Церковь Братская начала строиться коштомъ братства, а особливо гг. Огинскихъ; при князѣ Владиславѣ построена Олейная Брама.

1640. Отобраны отъ эконома церкви и отданы Сѣлявѣ и его намѣстнику Гостиловскому игумену Спаскому базиліану Адаму подкоморию Черниговскому; а онъ жилъ еще въ монастырѣ Кіевопечерскомъ.

1644 г. сентября 10. Коссовъ зарекъ Барсуки и проч. къ Печерску на митрополита Могилу; въ которомъ однако обреченіи тѣ маетности оставилъ за собою по смерть свою.

1646. Дана привиллегія отъ Владислава IV-го на торговое съ помѣрнымъ и роговое Коссову епископу Мстиславскому; въ годы 1644,—5-й и 6-й жительствовалъ онъ въ Могилевѣ частію въ монастырѣ Св. Креста, частію же въ Братскомъ, какъ то видно изъ книгъ городовыхъ сихъ годовъ мѣскихъ.

1648 г. марта 29. Коссовъ митрополитъ Кіевскій писалъ къ братству Могилевскому, чтобъ монахинь перемѣстили къ Николаю.

1650. Іосифу Кононовичу Горбацкому, игумену Золотоверху дана привиллегія отъ Яна Казиміра на епископство Бѣлорусское, въ которой упоминается, что Печерскъ съ другими маетностями отъ Уніи ему и церкви возвращены. Онъ скончался 1653 въ мартѣ.

1655. Трусевичъ игуменъ Кут. съ братіею иконостасъ церковный взяли въ Россію въ Новгородскую епархію.

1655. Панъ Радивилъ съ польскимъ войскомъ наступилъ на Могилевъ; сказывали якобы въ то время образъ испущалъ слезы, и такъ когда подложенные мѣны (мины?) запалены, ударились со стремленіемъ на войско Радивилово, и причинивши оному великую гибель, принудили отступить отъ города. Между тѣмъ царь Алексѣй Михайловичъ прибылъ на помощь въ Могилевъ. Того года Поклонскій жидовъ подъ Печерскомъ вырѣзалъ. Тогда же царь пошелъ изъ Могилева поспѣшно, и взялъ оную столицу.

1657. Колокольня братская начата строиться.

1660. Брама Королевская докончена муромъ, а начата строиться 1655 года. Тогдажъ Гарнецкій со Сапѣгою, подступивши подъ Могилевъ, предмѣстья съ церквами сожгли.

1661. Могилевскіе жители москвитянъ выгнали; причемъ предводителемъ былъ бургомистръ Пора Леоновичъ, онъ самъ началъ мечемъ катовскимъ рубить московцевъ, когда они стали на рынкѣ у продающихъ отнимать хлѣбъ, въ чемъ имъ помогли невольники поляки, выпущенные изъ тюрьмы. И за сіе даны мѣсту большія вольности, и гербъ съ тремя воротами и рыцаремъ.

1665. Былъ пожаръ и при Спаской каѳедрѣ погорѣли будынки коштовные, а цер-

ковь оборонена. Тогожъ года заключенъ миръ съ Москвою на 13 лѣтъ въ селѣ Андрусовѣ за Кадиномъ.

1677. Пріѣхалъ въ Могилевъ Тукальскій митрополитъ Кіевскій изъ Вильны, гдѣ хотѣли его захватить, потому что запретилъ въ Виленскомъ монастырѣ (Св.-Духовскомъ) звонить во время провожденія тѣла Іосафатова; до Вильны пріѣхалъ онъ въ Мальборку (?) гдѣ три года сидѣлъ подъ карауломъ въ замкѣ за то, что Дорошенку посовѣтовалъ передаться къ царю Московскому. Изъ Могилева поѣхавши въ Кіевъ, тамъ только съ четверть часа замедлилъ въ братскомъ монастырѣ; а потомъ отправился въ Чигиринъ къ Дорошенку, гдѣ и скончался.

1668. Покровская церковь начата строиться.

1669. Начата строиться церковь Николаевская. Тогда же братство молодшее Св. Богослова спасалось.

1670. Церковь Успенская начата строиться.

1676. Были въ Москвѣ патріархи Александрійскій и Антіохійскій и съ Московскимъ Іосифомъ перемѣнили молитву: *Господи Іисусе Христе* и проч. отбросивъ *„Божій“*; чему многіе не послѣдуя пострадали; и оттуда де старообрадцы—Пилипоны.

1679. Начата строиться ратуша.

1682. Іезуиты основались въ Могилевѣ.

1696. Колокольня Покровская начата строиться.

1697. Государь Петръ Алексѣевичъ послалъ молодыхъ бояръ своихъ учиться въ чужія земли, а самъ отправился странствовать.

1699. Епископъ Полковскій прибылъ въ Могилевъ; а 1704 г. февраля преставился въ Печерскѣ, тѣло его, положенное въ склѣпу при катедральной деревянной церкви, 1708 года сгорѣло.

1706. Въ іюнѣ государь Петръ Алексѣевичъ прибылъ въ Могилевъ байдакомъ и отправился въ Быховъ, и оттуда въ Кіевъ водою.

1708. Баталія была тогда подъ Головчиномъ.

Тогожъ года въ іюлѣ король шведскій прибылъ въ Могилевъ. Шведы опустошили Буйницкій монастырь и въ церкви мосты и насыпи подѣлали; причемъ когда иконы Спасителя и Богоматери лежали навзничь обернутыя, то конь короля шведскаго не хотѣлъ вступить на полы, пока образа не были приняты и отнесены въ пустый Буйницкій монастырь; тогдажъ 8 октября мѣсто (Могилевское), которое уже совсѣмъ опустошено было отъ жидовъ, сожжено отъ московцевъ. Деревянная Спаская церковь сгорѣла и изрядныя при оной звоны поразстаяли.

1709. Въ генварѣ поставлена церковь Спаская изъ досокъ байдачныхъ весьма плоховатою; потомъ чрезъ нѣсколько годовъ изъ такихъ же досокъ распространена и стояла до 1740 года, когда заложена церковь каменная.

1748. Былъ въ Могилевѣ пожаръ на самой день Вознесенія, причемъ сгорѣла катедра и все мѣсто (городъ).

1754 г. въ октябрѣ представился Геронимъ епископъ.

Записка о времени созданія и обновленія братской Богоявленской церкви, снятая съ надписи подпрестольнаго креста.

Сія Церковь создася въ лѣто отъ воплощенія Сына Божія 1636 мѣсяца августа 1 дня при державѣ государя короля Владислава четвертаго, за благословеніемъ Святѣйшаго патріарха Константинопольскаго Кирилла, при архипастырствѣ преосвященнаго митрополита Кіевскаго, Галицкаго и Малыя Россіи Петра Могилы, и епископѣ Мстиславскомъ, Оршанскомъ и Могилевскомъ Сильвестрѣ Коссовѣ, а за настоятельство всечестнаго отца Варлаама Половки архимандрита братскаго Могилевскаго стараніемъ и коштомъ Крестоноснаго братства Могилевскаго 1636 г.

Въ лѣто отъ воплощенія Сына Божія 1762 г. мѣсяца іюля 24 дня, сія церковь обновися при державѣ государя короля Августа третьяго за благословеніемъ преосвященнаго Георгія Конисскаго, епископа Бѣлорускаго, Мстиславскаго, Оршанскаго коштомъ крестоноснаго братства Могилевскаго; потомъ по воспослѣдовавшемъ пожарѣ въ лѣто 1810 г. октября 9 дня. Второе, при державѣ благочестивѣйшаго великаго государя нашего императора Александра Павловича при архипастырствѣ преосвященнаго Даніила, епископа Могилевскаго и Витебскаго и кавалера, коштомъ благодѣтелей братства Могилевскаго и посторонниxъ вкладчиковъ обновися и освятися онымъ же архипастыремъ въ лѣто 1815 мѣсяца мая 12 дня.

СПИСОКЪ

братьевъ Могилевскаго ставропигіальнаго, подчиненнаго Константинопольскому патріаршему престолу, братства при церкви Богоявленія Господня, записавшихся въ братскую общину съ 1634 по 1734 годъ для сооруженія, возобновленія и украшенія церкви, монастыря, училища, типографіи и другихъ потребностей къ поддержанію православія въ городѣ Могилевѣ, совращенномъ къ католическому и уніатскому вѣроисповѣданіямъ.

а.) Митрополиты Кіевскіе:

Петръ Могила.

Сильвестръ Косовъ.

б.) Епископъ Мстиславскій

Іосифъ Горбацкій.

в.) Намѣстники епископіи Бѣлорускoй.

Каллистъ Заленскій.

Іеронъ Климовичъ.

г.) Архимандритъ Слуцкій

Самуилъ Шытикъ Залѣсскій.

д.) Игумены:

Іоиль Труцевичъ, буйницкій и кутеинскій.

Мелетій Красносельскій.

Гавріилъ Ѳеодоровичъ.

Іоасафъ Половко.

Антоній Филимоновичъ.

12\. Пахомій Лавичъ.

е.) Іеромонахи:

Евсевій Вонеяцкій, Купятицкаго монастыря.

Михаилъ Азаровичъ, благотворитель братства.

Павелъ Парахонскій, проповѣдникъ братскій.

ж.) Іереи:

Романъ Шашкевичъ, Крестовоздвиженской церкви.

Александръ, минскій пресвитеръ.

з.) Иноки:

Сильвестръ Соболь, типографъ изъ Кіевопечерской лавры.

Арсеній Антоновичъ, благотворитель братства.

Клементій Демьяновичъ.

21. Павелъ Аѳанасьевъ, иностранецъ.

и.) Свѣтскія чиновныя особы:

Іоаннъ Огинскій тіунъ Трокскій (
Боданъ Стеткевичъ (каштеляне
Михаилъ Стеткевичъ (новогродс.
Основатели Братства.

Князь Петръ Трубецкой.

Петръ Солтыкъ (Чешники Стародубовскіе.
Василій Солтыкъ (

Николай Ломскій, скарбникъ Оршанскій.

Александръ (
30. Іоаннъ (Лядинскіе.

Давидъ Голынскій.

Богданъ Красковскій.

Христофоръ Воропай.

Стефанъ Кошанскій подстолій Мстиславскій.

Василій Зубъ, регентъ воеводства Мстиславскаго.

Мартинъ Огинскій, крайчій Могилевскій.

Графъ Игнатій Рудаковскій, посланникъ Россійскій для защиты Православія въ 1725 году.

Даніилъ Козловскій.

Михаилъ Озерскій.

40. Захарія Совкановичъ

Павелъ Нарушевичъ Лабуновскій.

Григорій Жуковскій.

Іоаннъ (
Провъ (Шматовичи.

Василій (
Тимоѳей (Красинскіе.

Андрей Ильиничъ.

Андрей Мурашка.

Самуилъ Станиславовичъ.

50. Евсевій Шашкевичъ войтъ Могилевскій и супруга его Ксенія.

Ѳеодоръ Казановичъ
Супруга его Ирина.
Александръ Молчанковичъ
Супруга его Агафія
Павелъ Лапицкій
Супруга его Любовь
Михаилъ Сугакевичъ
Георгій Лаагневичъ
Войты Могилевскіе.

60. Даніилъ Хоментовскій (Лантвойты
Григорій Колановскій (Могилевскіе.

Тимоѳей Козелъ
Богданъ Соболь
Онисимъ Бѣляй
Ермолай Месцевичъ
Ѳеодоръ Свиридовичъ
Савеллій Лукьяновичъ
Василій Азаровичъ
Григорій Семеновичъ
70. Богданъ (
Романъ (Ребровичи.
Макарій (
Ѳеодоръ (Филипповичи.
Бурмистры Могилевскіе.

Бурмистри Могилевскіе.

Николай Путята
Захарія Сидоровичъ.
Андрей Ивановичъ.
Мелетій и / Карпъ — Казановичи
Өеодоръ Кононовичъ.
80. Іоаннъ / Іоаннъ — Пареновичи.
Козьма Марковичъ
Евтихій Онисимовичъ
Северинъ Васильевичъ
Іоаннъ / Василій — Леоновичи.
Андрей Сергѣевичъ
Евфимій Хомутовскій
Іоаннъ Пенька
90. Іоаннъ Отрошковичъ
Харитонъ Саввичъ
Іоаннъ Пареновичъ
Прохоръ Козьминичъ
Савва Аггеевичъ
Вуколъ Шевня
Агаөонъ Ивановъ.
Евфимій Пантелеевичъ.
Өеодоръ Черноуско.

Райцы Могилевскіе.

Кодратъ / 100. Іоаннъ / Тимоөей / Өеофилъ — Шевня.
Іоаннъ / Григорій — Хомутовскіе,
Кодратъ Шашкевичъ.
Андрей Ребровичъ
Симеонъ Мелешковичъ.
Өеодоръ Осиповичъ
Іоакимъ Волчко
110. Іоаннъ Войтовичъ
Филимонъ Козьминичъ.
Іоаннъ Вырвинъ
Өеодоръ Глиссеевичъ

Райцы Могилевскіе.

Іоаннъ Онисимовичъ.
Жданъ Хомутовскій
Жданъ Купиничъ
Симеонъ Якимовичъ
Софроній Семеновичъ
Онисим Нѣмцовичъ
120. Александръ / Власъ — Казановичи.
Маркъ Карповичъ
Іаковъ Кособуцкій
Трофимъ Аөанасовичъ
Гавріилъ Өеодоровичъ
Иларіонъ Іожоносъ
Мартинъ Родзинка
Тимоөей Севериновичъ
Илія Автушковичъ
130. Діонисій Осиповичъ.
Андрей Бавчуръ
Өеодоръ Карпасъ, бурмистръ Кричевскій.
Григорій Ильинъ, бурмистръ Дисненскій и супруга его.
Гордій Минцевичъ, райца Кіевскій.
Маркъ Захаревичъ / Александръ Филькевичъ — Гродскіе Могилевскіе писари.
Өеодоръ Кузѣвка, старости братскій.
Георгій Лизуновъ шафаръ братскій
140. Даніилъ Макаровичъ баккалавръ братскій.
Евфимій / Гавріилъ — Свиридовичи.
Василій Игнатовичъ.
Василій / Симеонъ / Спиридонъ — Пигаревичи.
Агапонъ Лукиничъ.
Іовъ Казановичъ.
Андрей Хомутовскій.
150. Григорій Власовичъ.
Романъ Ярошевичъ

Матѳей (
Григорій (Шункевичи.

1) МѢЩАНЕ И ОБЫВАТЕЛИ.

Павелъ Щигельскій (Обыватели Ор-
Григорій Полтевъ (шанскіе.
Лука Андреевичъ
Григорій Стефановичъ } Мѣщане По-
Василій Кособуцкій } лотскіе.
Самуилъ Дорошкевичъ мѣщанинъ Слуцкій.
160. Павелъ Кособуцкій мѣщанинъ Виленскій.
Іеремія Павловичъ мѣщанинъ Шкловскій.
Матѳей Исаковичъ мѣщанинъ Смоленскій.
Ѳеодоръ Васильевичъ (Мѣщане Го-
Филиппъ Абрамовичъ (рецкіе.

Мѣщане и обыватели Могилевскіе.

Сильвестръ Остаповичъ
Ѳеодоръ Шепель
Петръ Ефимовичъ
Аѳанасій (
Евсевій (Максимовичи
170. Савеллій Максимовичъ
Ѳеодоръ
Василій } Якимовичи.
Савеллій
Григорій (
Стефанъ (Шашкевичи
Филиппъ Спигабскій.
Косма Ціоцелъ
Пименъ
Ѳеодоръ } Грегоровичи
180. Иларій
Гордій Батвинка.
Тимоѳей Севастіановичъ.
Василій Ахфоневичъ.

Михаилъ Кушеличъ.
Георгій Думовичъ.
Спиридонъ . . . .
Ѳеодоръ Жидкевичъ.
Стефанъ.
Левъ.
190. Даніилъ и супруга его Татіана. } Хоментовскіе.
Владиміръ.
Григорій Шунковичъ.
Севастіанъ (
Михаилъ (Стасевичи.
Иванъ Бѣляй.
Григорій Яцкевичъ.
Иродіонъ Арешковичъ.
Ипатій Никоновичъ.
200. Ѳедоръ Марковичъ.
Игнатій Селеновичъ.
Кодратъ Авдеевичъ.
Евфимій Шевня.
Іосифъ Филимоновичъ.
Антоній
Аѳанасій } Ивановичи.
Филиппъ
Іеремія (
Іоаннъ (Казановичи.
210. Маркъ Остаповичъ.
Лукіанъ Зенькевичъ.
Іосифъ Павловичъ.
Антиппъ Горуновичъ.
Малахія—Богданъ Васильевичъ.
Филиппъ (
Кодратъ (Плееневцы.
Карпъ Богдановичъ.
Герасимъ Лукьяновичъ.
Павелъ Свиридовичъ.
220. Левъ Савельевичъ.
Христофоръ Васильевичъ.
Максимъ Ѳедоровичъ.
Іоаннъ Молчанъ.

Іоаннъ Королько.
Іоаннъ Животко.
Ѳедоръ (братья Цалабаны.
Ѳедоръ (
Григорій Тарасовичъ.
Евтихій (Марковы.
230. Парѳеній (
Василій Пужонокъ.
Романъ Ермолинъ.
Макарій Кондратовичъ.
Михаилъ Катешицкій.
Александръ Стопа.
Михаилъ Тыщинскій.
Кипріанъ Тускевичъ.
Исаія Кособуцкій.
Исаакій Михайловичъ.
240. Димитрій Шашуровичъ.
Герасимъ Коссыкинъ.
Иродіонъ Васильевъ.
Лаврентій Захаревичъ.
Павелъ Ледвеіовичъ.
Алексій Заруцкій.
Ѳеодоръ Перецъ.
Аверкій Даниловичъ.
Григорій Гоманка.
Евфимій Рогоза.
250. Іоаннъ (Бобковъ.
Харитонъ (
Мνронъ Поликарповичъ.
Василій Галабуда.
Іоаннъ Мартыновичъ.
Іоаннъ Клода.
Петръ Ксакуза.
Іоаннъ Леошкевичъ.
258. Василій Дзѣгцѣревичъ.

к.) Женскій полъ:

Анна Красинская, урожденная Клечковская.
260. Сусанна Зизицкая, урожденная Колинна.
Домникія Данилова (Бурмистрши.
Дарія Казкѣвичова (
Агрипина Казановичова секретарша.
Анастасія Захарашовна.
Елена Моцарская.
Анна Ѳедоровичова.
Анна (Шункевичовны.
Агафія (
Ирина Дзѣгцѣревичова.
Татьяна Осочанка Цыбульская въ Полоцкѣ.
271. Елена Осочанка Радковская, въ Дисиѣ.

Примѣчаніе: Въ списокъ сей не всѣ братія внесены потому, что а) онъ составленъ по книгѣ заведенной для своеручнаго внесенія именъ въ 1666 году, куда внесены имена записавшихся до сего года братьевъ только такія, кои помнились современниками; а книга заведенная для той же цѣли первоначально сгорѣла въ 1666 году отъ пожара, истребившаго все, кромѣ каменныхъ стѣнъ, въ Могилевобратскомъ монастырѣ; б) въ новой книгѣ съ 1666 года писаны имена своеручно попольски и порускн или слишкомъ размашисто и небрежно или слишкомъ хитро, такъ что трехъ именъ не было возможности прочесть; в) нѣкоторые изъ записавшихся, какъ то архимандритъ Половко, игуменъ Севастіянъ были впослѣдствіи настоятелями монастыря, коимъ составленъ особый Синодикъ 1844 года марта 12 дня.

СѴНОДИКЪ

настоятелей Могилево-братскаго монастыря, со времени его основанія.

Архимандритъ Варлаамъ Половко, основатель Могилевобратской Богоявленской церкви, 1634—1639 г.

Намѣстники: Игуменъ Іоасафъ съ 1657 по 1661 годъ.
Игуменъ Севастіанъ Комаръ съ 1661 года.
Игуменъ Гедеонъ Савицкій въ 1686 году.
Игуменъ Сильвестръ Троцевичъ по 1709 годъ.
Игуменъ Климентій Пигаревичъ съ 1710 по 1728 годъ.
Игуменъ Сильвестръ Цареградскій съ 1728 по 1731 годъ.
Игуменъ Θеоѳанъ Котельницкій съ 1731 по 1733 годъ.
Игуменъ Іоасафъ Ледвѣевичъ съ 1733 по 1741 годъ.
Игуменъ Дороѳей Гриневичъ съ 1741 г.
Игуменъ Митрофанъ Цанкевичъ около 1750 г.
Игуменъ Іоасафъ Гуриновичъ около 1760 г.
Игуменъ Евфимій Святогаревичъ съ 1785 по 1787 г.
Игуменъ Клементій Проскурня съ 1787 по 1790 г.
Игуменъ Кириллъ (по фамиліи Жилка) съ 1790 г.
Архимандритъ Іоасафъ съ 1802 по 1820 г.
Архимандритъ Созонтъ съ 1821 по 1827 г.

Примѣч. 1-е. За Созонтомъ слѣдовали архимандриты слѣдующіе:
Архим. Арсеній, нынѣ архіепископъ Каменецъ-Подольскій.
Архим. Гавріилъ, нынѣ на покоѣ.
Архим. Поликарпъ, нынѣ при посланникѣ въ Аѳинахъ.
Архим. Леонидъ, нынѣ епископъ Старорусскій.

Примѣч. 2-е. Съ архимандрита Варлаама до архимандрита Гавріила, т. е. до времени возведенія Могилевскаго братства въ штатный общежительный монастырь, настоятелей, въ настоящемъ смыслѣ сего названія; не было въ Братствѣ, а управлялось оно избираемыми изъ среды себя чрезъ каждые три года старостами, которымъ въ пособіе придавался подстароста и шафаръ; а архимандриты и игумены, называвшіеся намѣстниками архимандритскими, были только екклезіархами или блюстителями богослуженія и порядка церковнаго. Были времена, когда Братство и въ церковномъ отношеніи не имѣло даже игуменовъ, какъ напримѣръ съ 1639 по 1657 годъ.

1844 года марта 12 дня.

Замѣтка старосты Могилевско-братскаго Θомы Оздобнаго касательно пожара въ 1810 году.

9-го октября 1810 года памятникъ. Въ городѣ Могилевѣ по полуночи въ 4 часа былъ пожаръ несчастный. Загорѣлось возь лавокъ верхняго этажа близь Губернскаго Правленія и Городоваго Магистрата между Вѣтрою и Шкловскою улицею; въ-весь кварталъ выгорѣлъ, казенныя строенія, училище народное, аптеки, церковѣ и колокольня Брацкая съ монастыремъ—все згорѣло, костелъ римской фара ввесь оной кварталъ выгорѣвъ. Брацкая церковь въ 4-й разъ горѣла; на колокольнѣ колокола порастопились совсѣмъ. 17-го октября было освященіе церкви 1-го предѣла св. Θеодосія.

III.

АКТЫ МОСКОВСКОЙ КОНФЕДЕРАЦІИ.

23.

Инструкція данная посламъ столичнаго войска къ брестскимъ конфедератамъ *).

Послы должны заявить конфедератамъ 1) о необходимости согласія и устраненія причинъ къ нарушенію его; для сего—пусть назначатъ комиссаровъ, которые опредѣлятъ, какое войско и изъ какихъ воеводствъ должно получать провіантъ; 2) пусть напомнятъ имъ о томъ опасномъ положеніи, въ какое поставили отечество люди не дальновидные и легкомысленные, такъ что ничего нельзя ожидать другаго, кромѣ непріятельскаго нападенія и опустошенія. Если случится что нибудь подобное, то пусть пришлютъ въ помощь хоть часть своихъ силъ 3) просить, чтобы не обременяли ни постоемъ, ни требованіемъ провіанта, Клещели, имѣніе ксендза Януша Перицкаго, во вниманіе къ его заслугамъ и его сану.

Puncta poselstwa ich mciam pp. rothmistrzom Kozakowskiemu y p. Teysokinskiemu do ich mci panow confederatow Brzeskych z Sokalia danich.

1. Po zaleczeniu słuzb naszych ich mci pp. posłowie naszi ich mci panom braciei w Brzesciu będączym maią dzielności y affecta zgody przełożyc, ktorey iesli ze nam kiedy biło potrzeba, tedy teraz, gdysz wszystko zasłuzone nasze na niei zawisło, zairzą iei podobno nam niektorzy onei zayrzac i zasług zairzą. A iesli miedzy nami może niezgoda skąd pręczei urość iako oblob, zaczym w czasz zabiegaiącz temu, oziwac ich mcm imięniem naszym, aby na tho sposrotku siebie wysadzili, ktorziby pewni podział miedzy sobą uczinili, skąd które woysko ma zasięgac zywnosci w ktorych woiewocztwach, na czo my iuz dawamy plenariam potestatem ich mciam pp. poslom naszym.

2. Maią przipomniec niebespieczęstwo y zal, ktory w teh czasieh nastąpił przesz sprawę ludzi nieuwaznych y lekkomislnych, za czym czego sie spodziewac iedno naiazdow nieprziacielskich, iedno spustoszenia. Juzesmy się tedy declarowali iego mci panu hetmanowi koronnemu y inszem panom senatorom totis viribus nostris occurere nieprziacielowi, ieslyby biło tego potrzeba, a uziwalibysmy ich w tym, zeby albo częscią woyska, lub tesz y zupełnym ratunku utrapionei oycziznie dodali. Rozumiemy, ze iako prawi sinowie tey oyczizny, te ziczliwosci iei pokazą, ze s tym nie będą drodzy. Thim postępkiem swym zasługi ich mci y przewagi, które są dosic znaczne, swiatka wienczei dostaną.

*) Начало актовъ м. конфедерація напечатано въ IV т. Арх. Сборника. Какъ въ IV-мъ, такъ и въ настоящемъ томѣ, при печатаніи удерживалось правописаніе подлинника.

3: Przełozic maią zasługi, ludzkość przeciwko ludziom ryczerskiem y chenc ich m. x. Janusza Peryczkiego prosząc, aby tam w zaiehaniu ich mci dzierzawa iego, którą on własnemi pieniądzmi wykupił, Klesczele, y od stanowiska y od dawania ziwnosci wolna zostawała. Także nicz nie wąthpiącz, ze prozba nasza u nych mieysce naidzie o iurgelts, ze go doydzie, ktory ma w economiei Molikowskiey, będą respectowac na same słuszność, ze na niczyie zasługi nie godzi się następowac, będą respectowac na osobą, będą y na przikład, który x. i. m. na sobie odniosł w confederaciei przeszłei Grodzienskiey.

4. Doznawszy heci ich mci w tych naszych postulatah, maią tesz wzaiemną nasze ich mciam ofiarowac, nie chcząc w tey mierze za ziczliwoscią y pokazaną checią onych dac się wyprzedzic.

24.

1612 г. Августа 13. Письмо войсковаго маршалка Цѣклинскаго къ товарищамъ (войску), вышедшимъ недавно изъ Москвы.

Извѣщаетъ о неудачныхъ дѣйствіяхъ противъ непріятелей въ Валахіи. Непріятели, недовольствуясь одержанной побѣдой, вторгнулись въ «ойчизну», и потому, по просьбѣ комиссаровъ, войска пошли въ Подолію. Въ заключеніе, проситъ о назначеніи мѣста общаго съѣзда для переговоровъ о предстоящихъ мѣрахъ противъ непріятелей.

Copia listu do towarzistwa swiezo z stolicze Moskiewskiey zeszłego w Sokalu dedata d. 13 augusti, an. 1612.

Mciwi panowie bracia. Na którychkolwiek mieisczach nam się prziszło zastanowic dla pewnich namow, nie zaniechalismy tego do w. m. moych mciwych panow y braciey o wszistkiem znać dawac, gdysz o czymkolwiek namowy były, zawsze do spolnego dobrego się sciągali, gdy żesmy tho zawsze przed oczyma mieli, zescie się tam w. m. raczili zostac dla sławy narodu naszego, a nam ze przisło wprzod winiść; co by biło spolnem dobrem naszim, o themesmy radzili y teraz w przeszłym kole Sokalskiem ziczili - bysmy sobie tego bili, żebysmi bili mogli miec iaką wiadomość o w. mciach. Lecz za odległością tak dalekich miescz nie mogącz tak prętkiei mieć wiadomosci, prziszło nam według związku naszego sobie postąpowac, iako w zaiechaniu economiei, tak y stanowisk, by bili ich mci pp. thowarzistwo, od w. mciow posłani, tenczasz uprzedzili y s tem kołem bysmi się nie skwapili. Lecz zas z drugą stronę ich mci panowie commissarze od k. j. m. posłani usiłowali zebysmy się iako naypreczei z niemi rosprawili, iakoż y otrzimali to, gdyżesmy nicz nad związek nasz nie wykroczili w daniu responsu. Teraz że na thych mieisczach w. mciow nie czekamy, na których nasz zostali ich mci od w. m. posłani. Za czym nastąpili wielkie trwogi z Wołoh, ze za prozbą ich mci panow commissarzow ruszilismy się na Podole, gdysz ten nieprziaciel, ktory tam pogromił naszich w Wołoszach, im dalei tym wienczei się moczni. J. M. pan Hethman iusz kilka listow pisał prosząncz o ratunek; przi woli to w. mciow zostaie, gdzie w. m. na nasz będziecię chcieli oczekiwać, iesli iusz na thych mieisczach, gdzie stanowiska do odpocznienia naznaczilismy, albo tesz na ktorym ynszim mieiscu w kupie, ktorech mieisc regestr poszełamy

w. m.; a iako prętkó Pan Bog do nasz w. m. prziniesie, nie zanieham wszistkich ich mci obesłac; żeby śię do koła generalnego ziahali, a tam co się kolwiek odprawowało pokaze się w. m. Wiem zeście w. m. spolną radą do tego będziecie raczili przełozic, iesly by czego niedostawało—przidac, ieslyby tesz co zbytnego—uiącz. O niesczesnym zwiedzeniu bithwi w Wołoszech oznaimuie w. m., za czym ten nieprziaciel tim się nie kontentuiącz, y w granicze oyczisto wtargnał; prosba przistąpiła ich mciow panow comissarzow, zebysmi sie bili w tamte kraie wszeli, zgodnie wszisci ich mci na tho bili pozwolili. Lecz ze iego mść pan hethman swieżo do mnie pisał, ze ten nieprziaciel s tem łupem poszedł, spodziewa się go thu ledwie in septembre o pełni. Za czym my sami tesz thu nie mieli o czym trwac do tego czasu; ale y s tych mieisc nie będzie nam cięsko, gdzie iusz staniemy albo dla dobrego oyczizny stawic się y ruszic. Wienczei nie bawiącz pisaniem w. m. moych mcwych panow i braciei, oddaie się s posługami swemi do łaski w. m. w Sokaliu d. 13 aug. 1612.

25.

1612 г. Августа 29. Письмо гетмана Жолкевскаго къ войсковому маршалку Цѣклинскому.

Благодаритъ за доброе желаніе какъ его самаго, такъ и его товарищей, служить для блага Рѣчи
Посполитой. Извѣщаетъ, что «царь татарскій» поворотилъ изъ Рѣчи Посполитой обратно въ Валахію,
гдѣ соединился съ «великими войсками» Султана Мехметъ-Гирея, бывшаго подъ Каменцомъ съ дру-
гими мурзами, которые громили поляковъ въ Валахіи. «Царь» хотѣлъ остановиться подъ Львовомъ, но
вѣсть о приближеніи войска (Цѣклинскаго) удержала его на Украйнѣ, и онъ поворотилъ назадъ. По-
этому убѣдительнѣйше проситъ Цѣклинскаго выступить поскорѣе въ походъ, такъ какъ «эти поганые»
будутъ, безсомнѣнія, нападать на владѣнія Рѣчи Посполитой. Мѣсто для стана назначаетъ въ Серлевцѣ.
Извѣщаетъ также, что онъ ѣдетъ въ Каменецъ, такъ какъ онъ намѣренъ вести переговоры съ госпо-
даремъ Валахскимъ подъ Хотиномъ. Въ заключеніе поручаетъ защитѣ войска старосту Брацлавскаго
и его имѣнія украинскія и подольскія, сильно разоренныя татарами.

Copia listu od Jego Mci pana Hetmana w którym mieiscze obozowi pod Szerlewczem naznacza.

Mcywy panie Cieklinsky. Dziękuiąc w. m. zes mi sie w. m. przesz pisanie swe ozwał, wdzieczniem y tey ochoty w. m. y wszistkiego towarzistwa w. m., s którą się w. m. do słuzby Rptey czuwacie. Czar Tatarsky s panstw Rptey do Woloh obrócił, gdzie złącził się z wielkiemi woisky Tatarskiemi, to iest z Miehmiethgierem sołtanem, który około Kamiencza woiował z inszemi murzami, ktorzy gromili bracią nasze w Wołoszech. A iz tak wielkie woyska skupili sie w tak bliskiem sąsiecztwie tych pogan, ktorzi na nasz prawie sercze wzieli, laczno kazdy rozsądzic może, iakiego sie od nych pokoiu y bespieczenstwa spodziewac. Barzo sie potrzebnie stanie, ze w. m. bedziecie raczili przybyc, gdysz nie wątpliwie tho poganstwo bedzie naiezdzac panstwa Rptey. Acz y czar Tatarski tym bił umisłem wtargnał, chcząc, iako mam pewną wiadomość, pode Lwowem koszem stanąc. Sława iednak o ruszeniu się woyska w. m. zawsciągnęła go na Ukrainie, ze nie tilko glebiei w ziemię nie poszedł, ale bardzo prętko nazad odwrocił. Co sie dotycze stanowiska, na ktore-byscie sie w. m. sciągnącz mieli, nie widze mieiscza sposobnieiszego, iako do Ser-

lewwcza z Wolynia, zyznego kraiu, laczne dosięganie ziwnosci, wiecz pola przestronne przylegli, pasze roskoszne snadnie w. m. miec mogą koniom poziwienie, a będzie to tilko w pięci mil ode mnie. Ja dziś do kamiencza iadę, gdysz mam wolą z Hospodarem Woloskiem pod Hociniem tractować. Cokolwiek z nim lub z comisarzami iego postanowie, nie zaniecham dacz znacz w. mciom. Thym czasem proszę w. m. isz Jego M. pan starosta Braczlawski w niemalem poczcie ludzi swych na teraznieiszą potrzebę Rptey przibył do woyska; godna rzecz Jego Mci iako człowieka godnego y zacznego, zasłuzonego Rptey, poszanowac, a zwłascza iz maietności iedne na Ukrainie, drugie thu pod Kamienczem przesz wtarczky tych pogan wniwecz są obroczono, proszę aby w tym ostatku maietnosci swey od w. m. bił obroniony. S tym się łascze w. m. zalecam. W obozie pod Latarzyskami d. 29 Augusti anno 1612.

W. M. powolny przyiaciel y sługa Stanisław Żołkiewsky woiewoda Kiiowski.

26.

— Инструкція данная королевскимъ посламъ къ рыцарству, недавно вышедшему изъ Москвы.

1) Засвидѣтельствовать признательность короля рыцарству за его подвиги, доказывающія ихъ довѣріе къ королю и любовь къ отечеству. Подвиги рыцарства превзошли всѣ ожиданія короля: «рыцари чаще порывались къ встрѣчѣ съ непріятелемъ, чѣмъ подкрѣпляли свои силы пищею; чаще выигрывали (побѣды), чѣмъ отдыхали». Подвиги ихъ тѣмъ чудеснѣе, что они «одержали побѣду не только надъ непріятелемъ, но и надъ невзгодами, надъ недостаткомъ во всемъ, надъ голодомъ и надъ самими собою». 2) Король желалъ бы, чтобы рыцарство подождало прибытія короля, чтобы «корону, снятую съ головы московскаго князя, видѣть на головѣ (польскаго) короля, или его сына». Что же касается выдачи жалованья, то пусть «терпѣливо» подождутъ, пока казначейства не соберутъ подати съ королевскихъ имѣній. Сумма получится значительная, такъ какъ и на церковныя имѣнія наложена податъ; равно какъ и отъ «державцовъ» ожидается взносъ «кварты». 3) Король желалъ бы, чтобы осталась (въ Москвѣ) хоть часть болѣе «отважныхъ и достаточныхъ» рыцарей, которые бы возвратились съ королемъ или королевичомъ Владиславомъ, чтобы не подумалъ кто, что и государь всѣми покинутъ». Услуга ихъ будетъ вознаграждена. 4) Что же касается «пунктовъ ихъ посольства и помѣсячной платы», то это «не во власти короля, а всѣхъ представителей (чиновъ) республики, которые одни только имѣютъ право возобновлять, назначать, уменшать и увеличивать жалованье военнымъ». 5) Относительно раненыхъ, какъ прежде обѣщалъ, такъ и теперь обѣщаетъ король имѣть особенное попеченіе. 6) По дѣлу Александра Гонсѣвскаго король радъ бы сдѣлать то, чего желаютъ, но «его полкъ не только не желалъ войти въ какое-нибудь соглашеніе съ комиссарами его корол. милости, но далъ такой отвѣтъ, который пахнетъ больше угровой, чѣмъ оправданіемъ». 7) Засауги и подвиги Александра Зборовскаго будутъ достойно вознаграждены.

Copia instructiei od Krola Jego Mci do ryczerstwa swiezo z stolicze *) zeszłego.

Łaske i. k. mci s czalą przewag ryczerstwa tego wdzięcznością woysku tamtemu opowiedziawszy, respons na poselstwo ych y ządanie i. k. m. w ten albo w ynszi sposob słow odnieśc.

1. Powodzenia do tych czaszow wszist-

*) Т. е. изъ Москвы.

kie, których z wielką odwagą y dzielnem męstwem, co czne ryczerstwo na nieprzyiacielu dowodziło, znacznym są swiadecztwem wiary ich ku i. k. m. y ziczliwosci ku oycziznie. Bo tak fortunne stuki każdego, które mężnie otrzimiwali zwyciestwa, znac daią, ze Pan Bóg z nieba sczere intentie ich błogosławic raczyl, posiłał wodza przemislnego spiritu consilii, dzwignał serca ych moczą prawicze swoiey a cudownie prawie wszistkie niepodobne człowieczenstwu niewczasy znosic tak dał, ze trudniey uwazic discuraiączym iesli męstwa, iesli cierpliwosci, iesli razy, iesli dzielności, iesli rozumu w narodach thych wienczey, a nizeli im wszistkiego przewazną dowodzic siła belo. Prozno sie zawodzic w słowa, kiedy rzecz mowi to przidawszy, ze częsciei z nieprzyiacielem do potkania sie porwali, nizli pokarmem posilali, częsciei wygrawali nizli odpocziwali, wszistkie ych dzieła the, y thim podobne muszą wszistkiemu swiathu bydz wiadome, poidą w przikład y do pothomnih czasow; the imieniem i. k. m. wdziecznie y odwaznego wodza y od przewaznych mężow przíiawszi przistoinie podziękowac, ze y nieprziaciela, y niewczasz, y niedostatky, y głod y samih siebie na thei pana swego y Rptey posłudze zwicięzili *).

2. Radczy by tho bił i. k. m. widział aby bili przibycia i. k. m. y tei inpresii, iako sobie ziczili, koncza doczekali, aby bili przybicia ziętą Moskiewskiemu Kniaziowi koronę na głowe Krola swego y syna iego włozoną widzieli, aby kiedy niepodobienstwo nie dopusciło, kiedy mus wycisnał iuz tho znosic i. k. m. skromnym serczem przichodzi, a czasowi dac ynszemu czego teraznieiszy umknął. Dzis o tho ządac onego ryczerstwa swego i. k. m. raczy, aby wzdy w tym swoym zawzięciu tak skromni bydz chcieli, zeby oycziznie swei gwoli y krolowi swemu, nie rospasiwac się na dalsze pomieszanie iakies, zasłuzonego swego dohodzenie maly czasz wytrwac chcieli dokath z dzierzaw i. k. m. skarby i. k. m. pewnych, o ktore się uniwersały rozesłały, nie wybiorą podatkow, któremi nieodwłocznie i. k. m. posilic niedostatky ych kaze, prętko tho nadspieszy, y na nie mała wyidzie summę; bo y ich mci panow duhownich, ab tesz w dobrach swych uczinili, i. k. mi ządac racził. Więc y od ich mci panow dzierzawczów samih in vim quarti, czego się iego k. m. spodziewa. Lepiei tedi tego porządnie, co oyczizna przemoze, poczekacz, nizli napothim wszistkie nagrodom swoim y płaczey odiącz nadzieie. Znacz tho i. k. m. nalezy, ale y tho zaczne grono ryczerskie bez wathpienia zyczy tego oyczyznie swoiei, aby w taki, ktoremu niepodoła, nie uhodziła cięzar, a zwłascza kiedy będzie skąd inąd, a wkrothcze y zasłuzonego y nagrod dohodzic. A ktos by taki bił urodziwszi w tey Rptey, ktory by iednem razem tak ią rozebrac chciał, zeby na pothym wszisci synow swych karmić y dzwignącz czym nie mieli, tak y opatrznemu oeconomowi dzielic.

3. Więcz y druga ządosc i. k. m. iest aby tho zaczne y odwazne ryczerstwo, zostawiwszy na oczekiwanie pięnieznych posiłkow, ktorzi barzei na rynstunkah y dostat-

*) Бѣдствія, какія испытали конфедераты подъ Москвой, описаны въ посланіи ихъ къ королю отъ 28 января 1612 г.; конфедераты терпѣли такой недостатокъ въ жизненныхъ припасахъ, что принуждены были «ѣсть собакъ, кошекъ, крысъ и даже человѣческое мясо»! См. Арх. Сб. т. IV. № 83.

kah, iezeli częsc potęznieiszich a ohoczich nazad przi i. k. m. y krolewiczu i. mci Władisławie powrocili; aby kiedy sie wszistkiem dostac nie moze, garsc iaką przinamniey zaczętey przesz się tak odwaznie impressy koniec oglądał; niehai się nie zda pan bydź od wszistkich odbiezanym, niechai przinamniei ci co poblizu ohotę swą w oczash Rptey ku dobremu iey iako znowu oswiadhczą, a tho tamci hociasz w Sokalu s pewnich swoych respectow do niczego przïwieść się nie dali, na thę iednak nieszczesną a płohą nieuwaznych ludzi w Woloszeh mieszaninę wielmoznemu woiewodzie Kiiowskiemu, ze z nim na zniesienie poganina posli, urzic się dali. Nie maszci nicz narodow tych ludziom dla pana swego y oyczyzny trudnego, owszem naytrudnieisze cięzary namnieisze się ym dla Rptey zdali, a niehai tego czne ryczerstwo rozumie, aby ta uczynność ych daremna bydz miała; zdarzi Pan Bóg fortunny na naszę stronę koniec, pierwsze owocze szczęścia, szczęśliwy kto bierze, na czo y sczodrobliwą łaskę swą w. mciwe baczenie i. k. m. ofiarowac im raczy.

4. Co się dotycze punctow poselstwa ych, a naprzod onego y miesieczną płaczą, znac to i. k. m. raczy, ze cięskiey praczy y ustawicznemu chorowaniu pilnei y dostateczn ei praczei potrzeba, a iuzbi i. k. m. od tego bił, aby tho zaraz pozwolono bydz nie miało, ale sami tho, iako tei Rptey sinowie, barzo dobrze wiedzą, ze i. k. m. w takich sprawah, co novitatem sapunt, sam przesz się nicz statuere nie moze, w malosci senatu, rzecz to iest wszistkich stanow zołdy odnawiać, naznaczać, uimowac y pomnazac. Wszakoz pozwalac na tho i. k. m. raczy, aby te pignora, ktore eo nomine wzieli, na pewnym zostawili mieiscu za wiadomoscią i. k. m. albo ktorego kolwiek z ich mci panow podskarbiow, a thymi pieniądzmi posilili teraz niedostatkow swoych. Na seimie zas, kiedy się da sprawa od Wielmoznego Hethmana W. X. Lit., s ktorei tho przyczyny the słuzbę miesięczną wprowadził, moze sie communi omnium assensu, od czego y i. k. m. nie będzie bydz racził to czego teraz po i. k. m. potrzebuią, zawrzec. Tamze o thych Mozaiskich, według Hethmana W. X. Litt. relaty, resolutią stanie

5. Baczenie narанne y okaliczone w roznych potrzebach iako zawsze i. k. m. obiecował miec, tak y dzisz obieczować raczy. A ktoż by nierad takich ludzi ratował, którzy dla sławy oyczizny swoiey, dla pana swego, dla rosserzenia granicz Rptey dostatki swe, wczaś i członki y zdrowia odwazili. Tego strzedz potrzeba, aby tilko dawac, co było s tamtyh na iakie się niektorzy biorą resolutie (?).

6. W sprawie urodzonego Alexandra Gąsiewskiego referendaza W. X. Litewskiego radby i. k. m. tho, o czo ządaią, uczinił, ale tamten pułk tak pp. comissarze i. k. m. zniewaził się z nim do tractatow prziwieść się nie dał, y respons raczey odpowiedzią nizli powolnością pahnączi dał. Wiedziec tho i. k. m. raczi, ze w tych rzeczah siła czudzih do schowania danych, siła w zołdzie iego własnym na poczeth iego wzietych niepodeirzanich, siła własnych domowich zbiorow pana referendarzonych schowanich, a iako tho w nierzędzie droga sprawiedliwości dosc co by sie od wpoznych a z moczą oczekiwac musiało, czasowi tho ynszemu porządnieiszemu pomscic się musi. Jesli by iednak iakie ynsze szposoby do dohodzenia tego nalazły urodzonemu referendarzowi W. X Litt., bronic ich i. k. m. nie moze y nie będzie.

7. A iz z discretiei swoiei tymi kleinot-

hami i. k. m. częstowali, aby bił i. k. m. tho do siebie wziącz a ym pieniądz dac racził, z miłosciwą łaske swą tho od nich i. k. m. przymowac raczy y bez zastaw takich by był tak dostateczny skarb i. k. m. wiedział by i. k. m. iako czno ryczerstwo posilacz. Bo iesli dla sławy narodow tych dla rosszerzenia granicz ych zdrowie swoie odwaza y miłe potomstwo swoie, a czosz by załowac miał mamony. Ale gdzie iey skąd wziącz niemąsz, trudno, hoc gdzie naiwieksza potrzeba, wyłozic, wiecz choc by tesz y kiedy chciał y mogł zasiącz fantow. nie widziawszy szaczowacz y pomyslic o thym trudno; wdziecznie tedy the ohothe cznego ryczerstwa od i. k. m. przyiawszy i. k. m. łaske tam wszistkiem spolnie iako kazdemu z osobna ofiarowac.

8. Dzielność urodzonego Alexandra Zborowskiego, ustawiczność w posługach oyczistych statecznych, w ziczliwosci ku i. k. m., męstwo w karzdei tey impressy potrzebie dobrze iest i. k. m. zaleczono, y ziczic sobie i. k. m. raczy, aby occasie podały się żacznym zasługom iego godne, za ktoryni pozna ten zaczny ryczerski slachcic, ze iako iemu cięsko nie biło odwagą męstwa swego dohodzie, tak i. k. m. nie trudno będzie do nagrody tak wielkiey, którei na cielesnym odniosł w posłudze Rptey y s prawa swego razow.

27.

1612 г. Сентября 4. Отвѣтъ рыцарства на это посольство короля.

Причина возвращенія рыцарства изъ Москвы извѣстна всѣмъ гражданамъ: потери силъ и здоровья, недостатокъ въ деньгахъ и военныхъ снарядахъ. Благодарятъ короля за обѣщаніе наградить начальниковъ рыцарства. Просятъ выкупить ко дню св. Мартина вещи, которыя они заложили по случаю несвоевременной выдачи жалованья.

Respons od riczerstwa na tho poselstwo i. k. mci.

1. Dobrze wiadomo i. k. mci y Rptey, co za priczyna dalszego niezatrzimania od nasz tamtego stolecznego mieisca. Jasne są straty zdrowia y instrumentow woiennych iusz y obiwatelom W. X. Litt.. ktorzy odmiennym y naruszonym zdrowiem naszim sczuplim do woini a prawie nie sposobnym siłom ze wszech miar przipatrzili się (iz mogacz dac swiadecztwo, iakowe są u nas vires belli, a kiedy słusznie) nie naidzie sie iedno sama nędza, ktora zadną miarą, choc iest wielka chencz u nasz woiowac y służic, bez pienieżnego posiłku niedopuści. By czalsze rzeczy naszo bili, pomoglibysmy i. k. m. dokonczenia tey woyny. A kto by nie chciał do zniwa prace swych przi byc, ale niedostatki same wymawiaią nasz zesmy trudno na wszistkiem zeszli. Za czym pewnismy, ze i. k. m. barzey o thym, iakoby zasłuzonym nas naszym połatawszy, w stracie ohothnih y sposobnyh z nas sobie sług uczinił, pomysli.

2. Isz k. i. m. po nasz potrzebowac raczy, abysmy czekaiącz zasłuzonego zołdu, nie następowali na odbieranie prowentow w w dobrah i. k. m., s ktorech my płacze swey patrzic mamy, mnieisza by tho nam, ktorzy powolność nasze w hoinem szafowaniu krwie okazowalismy. Daleko wienczey tey potrzebie i. k. m. dogodzic, by nie sam związek nasz wszistkich, gdzie iedni bez drugich czinicz nie mozemy, w tym niehamował.

Ale rozedszy się z bracią tamtą, tamze uczyniwszy namowę, dostoienstwa i. k. m. obraniac y iako poddani y iako słudzi chczemy, przestrzegaiącz y tego, zeby oyczizna spolna przesz nasz zadnego swanku nie odniosła.

3. Cieszic sie kozdemu w dokonczonei a krwią przed thym oblianey robocie mila y wdzieczna rzecz iest. Tosz y w nas, a nicz ynszego po wszistkie czasi horowania naszego nie wrzalo (?), miały sie iescze respecti na koniec, ktory miał ukoronowac pracze nasze, patrzało sie na wdziecznie przijęthe dzieło nasze w prziszli czasz od i. k. m., miało sie na baczeniu pożądanie withanie pana w państwie przesz ręcze nasze zchołdowanym y do rąk panskich podanym, względało się y na sławę narodu naszego u narodow postronnych y u tego, ktory się dosic szablę y ohothy naszy w boiu naszical; a za thym i nic przikrego w trudah y praczah ustawicznych u siebie się nie saczowało. Ale kiedy my wszistkiego tego sobie życząc, w kupie stanąc dla wielkyh niedostątkow moglibysmy, nigdy załowac nie przestaniem, ze y tego teraz uczynicz nie mozemy, aby choc małem iakiem pocztem s tak wielkiego woyska sławę swą przi boku i. k. m. albo krolewicza i. mci na tho tam mieiscze stawicz nie moglismy. Zaczym unizenie prosimy, aby tho cosmy zawsze virtute czinili, vitio dla niesposobnosci naszei i. k. m. obraczano nie biło.

4. Za miłosciwą obiethnicze ku starszim ich mci naszim, za ktoremichmi prozby unizone wnosili do i. k. m. pana naszego mciwego, pilnie y unizenie dziękuiemy, rozumieiącz ze wedle uwaznego y wysokiego baczenia swego kazdym nagrodą hoyną zechciec bedzie racził.

5. Zastawa, ktorąsmy wzieli w nieszczesnym zołdzie, prosimy aby na S. Marcin wykupiona biła, gdyzesmy upewnieni od i. mci pana hetmana W. X. Litt. ze tho miano uczinicz na przeszłe swiątki. My zycząc aby takie oyczizinie ozdoby zostały, y do czasu wzwisz pomienionego czekamy, a pothym związku, ktorismi miedzi sobą uczinili, w podział tho puscic miedzy się musimy. Dat u Słonimie d. 4 Septembra an. 1612.

28.

1612 г. Сентября 25. Письмо изъ лагера подъ Серлевцомъ къ товарищамъ недавно вышедшимъ изъ Москвы.

Сообщается извѣстіе о пораженіи поляковъ въ Валахіи; посланные отъ войска Трилятковскій и Бялачевскій сообщатъ болѣе подробныя свѣденія о положеніи дѣлъ; съ нетерпѣніемъ желаютъ видѣть товарищей.

Copia listu do towarzistwa swiezo z stoliczo Moskiewskiey zeszłego spod-Serlewcza de data d. 25 Septembri an. 1612.

Mcywi panowie bracia. W trudnych a w opłakanych razah oyczyzny naszei iusz przesz wielką klęskę od nieprziaciela krziza swiętego w Woloszech podięthą, iusz przes wyuzdaną na swą wolą bracią nasze, ta nam iedna pocieha zawitała, gdys iuz nie słyszemy ale prawie na oczy widziemy w dobrym zdrowiu wielką sławą w. m., naszich mciwych panow y braciei zwroczone, za czo niski pokłon cziniącz, obronczy odważnych, pomnozicielowi sławy imienia swoiego, dawczy wszistkiego dobrego, cieszącz sie z sczęsliwego zwroczenia w. m., naszich mciwych

panow y braciei, slemy sposrotka siebie pana Trzilatkowskiego y pana Białaczewskiego, ktorzy by y the pociehę nasz wszistkich w. m., naszim mciwym panom y braciei, przełozili, y progres w sprawah naszych zeby w. m. obiasnieli, zycząсz sobie tego, abysmi iako naypręczei w. m., naszich mciwych panow y braciei, oglądawszy sie ucieszili. Na ten czasz miłosci, łascze braterskiey w. m. naszich mciwych panow y braciei się oddaiemy.

Dat pod Serlewwym d. 25 Sept. an. 1612.

29.

1612 г. Сентября 25. Письмо къ сапѣжинцамъ изъ лагера подъ Серлевцомъ.

Укоряютъ сапѣжинцевъ въ неисполненіи обѣщанія относительно распредѣленія воеводствъ для сбора провіанта; что тѣмъ нарушается довѣріе и братская любовь, которыя «когда нибудь пригодятся», тѣмъ болѣе, что, «ни духовенство, ни шляхта, ни даже простой народъ, не питаютъ особенной любви къ сапѣжинцамъ. Посылаютъ четырехъ товарищей, Рамулта, Яницкаго, Требчинскаго и Павлюковскаго, которые въ извѣстномъ мѣстѣ должны переговорить съ комиссарами сапѣжинцевъ относительно распредѣленія воеводствъ, напомнить о разныхъ обидахъ и т. п.

Copia listu do panow Sapizinczow de data 25 Septembri an. 1612.

Mcywy panie marszałku y mciwi panowie bracia. Nad zastanowienie y nad mniemanie nasze nam sie dzieie, nie wiem czy tho za wiadomoscią w. m. y za wolą wszistkiego woiska przihodzi, powąthpiwac musiemy stąd, ze mielismy taką obiethniczę od w. m. wszystkich, ze poki nie uczinionо by podziałku między namy y w. mciami, tedy woiewocztwa koronnie zostawać miały. Powąthpiwami y stąd, ze nie iestescie tak w. m. barzo nie ziczliwi oycziznie, zebyście nasz w. m. od posług onei, za takiem postępkiem swoym odziwac mieli nas, ktorzysmi sie tilko z samei miłosci ku obronie natenczas onei przeciwko nieprziacielowi Krziza Swiętego udali. Wąthpliwemi nas y tho czyni, aby iuz ześmi tak do zniewarzenia u w. m. prziszli, miłość y ziczliwosc nasza w. m. sie kiedykolwiek nie przidała. Ale gdy słyszemi o chorągwiach, gdy do nasz piszą, a pewni iako daleko iuz zagony w. m. zahodzą, powąthpiwac przestaiemy. Obaczcie w. m. baczny proces w tei sprawie swoy, y iaką moze wziąc conclusią. Przekładaliśmy y w pierwszym poselstwie, na czym potęzność y dzielność zgody, zalecżali ią tesz nam w. m. przesz towarzistwo posłane swoie. Ale iako baczemy, ze od w. m. ona ucieka y ona iędza—discordia na iei mieisсze następuie, a dobrzeby tam tamthe pierwszę przi sobie zatrzimać. Nie wiele, iako wiemy, u dworu miedzi stanem duhownem y slaheczkiem, miedzi pospolstwem pogothowiu, w. m. miłości macie; aż kiely y nasze o ziemię porzucicie, iaki koniec w. m. czeka, na uwarzenie bacznych, iakich iest nie mała kupa między wami, przipuscza się. A tolimy wszelkich srotków y teraz maczamy, iakby chęc towarziska miedzi nami a w. m., ktora sie iuz poczęła rwac, iakakolwiek zaś się związała, y slemy ią na mieisce pewne s posrotka siebie czterech towarzisków, pana Ramułta, pana Janiczkiego, pana Trebczińskiego, pana Pawlikowskiego, ktorzi przed comissarzmi od w. m. na pomiarkowanie woiewodztw wysadzonymi urazi nasze przełożą, sprawiedliwości, iesli ze się tho przes wolei w. m. działo, s tych dissolentow do-

mowic się maią, prziwróczenia tego, czo się wzięło, y przistaw woisku naszemu należączich upomnią, ktorym, cokolwiek imieniem naszem postanowią, zupełną wiarę dawszy, dotrzimacz tego nam będziecie chcieli. Oddaiąc się inakszei chęci y baczeniu w. m., prosiemy żeby tho co sie pisało, z uprzeimei a szczerei miłosci przeciwko w. m. y zasługow w. m. na dobrą stronę w. m. obrócili. W. Obozie pod Szerlewym d. 25 7-bris an. 1612.

30.

Инструкція товарищамъ посланнымъ къ берестьянамъ.

Для переговоровъ относительно распредѣленія мѣстъ, гдѣ должны стоять войска, пусть комиссары соберутся въ извѣстное мѣсто, напримѣръ, въ Парчовѣ, или въ другомъ болѣе удобномъ мѣстѣ, только не въ Люблинѣ; посланные однако не должны сами ѣхать въ Берестье, чтобы не унизить «гонора» войсковаго. Съѣхавшись, должны заявить о вѣроломствѣ ихъ (берестьянъ), что они, воспользовавшись выступленіемъ войска противъ враговъ креста Господня, опустошали тѣ мѣста, которыя назначены были для ихъ стана. Просить, чтобы все то, что незаконно забрано, было возвращено войску; чтобы воеводства коронныя, назначенныя для постоя, небыли занимаемы ими,—пусть довольствуются воеводствомъ Подляскимъ, которое назначилъ имъ г. Косаковскій; можно уступить имъ и Кіевское воеводство. Пусть позаботятся о помощи несчастнымъ жителямъ Люблина; ибо этотъ цвѣтущій городъ, благодаря имъ, почти совершенно опустѣлъ; требовать при этомъ наказанія виновныхъ.

Panowie bracia naszi, ktorzi na zastanowienie zasiegania ziwności do ich mciow panow Brześcian iadą, maia się otho starać, aby iako naipręcei tam się stawili lubo tho do Parczowa, lubo gdzie nayspособnieisze mieiscze do ziehania się z niemi obaczą, tak iednak żeby Lublin tho mieiscze pomiiało, a dobrze bi tesz tam gdzie bi oni mieskali, maią s posrodka siebie wysłać iednego z listem pana marszałkowem także y z swoym pisaniem, ze od woyska na pomiarkowanie przistawstw, gdzie które woysko ma dosięgac y zic, w łiczbie swei przîiahali. A sami maią na thym mieisczu ych czekacz y nie iezdzić do Brześcia, w tym honoru woyskowem przestrzegaiącz, gdzie się ym będzie zdało y mieiscze tamże namowic gdzie się maią ziahac.

Ziahawszy się przełożić maią iako się nam any w obiethniczy, any w ofiarowaniu chęci nie dosić do ich mciow stało; ze nad zastawienie do pomiarkowania miedzy sobą a niemi wysłali horągwie, ktorzi przistawstwa na woyska nasze skazane, gdysmy przeciwko nieprziacielowi krziza S. y Rptey naszei, samą miłością oyczizny uwiedzieni, zastawiali się, splandrowali, nicz na spolne horowanie, nicz na miłość towarziską, nie oglądaiącz się nawet na tho, ze w ych rzeczach moglibyśmy im cokolwiek stanąc; gdyż niech weyrzą w to, iaką za swoią disolutią miłość w oyczyznie maią, czego my musiemy serdecznie załowac, ze się w nich tak barzo zamogłd, ze o pohamowaniu zwąthpic przihodzi. Prosic tedy ich mci iesly ze na się wszistkich gniewaią, przinamniei nasz sobie niechay zahowuią, y tho czo pobrano s przistawstw woysku naszemu naznaczonych, aby wroczono biło, tym samem może bydz miłość między nami zatrzimana. Acz nie do kończa themu dowierzamy, żeby to biło za wiadomością wszistkiego woyska, — ktoś to rospusthny zagony tak daleko wy-

puscził nad wolą onich, y prosić onego o sprawiedliwość.

Ukazać maią wielkie tam owych kraiow spustoszenia y przesz zołnierza naszego y przesz nieprziaciela, za czym uziwać ych w tym, żeby do woiewodztw tych, ktore do korony należą, nie wrywali się; iednak ze ym p. Kasakowsky bił pozwolił woiewocztwo Podlaskiego, niech ie trzimaią, ale Mazowsze, Wielka Polska, Prusy żeby od nich wolno zostawali; mogą y woiewocztwo Kiiowskie pozwolić ym.

Maią tesz utrapionym Lublanom pomoczni bydz, gdysz nie dawno kwithnączego miasta ktoby się nie uzalił, ktore przesz nich prawie pustkami zostało, y żeby tamci karannie odnieśli, ktorzi tego naiwiększa przicziną; gdysz bez kary, bez sprawiedliwości nie tilko woysko, ale iakiekolwiek zgromadzenie iest własne swowoleństwo, co wiemy, iż nie pada na w. mciow.

In summa, prosic onych ze tho cobykolwiek zgode y pokoy międzi nami targało, s posrotka siebie żeby tho wykorzenicz. A iesli ze co może nasz pręcei zwadzić, iako lekkomiślność y zniewazenie, ktore w zaiezdzaniu przistawstw nam własnie y słusnie należączich pokazuie się. Gdy co zastanowią scriptami miedzi sobą, tho maią warować.

31.

1612 г. Сентября 29. Отвѣтъ посламъ воеводства Русскаго.

Войско изъ лагера подъ Серлевцомъ благодаритъ за желаніе содѣйствовать скорѣйшей уплатѣ войску жалованья. Просьба объ освобожденіи воеводства отъ постоя не можетъ быть удовлетворена, такъ какъ соглашеніе между войсками въ распредѣленіи воеводствъ для постоя уже состоялось; да и товарищи, которые недавно вышли изъ Москвы, уже направили свой путь въ это воеводство. Утомленные и изнуренные походомъ, они нуждаются въ отдыхѣ; полковникамъ отданъ приказъ, чтобы они не дозволяли солдатамъ опустошать помѣщичьихъ имѣній и обирать крестьянъ королевскихъ державъ.

Copia responsu ich mciam panom posłom woiewocztwa Ruskiego i. m. panu Olbzihtowi Ludziczkiemu y i. m. panu Mikołaiowi Cruriłowi z obozu pod Serleiowim d. 29 Septem. Anno 1612.

Mciwi Panowie.

Wdzięczność y podziękowanie przesz ych pamci pany posły w. m. naszych mciwych panow, a co iest ynszego, iedno iakoby iusz nagroda przeszłych a osłodzenie przyszłych prac y horowania. Ale nie nad mniemanie nas tho od w. m. naszych mciwych panow potkało, bo będącz w. m. obiwatelmi tych tu kraiow, ktorzi dzielnością, mestwem, cznothą, życzliwością przeciwko oyczyznie ynszych wybiegacie, wiecie w. m. sami, ze swe drudzy stawiwszy, ze trudy, straty nie tilko zapłatą, ale barzey hecią y wdzięcznością yle w narodoh naszych placzą się y nagradzaią. Powolność w. m. naszich mciwych panow tho sprawiła w nasz, ze nasz w. m. wciągacie na gorethsze usługowanie Rptey, przidaliście nam w. m. będączym w miłości ku niei tym większego losu, ze w każdym niebezpieczeństwie nie możemy ani chczemi onej odbiegać. A tym wienczey, gdy iuż nie słowy te hec w. m. nasi mciwi panowie nam oswiathczacie, ale rzeczą samą w obmysławaniu o skutecznej zapłacie naszey tho pokazuiecie. Wiecz

staranie tak u k. i. m., iako y u przedniego w oyczíznie naszei senatora, wydaie w. m. ze iako na posługę R-ptey zdrowia nigdyśmy na szancz stawicz odwaznie nie załowali, tak teraz mniej sobie dostatkow swych wazącz, ynszem powodem w. m. nasi mciwi panowie iesteście do prętkiego sposobienia na zapłathe zołdu naszego. Nisko tedy podziękowawszy w. m. naszim mciwym panom, niech ta hęc w. m. mych mciwych panow rowną się hecią y wdzięcznością od nas naszim mciwym panom płaci. Jakoż teraz był czasz nam w. m. naszim mciwym panom obiasnic, wnieśli to w. m. nasi mciwi panowie przesz ich mci panow posłow swych w posrodek nas, abyśmy stanowiskiem obronili nam tak ziczliwych a częstem żołnierzem ucisnionych kraiow. Zadanie w. m. naszich mciwych panow iako słusne, takby miało miło bydz mieiscze u nasz, bi biło w posrodek nas, abyśmy stanowiskiem obronieli, nie po czasie wniesione. Ale podział uczini wszy miedzy sobą, the pułky, którem sie tu iuż stanowisko naznacziło, gdzieby wrazic nie baczemy, wiencz y tam braciei, ktorzy teraz za łaską Bożą zdrowo z Moskwy wysli, iuż się droga wyprostowała ku stanowiskom, których iako strudzonych, nie godzy się nam s teh blis posiłkow stanowisk zrazac, ale iako naypręczey odpoczinek obmyslac. Jednak iuż się tho dawno uwaziło wzgladaiącz na cięzar, który dawno tho sławne woiewocztwo, żeby od nas y teraz żołnierzem wielkiem obciążone nie zostawało, aby maiethności oyczisto w. m. naszich mciwych panow czałe y wolne zostawali, y dzierzawy krolewskie pofolgowanie nie z ostathniem zmęczeniem poddanych mieli. Jako żeśmi ich mciam panom pułkownikom y panom porucznikom o tym pilne staranie mieć wskazali, aby iako nayskromniey a nie rospustnie tak na stanowiskah, iako y w przistawstwah żołnierz się zahował. Natenczasz nam przidzie prosić w. m. naszich mciwych panow, aby żadnej niehęci nam tho u w. m. nie ponosiło, ze wolei w. m. naszech mciwych panow w tei mierze nie godzi się z ynszei miary chczemy się o tho starac, że usługowaniem swoym wielkie hęcy w. m. nasih mciwych panow nagradzac będziem umieli, do których się łasky udaiącz, długo sczęśliwego zdrowia w. m. naszym mciwym panom z obfitem błogosławieństwem Bożem wszistkiem wespołek życzemy, ażeby staranie tho o zapłate nasze iako naypręthsze nie ustawało, uniżenie prosimy.

32.

1612 г. Октября 8. Отвѣтъ обывателямъ воеводства Краковскаго.

Copia responsu ich mciam panom obiwatelom woiewocztwa Cracowskiego w obozie pod Szerleiowym die 8 Octobris anno 1612.

Mciwi panowie.

Coby należało stolecznym zamku Crakowskiem, by kto nie wiedział, sam list w. m. naszich mciwych panow przes j. m. pana Pawłowskiego nam oddany, snadnie by go sprawieł; iego czałość, iego zmócznienie nie tilko skarbniczą insignii praw, prziwilegiow, koronnych iest, ale przednią ozdobą państwa, ale wstretem nieprzyiacielowi. Przeto każdemu dobremn sinowi ma bydz przed oczyma całość y opatrzność około niego, ia-

ko co naypręthszego; niebylibyśmi tak bespieczni, gdybyśmi przes odebranie proventow wielkorządowych, do których się y Niepołomicze teraz łączą, widzieli że stąd albo spustoszenie onego roscie, albo niedozor iaki za sobą ciągnie; wolelibyśmy snadz, z niedostatkami swemi biedząncz się, onego y okrase y poteznosc widziec. Ale ponieważ nicz się w tim odebraniu nie nayduie dobr wielkorządowych, co by zniszczeniem y upatkiem onego było, słusnie u w. m. naszich mciwyh panow wymowieni będziemy. Gdyż y od nas fundusze kościołow, iałmużny spitalom, dohody urzędnikom, iurgielty zasłużonym na wielkich rządah ukazane dohodzić będą; prozba w. m. naszych mciwych panow ta nam iakiś gwałt czyni, którey niedostatek y potrzeba nasza wstreth daie, bo z woyny na nicz odpoczinku nie maiącz propriis stipendiis. Trudno potężną armatą wielką dziurę a zgrunthu wybiwszy iedną czegłą załozić niepodobno, aby tak znędzione woysko, tak dawno traczącz na służbie Rptey, z iednei oeconomiei niedostatek swoy iakikolwiek wesprzec mogło. Przydzie nam tedy zewsząd kupić czymbyśmy nędze swey, ieśli nie dzwignęli, tedy wzdy pokrzepili. Prziidzie nam prosić w. m. naszych mciwych panow żeby tho nie znieważeniem wskazania w. m. biło prziczitano, ale samei potrzebie naszey. Rozumieiącz tho o w. m. naszych mciwych panah, ze nasze tho wzbranianie od łasky w. m. nas nie odephnie, ale będziecie w. m. miłościwemi promotorami zasłużonego naszego, to sobie obieczuiącz po nasz, ze wszelakie roskazanie w. m. naszich mciwyh panow, ile słusność za sobą ciągnącze, miejsсze u nasz naidzie. Oddaiemy się za thym s powolnemi posługami naszemi etc.

33.

1612 г. Ноября 17. Письмо столичнаго войска къ конфедератамъ Брестскимъ.

По поводу возникшихъ между войсками недоразумѣній относительно распредѣленія воеводствъ, Іосифъ Цѣклинскій, маршалокъ столичнаго войска, съ товарищами постановилъ слѣдующее: войска, находившіяся до настоящаго времени въ Литвѣ, и впредь должны здѣсь оставаться; въ ихъ же распоряженіи находятся воеводства Подляское и Мазовецкое по сю сторону Вислы, до большой дороги, которая идетъ на Гарволь до Праги. Въ этихъ предѣлахъ конфедераты могутъ собирать провіантъ, не касаясь впрочемъ соляныхъ и водяныхъ мытъ, особенно на р. Вислѣ. Что же касается разныхъ убытковъ, причиненныхъ нѣкоторыми частными лицами, безъ вѣдома войска, въ воеводствахъ принадлежащихъ столичному войску,—то обязаны, немедленно по заявленіи о семъ, дать удовлетвореніе. Съ своей стороны и столичное войско обязуется не дѣлать никакихъ препятствій въ собираніи продовольствія въ воеводствахъ по ту сторону Вислы.

Zastanowienie zasiegania ziwnośc zich mciami pp. confederati Brzeskiemi.

Za zesłaniem od woyska i. k. m., ktore biło niegdy pod sprawą i. mci. pana Jozepha Cieklinskiego, dla pomiarkowania pewnich woiewodztw, aby między ich mciami takowe różnicze prziazni nie targali, y aby za thim każden należącem sobie przestaiącz, w czudziem się zasięgać nie waził. Isz natenczas przes odległość woyska, przes niebithność colegów przi i. m. panu Cieklińskiem marszałku woyska stołecznego, nie mogli miedzi sobą nicz skutecznie zawrzecz; tedy przed się i. m. pan marszałek pospolu s towarzistwem, kogo mógł natenczas

zasiąc, zwyz z ich mciami pomienionemi w ten sposob do słuszności się skłaniaiącz, zastanowił: isz ich m. woysko tamto, które w Xiestwie Litewskiem stanowiska swe maią, tęgo y do kończa zaziwaiącz, przi niem y woiewocztwa Podlaskiego, Mazowieczkiego, które na tey stronie Wisły od Podlasza leżą, zaniechawszy tih mieiscz, iako gosciniec dzieli Lubelsky, ktory idzie na Garwolin aż do samei Pragi, y s tych mieisc włosciami, przi thim woiewocztwa Ploczkiego y ziemie Dobrzińskiey dosięgąniem zywności zaziwać maią, aż o thym skuteczznieiszą resolutią s koła generalnego mieć będą. Nad tho w komorach solnych y w mitach wodnich, mianowicie na Wisle, żadnych przeszkod nie uczinieć obieczuią, ani tesz ynszich woiewoctw ziwnością, dosiąganiem nie będą angariować. Przi thym y Prus do tego czasu zaniechać obieczuią, asz do skutecznego podziału, który s pierwszego koła ma bydz namówiony. A iż pewne osoby, mimo wolą woiska tego, tam priwathnie skody w należączych woiewocztwah do woyska stolecznego nieiakie pocziniełi, za obwiesczeniem sprawiedliwość s takych uczinicz obieczuią. A my tesz ich mciam imieniem woiska wszistkiego obieczuiemy w tych woiewocztwah, które się thu mianowali, to iest po they stronie Wisli, ominawszy ten gościniec Lubelsky, zadney przeskody nie czinicz. Jeśliby kto iaką szkode uczinił, sprawiedliwość czinic będziemy. Przeto aby miłość zobopolną między nami zatrzimana była, y respons skuteczny ich mciam s koła generalnego y na wszistkie postulata ich mciam dacz obieczuiemy, y tho nasze pismo teraz podpisem rąk własnych zobopolnie stwierdzamy. Działo się w Krosnie d. 17 Nouēmbris an. 1612.

Jezeph Cieklinsky m. pr. Wacław Pobiedzinsky. Woicich Woiakowsky. Maciei Janiszowsky. Hipolit Trzecieczky.

34.

1613 г. Января 27. Отвѣтъ столичнаго войска великополянамъ.

Увѣдомляютъ о полученіи инструкціи, данной Цѣлецкому, Полулицкому и Струковскому; благодарятъ за обѣщаніе пріискать средства къ вознагражденію «кровавыхъ заслугъ» войска. Отвѣтъ на инструкцію будетъ отправленъ чрезъ особое посольство.

Copia responsu ich mciam panom Wielgopolanom w Krosnie d. 27. Januarii anno 1613.

Wielmożni a nam wielcze mciwi panowie.

Instructia przesz ich mci panow poslow od w. m. naszych mciwych panow ich m. dana iego mci pana Jana Cieleczkiego podstolego ziemskiego y surrogatora groczkiego Poznańskiego, iego mci p. Jana z Potulicz Potuliczkiego, iego mci p. Stanisława ze Strukowa Strukowskiego, nam oddana iest. Nie biorąc sami na się tego, co wszistkiemu ryczerstwu należy, lecz sam z siebie podziękowawszy w. m. naszim mciwym panom, iż w. m. nasi mciwi panowie obmyslawanie y staranie takie obieczuiecie o krwawyh zasługah naszich czinicz, sługami w. m. naszych mciwych panow zostaiemy y tego w posrodek ryczerstwa wnieść nie zaniechamy. Co za respons będzie na thą instructią, przes posły swe w. m. naszim mciwym panom dacz znac nie omieszka-

mi. Natenczas spolnemi posługami naszemi oddaiemy się do mciwei łaski w. m. naszych mciwych panow. W Krosnie d. 27 Januarii anno 1613.

35.

1612 г. Декабря 28. Письмо архіепископа Гнѣзненскаго къ столичному войску.

Страшные безпорядки и волненія въ рѣчи посполитой заставили архіепископа, какъ примаса, обратиться съ письменнымъ увѣщаніемъ къ войску. Примасъ крайне огорченъ разъединеніемъ между королемъ и войскомъ по случаю неуплаты послѣднему жалованья. Причину тому примасъ находитъ въ необдуманно предпринятомъ «Московскомъ дѣлѣ». «Богъ наказываетъ насъ, говоритъ онъ, за наши грѣхи, за нарушеніе справедливости, за притѣсненія и угнетеніе людей невинныхъ и слабыхъ». Извѣщаетъ, что король принимаетъ всѣ зависящіе отъ него мѣры къ удовлетворенію справедливыхъ требованій войска, и съ этою цѣлью посылаетъ отъ сената комиссаровъ для переговоровъ съ войскомъ. Во имя здраваго разсудка, во имя любви къ отечеству, во имя той славы, которую стяжало войско своими подвигами и которая гремитъ по всему свѣту,—убѣдительнѣйше проситъ «не пренебрегать заботами о нихъ короля и трудами его комиссаровъ». Между тѣмъ, нѣтъ мѣры и конца тѣмъ бѣдствіямъ, какія претерпѣваютъ королевскія и духовныя имѣнія отъ постоя войскъ; плачъ и вопль несчастныхъ угнетенныхъ вопіютъ на небо о мщеніи. Требованіе уплаты жалованья есть дѣло честное, справедливое и позволительное, ибо никто необязанъ даромъ служить ни королю, ни рѣчи посполитой; но всему есть предѣлъ. При дальнѣйшемъ угнетеніи помѣщиковъ коронныхъ, терпѣніе ихъ можетъ превратиться въ ярость; насиліе однихъ неминуемо вызоветъ насиліе со стороны другихъ —и тогда конецъ рѣчи посполитой! Въ заключеніе примасъ совѣтуетъ войску лучше сражаться подъ знаменами гетмана съ непріятелями креста Господня, чѣмъ угнетать своихъ согражданъ,—умѣрить свои требованія, и, дастъ Богъ, отечество придетъ къ желанному умиротворенію.

Copia listu i. m. xiędza arcibiscupa Gnieznieńskiego.

Mcywi panowie y bracia łaskawi.

Pod teraznieiszy czasz niesczęsnych rozruhow, którémi P. Bóg za wielkie a nie słyhane grzehy koronę the nawiedzieć racził, ponoszącz urząd primasa w niey, prziznawam, ze nie wedle sił y pleca myh, albo raczey odprawuiącz personę w comediei dzieiow teraznieiszych, która broń Boże aby się w okruthną a załosną iaką tragiedią nie obróciła, tak iako się barzo na tho zanosi. W milczeniu dotąd biłem; nie nieczas iest, abym tho przesz pisanie me w. mciom panom y braciei swei ozwał, którym przi łascze miłego Boga y błogosławieństwie iego świethym życze w długi wiek dobrego zdrowia y wszeh sczęśliwości. Widzy Bóg, który wie skrytości każdego człowieka, iaki żal ponosze z roznienia miedzy królem i. mci. panem naszim i w. m. ludzmi ryczerskiemi, sługami Rptey, do którego prziszło za nieuisczeniem się w. m. w zapłacie zasłużonego żołdu; aby do tego nie przihodziło, iakom upatrował dawno, ze się na tho zaniosło, nie tilko podawałem sposoby wedle potrzeby obmyśloney co wystatczić zaciągom takowym dziela Moskiewskiego, w które skoro barzo wemkneliśmy się, jak w głęboką studnia iaką, co iż nie zawsze w posłuh szło, nie zawsze się nadawało, nie taino wszistkiem. Atoli za grzehami naszemi, z dopusczenia Bożego miłego, przeszliśmy w miesanine takową, z naruszeniem sprawiedliwości, za ukrziwdzeniem bliznego z wielką obrazą miłego Boga, którego miłość y boiaźń, ym daley tym wiencey na thym schilku świata miedzi ludz-

mi ślabieie y ginie; aby kiedy iuż temu koniec bił, ia niegodny y grzeszny y z duhowieństwem na Pana wołać nie przestawam, żeby ten, który władnie wszistkiem, burziwości the y miesanine wszistkie oczyścić y uspokoić racził. Do czego isz tesz nam samym pilnie mieć y prziczinicz się potrzeba, ut salvi simus et ne pereamus, wziąc by przed się sposoby y srzotky słusny y możny za teraznieszą ocrasą, gdy k. j. m. pan y głowa nasza znowu na to, co comissarze swe z senatu, ludzie wielkie y zaczne, do w. m. posiłać raczy. O czym maiącz wiadomość a chcząncz eo operari, iako człowiek ieden tegoż ciała Rptey, w tym co by służiło zdrowemu y dobremu pospolitemu, gorączo a pilnie proszę w. m., nie chcieicie pogardzać pieczołowaniem takiem pana swego, any pracą ich mci panow comissarzow, daicie u siebie zdrowei radzie. Obieczuicie się na miłą oyczizne matke swą, która w. mciow nie na załość, ale na pociehę y podporę swą wyhowała, obieczuicie się na powinne y krew swoię, którą tesz co dolega, barzey by dolecz mogło; obieczuicie na sławę korony Polskiey y na swoię także, która przez dzielne sprawy w. mciow nie dawno po wszystkiem świecie słynąc daleko y kwithnąc, w bespieczeństwo była. A teraz zaś, za prętką odmianą tego wszistkiego wielkie niebezpieczeństwo iest wprawiona, w iakiem za pamięci naszey nigdy nie była; obeizycie się na sumnienie własne, któremuście powinni wszistko, pomnicie na nauke oney prawdy wieczney Pana y Zbawiciela swego: quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animam autem suam detrimentum patiatur. Ordinaciei miłego Boga nie bądźcie przeciwnemi, którego wola tha iest, aby wszelka dusza wiższei zwierzhności poddana y posłusna biła; raczei one ratowała, a niżeli iey dohody sobie przywłaszczać miała. Nie mazać się ani wihlac crimine peculatus, które, iako prospectando miano w każdey Rptey na świecie, tak nie było bez wszelkiego karania nigdy.

Nie wspominam osłabienia siły potęgi oyczizny y obnażenia y z obrony pothoczney przesz takowe zatrudnienie dohodow Rptey, a zwłascza oddawania quarthy; nie wspominam ogolenia stołu królewskiego y oczapowania prouentow, s których osoba krolewska wedle stanu swego wyhowanie ma mieć y onera publica regni odprawowane bydź zwikły. Co się tycze tych co s posłuszeństwa swey zwierzhności własney od Bóga postanowioney wyłamaią się, zwikł P. Bog ordinarie takowyh tym karac, ze tesz ini pothym nie słuhaią y do wzgardy u nich naostatek przihodzą y koniec nie dobry miewaią. Jakiż się pospolicie dzieie według oney reguły prawney: per quae quis pecat, per eadem punietur. Themi czasi na despectatie zbithnie miast, na nisczenie y pustoszenie wsi krolewskych y duhownyh nieznosnemi statiami, na odięcie tak wielom y chleba y zywota zaraz, na rozliczne maleficia, którym pomiary y koncza nie masz. Ustawiczni ludzi lament y płac niebiosa przenika, iakoż opressus pauperum iest tho ieden grzeh, co o pomste do Boga ustawicznie woła; thozec tho bydz ze na karb w. m. nie żołnierze, ale swowolni ludzie, co ym czudze smakuie, co wolą lekko bez pracze z łupierstwa życ, a niżeli w pocie czoła swego na hleb robiąc, siebie zywic, siła się wazą y robią, czego świeża iest exponentia w pobliszszich tu mnie grodah, Lęczyckiem y Wysogroczkiem, ale y za zgorszenie s tego zapadu w. m. wzieli. Ne autem huic, per quem fit scandalum, iako pismo zaś mówi, uciążenie zaś kościelnych maięthności odo

swyh oyczów świethych, widomich na świecie namiesnikow Sina Bożego, co nasz świathłością Euangeliei oświecili, tak barzo zakazane przeklęcztwa y potępienie wieczne na thych wlecze, co się na rzeczy raz Bogu na służbe y na sługi iego oddane targaią, za którem tho idzie, iako iawnie doświathczenie pokazuie, ze zdobyć z maiethności kościelnych z nabiciem świeczkiem złączoną, iako pierze orłowe z zurawiem, albo z strzusiem złożone, albo iako lwia skora miedzy sobole, lisi, rysic, kune włożona y inne sobole i futra psuie, nakoniec tesz y sama zniscze: tak się tesz własnie zbiorem takowych dzieie, co bez braku y scrupulum żadnego chcą sobie pomocz do dobrego mienia, dobra kościelne skubiąc, ze takowe ych niepotrzebne nabycie wniwecz się obracza prętko, nieinaczei iedno iako plewy, które s kupy wiatr po powietrzu roznosi y nie wiedzieć gdzie się podzieie. Chrześcianieście w m. y przi chrzcie napierweiscie przistali na żołnierską do Hethmana naywiszszego nieba y ziemie, w iego regestr iesteście wpisani, któremuście pierwey ślubowali, niżeliście się na tego świata żołnierstwa udali. Pomnicie na professią, na condicią, na powinność y obwiazek swoy chrześciańsky, która raczey woli swego dobrze nabitego udzielać s chęcią bliźniemu potrzebuiączemu, a niżeli w cziiei własności krziwde iaką namnieiszą małą czinicz. Zaczniście y baczniście ludzie, postępuicie sobie wedle baczenia y zaczności, a nie daicie się uwodzić, ieśli nie unioszcz się affecti cupiditati, albo y obfitey opuścili wodze, — a nie maiąc na thym dosić ze sami incidunt in tentationem et laqueum diaboli, et desideria multa inutilia est, et nocina, qnae mergunt eos in interitum et perditionem, ale tesz inich za sobą wabią y w tesz przepaść spolnego zginienia zaciągaią. Ani tesz y owym, co z gniewu y rankoru przeciw osobom iakiem nie dobre swe sercze maiącz, złe zamysły wykonać usiłują. Zaiste nie iest rzecz człowieka dobrego baczna ani słusna, aby kto miał odio nocentis perdere innocentiam. Dohodzenie zapłaty iest ci rzecz ucciwa, słusna y wolna, gdysz niht nie powinien o swym koście ani panu, ani R-ptey służyć. Jednak iako y ta, tak y inna każda rzecz ma mieć kres swoy y miare swoię: est enim modus in rebus, sunt certi denique fines, quos ultra citraque nequit consistere rectum, iako powiedział ieden. Tu rozum iako woznicza impetem y affectami, iak konmi iakiemi, rządzić y władac ma, iakoby po kiemi, rządzić y władac ma, iakoby po lesie po krzewinie poplothszy się nie powiezli, albo po gorah y po dołah rozbiezawszy się, porostracali, albo w przepaściah nie poginęli, ale żeby tam gdzie wyszli directer do gościncza czało priszli. Dawna priipowieść przestrogi czini: medio tutissimus ibis. Gwałtownego w tey mierze postępku teraznieiszego, iako rzecz tak y exemplum zle, skodliwe barzo, aby na pothym ani vestigium onego w Polscze zostawało, koždy bonus civis patriae nie tilko ziczić, ale y do tego pilnie staraniem swym prziczinic się ma. Albowiem, mimo szkode nieoszaczowaną, którą w spolności ludzkiey tego hrześciańskiego ledwo odwroth nie otwarza y onich tu nie wabi, i w. m. samich co teraz the drobiankę innym gotuiecie y podaiecie, abyście iey tesz sami kostować nie mieli, upewnic trudno. Dokath ludzie narabiali potentią obroniaiącz, w. m. iako braciei sług potrzebnich Rptey, s któremi woleli by odpor dawać nieprziacielom koronnym, a niżeli domową woynę staczać. A ieśliby się, za nie słyhaniem w. m. rad zdrowych, za dalszą oppresią obiwatelow

koronnich patientia w furor obróciła, z iakiem zalem prziszło by patrzić, gdyby gwałth gwałthowi odpierał, w takiem pomieszaniu ledwo nie ostateczną zgubę na oyczizne waliącz, co żeby nie padło, serce moie przed Bogiem wilewam, y thym usiłowaniem moym zabiegam, wolaiącz na spolney matki syny a bracią swą, żebyście w. m. powinność swą w obronie a uspokoieniu iey, oddali, kozdemu iest się z w. m. pewnie na czo obeirzeć. A zaś kto, kto kiedy na thym wskurał, co zwierzhnością swą pogardził, albo ie obraził. Bądz krótko, bądz długo prziść mu na iei censurę. Jest tho iedna obseruantia u mądrych politikow dla ostroznego postępku ludziom podana, iakoby pothym kiedy nie mieli czego załować. A zaś w. m. zawsze w gromadzie y w kupie bydź, a zaś iednym lata, drugiem choroby, drugiem rozmaithe choroby przigody, które nie po drzewah, ale po ludziah chodzą; bieda kiedy nie dokucza, ze radzi nie radzi Marszowie pola młodszem y zdrowszim ustąpić y sami na obesciu swym upaść muszą. A zali nie możecie się takowych napaści od następuiączych pó w. m. żołnierzah y sami spodziewać, iakich na sobie teraz inni doznawaią od w. m; co żeby żadnemu ż w. m. nie smakowało, tegom pewien, — tosz o innych rozumieć chcieicie, et quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. A toć iest suma zakonu prawa y prorokow. Tho wszistko chciałem przed oczy w. m. przełozić y do wiadomości podać, iako naypierwszy kaplan y senator korony tey, obawiaiącz się abyście w. m. sami w zapendzie takowym obaczić się iuż chcieli. Zaiste pięknie y chwalebnie zaczęliście w. m. przi panu głowie naszey na sławę polską robić y onę rozszerzać, R-ptą, oyczizne swą pomnazać y, świeżo przi panu hethmanie koronnym zastawiaiącz się nieprziacielom krziża S., murem y wałem oyczizne bili. Macie przetho menta wielkie nie ustawać by w zaczethem biegu a perseuerantią narobić, która kozdą dobrą sprawę szczęśliwem konczem zdobi, witrwaćby nieco, pomniąc: quod fuit dierum pati meminisse dulce est. Nie upłinał ci iescze czasz povetowania tego, a desperatią narabiac trzeba. Ludzieśmy — nie angieli, potknąć się y swankować tedy y owedy możem iako ludzie, byliśmi tesz iako ludzie powstać, a uporu czertowskiego zaniehawszy, poprawić się chcieli. Jawna y iasna rzecz iest, ze teraznieiszemi seditiami y tumultamy Bosky i ludzki maiestat iest obrażony barzo udaniem się takowym na swą wolą a iąwną niesprawiedliwość. Obeirzeć by się i na przistoiność y na sumnienie, które acz teraz złem zapędem złemu przizwyczaione, zle swoie winy znac może: priidzie iednak czasz a prętki, którego odsprawiedliwego Boga secundum mensuram delicti y plagarum modum, tusz tusz wiglądać. A tak przestrzegami żebyście w. m. nie słuchali zlich consilia a zwlascza owych duhownih, qui dicunt bonum malum et malum bonum, którzi przivathnim pozitkiem zasłaniaią krziwdę Bożą, urzędu iego y szkodliwe znyszczenia bliżnych. Bo by thu potrzeba prouenta krolewskie y R-ptey prziwrócić, ukrziwdzonym ile bidz może dosić uczinic, a zwłascza tam gdzie iest locus restitutioni a możność dopuści z pany comissarzami k. j. mci ad honesta et justa media przistępować, zapłate swą pomiarkować, według słusności iei liquidować, odkąt y na wiele kto pocztu słuził y iesli zawsze spelna poczeth miał, żeby s tey miary R-pta nasza, tak barzo uboga, uszkodzona nie była, upatruiącz podobieństwa czemu, korona wydołać może; czemu tesz nie może

ile pod teraznieisze złe urodzaie y odhodzenie dobytka. Acz nie wszysci obiwatele koronni dlužnikami w. mciom zostali, bo nieprzymowali w. mciow na słuzbę, ani iei w. mciom przipowiedali, any na niey assecuratey žadney dali. Mam iednak nadzieię, ze gwoli powszehnemu uspokoieniu chęthnie się s chudob swoych przilożą wedle przepomoženia swego. Jakož poniekąth się tho iuž stało, y dalei nie zeidzie nicz na obmysliwaniu spolnem. Byleśmy non praeiudicatis animis, ale dobrem y sczerem serczem do tractatow z sobą przistępowali, a grunthownie y statecznie, uiścić y uspokoić się chcieli, tak žeby oyczizna w całości swei zostawała y potomności, iako od tych, co przed nami bili y o niei zawiadowali, wzienta iest, podana biła. Wprawdziec tam wiele tymi czasy pułkow w. m. iest, co každy dotymi czasy pułkow w. m. iest, co každy do magasie swego, ktorych snadz wienczei iest, niž chorów w rzesze niebieskiey, a každy z nych dług swoy na wielką summę rahuie. Czemu wąthpie, abyśmy wydołać moglibyśmy tesz sobie y poddanim choć y naicięžey uczinic mogli. Moczen iednak iest Pan Bóg y tho ułacznie, i miłość oyczizny, aczei temperamenth iaki temu będzie mogła znaleść, co gdy będzie, ona pogladzi tho wszistko; aže Pan Bóg zmiłowawszy się nad nami, oświeci y uwesęli nas twarzą dobrotliwości swoiey, a the buzliwe a straśliwe nawalności uskromiwszy, y panu swemu y nam wszistkiem pobłogosławi doma pożądany mili pokoi prziwróci, a od postronnych nieprziacioł sam nas bronic y sczicić będzie, za czo imieniowi iego święthemu czesc y chwale powinną oddawać będziemy, które od wszistkiego stworzenia słusnie ma bydź wielbione na wieki. Zalecam za tym modlitwy y služby nie powolne w. mciow szech w. mciow. Datum z Lowicza d. 28 Decembris an. 1612.

W. m. moych mciwych panow y braciey z sercza ziczliwy y słuzić gothowi.

Albertus Baranowsky Arcibiscup Poznansky.

36.

1613 г. Февраля 14. Отвѣтъ столичнаго войска на письмо Гнѣзненскаго архіепископа.

Письмо архіепископа было прочитано въ рыцарскомъ колѣ. Рыцарство благодаритъ архіепископа за его отеческія напоминанія и предостереженія войску. Рыцарство еще охотнѣе выслушало бы «проповѣдь» архіепископа, если бы въ ней не было примѣси «гетманской юрисдикціи». Рыцарство неоднократно заявляло какъ королю, такъ и сенаторамъ, о своемъ бѣдственномъ положеніи: никто не принялъ къ сердцу этихъ заявленій. Если теперь народъ страдаетъ отъ рыцарства, то вся тяжесть вины падаетъ на тѣхъ, кому дано было знать о нуждахъ рыцарства. Были средства, было время удовлетворить эти нужды; но на насъ напала тогда какая-то непробудная спячка; теперь мы проснулись, протерли глаза, хотѣли бы двинуть впередъ какъ внутреннія, такъ и внѣшнія дѣла, но напрасно. Была бы къ намъ милость Божія, да мудрый и добрый совѣтъ, дѣло можно было бы поправить: отечество успокоилось бы, солдатъ получилъ бы жалованье, а у непріятеля отнято было бы счастье. Въ заключеніе просятъ архіепископа, чтобы онъ съ своими сотоварищами (сенаторами) порадѣли о немедленной уплатѣ жалованья рыцарству. Не неуваженіе къ особѣ короля заставило рыцарей выйти изъ непріятельской страны (Москвы), а крайняя нужда, потеря силъ и здоровья.

Copia respensu na then list i. m. xiędza Arcibiskupa Gnieznienskiego.

Jaśnie wielebny mciwy panie X. Arcibiskupie Gnieznieнsky, panie nas mciwy.

Pisanie w. m. naszego mciwego pana w posrodek koła naszego wniesione było, w któ-

rym y powaga senatorska, ziezliwość biskupstwa pokazała się. Bo a zaś co przednieyszego może podacz mieiscza swego senator, iako przekładaią, miłość spólney oyczizny, przekładaiącz aby powaga panska w czali zahowana zostawała, o thym przemislaiącz y sposoby wynayduiącz, iakoby placz ubogich ludzi utulił się, swobody spokoine zostawały, każdy bespiecznie w domu swym ził, więcz żeby każdy swoym porzątkiem swego dohodził. Zaś co przystoiniey wielkiemu Biskupowi iako exorbitancie na oczy wyrzuczac, co za thym hodzy iako by palczem ukazuiacz, to iest gniew Boży, karanie za występki prętkie, grizienie sumnienia na pothym grozące y tym, że tosz cos ty komu czinił, ciebie potkac może. Listh ten przikrzeiszy sie nam zdał bydź nie daleko, żebyśmy od w. m. napominania, które własnie urzedowi w. m. naszego mciwego pana należą, nie miały nam bydź wdzieczne y miłe; bo ktosz kiedy dobry oyczowską nauke wzgardził, kto kiedy chory od dobrego medika podane antidotum porzucził; ale ze się throhę w nim iurisditiey hethmanskiey iakoś nie znacznie przimieszało, ale kiedy tho puściwszy, abyśmy byli na takie kazanie nie przihodzili z wielkiem usiłowaniem, otho smy sie starali. Bo nie taina musi bydź nędza, straty, zguby nasze wielkie, iako wielkiemu senatorowi. O thym tak k. i. m., iako y w. m. naszemu mciwemu panu dawaliśmy często znać. Nie tkneło się tho sercza, bo nam przed sie, y im daley, thym gorzei bedzie. Dopiero wszistkiego sposobiwszy, ledwie z biednemi duszami zostawszy, a do kogoż iesly nie tam, skądesmy wysli, iesly nie do tego, na któregosmy sławe tak długo a praczowicie robili, któremusmi krwawe posługi nasze oddawali. Mało tedy, kto uważnie (ieśliby się tho nalazło) na nasz w tym winę kłaść może, że takie ucisnienie na lud ubogi przisło, iakie snadź nigdy za pamięci ludzkiey; ale na thich, którzy maiącz przestrogę od nas, od starszich naszych za nieporatowaniem o ostathnią nędze prziprawionemu żołnierzowi dopuścili winiść. Były sposoby, bił czasz, ale nas na ten czas subest (subet) iakiś nie odespany wział bił; przetarliśmy oczy swoie, teraz chcielibysmi co czynicz, chcielibyśmi dzwignąć tak oyczystych, iako y postronnich spraw. Daremne podobno ynsze zamysły! niech będzie przytomna łaska Boża, dobra a mondra rada niech powagę ma swoie, s punctu swego poruszone rzeczy cofnąć sie na mieiscze skąd wypadły mogą: ta oyczizznie pokoi prziwrócić, żołnierzowi zapłathe skuteczną obmyslić, nieprziacielowi sczęscie odiącz y umie y może. Postaramy się otho miedzy sobą, aby ten który nie robił, dziennego grosza nie brał. A w. m. zaś nasz mciwy pan będzie ynszym panom collegom swoym powodem, aby iuż o skutecznei y nie odwłócznei zapłacie radzili. Zalecisz pracze, gardłowania nasze i. k. m. panu naszemu, któremusmy zawsze s szczerey wiary dotrzimywali y chczemi dotrżimać. Za którego zdrowia nasze na płacz krwawy częstosmy nieszli y nieść chczemy, nie znieważenia (nieh to daleko od nasz będzie) maiestatu i. k. m. nam tho poszło, żesmy do oyczizny wysli, ale niepodobność wytrwania, ale niedostatek malo widany, ale nie wymównie zwąthlone siły nas prawie ztamtąd wyphneli, ze thu (czo nam s ciężkoscią przychodzi) zasług naszych według zwyczaiu dohodzimy. Odnowisz, mcywi panie, co iesly sie co humanitus miedzy nami dzieie, gdysz za niewiadomością się dzieie, sprawiedliwość u nas nikomu iest zabronna; iesli iey kto nie szuka,

ten iei nie naidzie. Owo bierzem y w. m. naszego mciwego pana zaprzedniego patrona zasług y spraw naszich, czego gdy doznamy, za wieczne posługi do w. m. naszego mciwego pana przistaiemy, do którego sie mciwei łasky wszisci oddaiemy. W Crosnie d. 14 Feb. Anno 1613.

37.

1613 г. Февраля 13. Инструкція посламъ къ королю на сеймъ Варшавскій данная отъ генеральнаго кола столичнаго войска.

Во время этой упорной войны съ вѣчнымъ врагомъ (русскими) отечества, войско употребило всѣ старанія, чтобы то, что такъ достохвально начато, и окончено было съ пользою для Рѣчи Посполитой, со славою для короля. Войску извѣстны заботы короля на прошломъ сеймѣ объ удовлетвореніи нуждъ войска и объ отнятіи у врага того, что отпало отъ короны. Богъ благословилъ его предначинанія: не только Смоленскъ покоренъ, но и столица взята. Но теперь, когда счастіе намъ измѣнило, кого винить въ неудачахъ,—незнаемъ. Четыре причины военныхъ неудачъ: или упрямство, или неизвѣстность, или непослушаніе, или упущеніе времени. Изъ нихъ можно указать только на одну, которая заставила насъ выпустить изъ рукъ столицу: упущеніе благопріятнаго времени, впрочемъ не со стороны войска. Распространилось ложное мнѣніе, будто солдатъ, бывшій въ Москвѣ, такъ всѣмъ обезпеченъ, что не только самъ безъ жалованья можетъ продолжать войну, но и съ другими можетъ подѣлиться своимъ достаткомъ. Между тѣмъ какъ войско чрезъ своихъ пословъ извѣщало сеймъ о своемъ крайне бѣдственномъ положеніи, что безъ жалованья оно не можетъ продолжать войны, никого это не тронуло: назначена такая сумма, на которую нельзя было ни сформировать новаго войска, ни содержать въ непріятельской сторонѣ стараго. Отъ несвоевременной высылки свѣжаго подкрѣпленія ушло время къ войнѣ, ибо тамъ зима начинается нѣсколькими недѣлями раньше, чѣмъ у насъ. Старое войско, недождавшись никакой помощи, удалилось къ своимъ границамъ; оно не намѣрено было слишкомъ удаляться отъ этихъ границъ, если бы не подоспѣлъ «неудачный» универсалъ, въ которомъ насъ называютъ бунтовщиками и другими непристойными именами, возбуждая тѣмъ противъ насъ народъ и шляхту. Послы потребуютъ отъ короля, чтобы тотъ, кто первый «затрубилъ на внутреннюю войну», былъ наказанъ; чтобы слѣдуемое войску жалованье было уплачено; напомнятъ также королю, что войско, въ надеждѣ уплаты жалованья, не рѣшалось до сихъ поръ заложить или продать тѣхъ драгоцѣнныхъ вещей, которыя взяты изъ Московской казны.

Instructia do i. k. m. na seim walny Warszawsky dana pp. posłom s koła generalnego woiska stołecznego p. Michałowi Korsakowi, p. Janowi Bruhowskiemu, p. Pawłowi Tempiczkiemu, p. Woiciechowi Suffczinskiemu, p. Jacubowi Głoskowskiemu, p. Krzistophowi Ramułthowi, p. Jerzemu Bielkiewiczowi. W Krosnie do 13 Febr. Anno Dni 1613.

Naiasnieyszy mciwy Królu Panie a Panie nasz mciwy.

Wierność poddanstwa od wszistkiego woyska w. k. m. stołecznego do maiestatu w. k. m. przynosiemy.

Zawsze tho było w woysku naszym y iest rozumienie o maiestacie w. k. m., że tho naiwiększe staranie w tey zawziętey woynie przeciwko dziedzicznemu nieprzyiacielowi oyczizny naszey biło, aby tho co sie chwalebnie poczęło, pozitecznie Rptey, sławnie w. k. m. y narodom ym panuiączym dokonczyło, z niesmertelną chwałą między postronne się rozbiegło. Wiemy bowiem iakie goracze obmyslawania było w. k. m. na przeszłym seimie, aby y posiełki prętkie, piersze nie odwłócznie poratowanie w niedostatkach żołnierz znędzony mógł wziąć, bo komuż tho staranie słusniey należało,

iako w. k. m. panu naszemu mciwemu, ktoiry mogącz w panstwie swoym iakoby partrzicielem bydź, dla bespieczenstwa ludzi w. k. m. od pana Boga zleczonych, wiecz dla odiskania tego, co było nie słusznie od korony odpadło, chciałeś w. k. m. wszelakiemi praczami, kłopothom, gorączu, zymnu y ynszem stanowi ryczerskiemu zwyczainem niewczaszem podlec, za czym Pan Bóg zwyciestwodawcza w statecznym zamysle w. k. m. pobłogosławił, bo nie tilko Smolensk pod nogi w. k. m., ale y stolicze bił dał, teraz że sczęscie przikro się jakoś bstawiło, komu by tho prziczitacz, nie baczemy, bo isz na woinie czterma rzeczami grzeszemi: albo uporem, albo niewiadomością, albo nieposłuszenstwem, albo opusczeniem czasu. Nie baczem krom iednei s tech, ktora by nasz o taki zal z upusczenia mieiscza stolecznego prziprawiła, niesławę na nasz wewlokła, ciezaru oycziznie nabawiła. Ma bowiem w. k. m. mądrą y poważną radę, ktorey zaziwać nie pierzhliwie, nicz nie ostroznie, ale wszistko statecznie y uwaznie odprawować moze. Ma w. k. m. doswiathczone y dzielne hethmany, ktorzy sławę w. k. m. y oycziznie naszey biegłoscią y dzielnoscią swoią y za ostąthni ocean puscili; miał w. k. m. ziczliwego y uprzeimego zołnierza, ktory przesz tak długi czasz w wielkiei cierpliwosci w. k. m. i naiasnieiszego krolewicza wyglądaiącz, nie the nabythe rzeczy, ale co naymilszego—zdrowie, nigdy sie starszem swoym niewymawiaiącz, na plac krwawy stawił. Zostaie podobno wina przi upusczeniu czasu, ale y ta skąd iesly ze nie z domu; wrzuciło sie było iakies omilne mniemanie miedzy ludzmi, ze zołnierz w Moskwie będący przi takich dostatkach iest, że nie tylko bez zołdu długi czasz woyne prowadzić moze, ale iescze y ynszem udzielic; y przetho gdysmy nędzę, biedę, postradanie wszistkiego, głod, drogosc y thym y ynszem podobne rzeczy przesz posły nasze wnosili, dla czego wienczey słuzic nie mozemy, na seimie walnym tak rocznym znac dawalismy, czasz zamierzaiącz: — mało sie tho ynszich serca tkneło; bo ony takiey summy pieniedzy obmislili, iakeby taka wielka woyna potrzebowała, na ktorą swiezego zołnierza zaciągnąc, dawnego w ziemi nieprziacielskiey zatrzimac by mozno, any choc dwoi pobor uchwalono oraz, ale kiediz ieden po drugiem wydawac postanowiono, za nierychlą wyprawą, ktora bez pieniedzy nie podobno, czasz uplinał do woyny, ile w tamtych kraiach, gdzie kilka niedziel pierwei zima niz u nasz, pluthi, dzdze, drogi zle nastąpic musiały, a za thym daremny musiał bydz zawod, zołnierz tesz dawny tak często sie opowiadaiącz a do porathowania nadziei nie widząc, wyniść musiał, gdzie stanawszy przi graniczah y nie myslił iescze tak głęboko oyczyste kraie wchodzic, ale stamtąd wasz universał dosic nie trefny, odeimuiącz nam tak krwawie nabytą sławę, co było nad wolą y wiadomosc w. k. m., lubiesczami stolecznemi titułuiącz, bunthownikami zowiąc y inszemi nazwyskami nasz nie przistoinemi bierzmuiącz, lud pospolity tak ze y szlachtę bracią nasze przeciwko nam w pole wywodząc y szykuiącz, stanowisk zbraniaiącz, rusził; dało sie o thym zaraz znac ich mciam panom deputatom oboiga narodu, aby czego strzez Boze iakiego za takiem scriptem zaburzenia nie przi nas wyna zostawała, ale przi autorze takich rzeczy; teraz nam woisko a wiernie poddami w. k. m. zleciło, maiącz iusz obiethnicze od w. k. m., aby taki, ktory iakoby na woyne wnętszną zatrąbił, nie był bez

winy. Rzecz to iest złego przikładu — zwierzhności się nie dołoziwszy, takie rzeczy zaciągać, skądby się prętkie zginienie panstw w. k. m. zaciągnąc mogło, y bez tegoc za wysciem nas dosic uciążenia ma utrapiona oyczizna. Boleiemy, ze kiedy do tego przyszło, y przetho unizenie prosiemy, iakosmy czestokroc prosili,—wiemy ze iest hęc w. k. m., aby za obmysleniem skutecznei zapłathy, ten cięzar prętko zniesiony był. Niech ten zołnierz, iako zwykł, iusz sobie wythnąwszy, na konie, rynstunki, zbroie się przisposobiwszy, nieprziacielowi, postrahem, utrapieniem będzie, a oyczizníe pociehą y sławą; ale ze y po zapłaczeniu mogła by na seimie troilethniem constitutia uczinion, zeby zołnierz confederatii zasłuzonego nie dohodził, iako nie hęc do posług Rptey y w. k. m. ryczerstwu uczynicz, gdysz nie maiącz gothowego skarbu, nie wiem czym by inszem na woinie zołnierza zatrzimać, iedno upewnieniem zapłaty, ktora nie moze bydz pewna, iedno ze w kupie iei dohodzic; prosiemy tedy unizenie w. k. m., aby powagą tego seimu zniesiona biła, gdysz y niektore woiewocztwa przeciwko niei sie protestowali, a assecuratie przi zapłacie generalney woysku wszistkiemu biła dana nomine totius conventus generalis, ze od nikogo o dochodzenie w kupie zasłuzonego, tak urzedniczi woiskowi, iako y kazdy s posrzotku nasz, trudnosci ponosic nie mamy, co constitutią stwierdzyc ony tez obieczuią. Przesz nasz w. k. m. panu swemu mciwemu za regestra do zapłati takie podadzą, ktore nikomu ynszemu słuzic nie będą, iedno tym ktorzy tho krwawie, a pracowicie zasłuzili, i iuz by nie bili thu z nami na seimu, będącz upomnieni od niektorych ich mci pp. senatorow y seimikow roznych woiewocztw, posłali, ale chcząc tym grontownieiszy miedzy sobą rok ucziniсz, tak prętko nie mogli do własnego porahowania prziść, gdysz tho czasu nie mało wziąść musi. Przypominaią y tho w. k. m. panu swemu mciwemu przesz nasz, ysz hoc w niedostatkach a mogli by bili contracti s postronnemi zaść o the zastawy w miesiącznich pieniądzah, ktore z soba s skarbu Moskiewskiego wyniesli, iednak takich ozdob nie chcąc any w. k. m., any korony pozbawic, do thych dob cierpliwemi bili, maiącz thę nadzieię po w. k. m., ze iak ynsza zapłata, tak y ta murowa onyh o ieden raz doidzie, co gdy otrzimaią, sprawi się u nih nowa ohota ku posłudze w. k. m, nie ciesko ym będzie tractow takych świata do zwyczainei sobie robothy przebiezec, za pomoczą Bozą naruszonei sławy oyczizníe pokrzepic, sczęscie nieprziacielowi odiąwszy, niesmiertelną sławe w. k. m. prziwrocic. Ktorego niech P. Bóg przy wszelakiem błogosławienstwie swoym w długiem y dobrym zdrowiu opatruiącz, wszistkiemu chrzescianstwu Rptey nasei quithnączego y sczesliwego chowa.

38.

1613 г. Прошеніе тѣхъ же пословъ поданное королю отъ имени столичнаго войска.

Просятъ короля позаботиться объ освобожденіи изъ плѣна старосты Хмѣльницкаго. Вдовѣ князя Романа Наримунта Ружинскаго, бывшаго вождя столич. войска, обѣщано было уплатить долги покойнаго ея мужа: просятъ исполнить это обѣщаніе. Коло рыцарское и все войско ходатайствовало на прошломъ сеймѣ за Ивана Оборскаго, своего товарища; рѣшеніе этого дѣла сеймъ предоставилъ милостивому вниманію короля: просятъ скорѣе рѣшить это дѣло, чтобы онъ не томился неизвѣстностью. Хвали-Богъ и Николай Леноцкіе получили отъ короля помѣстья, сильные «державцы» которыхъ недопускаютъ ихъ ко вводу во владѣніе. Адамъ Гумницкій получилъ привилегію королевскую на заселеніе пустоши на границѣ староства Винницкаго, которую пустошь и заселилъ съ большими издержками, но былъ изгнанъ оттуда. Онъ же получилъ отъ короля выморочное имѣніе б. помощника писаря (подписка) Брацлавскаго; по отъѣздѣ въ Москву лишенъ и этого имѣнія: просятъ возвратить ему отнятое и вознаградить убытки. Димитрій Македонскій, довольно знатнаго происхожденія, оставилъ свое отечество, трудился для славы нашего отечества и въ немъ поселился: просятъ короля принять его въ свое подданство. Гейновича и Заборовскаго, за ихъ подвиги во время московской экспедиціи, — наградить шляхетствомъ. Въ заключеніе просятъ милостиваго вниманія и помощи раненымъ.

Naiasnieyszy mciwy panie królu panie nasz miłościwy.

Mamy petita zleczone od woyska naszego za pewnemi osobami dobrze R-tey zasłużonemi, dobrze w. k. m. za działami swemi znaiomemi, na ktorych posługi dawne y praczowite respectuiącz nasz mciwie przesłuhawszy, onym mciwą łaskę skutecznie pokazać będziesz racził.

A iesly kto ohothny, uprzeimy y stateczny oyczyznie y w. k. m. służił, iako i. mci p. starosta Chmielniczki, którego zasługi takie są, którego ziczliwość taka iest przeciwko oyczyznie y była, że wszystkiem ku podziwieniu musi bydz, mało ych z niem zrowna, któryby nie tylko go wyyprzedzic mogli w niei, dla niei teraz w rowne niebespieczeństwo się wdawszy, nie maiącz na dom, na żonę, nie maiącz na wiele potomstwo wzgladu, do ręku nie przyiacielskych srogich się dostał. Prosi tedy woysko w. k. m., aby w. k. m. staranie takie kazał uczinicz, iakoby s tak cięskiego więzienia wyzwoliwszy, onego oyczyznie milei stawił.

Była tesz obiethnicza małzoncze sławney pamięci niebosczka xiazecia Romana Narimuntha Ruzinskiego, wodza niegdy naszego, także y towarzistwu iego, zapomniącz na iego dzielne, przeważne y ziczliwe w. k. m. y R-ptey posługi, pewna summa pieniędzy długu iego zastąpic miał, co żeby się iuż zisciło, unizenie prosiemi w. k. m.

Nie raz tesz była wnoszona prozba tak od koła ryczerskiego; iako od woyska, za panem Janem Oborskiem, towarziszem naszem a sługą dawnem w. k. m., iakoż na przeszłym seimie iedno samei łascze w. k. m. stanelo, unizenie prosiemy, żeby iuż teraz przeciwko niemu przistąpiła, aby on nie był w tey mierze wienczei thęskliwy.

Rowny y podobny sprawy są dwie pana Chwali-Boga rothmistrza w. k. m. y pana Mikołaia Lenoczkiego, który z miłościwey lasky w. k. m. daniny odniosłszy, przez potęzne possesory przepusczeni do nich nie są: prosiemy tedy w. k. m. pana naszego mciwego, aby za roskazaniem y mandatem w. k.

m. pana naszego miłościwego, intromissia ym nie odwłocznie biła dana.

Udaie się tesz pan Adam Humniczky towarzisz nasz do w. k. m. we dwuh sprawah swoyh, który maiącz prziwilegiei od w. k. m. na osadzenie pustiniei na granicze starostwa Winniczkiego, ktorą bił y osadził, ale zegnamy ze wszistkiem, zebrane kost iego y danina w. k. m. daremnie biła. Tenże miał confirmowany caduk po podpisku Braczławskiem z łasky w. k. m., odiahał do Moskwy, nie odiskawszy teraz, on iescze prawo wiedzie. Prosiemy żeby z decizy w. k. m. y tamta danina była przywróczona, szkody nagrodzone y the dobra cadukowe oddano.

I na tak roczną seimie za towarzistwem niektorem biła prziczina woyskowa, którzy kostem y zdrowiem służąc w. k. m., lubo tho nie slacheczkiey conditiei się urodziwszy, często szwanki, przewagi wielkie ponosili. Mieli zaleczenie swoie od starszich, mieli od woyska y teraz za niemi prosiemi w. k. m., aby dzielność swoiei nagrody odnioszy, s praw y swobod się slaheczkych cieszyć mogli, daiemy o nich świadecztwo, a mianowicie za panem Dimitrem Macedońskiem, który opuściwszy kraie oycziste, będąc tam znacznie urodzony, tu dawno iuż zarabiaiącz na sławę oyczizny naszey, zamieskał się, żadnêy expeditiei nie omieskiwaiąc, aby bił za indigene przięthy; także za Heinowiczem, za Zaborowskiem, za p. Kakolskiem, którzy przesz wszistke expeditią Moskiewską uganiali się z nieprziacielem tak, w hudobah swoych, iako y na ciele ponieśli szwanki, czego są na nih znakomithe piethna od nieprziaciela włożone, aby do wolności slaheczkyh byli przipusczeni w. k. m. suplicuiemy. Przipomniec się nam tesz godzi towarzystwo nasze, którzy wszistko straciwszy, na ciele okaliczeni zostali, żeby na nih ułomność miłościwem okiem swoym weyrzawszy, porathowanie iakie od w. k. m. miec mogli.

39.

1613 г. Февраля 13. Инструкція данная тѣмъ же посламъ къ посольскому колу на томъ же Варшавскомъ сеймѣ.

Если бы выслушано было неоднократное заявленіе наше королю и сейму о крайней нуждѣ, въ которой мы находились, то отечество не стонало бы подъ гнетомъ бѣдствій. Заявленія наши о голодѣ, о холодѣ, о потерѣ людей.... многіе считали «Овидіевыми баснями»; нѣкоторые считали насъ чуть не Кресами. Какъ видно, и нынѣшній сеймъ непозаботился о скорѣйшемъ окончаніи войны. Хотя и постановлено собрать двойную подать, но если она тотчасъ же не будетъ собрана и выдана, то не будетъ никакой отъ этого пользы. И нужно опасаться, чтобы вслѣдствіе такого нерадѣнія, братья наши, находящіеся на границѣ, неподверглись огню и мечу того же самаго врага, который окончательно погибалъ было. Войско надѣется, что нынѣшній сеймъ приметъ мѣры къ немедленной уплатѣ жалованья; отмѣнитъ конституцію предыдущихъ сеймовъ, запрещающую требовать «скопомъ» выдачи жалованья; отъ имени короля, сената и нунціатуры выдастъ, при уплатѣ жалованья, удостовѣреніе въ томъ, что впредь войско не будетъ испытывать затрудненій въ своевременномъ полученіи жалованья. Противъ войска изданы королемъ такіе универсалы, какія не издавались противъ Наливайки: сеймъ походатайствуетъ предъ королемъ, чтобы впредь не издавались въ свѣтъ такія универсалы противъ честныхъ, преданныхъ отечеству людей.

Instructia do kola poselskiego na then ze seim tym ze posłom dana w Crosnie die 13 Februarii an. 1613.

Miłościwi panowie.

Gdyby albo rady ludzi w sprawah ryczerskych doświathczonych, przestrzegania

starszych naszych częste, opowiadania swe naszym, tak na seimie, iako y w osobliwości maiestatowi i. k. m., o ostathniey nędzy swoiey mieiscze biło nalazło, snadzby o takie uciązenie, pod ktorem teraz stęka oyczizna nasza, była nie przyszła; bo gdyśmy o nędzy, o praczah, o niedostatkah, o takiem głodzie, o takiem zimnie, o wielu zbytey braciey naszey, o tak potężnyh woyskah nieprziacielskych, o malei liczbie naszych dawali znacz, naydowali się taczy, którzy, małą wiarę się themu daiącz, za baiki iakieś Owidiuszowe te tam pracze y robothy nasze bydz sobie poczytaią. Więcz wszczęła się iakaś biła heresis miedzi wielom, ze w takich dostatkah opływali, ze onego Midasa bogactwy przewiszszali, y przetho iako baczemy, na tak rocznym seimie nie biło obmislowanie grunthowne o konczeniu woyny; bo any o thym myślili, iakoby nowego zołnierza prętko zaciągneli, y tam dawnego, ktory bił służbe na seimie wypowiedział, zatrzimali. Po prawdzięc uchwalyli byli w. m. naśi mciwi panowie dwa pobory, ktory kiedy biło zaraz po seimie y oraz wydano, mogłoby się co biło sprawic, ale niewczesne wydanie nas s takiei roboty y s tak długiey sprowadziło ciężar, na oyczizne wewlokło, o niesławe z utraczenia mieiscza stolecznego koronę przyprawiło, nieprziacielowi, iusz prawie konaiączemu, dusze, zdrowie czerstwość przywróciło; y trzeba się obawiac, ze iesly y takie lenistwo w poratowaniu oyczizny natheraz zaweznie, a swobod, ktoreh, czaszu gwałtownei potrzebi, na czasz ustąpić mądrego iest w wydawaniu y wyhwaleniu poboru, przestrzegać będziem chcieli, ze co nie dawno nieprziacielskie kraie od nas odnosili, zeby bracia naszy graniczom przilegli a po thym y drudzy odlegleiszy szable y ognia nieprziacielskiego na sobie y maięthnościah swoich nie doznali; bo choćbyśmy nieprziaciela chcieli zaniehać, kto świadom dumy y hardości tych ludzy, na ktorą one teraz, tym barzey w szczęście, w odebraniu stolicze wsadziło, oni nie przestaną; nie trzeba ym tedy wodzy tak daleko popusczac, ale starać się o tho, mciwi panowie, iakoby tam woinie zatrzimiwać; pokazali tho to ym, w. m., ze ym tho krotkie y nietrwawe było wesele, ale iako ym bydz srodzy możecie, kiedy doma rzeczy pierwei nie-upatruiecie, gdy zołnierza, którzy woyni s tamtem narodem świadom, nie zaciągniecie. Już mało nie trzi cwierci roku, iako zołnierz za granicą; do tych dob przesz niebythność pańską any sposob się podał, iakoby przez zapłathe skuteczną bił oprzathniąny. Teraż za nastąpieniem seimu nadzieie mamy, ze uzaliwszy się tak utrapioney R-ptey, spolnei matki naszey, tho naiprzednieisze obmysłowanie w. m. naszych mciwych panow będzie, według declaraciei s kilkunastu woiewocztw, ze iuż istothną zapłathę y nie odwłoczną przesz uchwale tego seimu otrzimamy. O czo przesz nasz towarzystwo swoie w. m. naszych mciwych panow unizenie proszą. Proszą y o tho, yz na tak troilethnim seimie bili niektore woiewocztwa protestatia wnieśli, constitutia urosła przeciwko dohodzenia w kupie zasłużonego, żeby powagą seimu tego zniesiona była; assecuratia według żądania naszego strony zadawania trudności dla dohodzenia zasług tak starszem naszem, iako y wszistkiemu woysku, autoritate regis, senatus, nunciorum przi zapłacie nam była dana. Pomoście tesz nam w. m. nasz mciwi panowie załowac, ze takie uniuersały, iakie snadz nigdy na Lewayka (Nalewayka?) bez wiadomości y wolei k. i. m. nie wyhodzili, na nas od dworu wydano. Przi-

czincie się w. m. instantią swoią do i. k. m., aby tak szkodliwych da Bóg na ludzie dobre Rptey zasłużonych scriptow na świath nie wypusczano, s których by snadnie, czego Boże zahoway, interitus patriae urość mogło. A taki zeby bez winy nie został, wiencz y w czym by ynszem imieniem woyska wszistkiego w. m. naszych mciwyh panow panowie posłowie nasi żądali, żebyście się ym w. m. mciwemi pany stawili, prosiemy, po nasz to sobie obieczuiącz, ze doznaią chęci, wdzięczności y usługowaniem wszełakiem nagradzać chczemy, zyczącz przi dobrym zdrowiu, przi szczęśliwym powodzeniu na tak wielkiem ziezdzie, na którym prawie zdrowie oyczizny naszey zawiszło, mądrey y zdrowey rady.

40.

1613 г. Февраля 25. Отвѣтъ короля посламъ столичнаго войска.

Войску не безъизвѣстно, что король, по возвращеніи изъ Москвы, на прошломъ сеймѣ, хлопоталъ объ удовлетвореніи требованій войска, заявленныхъ чрезъ его пословъ, съ тѣмъ чтобы удержать его подъ Москвой. Хотя государственные чины и «не разрѣшили чрезвычайныхъ податей», однакожъ они не прочь были помочь королю и войску содѣйствовать окончанію начатой войны. Король вполнѣ былъ увѣренъ, что войско, въ ожиданіи обѣщаннаго подкрѣпленія, до прибытія короля съ королевичомъ не выйдетъ изъ Москвы; и потому-то, при первомъ извѣстіи о выходѣ оттуда какой-то шайки своевольныхъ людей, приказалъ издать универсалы съ цѣлью, чтобы эта шайка возвратилась туда, откуда она вышла, публиковать однако этихъ универсаловъ не велѣлъ до болѣе обстоятельнаго извѣстія о томъ, что это за люди. Обнародованы универсалы эти только въ в. кн. Литовскомъ, и то по неосторожности посланнаго туда «коморника». Король недоумѣваетъ однако, что въ этихъ универсалахъ было оскорбительнаго для людей честныхъ, любящихъ свое отечество, уважающихъ верховную власть, тѣмъ болѣе, что универсалы были двухъ родовъ: въ одныхъ было выражено желаніе короля, чтобы тѣ возвратились туда, откуда вышли; другіе универсалы изданы противъ другой шайки людей, о которыхъ донесено королю какъ о людяхъ своевольныхъ. Между тѣмъ все войско почему-то вздумано удалиться изъ Москвы. Трудно приписать причину этого удаленія одному только несчастью и недостаткамъ. Осталась одна только надежда на Бога, который одинъ только можетъ спасти республику и помочь въ изысканіи средствъ къ удовлетворенію нуждъ войска. Не малое затрудненіе въ обсужденіи этого вопроса представляетъ и то, что рыцарство не представило никакихъ счетовъ. Комиссары какъ отъ рыцарства, такъ и отъ правительства съѣдутся въ извѣстномъ мѣстѣ для взаимныхъ соглашеній. Король желаетъ, чтобы прекращены были обременительные для бѣдныхъ людей поборы, отъ которыхъ одни умираютъ съ голоду, другіе сами себя лишаютъ жизни. Что касается другихъ просьбъ и требованій рыцарства, то король не оставитъ ихъ безъ вниманія.

Respons k. i. m. urodzonem Mihalowi Korsakowi, Pawłowi Tempiczkiemu, Woiciehowi Suferińskiemu, Jacubowi Głoskowskiemu, Krzistophowi Ramułthowi, Jerzemu Bietkiewiczow, posłom od woyska stoliczmego w Warszawie d. 25 lutego roku 1613.

Wiernego poddanstwa oddanie, które imieniem woyska wszistkiego stolecznego pp. posłowie do i. k. m. donoszą, wiecz y tho wienszowanie, iako zdrowia taky dobrego fortunnego we wszystkiey Rptey przedsięwzięthech sprawah powodzenia, wdzięcznie y miłościwie j. k. m. przimować raczy.

Nie myli się na rozumieniu swem ryczerstwo, towarzystwo w. m., ze na pilnem obmysliwaniu i. k. m. y o zatrzimanie tey, która się biła na wszistek swiath podała narodow naszyh sławe y dokonczeniu rzeczy, szczęśliwie zaczęthych y fortunnie prowadzonych, nicz nie schodziło. Tho bowiem pier-

wsze po fortunnem z kraiow Moskiewskych zwroczeniu j. k. m. na przeszlim seimu staranie biło, aby mogł bił y woysko swoie, które odważnie zdrowia swe dla sławy swoiey y przisięgi, iako u j. k. m. tak y R-ptey waziło, y thym o które pilnie przesz poszli swe żądali, piechotnym y pieniężnym posilić ratunkiem, y na thym tam mieisczu, które meznie y odważnie długo trzimali, zadzierzeć, nie schodziło. W tey mierze y na stanah koronnih, które lubo tho pod on czas podatkow iakych niezwiczainih nie pozwalali, nie bili iednak od tego, aby j. k. m. y woysk dalszemi nie mieli bili posilić ratunkami, wziąwszy się na woynę zaczęthą y publico consensu popierać iey postanowiwszy; za czym tei bił j. k. m. nadziey, ze to tam ryczerstwo uwaziwszy, ze się iuż R-pta za ten zaciąg uimowała, miało się w tamtych mieisczach zatrzimac, ażby bił mogł k. j. m. z krolewiczem j. mcią, według seimowego postanowienia, tam nastąpić, w którym rozumieniu swym j. k. m. będącz utwierdzony, y nie tuszącz, aby wszistko ryczerstwo wraz tamtych państw wyniść miało; iakoż pierwsze wieści tylko o pewney iakieisi częśći ludzi swowolnych, od tego tam woyska odezwanih, wydać był roskazał uniwersały swoie, aby them sposobem the tam kupę do drugich tym snadniey powrócić bił mogł, publicować ych iednak nie roskazował, aż by zupełna y dostateczna wiadomość wzięta była, co by za ludzie na włość wyśli, co y stąd łacznie uznać, że żaden z tych uniwersalow po coronie publicowany nie bił. Nieostrożność komornika posłanego sprawiła, że tho w wielkiem xięstwie Litewskiem uczinił. Nie rozumie iednak j. k. m., aby w tym uniwersale wydanem co obrazliwego bydz miało ludziom cznem, oyczyznie miłuiączim, a zwierzchność swą szanuiącym, gdysz dwoiakie bili wydane uniwersały: w iednych żądanie było i. k. m., aby się na mieiscza the, s ktorych wyśli, powrócili, y the ym są oddane; drugie ynney gromadzie, o której j. k. m, dawano znać, swowolnych ludzi należały; iakożkolwiek wpadło y z iakich tho przyczin do wyścia woysku wszystkiemu przyszło, niesczęściem y niedostatkom które woyenne progresy trudno tho wszystko przypisować; j. k. m. raczy, a the w miłosierdziu Boskiem ma nadzieię, że on w tym razie R-pta ręką swą podeprzeć y dalsze niebezpieczeństwa od niei odwrócić będzie chciał, o czo się tesz j. k. m. s pomoczą iego świętą starać raczy y do tego natenczas z senatem y z stany koronnemi rady prowadzy, aby Rpta od takich ciężarów iako nayprędzei uwolniona bydz mogła, y tamtho ryczerstwo skuteczną zapłathę swoię odniosło; to wielką w deliberatiah, ktore stany w tei mierze odprawuią, trudność czyni, że wiadomości, której się spodziewali przesz posły teraznieysze o computah y liczbah zasłużonego ich, żadney nie maią. Za czym tesz na jakieby ratunki sczupłych dostatkah oyczistych pozwala się y co by za sposoby do uprzątnienia tego ciężaru brac przed się mieli, wiedzieć nie mogą. Przetho bacząćz j. k, m. y stany ten bydz fundament they wszistkiey sprawy, a chcącz iako nayprędzei wyiacz płacz y skwierk łudzi ubogich, posłać ma wolą y nicz nie mieskaiąc, i. k. m. posły i comissarze swe tak szposrodka senatu, iako y poselskiego koła, o czym tesz iuż y przesz listh swoy starszem woyskowem oznaimić racził y responsu od nih oczekiwa, aby się y o thych computah y o ynszich wszystkich rzeczah, które do ulacznienia teraznieiszich kłopotow y uspokoienie oyczizny należą, ze wszist-

kiem woyskiem przesz wysadzone z niego deputati na sposobnym mieisciu dostatecznie zwieść, y tak i. k. m. iako y senatowi, rzeczy doskonałe a słusne y sprawiedliwie moderowane, iako naiprędzei przed skonczeniem seimu prziwieść albo nam przisłać mogli. Ma dobrą nadzieie i. k, m., maią wszistkie stany, czym ych y teraznieisze poselstwa od ryczerstwa utwierdza, że nicz nieznosznego na oyczizne walic, nicz się nie skutecznego domagać nie będą, y owszem tak się z nią obeść zachczą, iako sinowie z matką swoią, od której ozdob y pozitkow dalszych oczekiwaią y którą nie zniscżoną, ale kwithnączą pothomności oddać powinni; nicz nie wąthpi w tym i. k. m. że y thyh, którzy z niemi nie ponosieli pondus diei, nie byli niebezpieczeństwa, nie cierpieli głodu, zimna y niewczasu, od siebie odłączą y oyczizne w tym folgowacz zechczą; zada aby exactie tak cięskie ubogich ludzi, dla których iedni iuż od głodu umieraią, drudzy sobie śmierc zadawaią, a za thym zniscżenie wszistkiego następuie y ubostwo y niedostatek nasz nieprziacielom postronnem y zawisnem sąsiadom się aż Kiowa usłały; y po ten czasz deliberatie seimowyh, kiedy się o yh zapłacie radzi, obciązac ludzi zaniechało towarzistwo w. m. co gdy i. k. m. uznac będzie racził, gdy uznaią wszistkie stany, uzna tesz wszistko woysko, iako po te wszistkie przeslé czasy tak y teraz ze na łascze y sczodrobliwości i. k. m. w yh zapłatah y nagrodah nicz schodzic nie będzie. Doznaią y w thyh postutatah swych, które i. k. m. przełożyły, chęci y przihilności pańskiei y za thym wszistkiem powolnemu ryczerstwu y wiernym sługom swoym, cokolwiek z i. k. mci mogło bic, rad dogodzi; co ym comissarze i. k. m. szerzey przełozą, ktorzy, nie wąthpi i. k. m., ze z taką, iako przistoi, ucciwością y spokoynie y łagodnie o wszistkiem z nim znosic się będą, a należy na thym y onym y miley ych oyczizníe, aby iako naipręczey y o deputatah swoyh y o mieisczu, na które by comissarze i. k. m. ziechać mieli, i. k. m. oznaimuiemy (oznaimili?)

Na prozby, które i. k. m. podali, będzie raczył i. k. m. miec miłościwe baczenie, o czym się y comissarze i. k. m. szerzey z woyskiem zniosżą, ofiaruiącz przithym i. k. m. raczi łaske swoie wszystkiemu ryczerstwu, życzy fortunnego we wszistkich sprawah, ktore się ku dobremu R-ptey ściągac będą, powodzenia.

Na własne i. k. m. roskazanie Jacub Zadzik.

41.

1613 г. Марта 3. Письмо столичнаго войска къ королю.

Доносятъ о полученіи королевскаго письма о немедленномъ отправленіи пословъ для переговоровъ съ королевскими комиссарами объ уплатѣ жалованья. Такъ какъ полки находятся въ разныхъ мѣстахъ, то генеральное коло не могло тотчасъ составиться; полкамъ однако дано уже знать, чтобы они немедленно выслали своихъ представителей въ Кросну. Что будетъ постановлено на этомъ совѣщаніи, не замедлятъ сообщить королю.

Naiasnieyszy mciwy królu panie nasz mciwy.

Wzieliśmy pisanie w. k. m. pana naszego mciwego, w którym w. k. m. pan nasz mciwy o prętkiem przibyciu posłow z seimu w posrodek nasz oznaimować raczisz, chcącz

tho miec po nas, żebyśmi zebranie nieodwłocznie mieli. Byśmy bili o takiey wolei w. k. m., gdyśmy w gromadzie bili, wiadomości wzięli, podało by się tho biło do towarzistwa, żeby pewne osoby s posrotka siebie w Krosnie zostawiwszy, zleczili ym przesłuhac y umawiać tho, coby biło z zdrowiem schorzałey oyczyznie y z nieurazą zaciągow naszych; teraz nie wiemy możeli tho bydz tak prętko. Jednak przistępuiącz do wskazania w. k. m. pana naszego miłościwego, wysiłamy do bliszych pułkow, daiącz znacz o thym, czego w. k. m. na then czasz po nasz potrzebować raczisz. Zdanie ych w tei mierze zasiagszi y wybacziwszy, nie omieskamy tego przez towarzistwo nasze na seim posłac. Maiestatowi w. k. m. przi dobrym zdrowiu długiego a częśliwego panowania iako wierny sludzy y poddani życzemy.

W Krośnie d. 3 Marca 1613.

42.

1613 г. Марта 29. Инструкція посламъ отъ короля и сената къ столичному войску.

Заявитѣ войску слѣдующее: на сколько прежде радовался король и вся республика славнымъ подвигамъ рыцарства, настолько теперь онъ огорченъ неожиданнымъ выходомъ ихъ изъ непріятельской страны. Какое униженіе для славы того рыцарства, которое такъ страшно было сѣвернымъ народамъ. Какъ посмѣется надъ нами тотъ непріятель, который столько разъ былъ побѣждаемъ нами. Видно Богъ казнитъ насъ за наши грѣхи, за тѣ угнетенія, которыя терпятъ люди бѣдные. Всѣ сословія, собранныя нынѣ на сеймъ, для умилостивленія гнѣва Божія, желаютъ и требуютъ прекращенія неслыханныхъ доселѣ поборовъ и налоговъ, отъ которыхъ страждетъ бѣдный людъ. Сеймъ обдумаетъ средства къ уплатѣ слѣдуемаго рыцарству жалованья. Рыцарство представитъ счетъ, сколько и за что оно должно получить, не прибавляя ничего лишняго, такъ какъ есть еще и другія войска, на содержаніе которыхъ также нужны средства. Королевскія столовыя имѣнія немедленно освободить отъ постоя. Пусть рыцарство припомнитъ, что въ прежнія времена гораздо большее число войска довольствовалось одною Самборскою волостью, не вторгаясь въ другія волости, тѣмъ болѣе въ королевскія имѣнія. Дивятся всѣ коронные чины, что въ то время, когда сеймъ изыскиваетъ средства къ удовлетворенію нуждъ войска, тутъ же, почти на глазахъ короля, въ окрестностяхъ Варшавы производятся страшные грабежи. Король и всѣ чины еще разъ напоминаютъ рыцарству объ умѣренности и покорности правительству. Вопли несчастныхъ ограбленныхъ ими бѣдняковъ вопіютъ на небо объ отмщеніи. Остальное предоставляется личному усмотрѣнію пословъ.

Instructia od i k. m. y senathu wielmożnym y urodzonym Mikołaiowi Zebrzidowskiemu woiewodzie y generałowi Cracowskiemu, Stanisławowi Zołkiewskiemu Kiiowskiemu hethmanowi polnemu coronnemu, Ostaphianowi Tyskiewiczowi Mscisławskiemu woiewodom; Andrzeiowi z Tęczyna Bielskiemu, Macieiowi z Migroda Stadniczkiemu Sanoczkiemu castellanom; Stanisławowi Wytowskiemu horązemu Lecziczkiemu, dworzaninowi i. k. m. do woyska stolecznego comissarzom w Warszawie na seimie walnym koronnem d. 29 miesiącza marcza w roku 1613.

Opowiedziawszy panowie comissarze łaske i. k. m. pp. deputatom y ryczerstwu wszistkiemu, a przy thym y braterską ziczliwość tak od panow senatorow, iako tesz posłow wszystkych na seim walny teraznieyszy zgromadzony, w ten sens tho, co ym od i. k. m. y Rptey wszystkiey poruczono, odprawować będą.

Jako się cieszic racził i. k. m. y wszystkie stany R-ptey, ze dla sławy narodów

swoych, dla rozszerzenia granicz koronnych przi i. k. m. panu swoym na usłuzenie oycziznie ohothnie się udaie y wielkie y na pothomne czasy sławne zwycięstwo z nieprziacioł naszych dziedzicznych, za sczęściem k. i. m. pana swego a męstwem y dzielnością swoią odnosili; prźednie w tamtym kraiu mieiscze w niedostatkah, w głodzie, w cisnieniu od woysk wielkych nieprziacielskych czasz długy trzimali, tak nie mogą iedno z wielkiem zalem wszisci tego zaziwać, ze częścią dla dlugiego strudzenia, częścią dla niedostatkow y ynszych prziczyn s kraiow iuż nie mało panowanih wyniść y rzeczy sczęśliwie zaczętych y długo fortunnie prowadzączych poniehać przyszło. Ryczerstwu strasnemu tamtym pułnocznym narodom stąd szwank sławy oyczystey na wszistek świath pierwey podaney, stąd uraganie y posmieh częstemi zwycięstwy nadrazonego nieprziaciela, stąd radość zawisnych y na upadek albo na zwalenie nasze oczekiwaiączych sąsiadow, a do tego tho które wszystkie iuż doległo y teraz dolega ubogih ludzy wielki niezwyczayny w narodzie naszym utrapiénie y nisczenie miłey oyczizny, która od synow swoych pociehi y ozdob oczekiwała. Lecz iż tho iuż tak padło, a przeciwne fatum wielkie na R-ptą trudności zwaliło, prziczin ynsih nie ruszaiącz, czemusz tho podobno inemu przipisować, iedno skaraniu Pańskiemu, w którego ręku sczęście y niesczęście, który za grzehy nasze mieszaninami nawiedza królewstwa y sprawiedliwem sądem, gdy na tho zarabiaiącz, z grunthu ze wszistkiemi wywracza. They iednak iest nadziei i. k. m., the wszistkie stany, które R-pta na then czasz przi i. k. m. panu y głowie swoiey representuią, że podaie iescze Pan Bóg ręcze utrapioney oyczíznie y przikarawszi opusczać nie będzie racził tei, którą po the czasy znacznie fortunił y błogosławił R-ptey. Należy na thym, abyśmy wszysci do ubłagania iego się udali; a nicz ciężey iego nie obraza, nicz o pomste barzei nie woła do niego, iako ucisk y utrapienie ludzi ubogih. Żąda przetho, ryczerstwo, i. k. m., żądaią wszistkie stany, iako syny koronnech y braciei swych, abyście do tego s chęci y miłości swoiey ku oyczyznie prziklonili, żeby od tych ciężarów uwolniona y s tak wielkiego niebespieczeństwa,które nad wszistkiemi wisi, wydzwigniona bydz mogła. Wszystkie myśli y rady swe do tego i. k. m. obraczać racził, y gwoli temu seim ten tak prętko pomiiaiącz y opisanie prawa pospolitego złozić racził, aby ony przystoiną prac swoych nagrode y wdzięczność od R-ptey odniesly y w zasłużonym swoim ucontentowani zostali. Do tegoż się wszystkie stany, lubo tym niezwyczainem postępkiem y cięskiemi a nigdy przed thym nie slyhanemi exactiami słusnie urazone, s chęcy y dobrego affectu ku bracy swyh przihilaią y tho ych pod ten czasz naiwiększe obmysłowanie biło y teraz iest, aby skuteczną zapłathe odnieść iako naypręczey mogli, co y przes nasz na then czasz w. m. opowiedaią, ze nie ynsze rad ych czel iest, tilko ten, który się wspomniał; tho nie małą w deliberatiah po the czasy przeskodą biło, ze any i. k. m., any stany wiedziec dostatecznie nie mogli, iakowy dług woisko pretenduie sobie od R-ptey; za czym trudne bez doskonałey wiadomości w tey mierze zawarcie ządac, przetho raczy, ryczerstwo, i. k. m., żądaią wszystkie stany, abyście w. m. uczinili słusne rahunki zasług y długu swego, pokazawszy listy przypowiedne y insze wszystkie, na których się zaciąg w. m. funduie, pisma, aby wiedzieć mogly stany

o iaką się wielką summe pieniędzy starać, bo lubo tho iusz pewne są namowione podatky na zapłathe w. m., iż iednak przihodzi mieć oko y na drugie woyska, potrzebuią w tei mierze doskonałey wiadomości, thę maiącz o w. m. nadzieie, ze się w tym tak pomiarkuiecie, ze nicz nad słusność, nicz nad sprawiedliwość od oyczizny swei wyciągać nie zechczecie, gdysz przeczinionem postępkiem y sumnienie swe urazić, y R-ptey, a za thym rodzicom, braciey, krewnym y powinnim swoym cięskość uczinic musieli. A iż na dostoieństwie i. k. m. wszistkiey R-ptey należy, które bez opatrowania stołu y inszych potrzeb i. k. m. mnieiszą powagę u postronnych przyśćby musiało, zadaiącz pilnie wszystkie stany ryczerstwa, aby prowenta the, z których osoba i k. m. wyhowanie swoie ma, wolnie w administratią skarbową puscili. Pobudzic ych ma do ego sama słusność, wzglad na sławe u postronnych koronney, y na ostatek — usilne wszistkich stanow żądanie; uwazic y tho rycerstwo może, ze gdy za przotkow i. k. m. do takih tesz związkow zołnierzowi przihodziło, a była go liczba dosic znaczna, iedną się włością Samborską s prziległemi contentował, y w dalszych kraiah y mieiscach cięskiem nie był, nie rzuczaiącz się nigdy na the prouenta, które prawo przodkow naszych intacta miec chciało y ostre penas na targaiączih się na nie włozili. Teraz ze Polska wszystka żywnością wydołać nie może, widziwić się stany koronne nie mogą, które y tho nie po mału obhodzy, ze pod czasz seimowy, kiedy się o w. m. zasłużonym y inszich Rptey sprawah consultatie odprawuie, exactie cięskiemi ludzy trapic niektóre nie przestawaią pod bokiem prawie i. k, m. — we wsiah, w Warszawie y indzie prziległyh, ludzie ciemięzec, dobytky y insze rzeczy zabieraiącz; tego bowiem o ryczerstwie rozumienia byli, ze wdziecznie ych staranie y obmyślowanie przyiąwszy, nie miało nicz takowego pod ten czasz bracz przed się, co by hętbne ku niem animusze ludzkie urazać y od nich oddalac mialo.

Przetho napomina w. m. pilnie i. k. m., napomihaią wszistkie stany, abyście w. m. w tey mierze moderationem y powolność swoię R-ptey, s których zapłata w. m. iść ma, puścili; co gdy ryczerstwo uczini, gdy w rzeczah tak słusnyh y postulatah sprawiedliwich, które od pp. comissarzow wniesione, będą chęthnemi się i. k. m. y Rptey wszistkiey, y daby nie ciemiezącz ubogih poddanih, s których iedni do ostathniego znisczenia przyszli, drudzy w krothczo dla nieznosnei cięskoscy prziść muszą na viscera matky swey, która ych spłodziła y ku sławie a pociesze a nie hanbie y uciązeniu swoym wyhowała. Nie następuiąc y krwawe płacz, ustawiczne łzy ubogich ludzy, które niebiosa przenikaią, zastanawiaiącz do słusnego się pomiarkowania, prziklony, pozna wzaiem laskę y dobrothliwość i. k. m., wdzięcznosc od R-ptey, pozyska sobie chęc y miłość braciei swyh a przistoinego y słusnego z Rptą obeścia nieśmiertelna sławe sobie u potomności ziedna.

Insze rzeczy baczeniu y rostropności pp. comissarzow się poruczaią, którzy wieść będą ryczerstwo do tego, aby się z oyczizną, iako namniei ciężaru na nię waląc, iako sinowie iey obeszly, a do i. k. m. s pewnemi namowami stawią się, od przyszłei srody za tydzien, to iest na dzien 27 miesiącza Marca.

Na własne i. k. m. roskazanie Jacob Zadzik.

43.

1613 г. Марта 26. Отвѣтъ столичнаго войска королевскимъ коммиссарамъ.

Войско не считаетъ нужнымъ распространяться о томъ, что пока были у него силы и средства, во время московскаго похода, оно ничего нещадило для славы короля и рѣчи посполитой. Видитъ король и вся рѣчь посполитая, что заставило рыцарей прекратить начатое дѣло. Скорбитъ рыцарство, что его удаленіе изъ Москвы причинило отечеству столько бѣдъ, притѣсненій и даже забвеніе о нихъ. Всѣ рыцари одного желанія—чтобы отечество поскорѣе избавилось отъ этихъ бѣдъ. Сострадая такому положенію отечества, нѣкоторые полки, хотя и съ большимъ для себя обремененіемъ, сбавили со счетовъ по сту злотыхъ съ лошади. Войско охотно удалилось бы изъ королевскихъ и духовныхъ имѣній, если бы видѣло, что своимъ постоемъ оно разоряетъ эти мѣста; обѣщаетъ однако освободить ихъ отъ постоя тотчасъ по полученіи жалованья.

Respons ich mciam pp. comissarzom krola i. mci danym w Lublinie die 26 Martii, Jasnie-Wielmożnemu i. m. Ostaphianowi Tyskiewiczowi woiewodzie mcisławskiemu, i. m. p. Andrzeiowi Rawie na Tenczynie belskiemu, Marcinowi Stądniczkiemu sanoczkiemu castellanom, p. Stanisławowi Witowskiemu horązemu lecziczkiemu dworzaninowi i. k. m.

Wierności poddaństwa oddawszy do maiestatu w. k. m. pana naszego mciwego, przi błogosławieństwie pańskiemdługo wiecznego zdrowia z nieśmiertelną sławą i. k. m. panu naszemu mciwemu, iako wierni poddani uprzeimie zyczemy. Poky iedno sił możności, dostatkow w zaciągu tym Moskiewskym na służbie i. k. m. pana naszego mciwego y R-ptey stawało, otośmy naybarzey usiłowali, aby sławy i. k. m. pana naszego mciwego iako naidalei do obcih narodow podali, dobro oyczizny naszey pomnozili, w nieśmiertelną pamięc potomnych czaszow dziełą nasze poświathczili; nicz na nasz nie schodziło, coby do zatrzimania dawnei a dobrey reputaciei narodów naszich słuzic miało, — tego thu szerzic, tego przipominać nie chczemy. Widzi i. k. m. pan nas mciwy, widzy R-pta wszistka cosmy zrobili y dla czegośmy tak sławney robothy naszey zaniehali, dotknęli prziczin w. m. nasi mciwi panowie, które ze nie ynsze bily iedno the, do naywiszszey prawdy ozywamy się; załosno, cięsko naweth biło odiącz ręcze od tamtyh prac naszyh, a thym zalosniey, żeśmy taką dolegliwość, ucisk, nędzę w oyczyznie naszey, zaniedbanie o nasz y za wyściem naszym sprawic mieli. Czego żebyśmi iuż oyczizny naszey, iako dobrzy sinowie, pozbawili, na thym wszisci iesteśmy. Boleiemy nad iey utrapieniem, chcielibyśmy ią kwithnącza y obfituiączą widzieć, y przetho nad uciskami iey politowanie maiącz, prziszło nam s krwawego zasłużonego swego, na które obiethnicze i. k. m. pana naszego mciwego y upewnienia hethmańske nastąpiły, upuścić. Jakoż niektóre pułki uczyniwszy sóbie cięsko, po stu złothych z konia ustępuią, będącz pewni tego, ze i. k. m. pan nasz mciwy to od nas chętnie, iako od wiernych poddanich, przyiąwszy, także stany coronne nam się na pothym miłościwie stawią, iako my się tesz scerzey uprzeimie przeciwko i. k. m. panu swemu mciwemu przeciwko Rptey stawiali y teraz stawiamy, cziniemy taką inquisitią między sobą, żebyśmy nie zostali Bogu, oyczyznie y sumnieniu swemu winni, nie chczemi się tedy, (aby) trupy niepozyteczny, cięzar ziemie, nagrod pracz naszich uczesnikami bili. Podaiemy takie regestra, taki rahunek, iako słusność y sumnienie ukazuie; ukazala by to powolność y ziczliwość nasza przeciwko k.

i. m. panu naszemu mciwemu, abyśmy tak słusnym ządzom i. k. mci pana naszego mciwego nicz nie odmawiali, a zwłascza strony pusczenia prouentow, nie iest od tego woysko, maiącz upewnienie o prętkiei zapłacie swey od i. k. m. pana swego mciwego y Rptey, żeby puścic nie mieli, ucziniwszy pewny rahunek z urzędnikami swemi, aby dobra stolu i. k. m. pana naszego mciwego przez niedozor y niewzięcie wiadomości szkody nieponosili. The percepti, które teraz urzędniczi nasi biorą, chcząc i. k. m. panu naszemu mciwemu powolnemi się stawic, skoro zapłata nastąpi, zewszistkie zupelnie podać obieczuiemy. Musiemy y tego nie chwalic, gdysz uraza iest w tey mierze dostoienstwa i. k. m. pana naszego mciwego, ze pod prziiaz i k. m. pana naszego mciwego, pod bokiem exactie robią; mieli dosić czasu, żeby bili s taką skromnością, iako w tym od towarzistwa ych wskazano biło, bez skwierku ludzkiego tam tho wybrali; chczemy w to weyrzeć, żeby im tho impune nie szło. Przikłonili byśmi się do wolei y wskazania i. k. m. pana naszego y w tym, żebyśmy stanowisk w dobrah i. k. m. y duhownih ustąpili, byśmi nie widzieli, żeby tho biło z wielkiem znisczeniem tego kraiu, gdziebyśmi się przeniesly, to iednak obieczuiemy i. k. m. panu naszemu mciwemu, ze zadnei przeszkody w wybieraniu poborow exactorowie od nasz nie poniosą. Chcieli byśmy się byli y do tych postulat, ktore w. m. nasi mciwi panowie w posrodek nas wnieśli, by powolność, by dostatky nakłonione tho zniosły. Czinili w. m. nasi mciwi panowie wszelakie staranie, okazowali w. m. miłość y ziczliwość swoię przeciwko oyczizinie, dosić powinności swoiei cziniąc, na któreście w. m. od i. k. m. y R-ptey są naznaczeni. Przikładaliśmy y my się do tego, żeby iuż oyczizna nasza spokoina y wolna zostawała. Jakoż za miłosierdziem Bożem, za staraniem y obmyślaniem i. k. mci. pana naszego mciwego y w. m. naszich mciwyh panow stanow coronnych może pokoi, bespieczeństwo, swoboda w oyczizinie miłey naszey, iako nie dawno biło za sczęśiiwego panowania i. k. m. zakwithnącz. O czo y my Pana Boga naywiższego prosiemy, i. k. m. pana naszego mciwego y w. m. naszich mciwyh panow.

44.

1613 г. Марта 26. Отвѣтъ комиссарамъ Посольскаго кола.

Дошло до свѣдѣнія рыцарства, что отвѣтъ его, посланный на сеймъ, многимъ пришолся не по вкусу. Рыцарство не ожидало такого суроваго отвѣта на свое вѣжливое письмо. Не принимая этого горячо къ сердцу, чтобы еще больше не разжечь страстей, рыцари сбавили значительную сумму съ слѣдуемыхъ имъ къ уплатѣ денегъ. Другія требованія рыцарства изложены въ отвѣтѣ ихъ королю. Въ заключеніе просятъ содѣйствія въ понужденіи «державцовъ» королевскихъ и владѣльцевъ духовныхъ имѣній принять участіе въ уплатѣ жалованья рыцарямъ.

Respons ich mciam panom comissarzom z kola poselskiego wielmożnemu panu i. m. p. Mikołaiowi Daniłowiczowi podskarbiemu nadwornemu, i. m. p. Boboli podkomorzemu przemyślkiemu, i. m. p. Piotrowi Opalińskiemu staroście szremskiemu, i. m. p. Macieiowi Lesniowskiemu staroście rakiborskiemu, i. m. p. Janowi Korsakowi cho-

rązemu połoczkiemu, i m. p. Piotrowi Borkowskiemu, i. m. p. Janowi Karniczkiemu w Lublinie d. 26 Martii 1613.

Oddawszy powolność słuzb naszych, dobrego zdrowia y powodzenia sczęśliwego w sprawah tak R-ptey iako y domowych ich mciom naszim mciwym panom uprzeimie zyczemy.

W responsie, od towarzistwa naszego na seim posłanego, iakieś obostrzone animusze w. m. naszych panow, — iako nas wiadomość doszła, — nie mała częś na tho nie przipadała, nie bierzemy tego przed się; chcieli byśmy iednak, żebyśmy inakszą chęc, inakszą wdzięczność po w. m. na pothym poznawali, takiemi bowiem postępkami, takiemi surowemi na łagodne poselstwa nasze responsami rzeczy (lubo tho nie ostroznie) ktos ku rozzarzeniu barzey animuszow naszich, niż ku ucontentowaniu prziwodzy. Ale to pominawszy, chcząc przihęczic ku lepszemu baczeniu na waszich mci naszich mciwyh panow y inakszą twarz przeciwko nam, lubo tho cięsko sobie uczíniwszy, na czośmy słusność y sprawiedliwość mieli, na postulata i. k. m. y wszystkich stanow koronnyh znaczney summy z sasłuzonego naszego ustąpiliśmy. A żeby iedney rzeczy dwa razy nie robili, w inszich postulatah z w. m. naszych mciwyh panow na respons i. k. mci dany odzywamy się. Maiącz thę nadzieię, ze zacontentowaniem wszistkich stanow będzie, od ich mci zaś wszelkiey wdzięczności, ziczliwości spodziewamy się. Pomogą tesz nam i. m. włozić się do ich mci panow dzierzawczow dobr i. k. m. y ich mci panow duhownih, aby oni iako zaziwaią dobrodzieystwa R-ptey, tak y do uwolnienia iey y zniesienia teraznieiszich cięzarow przez zapłatę prętką zasług krwawyh naszich, hethnie się prziłozić raczili. A my doznawszy takowei przeciwko sobie ich mci ziczliwości, też ohothę nasze, którąśmy przesz różne expeditie woienne oświadczali i. k. m. y Rptey, ofiaruiemy y na pothym na wszelaką i. k. m. potrzebę y ich mci naszich mciwyh panow.

45.

1613 г. Марта 26. Инструкція посламъ отъ генеральнаго кола столичнаго войска на Варшавскій сеймъ.

Напомнить королю, что рыцарство, какъ прежде, такъ и теперь, ожидаетъ, согласно обѣщанію короля, содѣйствія его къ скорѣйшей уплатѣ войску жалованья и утвержденію на сеймѣ конфедераціи, которую рыцарство составило единственно съ цѣлью «добиться вознагражденія за свои кровавые труды». Вторично ходатайствовать: объ освобожденіи изъ плѣна старосты Хмѣльницкаго; объ уплатѣ долговъ покойнаго князя Ружинскаго; по дѣлу Оборскаго; о возвратѣ Николаю Лесевскому пожалованнаго ему за заслуги имѣнія, отнятаго у него «извѣстными особами»; о назначеніи гетманскаго суда по дѣлу Залескаго, во время отсутствія котораго «избита вся его рота Каменецкая вмѣстѣ съ его братомъ и однимъ поручикомъ; о прекращеніи процесса по дѣлу Рамульта, отличившагося во время штурма Смоленска; о пожалованіи шляхетствомъ Гейновича.

Instructia na seim walny Warszawsky s kola generalnego Lubelskiego od woiska i. k. m. stolecznego panom posłom Stephanowi Chmieleczkiemu y p. Adamowi Lodzińskiemu dana d. 26 Martii a. 1613.

Mcywy naiasnieyszy kroliu panie a panie

nasz mciwy. Wierność poddaństwa naszego do maiestatu i k. mci pana naszego miłościwego oddawszy, dobrego zdrowia, długiego y sczęśliwego panowania, nieśmiertelnei sławy w. k. m. panu naszemu mciwemu iako wierni poddani uprzeimie zyczemy. Powolność y ziczliwość nasza przeciwko w. k. m. pana naszego mciwego y R-ptey, iako zawsze woisko nasze zwykło oświathczac, tak y teraz w tym nie ustaie. Z relatiei ich mci panow comissarzow, z responsu w. k. m. panu naszemu mciwemu od nas danego wyraznie się tho obaczicz może, ze przykro y cięsko sobie ucziniwszy do poziskania dalszey łasky w. k. m. pana naszego mciwego dla uwolnienia oyczyzny znosne nam się the rzeczy zdadzą. Czekaiącz tesz tego od w. k. m. pana naszego mciwego, ze iako przesz the wszystkie czasy mciwe obmyślanie o zapłacie zasług naszich było, tak y teraz onego doznaią. Doznaią y tego, na czo zaszła y obiethnicza i. k. mci pana naszego mciwego, ze w szłusnieh postulatah swych odrzuczeni nie będą; a zwłascza strony assecuratey o podniesienie confederatiey, którąsmy nie dla ynszich zadnih przyczin, iedno na doście krwawego zasłużonego podnieśli y, która przesz nasz do maiestatu w. k. m. pana naszego mciwego podaią, żeby była powagą y uchwaloną seimu tego stwierdzona y ugruntowana. O czo uniżenie w. k. m. pana naszego mciwego wniesione byli przes pierwsze posły nasze pewne postulata, które y teraz powtarzamy, uniżenie prosząc, abiz w. k. m. pana naszego mciwego w nich się nam miłościwem stawić racził. A mianowicie za i. m. p. starostą Chmielniczkiem, który w cięskiem więzieniu y utrapieniu wzdyha, aby bił iako nayprędzey eliberowany.

Godne są wspomnienia ziczliwe a uprzeime hecy ku usługowaniu w. k. m. sławney pamięci niebosczika xiezęcia Ruzińskiego wiernego poddanego w. k. m. pana naszego mciwego, nastąpiła biła miłościwa obiethnicza w. k. m. pana naszego mciwego na zniesienie długow pewnich, iako towarzistwu iego, tak ynszem, — prosiemy unizenie abiz w. k. m. w tym się iemu miłościwem stawić racził.

Za panem Oborskiem, iako y w pierwszich poselstwah naszih, tak y teraz uniżenie wsziscy i. k. m. pana naszego mciwego prosiemy.

Pan Lesiewsky Mikołai, towarzisz woyska naszego, z miłościwei lasky w. k. m. pana naszego mciwego miał za zasługi swoie pewną daninę, w którey ize od pewnih osob przeskode y do tych czasow ma, prosiemy uniżenie, aby przesz decreth w. k. m. pana naszego mciwego mogł bydz w niey uwolniony, a iesliby ta dla iakiech przyczin dość nie mogła, aby w. k. m. za zasługi swoie miłościwey lasky doznał, uniżenie prosiemy.

Za panem Zaleskiem, który przesz czasz zaciągu Moskiewskiego wszystek trwał na służbie w. k. m. pana naszego miłościwego, w niebythności iego piehotą kamieniczką brata iego rodzonego y s porucznikiem zabili. Prosiemy w. k, m. pana naszego miłościwego, aby mu sąd s tą piehotą przed i. mcią panem Hethmanem koronnem mandatem w. k. m. pana naszego mciwego bił nakazany; chociasz za otrzimaniem exemptow, trwaiącz na służbie w. k. m. pana naszego miłościwego, przewody prawne stały się na niektóre towarzistwo woyska naszego, — mianowicie pan Ramułth, który z wiezienia wyszedszy, w domu nie bywaiącz, na służbie w. k. m. pana naszego miłościwego zaciągnąwszy się, do koncza trwał, a za przewagi swe z lasky w. k. m. pana swego miłościwego, które w sturmah pod

Smoleńskiem czinil, nagrod obiethność miał, przewod prawa nan otrzymany iest, uniżenie prosiemy w. k. m. pana swego miłościwego, abyiako z nieświadomego processow prawnih przez sublenatią seimową zniesiony był.

Jusz po dwakroc widząc koszty, widząc dzielność pana Heynowicza, wkładało się woysko do w. k. m. pana naszego mciwego, żeby za wielkie przewagi ych przikładem ś. pamięci przotkow w. k. m., ktorzy każdą cznothę uwazić, poszanować, nagrodzić y ucontentować zawsze cheieli, żeby ym bili kleinothy slahecztwa conferowane, uniżenie w. k. m. prosiemy.

46.

1613 г. Марта 10. Отвѣтъ короля посламъ столичнаго войска.

Король, какъ извѣстно войску, сильно настаивалъ на сеймѣ, чтобы не только утвержденъ былъ налогъ (который и утвержденъ) достаточный для удовлетворенія нуждъ войска, но чтобы дано было войску обязательство, о которомъ оно просило. Сеймъ постановилъ, предварительно уплаты жалованья войску, отправить къ нему комиссаровъ для переговоровъ по этому дѣлу. Посему войско поспѣшитъ назначить и отъ себя комиссаровъ и постарается уладить это дѣло до святокъ, съ которыхъ начнется уплата жалованья. Пусть же войско прекратитъ свои разъѣзды по волостямъ и не опустошаетъ селъ и мѣстечекъ, какъ объ этомъ постоянно доходятъ слухи до короля. Что касается разныхъ требованій войска, то король благосклонно принимаетъ тѣ изъ нихъ, исполненіе которыхъ зависитъ отъ него; тѣже которыя зависятъ отъ сейма, по множеству другихъ болѣе важныхъ дѣлъ и по краткости времени, — такъ какъ онѣ получены при окончаніи сейма, — не были разсмотрѣны на сеймѣ.

Respons urodzonym Stephanowi Chmieleczkiemu y Adamowi Lodzinskiemu posłom woiska stolecznego od i. k. mci w Warszawie die 10 Marti anno Dni 1613.

Nie moze bydz iedno wdzieczna y przijemna i. k. m. tha ryczerstwa stolecznego ziczliwosc y powolnosc, ktorą nowem swoym ponawia poselstwem, s takich bowiem y tich podobnich iego declaraty znaczny sie ych afect sczyry y stateczny ku Rptey y ku i. k. mci, glowie iey, ktory oni nieraz rzeczą samą doswiathczali, odwaznie sie przeciw nieprziacieliowi na szancz stawiaiącz, a trwale wszelkie trudy i niewcasy znosząc dla tego, aby oyczyznie pozytkow i. k. m., ktory im fortunnie panowac raczy, slawy, a tego zas oboiga samim siebie przyczinili. W czym pewien będąc i. k. m. z stany koronnemi y daley nie odmieni ych ohoty, zrozumiawszy respons comissarzom seymowym od nih w Lublinie dany, a zycząc cięsko utrapioney oyczyznie od ninieyszych ciężarow, poki do ostathniego nie przidzie upatku, uwolnenia y onim samym w zasłuzonym ych przestoiney satisfactiey, pilnie o thym (lubo tho iuz bydz nie mogło, iedno na samem schiłku czasu seimowego) uczynił staranie, aby znowu comissarze do tamtego ryczerstwa powagą seimu przeszłego deputowani bili, y to czo do zawarcia tey sprawy około zapłaty ych słuzic y nalezec moze, grunthownie namowiwszy, wszistko pospiesnie konczili y odprawowali. Na czo potrzeba, aby tho czne ryczerstwo znowu gdzie nie odwłocznie z comissarzmi naszemi się ziahało, poprzedzaiąc czasz świątek przyszłych, na ktore zacząc sie ma themu woysku zapłata, y dotąd continuowana bydz musi, az sie ym in toto według umowy y postanowienia z niemi komissa-

rzow seimowych stanie. A poniewasz iuz nie taino ryczerstwu tamthemu, iakie staranie, iakie usiłowanie i. k. m. na seimie przeszłym biło, aby nie tilko na opatrzenie zasłuzonego ych spore podatky (ktore y staneli za łaską Bozą) postąpione od stanow byli, ale y assecuratia, o ktorą prosili, uchwałą seymową pozwolona y warowana. Obieczuie tesz to sobie wzaiem po tym ryczerstwie y zadac ych w tym i. k. msc racził, aby uwarziwszy taką ku sobie zaczosci k. i. mci y stanow wszistkych, moderowac się chcieli, w zawzieciu swym takie iuz y tak grunthowne maiącz o zasłuzonym swym upewnienie. A slusna aby tho iuz rzetelnie przed się wzielii, nie omilnie tego przestrzegali, surowie zabraniaiącz tym, ktorzy swowolnie po koronie postępuią, iakoby iuz wienczey towarzistwo ych ani pułkami, ani rothami, any pocztami oyczistych włosci nie obiezdzało,—s tąd y sum pieniecznych nie tilko niezmiernych ale y zadnych, tak w miasteczkach, iako y we wsiah nie wyciągało. Dohodzą bowiem i. k. m. co dzien skargi wielkie, isz nie tilko pod ten prawie czasz, gdy i. k. m. z Rptą pilnie czinił o zoldzie ych obmyslawanie, ale y iescze dotąd cięskie po roznych mieszczah w miastach, w miasteczkah y wsiah dzieią się od towarzystwa ych ludziom ucisky, ktore gwałtownemi a snadz y krwawemi sposobami nie slusnyh się domaga exacty, ktorych się ym satisfactia dziac ma. Co samo, iako pozwolone na seimie podatky zatrudnić, iako uisczenie płacze ych pomieszać by mogło, laczno sami uwazic mogą. Ci bowiem a nie insi tho do kupy znosic y tym sie do spolnego ratunku przikładać maią, w czym onych towarzistwo ych przipusczac nie ustaną y do ubostwa a snadz iuz zgoła nie poratowanego (czego częstokroc gorzko prawie i. k. m. słuhac musi) przywodzy, za czym iuz by tho ryczerstwo porządek doskonały miedzy sobą uczinic y themu zabiezec miało, aby wienczey ludzy znędzonych glosy placzliwe niebios nie przenikali y pomsty od Boga za tho na oyczyzne nie wlokły. Co sie tycze pewnych posthulath od tego ryczerstwa do i. k. m. w niesionyh, te maią y miec będą mieiscze u i. k. mci, ale iż niektore zgody stanow wszystkych potrzebuią, a iuz tesz prawie na dokonczeniu seymu wniesione były; uwazane bydz od stanow przes cihłość czasu y w owei spraw roznih nawalnosci nie mogli. The iednak, ktore na samey łascze i. k. mci, nalezą, miec chcze i. k. m. na panskiem swym baczeniu, gothow w nich będącz oswiethczyc to z siebie, ile prawa oyczisto y slusność dopusci, cznemu ryczerstwu swemu, ze prozby y zadoscy iego, iako są przíiemne, tak y wazne u i. k. m. Laske przy thym swą panską themu tam ryczerstwu opowiadac chethnie i. k. m. raczy.

47.

1613 г. Апрѣля 8. Письмо короля къ столичному войску.

Послы отъ г. Кракова показывали королю письменное обязательство, данное войскомъ въ томъ, что оно не будетъ обременять жителей этого города постоемъ. Между тѣмъ нѣкоторые изъ полка Сѣнкевича «съ угрозами домагаются постоя», и войско, вопреки своему обязательству, письменно потребовало, чтобы городъ обезпечилъ этотъ полкъ продовольствіемъ. Король требуетъ, чтобы войско, согласно своему обязательству, не обременяло городъ постоемъ; въ противномъ случаѣ можетъ замедлиться сборъ податей, установленный и утвержденный всѣми сословіями, для уплаты жалованья войску.

Copia listhu od i. k. mci de data die VIII aprilis anno 1613.

Zigmunth III z łasky Bozey krol polsky, wielkie x. litewskie, ruskie etc...

Urodzeni wiernie nam miły. Acz y sama słusność miec to chcze, aby pod ten czasz, kiedy sie wszisci na summy pienięzne do zapłati w. w. namowioney, od wszeh stanow pozwoloney nalezącze sposabiaią, ustały the cięskie y niezwyczaine staty wyciągania, iakoz y w. m. universałah swych tego dolozili, iednak gdzie sprawiedliwosc tho sama wyciąga, gdzie pisma, ratunky y słowa dane zahodzą, tym pilniei tego przestrzegac potrzeba, zatrzimiwaiącz miedzi ludzmi the, ktorey się wszystkie rzeczy zatrzimiwaią wiarę. Pokazowali nam posłanczy od miasta naszego stolecznego Cracowa warunek od w. w. dany, w ktorim ich obezpieczacie względem uczinnosci woyska pokazanych, ze od nikogo z woyska wyciąganiem statiei turbowani bydz nie maią; teraz, nad spodziewanie ych, gwałtem niktorego towarzistwo s pułku urodzonego Sienkiewicza staty sie od nich domaga y przegroszky czyny, y wier. w., mimo pierwsze pisma y warunki swoie, przeciwny pierwszemu listh do nich dali, aby statiami pułk tamten opatrzili. Nie bez podziwienia y nam y panom senatoram przy nas będączim rzeczy takich słuhac prziszło, a thym wienczey, ze sie tho pod ten czasz, kiedy zapłata woysku mianowana dzieie, ktorey takiem staty wyciąganiem nie mała by sie przeszkoda uczinic musiała. Ządamy przeto y napominamy w. w., abyście przihilaiącz sie do samey słusnoscy y pism od siebie danych zadney przikrosci miastu Crakowowi czinicz nie kazali y tego staty wyciągania zabronili, przestrzegaiącz przesz ten krotky czasz, nizli się do gromady podatky namowione zniosą, aby zadnemi exactiami, ktore sie po roznich mieiszczah przeciwko słusnosci wszelkiei dzieią, ludzie urazeni nie bili y przeszkoda się znoszeniu podatkow, ktore s poddanich biwaią, nie czyniła. Zyczemy przi thym w. w. do brego od pana Boga zdrowia. Dano w Warszawie d. VIII miesiącza kwietnia, roku Panskiego MDCXIII (1613) panowania krolestw naszych Polskiego XXVI (26) a Swieczkiego XX (20) roku. Sigismundus Rex.

48.

1613 г. Апрѣля 9. Универсалъ Сигизмунда III полковникамъ, поручикамъ и всѣмъ товарищамъ столичнаго войска.

Напоминаетъ начальникамъ столичнаго войска, чтобы они, согласно письменному своему обязательству, не обременяли г. Краковъ постоемъ.

Zigmunth III z łasky Bozey krol polsky, wielkie xiąze litewskie, ruskie etc.

Wszem w obecz y kazdemu z osobna pułkownikom, porucznikom, y wszistkiemu thowarzistwu woyska naszego stolecznego wiernie nam miłem łaskę krolewską. Urodzeni wiernie nam mili. Tegosmy y my rozumienia i wszistkie stany na blisko przeszłym seimie nadzieie bili, ze wier. wasza, bacząc takową bęc wszistkych stanow strony obmyslania zapłathy, wier. wasz mieli poprzestac tak cieskiego y ktore ludzi uraza staty (stacyi) wyciągania, iakoz y starsi woiskowi w universałah swych dokładnie tho wyrazili, aby pod ten czasz te exactie ustały, a osoblliwie na thych mieisczah, z ktorych wier. wasza znaczne na dogodzenie potrzebom woyska wzieli ratunky. Isz iednak dohodzą nasz znowu wiadomosci, ze wier. wasza od miasta naszego stolecznego Crakowa stacie pewne wyciągac chczą, mozemy się wydziwicz takiemu postępkowi, a thym wienczey widziawszy assekuratią y warunek imieniem wszistkiego woyska od starszich miasthu temu dany, w ktorym względem uczinnosci strony talarow danich pokazaney, wolnemi ych od dawania wszelakich staty czynią y assecuratie pismem obieczuią, ze od nikogo w tey mierze turbowani nie będą. Miało by tho slusne y przistoyne dla zatrzimania słowa y pisma danego miec mieisczo u wier. waszei, ale y tho nie mniesze, ze teraz wszisci na tho sie sposabiaią, aby summy pienięzne iako naiwieksze zgothowane bidz mogli na thę zapłathę, czemu the exactie nie małą by przeskodą bidz musiały. Zadamy przetho y napominami wier. w., abyscie od miasta naszego Cracowa, ktore dosić sobie cięsko dogadzaiącz potrzebom woyskowym przed thym uczinilo, zadnich staty nie wyciągali y przesz ten krotky czasz, nizliscie do gromady podatky pozwolone znoszą, spokoinie bez urazenia ludzkiego zahowali, maiącz wzglady na tho, co raz starsi woiskowi imieniem wszistkiego woyska przirzekli, a nie mniei y napomnienie nasze, ktore, pewnismy, będzie miało, iako przistoi, powagę swoie u wier. waszei. Dan w Warszawie d. 8 miesiacza kwiethnia w roku 1613; panowania krolestw naszich Polskiego 26 a Sweczkiego 20 roku.

Sigizmundus Rex.

49.

1613 г. Апрѣля 12. Универсалъ Сигизмунда III столичному войску.

Такъ какъ всѣ расходы войска, сдѣланные во время Московской экспедиціи, рѣчь посполитая взяла на себя, то какъ прошлый, такъ и нынѣшній сеймъ постановилъ назначить комиссаровъ для переговоровъ съ войскомъ относительно той суммы, какую слѣдуетъ уплатить войску. Король увѣренъ, что войско ничего лишняго не будетъ требовать и поспѣшитъ уладить это дѣло въ возможной скорости.

Zigmunt III z lasky Bozey krol polsky, wielkie xiąze litewskie, ruskie etc...

Urodzeni wiernie nam mili. Zaciąg nasz y wier. waszey, ktoryście przi nasz na woinie Moskiewskiey uczinili, nie tilko na takrocznym, ale y na teraznieiszym seimie wziela na się Rpta wszystka, a ze w nim zatrudnione zatrzimane są zołdy wier. was., machcącz w tey mierze uczinicz dostateczne uznanie, y tak siebie iako y wier. waszey uspokoieni y naznaczeni są pewni komissarze, ktorzy by o thym z wier. waszemi umawiali y do tego rzeczy wiedli, aby y wier. wasza przi słusnymm y oycziznie znosnym sasłuzonym zostały, y Rptey, w ktorey wszistkie sie ozdoby macie, całosc zatrzimana była. A ze wszistko prawie na thym nalezy, aby tho co iest na seimie namowiono, iako nayrichlei do skutku prziwiedziono biło, to naprzod od wier. was. miec chczemy, abyscie, iako narichley bydz mozc, koło swe generalne dla tractowania z comissarzmi z seimu naznaczonemi złozili y onym tym ze comissarzom znac dali, na ktorych tractatah pewnysmi byli tego, pewna y Rpta wszystka, ze iako ona macierzinskiey swoiey przeciwko wier. waszei miłosci afect pokazala, tak tesz wier. wasza sinowską przeciwko niey powolność osswiathczicie, kładąc tho sobie przed oczy, ze nie ostathny tho punct do porathowania szczęscia kazdego wier. wasz., gdy spokoinieisze czaszy nastąpią, gdy y my y Rpta po wier. waszei powinną powolność uznamy, odniosą wier. wasza godne zasług swech nagrody y ucieszą sie s kwithnączey oyczizny, pozitkow s ktorei ze y ta zapłata na seimie wier. waszey ma bydz upatrzona, słusnie, abyscie wierność wasza na tho maiącz wzglad, do wyciągania staty zatrzimali się y abiscie w rozne kąthy rospuszczone, z wielkiem ludzi ubogih skwierkiem y uciskiem, pułki zwiedli, gdysz the same nacisky trudnią podatky, s ktorych ma bydz zapłata wier. waszey. A zebyscie wier. wasza bili tego pewni, ze y my Rpta iako z sinami swemi, z wier. waszą zdac assecuratią, moczą seimową utwierdzoną, dalismy do ręku comissarzow naszich, ktorą w. w. dostatecznie obespieczeni, konczic będą swoie s timi comissarzami naszemy umowy, ktore, ziczemy tego y Rpta potrzebuie, aby iako nayrichleisze bydz mogli. O czym abyscie nam wier. wasza prętka dali wiadomosc, pilnie ządamy. Zicząc przi thym wier. was. dobrego od Pana Boga zdrowia. Dan w Warszawie d. XII miesiącza kwiethnia roku 1613, panowania krolestw naszych polskiego 27 szweczkiego 19 (?).

Sigismundus Rex.

50.

1613 г. Апрѣля 18. Универсалъ его же къ начальнику столичнаго войска.

Дошло до свѣденія короля о какихъ-то универсалахъ къ столичному рыцарству. Король предполагалъ, что они посланы къ рыцарству съ цѣлью прекращенія притѣсненій, какія по мѣстамъ терпитъ народъ отъ рыцарства; между тѣмъ оказались въ нихъ пункты противнаго характера. Король проситъ прислать эти универсалы. Всѣ заботятся объ умиротвореніи отечества; сеймъ утвердилъ подать для уплаты жалованья войску. Комиссары отъ рыцарства пусть войдутъ въ соглашеніе съ сеймовыми комиссарами относительно уплаты жалованья. «Поборы и постои» должны быть строго воспрещены рыцарству.

Zigmunth III z lasky Bożey krol polsky wielkie xiązę litewskie etc.

Urodzeni wiernie nam mily. Doszła nasz w tych dniah wiadomość o pewnich uniwersałah przesz wier. wasze do ryczerstwa stolecznego podanich. I acz rozumiemy— y czel y koniec rozeslania ych ten iest, aby się iuż uięła thym cięzarom, które po stronah się dzieie occasia, isz iednak pewne puncta w nyh przeciwne y wier. waszey y temu tam ryczerstwu u ludzi iednaią mniemanie, y zahodzą po niemałey częscy bespieczeństwo y pokoi pospolity, przetho radzibyśmy widzieli, abis wier. wasza intentią swą nam w wydaniu tych uniwersałow declarował; iuż tho bowiem wszistkiem bez pohiby iest wiadomo, żeśmy tho Rpta przedsięwzięli, abyśmy teraznieisze mieszaniny w oyczyznie spokoinie skonczili y grunthownie przesz podatky na seimie przesłym zgodnie uchwalone ułacznili, a R-pta od takiego ucisku y ostathniego upatku zatrzimać mogli. Gwoli czemu iż znowu powagą seimową naznaczeni są comissarze do tego tam ryczerstwa, pewni tego iesteśmy, i isz w tei mierze tak iako się cznym coronnym sinom godzi, słusnemu uznaniu Rptey zechcze podlegać, y tak się w umowah y zgodzie swei z comissarzmi seimowemi moderować, iakoby y Rpta cięzarami nieznosnemi ucisniona nie biła, y oni w zasłużonym swym przistoyną y nieodwłoczną od niei wziąc mogli satisfactią. A natenczasz aby się tym lepiey tamthemu ryczerstwu nasze y Rptey obiasniło przedsięwzięcie y postanowienie, posiłamy do ręku wier. waszey uniwersały nasze, ktore do wiadomości towarzistwa swego wszistkiego podasz y temu s pilnoscią z wiary swei ku nam panu swemu y powinnei ku oycziznie miłosci zabiegać będziesz, aby do uprząthnienia tych tak załosnich y cieskih domowych kłopotow dalszem od kogo s towarzistwa w. m. nie znały się przeszkody y wstrety; poniewasz ktoby się waził daley exactiami albo pienieznych, albo innih iakichkolwiek stały, zatrudniac wydatky poborow, z samei płaczei swei czasz zwłocził y occasia, za czym iuż by czo ynszego pretendował, iużby żołdu zwego satisfactiey coby nad declaratie tak gęste wier. waszey sczinił. Pewniśmy ze wier. to będziesz sobie chciał ziednać, pilnem w tei mierze dozorem swym, u pothomnich czaszow nieśmiertelne imię, u nasz y wszistkiey Rptey znaczną przisługę. Za thim ziczemy wier. twoiei dobrego od Pana Boga zdrowia. Dan z Warszawy dnia XVIII miesiącza kwiethnia roku pańskiego MDCXIII, panowania krolestw naszich polskiego XXVI sweczkiego XX roku. Sigismundus R ex.

51.

1613 г. Апрѣля 28. Универсалъ его же къ столичному войску.

Всѣ сословія единогласно установили на сеймѣ подать для уплаты жалованья войску. Поэтому войско тотчасъ же должно прекратить всѣ денежные поборы и постои, какіе до сихъ поръ производило оно въ разныхъ воеводствахъ. А кто со дня объявленія настоящаго универсала воспротивится этому общему постановленію всѣхъ сословій, тотъ докажетъ тѣмъ, что онъ «ищетъ чего-то другаго, а не уплаты жалованья».

Zigmunth III z lasky Bożei krol polsky, wielkie xiąze litewskie etc.

Wszem w obecz y każdemu z osobna, a osobliwie ryczerstwu woyska stolecznego wiernym poddanym naszym. Takeśmy za łaską miłego Boga fortunnie seim zawarli, ze przes nasz wszistkie stany zgodnie na takie ratunky się zezwolili, za iakiemi pewniśmy, ze wier. waszei zapłata się obmyślić y uczinicz może, co do wiadomości wier. waszei tym uniwersalem naszem s postanowienia seymowego oznaimuiemy, chcącz tho miec po wier. waszey, abyście iuż po różnych woiewocztwah pieniądzmi niezwyczainych staty, cięsko- czyniącz ludziom, nie wymagali, any sami na żadne się ynsze iedno własnei place swei pretensie brali. Gdysz ta nasza y spolnego postanowienia seymowego zawsze yntentia biła, abyśmy spokoinie the wszistkie zawzięcia skończic a państwa nasze do pierwszego bezpieczeństwa prziwrócić iako naypreczey mogli, y takaśmy od kola albo actu comissiei Lubelskiey przesz comissarze nasze declaratią mieli, ze za naznaczeniem skuteczney płacze y czaszu y wszistkie iey wszystkie ciężary ludzkie ustać miały, spokoinie czekać się miał tak początek płaczey, iako zatarcie iey, czego po wier. waszey wszistka Ryta czeka; poniewasz ktoby po dacie tego uniwersału co przeciwnego spolnemu postanowieniu wszistkych stanow chciał attentować, nie mogli by się inaczey pokazać, iedno ze przeskadzaiącz podatkom pospolitym, s których płacza wszistkiem iść ma, czego ynszego nizly zapłathy swey szuka, a ieśli brali by wier. wasa przedsięwzięcia, któreście ynszego nizli zaplaty dohodzicieście mieli; isz tedy y assecuratia, o którąście w. w. wszistkich stanow żądali, stanęła, mamy thę nadzieie, ze y stąd łaske nasze, y powolność braciey swey miarkuiącz, do tego się schilicie, iakoby nicz Rpta skody y pokoi iey doskonały z dalszych postępkow, ieśli by kto na nie szczere intencie wier. waszey narazał, nie odnosiła; owszem do naszego y spolnego postanowienia seimowego, które po sacro sancto, przikładem przodtkow swych, mieć wier. wasza powinniście, do którego affectu swego schilaiącz, tych naśladowali, którzy rem publicam salvam esse per omnia cupiunt dla sławy swey a lasky naszey. Co wszistko szerzey z comissarzom od seymu do wier. waszey naznaczonych zrozumieć będziecie mogli. W Warszawie d. 28 miesiąca kwiethnia 1613; panowania naszego polskiego XXVI sweczkiego XX. Sigismundus Rex.

52.

1613 г. Мая 7. Универсалъ Іосифа Цѣклинскаго, маршалка столичнаго войска, къ начальникамъ отдѣльныхъ частей войска.

Извѣщаетъ о назначеніи войску жалованья, уплата котораго начнется со святокъ; назначается по этому случаю «генеральное коло» во Львовѣ на 10-е іюня. Нѣкоторые своевольные производятъ въ разныхъ мѣстахъ безчинство, что происходитъ отъ того, что войска слишкомъ растянуты; поэтому приказываетъ, чтобы войска стянулись и не дѣлали никакихъ притѣсненій и поборовъ; съ этою цѣлью посылаетъ королевскіе универсалы о томъ же.

Józeph Ciekliński marszałek woyska stolecznego czinie wiadomo a osobliwie p. pułkownikom, p. rothmistrzom, p. porucznikom y p. towarziszom woyska naszego stolecznego, isz maiącz upewnienie w responsie przesz poszły nasze terazniey sze s kola Lubelskiego wysłane od k. i. m. pana naszego mciwego o pewnei zapłacie naszei na świątky, a nie chcząc żebyśmy ią sami zwłoczili, nie chcieliśmy bili tego czasu pohibic. Jednak dla pewnich respectow musiało się y kola y czasu pomknącz, aby za iednym zaiazdem, iuż wienczey tych drog nie czyniącz, zupełną zapłatę mogliśmy otrzimać; składamy tedy kolo generalne według zastanowienia Lubelskiego we Lwowie pro decima Junii, to iest w tydzien po swietey Troyczy, na który termin ze się w. m. stawić nie omieskacie, zostawiwszy w porzątku, w bespieczeństwie, w ostróżności pułky y rothy, nicz nie wąthpie. A żeby ta swowolna, która się za rozlaniem woyska po stronah dzieie, tym snadniey się uskromić y zahamować mogła, prosze y upominam imieniem woyskowym, aby pulki na naznaczone od nasz (któreśmy w liściech osobnyh do panow pułkownikow specificowali), mieiscza nie obieraiącz sobie ściągneli się. Niebędzie tho cięsko w. m. dla dobrego swego y dla ufolgowanią ucisnionyh ludzy, bo iakośmy pierwey częstokroć tak w kołah, iako w listah do w. m. pisali y prosieli, żeby the statie ustały, tak y teraz prosiemy, na czo y uniwersał k. i. m. pana naszego mciwego posilamy w. m., który nasz upomina y roskazuie, żebyśmy tych exactii zaniechali; wszak tesz teraz takie czaszy, ze y w małym mieisczu zmieścić się snadnie chorągiew, nie szukaiącz przestrzeństwa, może. To ruszenie zaraz po świątkah aby było na the mieisca. Oddaię się za thym iako naypilniey towarziskiey lascze w. m. moych mciwych panow y braciei. W Krośnie d. 7. Mai N. 1613.

53.

1613 г. Іюня 5. Письмо столичнаго войска къ королевскимъ коммиссарамъ.

Согласно требованію короля и сенаторовъ, заявленному чрезъ коммиссаровъ, приказано полковникамъ, чтобы они чрезъ двѣ недѣли послѣ праздниковъ собрались въ назначенное мѣсто. Но такъ какъ по отдаленности мѣста многіе не могли бы прибыть къ сроку, то, чтобы дѣло не затянулось, войско отправило для переговоровъ съ королев. коммиссарами Янковскаго со многими другими депутатами, снабдивъ ихъ самыми точными реестрами. Обѣщать же новаго съѣзда представителей рыцарства войско не можетъ, такъ какъ послѣ столь частыхъ съѣздовъ многимъ пришлось бы пѣшкомъ возвратиться домой. Войска стягиваются съ одной стороны для удобства надзора, чтобы своевольные не производили безчинствъ; съ другой стороны, для удобства въ полученіи жалованья, которое скоро имѣетъ быть выдано войску.

Jaśnie wielmożni mciwi panowie comissarze.

Za obwiesczeniem i. k. m. pana naszego mciwego na seim walny Warszawsky, z wielkiem kostem towarzistwa wszystkiego ziahaliśmy się bili do Lublina, będącz tey nadzieie (iako nasz i. k. m. upewniał), ze tam wszistkie the rzeczy, któreby iaką wąthpliwość w zasługah naszich zaciągali, tam na thym mieisczu (o któreheśmy nie wiedzieli ani wiemy do tego czaszu), miały bydź uspokoione. Tegoż ponowili ich mci panowie comissarze z ramienia i. k. m. tudziesz y i. mci panow senatorow, wiecz y kola ryczerskiego, ze się w dalsze conpromissy, gdzieby się na then czas co grunthownego nie postanowiło, nie mieli wdawać, pokazuiącz tho, isz ich m. iako i. k. m. tak ich m. panowie senatorowie y koło ryczerskie dali taką mocz, która miała wienczei compromissow za sobą, nie zaciągaiącz, pusciwszy znaczną summę krwawych zasług naszich, thym będącz upewnieni, na czasz naznaczony obesłałem ich m. panow pułkownikow, aby we dwoie niedzieli po świątkah na naznaczone mieiscze (iako do odbierania pieniędzy) ziahali się. Lecz ze ich m. tak prętko nie mogli stanącz na tamtym mieisczu dla odległości mieiscz y stanowisk, żeby przesz nasz iakie omieskanie nie biło, pana Jankowskiego z wielą ynich deputatow pułkownikow y towarzistwa posłaliśmy z regestrami doskonałemi. Teraz żebym w. m. naszich mciwych panow miał upewnic, aby woysko tho k. i. m. na iakie tractaty mieli się ziezdzać, nie mogę, gdysz po the kilka razy ziazdy tak się nadprzikrzily, ze drugiemu przidzie pohwoli do domu piehotą iść; ruszenia pułkow z mieść swoych nie dla czego ynszego, iedno aby skutecznieiszą zapłatę każdy mógł odnieść, ktoby od nasz w czym bił ukrziwdzony. Acz gdyby mie tho biło pisanie w. m. moych mciwyh panow zasło podtenczasz, gdyby sie były iesczе pulki nie ruszili, pisał bim bił, żeby się nie tak saskło bili stanowili na thych mieyscach, które mieisca ich mciami wszistkiemi zgodnie byli namówione; to nie może bydź, by w tak wielkiei kupie taki sie nie nalazł, któryby nad przystoiność swoię nie miał wykroczić, ale tym snadniei ta swowola może bydź ukroczona, kiedy w kupie będziemy. Jakośmy mieli zawsze zupełną nadzieię w. m. naszich mciwych panow, którzy będąc wiadomi zasług, trudow, krwie rozlaniu, braciei potraczenia, żal, nie

będziecie w. m. chcieli nasz do tego prowadzić, iakośmy do ostathniego straczenia tych dostatkow, któreheśmy zaciągi od ubogich rodziczów y powinnyh swoih przyszły. Czego my tesz doznawszy, ziczliwemi sługami w. m. naszych mciwych panow zostaniemy, — których się mciwey lascze naszich mciwych panow oddaiemy. We Skle d. 5 Junii an. 1613.

54.

1613 г. Іюня 6. Письмо столичнаго войска къ королю.

Объясняется причина, почему войско издало универсалы къ сборщикамъ податей: до войска дошли слухи изъ разныхъ воеводствъ и отъ извѣстныхъ лицъ, что и нынѣшній сборъ податей, подобно прежнему, будетъ обращенъ на другія нужды, только не на уплату жалованья войску. Не получая такъ долго жалованья и не желая быть въ тягость бѣднымъ людямъ, войско потребовало отъ Краковянъ, чтобы они позаботились о продовольствіи для нѣкоторыхъ полковъ.

Naiasnieiszy mciwy krolu panie a panie nasz mciwy.

Wierność poddaństwa naszego do maiestatu w. k. m. pana naszego mciwego oddaiemy etc.

Jako zawsze ziczilišmy sobie tego, abyśmy iako nayprędzei s tak gwałtownich ciężarow, któremi utrapiona Rpta boleie, tudziesz abyśmy y my za krwawe a za pracowite zasługi nasze skuteczną zapłate odnieśli, o ktorąśmy przesz tak częste instantie nasze u w. k. m. pana naszego mciwego y Rptey supplicowali, iakoś y obiethnicze w. k. m. pana naszego mciwego y Rptey mamy, tak y teraz the uniwersały, które od nasz do poborczow wyszły, nie thym umyślem wydane są, aby iaką zwloke y zatrudnienie za sobą znieść miały uspokoieniu Rptey y zasłużonego naszego. Nie mniey y my boleiemy, patrząc na krwawe łzy y utrapienie ludzi ubogich y znisczenie oyczisny naszey; bo y teraz do wydania tych uniwersałow prziwiodło nas, ze maiącz przestrogi z wielu woiewoctw od roznich osob braciei naszey, ze iako przeszle pobory, na zapłate zasług naszych wydane, tak y teraz obraczaćby się musiały na ynsze y nie zasłuzone nasze expensa. Załuiemy y tego, ze tam kupą naszą często biwa obrazony maiestat w. k. m. pana naszego mciwego; ucisk y ścislość w zasiąganiu żywności pułkow tych w Podgorzu leżączych, przíwiodl nas bił, żeśmy panow Crakowian o iaki ratunek w żywności tym pułkom uziwali, aby wzdy ludzie ubodzi iakie wythnienie mieli y w pokoiu zostawały, w którey prozbie iż sie ich m. upornie stawili, ruszili się rothy niektore, aby zwikłem sposobem sobie ziwność zasiąc mogli. Lecz wziawszy wiadomość, że tam ostrzec niz się pozwoliło poczęli, za pierwszemi uniwersali zwrocili się zaraz. A s tym sie mciwie lascze w. k. m. pana naszego mciwego oddaiemi. Dan we Sczkie (Szkle?) d. 6 Junii an. 1613.

55.

1613 г. Мая 8. Королевскій универсалъ къ столичному войску.

Перечисляются поименно комиссары, назначенные сеймомъ для переговоровъ съ войскомъ относительно уплаты жалованья.

Zigmunth III z lasky Bożey krol polsky wielkie xiąże litewskie etc.

Urodzonem slahetnem pułkownikom, rothmistrzom, porucznikom, towarzistwu y wszistkiemu ryczerstwu woyska naszego stołecznego, wiernie nam miłym łaskę nasze królewską. Urodzeni slahethni wiernie nam mili. Chcząc iusz kiedy Rptey o zasłużonych wier. wasei w zaciągu przeszłym Moskiewskiem dostatecznie uznanie uczinicz, y tak siebie, iako wier. wasze s tey miary grunthownie uspokoic, naznacziła do tego powagą seimową comissarze s panow rad naszich wielmożnych y urodzonych Alexandra Chotkiewicza trockiego, Stanislawa Zołkiewskiego kiiowskiego woiewod, Piotra Terleia Bieczkiego, Maximiliana Przeremskiego staroste piotrkowskiego, Zawihworskiego, Mikolaia Spitka, Lygaza z Bobiku Tarnowskiego castellanow. A s kola poselskiego urodzonich Mikołaia Daniłowicza podskarbiego nadwornego koronnego, Piotra Jarzinę Rawskiego, Jana Szwoszowskiego lwowskiego, Woyciecha Bobóle przemyskiego podkomorzych, Stanisława Przerebskiego opoczinskiego y radoszyczkiego staroste, Piotra Osgę sędziego lwowskiego, Sedziwuia hrabię z Ostroga, X. Constantego Zaczławskiego, Jana Baratińskiego, którzy o thym z wier. waszą umowy mieć y do tego rzecy wieść będą, aby y wier. wasa przi słusnym y oyczyznie wlasnym zasłużonem zostały y Rptey, którey własnemi sinami iesteście, czałość zatrzimana biła. W czyin wszystkiem wier. wasza przerzeczonym comissarzom seimowym zupełną wiarę dawszy y onich iako przednich wspolnei oyczíznie senatorow y ludzy tak iako przistoi powaziwszy, skłonicie się do tego hethnie, czego w tak cięskiem razie swym utrapiona R-pta po wier. was potrzebuie y co przirodzony po wier. was ku niei afect y czne ryczerskie powołanie po wier. was. prziciąga. O czo wierności waszei pilnie zadamy, ofiaruiącz wier. waszey laskę naszę pańską. Dan w Warszawie d. VIII Maia roku 1613; panowania naszego polskiego XXVI, Szweczkiego XX roku. Sigismundus Rex.

56.

1613 г. Іюня 13. Отвѣтъ королевскимъ комиссарамъ.

Комиссары заявили въ рыцарскомъ колѣ, что войско не имѣетъ основаній разсчитывать на полученіе какой бы-то ни было кварты. Рыцари доказываютъ противное. Послы, прибывшіе изъ-подъ Смоленска, обѣщали рыцарямъ, что ежели они «отступятся отъ фантастическаго царя и присоединятся къ королю», то служба ихъ будетъ тотчасъ же засчитана. Разные подарки, полученные рыцарями, не могутъ быть поставлены въ счетъ жалованья. Рыцари никогда не уступали слѣдуемой имъ «кварты», а если сильно не домагались и часто не напоминали о ней, то потому, что полагались на обѣщаніе короля. Король обѣщалъ каждую четверть года выдавать кормовыхъ денегъ по тридцати злотыхъ: выдано только за одну четверть, а остальное удержано. Напоминать о недоданномъ рыцарямъ некогда было, потому что непріятель преслѣдовалъ по пятамъ. Обѣщалъ король выдать рыцарямъ за «прежнія заслуги московскія» по семидесяти злотыхъ, если имъ придется выйти (изъ Москвы) и если согласится на то рѣчь посполитая: послѣдняя не согласилась,—и рыцари отказались отъ одной части, а отъ другой не отказываются, такъ какъ у короля есть свои доходы, и онъ можетъ уплатить эту часть. Напоминаютъ комиссарамъ, чтобы при уплатѣ жалованья казна выкупила вещи, заложенныя рыцарями. Просятъ удовлетворенія за смерть товарищей своихъ Злоцкаго и Сročица, умерщвленныхъ и растерзанныхъ жителями Познани.

Respons ich mciam panom comissarzom od i. k. m. w posrodek nas zesłanem na pewne puncta od woiska stołecznego we Lwowie dnia 13 Junii an. 1613 dany.

Mcywi panowie. By takowa iest zicżliwość, iakowa iest hęc do ulathwienia y uspokoienia spolney matky naszei boleiączey, takowez dostatky y takowaz moznosc biła, snadniebysmy wszisci na tho przypadli; tedy od tych wnętrznych horob, ktore sie miedzi nią zawzieli przesz tak długą zwłoke zapłaty naszei, wolną uczinili; bo ieslismy chudob, zdrowia naszego, abysmy ią tilko sławną y kwithnączą widzieli, dla niei nie załowali, mozecie w. m. nasi mciwi panowie zrozumiec, z iaką nam tho roskoszą przihodzi, gdy taka kupa nasza scisniona, pierwszey ozdoby swoiei daleko ustąpiła. Pusczamy tho wysokiemu rozsątkowi w. m. naszich mciwych panow, ktora do tego prziczinę, gdysz naidowalisie taci (czego się zał Boze), ktorzy nie tilko zeby nam czo mieli prziznawac, nie tilko zeby z sławy nasz mieli zzuwać, ale y na zdrowia nasze, by bili mogli, nastepowali by. Ale muiey sie dziwowac y przeciwic ludziom takiem, ktorzi ten cel sobie wystawili, zeby wszistko ad propriam libidinem nie ad publicum commodum naciągali,—z w. m. naszemi mciwemi pany teraz nam umowa, ktorych, iako urodzenie przednie, zasługi wielkie, rady doirzale y pozyteczne znaczne są w Rptey, tak y niesmiertelnosci podane będą. Słyszelismy w kole naszym wczoraiszem od w. m. naszich mciwych panow, co po nas krol i. mc., co Rpta potrzebuie. Zasług naszich (podobno za udaniem) nam unikaiącz, ukazowali to w. m. nasi mciwi panowie, ze pewnich cwierci słusnosci any przystepu nie mamy. Pokazamy my a krociusienko w. m. naszim mciwym panom, ze nicz nie sprawiedliwego, nicz nie slusnego się nie upominamy, a poczniemy od początku służby naszey. Ich mci panowie posłowie, ktorzy do nasz pod stolicze s pod Smolenska prziiahali bili, zaciągaiącz nasz na strone i. k. m., miedzy ynszemi y pewnemi miedzy nami umowami y tho nam

przibiobieczali y w tym upewnili, zebysmy iedno do krola i. m. pana naszego mciwego odstąpiwszy fantasticznego pana, obrocili się;—służ[illegible] zaraz miała iść. Jakoz ich mci nie niemałą kupe [illegible] ktorzysmi się do i. kr. mci wiązali, ktorzysmy dobro oyczizny, a nisz przestronne obiethnicze, wienczey sobie wazili,—tam nalezli, gdzie nam nie tilko z obiema czary (cary), ale y z wlasnem towarzistwem przisżło orasz o czesc y powagę maiestatu i. k. m. czinicz. Swiatkami są tego na ten czasz straty nasze, swiatkami są chorągwie y więznie, ktorchesmy pod Smolensk posiłali, zamkow na imie i. k. m. dotrzimiwali; bo czo w. m. nasi mciwi panowie darowizne za the cwierc kładziecie, wiemy czo iest darowizna, co iest zołd: tam to iest z lasky za iaką kolwiek zieczliwosc y hęc pokazaną, a to s powinnosci zem ią zasluził y upominam sie. Daie sie to znac, źesmy my tey cwierci nigdy nie zamilczowali, any ustepowali, y z owych pism, ktore w. m. nasi mciwi panowie w posrodek nasz przitaczali, azebysmi bili tak bezwstidni, ze gdybysmi tego nie baczeli, zesmy ią dobrze zasłuzeli, smieli się iey upominac. Mielismy czasz w scislych rzeczah u i. k. mci o nie się targowac, ale zesmy mieli upewnienie od ich mci posłow, przikro na to nie chcielismy nastepowac, przizna nam tho y i. m. pan hethman nasz mciwy pan, zesmy o thym nigdy nie zamilczewali. Przi thym tedy upewnieniu ich mci panow posłow stoiącz, przi praczah, stratah, ktoresmy w tei cwierci podiely, według samey słusności otstąpic iei nie mozemy. Nastepuie trudność druga w tey zapłacie naszey, a tho strony dwu cwierci skarbu Moskiewskiego nam danich. Pamiethno dobrze iest i. mci panu hethmanowi, naszemu mciwemu panu, iakowe biło zastanowienie, nasza zdrada Moskiewska, ze na kazdą cwierc roku mieli nam dawac po trzidziestu złotych strawnych pieniędzy,—dano za cztery miesiącze, za ostatek nam zatrzimano; a zesmy się tego nie [illegible] nieprziaciel, ktory gwałtownie nastąpił, ten nam strazy nigdy nie dopusczaiącz zisc, abysmy mieli o tho mowicz, bo one poselstwa nasze prawie bez wiadomosci towarziskiey odprawowali się. Nastepuie druga trudność w tey zapłacie naszey, a tho strony cwierci za dawne zasługi nasze Moskiewskie po złothich siedmdziesiath. Biła obiethnicza i. k. mci pana naszego mciwego, ze iesly by prziszło nam do wyscia, na cwierci takich z consensem Rptey assecuratia miała nam bydz dana; ale ze sie Rpta zbraniała dać iey, nie chcząc nicz przesz musz na niei wymagacz, odstąpilismy iedney; lecz częsci drugiey u k. i. m. pana naszego mciwego upominamy się, gdysz k. i. m. ma tesz swe dochody y ma nam czym płacić. Takie tedy maiącz przistepy, do tego obyczaie w. m. naszich mciwych panow, iesły co mozemy ustąpic czasu pokoiu, tedy nam strawne dawane pieniądze; a czos kiedy taka drogość nastąpiła, iako nasz strawne pieniądze nie miały dohodzic, wiecz za krew nasze y za zasłuzone a zebysmy tak drogiem saczunkiem mieli brac tamte rzeczy. Czwarta iest trudność strony cwierci,—po trzinastu niedziel przepomniec nie mozem, pusczalismy sie na regestra Inflanczkie, ale nie tey posledniei confederaciei. Przipominamy sobie, iesli zesmy iakiedy zle cziniącz z nieprziacielem, słuzili po trzinastu niedziel—nie pamietami, iedno po dwunastu niedziel zawsze. Nie mozemy tedy nicz, ani sobie, any po nasz będączym, w tey mierze upuscic. Wniesli tesz w. m. nasi mciwi panowie, zebys-

my prouenta procili (obrócili?) w zasłuzone. By nie takie długi nasze, ktoresmy zaciągneli na się, tak długo bez słuzby będacz, tak długo zołdu nie biorąc, y w tym bismi gratificowali w. mciom naszim mciwym panom, to nam samo nie dopusci. Regestra w. m. naszim mciwym panom iak na sprawiedliwsze, tak polne, iak y murowe, bez omieskania podamy. Słusnosc tedy dohodzenia zasług w. m. nasi mciwi panowie obaczíwszy, przikłonicie sie w. m. nasi mciwi panowie, aby the płacze, aby the ucisky iuz zniesione biły, a my tesz kiedy zasług naszich iusz sie cieszili, iako creditorowie nasy. Mielibysmy mciwi panowie iescze czego sie u i. k. mci y u w. m. naszich mciwych panow za krwawe pracze y zasługy nasze upomniec, bysmy dostatki widzieli oyczizny naszey; bo gdzie są obieczane nagrody, gdzie darowac cwierci po tak czestych szczesliwie z łasky Bozey wigranich bithwah, gdzie po gwałtownih sturmah y odbiciu od murow nieprziaciela, zwikle donaria tak woysko chrzescianskie iako y poganskie, tu ych u nasz nie masz;— prziidzie sie sławą y Bogiem contentowac, a na niewdzi eczność zapłakac. Przipominamy w. mciom naszim panom strony tych zastaw naszich, zyczemy ych skarbowi R-ptey zeby przi zapłacie naszey bili wykupione, prosiemy. Załosny act, ktory sie tyransko odprawił w Poznaniu, musi bydz nie tainy w. m. naszim mciwym panom, bez dania prziczyny. A tho iesth: towarzistwo nasze panow Złoczkiego y Sroczicza z gospod wywlokszy, okruthnie zamordowawszy, y ciałom iuz nie przepuscili, ale na stuki ie porąbawszy psom po uliczach rozmiotali, krwi slaheczkiey po takiei niesłyhanei u nas sprawie uragaiącz; mogącz sie iuz tego zemscić, a thosmy maiącz obietnicze y od i. k. mci y od i. mci pana woiewody Lecziczkiego, ze sie sprawiedliwosc dostateczna miała nam stac; słalismy na nie gdzie oni pierwszem mordem zakrwawieni,— y na thych zdrowie, ktorehesmy do upomnienia sprawiedliwosci posiłali, nastepowali. Isz tedy krew ta niewinna woła pomsty do P. Boga, pomsty od nas towarzistwa swego, nie mogąc iey miec od zwierzhnosci y od prawa, tym sie oswiathcza wszistkiem w. m. naszim mciwym panom, czym y pierwei przed obiwatelami tamtego woiewocztwa, przed p. woiewodą Leczyczkiem, by y wszistkiem woyskiem na zemsczeniesie takiego okrucienstwa idą; y lubo wziawszy zapłatę, nie będą iei podnosic, az s tamtych mordercow, a tho daie sie y niewinnem przi winnem dostalo zemstę wezmą, gdysz w tamtych kraiah y na ynszech mieisczah mordi sie stali, iako sławnei pamieci p. Porembskiego, p. Jurakie y inszich wiele, y do tego w więzieniu trzimaią czeladzi nie mało. Dla tegosmy to prziniesli do wiadomosci w. m. naszich mciwych panow, zeby w. m. o thym przestrogi y k. i. mci panu naszemu miłosciwemu o thym zawodzie naszym opowiedzieli.

57.

1613 г. Іюня 14. Письмо Іосифа Цѣклинскаго, маршалка столичнаго войска, къ тѣмъ же комиссарамъ.

Заявляетъ, что войска стянулись ко Львову единственно съ цѣлью охраненія своихъ интересовъ и для полученія давно обѣщаннаго жалованья.

Jozeph Cieklinsky marszałek woyska stolecznego.

Miłosciwi panowie. Ziahawszi sie do Lwowa za upewnieniem k. i. mci pana naszego mciwego do brania zapłaty naszey, zaraz iesly iakie urazy przeciwo woysku naszemu w. m. nasi mciwi panowie mieli, chcielismy w. m. naszim mciwym panom ze wszistkiemi sie usprawiedliwicz. Teraz ze sie do obozu wiedzącz pewnie o iakichscy kupah, ktore na czo by zmierzali, baczicz nie mozemy, gdysz sie ź Ukrainie y s postronnych kraiow we wnetrznosci panstw i. k. mci prowadzą, tilko następowanie na zasługy y zdrowia nasze sciągnąc musiemy. Prosiemy w. m. naszych mciwych panow, abyscie w. m. zlego nie byli o nas rozumienia, zebysmy tho z iakych nietrefnych zamysłow przeciwko oyczizuie czinicz mieli y przeciwko i. mci panu naszemu mciwemu, tilko przestrzegaiącz samego bespieczenstwa wszistkych nas y tak w kupie czekac, ktory nas obieczuią, krwawego zołdu swego. Ni naczo sie tedy nie bawiącz, raczcie w. m. the podatky, ktorescie w. m. na zapłathe nasze pozwolili, wybierac y na mieiscze naznaczone zwozyc. A my wszelaką skromnosc za excessi satisfactium y na usprawiedliwienie w. m. naszim miłosciwem panom obieczuiemy po wzieciu zołdu y zapłaty swey, ze zaraz roziedziem, upewniamy. Oddaie się mciwey lascze w. m. naszich mciwych panow. We Lwowie d. 14 Junii an. 1613.

Jozeph Cieklinski.

58.

1613 г. Универсалъ Іосифа Цѣклинскаго, маршалка столичнаго войска, обывателямъ воеводствъ Великой и Малой Польши.

На основаніи частныхъ писемъ короля и сеймоваго универсала войска собрались во Львовѣ для полученія жалованья, которое должны были выдать имъ королевскіе комиссары. Войска стянулись въ одно мѣсто, а жалованье имъ не выдается, отъ чего неизбѣжно должна пострадать та область, въ которой расположились войска. Выдача жалованья замедлилась отъ того, что сборщики податей нѣкоторыхъ воеводствъ не доставили собранныхъ денегъ королевскимъ комиссарамъ. Если по винѣ сборщиковъ податей своевременно не будетъ выдано жалованье войску, то оно вынуждено будетъ само собирать подать въ томъ воеводствѣ, которое къ сроку не представитъ ее кор. комиссарамъ.

Jozeph Cieklińsky marszałek woyska stolecznego. Wiadomo czynię w. mciom panom obywatelom woiewoctw wielkiey y małey Polsky: isz wziąwszy o thym wiadomość tak s priwathnich listow i. k. m pana naszego miłosciwego, iako y z uni-

wersału seimowego, ze zapłata żołdu naszego miała nam bydź oddawana od ich mci panow comissarzow we Lwowie na świathky bliske przeszłe, na mieiscze y czasz naznaczony, za obwiesczeniem moym, ziahalismy się, zicząсz sobie tego, aby oyczizna nasza od tych cięzarów, które przesz ten czasz na sobie ponosiła, uwolniona bydz mogła. Jednak iż do tego czasu uchwała seimowa skutku swego nie wzięła, za czym y kraie one, gdzieśmy się dla odbierania zazapłaty swoiei ściągnęli, nie bez uciązenia znacznego zostaią, a tho dla tego, ze panowie poborci woiewoctw prawie wszistkich poborczow do ich mci panow comissarzow escze nie odwozą. Prosiemy y napominamy aby the pieniądze, które na zapłatę woysku naszemu i. k. m. pan nasz mciwy y wszistkie stany coronne naznaczeli, bez wszelkiei zwloki do Lwowa odwozone były. Bo inaczei gdzieby albo przesz nie rychłe wydanie pienięndzy poborowych, albo przez leniwe ych od panow poborczów do pp. comissarzow oddawanie dalsza zwloka dziac się miała z zapłacie naszey, przisłoby nam woyskiem wszistkiem iść na odbieranie summy zapłacie naszey należączey do woiewocstwa tego, którego poborow, tak iako żądamy y powinność sama wysiąga, w tih czasiech do rąk ich mci. pp. comissarzów.

59.

1613 г. Іюня 26. Его же универсалъ чиновникамъ, управляющимъ королевскими столовыми имѣніями.

Приказываетъ отъ имени войска явиться въ обозъ къ 7-му іюля съ отчетами о доходахъ, получаемыхъ съ кор. столовыхъ имѣній съ того времени, какъ они отняты отъ войска. По случаю неуплаты жалованья войску въ назначенный срокъ отправлены изъ обоза послы къ королю съ заявленіемъ, что войско будетъ ожидать выдачи жалованья только до 9-го Сентября.

Joseph Cieklińsky marszałek woyska stołecznego. Maiącz upewnienie od ich mci pp. comissarzow k. i. m. y R-ptey w zapłacie krwawego żołdu naszego, za czym nam tesz y przed czasem prziidzie się wywiedzieć, iako te dobra od woyska odiethe stołu k. i. m. dohodziły y z nich doskonały rahunek uczinicz; przeto imieniem woyska wszistkiego panom urzednikom y dozorczom dobr tych od nasz na tho wysadzonych wskazuie, aby pro die 7 Julii z dostatecznemi regestrami y rachunkami do woyska się stawili y liczbę dostateczną wszistkich dochodow od woyska odiethych y przez ten czasz trzimanych uczinili. W obozie pod Grotkiem d. 26 Junii, an. 1613.

Za zwłoką zapłaty znowu posiła woysko z obozu s pod Grotka w poselstwie do k. i. m. do Warszawy, czas sobie naznacziwszy, ze tilko ad d. 9 Septembris czekać w obozie zapłaty maią.

Credens zwyczayny do i. k. mci pp. posłom iesth dany.

60.

1613 г. Инструкція посламъ отъ столичнаго войска къ королю.

Заявить королю, что комиссары, назначенные для переговоровъ съ войскомъ относительно уплаты жалованья, добросовѣстно выполнили данное имъ порученіе; войско однако до сихъ поръ не получило жалованья, потому что нѣкоторые сборщики податей или вовсе не представили комиссарамъ собранныхъ денегъ, или представили только часть. Просить короля о принятіи мѣръ къ побужденію сборщиковъ податей, чтобы они съ собранными деньгами явились къ кор. комиссарамъ. По дѣлу объ убійствѣ въ Познани войсковыхъ товарищей еще напомнить королю, что войско ожидаетъ удовлетворенія; напомнить также объ убійствѣ Порембскаго изъ роты Млоцкаго Войцѣхомъ Барановскимъ, и челядинца г-на Гарнковскаго, умерщвленнаго въ Піотрковѣ старостой Бобровницкимъ; напомнить, наконецъ, о г-жѣ Ружинской относительно уплаты долговъ покойнаго ея мужа.

Instructia panom posłom naszym woyska stołecznego do krola i. mci. p. Janowi Wizdze, p. Fabiianowi Dzikowi w obozie pod Grotkiem dana.

Mciwy naiasnieyszy krolu! Gdyby taka ziczliwość przeciwko oycziznie (nie mowie — wiara w tych ludziah, którzy słuzić onei w wibieraniu podatkow podieli się) biła, iakie iest staranie w. k. m. pana naszego mciwego, y Rptą naszę wolną michmy iuż widzieli. Nie schodziło nicz bowiem na gorączym obmyśliwaniu, coby do ułathwienia y uspokoienia oney służiło na w. k. m., gdysz taka summa, za prziwodem w. k. m. pana naszego mciwego iest namówiona, która snadnie wydolać snac może zapłacie naszey. Ludzie wielczy, ich m. pp. comissarze naznaczeny y dobro Rptey miłuiączy do nanamow y rahunku z nami, nicz nie opuścili co ych powinność niosła, — tym wiarę w. k. m., uprzeimość y ziczliwość oycziznie oswiathczaiącz, bracia nasi gospodaruiączy, do postanowienia się seimowego przihilaiącz, z wielką ohotą iusz dawno pobory wydali, iednak w teiz biedzie, w tym ze utrapieniu nie tilko pospólstwo, ale y oni sami zostaią; ktos wzdi do tak długiego ciezaru przicziną, a nam do tak teskliwey zwloki? zaś nie ci, którzi zastawiwszy wiarę swoie Rptey, onei nie wykupuią. Ona ziczliwości, ona szczirości ych podawszy, barzo na niey iest ómylona, bowiem wszisci prawie contributie wydawszy, mało się takych nalazło (acz przed się nalazło) którzy zupełnie oddali, ale drudzy mało sobie ważącz postanowienie seimowe, mało (iako mamy wiadomość od ich mci pp. comissarzów) napominania ych iuż przez priwathne listy, iusz przesz uniwersały w. k. m. pana naszego miłościwego, nie dbaiącz nicz na srogie peni w constitutiah oznaczone, aż do tych dob wszistko przi sobie zatrzimali; drudzi s częścią, część przi sobie zostawiwszy, na owo tam mieiscze naznaczone do ich mci pp. comissarzow stawili się, barzey snadz w tym pozitku własnego, niż pospolitego, pilnuiącz, barzey tym szkodliwem przipodobaniem komu ynszemu dogadzaiącz, y ten zbior nie tam, gdzieby miał bydz obraczany, obraczaiącz, na czoby tacy ludzie thą swoią tergiwersatią rzeczy naciągali, snadnie każdy obaczić może. A zaś nie na znysczenie, a zaś (czego strzeż Boże) nie na zamieszanie oyczizny; bo pominawszy tho, co iest w ućcieh y w oczah u wszistkich — ucisk oyczizny, tho przipomniec się musi, ze żoł-

nierz powąthpiwaiącz o zapłacie, w miłości przeciwko oycziznie słabieie, zawzięta heć do usługowania w. k. m. pana naszego mciwego, któremu stateczność, wiarę zawsze oddawał, oddawać chcze, nieiako w tym ustaie, za czym tesz na tak częste instantie ich mci pp. comissarzow w. k. m. mało się zdał uzytem; bo tak wiele czaszu upuściwszy, tak wiele długu chcząc pokric, niedostatky moie czekaiącz zapłaty, na się zaciągnąwszy, by y chciał tedy uczinicz, nie podobna, s czym się iuż ich mciam panom comissarzom w. k. m. ostathnie declarował, na czym ze się nie z uporu zasadził, światkiem nam może bydz i. m. pan starosta Trebowelsky, który uprzeimie o uspokoienie oyczizny praczuiącz, nie o wielkiei roskoszy naszey, nie o wielkich dostatkah powiedzieć musi, s którym oraz tu nasz towarzistwo nasze a wierni poddani w. k. m. pana naszego mciwego do maiestatu w. k. m. posłali, uniżenie prosząncz w. k. m. pana naszego mciwego, iako y przed thym często prosili, żeby ych ten żołd zasłużony iuż kiedy dość mogł, uspokoi tęskliwe serca nasze. Mciwy naiasnieyszy krolu! zdeimi w. k. m. pan nasz mciwy ten wzdy kiedikolwiek ciężar s panstw sobie powierzonych; uzal się w. k. m. nad ludem ubogiem y w tak cięskiem onego razie ratuy; prziwróc pokoi zatrwozonei oyczyznie naszey, prziwroc pierwszą ozdobę prawom, ucziń staranie, iakoś w. k. m. począł, żeby the podatky nigdziey indzie, iedno się zasługom dostały; wloz władzą swą pańską, aby ci ociągli sludzi Rptey z contributiami iako nayprędzei się sam stawili. Wielkie zwycięstwa P. Bóg w. k. m. panu naszemu mciwemu dał, pomknąłeś w. k. m. sławe narodow, którym szczęśliwie panuiesz; rozszerziłeś granicze, ale ieśli takie zatrworzenie dłużey w panstwah w. k. m. przebiwać będzie, the tak wielkie nabithe ozdoby gasnącz muszą, na wielkie nieśmiertelne sprawy są y podziwienia godne w. k. m., ale prziwrócenie pokoiu między timi pierwsze mieisce będzie miało.

Postulata woyskowe przi thym ze poselstwie zleczone.

Po odprawieniu poselstwa maią zaraz przypomnieć pp. posłowie sprawe poznanską o pobithich z woyska naszego; ze częstokroć z wielkiem zalem naszem ządaliśmi sprawiedliwości z nich, prosząncz o prziczine do w. k. m. y do ich mciow pp. comissarzow, aby zal nasz bił uspokoiony przesz świethą sprawiedliwość; dotąd żeśmy iei nie otrzimali, ponawiamy prozby nasze, żebyśmi ią iuż mieć mogli, gdysz nielza by nam iedno przi pierwszei declaratiei statecznie stanąc.

Także zabicie pana Porębskiego towarzisza z roty pana Młoczkiego od pana Woicieha Baranowskiego przipomnieć y mord nad czeladnikiem pana Garnkowskiego w Piotrkowie od pana starosty Bobrowniczkiego uczinioy. Wnieść y prozbe iej mci paniei Rusińskiei, za którą woysko intercessią czini, aby iei co i. k. m. podług obiethnicze swei dawnei y teraz świezo na przeszłym seimie utwierdzonym wzgląd na zaczne zasługi, co sławnei pamieci xiązęcia Ruzinskiego summe thę, o którą czini pani Ruzińska, prosi na zniesienie długow niebosczikowskych, iesli w tak scysłem razie gothowizna dana iey bydz nie może, przinamniey summę na Romanowke od i. k. m. aby wniesiona biła prosic.

Joseph Ciekliński marszałek woyska stołecznego imieniem wszistkiego woyska.

61.

1613 г. Августа 26. Отвѣтъ короля на это посольство столичнаго войска.

Король съ своей стороны сдѣлалъ все, что могъ сдѣлать; сумма для уплаты жалованья войску назначена; пополнить эту сумму король не имѣетъ средствъ; впрочемъ, если найдутся остатки отъ ренты, или отъ собранной подати, удержанной сборщиками, то король прикажетъ выдать эти остатки комиссарамъ. На требованія войска: дѣло Познанское должно быть рѣшено судебнымъ порядкомъ. Долги вдовы кн. Рожинскаго отнести къ государственному долгу король самъ собою безъ сейма не можетъ.

Съ этимъ отвѣтомъ комиссары королевскіе «ничего не представили для надлежащей уплаты жалованья войску»; посему войско постановило: расположиться въ городахъ воеводствъ Русскаго, Бѣльскаго и Волынскаго и жить «съ добровольнаго торгу», полагая кормовыхъ по 30 злотыхъ на лошадь изъ суммы, полученной въ Львовѣ въ счетъ жалованья; эту же сумму должны внести всѣ старосты и державцы королевскихъ и духовныхъ имѣній, каждый сообразно съ доходами съ имѣній и съ таксой, установленной войскомъ. Если они не согласятся на это добровольно, то деньги будутъ взысканы «силою оружія».

Respons na poselstwo woyska stołecznego od k. i. mci p. Janowi Wizdze y p. Fabianowi Dzikowi w Warszawie d. 26 miesiącza Sierpnia roku pańskiego 1613 dany.

Jeśli kiedy spolnei każdemu stanowi potrzeba zazic ku dzwiganiu cięzarow oyczistych ohothy y pilności, pewne dziś na godziny od każdego z osobna ratunku nie tilko wygląda, ale y zebrze; a winien iei zaprawdę kozdy podpore, bo wszisci z niei ozdoby y ratunki swe odnoszą. Czasz iakiś nie fortunny tak nasz powichłał, ze ieden na drugiego tho kładzie, do czego by się spolnie ręcze prziłozić godziło, ale pocciwości tho na strone; dobrze tho ryczerstwo uwaza y prziznawa i.. k. m., ze pieczą miał o thym, iakoby ych skuteczna doszła zapłata; takie biło i. k. m. staranie, taka pracza, ze prziwiod do tego rzeczy — spolną ręką wszisсy pokoiowi swemu gwoli zołd wszistkym postanowili tey expeditiei pułkom, y tym się i. k. m. cierzić przihodzi, kiedy uczinił to, czo mogł y powinien; na czasz ten skądby pociągnąc wienczey, ani indziei, ani ma; bo w tey mierze y skarb y zaczny urzędnik k. i. mci, a po gothowiu sczyra i. k. m. intentia, nie winna tego dawania, aby od priwatow usus miał czo tych podatkow obraczać, do ktorechby wolał raczeyby miał sto siły prziłozić z własnei substantiey swey, ale kto wiedziec może dostatek pański y siły Rptey. A ieśli kiedy — teraz nalaczniei, gdy ych sprobowano, iednak i. k. m. w tym postąpić wskaze, ze ieśli co iescze albo rentow po woiewocztwah, albo zatrzimanich przi poborczah podatkow, każe k. i. m. mandaty do tych y do onich posłac z uniwersały, aby oni poborczom, a poborci comissarzom, tak tym iako y owem uiścili się; wszak tosz iuż z siebie, skarbu swego i. k. m. złozić racził y dał tho comissarzom w ręcze, aby oni y odbierali y oddawali tho, co spolny consens wszech stanow na spolną tei expeditiei złoził zapłatę; ale w tym rozsątku potrzeba uważenia tego ryczerstwa, ze poborci wtorego czopowego, ktorych te summę wypełnicz tego roku ani mogą, any wyciągać winny. Owo zgoła do zapłaty w. mciow, iako i. k. m. bił pierwszem postępem na

seimie, aby stanęła, tak będzie y iesth, aby doszła, pilnem executorem; ale na tho tesz respectować w. mciom potrzeba, ze w. m. z oyczizną, rzecz ze z bracią sprawa, ze się nicz nowego nad postanowienie seimowe, mimo seim, stanowić nie może. Ale abiście w. m. obaczili, ze tho wszistko, co z i. k. m. bydz moze dla dobrego R-ptey, i. k. mci uczinicz nie trudno; posłać i. k. m. ostateczną raczy we wszistkiem pp. comissarzom resolutią, która zdaniem i. mci, iuż kiedy w. m. uczinicz może dosić, tilko tesz w. m. intentie swe y umisły do niei stosuicie, o czo pilnie w. m. żadacz i. k. m. raczy. Nieiużci ta zapłata tak zbogaci w. m., aby iescze kto z w. m. nie miał iescze oyczizny y pana potrzebować? nie iużci wziąwszy tho odbiezicie w insze kraie? A zas iako R-ptey żołnierza, tak żołnierzowi R-ptey nie będzie trzeba; o tho iescze, ieśly tego iescze własnei mathcze w. mciow potrzeba, pan własny do własnich poddanich za własną oyczizna ych się prziczinia. Chcieicie aby w tey ostatecznei chwili pokazać powinną iei miłość, która y z natury, y z baczenia, y sprawiedliwości ście iei powinni, za czo nie tilko od Boga odpłaty choć s powinnego uczinku, ale y od i. k. m. lasky każdy z w. m. spodziewać się może, która wszistkiemu woysku y z osóbna każdemu i. k. m. ofiarować mciwie raczy.

Na postulata.

Sprawa Poznańska nie poszła y s przotku w smak i. k. mci, przetoż kazał winnich inquizować, y dziś iesth na thym, aby się skuteczna sprawiedliwość tym osobom stała; iedno ze tho formą iuris et iudicii musy rozsądkiem swym umiarkować w. mciom potrzeba; bo iako stanami slaheczkiemi, tak y miastom absolute panować i. k. mci się godzy, wszakoż i. k. m., ze ta sprawa nie ostathnia, tak aby skutku sprawiedliwość nie wzięła swego. Owe zasię zamiesky między ludzmi stanu slaheczkiego a towarzistwem w. mciow nie tak do i. k. mci, iako do prawa pospolitego należą; bo ieśli z miasth niegodzy się choć iuris regi są iedno per terminos iuris postępować, pogothowiu z slahciczem, który swobodą swoią osławia się od zwierzhności wsielkie. Paniey Rozińskiey tesz choćby chciał i. k. mc. pamiętaiącz na zasługy malzonka iey przeważne, iaką łaske pokazać, na thym czasie trudno, bo wnosić summy na dobra Rptey iedno seimowi wolno. Będzie iednak the przizinę w. mciow i. k. m. miał na mciwem baczeniu swoym.

Z wielkiey kancellariei na własne wskazanie i. k. m.

Przi thym responsie nicz woysku w samey rzeczy pp. comissarze skutecznego do rzeczíwistey zapłaty nie podali; za czym woysko decidowało: w trzech woiewocztwah w Ruskiem, Belskiem y w Wołyńskiem na leżah w kupie po miastah staiącz a z grosza s targu dobrowolnego wszisci zyc takiem sposobem, isz co ex nunc roschodzącz się z obozu bierzemy po zlotych trzidziestu strawnych na kon s tych pieniędzy, któreśmi od R-ptei ratione naszego zołdu zasłuzonego w Lwowie odebrali, tedy napełnic y reconpensare maią te summę wszisci w coronie pp. starostowie y dzierzawczy dobr królewskich, także y pp. duhowni, każdy według proporciei intrati swey y według taxi od woyska włozoney, tak iakoby się każdy połowiczą intrati swey do tego plus vel minus secundum aequitatem prziłoził. A czo by od pp. starostow, dzierzawczow dobr królewskich, dobr duhownich zostawało albo zbywało tych wybranich strawnich pienię-

dzy, tedy według porahowania obiecznie y rzekło woysko w zołd sobie potrącić. Interea temporis w pokoiu tesz wszelakyh exactii y bez namnieiszey statiey wszistkie dobra krolewskie, duhowne pogothowiu slaheczkie zostawać maią. Gdzieby tesz który s panow starostw nie bił tego wdzięczen a nie chciał staty tych strawnyh peniędzy według taxi y pomiarkowania woysku s chęcią dać, tedy u takiego w dzierzawah armis the pieniądze pułk, ktoremu naznaczą, wyciągac ma, o czym aby swemi ucciwemi sposoby u pp. starostw się prosiło. Uniwersali pana marszałka woyskowego imieniem wszistkiego ryczerstwa są podane. Zgodzili się po tym wszistkie stany coronne, ze the na ziwność pieniądze s tey summy maią bydz woysku dawane, która iest na zapłatę naznaczona, tilko żeby s targu dobrowolnego wszisci zyly, a pothym s poborow na seimie uchwalonyh ta summa, która na karm winidzie złozona, będzie.

62.

1613 г. Сентября 23. Письмо столичнаго войска къ Гнѣзненскому архіепископу.

Надежды войска на полученіе жалованья сполна—не сбылись: изъ подати, назначенной сеймомъ, не выдано и половины слѣдуемаго войску жалованья. Стянутые въ одно мѣсто, полки должны теперь разойтись въ ближайшія мѣста и продовольствоваться на чей нибудь счетъ,—не камнемъ же имъ питаться. Чтобы не разорять окончательно бѣдныхъ людей, войско постановило, чтобы державцы королевскихъ имѣній внесли часть денегъ на пополненіе суммы, выданной войску заимообразно; въ этой контрибуціи должно принять участіе и духовенство.

Copia lista do i. m. x. arcibiskupa Gnieznieńskiego strony quotti od woyska stolecznego.

Jasnie oświczony a nam wielcze mciwy arcibiskupie Gnieznieński.

Byliśmy pewni, ze za pilnem obmyslawaniem, za iednostainą wseh stanow coronnich zgodą, zapłata tak długo czekana iuż wzdy nasz dość kiedy miała; mieliśmy o thym pewne upewnienia od ich mciow pp. comissarzow; widzieliśmy takie podatki postanowione, które snadnie wydołac zasłużonemu naszemu mogli. Ale gdyśmy rozumieli się bydz u brzegu, daleko na głębi znaleśliśmy się; bo nad mniemanie wszistkich tak wielkie contributie ledwie połowicze w zapłacie naszey wystathczili, nadzieie nasze o ziemię, w ludziah utrapionyh nowa trwoga, nam swezy kłopoth y frasunek. A nie mogącz dla swoiey cięskości y swoyh y ludzkich dłużey, gdzieśmy zapłaty czekali, w kupie trwać, na różne lubo tho nie odlegle mieiscza do czaszu roześć się nam przisło, na których nie mogącz kamieniem zyść, maiącz tesz politowanie nad ubogiem pospolstwem, widzieliśmy y prawie się dotykali doległości przeszlich, które ponosiło od swowolnyh ludzy, szukaliśmy takich sposobow, aby ufolgowanie mogliśmy im iakie w tei mierze uczinicz; iakoż nie podał się zaden snadnieiszy podobnoc tym drugiem nie w smak, iedno żebyśmy z grosza żyli, tih przeiazdek y posiłania zaniechali. Prze tho wzieliśmy z zasłużonego naszego pewną summę y rozdali na woysko, będącz pewni y tego, ze ich m. pp. dzierzawczy dobr k. i. m. takie ufolgowanie w gospodarstwie y w dohodah swych wydzącz, the summe za poddane znisczone nam nazad odłozą. Ale żeby tesz, z nie malem tesz yh samih ucis-

nieniem przisło do podzwignienia takiego ciężaru, prziidzie nam tesz ich mciow pp. duhownih przizwać, prosić, a osobliwie w. m. naszego mciwego pana przesz towarzisza naszego p. Poniatowskiego. Unizenie prosiem, żeby y sam y inszem będącz do tego powodem — iaką summę znaczną do tey distributiey naszei prziłozić się racził. Uwolni w. m. nasz mciwy pan y sam siebie y nasz, wdzięczność od oyczizny, bogomodlstwo odubogih ludzi, od nas usługowanie y spominanie długowieczne odniesiesz, któremu długo zdrowia życząc, lascze się iako naypilniei oddaiemy.

W Lwowie d. 23 septembris, roku 1613.

Joseph Cieklinski marszałek woyska stolecznego imieniem woyska wszistkiego.

63.

1613 г. Сентября 29. Письмо столичнаго войска къ старостамъ Великопольскимъ.

Въ ожиданіи полученія жалованья, войско собралось въ одно мѣсто. Между тѣмъ корол. комиссары объявили, что все сполна жалованье не можетъ быть уплачено войску, и потому оно должно было разойтись. «Такъ какъ солдатъ не можетъ питаться вѣтромъ», то во избѣжаніе разоренія бѣднаго народа, выдана войску заимообразно извѣстная сумма, чтобы солдатъ прокармливалъ себя на свои собственныя средства. Войско проситъ, чтобы старосты, подобно державцамъ королевскихъ имѣній, приняли участіе въ контрибуціи на покрытіе расходовъ войска.

Copia listu do ich mci panow starostw Wielgopolskych strony quoththy.

Mcywy panowie.

Czekaiącz tak długo wzgardzonych zasług naszich, nie pohybnąśmy mieli nadzieię, ze za pozwoleniem takich podatkow nasz wzdy kiedykolwiek mogła dość. I dla tegoż czasz nie mały w kupieśmy bili, oney ohothnie co godzina wyglądaiącz. Ale gdy declaratia inaksza od ich mciow panow comissarzow nastąpiła, ze nie możem zupełnei miec, iedno z seimu, prziszło się nam na mieiscza pewne na czasz roziechać; na ktorych będącz, ze żołnierz wiatrem żyć nie może, a baczącz z pierwszego wyciągania żywnoscy iako tho biło z wielkiem ublizeniem y w. m. naszych mciwyh panow y niezmiernem uciązeniem ludzi ubogich, wzięliśmy sposob taki przed się, ktoryby ufolgowaniem poddanich w. m. naszich mciwyh panow bił, w. m. tesz nasi mciwi panowie przeszkody w gospodarstwie nie mieli, s tey odliczoney summy zasług naszych pewną cześć między woysko poziczanem obyczaiem rozdaliśmy, aby z grosza zolnierz ził, będącz pewni tego po w. m. naszich mciwyh panow, że w. m. pewną quotę z dzierzaw swyh, widząncz taką obrone, do tey summy odlozicie. Jakoż ich mci pp. dzierzawczy kraiow owyh hethnie od nasz tho prziięli y hethnie do tey summy dokładaiącz się, w. mciow tesz naszich mciwych panow prosiemy przesz towarzistwo nasze pana Oszowskiego y pana Golemowskiego, aby w. m. idącz za drugiemy the summe wypełnic raczili. W czym nie wąthpiemy, ze do ułathwienia y samich siebie y nas nie będziecie trudnieni. Oddaiącz się za thim iako naypilniei lascze w. m. naszich mciwyh panow. W Lwowie 29 Septembris an. 1613.

64.

1613 г. Октября 3. Письмо егоже къ бискупу Краковскому.

Извѣщаютъ бискупа, что они, находясь въ сборѣ, придумывали средства, какъ бы помочь бѣднымъ людямъ, которые страдаютъ отъ постоевъ въ своемъ хозяйствѣ, несутъ тяжелые поборы и терпятъ насиліе отъ постояльцевъ, и пришли къ рѣшенію, что необходимо взять заимообразно деньги, собранныя для нихъ, для уплаты жолнерамъ, которымъ прилучнѣе жить жалованьемъ, чѣмъ постоями; наконецъ просятъ бискупа помочь «заткнуть эту дыру» какою нибудь суммою.

Copia listu do i. mci xiędza biskupa Crakowskiego strony quothy.

Jaśnie wielmożny a nam wielcze mciwy panie mciwy xięże biskupie krakowsky.

W tak długiey przewłocze między pasiami naszemi y ta iest nie mnieisza, ze traczącz czasz, traczącz chudoby z uprzikrzeniem iednak tho czekanie nasze w. m. naszich mciwyh panow bydz musi. Sukaliśmy sposobow, będącz teraz w kupie, iakobyśmy themu zabiezec, żeby takie uciązenie nie padło na ubogie ludzie, iakie przesz te załosne czaszi ponosili niebozeta na sobie; bo okrom przeszkod w gospodarstwie, okrom niepomiernego wyciągania żywnoścy rozmaithe ynsze zbrodnie dali się od thyh statynikow. Na czo w. m. nasi mciwi panowie boleli, bolelismy y my, y prze tosz podała się nam taka droga, aby s tych pieniędzy, które nam są na zasługi odliczone, pewną część poziczanem sposobem między woysko rozdzielili, zeby nie z staty, ale z grosza zołnierz ził, a ich mci pp. dzierzawczow dobr k. i. m. y duhownih prosić, aby z dzierzaw swyh te summe wziętą wypełnic do zasług naszich raczili. Jakoż y w. m. naszego mciwego pana prosiemy, aby w. m. nasz mciwy pan do prozb naszih się skłoniwszy, pewną iaką quotą nam te dziurę założycz dopomocz racził, co w. m. uczini nasz mciwy pan y zwikłey swei dobrocy y dla dalszey obrony y do ufolgowania ubogich poddanich swoych. Zathim oddaiemy się iako naypilniei lascze w. m. naszego mciwego pana. We Lwowie d. 3 Octobris an. 1613.

65.

1613 г. Октября 18. Письмо короля къ столичному войску.

Хотя сеймомъ и разрѣшены были какъ обыкновенные, такъ и чрезвычайные налоги на уплату жалованья войску, комиссія Львовская не могла однако удовлетворить всѣхъ требованій войска. Король извѣщаетъ, что имъ назначенъ новый сеймъ, который позаботится о прінсканіи новыхъ средствъ для уплаты жалованья какъ столичному, такъ и другимъ войскамъ. Войско съ своей стороны должно такъ вести себя, чтобы «не охладить добраго расположенія къ себѣ и не поставить сеймъ въ затрудненіе». Поэтому король желаетъ, чтобы войско, не обращая вниманія на универсалы своего начальника, Іосифа Цѣклинскаго, къ «державцамъ» кор. имѣній и къ духовенству, спокойно ожидало уплаты жалованья.

Copia listu od króla i. mci.

Zigmunth III z łasky Bozey krol polsky, etc...

Urodzeni wiernie nam mili. Nad spodziewanie nasze y oczekiwanie wszistkiei

Rptey to sie stało, isz się blisko przeszła comissia Lwowska tak rozwiodła, ze przes nię oyczizna od dalszych ciezarow y ucisków swoych uwolniona bydz mogła. Themu bowiem gwoli na seimie przeszłem ordinaria et extraordinaria subsidia od stanow koronnych były pozwolone, a gdy te oraz y zapłacie drugich woisk y wszistkiem pretensiom wier. waszey wydołac nie mogli, temu gwoli y ine pothym skody przesz comissarze za pozwoleniem naszem w. w. podane y ukazane, abycie byli w. w. w zupełney zapłacie swei mogli bydz ucontentowani; a tho co panstwa nasze do ostathniego prawie upatku cisnie, choc nie zwyczainą skodą znieść się mogło. W czym, lubo dotąd Pan Bóg dla skrithych sądow swych, usilnego pieczołowania naszego, powolnosci wszech stanow koronnych y pracowitego starania comissarzow tamtesznih, nie zdaził fortunnego skutku; my iednak nie tracząc nadzieiey, ze on sam z rządu y s pieczey naszey o dobrym panstw nam do rządzenia podanych z ręku swych Boskich y opieki nie wypusci, nie ustawamy y nie ustawać dalei nie bedziemy czynicz gorącze staranie o thym wszistkiem, co do uspokoienia teraznieiszich mieszanyn w oycziznie y ucontentowania w. w. słuzic y nalezec będzie; ktora w tak cięskiem swym razie podzwignąc się grunthownie nie moze, iedno samym seymem, składamy go pospiesnie ad hunc solum actum, to iest do obmyslowania zupełney zapłaty, iako w. w. y woysk drugich, a zeby y w tey nie działa sie zwloka, skraczamy czaszu iego trzema niedzielmi, czyniącz tho wszistko nie tilko za radą panow rad naszih, ale y na żądanie obywatelow nie mał wszistkich koronnih woiewocztw, ktorych iz sie stąd znaczy wielka do tego skłonność, abyscie w. w. zupełną w zasłuzonem swem odniesli satisfactią; godzi sie y wier. waszey potrzegac tego ze ze wszistkich miar, zeby nicz takiego od wier. w. nie pohodziło, co by iei zawzietey do tego ohocie oziebic albo zatrudnicz miało; ale iz temi uniwersałami, ktore pod titulem urodzonego Jozepha Cieklinskiego, starszego woyska tamecznego, wysli, wnosi sie nieznosny ciezar na dzierzawcze dobr naszych y stan duhowny, iako takiego postepka wier. w. nie mozemy, tak zadamy y ziczemy, abiscie onego w. w. zaniechawszy, czekali spokoynie seymu bliskiego, prziczyny do dalszego ucisku ludzi ubogich nie daiącz, ale y owszem od znisczenia ostathniego ych obraniaiącz; s tych bowiem dobr Rptey, s tih maiethnosci stanu duhownego prziidzie dalszą zapłatą wier. w. na seimie opatrowac y wygadzac, ktore iz przed thym temi ustawicznemi statiami a teraz swiezo za uchwałą seymową niezwyczainemi podatkami iuz są prawie winisczone, gdzie by y na ten czasz folgi od wiernych miec nie miały, trudno by sie wier. was. spodziewac mieli ratunku iakiego z nich w dalszey swey zapłacie. W czym lubo rozumiemy, ze y same wier. w. z baczenia swego uwazac będziecie słusnosc iawną, ostathnią biedę y nieznosną cięskosc ludzką, sdało się y nam iednak pzełozic to wier. waszey tak przesz to pisanie, iako y przesz urodzonego Jana Sirakowskiego, dworzanina naszego, ktorego do wier. was. posiłami y pewni tego iestesmy, ze takiemu napominaniu y żądaniu naszemu przistoiną oddac powagę.

Za thym zyczemy wier. w. dobrego od Pana Boga zdrowia. Dan w Warszawie d. 18 octobris a. 1613; panowania krolestw naszich Polskiego XXVII, Swedskiego XX roku.

66.

1613 г. Октября 6. Инструкція данная посламъ Смоленскаго войска къ столичному войску.

Выражаетъ увѣренность въ томъ, что братская пріязнь и товарищеское уваженіе къ столичному войску не только не уменьшаются въ Смоленскомъ войскѣ, но еще увеличиваются,—и соболѣзнованіе, что надежда на вознагражденіе отъ казны за кровавые труды не сбылась, что приходится Смоленскому войску промышлять на счетъ вознагражденія; проситъ для этой цѣли предоставить ему тѣ повѣты, о которыхъ шло дѣло на Петрковскомъ сеймѣ, и вообще надѣется, что столичное войско захочетъ помочь ему, не «пожалѣетъ хлѣба», и вооруженною рукою поможетъ ему противъ тѣхъ, которые желали бы лишить тружениковъ заработанной награды, за что обѣщаетъ готовность ко всякимъ услугамъ.

Instructia panom posłom p. Brodowskiemu, p. Korytkowi od woyska i. k. m. Smolenskiego do ich mci panow braciey woyska i k. m. stołecznego, die 6 Octobris, roku 1613 dana w obozie pod Wierzbołowem.

Jeslyby kto do suspiciey przethsze miał wyrazy sercza y uprzeimości naszey ynaczey tłumaczić, podawaiącz ziczliwości w. m. naszich mciwych panow braciey na złe rozumienia, ledwieby nam nie przyszło rzucic się do oney przipowieści: łaczno o podobieństwo kto o kiem chcze zamniemiwac; bo nie poszła wstecz w. m., naszim mciwym panom braciey, zwikle comprobowana chęc, nie rozruszyła braterska miłość stateczney swey ohothy, nie puściło się dawne towarziskie poszanowanie zaś insze zamianą, owszem to wszistko iako większe widzisz przibiera incrementa, tak radzi byśmy szczerość naszę usque quaque zaleczali y do serc w. m. mych mciwyh panow podali. Dawniei ci było gdy thu stanęli, rzeczy znosić się z w. m. dawniey, ale inimica fortuna y appropinquantia nie mal extremo fato utrapioney oycziznie naszey tak wszistkie consilia podali, nie propriam sensem ze począwszy od naiwiszszey rady na ono narzekać musiemy, co więcz w każdey consultatiey nie było bez nagany non puta słychać tho o takich podatkah R-ptey, iakie wysthathczić mogly generalnech wszistkich woisk w zapłacie, za czym zemknieni w oboz liczeliście w. m. swe nagrody. Nielza tedy nam biło tilko tey bydz pilniemi nadzieie, isz bez wszelakiey zwloky krwawe robothy w. m. koniec swoy pożadany wziąc miały y wydaniem praczowicie zahorowanego zołdu bydz ukoione. Owdzie upewnienia s pobutką do cierpliwości, owdzie zasług y zasłużone rahunky, owdzie pilnego pretext starania. A ktoby się niemi w zamniemaniu swym zawiodł? Kto by inaksze w zdaniu swym mogł concipować rozumienie, iedno tho, ze the kłothnie tandem u portu swego stanąc miały? A tho według onego stanęło: spes alit et falit, a częściey pospolicie nie wsparthą opatrznością falit y nie dobrze sprawnią usadzone namysły w. m. nasi mciwi panowie y bracia pogo thowiuśmy z nadzieiami swemi zostali na koszu. Owo w. m. przecie płacą in procinctu, ale nam w nadalszy credit skarbowi powierzić przidzie. Radzić nam tedy o sobie potrzeba y przemyślić przestrzenie w oyczyznie poziwieniu swemu, do czego iz się w. m. nasi mciwi panowie y bracia podług obiethnicz

swyh hęcią swą braterską skłonicz będziecie raczili, a nam powiatow tych y woiewocztw, które się w Piotrkowie sądzą, do spory y poziwienia naszego postąpić się chczecie. Do tego ich mci pp. braciey swey, ktorzy na economiam, cźła y myta xięstwa Pruskiego y Wielgopolskie są zesłani, ziahać wskażecie; nie mniei w tym nie wąthpiemy, owszem dobrze będąc o miłości w. m. naszich mciwyh panow y braciei persuasi, obieczuiemy sobie, ze w. m. naszi mciwi pp. bracia na tho wzgląd maiącz, isz na dalszi (fortuna vestra sic ferente) dług puść muszą zasługi nasze, conjuvere chciec będziecie niedostatkom y zubozeniu braciey swei, a chleba onim nie załuiącz w sporu uziczicie liberalius. A iescze tak wiele praesumuiemy o miłości braterskiey w. m. naszych mciwyh panow y braciey przeciwko sobie, ze tesz ku zrazeniu nadzieie tych, ktorzy occasiami przizwyczaieni zephnącz usiłuią zasłużonych z krwawih ych zaropków seniora martis auxilia, ieśliby była potrzeba tego, nie deneguicie, maiącz nasz sobie za taką bracią, którzi ziczliwościami swemi y usługą towarziską wszelką chec w. m. zadziaływać gothowi będziemy. A iż pan Brodowsky ma w potrzebie swey wnieść prosbę do w. m. swych mciwyh panow y braciey, żebyście w. m. za intercessią naszą łaskawie onym stawić się y compotes voti sui uczinicz racził.

Zbigniew Silniczki marszałek, woiska imieniem Smoleńskiego.

67.

1613 г. Ноября 2. Довѣренность Цѣклинскаго посламъ къ Смоленскому войску.

Извѣщаетъ о прибытіи пословъ Смоленскаго войска съ выраженіемъ благожеланій и требованій, —о благосклонномъ пріемѣ ихъ и о томъ, что на желанія войска дается отвѣтъ.

Credens panom posłom do woiska Smoleńskiego.

Mcywy panowie y bracia. J. m. p. Brodowsky y i. m. p. Korytko od woyska w. m. naszych mciwych panow do nasz posłani hec y miłość braterską imieniem w. m. naszich mciwyh panow nam opowiedzieli y pewne postulata wnieśli, co my od w. m. naszich mciwyh panow y wdzięcznie przyiąwszy, s taką ze powolnością w. m. naszem się mciwem panom oświathczamy. Na ynszę żądania w. m. naszich mciwyh panow responduie się. Oddaiem się za thim pilnie łascze w. m. naszich mciwyh panow. We Lwowie d. 2. Nouembris an. 1613.

W. m. naszich mciwyh ziczliwi bracia Jozeph Ciekliński m. w. S.

68.

1613 г. Ноября 2. Отвѣтъ Іосифа Цѣклинскаго, маршалка столичнаго войска, послам Смоленскаго войска.

Поздравляетъ съ возвращеніемъ изъ-за границы въ отечество; благодаритъ за изъявленіе добрыхъ чувствъ и предложеніе дружбы; проситъ отправить коммиссаровъ для переговоровъ относительно распредѣленія воеводствъ, въ которыхъ войска должны искать себѣ продовольствія, пока сеймъ не положитъ конецъ «хлопотамъ войска, угнетенію и разоренію бѣднаго народа». Извѣщаетъ, что по дѣлу объ убійствѣ въ Познани нѣкоторыхъ товарищей войсковыхъ до сихъ поръ войско не получило никакого удовлетворенія: проситъ содѣйствія въ этомъ дѣлѣ, обѣщая свою готовность къ услугамъ во всякое время, «если бы даже вздумалъ кто угрожать войску войною».

Respons ich mciam panom posłom p. Brodowskiemu, p. Korytkowi od woiska i. k. m. Smoleńskiego posłanem, dany we Lwowie d. 2. Nowembris an. dni 1613.

Usłyszawszy s tak długiey a przewazney robothy w. m. naszih mciwyh panow o weściu za granicze, biło tho przedsięwzięcie nasze, aby powinszowawszy z wroczenia się w oyczistc kraie, z dobrego zdrowia się ucieszíwszy, przesz towarzistwo nasze z zieczliwością y s chęcią w. m. naszym mciwym panom y braciey ozwali się. Co ze się do tych dob nie stało, trudnościam naszem, odległoscy mieść to ma bydz przieczitano. Uprzedzili nasz w. m., mciwi panowie, miłość, hęć y powolność braterską przesz ich mci pany towarzisze swe nam opowiedaiącz. A ktosz w niei wątpil? Doznawaliśmy iei na spolney robocie będącz, y nie naidzie się taki przewrothny rozum, choćby chciał, ktoryby ią rozerwac, albo przinamniey iakie umnieiszenie w niei ucziniez mogł. Nie chczemy y mi w. m., naszim mciwym panom y braciei, w tym zawodzie miłości braterskiey dać się wybiezec, maiącz czasz, maiącz podaną occasią. I iuz by tho biło, żebyśmi się do ządze przesz ich mci do nasz posłanyh w. m. nasi mciwi panowie wnieśli przikłonili, ale w tak małey gromadzie, iako nas sam we Lwowie, trudno, gdysz nie przesz nasz samih zawarcie rzeczy zostaie; malenko czaszu prosiemy do ziechania się s towarzistwem; uczíniem staranie, aby się iako nasłusniey woley w. m. naszich mciwyh panow y braciei dogodziło. I przetosz nie mieskaiącz, wyprawuiemy towarzistwo, ktorzy by (cośmy tesz bili uczinili s pułkiem i. m. pana starosty Usiadzkiego) pewne granicze zaciągania zywności postanowili, prosząc w. m. naszich mciwyh panow y braciei, aby y towarzistwo nasze y arendarze na swyh mieisczah do tych dob zostawaly. Nie będziecie chcieli w. m. nasi mciwi panowie wiary naszei w tym zawodzić, s ktoremi mamy postanowienie. Acci tesz iusz da Pan Bóg za thym złozeniem seymu koniec wzdy kłopothom naszem, uciskom y znędznieniu ludzi ubogih nastąpi, a my albo raczey creditorowie nasi z zasług się naszych cieszyć będą. Wazna iest przieczina w. m. naszich mciwyh panow u nas, ktorą w. m. wnosili za towarzistwem woyska w. m., wiedząc zasługi ich mciow, nie tilko uimować, ale y przieczinicz byśmy tei łasky i. k. m. onym chcieli, y przeto za pierwszą ratą, ktora na nowe lato przipada, onym the iurgelta oddać kazemy. Przipominamy tesz zal nasz, ktory w okruthnym zamordowaniu od pp.

Poznan towarzistwa naszego; prosiemy, szukaliśmy, zebraliśmy sprawiedliwości, — mieć ieі nie możemy. Tak rozumiemy iako spolnei krziwdy y załować y dochodzić, gdysz czasz tego przidzie, nam w. m., naszi mciwy panowie y bracia, pomożecie po nasz tho sobie obieczuiącz, ze y dniem y nocą, ieślyby się kto tam sroził, a potrząsał woiną, na posługę w. m. przibywamy: in communi causa communibus auxiliis res gerentur.

Jozeph Ciekliński m. w. Stoleczn.

69.

1613 г. Ноября 1. Инструкція посламъ отъ Брестской конфедераціи къ столичному войску.

До сихъ поръ между обоими войсками существовалъ самый тѣсный союзъ, скрѣпленный одинаково бѣдственнымъ положеніемъ, одинаковыми цѣлями; желательно было бы, чтобы и впредь существовало такое же единодушіе между обоими войсками. Конфедераты, «получивши награду за свои кровавые труды», и не желая разорять окончательно мѣста своего пребыванія, рѣшились разойтись по домамъ, чего они не сдѣлали бы, если бы не были вполнѣ увѣрены, что и столичному войску будетъ выдано жалованье. Конфедераты разъѣзжаются однако по домамъ съ обѣщаніемъ, въ случаѣ нужды, въ полномъ вооруженіи явиться и стать въ ряды столичнаго войска для защиты общаго дѣла.

Instructia ich mciom posłom do woyska stolecznego dana d. 1. Nouembris.

Po zaleczeniu ziczliwych słuzb ich mciam wszistkiem od ryczerstwa. Trudno, aby miał bydz statecznieiszi zwiazek w przijazni, iako ten, który spolne krwie rozlewanie, spolne na sławę zaropky iednym ze sercem nędze y niedostatkow wytrzimiwanie mnozy. Gdysz iednakiei woley bydz we wszistkiem tak pogodne sczęście, za sczęscie tako tesz przeciwne zarówno s przijacielem przijmować, naigrunthownieiszą bydz przijazń pokładaią. Takiei przіazni spolnei zicziliśmy z w. mciami sobie zaziwać, doznawaliśmy po w. mciah nie mnieisze ze do tego skłonności. Oświathciliście w. m. nie po ieden raz stateczność w przіazni swoiey przeciwko nam. Nie droga biwała krew w. mciow, nie tęskliwa nędza, nie wazne dostatky dla oświathczenia nam miłości swoiey s tey tesz stateczności w. m. y przikład biorącz, ku nam ohłodnąc nie dopuścili, zdrowia, dostateczkow, nędzę ni zać sobie poczytaiącz. Takie tedy zadatky z w. mciami maiącz, a nad tho iedne czele z obu stron, to iest dobrą ycziziny miłość, sławę narodu swego, ządza pokoiu pospolitego, a na ostatek nagrodę krwawyh prac swoyh, iakośmy po wszistkie czasy z w. mcią iednego chcieli. Zą czym taka przіazń międzi nami trwała, a nie może tesz bidz, iedno inter pares amicitia, tak y teraz ab unitate nie radzibyśmy się odrywali y po sobie zadnego exemplum niestateczności, któreiеśmy się zawsze wystrzegali, nie zostawowali. Jednak iz nasz za wolą y łaską wprzod Bozą a pothym za łaską k. i. m. skuteczna zapłata za krwawe zasługi nasze doszła, do tamtych czelow iuż ycziziny obrócili, maiącz wprzod na ucisk kraiow onych y na zniedznienie ubogih ludzi tak przesz mieskanie nasze, iako tesz przesz przihodzenia y odpoczinki kilku woysk, wienczey nie maiącz słusności, wziąwszy zapłate, od turbowania pokoiu spolitego, po na

ostatek sławie swoiey nie chcącz skodzić; to samo nasz wiąze oświathczenie miłości w. m., ktorąśmy zawsze sobie wielcze powazali przeciwko nam, tak ze zobopolnie y naszey przeciwko w. m.; więcz zeście w. m. skutku nagrod swoyh nie otrzimali, abysmi się iakiemi plohemi nie pokazali, zdało się nam w tey mierze w. mciow zazic iako tych, którzy dobrzy sinowie oyczizny dobro iest pospolite wieczey nisz swoie miłuiecie, na sławę narodu swego zarabiacie, pokoiu pospolitego przestrzegacie, — pewni tego będącz, isz w. m. maiącz wzgląd na tak utrapioną R-pta, widzącz iey defect y iusz prawie dokonaiącze one kraie, wiecz y nas do niesławy, które iescze nam nigdy nie ziczili, nie chcącz prziwodzić y do takiego złego rozumienia w R-ptey, a na ostatek do zniscżenia, gdybyśmy y o ten ostatek ubogiei wysługi naszei musieli postradac, uhodzącz titulu Nalewaykowskiego, abyśmy u w. m. stali, waznyh przyczin we złey reputaciei nie byli iescze, do domow swyh roziedziem się, chcącz utulic płac ludzi owyh y przywrocic ym pokoi, choć śmiertelny głod połykaiączem, — czegobyśmy iednak nie chcieli, gdyśmy iaką wąthpliwość w zapłacie w. m. baczili, albo żeby się w. m. za wzgardę od nasz sobie pocżitali. Lecz isz wąthpliwości zadney, po sobie ią umiarkuiącz, w zapłacie w. m. nie baczemy, a do tego w. m. zdaniu naszemu iako słusnemu mieiscze daiecie u siebie. My się iednak s tą declaratią roziedziemy, iż każdy zaraz, gdyby tego ukazowała potrzeba, w. m. na takih ze dostatkah zdrowia y kostow swoyh y nie szanuiącz na potrzebę w. m. y pod regimenti w. m. stawic się obieczuiemy. Tego natenczasz ziczącz w. m., albo według ządości w. m. s krwawyh zasług swoyh iako nairihlei się ucieszili, a nas każdego w zwikley miłości swoiei chowali. W Brześciu d. 1 novembr. 1613.

Waczław Pobidziński marszałek imieniem woyska confederatiy Brzeskiey.

70.

1613 г. Ноября 8. Письмо Іосифа Цѣклинскаго, маршалка столичнаго войска, къ Брестскимъ конфедератамъ.

Благодаритъ за выраженіе добрыхъ чувствъ, заявленныхъ чрезъ пословъ. Относительно намѣренія конфедератовъ разойтись по домамъ, въ настоящій разъ не можетъ дать надлежащаго отвѣта, пока не соберется генеральное коло, безъ согласія котораго и малѣйшій узелокъ заключеннаго между войсками союза не можетъ быть порванъ. Рѣшеніе генеральнаго кола будетъ немедленно сообщено конфедератамъ.

Copia listu do ich mci panow braciei confederaty Brzeskiey.

Mcywi panowie bracia. Ich mość panowie bracia posłany od w. m., po oddaniu ziczliwosci braterskiey, to nam wszistko dostatecznie przełozili, co mieli w zleczeniu od w. m. naszich mciwych panow y braciey. Wdzieczno to nam bydz musi oznaimienie, poniewasz stąd statecznosc miłości w. m. naszich miłosciwych panow y braciey uznawamy. Nie chczecie, w. m. nasi mciwi panowie, onego zastanowienia naszego y spolnego związku, nie ożwawszysie s tym y zdania naszego nie poczekawszy, odbiezec, hoc iuz skuteczna zapłata za praczowite robothy w. m. od k. i. m. doszła, s czego my się

cieszącz, takiego sobie szczescia iako nayprędzei zyczemy. A iz dostateczna resolutia o roziechaniu się w. mciow, naszych mciwih panow, przesz to towarzistwo w. m. teraz zaraz nie moze bydz, to w tym, rzesmy, za pozwoleniem woyska wszystkiego, ten tam związek z w. mciami y owszem w kole generalnem naszem uczinieli, bez wiadomosci tesz onego nie chcielibysmy y iednego węzelka rozwiązawać; ale dostawszy od poblizszych w tei mierze zdania panow pułkownikow towarzistwaządosc w. m., naszich mciwyh panow, onym przeloziwszy, przesz towarzistwo swe za kilka dni po przijezdzie towarzystwa w. m. resolutia taka sie da, co biło in rem nostram et vestram, o mało cierpliwosci y dotrwania proszącz, będziecie nasz w. m. w zwikłey swei miłosci y łascze chowac. We Lwowie d. 8 novembris a. 1613.

W. m. naszih mciwyh panow ziczliwi bracia Joseph Cieklinski m. w. stol.

71.

1613 г. Ноября 10. Инструкція посламъ отъ рыцарства столичнаго войска къ Брестской конфедераціи.

Послы заявятъ конфедератамъ, что союзъ, заключенный съ ними рыцарствомъ, во время войны безъ всякихъ корыстныхъ видовъ, крѣпокъ, какъ скала, которой несокрушатъ никакія бури. Посему конфедератамъ не слѣдовало бы и напоминать объ этомъ въ особомъ письмѣ, потому что рыцари съ своей стороны всегда и всѣмъ готовы жертвовать для своихъ союзниковъ. Однако, чтобы какія нибудь взбалмошныя головы не сдѣлали неблагопріятныхъ выводовъ, рыцари рѣшились разсмотрѣть заявленія конфедератовъ, и нашли, что конфедераты не имѣютъ никакихъ основаній разрывать союзъ съ рыцарями и отказывать имъ въ помощи, такъ какъ они къ тому обязались письменно. Приводится выдержка изъ этого обязательства.

Credens panom posłom od ryczerstwa stolecznego woyska confederaciey Brzeskiey dany we Lwowie d. 10 Nouembris 1613.

Mcywi panowie bracia.

Według upewnienia wysiłamy do w. m. towarzistwo nasze p. Cieklinskiego y p. Miłaszowskiego, przesz których prosimy respons na poselstwo w. m., a czokolwiek tesz imieniem woyska naszego onym wiarę dawszy, nam ziczliwą y łaskawą bracią sie stawic, do ktorych łaski iako naypilniei sie oddaiem. We Lwowie d. 10 Nouembris 1613.

Instructia thym ze panom posłom dana.

W spolnei oycziznie urodzonem, na łonie iak by iednei matky wychowanem, wrodzona musi bydz miłość iednego przeciwko drugiemu; przicziniaią iei zaloty iednakie, zabawy, podobne obyczaie. Ale iako tho w. m. nasi mciwi panowie obaczili a dobrze, ktora by gruntho wnieisza miala bydz iaka ta, ktorą sie wszistkich raziech zawezmie, zadney nie masz; bo kto się wiąze do statkow, kto się wiąze do moznosci, do sczęscia nie do czlowieka się wiąze. Za odbiezeniem tego y onego prziaznią swą odbiega, y przetoz nie za uprzeimego prziaciela, ale za ohludnego pohlebcze taki wiecz bywa miany, czasu zas trudnego prziaciel nabithy zas co ynszego: upatruie iedna na człowieka, — zas iakiey oczekiwa nagrody od tego, ktory y zdrowia nie pewny,—iedno co czyni, tedy z miłosci tho wszistko czini. I nas co wiazała—iedna oyczizna, wiązali

iednakie prawa, iednakie domowe zabawy, ale tho lada wychrzic od ludzi nie prziaznyh, snadnie wzerwac moze. Zyczliwość nasza na woynie sie zamnoziła, na woynie wzrosth brała, na woynie iest y nie po ieden kroc oswiathczona, za czym y naiwiększe burze na nie następuiączy wzruszic ie nie mogą ani mogły. Ziczili sobie głowi niespokoinei między nami, iakiei zawierzuhy wywierał z swoyh zasłon burzliwy Eolus, rozmaithe wiatry sprawił, stateczność przyiazni naszey tak się okazała, iako skała posrod morza, na ktorą, wały sturmuiącz, onei nicz nie skodząc, nie wzruszona stoy, sami sie o niei zatrącaią. I przetoz na zatrzimaniu iey mniey biło onyh pism miedzi nami potrzeba, bo za potrzebą tak bysmy bili rzeczi w. m. uziwali, iako swoyh własnih, gothowi sami będącz zawsze dla dobrego w. m. wszistko na plac stawicz; ale zebysmi bili fiasunku y kłopotu wyhrowathych mozgow pozbawili, any do zamieszania wszistkę nadzieie odcieli, owe pisma miedzi nami dalismy, ktore ze staneli, potrzeba zeby sie na swym mieisczu zostali; gdysz by w tei mierze idzie o sławę, ktore dwie rzeczy— a ktore dobre—lekcze szanował; uwascie w. m. nasi mciwie panowie, iakobyscie w. m. tho od nas przimowali, by nasz wprzod była zapłata doszla; a nie chcielismi taki tego obwiąsku naszego odbiegac, y cieszemy się s tego, ze się w. m. s krwawih zasług swoyh weselicie; ale miléi by nam, kiedy by oraz z w. m. s pracz naszich y my cieszic sie mogli, cosmi sobie przirzekli. Maiącz mieiscze, a godzy się przipatrzic uwaznym wiwodom w. mciow; bo ktosz iest tak nie luczky ktory by nad ludzmi utrapionemi przesz tak wielkiego zolnierza politowania iuz miec nie chciał? kto tak nieprziazny oyczinnie, ktory by nad iey dolegliwosciami iuż nie zabolał? kto tak na brata nie laskawy, ktory by ohydę o niesławie onego priprawiac miał? zwłasna ze potrzeby nie masz, zwłascza gdy iuz dosic onemu się stało. Wielkiec tho prziczyny, ale y mysmy tho z razu widzieli, a trzimalismy się przed się słowa; w tey tedy mierze przipuscza się woysko nasze na rozsądek y uwazenie w. mciow, iako dobrem sumnieniem od nich w. m. mozecie bydz wolny nas zapitać o the declaratia w. m., czego my ni od kogo sie nie obawiamy, ze gdyby na nasz y na nasze zasługi kto następował, stapic się w. m. po rosiechaniu gothowiscie. Trudnoc tho a mało podobna y przeto mami tam na iney karcie, ktorą w. m naszim mciwym panom podaiem, iakoby ten zwiazek lub tho po roziechaniu mogł się miedzi nami trzimac y nie wzriwac; nicz zdroznego nie wyciągamy, iedno co by y bespieczenstwo y miłość nasza do koncza zatrzimało, a słowo słowem zostawało:

„Ich mc. wszisci obligowalisie nam pysmem y podpisami swemi swierdzili, a gdzie by było tego potrzeba, stawic sie za oznaimieniem naszem do nasz maią przeciwko kazdemu kto by nastepował na zasługi nasze. Zaciągow zadnich nie maią az do zapłaty naszei czinicz, iednak nie zicząc y w tym ich mciam szkody, iesly by widzieli one bydz potrzebne y s pozitkiem swym, niech w tym poznaią miłość nasze, iesly ze zaciągną, nie bedzie tho przeciwko nam, — s tym dokładem, ze przi zaciągah mamy takie protestatie czinic kazdy z osobna, ze hoc czyniemy zaciąg, tedy na nieprziaciela koronnego y Rptey; owszem oziwamy sie w tym, ze iesli by kto na bracią nasze ryczerstwo stoleczne chciał nastepowacz, za oznaimieniem onyh odstapiw-

szy zaciągow, tak w pulczwierci na konczu cwierci, iako y na początku stawicsie mamy od nih, gdy zechmy o nim pierwszi oblig na się dali, czego y teraz odstępowac nie mozemy, gdy ich mc. posly teraz na seim maią tho powiedziec k. i. m., ze my w tym ze związku z ryczerstwem stolecznem stoiemy, choc się tho do domu roziedziemy, iesly co na nyh przipadło, co by onyh y zasługi ych zahodziło, powinnismi się do nich stawicz.

Jozeph Cieklinsky marszałek woyska stolecznego.

72.

1613 г. Ноября 3. Довѣренность и инструкція посламъ столичнаго войска на сеймики.

Благодарить депутатовъ, что оні на прошломъ сеймикѣ сочувственно отнеслись къ требованіямъ войска, хотя ихъ и неудовлетворили между прочимъ потому, будто рыцари слишкомъ преувеличили свои заслуги. Кто тутъ виноватъ, чтобы не повторять разъ сказаннаго, отсылаютъ къ отвѣту данному во Львовѣ (см. выше № 56). Пользуясь нашими внутренними неурядицами, врагъ (турки и татары) опустошаетъ огнемъ и мечемъ Украйну Литовскую, и если теперь не прекратятся эти неурядицы, то смѣло можно сказать: «мы погибли!»

Credens panom posłom na seimiki dany we Lwowie d. 3 Nouembris a. 1613.

Mcywi panowie.

Utesknieni będącz s tak długiey przewloki zoldu naszego, othuhę iakąs teraz bierzemy, ze gdy iusz nasz kiedykolwiek doidzie za them złozeniem seimu, dai Boze tilko zgodę w. m., naszim mciwym panom, abyscie w. m. nasi mciwy panowie, ziahawszy się o thym radzili, coby biło z uwolniem spolnei oyczizny y dobrym oney, o ktorym ziezdzie y my dowiedziawszy się, wysilamy tam towarzistwo swe, ktorym w. m. nasi mciwi panowie zíczliwe ucho y wiarę dawszy, nam mciwemi pany zostawac. Do ktorech się łasky iako naypilniei oddaiem. We Lwowie d. 3 Nouembris an. 1613.

Instructia na seimiky tym ze posłom dana od ryczerstwa stołecznego.

Mciwi panowie.

Obawiamy sie, ze tak często na ziezdzieh, na seimikah, na tribunale zasługy y pracze nasze przekladani, abysmy o nich mnieiszą czenę, a nizeli są, nie wprawili, y my onemi zołnierzmi, co iednem prawie tilko kinieniem elephanti zabiiaią, nie zostali, gdysz iako kostowne rzeczy ostawicznie ludziom wystawione, wiethsze się, tak y na zacznieisze sprawy y na męznieisze dzieła często spominany,— czo nie moze bydz bez ukrziwdzenia, ozdoby swoie tracic muszą. I przetosz na tam tak zacznym zgrumadnem ziezdzie w. m. naszich mciwych panow nie chcielibmi onych wienczey przitaczac, iedno podziekowac w. m. naszym mciwem panom, zescie tak s chęciami swemi na tak przeszlym seimiku ulathwieniu y uspokoieniu oyczizny y spraw naszych przelozili, zesmy bili pewni tego, ze tak spolną zgodą wszistkich stanow za takiemi pensiami withnącz iusz s takiego cięskiego razu Rpta sobie miała, a prosic abyscie y do koncza w onyh w. m. nasy mciwi panowie nie ustawali; ale iako snadz zrozumieli y z rospisow ich mci pp. comissarzow do w. m. naszich mciwyh panow, y z universalu k. i. m., ze iakas by wina przi nas miała zostawac, ze the contributie seimowe nie wystathczili, a tho dla pretensiy wiekszych zasług y przestrzenszego podania rahunkow; więcz y poselstwa k. i. m. prziczyną nasz bydz kładzie, utrapienia oyczizny z nas swobodu prawu zgubę iakas

winikaiączą pokazuiącz y co ynszego na nasz kładącz; musiemy na tho się ozwac, abysmy (poniewazesmy się tu teraz trafili) za milczeniem do tego się prziznawac nie dali. Nie chczemy thu mciwi panowie na nikogo nastepowacz, nikogo w nienawisc podawac, nikogo oskarzac, sami tilko niewinność naszę obiasnic, słusność upomnienienia sie thu zoldu wythnącz. A zebysmy dwa razy iednei rzeczy nie robieli, przynosiemy w. mciom naszim mciwem panom satisfactią naszę ich mciam pp. comissarzom we Lwowie strony tih przyczinkow zasług naszich. Thu czytac maią respons ten we Lwowie ich mciam pp. comissarzom dany ku tei ze materiei, ktory doczytawszy, maią dokonczac instructiei etc. etc.

Snadnie w. m. obaczic mozecie ze nicz nie słusnego na Rptey nie wyciągamy, co nie tilko starszemi naszemi pokazac mozemy, ale y teraz swiezem prziznaniem k. i. mci przesz i. m. pana starostę Trebowelskiego. I przetoz daremno podobno w tym ich mc praczuią, tak nas do w. m. naszich mciwyh panow udaiącz strony wyniesienia gory zasług naszibh, za czym y nie wysthathczenie podatkow musiało nastąpic, tim tilko narabiaiącz, zesmy tak wielkiei liczby woyska nie spodziewali się; służiła by thu komuz przipowiastka, ale zas ich mc w Lublinie tego od nas nie wiedzieli, czego się domagamy y na wiele zas wzieli od nas istothniey declaraticy, w tey mierze gwałth sobie uczinilismy; — wiecnczey ustąpic nie mozem; a przed sie tho na nasz wloką, czegosmy ich mciam prziznac nie chcieli. Niech iuz tak stanie; musiało sie thu zabawicz w. m. naszych mciwych panow, y poniewaz the zaciągi nasze wielom są wiadome, bo odlegle zebiscie w. m. nasi mciwi panowie za udaniem praeiudicatis animis rozsądek dac o ziczliwosci naszey przeciw oycziznie y wymaganiu większey summy nie przistepowali. Druga nas nie zabawi, iawna iest, wsziscy sie iey prawie dotykami: kto prziczinią tego oyczyzny ucisku? a zas nie woyna? Kto autorem woyny? a zas zołnierz tilko sercze, ręcze do niei przikłada, kto ynszy wiedzie, kto ynszy radami wspiera, ktore iesly nie grunthowne, albo do nie wiadomyh rzeczy podane, albo za uporem sie udadzą, albo za zazdroscią przesadzone będą, niepodobna aby ktorei rzeczy sczesliwie koniec paść miał. Czego iesli nie wiedziano, woyna Moskiewska nieh prziklademm będzie: wszistko tho tam zołnierz uczinił y pokazał, co wierni poddani panu, co cznothliwy sin oyczyznie, co slahcic pod prawem y w wolnosciah urodzony zwikł y mogł; swiathkami muszą bydz straty, razy nasze, swiathkami tak wiele załob w koronie, swiatkami y teraz łzy matek y siostr naszich powinnih; a z domu co wzięlismy iakie subsidia ludzmi, pieniądzmi, choc w. m. nasi mciwi panowie one bili uchwalili, ktore znedzonych do pewnego czaszu pokrzepic by bili mogli. Nie stawało iuz rąk, stępilismy szable, krewesmy z siebie wycadzili, mile towarzistwo potraczili, przerzedził się czeladnik pułtora lata, nie wspominaiącz pierwszych lath y ynszych bied, w ustawicznei bithwie trwaiącz; wyglądalismy ych zadney pociehy; y będzie kto iescze taky, co by nas winował, ze nasz trohę pozostałych, zahowuiącz biedną iedno duszę, ku domusmy się obrocili? Hey, mciwy panowie! nie banicismy, nie niewolniczismy; trwalismy kilka lath na woinie: skoncziła się z łasky Bozey; biła ynsza zaczeła, y tęsmy poki moznosc niosła prowadzili. Tu iescze z łasky Bozey powinni są, tu mielismy upewnienie zasług od k. i. m. pana naszego mciwego, tu iescze pozostale hudoby nasze; owo o mogiłah

słyhac naszih, niektorzi woleli by bili a nisz nasz teraz ziwih widziec. Dawny y swiezy hethmani zołnierza na zymę albo w bespieczne kraie albo za granicze własne wprowadzali. I wieczney pamieci krol Stephan toz zwykł bił czinicz, aby po praczah wythhnawszy, silnieiszego y ohothniego na lato boiownika z niego miał. Mysmy to z zelaza iedno ukowani, ktorym ani bron, ani pracza, ani głod szkodzic nie mogł, ze po pięciowei lethney woinie, nie doczekawszy posiłkow, dla odpoczinku na upomnienie się zasług swoyh do oyczizny bim się udali y winnismy?

Po prawdziec, mciwi panowie, thu mieskanie nasze nie bez urazow w. m. naszych mciwych panom musiało bydz, nie bez ciężaru ubogich ludzy; ale na kogoz tu narzekac? podobnosmi wsisci do tego prziczine dali, w. m. k. i. m. nie tak ratowali, iako ta woyna potrzebowała; nasz tesz k. i. m., za thym sposobiwaiącz sie na insze ludzie, temi podatkami w czasz posilic nie mogli. Za czym tamthe rzeczy, ktore sczesliwie się z lasky Bozey prowadzieli, na swym mieisczu zostac nie mogli. Jednak iesliz taki usczerbek maiethnosci w. mciow naszich mciwyh panow (iako tho musiało bydz) ponosili, o thosmy sie iednak starali, aby prawa y wolnosci w. m. naszych mciwych panow wczale zostawali, kazdy dobrego sumnienia człowiek prziznac tho nam musi. Niewiem tedy, co thu pothym biło przipominaniu, ze oppressią na prawa wleczem. A my sie s tym tak w. m. naszim mciwem panom opowiadamy, ze dla nich zdrowia, chudob, iesli iakie iescze są, cosmy przes te czasy wszistkie czinili, załowac ani będziemi, ani chczemy, nie tilko zebysmy ych z ozdoby zwłoczic mieli. Nie tak zaprawde, mciwi panowie, zawiedzione rzeczy uchodzą, nie tak dobrzy lekarze zawziethe choroby leczą, nie obostrzaiącz animuszow braterskiech przeciwko braciey, w miłosci y w zgodzie takie sprawy konczone bydz maią. Ale na czo by oni zmierzali, w. m. nasi mciwi panowie, ludzie iako urodzenia tak i rozsątku wielkiego, snadnie rozeznac, obaczic mozecie; nam o thym mniey mowicz, tilko prosic prziidzie w. mciow naszych mciwych panow, aby z urodzoney miłosci swey przeciwko oyczizinie (iakoscie tho czinili) iuz one z nami ułathwili, ciezar z ludzi ubogich zdieli. Niech się iusz w. m. naszym mcywym panom nie przikrzemy, niech nieprziaciel znaiome a straszne sobie horągwie w ziemi swey rospusczone widzy, ktory teraz za tą za mieszaniną naszą, na serca się zdobywszy, Ukraynę Litewzką szablą y ogniem plandruie, slahtę bracią naszę w korziść bierze, zony y dzieci ych gwałth od niezboznych herawczow cierpią. Alec nie tilko s tamtąd burze następuią, przesz zagon z drugiey strony, tilko Turcin maiącz dawne sąsiecztwo z nami z Woloh, Tatarzin Ukrainę za własny folwark sobie ma: kiedy chcze tedy po głowie bierze, a teraz nową (iako mieni od kozakow krzywdą zaiuszeni) y w głebsze częsci panstw koronnich wbiezec się gothuie. Czemu iesli teraz spolnemi radami domowemi dostatky nie zabiezicie, bez pohiby rzecz mozem: zginelismy! co daleko nieh bedzie od nas. A iz iusz nam czasz prętko expiruie tych pieniedzy, s ktorych teraz ziiemy, prosi woysko o radę w. m. naszich mciwych panow, o naukę, iako mami czekac y o czim na tyh ze stanowiskah tei naszei biednei zapłathy, gdysz tak prętko nas nie moze dość, iak te dni wybiezą zamierzone thym pieniądzom.

Jozeph Cieklinsky marszałek imieniem woyska stołecznego.

73.

1613 г. Ноября 25. Довѣренность и инструкція посламъ столичнаго войска къ королю и на сеймъ 3 Декабря.

Радуются, что король назначилъ на 3 Декабря сеймъ и надѣются, что уладивши домашніе споры, легко будетъ изгнать непріятеля, но этотъ ладъ не можетъ состояться, если имъ не уплатятъ, для чего и посылаютъ къ королю товарищей; тѣмъ же товарищамъ-посламъ даютъ инструкцію, въ которой говорятъ, что послы ѣдутъ на сеймъ не по новымъ дѣламъ, а чтобы напомнить о кровавыхъ прежнихъ службахъ. Не нужно повторять королю и сейму о недостаткахъ войска и объ упадкѣ славы государства, о чемъ они письменно и чрезъ пословъ предостерегали; но королю и сенаторамъ, какъ далекимъ отъ мѣста дѣйствія, можетъ показаться, что причиною замѣшательствъ было войско. Ни на кого они не хотятъ жаловаться; но просятъ короля, если ему что либо въ ихъ заявленіяхъ будетъ не по душѣ, приписать это ихъ горю и откровенности. Ихъ обвиняютъ въ томъ, что они угнетаютъ республику, насильственно собираютъ подати и продолжительными стоянками обременяютъ бѣдныхъ людей; да, и они сами желали бы лучше быть на чужбинѣ, ожидая обѣщанныхъ пособій, чѣмъ нести въ отечество бѣдствія. объ этомъ они не разъ писали и заявляли, но это не привело ни къ чему. Они съ горестію вынуждены были возвратиться на родину и несутъ свое горе съобща съ другими Развѣ у нихъ,—рыцарей нѣтъ—родителей, родныхъ, имуществъ? Развѣ они не страдаютъ отъ отъ бѣдствій отчизны? Они и въ Москвѣ воевали для ея славы, и пять лѣтъ воевать съ врагами безъ всякой поддержки было не въ ихъ силахъ. Жаль имъ и того, что Москва, столь сильное и грозное государство, по природѣ враждебное Польшѣ, поддавшееся ей съ своимъ вѣнчаннымъ царемъ и присягнувшее к. Владиславу, потеряна, и теперь беретъ верхъ надъ Польшей. А столица этого царства, столь многихъ жертвъ, потерь, трудовъ стоившая имъ, оддана непріятелю по нерадѣнію и неразсудительности, отчего и замѣшательства произошли. Но не они всему этому виновники. Призванные удерживать столицу врага, они тамъ вели себя съ примѣрною дисциплиною, о чемъ и король могъ слышать подъ Смоленскомъ. И такъ замѣшательство не отъ войска, а отъ чиновниковъ и отъ того, что король не далъ Владислава въ цари, послѣ чего замки начали предаваться врагамъ, о чемъ предостерегалъ изъ Рязани Ляпуновъ, что короля въ цари не примутъ, а скорѣе всѣ погибнутъ. Они писали о томъ къ сенаторамъ, что войну можно окончить, если тотчасъ дать королевича на царство. Тѣ и виновны во всѣхъ замѣшательствахъ, кто совѣтовалъ не давать королевича; войско же не могло въ такомъ маломъ количествѣ удержаться противъ врага въ его столицѣ, хотъ и готово было задерживать его напоръ къ Смоленску оно много разъ писало къ сенаторамъ и королю о скорѣйшемъ окончаніи войны, но скоро узнало, что объ уплатѣ жолду не можетъ быть рѣчи, такъ какъ король и сенатъ рѣшили продолжать войну; назначили было сборъ для уплаты войску, но и копы грошей не послали войску въ Москву. Если хотѣли покорить Московское царство, то нужно было сообразить свои силы съ вражьими и собирать деньги; ибо безъ денегъ не можетъ быть войны. Но ничего не сдѣлано, и рыцарей оставили на гибель. Понятно, что они сами принуждены были заботиться о себѣ: составивъ конфедерацію, они держались въ столицѣ дотолѣ, пока не сдали ее на руки другимъ войскамъ. На счетъ увеличенія жолду они ничего лишняго не требуютъ, какъ это оказалось въ Львовѣ; а то, чѣмъ они пользовались въ Москвѣ, не должно имъ быть засчитано, такъ какъ и Усвятскому полку того не засчитали. Не хуже они другихъ! Просятъ короля и сенаторовъ не слушать извѣтовъ на нихъ и удовлетворить ихъ просьбу.

Credens ich mciam panom posłom na seim walny Warszawsky dany we Lwowie dnia XXV Novembris an. d. 1613.

Nayiasnieyszy mciwy krolu panie panie nasz miłościwy.

W takiem zatrwozeniu oyczizny zewsząd nie mogła nasz wieść pociesnieisza dość, iako gdysmy się dowiedzeli, ze w. k. m. pan nasz mcywy z oyczowskiego obmyślania swego do uspokoienia ucisnioney R-ptey, seym na dzien trzeci grudnia złozić racził, wzieliśmy bo thę nie omilną

othuhę, ze tu ulathwiwszy się doma y thym naiazdom postronnym, których zewsząth donsić, snadnie spolnemi siłami odpor dać się moze. Ale ze tho ułathwienie oyczizny nie moze bydz, iedno przesz zapłatę nasze; posilamy y towarzistwo nasze, unizenie supplicuiącz w. k. m. panu swemu mciwemu, abi co w. k. m. pan mciwy przesz tenczasz czinił mciwym staraniem do R-ptey wstąpic się o skuteczną zapłathę racził, a towarzistwu naszemu mciwe uho dał. Oddaiącz przi thym wierność poddanstwa naszegó, długiego a szczęśliwego panowania iako wierni poddani w. k. m. panu swemu mciwemu zazywać zyczemy. W e Lwowie d. XXV Novembris an. 1613.— W. k. m. pana naszego mciwego unizeni słudzy Jozepk Cieklinski marszałek imieniem woyska stolecznego.

Instructia na seym walny Warszawsky tym ze panom posłom od woyska stolecznego do k. i. m. dana we Lwowie d. 25 Novembris an. 1613.

Nayiasnieyszy mciwy królu panie a panie nasz mciwy.

Ryczerstwo woyska stolecznego a wierni poddani w. k. m. wierność poddanstwa do maiestatu w. k. m pana naszego mciwego przesz towarzystwo swe oddaią, długiego a szcześliwego panowania z wieczną sława w. k. m. panu swemu mciwemu zazywać zyczą. A przisłaly nasz tu z nie nowemi rzeczami, ale zasług krwawych, cożmy iuż dawno czinili, upomnieć się, omowe uczinicz, w czym ych instructié na seimiki do R-ptey oskarzaią. Nie trzeba nam przekladać niedostatkow naszych w. k. m. panu naszemu mciwemu; nie potrzeba pokazować, iaka sława narodow tych, którym w. k. m. paniesz sczesliwie ku gorze się biła wzbiła, za iakiemis postąpkami y radami na doł upaść musiała; nie trzeba przepominacz przestrzog, poszelstw, pism, iako zabiegano themu, żeby zołnierz iusz ostatkami narabiaiącz, za granicze nie wyszedł, bo komuż tho lepiei moze bydz wszistko wiadomo, iako w. k. m. panu naszému mciwemu, ich mciam pp. senatorom, przi boku w. k. m. będączim. I przetoż, iesly się thu co pocznie ich mciam pp. senatorom, którzi odległemi będącz y nie mieszaiącz się do tych zawieruhow woiennich, za udaniem mogłyby przipuścić do siebie, ze tha zguba, ze tho ucisnienie od nasz iest; niechai się powie, s tym iednak oświathczeniem, (czośmy na seimikah uczinili) ze nikogo oskarzać, nikogo o nienawiść prziprawiać nie chczemy, y snadz byśmi zamilczeli, iest tho wrodzony afect każdego dobrego człowieka, aby ucciwemu swemu pomocz dawał. U kogo wiara na szynku, dobra estimacia pod ławą, nie godzien bydz w poccie nie tilko ludzi ucciwyh, ale zywih. I przetoż unizenie prosim w. k. m. pana naszego mciwego, ze iesly się thu co poda, coby nie ku miśli w. k. m. pana naszego mciwego, dac tho słusnemu zalowi naszemu, którzi s tego udawania ponosiemy, dac tho y prostocie, którzy inaczei zadnei rzeczy zwac nie umiemy, iedno iakowa iest sama w sobie, — czarne czarnem, a białe białém zowiemy. Nie bez wielkiego tedy zalu, mciwy naiasnieiszy krolu, przichodzy nam słuhac uskarzania się y oskarzania nasz yle od tich, którzy, słusnie s prawem naszim da Bóg oyczyznie ziczliwem w. k. m. sławnym, świadecztwo y posiłek powinni dać. A oni oppressorami Rptey, skasczami sławy oyczistey, złupiesczami podatkow za wyniesieniem gory zasług nasz tituluią; boc te trzy winy, a trzy, unioszszy się człowieczeństwem, sami chczą bydz prawi, przi nas zostawu-

ią. Pozostawiwszy y my naprzód ynsze, do tei się prziidzie wprzod ozwac, która iest pospolita y wszistkych nas prawie dolega. Tak długie nie bez wielkiego utrapienia mieskanie, oczekiwaiącz zasług naszich, snadnie kazdy obaczić moze, iako z wielką cięskością to thu nasze wyscie w oyczizste kraie iest y biło; widzieliśmy bowiem iakie pokaranie na ludzie ubogie paść miało. I przetoz wolelibysmi tak długo pożądanich y obieczanih posiłkow z ostathnią zgubą swoią czekac, a niz za odwrotem naszim taki ciężar na oyczizne prziniеść, częstokroć znędzdzienie swoie przekladaiącz, przestrzogi dawaiącz, ze wienczey trwac nie mozem, protestatie cziniącz; chcąnc tym samem serca ludzkie do poratowania nasz zagrzać, — nicz nie pomogło. A my wszistkiego postradawszy do domu nie bez serdeczney załoscy udać ieśmy się musieli, zasług się upomniec. Wiemy, mciwy naiasnieiszy krolu, ze ten ciężar tak wielkiego zołnierza nie bez wielkiego zalu ludziom stanu wszelakiego iest, ale spolny nam z niemi ciężar spolnemi z niemi, spolny nam z niemi zal, bo lubośmy tho teraz zołnierzamy thu rodzic, ze tu powinne, tu chudoby nasze mamy, boleiemy nad ucisnioney oyczizny naszey boleściami: bo ieślysmy dla niei zdrowia, chudob naszych nie załowali, ieślysmy przesz te czasy bycia naszego w Moskwie o tho się starali, abysmy tilko slawe y kwithnaczą wydzieli, — iakoz nie mamy politowania miec nad iey uciskami? y przetoz gdyby iakie podobieństwo biło, ze bez kupy moglibyśmy bili wziącz zapłate albo długi (dawna tho mowa żołnierska), zawiodszy hudobę swą na służbę, miał gdzie konia rozsiodłac; obacziłby każdy, ze y w tei mierze zieczliwością swoią do ułathwienia oney y do wolnieyszego sposobiania się na zapłatę nam nikomubyśmi wprzod nie dali. Ale teraz złupionem a iako nie smarowno o zoldzie naszym obmyślaią snadz na dzien sądny zapłate by nam poiedinkowem odłozono. Wiemy co się za ynszych panow działo, wiemy co w postronnyh panstwah. Daley iuz nie postąpiemy — staniemi przi graniczah modestey. Tho tilko powiemy, ze bez nastąpienia posiłkow bez wsparcia niedostatkow naszich trwać nam nie podobna biła, pięc lat ustawicznie z nieprziacielem czinicz przi ynszych niedostatkah nie człowieczych to sił. Odlegleiszy zal y nie tak pospolity iest zatraczenia panstw Moskiewskych, ale u bacznih, ktorzy wienczey nieśmiertelne imie y oyczizny swey nad the doczesne dobra przekładaią, musi bydz większy. Dał bił Pan Bóg w ręcze tak poteżną monarhią, przed którą wszistkie sąsieczkie państwa drzały, pan iey koronowany pod nogi w. k. m. pana naszego mciwego podpadł, lud on zuhwały, s przirodzenia nam nieprziazny, krolewiczowi j. m. Wladisławowi poddaństwo przisięgą stwierdzone oddał; sława narodow naszych tam się puściła (gdzie łasky Bozey podobnośmy nie umieli szanowac, która wielka biła y dziwic się iey kazdy musi) gdzie y slonecze promienie swoie. Nieprziaciel po thym wział gorę, państwo odiskał, niesławę na korone wewlok, sąsiadom naszim nasz na posmieh podał, a nie którym bodai nie łup; przi nas, przi tak wielkych stratah, nicz wienczey iedno zal zostawił, ale nie masz przi kiem by większy iako przi nas, gdy tak wiele prac, tak wiele zgub, tak wiele nędze, tak wiele krwie przelania, tak wiele wystawionih mogił, braciey y czeladzi swey tak cięskiego wiezienia dla dostania y zatrzimania a mieiscza tamtego podięthych na pamięc sobie prziwodziem, które za iakiemsci niedbalstwem a nie dosić uczinionem po-

stanowieniu w ręcze nieprziacielskie się dostało. On mniema ze za męstwem swoym z nas się urąga y iescze czymsi gorszem grozi. Rahuiemy, się mciwy naiasnieiszy krolu, sobą, kto dał do bunthow a za thym y do straczenia tamtych kraiow przicinę? bo gdysz rozruhy albo z okrucieństwa przełozonyh albo z niezwyczainego wyciągania podatkow, albo z nieuszanowania obiwatelow, albo z rospusty y swey woley od zołnierstwa, albo z usczerpku praw, albo nie dotrzimania poprzisiezonego zawarcia od panow wscinaią, y tam coś s tego musiało nastąpić, co the tumulty a za thym y woyne wzniecziło. Ryczerstwo tedy stoleczne, maiącz się sami miedzi sobą postępki tesz starszych swoych uciązaiącz, nie mogą nicz takiego poslakować, czymby do nieprziazni tamtym ludziom, takze y starsi nasi pohob dali. Bo będącz, za oddaniem przisięgi y wiary krolewiczowi i. mci Wladislawowi, od nich na dotrzimanie mieiscza miasta stolecznego przeciw impostorow (?) wezwany, zycie nasze tak skromne y układne było, ze namnieysza priczina do niehecy się ym nie dała. Poczuwali się ich mci panowie starsi w powinności, zaraz swowoleństwo karzącz; trzimało y sposob towarzistwo zatrzimania zgody y przicziniania checi ludzkością y powolnością swoią. Swiatkiem nam musą bydz ludzie narodow tego, ieśli tu są iescze taczi, w iakiei dyscyplinie zołnierz tam zył. Alec y w. k. m. nasz mciwy pan mogł się o thym pod Smolenskiem nasłuhać, iz tedy nie od urzednikow, nie od zołnierza tamten zapał pohodzi, prziczyny onego skąd inąd szukać, y ta iest własna, ze postanowienie z Moskwą i. mci pana hethmania koronnego krolewicza i. mci Wladisława na czarstwo dac nie chciał, ale inakszem przedsięwzięciem złę woyne prowadzić chciał: zaraz nastąpili mieszaniny, zamki ięli odpadać; Lepunow o thym do i. mci pana referendarza Litewskiego, ktory był na mieisczu hethmańskiem, iawniec kilka razy pisał z Rezany oświathczaiącz się imieniem wszystkiego czarstwa, ze gdzie krolewicza i. mci Wladisława nie dadzą na panstwo, tedy wsziscy pomrzec gothowi y nasz znosić a w. k. m. za czara nie prziimować. My z stolicze posilaliśmy do w. k. m. y do mci panow senatorow, po wiele razy przestrzegaliśmy w. k. m. y senat y ukazowaliśmy tho cośmy z ludu narodu Moskiewskiego baczili, ze iako pretkiem daniem krolewicza i. mci na panstwo prętky koniec woyny uczinicz pokoy, sławe wieczną, dobro y pociehe wielka poziskać. Tak zaś zwloka y niedaniem k. i. m. trudnili y do wielkiei trudnoscy, szkody y ledwie kiedy powetowanego zalu prziść miało. Oswiathczaliśmy się thym P. Bogiem, w. k. m., senatem y wszystkiemi ludzmi, ze nie z nasz, ale s tych, ktorzyby się tak dobrą wielką sprawę niedaniem k. i. m. trudnili, wszistkiego złego prziczyną bidz miała; y chociaz nasze przestrogy, prozby y oswiathczania skutku w. k. m. nie odnieśli, a taką gromądą, iaka nasz w stoliczy biła, podobieństwa ze zadnego nie biło, dać odpor wielkiemu mnóstwu nieprziacielskiemu; iednak bacząacz tho, ze za wyściem naszem z stolicze, nastąpił by bił zaraz w tropy potęznie nieprziaciel pod Smolensk, y daley zamysłow swyh dopinał, za czym ohotnie hmy woleli to wszistko z sobą zastąpić y gdy pan Bóg pobłogosławił nam pierwszi srogi impeth nieprziacielsky nad mniemanie zrazić, często hmy przesz pisania y poselstwa nasze przikrzeli się w. k. m. prozbami naszemi, aby koniec tey woini prędziey czinicz racził a na zwłokę nie pusczał, za którą oprocz upatku nicz pociesznego upa-

trować się nie mogło. Tym czaszem a długo głodem, zimnem y z nieprziacielem bez wytchnienia biedzić się musieliśmi, ciesząc się nadzieią seymu anni 1611, aliści na seimie w constituty o krolewiczu i. mci Władisławie, którym się ta woyna uspokoic y za wsadzeniem prętkiem iego my za zapłate zoldu swego (s panstwa Moskiewskiego nam y sam narod tamethszy otuhę w tym dobrą czinił) otrzimac mogli, y zmianka nie uczyniona, ale zamisł w. k. m. y R-ptey declarowano, ze woyny Moskiewskiey w. k. m. y R-pta popierac ma. A na zapłatę długu zolnierzowi winnego na nową zapłathę pobor ieden uchwalono, s ktorego y kopy na połatanię nędzy y niedostatkow naszich do stolicze nie posłano. Jesly tedy takowym obmyślaniem biło namnieysze podobieństwo, nie dawszy krolewicza i. m. Moskwie za pana a wszistkę tamthe tak wielka monarhią podbic w poddanstwo do korony łatwie kazdy baczny rozsądzic może, ze dwu rzeczy biło iednę w. k. m. y R-pty uczinicz, albo krolewicza dać na panstwo, albo iesly mocza posiadac, a było liby podobieństwo porahowawszy siły y dostatky nasze z nieprziacielem, tedy miasto iednego poboru dziesięc biło uchwalić, y pothym tyle ile by potrzeba ukazowała: bo dobrze on zaczny hethman Jacub Frinulei, spitani czegoby napotrzebniey na woinę, powiedział: pieniędzy! drugie raz spitany, toż: pieniędzy; trzeci raz, — tosz: pieniędzy. A słusnie, bo one sam panem na świecie, a duszą woyny, onym zolnierz hołduie y zdrowie swoie najmuie, onym się y naysubtelnieiszy conciliarz pokloni, onym wszistkie brony by naitwarthszych twierdzy otworzone są. A ze w. k. m. y R-pta z oboiga tego nicz uczinicz nie chcieli, a nas iakoby na pewną smierć wydano, musiało ryczerstwo o sobie czuc y radzić, iakeby za taką dirrectią do ostatka nie zgineli. Racz w. k. m. y R-pta między sobą winnego szukać, kto tego prziczinią bił, ze królewicza nie dano. A iesly zgoda zaszła moczą Moskiewska ziemię osieść, ktoż w tym przeszkodził, ze tak slabe na seimie obmyślawanie się stało, a zathym w tak daleką zwłokie pusczono. Dlug wielki y na R-ptą ucisnienie wewlekly, sławę narodu naszego wszystkiego zniesiono y nieprziacielowi deptać dopusczono, ryczerstwo woyska stolecznogo y w takiem razie słabego obmyślawania, uwarzaiącz dobrze co za stratą stolicze nastąpic miało, a tho y confederatią podniosszy długo się na tamthim mieisczu y z wodzami swemi trzymało y nie pierwei s tamtego mieiscza ustąpili, az ie drugiei braciei swei ryczerstwu w. k. m. na dotrzimanie z ręku swych zdali. Przistępuiemy do trzeciey winy o pretensie większego zołdu naszego, na którey się nie zabawiemy. Jużeśmy my uczinili satisfactią ich mciam panom comissarzom o thym we Lwowie; nicz się tam nie pokazało, czegobyśmi się nie słusnie upominali. Prziznane są zasługi wszistkie od w. k. m. pana naszego mciwego przez i. mci pana staroste Trebowelskiego, mamy y teraz swierzy przikład braci naszei pułku i. mci pana starosty Uświaczkiego, którym tego nie potrączono w zasługi co w Moskwie brali. Mybyśmy tho mieli bydz nainiesczęśliwszy, ktorzyśmy dłuzey wytrzimali upalenie dnia y znoiu. Ale ktoby iescze nie wiedział tamtey iustificatiey naszey—strony podniesienia zołdu,— respons we Lwowie dany ich mciam panom comissarzom w posrodek w. m. naszich mciwyh panow przinosiemy: niechai ze w. k. m. nasz mciwy pan iuz takiem mowom wienczey mieiscza u siebie, które w ohide nasz

do w. k. m. pana naszego mciwego przywodzą, nasz winuiącz będącz sami winni; niechai nam nie skodzą na lascze w. k. m. pana naszego mciwego z swoiemi wywodami, iako skodzili do zatrzimania Moskwy swemi radami. Zyczliwość nasza krwią się oświathczila w. k. m., niech tesz ofiarowana łaska w zapłacie naszey od w. k. m. pana naszego mciwego nam będzie ukazana, o czo unizenie prosiemy.

Jozeph Cieklinsky marszałek imieniem woyska stolecznego.

74.

1613 г. Ноября 25. Довѣренность и инструкція столичнаго войска посламъ на сеймъ вальный.

Видя, что депутаты на сеймѣ и сеймикахъ съ единодушіемъ заботились о цѣлости рѣчи посполитой и спасенія этой «страдалицы», надѣются, что и впредь единодушіемъ они приведутъ ее въ тихое пристанище; послы отъ войска должны заявить сейму свои услуги; поблагодарить за заботы на сеймикахъ о вознагражденіи войска за его кровавыя заслуги; доказать предъ собраніемъ всей рѣчи посполитой невинность войска и несправедливость навѣтовъ на него, что послы имѣютъ выразить предъ сеймомъ дословно, какъ и королю; въ заключеніе выразить, что всякій долженъ приниматься только за то дѣло, которое знаетъ не по книгамъ только, и что на войнѣ должны управлять войсками гетманы, а не сановники.

Instructia na seim walny Warszawsky do izby poselskiey panom posłom dana we Lwowie dnia 25 Nowembris anno dni 1613.

Miłościwi panowie.

Ryczerstwo woyska stolecznego przy oddaniu zicZliwyh słuzb swych wszelakiego błogosławienstwa s pomiślnemi pociehami w. m. swym mciwym panom zaziwać zyczy, dziękuiącz przy thym w. m. swym mciwem panom za tho łaskawe staranie y obmyślawanie, które w. m. nasi mciwi panowie w zasłuzonym yh krwawych czinicie; bo acz zawsze, ale owszem teraz na thych przeszłych seimikah, znaczna się łaska w. m. naszich mciwyh panow pokazała, gdyście w. m. nasi mciwi panowie spolną zgodę iuz zapłathę nasze zawarli, nie daiącz mieysza, iako baczny, onym skargom, które chciały nas w ohidę wprowadzić do w. m. naszich mciwyh panow, na które ze na wielu seimikah przesz towarzistwo nasze niewinność swoię pokazuiącz ozwaliśmy sie,— i tu iest compendium totius nobilitatis regni — nie godzi się nam zamilczec, abyśmy nie mieli o sobie na zarzuty instructiey sprawy dać, a the pokazać, ktorego burzliwego zródła thę męthy na R-ptą wytoczili się. Nie chczemy nikogo tykać y prawie tesz słowa w omowie naszey będą, co y do krola i. mci pana naszego miłościwego; bo gdysz iedna rzecz, iednemi moze tesz słowi bydz sprawiona.

Naratio tymi słowy, iako y do króla i. mci, skąd się poczyna: „Nie bez wielkiego zalu przichodzi nam słuchać uskarzania y oskarzania nasz“ etc. etc. A konczi się dotąd: „nie dai ze w. k. m. nasz mciwy pan iuz takiem mową wienczei mieiscza“ etc. etc.

Conclusio. Nie czuiemy się tedy ni w czym mciwi panowie, a czym byśmy mieli oyczyznie, w czim k. i. m. w czym sławie swoiey bic nie prawi. Na rozsądek w tey mieyrze naywiększego nieprziaciela naszego puścili byśmy się, — czyste da P. Bóg y nie

zawiedzione sumnienie y przed Bogiem o tho mamy, bo wyrozumiec w. m. mogli, coby nasz niesławy, zalu, ucisku nabawilo, zwłoka, mciwi panowie, które na woynie zawsze iesth skodliwą, nie dotrzimanie przisięgi, na ktorą zawsze pomsta bywa z nieba, rady od tych ludzi pohodzącze, którem the sprawy bili nad rozum y poięcie, a taczy w błąd prowadzą, nad sili swoie, czego się wazili. Nie uczini mądrego senatora Coriola, (?) sprawnego hethmana Vegetius, rozsądnego iuristi Justinian, opatrznego gospodarza Columella; nie s xiąg samich woiuią, nie s xiąg sądzą, nie s xiąg radzą, nie s xiąg gospodaruią, — bo tacy wszisci blądzą. Za doświathczeniem tego ludzie dostaią, trzeba biegłość w tyh sprawah miec, któremi chczemy kierować; iest wyrok, albo ze tak rzekę, aphorism u muzikow, ze zaden o musice rozsątku dać nie może, iedno musik, a prawdziwy; bo nieuk, isz nie świadom stuk w naucze, iako o nich rozeznanie dacz może. Atoli wazili się cy nie tilko rozsądek o woinie dawac, ale y dirigować, sami nie skostowawszy woiny (bo nie tocz tho woina — bić się): buławę hetmanom wydzierali wynalaskami swemi, ludzi wielkich in toga armis radzi wywraczali, mieszaiącz się do tego, co nie ych professia. Ma kazdy zabaw pilnowac; porządnie urzędy, a przi nich rady musialiby iść; senator niechby uwazał, iesli tho słusnie albo nie słusnie prawo, ale postanowienie y obostrzenie onego niechby w prawie bieglim zostawił, senator niechby upatrzował, ieśli słusna albo nie słusna woina, ale directio woiny y wiele na nich ludzy potzeba hethmanom y ludziom wiadomem niehby zostawił. A snadniey y napiękniey rzeczi pliną, gdy ia tego pilnuie, tho odprawuie, co umiem, czegom wiadom, do tego ręku ani myśli nie przikładam; y za prawde: gdy się taczy naiduią, którzy nie wiadomemi są będącz, w te rzeczy się wdawaią, s których znaczną skodę może R-pta popaść: karaniaby tacy, a nie onego przisłowia godni, ktore on złothnik, co rostruhany na nogi, leie od sławnego malarza odniosł......

Credens panom posłom do izby poselskiey anno 1613.

Miłosciwi panowie.

Z urodzoney miłości swey przeciwko oycziznie widziemy tho, ze do tego wszistkie sili dowcipu, wszistkie rady swoie obraczacie, abyście R-pta, ktorąście czałą y nie naruszoną od oyczow wzieli, onesz potomstwu przesz ręcze takaz podali. I przetoz na tych przeszlih seimikah, coście iedno sposobow widzieli do porathowania schorzałey matki swey, onich zaziwacz chczecie: zgodą rzeczi rostą, zgodą stanowią się, zgodą zatrzimiwaią się. My widzącz zgodne w. m. naszich mciwyh panow, a co ynszego mozem sobie obieczowac — iedno ze ten okreth R-ptey naszey od gwałtownich sturmow y nawalności naruszoney w bezpiecznym porcie postawicie y burzliwe wały, które teraz na thę nawę zewsąd biią, o zgodę rostrączą się, co my widząc posiłamy towarzistwo nasze do w. m. naszich mciwih panow — nie zebyśmy bieżączym biegu dodacz chcieli, ale zeby za tak ziczliwe obmyslawanie w. mciom naszim mciwym panom podziękowali y zasługy the nasze zalecili, których łaskawie przesłuhawszy, zostaniecie w. m. nasemi mciwemi pany. Do których się mciwey łasky iako naipilniei oddawam. We Lwowie d. 25 Nowembris an. 1613.

W. M. naszich mciwyh panow zyczliwy słudzy Jozeph Cieklińsky marszałek imieniem woyska stołecznego.

75.

1613 г. — Просьба столичнаго войска къ королю.

Просятъ за старосту Хмѣльницкаго, который за короля и отчизну, будучи по рожденію и воспитанію человѣкомъ свободнымъ, томится въ неволѣ; такой патріотъ и герой не долженъ умирать въ тюрьмѣ. Ходатайствуютъ еще за Гарлинскаго, Калисскаго и Янковскаго, а также за референдарія в. к. Л., который, командуя полкомъ въ Москвѣ, не жалѣлъ для короля своего имущества,—просятъ поддержать его въ его потеряхъ.

Petita niektóre.

Naiasnieyszy mciwy krolu panie a panie nasz miłościwy.

Nie tilko my, którziśmi oczywistemi światkami bili y są przewaznih dzieł, wielkie odwagi i. m. pana starosty Chmielniczkiego, wspomniawszy na iego dzielność, westhnąc y zapłakac musiem, widząc odmianę szcześcia, a nn, w wolności urodziwszy się, w wolności schowawszy, w wolności zywszy, teraz dla pana, dla oyczyzny w cięskiey niewoli wzdyha, a w takiem utrapieniu wszistkich prawie nasz o ratunek prosi, ale y ci ktorzi go mało znawszy, tilko o iego wielkiey miłości przeciwko oyczyznie słyszącz, o iego wyniosłych cznotach, supplicuią o wyswobodzenie iego do w. k. m. pana naszego miłościwego, pomagamy y my..... nie dopusczai miłościwy naiasnieiszy krolu tym w turmie umrzec, ktorży zawsze gothowi w polu zdrowie za w. k. m. położić. O inszych supplikuiem w. k. m. abi staranie biło, a zwłacza o i. m. panu Karlinskiem, człowieku wielcze zasłuzonem w. k. m.; o wybawienie pana Jackowskiego teraz świezo s postrzalem na . . . . . wziętego y o ynszych. Bylybyśmy tesz nie wdzięczni, żebyśmi starszych naszich zasług przepomniec mieli, a za niemi, iesli tesz co mogą, prozbami naszemi nie wstawili się. Imc pan referendarz Litewski iak dawno y iakie posługi oddawa w. k. m. panu naszemu mciwemu lepiei iest wiadomo, a nizli nam. Teraz świezo odwaznie regiment trzimaiącz w Moskwie, nie tilko maiętność, ale y zdrowie swoie sadził na nie, uwiedzionego nieprziaciela czelznaiącz; — stąd nagrody, stąd wysługi spodziewać się, i przetoż swoiey własnei maiętności y wysługi dla sławy w. k. m. nie załował. Teraz, iako wiemy, co iescze biło trohę zostało maiethności nieprziaciel posiadł, drugie dluzniczy odieli. Zbior i. mci dawny nad wszelaką słusność y prziczinę od tych, od ktorych by miał mieć obronę, pobrany. Prosiemy tedy w. k. m. pana naszego mciwego, aby na zasługi onego maiącz wzgląd, pańską swą laskę onego mciwie poddzwignąc racził. Niech wiedzą, ze straty nasze dobrze się obraczaią, gdy kto co wazy dla oyczizny, gdy co kto wazy dla w. k. m.

Pan Kaliski z woiska naszego miał swe zaleczenie męstwa iuz po dwa seymy od woiska y od regimentarzow woyskowych. Y teraz prosi za niem woisko, aby w. k. m. przikładem sławney pamieci pierwszych swych antecessorów panow naszich, którzy zadnei cznothy nie oddarowaney nie chcieli zostawić, nobilitatia iemu y braciey iego, ktorzy pospolu..... aby biła conferowana.

Jozeph (Cieklińśki marszałek imieniem) woiska stołecznego.

76.

1613 г. Декабря 8. Письмо короля къ столичному войску.

Совѣтуетъ не предпринимать никакихъ рѣшеній и совѣщаній дотолѣ, пока не прiѣдутъ къ войску послы отъ сейма, такъ какъ заявленія и просьбы пословъ отъ войска слѣдуетъ представить вниманію всего сейма;—съ этою цѣлію король посылаетъ къ войску коморника Мадалинскаго.

Listh od krola i. mci..... z Warszawy.

Zigmunth III z łasky Bozey król polsky etc.

Urodzeni, slahethni wiernie nam mili. Stawiwszy się tu .... dniah towarzistwo wier. wasz, przełozili nam tho przi ... stanow wszistkych koronnyh, co sobie mieli od wier. was. zleczone.

Isz iednak na samym prawie seyma początku poselstwo swe odprawowali, powszehney tho stanom wszistkich co przinieśli podpaść musiało deliberatii, — podług ktorey iz nie tilko od prawa towarzistwu wier. waszych nie mieskanie wyprawione ządami wier. waszey y themu gwoli urodzonego Mikolaia Madalińskiego, komornika naszego, pospiesnie s tym pisaniem do wier. waszich posiłamy, abyście dotąd, poki posłowie z seimu nąznaczeni do wier. waszey nie przibędą, nicz takiego w teraznieiszych swych deliberatiah przed się nie brali, coby iako sławie nabytei wier. waszyh, tak dobremu wszistkiey R-ptey a tym wienczei affectatiom wier. waszih przeciwko bydz miało; w czim nie tilko nam rzecz wdzięczna y powolania swego cznego godna wier. waszei uczinicie, ale tesz y wszistkie stany nie lada iako do tego przihęcicie się, aby wier. wasza w słusnyh swyh affectiah nie odwłoczną mieliście .... Za thym zyczemi wier. waszei dobrego zdrowia. Dan z Warszawy die VIII mięcząncza ..... roku MDCXIII panowania krolestw naszich polskiego XXVI, sweczkiego XX.

Sigismundus Rex.

77.

1613 г. — Письмо короля къ столичному войску.

Посылая къ войску Олесницкаго, Яна Замойскаго, Глинку и Францкевича, какъ делегатовъ отъ сейма, съ инструкціями, король приглашаетъ рыцарей съ довѣріемъ выслушать и принять то, что послы имъ объявятъ.

List od króla i. mci z ich mciami pany poslany w pewnih postulatah z Warszawy przyniesiony do woiska.

Zigmunth III z łasky Bozey król polsky, wielkie xiąze Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieczkie, Zmuczkie, Inflanthskie, Swecki, Gothski, Wandalsky etc. dziedziczny król.

Urodzeni slahethni wiernie nam mili. Jadą do wier. waszey w poszelstwie od nasz y stanow wszistkich koronnych urodzony Mikolai Olesniczki Radomsky, Jan Zamoisky

Chełmsky, straznik koronny, castellanowie Jan Glinka y Jan Francskiewicz powagą ninieiszego seimu na tho obrany y naznaczeny; ci wier. waszei podług instructiey sobie daney przełożą tho imieniem naszim y wszistkich stanow, co w poruczeniu maią. Ktorem wiernosc wasza zupełną wiarę dawszy y onich tak iako przistoy powazywszy, skłonicie się do tego hętnie, czego w tak cięskiem razie swym utrapiona Rpta po w. w. potrzebuie y co przirodzony a powinny wier. waszey afect ku niey y cznie ryczerskie powolanie po wiernosci w. wyciąga. O czo wier. w. pilnie ządamy, ofiaruiącz przi tym wier. w. ..... pańską. Dan w Warszawie d. roku MDCXIII panowania naszego polskiego XXVI, Sweckiego XX.

Sigismundus Rex.

78.

1613 г. Декабря 21. Отвѣтъ столичнаго войска королю.

Увѣренные въ милости короля и выражая ему вѣрноподданническія чувства, рыцари заявляютъ, что они взяли по 30 золотыхъ, согласно съ постановленіемъ въ Гродкѣ, съ тѣмъ, чтобы военная челядь не таскалась и не дѣлались людямъ обиды. Когда эти деньги вышли, то рыцари спрашивали у короля и на сеймикахъ, чѣмъ имъ жить: «войско не можетъ питаться вѣтромъ». Нѣкоторые сеймики разрѣшили взять на кормъ изъ той же суммы; другіе ровно ничего не отвѣчали; рыцари спрашивали о томъ у короля и рѣчи посполитой; но имъ велѣли питаться снѣгомъ. Кормиться отъ постоевъ войску не удобно: отъ этого упала бы дисциплина и страдали бы шляхетскія имѣнія. Рыцари готовы служить отечеству противъ враговъ, которые вторгаются въ предѣлы страны, но имъ больно, что гнусное убійство не наказано, не смотря на ихъ просьбы, такъ что они сами должны искать средствъ къ мщенію.

Respons i. k. mci od woyska.

Naiasnieyszy mciwy krolu panie a panie nasz mciwy.

.... Z wielkiem unizeniem wskazaniu w. k. m. pana naszego miłosciwego przesłuhawszy o nich, iako ludzi wielkih ze wszelaką wdziecznoscią, iako się godziło, prziiąwszy, bez omieskania ustny respons daliśmy, będącz pewni tego po mciwey łascze w. k. m. pana naszego mciwego, ze tho od nas wszistko mciwie prziiawszy, nam y do koncza mciwem panem stawic się będziesz racził. Oddaiącz się y s poddanstwem swoym pod nogi maiestatu w. k. m. pana naszego mciwego, dlugiego a szczesliwego panowania przy dobrym zdrowiu w. k. m. panu naszemu mciwemu zaziwac zyczem, unizone podziękowanie czyniącz za tho mciwe obmyslowanie y staranie zaplaty naszey w. k. m. panu naszemu mciwemu. Dan we Lwowie 21 Decembris an. 1613.

Punct tego poselstwa od ich mciow panow posłow podany.

Abyśmy.... pieniadzah, ktoreśmy iescze z obozu pod Grotkiem zgromadzaiącz się po złothych 30 karmowych wzieli.... Februari z targu die czekali.

Na tho poselstwo respons woyskowy.

1 Punkt. Ze nie widząc iakobyśmi o czym nasz ich mc. pp. comissarze prosili, prze tak cięskie wyciągania ziwności folgę uczinicz chcieli, wzieliśmy za opowiedzeniem się ich m. pp. na ziwność na niedziel trzinascie po trzidziestu złothyh tym samem, ze czeladz przi rotah nie włocząćz się zostac mo-

gła, niezmierne wyciaganie mogly ustac które za przikrem następowaniem nastąpić musiały y inszem krziwdom zabiezec się themu mogło. Te gdy wysły, pitaliśmy po seimikah, pytaliśmy y u k. i. m. iako nam każą zyc, gdysz trudno wiatrem, zołnierz czekaiącz zapłaty, mogł zyc; z niektoryh seimikow ną czasz pewny pozwolono s tey ze summy iescze wziac sobie na strawę, drudzy nicz dirrecte nam na tho nie odpowiedzieli własnie iako y z seimu; my k. i. m. prosili y R-ptą o resolutią, iako zyc, a oni sniegiem, ktorego teraz po dostatku, każą nam zyc. Nie wiem ci mciwi panowie, cobyście w. m., gdy nasz bili zastali w kupie, tym poselstwem sprawili. Tho zeby zolnierz musiał s przistawstw zyc, swowolenstwo znowu miedzi czeladzią zamnoziło się, na ludzie tak znędnione ostathna nędza musiała by biła paść, słabeczkie maiętności przesz the przeiezdzania wolne by bili nie zostawali; pobory, ktore, iako mamy nie pohybną nadzieie, ze zadną miarą wybierane bydźby nie mogły; nie sobiec my folguiącz to wzieliśmy, bo my y swym się dobrze do tego przikladamy, ale Rptey, ale ich mciam..... ludziom ubogiem..........

3. Assecuratią iz baczemy taką bydz sobie potrzebną.... nie wathpiemi nicz w lascze i. k. m. pana naszego mciwego, nie wathpiemy nicz w heci w. mciow naszich mciwyh panow,.... musym przegrosky y przestrogi niektóryh ludzy na dobrym.... mieć y niektore protestatie, ktore w niewinnosci ná starsze.... y towarzistwo uczininono· Sprawiedliwosc u nasz kazdemu, uczyniemy ią teraz, nie potrzeba nam pothym trudnosci zadawać. Nie chczemy tesz zadnich praw, na ktoreh się swobody nasze funduią, podnosić, — nie day tego Boze, ale constitutie the' znieść, ktora własnie iest uczyniona przed zaciągem Moskiewskiem (acz y ta moze bydz tak moderowana ze pro hac vice) ynsze puncta w oney nie baczemy, zeby miały co uwłoczic prawu pospolitemu, a nasze bezpieczeństwo dobrze obwaruie.

4 Widzącz takie niebespieczenstwo y bez odporu zadnego na the tu kraie nieprziaciel naiazdy czini, nie zaniehaliśmy zieczliwości zwykłey naszey onym oswiathczić pewną częscią woyska, onem ratunek obmyśliwszy, o czem iuzesmy dali znac k. i. m. panu naszemu mciwemu ...... kilka razy zal swoy, mord haniebny przekładaly k. i. m. panu naszemu mciwemu s teh zaboiczów ządaiącz..... zwłoczono nam, nie chciano mandatow wydac.... y sukamy takich sposobow, iakoby zęmsta stanoła tey niewinney krwie. Teraz ze się zahamowały kupić.... względem mordu, ani tego wiezienia, w ktorym tam.......... iescze trzimaią nad prawo y wszistkie słuszność, względem które woysko odniosło przesz niewydania ziwności tak z miasta, tak pobliszych dzierzaw; o krew wolno tho powinnem się dać iednac, przi woysku zal, despect y krziwda nielza iedno przi declaratij stac.

79.

1613 г. — Письмо столичнаго войска къ королю.

Упрекають короля въ томъ, что просьбы ихъ не исполняются, желанія не выслушиваются, а неоднократно повергнутыя предъ королемъ жалобы на страданія рыцарей—обращаются въ посмѣшище. Рыцари не могутъ успокоиться до тѣхъ поръ, пока не отмстятъ за свои обиды, и просятъ короля не оставлять безъ наказанія жестокость и убійства. О Познанскомъ дѣлѣ рыцари подъ секретомъ сообщаютъ королю, что его канцелярія подкуплена и что самъ онъ долженъ безотлагательно учинить справедливую расправу.

Lyst do krola i. mci w sprawie Poznanskiey *).

Naiasnieyszy mciwy krolu panie panie nas miłościwy.

Prozby nasze nigdy skuteczne nie bywaią u w. k. m. pana naszego mciwego, bo wspomniawszy sobie o wszistkie natwardsze żądania, nigdy wysluhane nie ¡biły. Tak czestokroc przesz pisania, przesz towarzistwo nasze okruthny mord towarzistwa naszego niezmierną załość woyska wszistkiego a wiernych poddanich w. k. m. pana naszego miłosciwego biła przed maiestat w. k. m. przniesiona: igrziskiem się komuz zdała, nam się serdecznem zalem zawsze cziniła. Nie mozemy sobie, miłłosciwy naiasnieyszy krolu, siedząсz, mowiącz, nicz w smak sobie brac, poki albo przesz sprawiedliwość swietą, o ktorąśmy tak czesto czolem bili, dosic stanie, albo przi owei declaratiey naszey stanąwszy (ktorei nie chcą drudzy zrozumiec) z niesłihanego tyranstwa, czegobyśmy sobie nie zicili, pomstę wziącz..... my unizenie y teraz padamy przed maiestatem w. k. m., aby niesłyhanego takiego okrucienstwa bez karania w. k. m. w panstwie swym nie cierpiał, gdysz od przełozonych krwie nie winnei zawsze Bóg zwikł przesz pomstę wyciągac. Niech tu iuz idą przivilego, bo pilna sprawiedliwość. Ale mamy cos poszepnącz do uha w. k. m. pana naszego miłosciwego: secretarze od Poznan, abo dai niecancellarią przedarowani; na w. k. m. pana naszego mciwego przihodzi czinienie sprawiedliwości, ale ta sprawa zwłoki nie cierpi. Wierność poddanstwa przi tem oddawszy do mciwey łasky w. k. m. pana naszego miłosciwego nie smiertelnei slawy z długo wiecznim zdrowiem w. k. m. panu naszemu mciwemu zaziwac zyczemy.

*) См. выше № 56 стр. 187.

80.

1613 г. Декабря 21. Отвѣтъ короля столичному войску.

Король благосклонно принимаетъ поздравленія и благожеланія войска; онъ заявилъ и предъ рыцарями и предъ всѣмъ народомъ усердіе въ изысканіи надлежащаго вознагражденія войску, о чемъ свидѣтельствуютъ и прежніе сеймы и нынѣшній, который затѣмъ и собранъ, чтобы удовлетворить рыцарей и успокоить отечество; король предпринялъ походъ въ Москву—съ цѣлью защитить отечество отъ непріятельскаго вторженія, но безъ послѣдствій, къ стыду и безславію отечества: не только не поддержали королевича въ непріятельской землѣ, но еще вторглись въ сердце отчизны. Хотя подати, установленные на сеймѣ 1611 г. могли кому либо показатьсл малыми, все таки не слѣдовало сомнѣваться въ добромъ желаніи сенаторовъ—поддерживать войско въ предпринятомъ дѣлѣ; въ чемъ согласны съ королелъ и всѣ станы, которымъ принадлежитъ право разсуждать о веденіи войны. Чтобы уплатить рыцарямъ, король и сеймъ рѣшились сдѣлать новые поборы и, безъ сомнѣнія, рыцари уже получили плату отъ комиссаровъ. Къ освобожденію Хмѣльницкаго и другихъ король прилагаетъ всѣ мѣры и всѣ стараніе.

Od k. i. m. respons do woyska posłom urodzonem Wictorzinowi Sciborowi, Samuelowi Maskiewiczowi, Piotrowi Białaczewskiemu, Wawrzinczowi Paryszewskiemu w Warszawie dnia 21 miesiącza Grudnia roku panskiego 1613.

Wier. waszey poselstwa s powinszowaniem szczesliwego y fortunnego panowania oddane, ktore pp. posłowie do k. i. m. imieniem woyska stolecznego donoszą, wdziecznie i. k. m. pan nasz mciwy przijmować raczy etc. Kilkokroc oswiathczac racził i. k. m. nie tilko ryczerstwu tamtemu, ale y wszistkiem obywatelom koronnym starانie swoie w obmyslaniu słusnei y przistoynei woysku tamthemu zapłathy; wyswiathczic mogą przeszle seymy, ktore gwoli temu naywięczey składane były, wyswiathcza y teraznieyszy, ktory y krotky i pretky tei samei sprawie iest od i. k. m. złozony, aby y Rpta od tego ciezaru iuz kiedykolwiek uwolniona bydz kiedy mogła, y to tam ryczerstwo słusną y sprawiedliwie od wszech stanow uznaną zapłatą rozwiedzione biło, w czym ze nie zesło nicz na heci i. k. m., w nie małem tho iest podziwieniu u i. k. mci, ze instructie w tey mierze podane, (ktoremi iako sie co prowadziło, iako tractati s comissarzami zawarte, iako pretensiei słusnosc ukazać się tho musiało) urazaią y w przeciwne rozumienie przihodzą, y rady się z senatu saczuią, y rozsatky w rzeczah Rptey wszistkiey, a nie osobom particularnem należącze czinią. Biła zawsze u polakow maiestas principum prawem ordinowana, ze miedzy nią a obiwatelmy, miedzy urzedniky a priwathnemi ludzmi rozność zostawała, ze ani ten rządził y roskazował, co słuhac bił powinien, ani ten sądził y rządził, ktoremu rzeczy postanowione wikoniwac nie nalezało. Odkrił iusz i. k. m. przed wszistkiemi stany intentią swoię przed się wziętey expeditiey Moskiewskiey, pokazał, ze dla bespieczenstwa wszistkiey Rptey, aby nieprziaciel nie bił do panstw i. k. m. wprowadzony . . . Co ze skutku swego nie wzieło ze . . . s chanbą y niesławą narodu naszego odbiezane . . . z nieprziacielskiey ziemie z krolewiczem i. mcią postep (uczinic) nie tilko nie chciano, ale w ten ze czasz in viscera oyczizny. y potomny wiek sądzic będzie y teraznіey-

szy baczy. . . ; nie praw kto tak cięskiego a nie słyhanego ucisku przeciwko. . . , komu zda ze male podatky na seimie anno 1611 od Rptey postanowione były; nie godziło się iednak powąthpiwac dalszey stanow checi, ktore pozwoliwszy tey woiny poparcie, nie zaniechali by bili o thym zamisliwac, aby woyska i. k. m. w niedostatkah swyh sparthe były y sława narodow naszych, ktorey wszistek swiath prawie pełen bił, tak marnie o ziemie uderzona nie była. Lecz o thym wszistkiem nie zda sie i. k. m., nie zda senatowi w wielkiey (liczbie) przi boku i. k. m. będączemu rozwodzic. Uznana ta sprawa od wszistkiey R. ptey stanow, ktorym własnie censura y iudicium, według dawnych oyczizny praw y zwyczaiow, takowyh rzeczy nalezy, ktorych y woyny uhwalac y one nie s czudzego rozumienia, ale według tego, iako bracia byc aere et commodo reipublicae zawierac iest własna powinnosc. Co się zapłathy ryczerstwa tamtego dotycze, kiedy pierwsza seimowa o zasługah ryczerstwa decisia nad prawo y zwyczaie w powa(gi mieć nie) mogła, kiedy sprawiedliwość Rptey, dowody y rady comissarzow seimowych mieisca nie miały,— skłonili się . . . dowodem i. k. m. wszistkie stany do tego, ze ciesko sobie czyniącz, (maiącz wzglad) na pokoy pospolity y spulne dobro, nizli na iakie bespieczenstwo . . . patrządz, nowe pozwolili podatky, aby według słusnosci dosic uczinicz tym pozostałym, ktore zapłaty potrzebuią pułkom. Nie wąthpi i. k. m., ze tho ryczerstwo odebrało od naznaczonych przesz seim comissarzow uhwaloną y obmysloną pracą, powsciągnie affectow swoych y spokoinie sie (do domow) swych roziehawszy, y tak zaziwac będzie swobod y wolnosci, . . . iako ie starozithne okreslili prawa y zwyczaię oycziste. O czo tesz i. k. m. z senatem swym pilnie, iako ych ządac y napominac raczy.—O wyswobodzenie tak urodzonego starosty Chmielniczkiego, iako y inszych, ktorzy przi niem dotrzimiwaiącz y w wielkich niedostatkah y mało co słyhanem głodzie mieiscza sobie powierzonego dla sławy Rptey y narodow naszich w cięskie przisły wiezienie, czinicz raczy i. k. m. pilne staranie, y nicz nie wąthpi, ze da Pan Bóg za temi, ktoryh zaziwa srotkami, pozadanego priidzie koncza.

Posługi urodzonego referendarza wiel. x. Litt. miec raczy i. k. m. na dobrey pamieci y one w okaziah sie podaiączyh łaską y szczodrobliwoscią panską nagradzac chcze. Nobilitatie imieniem woyska, o ktore prozba do i. k. m. wnoszona biła, na ynszy czasz odłozic przisżło, poniewasz na seimie teraznieyszym zadne constitutie, bez ktoryh by w tey mierze bydz nie mogło, pisanie nie byli etc.

ПРИЛОЖЕНІЕ.

Историческое извѣстіе о іерархіи Могилевской до 1845 года [1]).

Отъ учрежденія въ 1104-мъ году Полоцкой епархіи, 500 лѣтъ управляема она была православными архіереями, и вся нынѣшняя Могилевская губернія принадлежала къ Полоцкой епархіи; когда же въ 1595 году Полоцкій архіепископъ Германъ Загорскій передался къ уніи; то съ того времени Могилевская губернія отдѣлилась отъ Полоцкой епархіи, и по дѣламъ духовнымъ относилась къ Малороссійскимъ православнымъ архіереямъ; а между тѣмъ, какъ духовенство, такъ и всѣ сословія свѣтскія просили тогдашняго польскаго короля Сигизмунда III дозволить имъ избрать себѣ православнаго епископа; но Сигизмундъ, будучи великій гонитель благочестія и защитникъ уніи, не дозволялъ православнымъ избирать себѣ епископовъ своихъ, во всю жизнь свою до 1632 года. По смерти короля Сигизмунда, за введеніе уніи происходили въ народѣ возмущенія; а отъ Запорожскихъ казаковъ послѣдовали неоднократныя войны; почему въ 1632 году на Варшавскомъ конфедерацiйномъ избирательномъ сеймѣ короля Владислава IV Сигизмундовича, какъ въ другія епархіи, захваченныя уніатами, для оставшихся въ православіи многимъ еще числомъ дворянъ и гражданъ дозволено избрать благочестивыхъ епископовъ; такъ и въ Полоцкой епархіи опредѣлено быть двумъ архіереямъ, Полоцкому уніатскому и Могилевскому православному и каѳедру свою имѣть въ городѣ Могилевѣ. Сіе-то есть первоначальное основаніе особливой Могилевской епархіи, бывшей прежде частью Полоцкой, и изъ всѣхъ епархій благочестивыхъ, бывшихъ въ Польшѣ, пребывшей непоколебимо во благочестіи.

Епископы Могилевскіе православные:

1. Епископъ Могилевскій Іосифъ I Бобриковичъ, во исполненіе Варшавскаго конфедерацiйнаго сейма опредѣленія и по силѣ примирительныхъ пунктовъ,

1) Извѣстіе это, равно какъ и печатаемое ниже «Историческое свѣдѣніе о Могилево-Братскомъ монастырѣ», неизвѣстно кѣмъ составлены и помѣщены въ рукописи игумена Ореста въ видѣ приложенія.

избранъ шляхетствомъ грековосточнаго исповѣданія въ Вильнѣ изъ игуменовъ и ректоровъ Виленскаго братскаго благочестиваго Св. Духа монастыря въ 1632 году. Привилегіею отъ польскаго короля Владислава IV Сигизмундовича утвержденъ на сеймѣ коронаціонномъ въ 1633 году марта 14 дня, съ оставленіемъ при немъ Виленскаго монастыря. Скончался 1635 года въ Вильнѣ и апрѣля 9 тогожъ года погребенъ Кіевскимъ митрополитомъ Петромъ Могилою въ Вильнѣ.

2. Епископъ Сильвестръ I Коссовъ, родомъ изъ Литвы, Витебскаго воеводства, избранъ въ епископа изъ префектовъ Кіевской Академіи и привилегіею отъ польскаго короля Владислава IV утвержденъ 1635 года, и тогожъ года хиротонисанъ во епископа Могилевскаго; а 1647 года изъ Могилева переведенъ въ Кіевъ на Кіевскую митрополію.

3. Епископъ Игнатій Оксеновичъ Старушичъ хиротонисанъ 1650 года въ іюлѣ изъ ректоровъ Кіевской Академіи, но вскорѣ скончался; а потому и въ каталогахъ между архіереями Могилевскими не поставленъ.

4. Епископъ Іосифъ II Кононовичъ Горбацкій, изъ игуменовъ Кіевскаго Золото-верхо-Михайловскаго монастыря и ректоровъ Академіи Кіевской, хиротонисанъ еще при жизни митрополита Кіевскаго Сильвестра Коссова во епископа Могилевскаго; а привилегіею отъ короля польскаго Яна Казиміра утвержденъ 1650 года мая 2 дня, но когда и гдѣ оный епископъ Горбацкій скончался, неизвѣстно.

5. Епископъ Меѳодій хиротонисанъ около 1655 года; онъ былъ Могилевскимъ епископомъ и блюстителемъ Кіевской митрополіи по смерти митрополита Кіевскаго Діонисія Балабана.

6. Епископъ Іоакимъ Діаконовичъ. Какъ Могилевъ въ 1654 году пришелъ во власть Россійскаго царя и великаго князя Алексѣя Михайловича, и былъ подъ державою его до 1661 года; то въ сіе время, какъ можно видѣть въ спискахъ архіереевъ россійскихъ, воспоминаются два епископы, бывшіе на Могилевской каѳедрѣ: одинъ Меѳодій, Могилевскій епископъ, бывшій на Московскомъ соборѣ, который подписался подъ соборнымъ опредѣленіемъ о низложеніи Московскаго патріарха Никона; другій Могилевскій епископъ Іоакимъ Діаконовичъ, такъ же на ономъ соборѣ находился и подъ тѣмъ же соборнымъ опредѣленіемъ подписался, но гдѣ и когда сей архіерей Іоакимъ Діаконовичъ скончался, неизвѣстно.

7. Епископъ Іосифъ III Нелюбовичъ-Тукальскій изъ архимандритовъ Лещинскаго монастыря избранъ въ епископа Могилевскаго и привилегіею отъ польскаго короля Яна Казиміра утвержденъ 1661 года августа 3 дня съ оставленіемъ при немъ монастыря Лещинскаго. Въ 1663 году переведенъ изъ Могилева на митрополію Кіевскую, получилъ мѣсто митрополита Кіевскаго Діонисія Балабана. По возведеніи его въ санъ митрополита, Могилевскою епархіею опять управлялъ епископъ Меѳодій до 1668 года. Хотя же Іосифъ Тукальскій избранъ и возведенъ на митрополію Кіевскую духовенствомъ и казаками; но правленіе сего святителя ознаменовано было бѣдствіями. Онъ гонимъ былъ уніатами. Гетманъ малороссійскихъ казаковъ Тетеря, покровитель-

ствовавшій епископу Перемышльскому Антонію Винницкому, провозгласилъ Антонія митрополитомъ Кіевскимъ; не смотря на то, что Іосифъ Тукальскій имѣлъ уже сіе достоинство. Оттого возникла распря между гетманомъ и подвластными его казаками. Гетманъ прибѣгнулъ къ польскому королю, и митрополитъ Іосифъ Тукальскій, якобы главный виновникъ неповиновенія гетману казаковъ, былъ схваченъ поляками, отвезенъ въ Польшу и заключенъ въ Маріенбургѣ, крѣпости Польской Пруссіи, гдѣ два года содержался подъ строгимъ карауломъ, вмѣстѣ съ гетманомъ Малороссійскимъ Юріемъ Богдановичемъ Хмѣльницкимъ. Въ продолженіе сихъ двухъ лѣтъ, Кіевскою митрополіею управлялъ Перемышльскій епископъ Антоній Винницкій. Въ 1667 году митрополитъ Іосифъ Тукальскій освобожденъ изъ заточенія и находился въ Вильнѣ; и когда опять велѣно было взять его и казнить, онъ тайно уѣхалъ изъ Вильны и пріѣхалъ въ Могилевъ, при епископѣ Могилевскомъ Меѳодіѣ, гдѣ прожилъ чрезъ всю зиму. По прошествіи зимы, весною отправился изъ Могилева рѣкою Днѣпромъ въ Кіевъ, гдѣ пребывши въ Братскомъ монастырѣ тайно, не болѣе одной четверти часа, отправился въ городъ Чигиринъ, столицу Малороссійскихъ гетмановъ, гдѣ тогда начальствовалъ гетманъ Петръ Дорошенко. Митрополитъ Іосифъ зналъ сего гетмана, когда еще онъ служилъ подъ знаменами гетмана Тетери, надѣялся на покровительство его, и не обманулся. Между тѣмъ духовенство кіевское и казаки лѣвой стороны Днѣпра не хотѣли признавать Іосифа Тукальскаго митрополитомъ Кіевскимъ. Первымъ недоброжелателемъ его былъ и Могилевскій епископъ Меѳодій, пріѣхавшій изъ Могилева въ Малороссію дѣйствовать противъ митрополита Іосифа для собственныхъ своихъ выгодъ. Вскорѣ возникъ бунтъ въ Малороссіи. Епископъ Меѳодій вооружилъ всѣ сословія противъ гетмана запорожскихъ казаковъ Брюховецкаго, который находился въ то время въ Нѣжинѣ, за что по повелѣнію гетмана Дорошенка Меѳодій взятъ былъ генеральнымъ есауломъ Многогрѣшнымъ и отправленъ въ Черниговъ, гдѣ содержался четыре недѣли подъ крѣпкимъ карауломъ; оттуда перевели его въ Седнево, гдѣ оставался онъ съ мѣсяцъ. Изъ Седнева вытребовали архіерея Меѳодія въ лагерь Дорошенковъ къ митрополиту Іосифу Тукальскому, который за оказанное Меѳодіемъ недоброжелательство Заднѣпрскому гетману Брюховецкому, лишивъ Меѳодія архіерейскаго сана, отослалъ въ Чигиринскій, потомъ въ Уманскій монастырь. Отсюда Меѳодій, подкупивъ монаховъ, бѣжалъ ночью, явился въ Кіевъ; но въ Кіевѣ былъ схваченъ по приказанію боярина и воеводы Петра Васильевича Шереметева, отправленъ въ Москву и тамъ въ Новоспасскомъ монастырѣ подъ стражею кончилъ жизнь свою. По сему случаю власть митрополита Іосифа Тукальскаго возвысилась посредствомъ гетмана Дорошенка. Константинопольскій патріархъ Меѳодій прислалъ ему 1668 года благословенную грамоту на Кіевскую митрополію и освященный сакосъ, наименовавъ его ексархомъ Константинопольскаго престола: съ того времени духовенство Кіевское начало относиться къ митрополиту Іосифу Тукальскому, въ городѣ Чигиринѣ проживавшему до 1676 года. Проживши въ Чигиринѣ около десяти лѣтъ, митрополитъ въ монастырѣ Чигиринскомъ Троицкомъ 1676 года іюля 26 дня скончался и погребенъ въ городѣ Лубнахъ.

8. Епископъ Ѳеодосій Василевичъ, изъ архимандритовъ Слуцкаго монастыря, хиротонисанъ 1669 года; привилегію получилъ отъ короля Михаила Корыбута Вишневецкаго въ 1672 году апрѣля 20 дня съ оставленіемъ при немъ Слуцкаго монастыря. Въ королевской привилегіи онъ именованъ, какъ и прочіе до него бывшіе епископы, Мстиславскимъ, Оршанскимъ и Могилевскимъ; но въ подтвердительной привилегіи, пожалованной ему отъ короля Іоанна Собѣсскаго въ 1675 году, титулованъ онъ и Бѣлорусскимъ; вслѣдствіе того, и въ трактатѣ вѣчнаго мира, въ 1686 году заключенномъ между Польшею и Россіею, епархія Могилевская именована Бѣлорускою. Сей епископъ скончался въ Полѣсьѣ, въ городѣ Люблинѣ 11 марта 1678 года и погребенъ въ Дятловичахъ митрополитомъ греческимъ Макаріемъ Лигаридомъ. На погребеніи его говорилъ проповѣдь Святый Димитрій митрополитъ Ростовскій, бывшій тогда іеромонахомъ и проповѣдникомъ въ Слуцкомъ монастырѣ.

9. Епископъ Серапіонъ Полховскій, изъ архимандритовъ Слуцкаго монастыря, привилегію на Могилевское епископство получилъ отъ польскаго короля Августа II курфирста Саксонскаго въ 1697 году сентября 30 дня. Онъ именовался епископомъ Могилевскимъ, намѣстникомъ митрополіи Кіевской и ексаршеской Святѣйшаго апостольскаго трона Константинопольскаго. Прибылъ въ Могилевъ 1699 года въ декабрѣ мѣсяцѣ; при въѣздѣ въ городъ встрѣченъ былъ духовенствомъ могилевскимъ въ облаченіяхъ церковныхъ и съ хоругвями церковными могилевскими магистратскими чиновниками, купечествомъ и всѣмъ градскимъ обществомъ съ градскими цеховыми хоругвями въ апаратѣ и нѣсколькими сотнями на верховыхъ лошадяхъ всадниковъ, превосходно убранныхъ, съ великою ассистенціею церемоніально съ ружьями, пушками, съ ружейною и пушечною пальбою и колокольнымъ во всѣхъ градскихъ приходскихъ и монастырскихъ церквахъ звономъ. Епископствовалъ въ Могилевѣ четыре года. Въ 1704 году, бывъ въ теченіи нѣсколькихъ недѣль больнымъ, въ мѣсяцѣ февралѣ волею Божіею преставился въ архіерейскомъ загородномъ домѣ Печерскѣ. Все Могилевское градское духовенство съ церковными хоругвями и всѣ градскіе цехи съ хоругвями цеховыми свитыми, покрытыми траурнымъ киреемъ чернымъ и бубнами, также покрытыми чернымъ киреемъ, вышли изъ города за Виленскія ворота для встрѣчи тѣла, (при выходѣ изъ города цехи били въ бубны тихо и мало). Когда привезено было тѣло изъ Печерска къ Виленскимъ воротамъ, цехи своимъ порядкомъ церемоніально съ хоругвями и бубнами пошли въ городъ впереди, за цехами несены были хоругви церковныя, потомъ шло все духовенство въ облаченіяхъ, поя: „Святый Боже“; за духовенствомъ, во гробѣ, на большихъ саняхъ, шестью каретными лошадьми везено было покойнаго тѣло; а за гробомъ великое множество народа провождало умершаго своего пастыря. Съ такою великолѣпною церемоніею и съ колокольнымъ во всѣхъ градскихъ церквахъ звономъ привезено было тѣло преосвященнаго Серапіона въ каѳедральную Могилевскую Преображенскую церковь и поставлено на катафалкѣ посреди церкви, гдѣ стояло шесть недѣль. Какъ по давнему обыкновенію, новоопредѣленный въ епархію архіерей бывшаго своего предмѣстника погребалъ и церковную церемонію надъ нимъ

отправлялъ; то въ ожиданіи прибытія новаго епископа до времени положено было преосвященнаго тѣло въ небольшой склепъ въ Преображенской церкви, нарочито сдѣланный для погребенія Могилевскихъ архіереевъ. Хотя въ скоромъ времени хиротонисанъ былъ въ Кіевѣ епископъ на Могилевскую епархію; но по причинѣ военныхъ въ то время бывшихъ революцій, не могъ въ скоромъ времени прибыть въ Могилевъ, дабы предмѣстника своего похоронить. Между тѣмъ случился въ Могилевѣ великій пожаръ, близъ каѳедральной тогда деревянной Спасской церкви, и церковь а съ нею и лежавшее въ склепѣ тѣло епископа Серапіона сгорѣло, безъ отправленія надъ нимъ по долгу христіанскому погребечія.

10. Епископъ Сильвестръ II князь Четвертинскій-Святополкъ прибылъ въ Могилевъ 1707 года, а пребывши нѣкоторое время и видя, что въ Польшѣ отъ Шведской арміи происходятъ великія растройства, отъѣхалъ въ свое родовое имѣніе въ Четвертинъ:

По одержаніи при Полтавѣ Россійскимъ государемъ Петромъ I надъ Шведскою арміею побѣды, по окончаніи военныхъ дѣйствій и по прошествіи всѣхъ бѣдъ отъ оныхъ происходившихъ и страну Бѣлорусскую до крайней бѣдности и разоренія приведшихъ; когда уже жители бѣлорусскіе надѣялись въ спокойствіи жить; въ окончаніи 1709 года начали воставать безпокойствія другаго рода отъ внутреннихъ враговъ католиковъ и уніатовъ, изъ коихъ славнѣйшіе возмутители общаго покоя были Полоцкіе уніатскіе архіепископы и Могилевскіе іезуиты. Православные не токмо мірскіе, но и духовные знатные особы отъ католиковъ и уніатовъ различныя безчестія, мученія, побои и раны претерпѣвали, чѣмъ и Могилевскій архіерей Сильвестръ князь Четвертинскій не обойденъ. Такъ, напримѣръ, 1722 года однажды епископъ, встрѣтившись съ шляхтичемъ Свяцкимъ, за милю отъ Могилева, сталъ ему выговаривать за неправедное біеніе православнаго священника, котораго онъ, Свяцкій, принуждалъ къ уніи, жестоко палками билъ, простирая наказаніе до нѣсколькихъ сотъ ударовъ. За выговоръ Свяцкій съ саблею атаковалъ на томъ же мѣстѣ архіерея и дважды въ руку ранилъ. По свидѣтельству сочнителя Россійской іерархіи іеромонаха Амвросія, епископъ Сильвестръ II скончался въ Могилевѣ 1727 гога,

11. Епископъ Арсеній Берло когда произведенъ во епископа, неизвѣстно. 1729 года маія 13 дня, по случаю произшедшаго въ Могилевѣ отъ католиковъ упрямства въ недопущеніи новоизбраннаго на Могилевскую епархію епископа, просилъ Россійскій государь Императоръ Петръ II польскаго короля Августа втораго грамотою снабдить новоизбраннаго Могилевскаго епископа Арсенія Берла привилегіею и милостиво защищать православной вѣры людей живущихъ въ Польшѣ. По кончинѣ императора Петра втораго, вступившая тогожъ года на Всероссійскій престолъ императрица Анна Іоанновна также просила польскаго короля Августа II грамотою— утвердить избраніе Могилевскаго епископа Арсенія Берла, котораго король запретилъ манифестомъ отъ 29 іюля признавать за епископа, по той причинѣ, что онъ изъ незнатнаго дворянства. Грамота Императрицы королю была подана; но на оную не было никакого отвѣта.

1731 года Могилевскій епископъ Арсеній изъ Могилева отъ 26 декабря доношеніемъ Святѣйшему Сѵноду представлялъ: что шляхта бѣлорусская всякимъ образомъ православнымъ грековосточнаго исповѣданія людямъ и ему, епископу, обиды причиняетъ, а именно: въ 1730 и 1731 годахъ, во время его епископствованія въ Могилевѣ, въ вотчинахъ шляхетскихъ нѣсколько десятковъ благочестивыхъ церквей на унію обращено. Въ 1731 году принадлежащія Могилевскому архіерейскому дому пахотныя земли, сѣнокосныя и лѣсныя угодія, какъ подъ самымъ городомъ Могилевомъ въ близскомъ разстояніи лежащія: Печерскія, Тарасовицкія, Полуйковицкія, Бороччицкія и Холмянскія; такъ и въ воеводствѣ Мстиславскомъ находившіяся, а именно: Смолскія, Калатовинскія, Вѣркѣевскія, Лѣсниковскія и близъ мѣстечка Рясны лежащія, насильственно отняты; перевозъ въ селѣ Бороччицахъ, разстояніемъ отъ Могилева пять верстъ, издревле къ Могилевскому архіерейскому дому принадлежащій и привилегіями королевскими утвержденный, староста Минскій Завиша насильно отнялъ и завладѣлъ; въ томъ же 1731 году въ мѣсяцѣ апрѣлѣ отправленныя изъ Могилева до Горыгорскъ его епископа собственныя вещи шляхтичь Зенькевичъ на дорогѣ всѣ разграбилъ. На сіи жалобы не послѣдовало никакого удовлетворенія. Епископъ Арсеній управлялъ Могилевскою епархіею три года; но какъ отъ королей полскихъ Августа втораго и Августа третьяго Фридерика не былъ снабденъ привилегіями, то по прошествіи трехъ лѣтъ изъ Могилева переведенъ въ малороссійскій городъ Переяславль, въ коемъ скончался и погребенъ.

12. Епископъ Іосифъ IV Волчанскій изъ архимандритовъ Пустинно-Николаевскаго Кіевскаго монастыря хиротонисанъ во епископа на Могилевскую каѳедру 1734 года и получилъ привилегію отъ польскаго короля Августа III Фридерика 1735 года декабря 30 дня. — Сей епископъ, подобно предшественникамъ, претерпѣвая отъ католиковъ и уніатовъ обиды, многократно жаловался Святѣйшему Сѵноду и 1739 года отъ 7 сентября доносилъ, что кромѣ многихъ православныхъ церквей, отнятыхъ на унію при бытности предмѣстниковъ его, еще вновь отнято въ графствѣ Шкловскомъ князя Черторижскаго управителемъ Францишкомъ Булгакомъ и протопопомъ Толочинскимъ уніатскимъ двѣ церкви. Въ Дубровинской протопопіи, въ отчинахъ суффрагана Виленскаго Сапѣги, 4 церкви; а священники благочестивые тѣхъ церквей два насильно отправлены въ Полоцкъ къ архіепископу Полоцкому уніатскому Флоріану Гребницкому, а два убѣжали въ Могилевъ, что прошедшаго 1737 года въ протопопіи Гомельской отняты четыре церкви.

1740 года іюля 15 дня онъ, епископъ Іосифъ, вмѣсто деревянной бывшей Спаской церкви, выстроенной первоначально 1447 года во время царствованія Польскаго короля и Литовскаго князя Казиміра Ягеллоновича, на томъ же мѣстѣ, при собраніи почетнѣйшихъ Могилевскихъ гражданъ, заложилъ своеручно Спасскую церковь каменную, но оную только до половины успѣлъ выстроить, окончить же не могъ, потому что въ 1742 году сентября 1 д. переведенъ изъ Могилева въ Москву съ возведеніемъ въ санъ

архіепископа Московскаго. Тамъ онъ 1745 года іюня 10 дня скончался и погребенъ въ Чудовѣ монастырѣ.

13. Епископъ Іеронимъ Волчанскій, родный братъ предмѣстника своего; избранъ изъ игуменовъ Виленскаго монастыря, хиротонисанъ во епископа на Могилевскую каѳедру въ Москвѣ 1744 года октября 2 дня; тогожъ года и привилегію королевскую получилъ на епископство, которую онъ вручилъ магистратскимъ чиновникамъ, для опубликованія на ратушѣ; каковая 26 числа генваря и была обнародована, а въѣзду его въ городъ Могилевъ назначено было 27 число. Церемонія въѣзда въ Могилевъ епископа Іеронима была слѣдующимъ порядкомъ: генваря 27 дня по утру начали цеховые мѣщане въ цеховыхъ зборныхъ домахъ въ бубны бить (а подъ хоругвію купеческою у ротмистра было бито въ котлы); въ осьмомъ часу утра, чиновники хоругви купеческой въ порядкѣ и уборѣ поѣхали на верховыхъ лошадяхъ въ Печерскъ, гдѣ въ то время находился архіерей, а за хоругвью купеческою пошли цехи съ хоругвями и бубнами до Виленскихъ воротъ; магистратскіе же чиновники ожидали пришествія архіерейскаго на подъемномъ мосту, бывшемъ предъ вратами королевскими каменными, сдѣланными на подобіе мраморныхъ, стоявшими близъ Іезуитскаго костела; врата сіи на этотъ день были очень украшены разными гербами и надписями. И такъ въ десятомъ часу изъ Печерска, во первыхъ хоругвь купеческая на верховыхъ лошадяхъ церемоніально ѣхала; за нею отъ воротъ Виленскихъ начали итти цехи съ своими хоругвями, за цехами несены были церковныя хоругви, за оными шло духовенство въ ризахъ, между духовенствомъ шелъ архіерей, и такимъ образомъ отъ Виленскихъ воротъ продолжался церемоніальный крестный ходъ съ колокольнымъ во всѣхъ градскихъ церквахъ звономъ до Королевскихъ тріумфальныхъ воротъ. Когда архіерей сталъ предъ тріумфальными Королевскими вратами, кропя, священною водою вокругъ его стоявшій народъ; тогда произнесена была привѣтственная рѣчь (регога) архипастырю отъ магистрата; рѣчь говорилъ панъ Трубницкій, бывшій въ то время регентомъ канцеляріи Могилевской. По окончаніи привѣтственной рѣчи, вшелъ архіерей въ Королевскіе врата и, благословляя народъ, пошелъ въ Братскій монастырь, и въ Богоявленской большой церкви *целебровалъ* (то есть совершалъ) литургію, по окончаніи коей изъ Братской церкви пошелъ пѣшій въ архіерейскій домъ въ сопровожденіи многочисленнаго народа; по приходѣ на мѣсто пребыванія архіерейскаго, опять говорены были привѣтственныя рѣчи. Духовенство, магистратскіе чиновники и другія почетнѣйшія особы, угощаемы были обѣдомъ при музыкѣ городской. По обѣдѣ пожелали архипастырю благополучнаго и долголѣтняго пребыванія на каѳедрѣ Могилевской, разошлись и тѣмъ кончилась церемонія. Пребывая сей архипастырь на Могилевской каѳедрѣ, многократно жаловался на католиковъ и уніатовъ объ обидахъ чинимыхъ ими и объ отнятіи монастырей и церквей на унію. 1748 года по сгорѣніи Могилевскаго архіерейскаго дома и Братскаго монастыря, епископъ Іеронимъ пять мѣсяцовъ жилъ въ Николаевскомъ монастырѣ. Сей архипастырь едва не былъ убитъ близъ самаго Могилева злодѣемъ, слугою пана Зенькевича. Сей случай, бывшій въ 1748 году, описанъ въ рукописи: Konnotacia krzywd. Ковецкій, слуга

помѣщика Зенькевича, сперва буйствовалъ въ архіерейскомъ домѣ, потомъ напалъ на дорогѣ и на самаго архіерея, ругая поносными словами, выстрѣлилъ въ него изъ пистолета зараженнаго пулею, но къ счастію не попалъ. Преосвященный Іеронимъ, послѣ десятилѣтняго управленія Могилевскою епархіею, въ 1754 году октябрь 14 дня скончался въ Могилевѣ и погребенъ въ Могилевскомъ каѳедральномъ Спасо-Преображенскомъ монастырѣ въ большой каменной церкви.

14. Архіепископъ Георгій Конисскій хиротонисанъ изъ архимандритовъ Кіево-братскаго Богоявленскаго училищнаго монастыря, ректоровъ Кіевской Академіи и профессоровъ богословіи, получилъ королевскую привилегію 1755 года маіа 23 дня. Произведенъ во епископа въ Кіевѣ 1753 года августа 20 дня. Пожалованъ архіепископомъ и членомъ святѣйшаго Сѵнода 1783 г. сентября 22 дня. Сей святитель былъ первымъ архіепископомъ Могилевскимъ. Онъ въ 1757 году основалъ Могилевскую семинарію и при домѣ архіерейскомъ типографію завелъ. Сей архіепископъ, видя овецъ своихъ, различными родами мученій отъ истиннаго благочестія отторгаемыхъ, и къ римскому заблужденію привлекаемыхъ, найревностнѣйшія прилагалъ, по долгу своему, о спасеніи ихъ старанія, чѣмъ неоднократно подвергалъ жизнь свою, отъ угрозъ противниковъ и недоброжелателей, опасности, но отъ которой Небеса, хранящіе путь праведника, защищали его невредимо. Въ таковомъ гоненіи пребылъ онъ 17 лѣтъ. Великіе слѣды ревности сего Архипастыря по благочестіи и истинной вѣрѣ къ Богу открываются въ рѣчи его, сказыванной имъ 1765 года іюля 27 дня въ Варшавѣ предъ королемъ польскимъ Станиславомъ Августомъ Понятовскимъ, на латинскомъ языкѣ, которая по важности предмета и прекраснѣйшимъ выраженіямъ переведена и напечатана на французскомъ, нѣмецкомъ, россійскомъ и польскомъ языкахъ. По присоединеніи къ Россійской державѣ Могилева и всего Бѣлорусскаго края, въ 14 день декабря 1772 года, имяннымъ Ея Императорскаго Величества Императрицы Всероссійской Екатерины II указомъ Всемилостивѣйше повелѣно архіепископу Могилевскому Георгію Конисскому остаться въ Могилевской епархіи, заключающей въ себѣ провинціи: Могилевскую, Мстиславскую, Оршанскую и Рогачевскую, впредь до особаго указа, на прежнемъ основаніи; провинціи же Полоцкую, Витебскую и Двинскую тѣмъ же Высочайшимъ указомъ велѣно причислить къ епархіи Псковской. А 1774 года февраля 7 дня имяннымъ же Высочайшимъ указомъ велѣно Могилевскую епархію возвесть въ штатъ во второй классъ и считать наравнѣ съ второклассными россійскими епархіями и содержаніе жалованьемъ имѣть Могилевскому архіерею съ домомъ, противу Псковскаго архіерейскаго дома. Сей архіепископъ, пребывъ на Могилевской каѳедрѣ отъ 1755 до 1795 года впродолженіе 40 лѣтъ, послѣ долговременныхъ гоненій, подвиговъ и болѣзни наконецъ 1795 года февраля 13 дня на 78 году отъ рожденія своего скончался въ Могилевѣ и погребенъ въ Могилевскомъ каѳедральномъ Спасо-Преображенскомъ монастырѣ въ большой каменной церкви, за столбомъ праваго крылоса. При погребеніи его присутствовали: Могилевскій римско-католическій арцибискупъ Станиславъ Сестренцевичъ Богушъ, бывшій потомъ митрополитомъ, и Полоцкій уніатскій архіепископъ Ираклій Лисовскій, бывшій потомъ

митрополитомъ уніатскимъ. Надъ тѣмъ мѣстомъ, гдѣ погребенъ архіепископъ Георгій, поставленъ былъ на стѣнѣ портретъ его и на мѣдной доскѣ изображена надгробная надпись, сочиненная имъ самимъ слѣдующая:

Колыбель — Нѣжинъ, Кіевъ мой учитель;
Я въ тридцать восемъ лѣтъ названъ: Святитель.
Семьнадцать лѣтъ боролся я съ волками,
А двадцать два, какъ пастырь, отдохнулъ съ овцами.
За претерпѣнные труды и непогоду
Архіепископомъ и членомъ сталъ Суноду.
Георгій именемъ, я изъ Кониских дому.
Коню подобенъ былъ я почтовому.
Тутъ трупа моего зарыты кости
Въ годъ седмисотый девяностый, (1795 г. февр. 13 дня.)

Во время нашествія французовъ въ 1812 году французы открывали гробъ Георгіевъ, и въ то время было уже 18 лѣтъ, какъ скончался онъ, но тѣло его было еще нетлѣнно.

15. Епископъ Аѳанасій Волховскій изъ епископовъ Старорусскихъ и Новгородской епархіи викарія, переведенъ 1795 года марта 5 дня на открывшуюся во второклассной Могилевской епархіи архіерейскую вакансію, и тогожъ 1795 года имяннымъ Высочайшимъ указомъ повелѣно именоваться Могилевскому епископу епископомъ Могилевскимъ и Полоцкимъ. 1796 года Всемилостивѣйше пожалованъ епископъ Аѳанасій кавалеромъ ордена святаго Александра Невскаго. По двулѣтномъ и 6-тимѣсячномъ правленіи его Могилевскою и Полоцкою епархіею, 1797 года сентября 16 дня, по прошенію его, уволенъ отъ управленія на покой, и опредѣленъ на пребываніе Полтав. губерніи въ Лубенскій монастырь безъ управленія онымъ, и въ Полтавѣ 1801 года генваря 1 дня скончался. Сей епископъ много уніатскихъ церквей и народа обратилъ во благочестіе.

16. Епископъ Иларіонъ Кондратковскій изъ упраздненной Новгородско-Сѣверской епархіи епископовъ 1797 года сентября 16 дня опредѣленъ въ Могилевскую епархію, на открывшуюся въ оной вакансію. Онъ управлялъ Могилевскою епархіею только два мѣсяца, не былъ въ Могилевѣ и въ томъ же 1797 году, по прошенію его за слабостію здоровья, уволенъ въ Новогородско - Сѣверскій Спасскій монастырь съ пенсіею и съ управленіемъ тѣмъ монастыремъ, въ которомъ и скончался.

17. Архіепископъ Анастасій Братановскій, бывшій Святѣйшаго Сунода членъ и Московскаго первоклассного ставропигіальнаго Ново-Спасскаго монастыря архимандритъ; нареченъ октября 24 дня 1797 года, а хиротонисанъ во епископа Бѣлорусскаго и Могилевскаго декабря 20 дня въ С.-Петербургѣ, въ присутствіи государя Императора Павла I Петровича въ большой придворной Зимняго дворца церкви; и въ тоже самое время пожалованъ кавалеромъ ордена Святыя Анны 1-го класса, собственноручнымъ Его Императорскаго Величества возложеніемъ на него знаковъ сего ордена,

снабденъ на санъ архіерейскій грамотою и имяннымъ Его Императорскаго Величества Высочайшимъ указомъ повелѣно именоваться епископомъ Бѣлорускимъ и Могилевскимъ. Епископъ Анастасій прибылъ въ Могилевъ 1798 года генваря 31 дня, а 1801 года сентября 15 дня во время коронаціи Его Императорскаго Величества государя императора Александра 1-го Павловича, пожалованъ архіепископомъ. Въ 1803 году велѣно архіепископу Анастасію именоваться архіепископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ; онъ былъ вторый архіепископъ Могилевскій. 1805 года въ мѣсяцѣ іюлѣ имяннымъ Высочайшимъ указомъ вызванъ изъ Могилева въ Санкпетербургъ для присутствованія въ Святѣйшемъ Сунодѣ. 1806 года въ генварѣ переведенъ въ Астраханскую и Кавказскую второклассную епархію на открывшуюся въ оной архіерейскую вакансію и тогожъ года декабря 7 дня пожалованъ Святѣйшаго Сунода членомъ; но тогожъ мѣсяца 9-го числа скончался въ Астрахани и погребенъ въ Астраханскомъ катедральномъ соборѣ.

18. Епископъ Варлаамъ Шишацкій. 1805 года декабря 20 дня переведенъ изъ третьеклассной Волынско-Житомірской епархіи, на открывшуюся во второклассной Могилевской епархіи архіерейскую вакансію. 1806 года въ августѣ прибылъ въ Могилевъ. 1807 года пожалованъ онъ архіепископомъ и ордена Святыя Анны 1-го класса кавалеромъ, и именовался архіепископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ, (онъ былъ третій архіепископъ Могилевскій). 1812 года, во время нашествія французской и польской арміи на Бѣлоруссію и Могилевъ, Могилевскій архіепископъ Варлаамъ учинилъ присягу на вѣрность и послушаніе французскому императору Наполеону Бонапарту, съ духовенствомъ и народомъ. Почему имяннымъ указомъ даннымъ Суноду 1812 года декабря 5 дня повелѣно: „Могилевскаго архіепископа Варлаама, удаливъ отъ управ„ленія епархіею, произвесть на мѣстѣ чрезъ Сунодальнаго члена архіепископа Рязан„скаго Ѳеофилакта вѣрнѣйшее изслѣдованіе о поступкахъ его, Варлаама, во время на„шествія французскаго и съ мнѣніемъ представить.“ Во исполненіе сего Высочайшаго повелѣнія Сунодъ, удаливъ Могилевскаго архіепископа Варлаама отъ управленія Могилевскою епархіею, поручилъ оную Смоленскому епископу Иринею Фальковскому, которой и управлялъ семь мѣсяцовъ до рѣшенія дѣла Варлаамова и опредѣленія на мѣсто его въ Могилевъ епископа Даніила; Сунодальный же членъ архіепископъ Рязанскій Ѳеофилактъ Русаковъ, по предписанію Сунода отправившись въ Могилевъ, учинилъ изслѣдованіе о присягѣ учиненной архіепископомъ Варлаамомъ на вѣрноподданство французскому императору Наполеону [1]). По учиненіи изслѣдованія донесъ Суноду, что помянутый Могилевскій архіепископъ Варлаамъ оказался виновнымъ; почему до рѣшенія дѣла, шесть мѣсяцовъ содержался въ Могилевскомъ архіерейскомъ домѣ подъ строгимъ воинскимъ карауломъ, яко явный клятвопреступникъ; а потомъ тогожъ 1813 года іюня 29 дня, въ силу указа, Могилевскій гражданскій губернаторъ Димитрій Александровичъ графъ Толстой, препроводилъ его архіепископа въ Черниговъ подъ надзоромъ граждан-

---

[1]) Изслѣдованіе это и донесеніе Синоду напечатано во II т. Арх. Сборника, стр. XC—XCVI.

скаго чиновника, съ коимъ командированъ былъ духовникъ изъ числа не присягавшихъ Наполеону Могилевскаго каѳедральнаго собора Іосифскаго протоіерей АртемонъПославскій; и когда архіепископъ доставленъ былъ Черниговскому архіепископу Михаилу, въ то время по сношенію съ гражданскимъ Черниговскимъ губернаторомъ, назначенъ былъ день для собранія въ каѳедральный Черниговскій соборъ монастырскихъ настоятелей и градскаго духовенства, и въ оный день, введя въ соборъ архіепископа Варлаама въ полномъ архіерейскомъ облаченіи, и посреди церкви объявленъ чрезъ консисторскаго секретаря Высочайше конфирмованный Сѵнодальный докладъ; и по объявленіи, снявъ съ него чрезъ ключаря съ протодіакономъ все архіерейское облаченіе съ знаками ордена Святыя Анны и возложа приличное монаху одѣяніе, обязали подпискою, чтобы онъ отъ того времени впредь не токмо архіереемъ, но ниже іеромонахомъ отнюдъ ни подъ какимъ видомъ, ни письменно, ни словесно не именовался, и благословеніе рукою ни кому не преподавалъ подъ опасеніемъ, естьли что тому противное послѣдуетъ, строжайшаго наказанія; и такимъ образомъ архіепископъ Варлаамъ лишенъ архіерейскаго сана и учиненъ простымъ монахомъ.

19. Архіерей—Д а н і и л ъ (Наттонъ-Михайловскій) изъ епископовъ третьекласной Волынско-Житомирской епархіи переведенъ въ Могилевскую второкласную епархію 1813 года іюля 28 дня на открывшуюся въ оной архіерейскую вакансію; а въ мѣсяцѣ августѣ тогожъ 1813 года пожалованъ кавалеромъ ордена Святыя Анны 2-го класса, потомъ скоро 1-го класса и возведенъ въ санъ архіепископа. Онъ былъ четвертымъ архіепископомъ Могилевскимъ, именовался архіепископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ. По представленію сего архіепископа и по ходатайству главнокомандующаго первою арміею Барклая Детолли и всей главной квартиры, бывшей въ то время въ Могилевѣ 1820 года, увеличенъ окладъ жалованья Могилевскаго каѳедральнаго Іосифскаго собора священно и церковнослужителямъ къ безбѣдному ихъ содержанію. Сей архіепископъ по прожитіи на Могилевской каѳедрѣ около восьми лѣтъ, 1821 года маія 31 д. въ Могилевѣ скончался и погребенъ Смоленскимъ епископомъ Іоасафомъ Стрѣтенскимъ съ духовенствомъ Могилевскимъ въ Спасо-Преображенской архіерейскаго дома церкви.

20. Архіерей І о а с а ф ъ (Стрѣтенскій) переведенъ изъ Смоленской третьекласной епархіи 1821 года іюля 16 дня въ Могилевскую второклассную епархію на открывшуюся въ оной вакансію, съ возведеніемъ въ санъ архіепископа и пожалованъ ордена Святыя Анны перваго класса кавалеромъ. До 1810 года октября 20 дня, онъ былъ архимандритомъ первокласнаго Колязина монастыря и ректоромъ Тверской семинаріи; а ноября 21 дня хиротонисанъ во епископа Старорусскаго и Викарія Новогородской митрополіи; а оттуда 1813 года іюля 6 дня переведенъ въ Смоленскъ и именовался Смоленскимъ и Дорогобужскимъ. Въ бытность его на Могилевской каѳедрѣ именовался архіепископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ. Онъ былъ пятый архіепископъ Могилевскій. 1827 г. марта 1 дня послѣ продолжительной тяжелой болѣзни въ глубокой старости скончался въ загородномъ архіерейскомъ дворцѣ Барсукахъ, откуда по смерти препровожденъ въ Могилевъ. Тѣло его встрѣчено было градскими цехами съ

хоругвями, духовенствомъ и множествомъ народа; а отъ градскихъ Шкловскихъ воротъ церемоніально съ колокольнымъ звономъ, духовенствомъ въ облаченіи, съ церковными хоругвями препровождено было въ Могилевскій каѳедральный Іосифскій Соборъ, откуда, по отправленіи литургіи и погребальнаго надгробнаго пѣнія, препровождено въ придворную архіерейскую Спасо-Преображенскую церковь, въ которой ректоромъ Могилевской семинаріи Могилево-Братскаго Богоявленскаго монастыря архимандритомъ Арсеніемъ со всѣмъ Могилевскимъ духовенствомъ погребено.

21. Епископъ Павелъ Моревъ; переведенъ изъ Вятской третьеклассной епархіи въ Могилевскую 1827 года въ мѣсяцѣ маіѣ, и именовался также епископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ. По представленію и ходатайству его, Могилевскій Братскій Богоявленскій училищный монастырь императоромъ Николаемъ I Павловичемъ 1828 года октября 14 дня возведенъ во вторый классъ. Во время епископства преосвященнаго Павла 1831 года среднихъ числъ мѣсяца маія въ Могилевѣ открылась епидемическая болѣзнь, называемая холера. Въ то время въ мѣсяцѣ іюнѣ, великій князь Константинъ Павловичь, по выѣздѣ изъ Варшавы, проѣздомъ былъ въ Витебскѣ, гдѣ скоропостижно отъ холеры скончался. Тѣло его Могилевскій епископъ Павелъ изъ Витебска препроводилъ въ С. Петербургъ; за что Всемилостивѣйше пожалованъ панагіею бриліантовою. Въ бытность преосвященнаго Павла въ С. Петербургѣ объявленъ ему Высочайшій имянный указъ о переведеніи его изъ Могилева въ Тобольскъ на открывшуюся въ Тобольской второклассной епархіи архіерейскую вакансію съ повышеніемъ въ санъ архіепископа. По возвращеніи изъ С. Петербурга въ Могилевъ, онъ чрезъ мѣсяцъ, октября 3 числа тогожъ 1831 года отправился въ Тобольскъ, куда прибылъ первыхъ числъ декабря, гдѣ проживъ около двухъ недѣль, декабря 18 дня скончался и въ тамошнемъ Тобольскомъ каѳедральномъ соборѣ погребенъ.

22. Архіерей и кавалеръ первой степени Святыя Анны Гавріилъ Городковъ; переведенъ изъ Калужской третьеклассной епархіи 1831 года августа 26 дня въ Могилевъ. Во время его епископства 1832 года сентября 8 дня, Могилевскій іезуитскій, бывшій во имя католическаго святаго Ксаверія костелъ, въ православную церковь во имя Рождества Пресвятыя Богородицы (самимъ Преосвященнымъ) освященъ и приписанъ къ Воскресенской приходской Могилевской церкви. 1834 года мѣсяца февраля 6 дня преосвященный Гавріилъ возведенъ въ санъ архіепископа. Онъ былъ шестый Могилевскій архіепископъ, и именовался архіепископомъ Могилевскимъ и Витебскимъ; по учрежденіи же особенной Полоцкой православной третьеклассной епархіи, велѣно Могилевскому архіепископу Гавріилу именоваться архіепископомъ Могилевскимъ и Мстиславскимъ; а Полоцкому епископу Смарагду—Полоцкимъ и Виленскимъ. Тогоже года, при архіерействѣ Гавріила, на Могилевскія градскія и на другія многія въ Могилевской епархіи находящіяся церкви положенъ окладъ. По старанію сего архипастыря въ Могилевской губерніи многія уніатскія церкви съ прихожанами и два уніатскіе мужескіе монастыри, а также пять римско-католическихъ костеловъ, разновременно

обращены въ православныя церкви. Въ маѣ 1837 года переведенъ въ Рязанскую второклассную епархію.

23. Архіерей Могилевской епархіи—архіепископъ Смарагдъ Крыжановскій, кавалеръ Св. Анны первой степени и Св. Владиміра второй степени. Переведенъ изъ Полоцкой епархіи на мѣсто предшественника своего. Хиротонисанъ въ С. Петербургѣ въ епископа Ревельскаго изъ ректоровъ Кіевской академіи и въ 1833 году первый назначенъ архіереемъ въ открывшуюся православную Полоцкую епархію. Въ апрѣлѣ 1840 года переведенъ въ санѣ архіепископа въ третьеклассную Харьковскую епархію, оттуда въ началѣ 1842 года во второклассную Астраханскую, а въ концѣ 1844 года въ Орловскую епархію. Въ правленіе сего архіепископа Могилевскою епархіею, обращеніе уніатовъ къ православной церкви, начавшееся съ 1773 года, быстро и широко подвигалось къ своему концу, наконецъ въ 1839 году марта 25 дня совершенно окончено, такъ что не осталось въ предѣлахъ западной Россіи ни одного монастыря, ни одной церкви, ни одного прихода уніатскаго.

24. Архіерей—архіепископъ Исидоръ Никольскій, воспитанникъ и баккалавръ С. Петербургской академіи, ректоръ Орловской потомъ Московской семинаріи, викарій митрополита Московскаго, епископъ Полоцкой епархіи. Переведенъ въ санѣ епископа же изъ Полоцкой въ Могилевскую епархію 23 мая 1840 года съ возвышеніемъ чрезъ годъ въ санъ архіепископа. При немъ съ 1-го мая 1842 года опредѣлены штаты архіерейскаго дома, монастырей и церквей Могилевской епархіи; для монастырей увеличены оклады, для сельскаго духовенства назначено жалованье, потомъ въ 1844 году увеличенъ окладъ и для градскихъ церквей. По Высочайше утвержденнымъ 1-го мая 1842 года штатамъ архіерейскому дому съ каѳедральнымъ соборомъ положено 10,000 р. серебромъ, консисторіи 4,800 р.; возведены монастыри: а) мужескіе: 1) Могилевобратскій въ первый классъ съ окладомъ 3,185 р., 2) Мстиславскій Николаевскій, 3) Оршанскій Покровскій во 2-й классъ съ окладомъ 2,220 р., 4) Чойскій Успенскій и 5) возсоединенный Пустынскій Николаевскій въ 3-й классъ съ окладомъ 1,540 р. Къ первому приписанъ Охорскій монастырь, къ второму Мстиславскій Тупическій, къ третьему Кутеинскій Богоявленскій, къ четвертому Шкловскій Воскресенскій; б) женскіе: 1) Оршанскій Кутеинскій Воскресенскій возведенъ въ первый классъ съ окладомъ 2,765 р., 2) Буйницкій съ приписнымъ Барколабовскимъ въ 2-й классъ съ окладомъ 2,155 р., 3) Мазаловскій въ 3-й классъ съ окладомъ 1,455 р. серебромъ. Стараніемъ архіепископа Исидора перестроено множество бывшихъ уніатскихъ и вновь построено значительное количество православныхъ церквей; возсоединенныя церкви, при немъ, снабжены утварью такъ, что стали богаче древле-православныхъ. За мудрое и терпѣливое управленіе епархіею, слившеюся изъ бѣднаго древле-православнаго и возсоединеннаго невѣжественнаго духовенства, 12 ноября 1844 года Высочайшею волею назначенъ архіепископомъ Карталинскимъ и Кахетинскимъ съ званіемъ члена Св. Сунода и екзарха Грузіи, на мѣсто Евгенія, переведеннаго въ Астраханскую второклассную епархію. Выбылъ очень торжественно 15 декабря.

25. Архіерей—епископъ Анатолій Мартыновскій, воспитанникъ и баккалавръ Кіевской Академіи, ректоръ Бѣлгородской и потомъ Новгородской семинаріи, викарій Пермской потомъ Волынской епархіи. Переведенъ изъ Житоміра въ Могилевскую епархію тѣмъ же имяннымъ Высочайшимъ указомъ отъ 12 ноября 1844 года и прибылъ въ Могилевъ по Кіевскому тракту 2-го генваря 1845 года; встрѣченъ былъ торжественно въ каѳедральномъ соборѣ и самъ привѣтствовалъ свою паству прекрасною рѣчью.

82.

Историческое свѣдѣніе о Могилево-братскомъ монастырѣ.

Внутри города Могилева, по главной улицѣ называемой Шкловскою; до устроенія общежительной обители, существовала одна только церковь во имя Вшествія Господня во Іерусалимъ, и при ней училище заведенное по грамотѣ данной польскимъ королемъ Стефаномъ Баторіемъ 1578 года генваря 28 *) съ пожалованіемъ городу Могилеву магдебургскаго права и герба. Въ послѣдствіи времени, Могилевскіе граждане учредили при семъ Вшествія Господня храмѣ церковное братство, коего члены обязаны были вносить въ братскую общественную кружку посильные вклады на богослужебныя издержки, вспоможеніе бѣднымъ, невольникамъ, больнымъ и на погребеніе убогихъ; вмѣстѣ съ симъ они приняли на себя также содержаніе школы и учителей, служителей церкви и проповѣдниковъ слова Божія **). Столь благодѣтельное учрежденіе подтверждено было привилегіею короля Сигизмунда III 1602 года декабря 5 [1]) и по той же привилегіи состояло въ вѣдѣніи митрополита Кіевскаго, освобождено было отъ подсудимости власти свѣтской, и домъ онаго отъ всякихъ общественныхъ повинностей. Но какъ прописанная церковь во время пожара сгорѣла, то Могилевскіе граждане, на основаніи привилегіи данной королемъ Стефаномъ Баторіемъ 1578, заложили въ 1619 г. церковь большую каменную во имя Богоявленія Господня, по плану Кіево-Братской Богоявленской церкви, которая начата постройкою съ 1588 года, по отпаденіи Кіевскаго митрополита Михаила Рогозы въ унію. Основаніе же монастырю положено въ 1620 году на землѣ, пожалованной не задолго предъ симъ (въ 1619 г.) [2]) отъ князя

---

*) Смотри Бѣлор. Архив. древнихъ грамотъ, часть 1, № 12. Всѣ примѣчанія, помѣщаемыя ниже подъ *) принадлежатъ автору.

**) Въ монастырѣ и нынѣ хранится рукописная книга, именословъ, заведенная съ 1664 года, въ которую вписывались члены сего Братства. Въ числѣ сихъ встрѣчаются имена знаменитыхъ особъ. Списокъ этотъ см. выше стр. 125.

[1]) Напечатана во II т. Археогр. Сборника № 22, стр. 20. Изд.

[2]) См. посланіе Виленскаго православнаго братства Могилевскому съ увѣдомленіемъ о признаніи Виленскимъ трибуналомъ пожертвованія земли, сдѣланнаго кн. Яномъ Огинскимъ. Археогр. Сборникъ т. II, № 27. Изд.

Ивана Богдановича Огинскаго, сына подкоморія Троцкаго, иждивеніемъ здѣшняго вписнаго братства церковнаго. Θеофанъ патріархъ Іерусалимскій, возвращаясь изъ Москвы въ Палестину чрезъ Бѣлоруссію, грамотою своею (мая 9 дня 1620 г.) благословилъ устроить сію обитель и утвердилъ существованіе братства Училищнаго *). Почему монастырь и доселѣ называется „Училищнымъ" и „Братскимъ". Король Владиславъ IV, на сеймѣ коронаціи своей присягнувъ успокоить въ разсужденіи свободы вѣроисповѣданія подданныхъ своихъ Греческаго исповѣданія (диссидентовъ не унитовъ) и сохранить ихъ при ненарушимости древнихъ правъ и преимуществъ **), дѣйствительно въ 1633 году марта 19, грамотою своею между прочимъ не только утвердилъ заведеніе при семъ монастырѣ православнаго училища, но позволилъ имѣть въ ономъ типографію, и печатать книги, какъ учебныя для дѣтей, такъ и для всего христіанскаго народа, на русскомъ, греческомъ, латинскомъ и польскомъ языкахъ ***). Сіе постановленіе подтверждено было привилегіями и послѣдующихъ королей польскихъ.

По стариннымъ издѣліямъ здѣшней типографіи видно, что она существовала болѣе столѣтія, именно до 1736 г. Всѣ почти вышедшія изъ оной книги, въ настоящее время почитаются уже рѣдкими ****). Она возобновлена была преосвященнымъ архіепископомъ Георгіемъ Конискимъ съ 1758 г. при архіерейскомъ домѣ *****), на что потомъ въ 1768 г. испросилъ онъ у короля Станислава Августа Понятовскаго новую подтвердительную привилегію ******). Впрочемъ о времени уничтоженіи ея въ точности не извѣстно.

Въ 1798 году къ сему монастырю причисленъ подъ одно управленіе Буиницкій монастырь, находящійся отъ Могилева въ 3 верстахъ, основанный Богданомъ Стеткевичемъ и княгинею Соломерецкою и имѣвшій значительныя угодія. Единеніе сіе продолжалось 37 лѣтъ до 16 августа 1835 года, когда Буиницкій монастырь обращенъ въ дѣвичій и къ нему сталъ приписнымъ Барколабовскій дѣвичій монастырь.

Въ Могилево-братскомъ монастырѣ съ самаго начала учреждено было, по желанію братства, настоятельство архимандритское, какъ видно изъ грамоты, данной отъ Кіевскаго митрополита и екзарха Петра Могилы 1634 года ноября 9 д. Но по большой части, постоянно до 1798 года, управляли имъ игумены подъ названіемъ намѣстниковъ.

---

*) Оно называлось иначе Крестоносным ъ.

**) Смот. собран. Конституцій 111, 763, 778.

***) Впрочемъ есть доказательства, что типографія при монастырѣ Братскомъ существовала и прежде сей привилегіи. Г. Сопиковъ упоминаетъ о служебникѣ напечатанномъ въ Могилевѣ 1616 года въ 4-ю д. и о Евангеліи учительномъ Воскресномъ, іеромонаха Кирилла Транквилліона, 1619 года въ л. Смот. его опис. Рос. Библіограф. h. 92 и 229.

****) Послѣдними издѣліями сей типографіи, по ходу времени, должно почитать: 1) трифологіи, съ фигурами, 1700 г., въ 12 д., 2) Псалтирь 1704 г. въ 4 д. 3) Правильникъ 1736 г. въ 4 д. Изъ типографщиковъ упоминается только, въ началѣ XVIII вѣка, Максимъ Ващанка.

*****) Онъ напечаталъ въ ней собраніе поучительныхъ своихъ словъ, 1761 г. въ 4 д. Книга сія считается рѣдкою. Смот. опыт. Рос. Библіограф. 1, 239.

******) Смот. Бѣлорус. Арх. древ. грам. части 1, № 57.

Въ 1798 г. октября 11 установлена здѣсь настоящая архимандрія безъ штата степенію противъ монастырей 3-го класса; при чемъ велѣно архимандриту носить мантію безъ скрижалей, а въ 1805 году октября 2, дозволено ему употреблять камлотовую мантію съ зелеными скрижалями, подъ условіемъ, если онъ будетъ ректоромъ семинаріи. Впрочемъ, симъ преимуществомъ пользуются нынѣ настоятели монастыря Оршанскаго. По возведеніи же Братскаго монастыря въ штатъ во второй классъ въ 1828 году настоятели носятъ мантію съ красными скрижалями.

Со времени установленія архимандріи, первымъ архимандритомъ былъ Іоасафъ съ 1798 по 1815 годъ; 2-мъ Венедиктъ (Григоровичъ), что потомъ епископъ Ревельскій, который будучи ректоромъ Могилевской семинаріи и настоятелемъ Оршанскаго Кутеинскаго монастыря, правилъ симъ монастыремъ до 1821 года; 3-мъ Ѳеоктистъ іеромонахъ. Будучи настоятелемъ монастыря Шкловскаго, онъ былъ вмѣстѣ и здѣсь управляющимъ до 1823 года; 4-мъ Созонтъ, ордена Св. Анны второй степени кавалеръ, бывшій протоіереемъ и благочиннымъ въ С. Петербургскомъ драгунскомъ полку, произведенъ въ архимандрита іюля 22 д., 1823 г. и въ декабрѣ опредѣленъ благочиннымъ монастырей Могилевской епархіи. Чрезъ годъ на его мѣсто поступилъ 5-мъ ректоръ семинаріи архимандритъ Арсеній (что нынѣ архіепископъ К.-Подольскій) и правилъ до 5 декабря 1827 года; 6-мъ ректоръ семинаріи архимандритъ Гавріилъ (нынѣ профессоръ Казанскаго университета) до 28 августа 1829 года; 7-мъ ректоръ сем. архимандритъ Поликарпъ Радкѣвичъ, что нынѣ при миссіи въ Аѳинахъ) до 6 мая 1836 года; 8-мъ ректоръ семинаріи архимандритъ Леонидъ (Зарецкій, что нынѣ епископъ Старорусскій) до 15 декабря 1842 года. При немъ съ 1-го мая 1842 года монастырь возведенъ въ первый классъ; 9-мъ ректоръ семинаріи архимандритъ Василій (Кульчицкій).

До 1828 года Могилевобратскимъ монастыремъ завѣдывали сами граждане Могилевскіе. Чрезъ каждые два года, а иногда и чрезъ три, они избирали изъ среды себя пять распорядителей для своего церковнаго братства. Два старосты, кои обыкновенно избирались изъ войтовъ или бурмистровъ, были главными его попечителями. Каждый староста имѣлъ своего подстаросту, избраннаго, подобно себѣ, народнымъ согласіемъ на два года. Обязанностію послѣдняго было заботиться о нуждахъ церковныхъ, исправлять недостатки и вообще замѣнять старосту во время его отлучки, недосуга и болѣзни. Пятый—шафаръ, былъ казначеемъ и расходчикомъ, велъ всему счеты и по истеченіи двухъ лѣтъ представлялъ отчетъ въ доходахъ и расходахъ старостамъ.

Изъ уцѣлѣвшихъ приходорасходныхъ реестровъ отъ 1759 по 1775 годъ видно, что 1) доходъ монастыря составляли а.) праздничное служеніе (собиралось въ день отъ 6 до 40 коп.) б.) позвонное по исходѣ души умершей (отъ 20 коп. до 1 рубля) в.) наемъ плацовъ и огородовъ (отъ 50 к. до 2 рублей) г.) продажа книгъ и д.) приношенія добровольныя. 2) Расходъ монастыря составляли: а.) содержаніе типографіи и школы, б.) содержаніе церкви и строеній монастырскихъ и в.) плата священнослу-

жителямъ. Въ нарочитые праздники платили седмичному священнику съ діакономъ 25 к., бакалару (дьячку съ подьячимъ) 15 копѣекъ, пономарямъ 15 коп. и майстеру (проповѣднику), если онъ произносилъ свою проповѣдь, 1 рубль. Къ служенію въ праздники Пасхи, Сошествія Св. Духа, Іоанна Богослова, въ день освященія храма—1-го августа, въ день Рождества Пресв. Богородицы, Богоявленія и 19 марта въ день явленія чудотворнаго образа Братскаго, обыкновенно просили а.) архіерея, которому предъ служеніемъ приносили голову сахару въ 9—12 фун. по 1 р. 20 к.—3 р., а послѣ служенія 2 фляши вина въ 90 к., б.) игумена монастырскаго, которому предъ служеніемъ приносили булку хлѣба и денегъ 4 тынфы (въ $17\frac{1}{2}$ коп.) или 70 к. в.) свиту архіерейскую и обыкновенно послѣ служенія давали четыремъ іеромонахамъ и архидіакону по тынфѣ, ризничому и тремъ діаконамъ по злотому (въ 10 к.), „уставництва" два шостака или $11\frac{1}{2}$ коп., иподіакону и пономарю спасскому по 5 коп., четыремъ подьякамъ по $2\frac{1}{2}$ копѣйки, „строжу и стангрету" по $3\frac{1}{2}$ копѣйки, и за осіяльники 30 к. Процессіи или крестные ходы совершались въ праздникъ преполовенія, 1-го августа, Богоявленія и иногда Рождества Пресв. Богородицы, и тогда платили за процессію и приходскимъ священникамъ 40 к. всѣмъ.

83.

1788 г. Октября 9. Письмо капеллана Русскаго посольства въ Варшавѣ іеромонаха Гавріила *)

Сообщаетъ о смерти своего друга хоружжаго Николая Сосновскаго; обѣщаетъ прислать последніе томы какого-то «Дикціонера». Въ постскриптѣ проситъ дать благословеніе на совершеніе богослуженія греческому священнику въ Познани Константину.

Преосвященнѣйшій Владыко,

Милостивѣйшій Благодѣтель!

Имѣю честь поздравить Ваше Преосвященство побѣдителемъ оныя болѣзни, которая сильно Васъ аттаковала было, и благополучнымъ къ Вашему Святительскому престолу возвратомъ. Долгое Вашего Преосвященства отсутствіе завело мене въ амбарасъ. Я не знаю о чемъ вамъ писать: жаловаться ли мнѣ предъ Вами на смерть, или на Вашего и моего вѣрнѣйшаго пріятеля, пана хоружаго пана Николая пана Сосновскаго. Смерть рано жизнь его пресѣкла, а онъ будучи у мене послѣдній разъ не прощался со мною на вѣки, но оставлялъ цѣлость дружбы. Минувшаго 22 сентября славное погребеніе его о, сколь для меня скучное было! Я моими слезами гробъ его кропилъ, но уже не оживилъ. Одинадцать дней болѣвъ, отшолъ въ добромъ чувствѣ въ вѣчность, оставивъ мнѣ неутѣшный жаль. Чрезъ пана Беришникевича непремѣнно пришлю послѣдніе томы извѣстнаго „Дикціонера". За отправу обѣхъ книгъ 8

*) Всѣ помѣщаемые ниже документы хранятся въ архивѣ Литовской Д. Консисторіи.

злотыхъ. Три сына Іозефовича получили милостивый указъ быть имъ при посельскомъ дворѣ актнаріусами, всякому зъ ныхъ 300 руб. жалованья въ годъ.

Вашего Преосвященства нижайшій слуга, Россійскаго посольства капелланъ

І. Гавріилъ.

1788 г. Октября 9.

P. S. Жалобный случай и ревность по единовѣрныхъ побудилъ меня трудить Ваше Преосвященство прозьбою о грекахъ, которые живутъ въ Познани: тамъ поляки подъ претекстомъ анатоміи зъ мертваго іеромонаха ругалися, а живымъ обиду и церкви ихъ дѣлали. Манифестъ о всемъ ясно Вамъ скажетъ. Я жъ прошу благословенія имѣть все служеніе церковное оному іерею греческому Константину въ Познани, о коемъ всѣ опые Познанскіе греки суть свидѣтели, что онъ честный, постоянный и доволенъ къ наставленію своихъ овецъ, въ случай чтобы сіи люди не таскалися ко мнѣ для крещенія и погребенія (какъ то уже и было), и чтобы мнѣ не имѣть грѣха предъ Богомъ, если я откажусь за дальній путь трудиться.

Еще и еще нижайшій слуга той же

Гавріилъ.

84.

1788 г. Октября 18. Письмо Познанскихъ грековъ къ епископу Переяславскому Виктору Садковскому.

Въ Познани поселилось 10 фамилій православныхъ грековъ, которые пріобрѣли въ городѣ осѣдлость и стали заниматься честнымъ трудомъ—торговлей. Католики, особенно магистратъ, стали притѣснять грековъ, о чемъ они подали меморіалъ подканцлеру коронному епископу Гарнишу, каковой меморіалъ и отвѣтъ на него подканцлера и препровождаютъ преосв. Виктору, прося его ходатайства у русскаго посланника графа Штаккельберга объ устраненіи маршалка короннаго и старосты воеводствъ Великопольскихъ Рачинскаго отъ магистрата Познанскаго. Сообщаютъ, что на купленной землѣ они устроили кладбище и освятили его по своему обряду, вызвали изъ Греціи священника, который, до построенія церкви, совершаетъ богослуженіе во временно устроенной въ домѣ одного купца часовнѣ. Просятъ благословенія и грамоты какъ на кладбище и часовню, такъ и священнику на право совершать богослуженіе и таинства.

Jasnie wielmożny panie dobrodzieiu.

Zgromadzenie grekow Poznanskich do cerkwi wschodniey prawosławney a do władzy pasterskiey i. w. pana dobrod. jako władnącego cerkwiami prawosławnemi w krolestwie Polskim i. w. x. Litt. nalezące, gdy na fundamencie praw traktatowych lat 1768 y 1775, chrześcianom cerkwi s. wschodniey prawosławney wolność dozwalaiących, w mieście i. k. mci Poznaniu stołecznym woiewodzw Wielkopolskich zasiadło 10 familii, obywatelstwo tego miasta przyięło na cmentarz dla chowania ciał zmarłych grunt dziedziczny na przedmieściu s. Marcina, kupiło on, oparchaniło y z Grecyi kapłana swieckiego z miasta Moscopolis dobrze mieszczanom Poznanskim znanego xiędza Konstantego Chartofilaxa koncem odprawowania Służby Bozey y administrowania ss. sakramentow sprowadziło, onemu fundusz do życia obmysliło, a w kamienicy iednego członka teyze religii prawosławney ip. Dymitra Grabowskiego w samym mieście Poznaniu kaplicę do nabozenstwa sobie obrało, y tam

nabożeństwo obrządkiem y językiem greckim odprawuie; a obywatele miasta religią grecką wschodnią prawosławną wyznaiący, sposobu do życia uczciwym szukaią sposobem, aby się Bogu y ludziom podobali. Przecież zazdrość w mieszczanach Poznanskich katolikach rzymskich, szlachetny magistrat Poznański skladaiących, tak daleko przeciwko wyznawcom wiary prawosławney się wzmaga y onych przesladuie, ze opisać wszystkie uciski grekow z trudnością przychodzi.

Nayprzod więc to zgromadzenie, iako swemu pasterzowi, donosi i. w. w. mci p. dobrodzieiowi, ze się cale zgromadzenie grekow macedonczykow w Poznaniu składa z 10 familii, osiadłych w samym mieście; possessye dziedziczne maiących, y z 60 dusz oboiey płci, należących do cerkwi Poznanskiey.

Powtore. O ucikach tych członkow cerkwi greckiey nie opisuiemy w tym liście, ale przyłączamy kopią memoryału przez delegowanych do i. w. xiędza Garnysza biskupa Chełmskiego podkanclerzego koronnego podanego, z ktorego i. w. imci pan dobr. doczytasz się dolegliwości zgromadzenia y historyi całey utrapienia iego.

Przyłączamy oraz, iaki ten i. w. i. x. Podkanclerzy koronny, wysłuchawszy naszego użalenia, napisał list do magistratu Poznankiego za nami, aby tenże magistrat poprzestał swych dzikich sposobow myslenia. Ktore i. w. imci panu dobrod. całą naszego ucisku odkryie historyą.

Supplikuiemy zaś łaski i. w. imci pana dobrod, abyś z władzy y gorliwości pasterskiey raczył uczynic zgłoszenie do i. w. grafa de Stackielberg ambassadora Nayiasn. Imperatorowey imci, izby ten powagą swoią raczył uczynic zalecenie i. w. Raczynskiemu marszałkowi nadwor. koron. generalnemu, woiewodztw Wielkopolskich staroście, żeby ten magistrata Poznanskiego odstąpic chciał a nas grekow nie chciał uciemiężać, tudziez aby i. w. w. kanclerzow koronnych obligował, aby grekom Poznanskim sprawiedliwość swiętą wymierzyć raczyli, zwłaszcza gdy sprawy dwie — iedna w assesoryi koronney o kaduka po greku Tauszanskim wziętego nie sprawiedliwie, druga in iudicio mixto o tę historyą w memoryale zawartą sądzona będzie.

Powtornie upraszamy o konsens albo instrument na wolne wystawienie cerkwi w mieście Poznaniu na gruncie dziedzicznym, przez zgromadzenie kupic się mianym, podług traktatu r. 1768 a o przywiley u i. k. imci na tęż cerkwie, cmentarz y szkołę ludny staramy się.

Potrzecie. Gdy iużeśmy na gruncie naszym dziedzicznym zrobili cmentarz, a ten iuż iest obrządkiem greckim poświęcony, więc o instrument approbacyi tegoż cmentarza supplikuiemy.

Poczwarte. I. x. Konstanty Chartofilax z Macedonii z miasta Moscopolis, aktualny kapłan świecki, przez nas sprowadzony, y nam dobrze znany, administruie nam śś. sakramenta, — supplikuiemy y dla tego kapłana o instrument, czyli konsens, albo singellium pasterskie na wolne odprawowanie Służby Bożey, administrowanie śś. sakramentow y słuchanie spowiedzi, zgoła na to wszystko cokolwiek do kapłana farnego czyli plebana nalezy.

Popiąte. Nim zaś zbierzemy się na wystawienie cerkwi wieczney, a tym czasem odprawiamy nabożeństwo w kaplicy w kamienicy i. p. Dymitra Grabowskiego, więc supplikuiemy o list pasterski błogosławiący nam y tę kaplicę, abyśmy w niey, nim

wystawiemy cerkiew, nabożeństwo odprawować mogli.

Upraszamy zaś, aby te wszystkie instrumenta y listy pasterskie i. w. imci pana dobrod. były napisane ięzykiem polskim lub lacinskim, gdyż ięzyka słowiańskiego ani greckiego nie rozumianoby tu, a trzeba one zaaktykować tak w aktach grodzkich, iako y w magdeburgii miasta Poznania.

Supplikuiemy nakoniec o łaskawą i. w. imci pana dobrod. rezolucyą na pocztę przez Warszawę w Poznaniu pod adresem do szlachetnego Konstantego Tuszyńskiego kupca obywatela miasta i. k. imci Poznania, którey rezolucyi y błogosławieństwa pasterskiego z utęschnieniem tož zgromadzenie Poznanskie oczekuie, w imieniu którego zgromadzenia my delegowani plenipotenci wyznaiemy się bydz z naygłębszym uszanowaniem. Jasnie wielmożnego pana dobrodzieiu.

Naynižsi podnózkowie Konstanty Tuszyński star. zgr. Poz. Tomasz Iwanowicz plenipotent zgrom. grec. Poznan.

85.

— Меморіалъ Познанскихъ грековъ, поданный подканцлеру коронному епископу Гарнишу.

Греки, поселившіеся въ Познани, были обязаны пріобрѣсть въ городѣ недвижимую собственность и во всемъ подчиняться мѣстному праву. При описи имущества одного изъ этихъ грековъ оказались долги на купленномъ имъ домѣ. Магистратъ призналъ этого грека несостоятельнымъ, а всѣхъ его единоземцевъ—клятвопреступниками; такъ какъ греки присягали предъ крестомъ, то магистратъ, признавая такую присягу не дѣйствительною, приказалъ грекамъ вторично присягать въ церкви, предъ евангеліемъ, при зажженныхъ свѣчахъ, въ присутствіи городскихъ чиновъ. Вызванный тѣми же греками іеромонахъ, пожелалъ довершить образованіе свое за границей,—возвратился оттуда хилымъ, болѣзненнымъ, и затѣмъ скоропостижно умеръ. Католики распустили молву, что греки отравили своего «каплана». На другой день послѣ его погребенія магистратъ отправился съ медиками освидѣтельствовать тѣло умершаго. При многочисленной толпѣ могила розрыта, произведенъ надлежащій медицинскій осмотръ, но слѣдовъ отравленія не оказалось. Имущество покойнаго забралъ магистратъ себѣ, не смотря на протестъ оставшагося въ живыхъ священника, который за то былъ избитъ и поруганъ. Грекъ Таушанскій умеръ бездѣтнымъ, завѣщавъ свой домъ сестрамъ и племяннику. Между тѣмъ, пока душеприкащики хлопотали о выдѣленіи законной части изъ имущества покойнаго въ пользу его вдовы, секретарь магистрата Соболевскій успѣлъ выхлопотать въ малой королевской канцелляріи въ Варшавѣ привилей на причисленіе этого дома къ выморочнымъ имѣніямъ и по прибытіи въ Познань, изгналъ изъ дома вдову покойнаго и племянника.

На всѣ эти притѣсненія и злоупотребленія магистрата, греки подали жалобу въ ассесорскій судъ; магистратъ въ тоже время приказалъ своему инстигатору позвать грековъ къ суду за дерзость и неуваженіе ихъ къ магистрату, съ требованіемъ, чтобы греки лишены были предоставленныхъ имъ правъ гражданскихъ. Просятъ Подканцлера приказать магистрату, чтобы онъ пріостановился съ рѣшеніемъ по жалобѣ на грековъ инстигатора, пока ихъ дѣло не будетъ разсмотрѣно въ ассесорскомъ судѣ.

Jaśnie wielmożny mciwy panie.

Mieszczanie osiedli Poznańscy religią grecką oryentalną wyznaczaiący, czyli całe tychże grekow Poznańskich zgromadzenie, od sztgo magistratu poznańskiego ucisnione, ucieka się do sprawiedliwych względow i. w. miłgo pana w zażaleniach następuiących.

Gdy z praw traktatowych lat 1768, 1775 obywatelską rowność grekom nie-

unitom y dyssydentom w stanie cywilnym przyznaiących, mieszczanie religii greckiey w miescie Poznaniu osiedli, y handel prawem dozwolony otworzyli, pozniey nieco z reskryptu i. k. mci kommissya porządkowa w tym że mieście agituiąca się tych że grekow do przyięcia prawa mieyskiego y do koniecznego nabycia za własne każdego pieniądze possessyi w samym miescie z obowiązała; czyniąc zadosyć tym wyrokom grecy mieyskie prawo przyieli, y wszyscy possessyi w samym mieście nabyli, handel otworzyli, y rządzić się przyzwoicie zaczeli.

W czasach teraznieyszych zazdrość przeciwko grekom w obywatelach miasta katolikach rzymskich, mianowicie w osobach magistrat składaiących, tak daleko wzmogła, że przedsięwziął magistrat Poznański tyle używać swey przemocy, znienawidzenia tychże grekow, aby ich koniecznie wypędzić.

Nayprzód więc, gdy ieden mieszczanin greckiego obrządku, kamienicę swoią maiący, konkurs podniosł, spisany po nim inwentarz okazał być tegoż greka dłużnym rożnym wierzycielom, magistrat za to poczytał owego greka upadłego y wszystkich mieszczanow greckiego obrządu być krzywoprzysięscami w przyimowaniu prawa mieyskiego, że nie za swoie ale za cudze pieniądze ow greczyn kamienicę kupił; zaraz więc z tey okazyi zaczęto przesladować grekow y nazywać krzywoprzysięscami, psuiąc onym kredyt powszechny, bez ktorego żaden handluiący być nie może.

Powtore, z owego mniemanego na mieyskie prawo krzywoprzysięstwa, maiąc wszystkich grekow magistrat za krzywoprzysięscow, wydał deklaracyą, ktorą nazwać można nierozsądną, iakoby grecy zanic sobie ważyli przysięgę na krucyfix, ale iakoby do wykonania przysięgi potrzeba, aby kapłan grecki, w cerkwi ubrany, przed ołtarzem przy swiecach zapalonych stoiąc, na ewangelii miał dyktować przysięgę w przytomności sądu y zgromadzonego ludu, że dopiero taka dla greka była by istotna przysięga, za ważną od grekow poczytana; tą niesprawiedliwą swą rezolucyą ten że magistrat u wszystkich mieszkancow poznańskich, obywatelow woiewodztwa, podał w ochydę y wzgardę, iakoby grecy byli tak niewiernemi y bezbożnemi, w znak prawdziwy Odkupiciela ludzkiego nie wierzący. A przecież tyle konstytucyi y statutow koron., od początku prawa pisanego w Polszcze, aż do ostatniego traktatu 1768, niedaią się widzieć takich, aby grekow, ktorzy od początku wiary chrześciańskiey w Polszcze napełniali swym wyznaczeniem obydwa narody, nim się pod Zygmuntem III y Władysławem IV, w części z kościołem Rzymskim ziednoczyli się, nigdy przecie krolowie dziedziczni y stany krolestwa tego porozumienia o grekach nie miały, ani takiego prawa nie napisały, względem przysięgi, co magistrat Poznański w wieku tak oswieconym udziałał, y wyraznie na wzgardę kosciola Greckiego uknował.

Trzecie martwienie tych że grekow przez magistrat poznański nastąpiło takowe: Mikołay Tauszański grek mieszczanin pozn., ożeniwszy się w Poznaniu, żył bezpotomnie y niedawno umarł, w roku ieszcze 1782 przed sądem woytowskim y ławniczym poznan. uczynił urzędowny testament, ktorym nieprawnie od dziedziczenia części maiątku żonę swą oddalił, ale ten Tauszański miał brata rodzonego za granicą, zkąd synowca swego rodzonego sprowadził, cały zaś maiątek siostrze swey rodzoney Mi-

chalinie i iey aktualnym córkom, żyiącym, zapisał, i exekutorow testamentu postanowił. Po smierci tego Tauszańskiego, grecy executorowie testamentu spisali pozostałego maiątku inwentarz podług prawa, dopraszali się magistratu, aby ten maiątek między pozostałą żonę y sukcessorow aktualnych rodzonych synowca y siostrę, bądź iey córki w Węgrzech mieszkaiące, podzielił. Lecz zamiast dania rezolucyi na te żądania grekow, chcąc onych wszelkiemi sposobami martwić, wysłał do Warszawy sekretarza miasta Sobolewskiego, ktory nieprawnie na opaczne kancellaryi mnieyszey koronney zainformowanie, na ten pozostały maiątek dnia 20 7bris roku bieżącego przywiley iuris caduci exportował, zatym przywileiem zaraz z kamienicy żonę pozostałą po Tauszańskim y iego synowca wypędził, ruchómości sekwestrował, y zaraz na kamienicy kartę do sprzedania przybił. Zaszły przeciwko temuż Sobolewskiemu manifesta, ktore w nim większą sprawiły przeciwko grekom nienawiść, w magistracie gwałt y wzgardę religii greckiey, tak następuiący okazuie przypadek.

Gdy grecy w Poznaniu osiedli, y 10 familii osiadłych zobywateliło się, nie mogli więc być bez kapłanow swego obrządku, sprowadzili więc nayprzod iednego a potym drugiego; powtorny kapłan młody, do Poznania przybyły, chciał ieszcze być edukowanym, kosztem więc grekow poznan. wysłanym został do akademii za granicę, z ktorey niedawno powrociwszy do Poznania, przyiechał słabym; grecy starali się aby przez doktorow poznan. do zdrowia mogł być przywroconym, y cokolwiek do siebie przyszedszy, miał chęć odprawienia mszy świętey w swym obrządku, ktorą odprawiwszy, tym bardziey zasłabł, y powrociwszy do domu, niespodziewanie umarł.

Dziedzic tey kamienicy, w ktorey stał ten kapłan, obligował grekow, aby iego ciało wniesiono do kaplicy, co się też tak stało, i ubrany obrządkiem kapłan zmarły w kaplicy postawiony publicznie, podczas odprawowanego nabożeństwa ciało iego okazało się być spuchłe y fetor czyniące; za zdaniem kapłana żyiącego y całego zgromadzenia nazaiutrz publicznie processionaliter w dzień przez rynek prowadzone, przy zwykłych ceremoniach greckich pogrzebione na cmentarzu greckim zostało.

Magistrat uczynił nowe przesladowanie grekow, gdy pomiędzy pospólstwa dano odgłos, iakoby grecy kapłana swego spowiednika, przez nich samych sprowadzonego, otruli. Zaraz więc w kilka minut po pogrzebie delegował ten że magistrat na cmentarz grecki stulmana z pachołkami sztgo Sobolewskiego sekretarza miasta z lekarzami, ktorzy ciało pogrzebionego kapłana przy niezmiernym tłumie ludzi z grobu dobywszy, z habitu zakonnego odarszy, na stole rozciągnąwszy, rozpruli tak ciało, iako y głowę, wnętrzności dobywszy, operacye anatomiczne czynili, przytomnych grekow publicznie szkalowali y otrucie zadawali. Aż po tych anatomicznych operacyach y w ogniu doswiadczeniach okazało się przecie, że kapłan zmarły był smiercią naturalną, nie przez truciznę.

Ale grecy tak pokrzywdzeni, naigrawani, szkalowani, kryminałem zarzuceni, zaprotestowawszy się przed zgromadzonym ludem, tę protestacyą swoią do xiąg grodu Poznańskiego natychmiast zaniesli, y tak magistrat, iako y sekretarza Sobolewskiego oskarżyli.

Potym dopełnionym na cmentarzu gwałcie urząd ławniczy delegowany poszedł do rezydencyi kapłańskiey zabierać rzeczy zmarłego kapłana, a że żyiący kapłan oswiadczył, że po kapłanie pozostałe rzeczy nie należą do magistratu, ale do iuryzdykcyi duchowney biskupa greckiego, tedy ten kapłan został pobity, poszarpany, połaiany, a rzeczy gwałtem na ratusz zabrane zostały.

Po tey akcyi wydali grecy mandaty do sądu wspólnego assessoryi koronney, tak po magistrat poznan., iako y sekretarza Sobolewskiego, ale tak za uczyniony przez grekow manifest, iako y wydany mandat, magistrat rozkazał zapozwać instygatorowi mieyskiemu grekow o zuchwałość y targnienie się na magistrat, iakoby o oczernienie tegoż manifestu w propozycyi, żeby grekow w magistracie od prawa mieyskiego odsądzić y obywatelstwa pozbawić, y iuż zawczasu odgraża się magistrat – wszystkie handle grekom zapieczętować.

W takim to ucisku, uciemiężeniu y bezprawiu zgromadzenie greckie zostaiąc w Poznaniu, podług traktatu 1768 iest w intencyi rozpocząć sprawe o te gwałtowności... wspolnym, a tym czasem nim miasto albo magistrat przymuszone zostanie do odpowiedzi w sądzie grodzkim, zkonwinkuie grekow w magistracie y handle grekow zapieczętuie.

Przeto zgromadzenie przez swych delegowanych pokorną supplikę zanosi do i. w. pana, abyś i. w. pan raczył do magistratu poznan. list napominalny wraz z gleytem dla zgromadzenia grekow wydać, tudzież listem ministeryalnym temuż magistratowi zalecić, aby w tych wszystkich sprawach grekow na aktorat instygatora swego nie pieniał, a rozprawy z regestru dyssydenckiego, nayprzód w grodzie a potym in iudicio mixto oczekiwał, zaś szlt. Sobolewski aby z swym przywileiem caduci do rozprawy w sądzie assessorskim wstrzymał się, bo gdy łaską panską te gwałtowności wstrzymane nie będą, ostatniey krzywdy grecy wyrządzenia od magistratu Poznan. nie unikną.

J. W-o miłościwego pana nayniżsi podnóżkowie delegowani od zgromadzenia grekow poznańskich

Tom. Iwanowicz kom. Tuszyński.

(Копія).

86.

1788 г. Октября 8. Письмо подканцлера коронпаго къ членамъ Познанскаго магистрата.

Препровождая меморіалъ Познанскихъ грековъ объ обидахъ и притѣсненіяхъ, претерпѣваемыхъ ими отъ магистрата, подканцлеръ требуетъ отъ имени короля дать объясненіе на всѣ пункты меморіала и не привлекать грековъ къ своему суду по жалобѣ на нихъ инстигатора, пока начатое ими дѣло съ магистратомъ не будетъ разсмотрѣно въ ассесорскомъ судѣ.

Copia listu i. w. podkanclerzego koron. do magistratu Poznańskiego dnia 8 8-bris 1788 pisanego.

Kommunikuię w. panom memoryał odniesiony do mnie przez delegowanych od zgromadzenia grekow poznańskich nieunitow, na ktorego wszystkie puncta zażaleń uczynionych przeciwko w. panom, abyście w. panowie dokładną y wierną dali explikacyą, z woli i. k. mci pana mego mciwego

zalecam. Jeżeli by tak było, iak ten memoryał czynności w. m. panow zaskarża, nię ziednalibyście w. panowie sobie dobrego przyięcia, y sprawilibyście i. k. m. panu memu mciwemu nieukontentowanie z takiego urzędowania. Co komu prawami narodow iest pozwolono y zabespieczono, tego nayswiątobliwiey dochować należy, ani temi sposobami swiętość religii panuiącey wmawiać należy, ktorey fundamentem miłość y zgoda braterska. Nim ta rzecz lepiey rozpoznana y wyswiecona zostanie przez w. panow explikacyą, zalecam nayprzod w. panom, abyście tych żałuiących się grekow nieunitow w sądzie swym na instancyą instygatora poprzestali sądem swoim ciążyć, ile że iak ciż donoszą, czekaią rosprawy z regestru dyssydentow, nayprzód w grodzie, a potym in iudicio mixto, tudzież gdy szlt. Sobolewski otrzymał przywiley kaduka z dokładem prawem windykowania, okazać się maiącey przypadłości, gdyby nawet nie naydował się istnie, iak iest w memoriale wyrażono, blizszy sukcessorowie zeszłego, tedy naywięcey moglibyście w. panowie dla ubespieczenia pozostałości zatrudnić się iey opieką, nie zaś aby wymieniony szlt. Sobolewski porywczo zagarniał wszystko, za co był by on, y ci w czyich imieniu czyni, wscisłey y szkodliwey zapewne odpowiedzi. Co wszystko w. panom przez wzgląd na sprawiedliwość y na zalecenie powinności i. k. mci pana mego mciwego wykonacie, a możecie bydź pewnemi, iz z strony i. k. mci łaskawych względow, y z strony moiey wszelkiego przyczynienia się.

(*Копія*).

87.

1788 г. Декабря 7. Письмо Виктора Садковскаго, еп. Переяславскаго, къ Русскому посланнику въ Варшавѣ графу Штаккельбергу.

Проситъ оказать покровительство православнымъ грекамъ г. Познани, претерпѣвающимъ разныя притѣсненія и обиды отъ магистрата.

Сіятельнѣйшій графъ, Милостивый Государь.

Греки православнаго не уніатскаго исповѣданія, города Познаня обыватели, письменно мнѣ представляя о несносныхъ имъ отъ Познанскаго магистрата происходящихъ притѣсненіяхъ, съ поводу якобы ненависти къ религіи, что они, возимѣвъ тамо въ числѣ мѣщанъ свою осѣдлость, возимѣли, примѣрно другихъ, правомъ своего исповѣданія свободно пользующихся также, по силѣ трактатовъ, отправленіемъ вѣри, заведеніемъ каплицы, содержаніемъ при ней греческаго священника, и другихъ по закону своему христіанскихъ обрядовъ, при томъ зъ поданною отъ нихъ его преосвященству Гарнишу подканцлеру коронному съ поясненіемъ своихъ притѣсненій меморіала, и письма, зъ повелѣнія его королевскаго величества, весьма съ хорошею для нихъ надеждою, въ Познанскій магистратъ писаннаго, приложивъ копіи, просили моего ходатайства имать у Вашего Сіятельства милостиваго для нихъ защищенія.

Съ копіи письма преосвященнаго Гарниша явствуетъ, что оные греки подлинно за ревностное своего закона содержаніе терплятъ отъ магистрата притѣсненія, а какъ въ меморіалѣ ихъ изображено, то одинъ родъ

притѣсненія и странный и страшный есть. Для того прилагая у сего випиcку съ мемоpіала, всепокорнѣйше прошу Ваше Сіятельство неоставить своимъ многомощнымъ просителей покровительствомъ, и буди можно, какъ они желаютъ, взять возможные мѣры ко удаленію господина Рачинскаго, маршала надворнаго короннаго, генералного старосту воеводствъ Великопольскихъ, отъ магистрата, а къ господамъ канцлеру и подканцлеру коронным написать, дабы обиженные могли по дѣламъ своимъ въ ассессоріи коронной и in judicio mixsto имѣющимся получить надлежащее по законамъ удовольствіе.

Есмь съ истиннымъ высокопочитаніемъ и преданностію всядни

Вашего графскаго Сіательствв и проч.

Викторъ епископъ Переяславскій, коадъюторъ митрополіи Кіевской.

1788 г. Декабря 7

Слуцкъ № 261.

(Черновое письмо).

88.

1788 г. Декабря 19. Отвѣтное письмо Виктора Садковскаго къ Познанскимъ грекамъ.

Скорбитъ о горестномъ положеніи грековъ, убѣждаетъ ихъ терпѣливо переносить, какъ подобаетъ истиннымъ христіанамъ, скорби; препровождаетъ письма къ Русскому посланнику въ Варшавѣ, канцлеру и подканцлеру короннымъ. Грамоты на построеніе церкви въ Познани, равно какъ и на кладбище, не могутъ быть выданы, пока греки не пришлютъ королевскаго привилея по крайней мѣрѣ въ засвидѣтельствованной копіи. Іерею Константину дозволяетъ совершать богослуженіе, съ тѣмъ чтобы онъ прислалъ копію грамоты ставленной и разрѣшенія своего епископа на отлучку въ другую область.

Szlachetni imci panowie, posłuszni w Chrystusie synowie!

Barzo zmartwił mię list w. mci. panow, z ktorego uwiadomiłem się o uciskach z strony szlachetnego magistratu Poznańskiego ich obarczaiących. Upominaiąc przeto w. m. panow do cierpliwości y znoszenia tych prawdziwym wyznawcom Chrystusowym przyzwoitych krzyżykow, z moiey strony żądaną czynię pomoc, gdy umieszczam do i. w. Stackelberga posła rossyiskiego, i. x. Okięckiego kanclerza koronnego, oraz i. x. Garnisza podkanclerzego koronnego, pod kopertą mci pana Konstantego Tuszyńskiego instancialne listy.

Co do drugich proźb, takowę daię odpowiedz. Gramota na zabudowanie cerkwi w mieście Poznaniu pierwey wydana być niemoże, toż samo y na approbatę cwentarza, aż w. m. panowie przywileiu i. k. m. pana naszego miłościwego przynaymniey w kopij urzędowey nie przyszlecie. J. x. Konstantemu Chartofilaxowi, że o prawdziwym swoim kapłaństwie y iako nie zostaie w inhibicij ma od w. m. państwa, o dobrym zaś powodzeniu się y od imci x. kapelana Warszawskiego [1]) zaświadczenie, iak celebrować świętę liturgię, tak drugie administrować sakramenta, pozwala się; z tym wszystkim ieżeli ma iaki dokument, ktorym biskupem

[1]) Капелланъ Русскаго посольства въ Варшавѣ игуменъ Гавріилъ Строевскій. Письмо его, о которомъ упоминаетъ здѣсь преосв. Викторъ, и отвѣтъ (черновой) на это письмо преосв. Виктора, напечатаны подъ №№ 83 и 90.

mianowicie iest poświęcony, y gdzie, y czy iest uwalniaiący z dyecezyi iedney w drugą od pasterza swego list, onych także kopij ale na polskim ięzyku, gdyż po grecku tu nicht nie rozumie, przysłać. W kaplicy otprawować nabożeństwo, w którey dotąd odprawowali, niech Bóg błogosławi.

Zagrzewaiąc ich do trwałości w wierze świętey, cierpliwości y miłości braterskiey, iestem z błogosławieństwem y modłami etc.

Wiktor Sadkowski B. P. K.

M. K. 19 X-bra 1788 r.

z Słucka.

P. S. List w. m. panstw z memoriałem y kopią otrzymałem ieszcze mediis 8-bris, ale drugie interessa, ktore mnie niebyłego niemal przez dwa roki w kathedrze zaraz za przybyciem do oney spotkały, także niezupełne zdrowie z przyczyny ciężkiey ledwie nie przez cały rok na Ukrainie choroby, odpisać zaraz nie dopuściły. Przyłozone pisma życzę w. m. państw samym do kogo należy pooddawać.

Адрессъ: Szlachetnemu i. m. p. Konstantemu Tuszyńskiemu kupcowi y obywatelowi miasta i. k. m. Poznania w Poznaniu.

(*Черновое*).

89.

1788 г. Декабря 19. Его же письмо къ коронному канцлеру Окенцкому, епископу Познанскому.

Проситъ покровительства и содѣйствія къ справедливому рѣшенію дѣла Познанскихъ грековъ, производящемуся въ ассесорскомъ и «смѣшанномъ» судахъ.

Jaśnie wielmożny mci dobrodzieiu!

Grecy nieunici miasta i. k. m. Poznania obywatele przez magistrat tameczny udręczeni, przysłanym do mnie, iako do pasterza swego, memoryiałem donoszą niesłychane krzywdy, pochodzące iakoby iedynie z nienawiści ku religii, ktore tym okrutniey ranią serce pasterskie, im przekonańszy iestem, że świętość religii panuiącey nietylko onych czynić nie pozwala, owszem wzdrygać się onemu każe. Przez powagę, ktorą winienem i. w. mci. panu dobrodzieiowi, opisywaniem onych zatrudniać nie mogę, lecz z spraw dwóch, iedney w assessoriy koronney, drugiey in judicio mixto sądzić się maiących, zupełne i. w. pan dobrodziey będziesz miał obiaśnienie. Dopełniaiąc obowiązek urzędu moiego, niosę do i. w. pana dobrodzieja nayunizeńsze proźby, byś się wielomożną powagą swoią raczył łaskawie wstawić za ukrzywdzonemi y im tak w assessoryi, iako in judicio mixto do doyścia świętey sprawiedliwości dopomodz. Moim zaś bendzie obowiązkiem wielbić łaskawo względy dla uciśnionych y dla mnie oświadczone, ktory mam honor być z głębokim uszanowaniem etc.

Wiktor Sadkowski Biskup Perejasławski, koadjutor metr. Kiiowskiey.

Адрессъ: Jaśnie wielmożnemu imci x. Okęckiemu Biskupowi Poznańskiemu, Wielkiemu Kanclerzowi koronnemu.

90.

1789. г. Генваря 19. Письмо (черновое) епископа Виктора Садковскаго къ капеллану Русскаго посольства въ Варшавѣ іеромонаху Гавріилу.

Объясняетъ причину не скораго отвѣта на письмо Гавріила, увѣдомляетъ о полученіи книгъ для передачи Кіевскому митрополиту; проситъ выслать X и XI томы P. Schrum Analysis operum SS. Patrum. Вѣсть о смерти хорунжаго Н. Сосновскаго сильно огорчила. Познанскому іерею Константину дано благословеніе совершать богослуженіе.

Пречестный отецъ капелянъ игуменъ Гавріилъ, возлюбленный въ Христѣ Господѣ братъ!

Третій мѣсяцъ проходитъ, какъ писаніе ваше, Октября 9 прошлаго 1788 г. пущенное, лежитъ у меня на столѣ, моего ожидая отвѣта. Не отвѣчалъ я на оное потому, что при интерессахъ надъ чаяніе мое срѣтившихъ меня въ Литвѣ, еще и отъ болѣзни цѣлый годъ на Украйнѣ меня удручавшей, я совершенно не освободился. Я сею болѣзнію мучимъ, такъ повредилъ себѣ глаза, что теперь подписуюсь только, и то въ день, не при свѣчи, когда же усилюсь прочесть что, тотчасъ чувствую въ оныхъ тяжесть и потемнѣніе. Другія два письма, давнѣе еще отправленныя, недавно мнѣ вручены. На всѣ теперь отвѣчаю однимъ.

Книги по реестрамъ книгопродавцовъ отосланы въ Кіевъ, седьмой тому день, по вѣрной оказіи, на руки самаго преосв. митрополита, какъ Сухозанету надлежащая отдана, равнымъ образомъ получилъ я и свою такъ переплетенную, какъ слѣдовало, за что приношу вамъ мою благодарность, а деньги по окказіи отдадутся вѣрно, за протчія же и благодарности и денегъ ожидайте отъ тѣхъ, кои васъ за оными просили.

P. Dominici Schrum Analisis operum SS. Patrum etc. томъ десятый и одинадцатый и слѣдующіе мнѣ суть надобны, а девять томовъ сего сочинителя я уже имѣю. Почему, буди оные еще къ вамъ не присланы, при засвидѣтельствованіи моего почтенія, попросите г. пастора Муссонія, на Лѣшнѣ живущаго, чтобы оныя примѣромъ прежнихъ, въ Варшаву доставивъ, вамъ вручилъ, кои получа, отдайте для переплету въ паргаментъ бѣлый, порознь всякій томъ, съ надписомъ на краснымъ: Schrum Analisis Tom X. или XI., г. интролигатору Килиману, за что съ благодарностью такожъ деньги пришлю.

Смерть г. Николая Сосновскаго не меньше меня, ежели не больше, какъ васъ тронула. Но, что дѣлать? Такъ, видно, Богу было угодно: преставленъ бысть, да не злоба измѣнитъ разума его, или лесть прельститъ душу его. Вѣчное ему упокоеніе! Я въ каѳедрѣ моей велѣлъ по немъ долго звонить, а предъ пріѣздомъ, въ Петриковѣ, за двадцать съ небольшимъ мили отъ Слуцка, послѣднее получилъ отъ него писаніе, въ коемъ на концѣ желаетъ мнѣ, къ неутѣшнымъ моимъ слезамъ, много лѣтъ.

Іерею Константину, за коимъ пишете, дозволилъ я быть капеляномъ, а о чинимыхъ

благочестію тамъ же гоненіяхъ, какъ къ его сіятельству послу, такъ до ясневельможныхъ канцлера и вицеканцлера коронныхъ писалъ я, о чемъ и самыхъ угнетаемыхъ увѣдомилъ.

Предая васъ въ новый годъ новой Божіей милости, съ усердіемъ и молитвами есмь и пр.

Викторъ епископъ Переяславскій.

91.

1789 г. Апрѣля 20. Репортъ старшаго Виленскихъ монастырей игумена Варлаама (Шишацкаго) Переяславскому епископу Виктору Садковскому.

Во время пребыванія игумена Варлаама въ Минскомъ Петропавловскомъ монастырѣ, (подчиненномъ Виленскому), получена въ гродскомъ Минскомъ судѣ новая конституція, коею повелѣвается, чтобы все неунитское духовенство присягнуло на вѣрность е. кор. величеству и Рѣчи Посполитой, и ни кого изъ заграничныхъ монарховъ и князей въ своихъ молитвахъ не воспоминало. Игуменъ Варлаамъ просилъ судъ уволить его отъ такой присяги, какъ присяжнаго русскаго подданнаго. Судъ приказалъ игумену чрезъ двѣ недѣли удалиться изъ Польскихъ владѣній. О чемъ и доноситъ преосв. Виктору.

Великому Господину Преосвященнѣйшему Виктору, Епископу Переяславскому и пр.

От старшаго Виленскихъ монастырей игумена Варлаама (Шишацкаго)

Репортъ.

Въ Гродскомъ воеводства Минскаго судѣ сего Апрѣля   дня получена новая нынѣшняго сейму конституція, коею указано, дабы все неуницкое духовенство на вѣрность Его Королевскому Величеству и Найяснѣйшей Рѣчи Посполитой учинило присягу, и потомъ бы опричь имени Его Королевскаго Величества и благопоспѣшества Найяснѣйшей Рѣчи Посполитой, инного изъ заграничныхъ монарховъ и князей въ своихъ молитвоприношеніяхъ не воспоминало. Братія Минскаго Петропавловскаго монастыря, а именно: намѣстникъ іеромонахъ Иларіонъ, діаконъ Гедеонъ и монахъ Арсеній, а съ ними и священникъ Жабовскій Василій Бируковичъ, исполняя повелѣнное, на другой день въ гродскомъ судѣ по данной имъ ротѣ [1]) присягу учинили. А я предложивъ между прочимъ господамъ судіямъ, что я есьмъ присяжный Россіи подданный, что я изъ оной въ Польшу на время, единственно по по монашескому послушанію есьмъ присланный, и что я о томъ отъ духовныя моея власти никакого предъувѣдомленія не имѣю, просилъ себя отъ оной присяги уволить; въ чемъ послѣдовалъ мнѣ и іеромонахъ Зосима. Сего ради повелѣно мнѣ, по силѣ реченныя конституціи, отъ времени полученія оной въ двѣ недѣли изъ Польскаго государства непремѣнно удалиться, подъ опасе-

1) Полонизмъ: Rota przysięgi—присяжный листъ, форма присяги.

ніемъ въ противномъ случаѣ неизбѣжныя конституціею и состоявшимся на основаніи ея въ гродскомъ судѣ декретомъ угрожаемыя казни [1]).

Донося о семъ Вашему Преосвященству и представляя купно помянутыхъ конституціи, декрета и роты присяги урядовыя копіи [2]), въ резолюцію Архипастырскаго повелѣнія ожидаю.

Вашего Преосвященства
нижайшій послушникъ
Старшій Виленскихъ монастырей игумен
Варлаамъ.
1789 года
Апрѣля 20 дня
Минскъ.

92.

1790 г. Апрѣля 13. Универсалъ сеймовыхъ маршалковъ.

Отъ имени сейма и короля напоминаютъ всѣмъ подданнымъ Рѣчи Посполитой, что единственное средство для спасенія погибающаго отечества есть уваженіе къ личнымъ правамъ каждаго, какого бы онъ не былъ вѣроисповѣданія, и вѣрность общему для всѣхъ отечеству. Эти истины обязано внушать народу духовенство обоихъ обрядовъ. «Чтобы заохотить къ спасенію отечества», сеймъ обезпечиваетъ диссидентамъ всѣ предоставленныя имъ права, а не уніятамъ грековосточнаго исповѣданія, сверхъ того, предоставляетъ право имѣть свое высшее правительство. Просятъ наконецъ, чтобы всѣ принесли теплыя молитвы Богу, каждый по своему обряду, о благосостояніи отечества.

Stanisław Nałęcz Małachowski referendarz w. kor. seymowy i konfederacyi koronney. Nestor Kazimierz xiąże Sapieha generał altyleryi y konfederacyi w. x. Litewskiego marszałkowie.

Wszem w obec, komu o tym wiedzieć należy, wiadomo czyniemy: co seym dzisieyszy iuż postanowił w celu poprawy rządu, zmocnienia sił kraiowych, powiększenia dochodow publicznych, ubespieczenia wolności y uchronienia R-ptey od podlegania obcym, y co ieszcze w tych względach czynić zostaie, wystawiliśmy na widok całego kraiu, choć w krótkim obrazie, przez uniwersał dnia 31 Grudnia z woli i. k. m., y skonfederowanych R-ptey stanow wydany, co seym uczynił na zabespieczenie wewnentrzney spokoyności, iakich dobrał srzodkow do ugaszenia w pierwszey iskierce ukazuiących się buntow, y iakim kray był zagrożony nieszczęściem, to po ukończonym zupełnie dziele indagacyi wiadomym dokładnie całey zostanie publiczności. Teraznieyszey naszey do narodu odezwy iest celem zapewnienie kraiu Polskiego mieszkancow o naybacznieyszey Rządu nad

---

1) На этотъ фактъ игуменъ, впослѣдствіи епископъ Могилевскій, Варлаамъ Шишацкій ссылается въ своемъ объясненіи—почему онъ присягалъ Наполеону, какъ на вѣрнѣйшее доказательство своей преданности Русскому престолу. Несогласившись присягнуть Польскому королю, Варлаамъ, по собственнымъ его словамъ, съ величайшею опасностію жизни бѣжалъ въ Могилевъ. Арх. Сборникъ т. II, стр. XCIV.

2) Оба эти документа хранятся при дѣлѣ. Конституція, о которой здѣсь говорится, приводится въ универсалѣ комиссаровъ конфедераціи. См. ниже № 92.

niemi wszystkiemi opiece, w ktorey iedynie położona ufność, kray zabespieczyć może od wewnentrznych zamieszek, obcey przemocy y klęsk tylokrotnie doznawanych.

Niemasz komu by pamiętnemi nie były krwią y trupami oznaczone buntow y rzezi slady, nayokropnieysze od czasu, w którym poduszczaiący one okrywali płaszczem religii nayprzeciwnicysze iey świętym naukom zamysły. Zbrodnia odeymowała życie krociom (?) wystawionego na rzeź ludu, kara odbierać go kazała zbrodniom zwiedzionym powodem fanatyzmu; a zwodzący, ukryci za tarczą sekretu, iedni ocaleni zostali. Tak zaś kray tracił w ludności y przez zbrodnie, y przez kary, a spokoyności swey stale zapewnić nie mogł, zostawuiąc taiemną sprężynę nowego powstania poddanstwa w mocy ich przesądow, a łatwości omamienia.

Przekonany seym teraznieyszy, że dopuki oswiecenie nie pokona mocy przesądu, doputy fanatyzm trwozić może narzędzia, a ufność w rządowey opiece gruntować się dostatecznie nie może; chce mieć lud wyprowadzony z błędu, chce niszczyć skłonność do występku oswieceniem. Na ten koniec, nim skutecznieysze ieszcze wezmą się szrzodki, nakazał nam wydać ninieyszy uniwersał, mocą ktorego obowiązuiemy y iasnie wiel. byskupow obydwow obrządkow, aby nakazali duchowienstwu, w sposobie do każdego poiętności stosownym, jak nayczęsciey y nayszczegulniey lud oswiecać o tych ważnych prawdach, które ich wysokiemu swiatłu są naylepiey wiadome, że z mocy religiy po Bogu wierność dla swoiey oyczyzny iest powinnością nayświętszą; że ci którzy by pod iakimkolwiek pretextem zachęcali do buntu, choćby nayswiętszym charakterem ministrow religiy byli upoważnieni, nie są tylko zdraycy przeciw Bogu y oyczyznie; że wszelkie na takową kraiu zgubę przyiętę obowiązki, nawet wykonane przysięgi, nie tylko wiązać nikogo niepowinni, ale ystotnym są grzechem; że gdzieby tylko pomoc obca bez wiadomości władzy rządowey obiecywaną była, ta nie zdoła bydz, tylko ku szkodzie ogulney kraiu; że nakoniec rozrużnieni religią, połączeni być powinni miłością oyczyzny, siebie kochać, y z sobą żyć w iedności, aby bydz swego bezpiecznemi, y obcym strasznieyszemi. Chce i. k. mść., chcą skonfederowane R-ptey stany, aby wszyscy kraiu Polskiego mieszkancy pod zasłoną rządowey opieki praw swoich spokoynie używali, ale chce rzecz pospolita, żeby te prawa y przywileie wszyscy za iey własne znali dobrodzieystwo, słowem: ani opieki, ani władzy nad swemi poddanemi nikomu z sobą dzielić nie pozwoli. Dla tego zaleconą nam iest marszałkom, abysmy dyssydentom y dyzunitom greko-oryiętalnym wszelkie służące swobody upewnili, do ratunku kraiu zachęcili, a do utworzenia pewnego duchownego rządu, osoby z tych wyznań, dla których prawidła są potrzebne do ułożenia zboru srzodkow zdolnych upewnić porządek y związek władzy duchowney z swiecką wezwali, co niebawnie dopełnić z obowiązku urzędowania naszego postanowiliśmy.

Wszyscy przełozeni wyznań przyiętych mocą prawa, lub tolerowanych, inaczey iednak spodziewać się nie mogą tolerancij y obywatelskiey nad sobą opieki, tylko przez wierność swoiey oyczyznie, czczenie zpolnych praw , nakoniec chronienie się wszelkiey influencij zagraniczney.

Kiedy zaś widocznie się pokazuie, że Polska lat tyle nieszczęsciami obarczona,

klęski równie z latami pomnożone licząca, samey naywyższey opatrzności zrządzeniem szczęsliwszych zaczyna doznawać losow, y coraz pomyslnieysze widzi przed sobą nadzieie, żąda i. k. mci, żądaią skonfederowane R-ptey stany, aby i. w. biskupi ultriusque ritus za pomyslne seymu teraznieyszego skutki, a szczególniey teraz za uratowanie Polski od wiszącey widocznie niedawno nad nią buntu poddanstwa klęski, Panu Zastępow w iego swiątnicach nakazali dzięki.

Równie mieć chcemy, aby y inni kraiu Polskiego mieszkancy, acz na iednym łomie kościoła katolickiego nie zostaiący, iedney atoli będąc synami oyczyzny, zostaiąc w uczęstnictwie iey szczęscia, okazali radość swoią z pomyslności publiczney, y nabożenstwem ich religii własciwym tey czułości swoiey dali widoczne oznaki.

Tłumacze woli i. k. mci y skonfederowanych R-ptey stanow, przesyłamy iey wyrazy, iako głos oycowski do ludu upewniaiący go o baczney nad nim pieczy prawa, y troskliwosci naywyższey władzy, za głos uprzeymy do obywatelow wzywaiący do sprawiedliwego z wszystkiemi obeyścia się, w czym tylko zachodzić może niesciesnienie wyznawania wiar tolerowanych, podług trwaiących teraz praw, oraz bespieczęstwa osoby i własnosci.

Gdy ten głos pożądany odbierze skutek, gdy ustalone zostanie zaufanie poddanych R-ptey w iey naywyższym rządzie, gdy Polak zechce być tylko Polakiem, pewni iesteśmy, iż wszystkie zdradliwe namowy przeciw wierności dla oyczyzny bezskutecznemi się staną. Zasunięte zostanie zrzódło nieszczęść y stargane te sprężyny, ktore nie oswieconemi umysłami władały pod zasłoną religii.

Pomnoży się rąk do obrony wspolney, kiedy oręż do gromienia nieprzyiacioł zwracać się nie będzie na swoich, kiedy miecz sprawiedliwości używanym mniey często zostanie, a pod tarczą prawa y dobrego rządu, każdy powszechney pilnuiąc, swoiey używać będzie z słodyczą spokoyności. Ktory to uniwersał rękami nas marszałkow podpisany, y pieczęciami stwierdzony, ażeby wszystkich mieszkancow kraiu doszedł wiadomości, do wszystkich kommissyow cywilno woyskowych w Koronie y Litwie, akt grodzkich y ziemskich, rozesłanym mieć chcemy. Dan w Warszawie 1790 roku dnia 13 miesiąca kwietnia.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. koronny, seymowy y konfederacyi prowincyi koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał artylleryi, Litt. marszałek konf. w. x. Litgo.

Uniwersał zalecaiący dziękować Bogu za ochronienie kraiu od buntow; ostrzegaiący różną wiarę od S. Rzymskiey katolickiey wyznawaiących, iż wszelkich dobrodzieystw, podług praw teraz trwaiących, iako skutek dzieła R-ptey doznawać będą.

Jan Łuszczewski.

Zgodną z oryginałem: sekr. seim. y konf. koronney.

(Konia).

93.

1790 г. Октября 9. Универсалъ сеймовыхъ маршалковъ.

Въ дополненіе къ универсалу отъ 13 апрѣля, требуютъ, согласно опредѣленію сейма, выслать въ Варшаву изъ трехъ провинцій извѣстное число депутатовъ къ 1-му декабря для уложенія проекта относительно православныхъ и диссидентовъ вообще. Перечисляются депутаты избранныя для этой цѣли отъ сената и сословія рыцарскаго. Собранные въ Варшавѣ депутаты, между прочимъ, заявили, что общество православныхъ въ Польскомъ Королевствѣ, не имѣя никакого высшаго церковнаго правительства, остается безъ всякаго надзора, и что по этому, до «возстановленія старой іерархіи», необходимо учредить Главную Консисторію, для чего издать универсалы ко всѣмъ монастырямъ, архимандріямъ, протопопіямъ и всѣмъ приходскимъ неунитскимъ церквамъ о имѣющемъ быть генеральномъ съѣздѣ 15 мая въ Пинскѣ для учрежденія Главной Консисторіи. На этотъ съѣздъ, отложенный по нѣкоторымъ обстоятельствамъ на 15 іюня, назначаются четыре правительственные комиссара, которымъ дана особая инструкція и которые по окончаніи съѣзда должны донести королю и конфедераціи обо всемъ, что будетъ постановлено на этомъ съѣздѣ.

Uniwersał i. w. io. marszałkow seymowych względem greco-oryentalnego i dyssydentow wyznania mięszkańcow z woli i. k. mci i prześ. skonfederowanych stanow wydany.

Stanisław Nałęcz Małachowski, zeferendarz w. kor. seymowy i konfederacyi koronney, Nestor Kazimierz xiąże Sapieha generał artyllery, i konfederacyi w. x. Lit. marszałkowie, z woli i rozkazu i. k. mci, i prześ. Rzeplitey skonfederowanych stanow. Uniwersałem na dniu 13 kwietnia roku bieżącego wydanym, donieśliśmy powszechności narodowey, że chce i. k. mść, i prześwietne skonfederowane stany, aby wszyscy kraiu Polskiego mięszkańcy pod zasłoną rządowey opieki, praw swoich spokoynie używali, ale chce Rzeplita żeby te prawa i przywileie wszyscy za iey dobrodzieystwo znali, nie dozwalaiąc, aby ktokolwiek z nią nad iey poddanemi władzę lub opiekę dzielił. Z znania tey prawdy, upewniliśmy z woli i. k. mci i prześwietnych skonfederowanych stanow, dyssydentow i wyznania greco-oryentalnego będących, o spokoynym używaniu swobod i praw, zachęceniu do ratunku wspólney oyczyzny, i że do utworzenia pewnego rządu duchownego, osoby z tych wyznań (dla których prawidła są potrzebne) do ulożenia zbioru srzodkow zdolnych upewnić porządek, i związek władzy swieckiey z duchowną, wezwać nam i. k. mść i prześwietne Rzeplitey skonfederowane stany rozkazały. Dopełniaiąc więc poprzednicze oświadczenia, umyśliliśmy z obowiązku na nas włożonego do porozumienia się w tych obiektach osoby z światła, cnoty, i obywatelstwa znane z trzech prowincyi w równey liczbie wezwać, i na ten koniec dzień pierwszy miesiąca grudnia roku bieżącego w Warszawie wyznaczamy, i ww. mm. panow obliguiemy, abyście chcieli na dzień pomieniony ziechać, i do wspólnego dobra oyczyzny i obywatelow swego wyznania przyłożyć się. Dnia dziewiątego Października, tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego roku w Warszawie.

Stanisław Małachówski r. w. k. seym. i konf. kor. marszałek. (L. S.)

Kazimierz Xiąże Sapieha g. a. marszałek konf. w. x. Lit. (Ł. S.).

Deputacya do ułożenia proiektow względem graeco-oryentalnych i dyssydentow.

Jako stałym było zawsze Rzeczypospolitey usiłowaniem pokóy między różno-wierzącemi utrzymywać, tak tymże duchem zaięci na teraźnieyszym seymie, my król wraz z skonfederowanemi stanami, wszystkim różnego wyznania mieszkańcom państw naszych rządową opiekę uroczyście zaręczywszy, gdy w celu przygotowania wiecznych dla nich ustaw, z sprawiedliwością, potrzebą i powagą narodu zgodnych, wybrane z pomiędzy nich osoby do stolicy naszey zwołane mieć chcieliśmy, a o dopełnieniu tey woli naszey odbieramy teraz doniesienie, wraz z obywatelskim oświadczeniem, iż wszelkie swobody od samey wolney i niepodległey Rzeplitey, iako prawney i iedyney zwierzchności, pragną mieć sobie zapewnione; przeto do wysłuchania ich żądań i do porozumienia się względem układu proiektow przy poprawie formy rządu decydować się maiących potrzebną bydź uznaiemy deputacyą, do którey

Z senatu: z prowincyi Małopolskiey i. w. xcia Jabłonowskiego kasztelana Krakowskiego; z prowincyi Wielkopolskiey w. Czapskiego woiewodę Chełmińskiego; z prowincyi w. x. Lit. w. Szczyta kasztelana brzeskiego Lit.

Z stanu rycerskiego: z prowincyi Małopolskiey uu. Kochanowskiego maiora woysk kor. posła Sandomirskiego, xięcia Czartoryskiego generała ziem. Podol. posła Lubelskiego; z prowincyi Wielkopolskiey uu. Zakrzewskiego chorążego i posła Poznańskiego; Zboińskiego starostę Mszańskiego posła Dobrzyńskiego; z prowincyi w. x. Lit. uu. Wawrzeckiego podkomorzego Kowieńsk. posła Brasławsk.; Gutakowskiego starostę Kapinowskiego posła Orszańskiego wyznaczamy.

Którzy to i. w. ww. i uu. deputowani za zniesieniem się z wyż pomienionemi osobami, a stosuiąc się do względow politycznych, proiekt co do urządzenia ich praw, swobod i prerogatyw, respective każdemu stanowi należących, i zapewnienia sprawiedliwości, ułożyć maią. Co się zaś tyczy urządzenia kościelnego w teraźnieyszym stanie rzeczy, tam gdzie, i w którym wyznaniu znaydzie iakowe od nich samych żądanie uczynienia potrzebnych odmian, lub poprawy, zabeśpieczenia całości należytego użycia funduszow prawnie im służących, stosowny w tey mierze proiekt uformuią i w przeciągu trzech miesięcy nam królowi i skonfederowanym stanom do decyzyi podadzą.

Stanisław Nałęcz Małachowski r. w. k. seymowy i konfederacyi prowincyi kor. marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi w. x. Lit.

Zlecenie uu. seymowemu i konfederacyi oboyga narodów marszałkom.

Gdy nam doniesiono iest od deputacyi do ułożenia proiektow względem graeco-oryentalnych i dyssydentow wyznaczoney, iż zgromadzenie graeco-oryentalne, w państwach Rzeczypospolitey, bez wszelkiey zwierzchności i rządu cerkiewnego zostaiąc, tak dla utrzymania karności duchowney, iako też i wewnętrzney spokoyności, nieodwłocznie ustanowienia pewnego dozoru potrzebuie; przeto nim przyidzie do urządzenia dla tegoż obrządku graeco-oryental-

nogo starey hierarhii, z potrzebą i powagą narodu zgodney, zalecamy uu. seymowemu i konfederacyi oboyga narodow marszałkom wydanie listow okolnych do wszystkich monasterow, archimandryi, protopopii, i cerkwi parafialnych nieunickich w państwach Rzeczypospolitey zawartych, z dozwoleniem członkow tegoż wyznania kongregacyi generalney na dzień piętnasty miesiąca maia roku bieżącego w mieście naszym Pińsku, na które kongregacyi wybrać maią Konsystorz Naywyższy z osob zaleconych nauką, obyczaiami i wiernością, ku kraiowemu rządowi, zabeśpieczonych urodzeniem w Polszcze, i wolnych od obowiązkow przysięgi obcemu rządowi. Wybrane podług tych warunkow członki Konsystorza, po wykonaney przysiędze na wierność nam królowi i Rzplitey, obeymą rząd duchowny nad całym zgromadzeniem wyznania graeco-oryentalnego, z podległością naywyższey władzy kraiowey.

Stanisław Nałęcz Małachowski r. w. k. seymowy i konfederacyi prowincyi kor. marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi w. x. Lit.

W y z n a c z e n i e k o m m i s s a r z o w R z e c z y p o s p o l i t e y n a k o n g r e g a c y ą g r a e c o-o r y e n t a l n y c h.

Kongregacyą generalną dla delegowanych od duchownego i świeckiego stanu wyznania graeco-oryentalnego na dzień piętnasty maia naznaczoną, my król za zgodą stanow dla ważnych przełożonych nam przyczyn do dnia piętnastego czerwca roku bieżącego odkładamy, na którą kongregacyą czterech kommissarzow Rzeczypospolitey, dwóch z Korony, dwóch z Litwy, w komplecie choćby po iednemu kommissarzu z tychże prowincyi wyznaczamy, którym instrukcyą wygotować zalecamy deputacyi do ułożenia proiektow względem greco-oryentalnych i dyssydentow, na teraźnieyszym Seymie wyznaczoney, urodzonych zaś kommissarzow Rzeczypospolitey wyznaczonych do ziechania do miasta Pińska na dzień piętnasty Czerwca, do przytomności na kongregacyi aż do iey zakończenia, do zachowania się wedle instrukcyi sobie przepisaney, i po dokonaniu dzieła do relacyi nam królowi i stanom Rzeczypospolitey obowiązuiemy.

Stanisław Nałęcz Małachowski r. w. k. seymowy i konfederacyi prowincyi kor. marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi w. x. Lit.

Inne podpisy deputowanych do konstytucyi dla ich wielości opuszczaią się.

(Копия печатная).

94.

1793 г. Апрѣля 25. Выпись изъ протокола Заблудовскаго магдебургскаго суда жалобы игумена Бѣльскаго и Заблудоскаго монастырей на Заблудовскаго ксендза Пилькевича.

Жалуется на ксендза Якова Пилькевича, что онъ людей невинныхъ подвергаетъ публичному наказанію, а духовенство православное безчеститъ оскорбительными словами, осмѣлился даже поноситъ въ присутствіи достойныхъ особъ непотребными словами Пресвѣтлѣйшую Императрицу (Русскую), ея правительство и дворянство. Сверхъ того, претендуя на прихожанина Заблудовскаго монастыря въ томъ, что будто бы его дочери перешли изъ р.-католическаго обряда въ православный, хитростію заманилъ его въ свою плебанію и тутъ, въ присутствіи еще четырехъ его сосѣдей, бранилъ всѣхъ ихъ поноснѣйшими словами, говоря: «ваша вѣра—собачья, вы сами собаки, и игуменъ вашъ песъ», что подтвердили подъ присягой четыре свидѣтеля.

Ekstrakt z protokołu spraw mieyskich magdeburskich i. k. m. Zabłudowskich.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt trzeciego miesiąca Aprila dwudziestego piątego dnia.

Przed urzędem y aktami magdeburyi i. k. m. Zabłudowskiey, osobiscie stanowszy w Bogu przewielebny im. xiądz Soffroni Nowomłynski greko-nieunickich Bielsko-Podlaskiego y Zabłudowskiego klasztorow ihumen manifest solenny na i. m. xiędza Pilkiewicza plebana Zabłudowskiego zaniosł w wyrazach powyższych o to: iż obżałowany i. m. xiądz Jakub Pilkiewicz od czasu nastania swoiego na plebanie Zabłudowską zawsze niespokoynym będąc, pominowszy wiele nieznosnych y odniesionych pocisków przykrości w roku tysiącznym siedymsetnym osimdziesiątym dziewiątym, pomimo praw przepisanych, ludzi niewinnych pod publiczną przyprowadził karę, a duchowienstwo zaś greko-nieunickie lesivis verbis dyffamował y ieszcze na podobne wystawić kare oswiadczał się; daley nieuhamowany w zapędach y nie mogąc swey zawziętości wstrzymać tak dalece, iż w roku 1792 bez zastanowienia się żadnego, w przytomności powagi godnych osob, smiał niegodziwie targnąć się słowy sromotnemi (w czasie potrzeby osobnym in tempore pismem uczynionym okazać się mogącemi) na Nayiasnieyszą Imperatorową imci y Jey całe ministerium, nie przepuszczaiąc nawet y rycerstwu. W ostatku dnia dziesiątego Aprila veteri stilo w roku teraznieyszym tysiąc siedmset dziewięćdziesiątym trzecim, urosciwszy niesłuszną pretensyą do parafianina klasztoru greko-nieunitow Zabłudowskiego niby o przeyscie córek z wiary katolickiey na greko-nieunicką y w tym sposobie podstempnie uprosiwszy boiara z zamku, przez ktorego sprowadziwszy do plebanii swoiey rzeczonego parafianina ze wsi Kozlik z przytomnemi ieszcze trzema teyze wsi gospodarzami, tych ze słowy nayniegodziwszemi traktował w ostatku, że wasza psia wiara, y wy sámi sobaki, y wasz ihumen pies etc. etc. etc. kilkakroć razy, iak zaprzysięzone w przytomności urzędnikow magdeburyi Zabłudoskiey w cerkwi klasztoru Zabłudowskiego czterech swiadkow czasu wezwania zaswiadczą [1]), ponawiał.

---

[1]) При дѣлѣ есть присяжный листъ свидѣтелей.

O co wszystko ante omnia przed przyzwoitą zwierzchnością każdego czasu chcąc prawem czynić, takowy zanosi manifest y ony własną podpisuie ręką z oswiadczeniem dalszym sprawiedliwie nie zmyslnie wyrazic zażalienia y to wszystko, co czasu prawa fusius deducetur. U tego manifestu podpis ręki temi słowy: Soffroni Nowomłynski Bielskoho y Zabludowskoho monastyra ihumen. Który to takowy manifest iest w protokoł spraw mieyskich magdeburskich i. k. mci. Zabludowskich przyięty y wpisany, a z nich parti requirenti pod pieczęcią mieyską iest wydany. Actum w Zabłudowiu roku, mca et die ut supra.

Attermanowski lantwoyt miasta Zabłudowia.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью оттиснутою на бумагѣ.

95.

1793 г. Апрѣля 4. Донесеніе игумена Заблудовскаго и Бѣльскаго монастырей Софронія Переяславскому епископу Виктору Садковскому.

Доноситъ о насиліяхъ и притѣсненіяхъ, какія терпятъ православные отъ Заблудовскаго ксендза Якуба Пилькевича.

Ясне въ Богу Высокопреосвященнѣйшему великому господину Виктору епископу Переяславскому, коадъютору митрополіи Кіевской и Слуцкаго благочестиваго Троицкаго монастыря архимандриту

всенижайшее доношеніе.

Сего 1793 года Априля 4, села Великихъ Фолварковъ, Алексѣй Гаевскій благочестивой (православный) преставилъ мнѣ плачевную жалобу; жена его католичка пошла на исповѣдь до ксіонза Якуба Пилкевича, плебана Заблудовскаго, но онъ ей исповѣди не далъ, говоритъ: приведи-де и свою дочь ко мнѣ на исповѣдь, тогда и тебе висповѣдаю, а когда не приведешь, то я тебе до звоницы прикую и постронковъ сто дамъ. Дочь же его, Гаевскаго, Пелагія крещена въ монастырѣ Заблудовскомъ и вышла замужъ за благочестиваго Цетра Гарасимчука, съ которымъ живутъ до семи лѣтъ, и дѣти имѣютъ, и горько рыдаютъ, что ксіонзъ Пилкевичъ и паки началъ бѣситься, акп левъ рикая искій ихъ поглотити, какъ и прежде сего 1789 года въ турмахъ людей и женъ благочестивыхъ мучилъ, мужамъ по сто плетей, а женамъ по сто розогъ давалъ, и много привернулъ на католицку вѣру, о чемъ я въ духовную Переяславскую консисторію обстоятельно, прошлого 1792 года, декабря 16 и репортовалъ, того для всенижайше прошу и вси паствы вашего Высокопреосвященства словесніе овци горко со слезами вопіютъ, и просятъ, чтобы ихъ отъ волка, Пилкевича, хищнаго вскорости своею архипастырскою десницею защитилъ.

Вашего Высокопреосвященства

всенижайшій рабъ

Софроній Новомлинскій Заблудовскаго и Бѣльскаго монастырей игуменъ.

96.

1793 г. Апрѣля 11. Его же донесеніе тому же епископу.

Проситъ защитить православныхъ прихожанъ Заблудовскаго монастыря отъ обидъ и притѣсненій, какія терпитъ они отъ Заблудовскаго плебана Якуба Пилькевича.

Сего 1793 года Априля 11, села Козликовъ Димитрій Лукашукъ, прихожанинъ монастиря Заблудовскаго, которого жена была католичка, пришелъ рано ко мнѣ съ плачемъ великимъ въ Бѣлской монастырь, и представилъ, что сего 10-го пріѣхалъ бояръ Мартинъ села Кринѣцкихъ въ село Козлики и пришелъ къ ему съ десятникомъ того же села Янкомъ Куликомъ и взяли его въ Заблудовъ, до ксіонза Якуба Пилкевича, плебана Заблудовскаго, и началъ заразъ бранить: „вашъ игуменъ „кепъ“ [1]), свинство, и ви такіе“! и иными мерзкими и неподобными рѣчми, чего и писать не можно; и приказалъ ему, чтобы привелъ онъ свои дочери: Екатерину, которая имѣетъ лѣтъ 17, и Пелагію лѣтъ 9, до исповѣди,—которіи въ монастырѣ Заблудовскомъ крещены и до исповѣди и по сейчасъ ходили;—а какъ не приведешь утро, то тебя по ринку подъ часъ торгу на четыри углы буду бить плетьми. Прошу всенижайше Вашего Высокопреосвященства какъ можно въ скорости защитить, ибо началъ и паки Пилкевичъ бѣситься, какъ и 1789 года, и тогда нашихъ благочестивыхъ людей въ турмы сажалъ, немилосердно билъ, какъ я и представлялъ обстоятельно въ Переяславскую духовную консисторію, и защиты въ тѣ поры не отъ кого было имѣть, нынѣ же вопіетъ съ горкимъ рыданіемъ и плачемъ народъ и проситъ Вашего Высокопреосвященства скорой помощи и защиты, да не до конца поглотитъ волкъ хищный православніе души, о чемъ всенижайше представляю Вашему Высокопреосвященству въ благоразсмотрѣніе и гдѣ надлежитъ своею архипастырскою десницею защитить.

Ваше Высокопреосвященства

всепокорнѣйшій рабъ

Софроній Новомлинскій Бѣльского и Заблудовскаго монастыря игуменъ.

1793 года Априля 11.

Бѣльскій монастырь.

---

1) Бранное слово.

97.

1793 г. Апрѣля 27. Копія прошенія повѣреннаго епископа Переяславскаго Виктора Садковскаго къ русскому посланнику въ Варшавѣ Сиверсу.

При арестѣ Виктора Садковскаго поляки забрали весь Слуцкій архивъ. По освобожденіи изъ заключенія въ Варшавѣ преосв. Викторъ израсходовалъ на путевыя издержки отъ Варшавы въ Слуцкъ какъ на себя, такъ и на своихъ соузниковъ, освобожденныхъ изъ заключенія полунагими, около 2,000 червонныхъ золотыхъ. Проситъ содѣйствія въ возвращеніи архива и въ уплатѣ путевыхъ издержекъ, о чемъ преосв. Викторомъ уже заявлено конфедераціи.

Do iaśnie wielmożnego de Sivers ambassadora extraordynaryinego i pełnomocnego Nayiasnieyszey Imperatorowey całey Rossyi,

Niżey podpisany plenipotent przewielebnego Wiktora Sadkowskiego biskupa Pereiasław. archymandryty Słuckiego, przybyły do Nayiasnieyszey Konfederacyi generalney obu narodow po satysfakcyą w krzywdzie pryncypała swoiego, ma honor naypokornieyszą zanosić prozbę o nayłaskawszą pomoc w uzyskaniu od Nayiasnieyszey Konfederacyi sprawiedliwości i rychłey rezolucyi w tych prożbach, iakie iuż do Nayiasnieyszey Konfederacyi są zaniesione i przed Jasnie wielmożnym Panem Dobrodzieiem w dniu 2-gim mca februarii r. bieżącego udzielną przez samego biskupa w Warszawie podaną notą przełożone nayszczególniey zaś o to.

1-mo. Aby zabrane ze Słucka całe arhiwum konsystorskie ze wszelkiemi przywileiami, funduszami, nadaniami monasterom i cerkwiom, tudziesz z różnemi dyecezalnemi i partykularnemi pismami zwrócone na swe mieysce i przez teraznieyszych onego dozorców z zupełnym pism summaryuezsm oddano było temu, od kogo wzięto.

2-do. Po uwolnieniu pryncypała nizey piszącego się z dalszemi więzionemi z aresztu, Nayiasnieysza Konfederacya obu narodow względy swoie przyobiecała i ieszcze dla bezpieczeństwa osoby biskupa przez ciąg podróży z Warszawy aż do Słucka konwoy z woyska Rzeczpltey zadeklarowała; lecz gdy to skutkiem się nie ziściło, a Biskup z ostatkow własności swey, tak na oporządzenie kilkunastu osob, nago prawie z więzow wypuszczonych, iako też i na expens podróżny do Słucka wydał ze 2000 czerwonych złotych.

Sprawiedliwą zatem w imieniu pryncypała swoiego niżey podpisany zanosi prozbe o nayłaskawsze o to żainteressowanie się, aby na wyz wyrażone biskupowi i dalszym koniecznie potrzeby Nayiasnieysza Konfederacya przeznaczyć raczyła takowę 2000, a naymnie iuż 1500 czerwonych złotych summę, i po exolucyą oney dla Biskupa do kommissiow skarbowych zaassygnowała. O to tedy maiąc honor niżey podpisany tantisper upraszać, dobrotliwych oczekuie względow. Datt w Gródnie dnia 27 apryla 1793 r.

Adam Onufry Bouffałł Doroszkiewicz.

98.

1793 г. Мая 17. Донесеніе Бѣльскаго игумена Иларіона епископу Переяславскому Виктору Садковскому.

Доноситъ о нападеніи на Бѣльскій монастырь польскихъ «жолнеровъ», которые искали въ гробахъ недавно умершихъ людей и даже подъ престоломъ въ церкви какихъ-то ножей, при этомъ опрокинули святые престолы и жертвенники.

Великому Господину Преосвященнѣйшему Виктору Архіепископу Мѣнскому, Изьяславскому и Брацлавскому и пр.

нижайшее доношеніе.

Во время невиннаго оболганія и арешту Вашего Высокопреосвященства, польскіе жолнери, напавши на Свято-Николаевскую Бѣльскую благочестивую обитель, шукали нѣякихъ-сь-то ножовъ во гробѣхъ новопогребенныхъ мертвецовъ, въ церквахъ и подъ самыми престолами и опровергнули святыя престолы и жертвенники, почему въ трапезной церкви Успенія Пресвятыя Богородицы, и въ притворѣ большой церкви храма Благовѣщенія Пресвятыя Богородицы и по се время не священнодѣйствуется; но какъ братія и братство мнѣ объявили, что уже о томъ чрезъ Заблудовскаго отца игумена Софронія представлено Вашему Высокопреосвященству, но резолюцыи и по сіе время нѣтъ, почему и я осмѣливаюсь симъ трудить Ваше Высокопреосвященство дозволить архипастырски въ храмѣхъ престолы и жертвенники посвятить, а поелику во храмѣ Успенія Пресвятыя Богородицы здѣланъ престолъ не по чину Восточныя церкви, съ шафами (шкафъ), въ коихъ разные вещи были влагаемы, то не будетъ ли дозволено оной со всѣмъ передѣлать или покрайности шафы выбросить.

При семъ доношу, что въ моемъ монастырѣ святаго мура очень мало, да и то такъ давное, что уже ему проходитъ лѣтъ около двадцати, а по объявленію братіи, Сава Палмовскій *) хотя и привезъ изъ Слуцка, но оное все забралъ въ Варшаву, о чемъ донося покорнѣйше прошу для необходимости хотя мало повелѣть выдать онаго, и о всемъ выше прописанномъ учинить высоко-милостивое Архипастырское разсмотреніе и опредѣленіе.

Сего проситель Свято-Николаевскаго Бѣльскаго благочестиваго монастыря игуменъ

Иларіонъ.

1793 года
Мая 17 дня.

---

*) Сава Пальмовскій, б. игуменъ Бѣльскаго монастыря и президентъ Главной Консисторіи, учрежденной въ 1791 г. См. выше № 92, 93.

99.

1793 г. Іюля 22. Игумена Заблудовскаго монастыря Софроній еп. Виктору Садковскому.

Сообщаетъ о новомъ совращеніи Заблудовскимъ ксендзомъ Якубомъ Пилькевичемъ православныхъ крестьянъ въ латинство.

Текущаго года представлялъ я Вашему Высокопреосвященству доношеніемъ и манифестъ о утисненіи нашихъ православныхъ христіанъ паствы Вашего Высокопреосвященства на ксендза Якуба Пилкевича, плебана Заблудовскаго, какъ и сего іюля 21, представилъ мнѣ іерей Іоаннъ Смоличъ монастыря Заблудовскаго, что де въ апрѣлѣ мцѣ сего года села Добреневки прихожанина нашего цѣлой домъ Іоанна Юрковича, и жену его Пелагію, дѣтей двое привернулъ на католики, и по фундушу съ его села Ляшковъ подданихъ доводящейся десятины въ монастиръ Заблудовскій на каждый годъ четири корци, прошлаго 1792 г., приказалъ не давать, и не отданна, и еще многими способами помовляетъ людей, чтобы какіе нибудь сѣяли плевелы на меня и Вашему Высокопреосвященству, дабы уничтоженни были, представляя о чемъ, Вашего Высокопреосвященства нижайше прошу гдѣ надлежитъ защитить свою правовѣрную паству архипастырскою своею десницею.

Вашего Высокопреосвященства всенижайшій рабъ

Свято-успенскаго Заблудовскаго благочестиваго заграничнаго монастыря игуменъ

Софроній.

Іюля 22-го, 1793 г.

АЛФАВИТНЫЙ
ОПИСАТЕЛЬНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ
къ I, II, III и IV т. т.
АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА.

А) ЛИЦА.

АВГУСТЪ II, король польскій, (Краковъ, 1697, дек. 4), по жалобѣ монаховъ Буйницкихъ, приказываетъ Мстиславскому судьѣ Юрію Шпилевскому не вступаться во владѣніе мельницею монастырскою на р. Лохвѣ, (II 90, 91), подтверждаетъ привилей Яна III на учрежденіе при Богоявленскомъ братствѣ печатни съ правомъ печатать русскія и польскія книги для богослуженія, съ прибавкою—salva authoritate loci ordinati ecclesiae Romano-catholicae, (II, 92, 93)); запрещаетъ подданнымъ Юрія Сапѣги вторгаться въ имѣнія Буйницкаго и Борколабовскаго монастырей и дѣлать насилія, (II, 99—101), убѣждаетъ еп. Могилевскаго Сильвестра Четвертинскаго не вмѣшиваться въ выборы игумена братскаго Богоявленскаго монастыря и не препятствовать Клименту Пугаревичу, избранному братствомъ, быть игуменомъ, (II, 102, 103),—былъ немилостивъ къ Могилевцамъ, заставилъ ихъ платить 100 тыс. тынфовъ, подъ самымъ пустымъ предлогомъ; Саксонскія войска травили луга мѣщанъ; наложена тяжелая подать на мѣщанъ; король за 11 мил. талеровъ отдалъ нѣмцамъ Могилевъ на нѣсколько лѣтъ, а нѣмцы сдали на откупъ евреямъ и т. п., (II, XXXII); онъ же далъ Могил. Бернардинамъ пенсію хлѣбомъ, (II, XXXIII), изгоняетъ, по извѣстію кардинала Валенти, какого то Берса (?), еп. Могилевскаго православнаго, предшественника Волчанскаго (III. 233), утверждаетъ за православными Бѣлоруссами (IV, 199) епархіи: Бѣлорусскую, Мстиславскую, Оршанскую и Могилевскую съ двумя каѳедрал. церквами—Спаса въ Могилевѣ и Троицкую въ Мстиславлѣ, и монастыри (см.), (IV, 199—200).

АВГУСТЪ III, (Варшава 1736 іюля 20) подтверждаетъ подтвердительныя грамоты предшественниковъ на привилей Владислава IV Дисненской правосл. церкви, (I, 393), которую Августъ III позволяетъ возстановить (I, 392).

АВГУСТИНЪ, ЗАФАТУЙ (Савватій?) старшій Раковскаго базиліанскаго монастыря; ему отдаютъ во владѣніе Соломерецкій православный монастырь, (II, 123, 124) 1753.

АВРААМЪ, православный чернецъ Костянскій, обвиняемый въ возбужденіи бунта Сидоровичскихъ мѣщанъ, (III, 227).

АГРИПА, Венцлавъ, писаръ, (1, 165),—Вацлавъ, писаръ королевскій; чрезъ него Баторій посылаетъ письма къ Яну Ходкевичу, (IV, 33).

АДАМОВИЧЪ Янъ, землянин господарскій повѣту Виленскаго, сѣножать коего покошена бояриномъ,—его тивунецъ избитъ, а жена обругана, (III, 23).

АЗАРОВИЧЪ Василій бурмистръ Могилевскій, (II, 26).

АЗАРЬЯ, архимандритъ монастыря при церкви во имя Пр. Богородицы, какъ свидѣтель при составленіи Дружиловичемъ записи на Богородицкую церковь, (1, 1, 1406 г.).

АКСАКЪ Иванъ, Кіевскій подвоеводій, поручилъ вознымъ осмотрѣть избитаго Вытинскаго, помощника сборщика податей, (III, 59).

АКСАМИТОВСКІЙ Казиміръ, управляющій въ имѣніи митрополитовъ уніятскихъ Рутѣ, внесъ въ акты Новгородскіе декретъ комисарскій по дѣлу митр. Коленды съ Виленскимъ магистратомъ о поцерковныхъ плацахъ и юрисдикѣ митрополичьей (см.) (II, 188).

АЛБРЫХТЪ МАРТИНОВИЧЪ, (смот. Кгаштовтъ) воевода Виленскій, каштелянъ, канцлеръ. (I, 8).

АЛЕКСАНДРОВЫ привилья (I, 12).

АЛЕКСАНДРЪ, король, (I, 7, 1507 г.) приказываетъ, по просьбѣ протоіерея Бѣльскаго Харлампія, перенести Бѣльскую Богородицкую церковь изъ замка на другое болѣе годное мѣсто; бывалъ на ловищахъ въ Бѣльской и Городенской пущѣ, (I. 15.), допустилъ земянъ Байковскихъ дѣлать проруби въ Бѣльской пущѣ и будовать домы, (I, 21), при немъ нѣкоторыя Володимірскія кн. Збаразскаго села отчислены къ Корунѣ, (I, 91),—подтвердилъ куплю земли для Пречистенской церкви, (II, 172),—(Ломжа, 27 апр. 1507), далъ дозволеніе на перенесеніе Пречистенской церкви въ Бѣльскѣ изъ замка въ городъ, (II, 257),—(7000, 1 іюня Вильна), даетъ кн. Глазынѣ въ вотчину села въ Смолен. повѣтѣ Давыдково, Сковородно, (III, 1—2);—Яновичу, охмистру и маршалу, дворъ Дорогово, (III 3, 4),—далъ привилей Ходковичу на Рудаву, Поплавцы и Спудиловцы, (IV,—244).

АЛЕКСАНДРЪ I, Русскій императоръ, раздѣлилъ Бѣлоруссію на 2 губерніи — Могилевскую и Витебскую 1801 г. (II—LXXVI); въ 1802 г. 1 янв. Могилевъ сдѣланъ имъ губерн. городомъ и тогда же государь дѣлалъ здѣсь маневры (II, LXXVII).

АЛЕКСАНДРЪ, владыка (?), посолъ Сигизмунда Августа къ царю Перекопскому съ „Упоминками" обычными, (I, 127).

АЛЕКСАНДРОВИЧЪ Иванъ, бурмистръ Полоцкій, (I, 298).

АЛЕКСѢЙ МИХАЙЛОВИЧЪ, Московскій царь, домогался у Польши объ искорененіи уніи, и, когда Польша въ томъ отказала,—объявилъ ей войну,—вступилъ въ Бѣлоруссію, взялъ города Мстиславль, Оршу, Кричевъ (1654 г.); Могилевъ, по совѣту игумена Кутеенскаго, сдался царю добровольно, и когда царь былъ въ Могилевѣ, то игуменъ испросилъ разрѣшеніе переселиться къ Новгороду Великому, (II. XII).

АЛЕКСѢЙ ПЕТРОВИЧЪ, царевичъ, въ Могилевѣ безъ ассистенціи, (II. L).

АМБРОЖЕЕВИЧЪ Адамъ, земянинъ господарскій, подалъ просьбу о томъ, чтобы окопана (оцѣнена) была потрава, сдѣланная на его полѣ скотомъ земянина Болтромеевича, что и сдѣлано вознымъ; ему накопали (присудили) вола, занятаго имъ на потравѣ, въ уплату за потраву, (1, 166).

АНДРЕЙ, докторъ; его люди въ Кобринскомъ повѣтѣ на границѣ съ Коруною; его урядник хотѣлъ побить королевскаго дворянина и на границу не явился въ 1546 г. (I. 68).

АННА ІОАННОВНА, Рос. императрица, къ ней обращается польскій каштелянъ Криспинъ съ просьбою о возвращеніи ему его имѣнія, захваченнаго въ войну Петра I. Меншиковымъ. (III. 217, 218).

АННА, королева, жена Баторія. (IV, 40).

АРСЕНІЙ, архимандритъ Великой церкви, подписавшійся на привилеѣ Іерусалимскаго п. Ѳеофана на счетъ поставленія іерархіи, (II, 58).

АСІЕВИЧЪ Петръ Александровичъ, лавникъ Могилевскій, староста Могилев. братства, уполномочивается старостами и комисарами братства привезти словолитчика для братской печатни, (II, 101).

АХМЕТОВИЧЪ Айса, князь, купилъ имѣніе Осокольники, въ Трокскомъ повѣтѣ, и присвоилъ къ нему землю, данную Пречистенской Трокской церкви кн. Нелединскимъ; по судъ подкоморскій приговорилъ отдать землю церкви и заплатить издержки судебныя, (II 153—160).

АХРАМЕЕВИЧЪ, бурмистръ Полотскій, послѣ пожара поставилъ въ Полотской брамѣ образа Казиміра и Іосафата, (I, 353).

АѲАНАСІЙ, священникъ Витебской Богословской церкви (I, 8—9, 1522). Проситъ короля о мѣстѣ двумъ человѣкомъ подлѣ церкви Богослова — Плоскую гору. —

АѲАНАСОВИЧЪ Стефанъ, изъ Вильны, будтобы подговорилъ Полотскихъ мѣщанъ отпасть отъ послушенства архіеп. Сѣлявы и напасть на него, (I, 275).

Б.

БАКА Иванъ, опекунъ (адвокатъ) церквей Трокскихъ, въ дѣлѣ о захватѣ земель Пречистен. церкви; съ татарами, (II, 154), намѣстникъ Трокскій, (— 161).

БАКОВЕЦКІЙ Іосифъ, епископъ Володимірскій и Берестейскій (уніятскій), посѣщая Бѣльскъ, поручилъ своему намѣстнику, при содѣйствіи уніятовъ Бѣльскихъ, насильственно отнять у православныхъ Богоявленскую церковь, незадолго предъ тѣмъ данную имъ по декрету сейма и диплому короля, (II. 243), за что епископъ позванъ на судъ.

БАНКОВСКІЙ, посланный Шембека въ Стамбулѣ, не имѣлъ доступа къ визирю, (III. 214).

БАРАНОВСКІЙ Викентій, игуменъ Буйницкій, отнялъ у Борколабовскихъ монахинь половину фундуша Стеткевичей (селъ Костенокъ и Холмовъ), разорилъ фольварокъ ихъ, (II, 114), — разбирая ар-

хивъ Буйницкаго монастыря, нашелъ здѣсь фундушъ Стеткевичей и удостовѣрился, что половиною Костянокъ и Холмовъ Борколабовскій монастырь владѣетъ незаконно, (II, 118), — признается виновнымъ въ начинаніи ссоры монастырей Буйницкаго и Борколабовскаго за Костянки и Холмы, (II, 127).—

БАРТОШЕВИЧЪ Казиміръ, писарь Оршанскій, (III, 206). —

БАСМАНЪ Левко, ловчій короля, стоялъ въ королевскомъ дворѣ въ Бѣльской пущѣ, въ отсутствіе короля, и „звѣрь на короля бивалъ", (I. 15).

БАТОРІЙ СТЕФАНЪ, король, (Апрѣль 20 Вильна 1579 г.) универсаломъ, по случаю войны съ Московскимъ царемъ, призываетъ воеводъ, кастеляновъ, старостъ, державцевъ, врадниковъ земскихъ, рыцерство и шляхту въ зборный пунктъ Свиръ на 28 Іюня 1579 г. (I, 152),—(см. Кмита), взялъ въ 1580 г. Великіе Луки, (I. 156), — (Вильна 1582, Мая 21) утверждаетъ уставъ цеха и братства шапошниковъ, сермяжниковъ, ноговичниковъ, при Пречистенской церкви на Росѣ, (I. 158—165),— далъ Могилевскимъ мѣщанамъ привилей на устройство католицкой (будтобы) школы, этотъ привилей Сигизмундъ III велитъ представить въ подлинникѣ (II. 17, 18), — въ 1578 г. далъ Могилеву привиллегію на ярмарки, еженедѣльные торги, построеніе ратуши и школы и гербъ; по этой привиллегіи городъ уволенъ отъ старостинскаго управленія, (II. III.),—подтверждаетъ продажную запись Ник. Юрь. Радивила сбору Евангелическому въ Вильнѣ на каменицу Горностаевскую, (III, 48, 56), дозволяетъ шляхтѣ на сеймикахъ собраться для сужденій о поправѣ статуту и обѣщаетъ скоро издать его (1584), на сеймѣ вальномъ, (III, 58, 59), его привилей на Виленскій протестантскій (Аусбур: испов.) сборъ утверждается Владиславомъ IV, (III.-169), — извѣщая о постановленіи сеймиковъ малой и великой Польши о войнѣ съ Данцигомъ, предписываетъ Яну Ходкевичу побудить къ тому и Литовскую шляхту, какъ къ дѣлу общему; извѣщаетъ его о вторженіи татаръ и неокончаніи переговоровъ съ Москов. царемъ, (IV. 23, 24), — (Хемиза 1576, 31 Августа), извѣщаетъ Яна Ходкевича о своемъ здоровьи и о пребываніи въ Торнѣ, гдѣ панове Прусскіе изъявили ему покорность, кромѣ Гданска,—о присылкѣ князьями Прусскими и Поморскими изъявленія готовности на подданство ему, о посольствѣ отъ цесаря Турецкаго съ предложеніемъ мира и дружбы, (IV. 24, 25); приказываетъ Христофору Радивилу дѣйствовать противъ непріятелей въ Лифляндіи вмѣстѣ съ Яномъ Ходкевичемъ, (IV, 25, 26), увѣдомляетъ Яна Ходкевича о томъ, что Гданчане чрезъ своего синдика объявили формальное неповиновеніе сейму и отказъ внести денежныя и другія общественныя повинности отъ г. Гданска, что укрѣпляютъ городъ и снаряжаютъ войсками, ограбили шляхетскіе дома; король проситъ прислать по этому дѣлу письменный совѣтъ въ Вроцлавокъ, гдѣ оно имѣло подвергнуться обсужденію сейма; увѣдомляетъ, что послалъ пословъ въ Турцію и Москву, (IV. 27, 28), — (Варшава 1577, Апр. 23) извѣщаетъ Яна Ходкевича о побѣдѣ гетмана коронпаго надъ войскомъ Гданскимъ, при чемъ убитъ и начальникъ войска, (IV. 29), — о новомъ упорствѣ Гданска, о разореніи Гданчанами Оливскаго монастыря и шляхетскихъ имѣній, о сношеніи ихъ съ Магнусомъ (Датскимъ) и Москов. царемъ, который шлетъ упоминки татарамъ, о необходимости посполитаго рушенья, для чего назначены сеймы, куда приглашаетъ и Ходкевича, (IV. 30, 31), — (изъ обоза 1577 г Августа 13) получивъ извѣстіе о движеніи Московскихъ войскъ изъ Лифляндіи въ Литву и предостереженіе отъ Яна Ходкевича объ опасности, грозящей в. к. Л., если поляки не помогутъ ему, приглашаетъ Ходкевича дать совѣтъ, нужно ли и гдѣ именно собрать вальный сеймъ, (IV — 32, 33), увѣдомляетъ (изъ Мальборга, Октября 30) о необходимости созвать сеймики прежде въ Литвѣ, а потомъ въ Польшѣ, (IV. 33) для изысканія средствъ къ войнѣ, и проситъ — заявить польскимъ посламъ объ опасности для княжества Литовскаго и упадкѣ Лифляндіи и отклонить посполитое рушенье, которое собирается очень медленно, — убѣдить и Лифляндцевъ (Рижанъ), чтобы послали пословъ на сеймъ, (IV. 34),— разсказываетъ, какъ царь Московскій безъ причины вторгнулся въ Лифляндію и грозитъ Вильнѣ,—назначаетъ сроки для сеймиковъ и сейму вальному, приглашаетъ Яна Ходкевича на сеймъ, (IV, 35), а по сеймѣ, увѣдомляя его, что войска Московскія въ большой силѣ идутъ на Литву и что служба изъ подъ Гданска послана будетъ въ Лифляндію, приказываетъ немедленно собраться съ войскомъ въ Ушполь, куда обѣщаетъ вскорѣ прибыть, (IV, 36, 37), — (Сандомиръ 25 Сент. 1578) проситъ Яна Ходкевича прислать ему изъ Жмуди соколовъ, (IV, 38), увѣдомляетъ его о сеймѣ Варшавскомъ, бывшемъ по случаю войны съ Москвою, объ отправкѣ пословъ къ Перекопскому царю, о необходимости отослать Московскихъ пословъ, для чего король ѣдетъ въ Краковъ, а потомъ будетъ въ Литвѣ, куда приглашаетъ на совѣщаніе и Яна Ходкевича, (IV, 39, 40), извѣщаетъ Я. Ходкевича о вторженіи чр. Днѣпръ Перекопскаго царя, — о посылкѣ войскъ къ Люблину, о прибытіи его въ Варшаву и въ Гродну и приглашаетъ его на съѣздъ, (IV, 40, 41), — предписываетъ (Вильна 1582 г. Генв. 25) Кмитѣ Филону очистить и сдать русскимъ Великія Луки и Холмъ, по мирному договору (IV, 41, 42), дозволяетъ построить Печерскую корчму (IV, 84); — приказываетъ Слуцкимъ князьямъ не мѣшать постройкѣ мельницы въ Печерскѣ и не принуждать Печерянъ къ постройкѣ Могилевскаго замка; даетъ арх. Хребтовичу Мелетію грамоту на спо-

койное держаніе имѣній Печерскаго монастыря (IV, 85).

БАУРЪ, генералъ, взялъ тысячу тынфовъ съ Могилева вмѣсто провизіи, а все таки войско расквартировалъ въ Могилевѣ, (II, XLI), „своею кухнею отягощалъ городъ" (II, XLII).

БЕВСТЪ-де, Саксонскій генералъ, получилъ отъ Августа II Могилевскую экономію, (II, XXXI).

БЕДЕЛЕВИЧЪ, бояринъ Судеревскій, имѣлъ 5 службъ въ Буйвидишкахъ въ заставѣ, (I, 33).

БЕЗОБРАЗОВЪ Иванъ Ивановичъ, бояринъ и воевода на Рославлѣ, прямилъ польскому королю еще при растригѣ-самозванцѣ, а по убіеніи его, отъ имени Дмитрія Шуйскаго и кн. Голицыныхъ велъ переговоры съ Гонсѣвскимъ и Домарацкимъ, о подчиненіи королю, или королевичу, и крестъ имъ цѣловалъ съ другими боярами, а потомъ долго не являлся къ королю; Домарацкій приглашаетъ его и проситъ извѣстить о томъ и города Сѣверскіе, (I, 245).

БЕРЕЗКО Кузьма Ивановичъ, Полотскій мѣщанинъ, заявляетъ ратушѣ, что оставляетъ православіе и принимаетъ латинство, (I, 338).

БИНДАСЪ, кравецъ Полотскій, даетъ обѣщаніе ратушѣ не играть въ карты и не пить меду и горѣлки, подъ штрафомъ тюрьмою и карбачами въ яткахъ и на камнѣ, (I, 389).

БЛУДОВЫ, Иванъ, отецъ, и Григорій его сынъ, прапорщикъ, сдѣлали мировую съ Воронцомъ о бѣглыхъ его крестьянахъ, (III, 215, 216).

БЛЯДОВСКІЙ Каспръ, бурмистръ Бѣльскій, участникъ въ дѣлѣ насильственнаго отнятія у православныхъ церквей Бѣльскихъ, (II, 250).

БОБКОВИЧЪ Іоаннъ, священникъ Воскресенскій въ Могилевѣ, (II, LXIII).

БОБРИКОВИЧЪ Іосифъ, изъ архимандритовъ Духовскаго Виленскаго монастыря, первый епископъ Могилевскій, избранъ въ 1632 г. въ Варшавѣ православ. шляхетствомъ, и утвержденъ королемъ въ 1633 г. Его посылали усмирять казаковъ запорожскихъ; въ 1635 онъ умеръ въ Вильнѣ и погребенъ П. Могилою въ Духовскомъ монастырѣ, (II, X).

БОГДАНОВИЧЪ Іоаннъ, протопопъ Краснянскій, пишетъ къ Кониссому Георгію о затрудненіяхъ въ пересылкѣ писемъ, проситъ подвигнуть Переяславскаго епископа Іова къ дѣятельности въ пользу православныхъ, извѣщаетъ, что назначена комиссія по ихъ дѣлу и проситъ молитвъ объ избавленіи отъ уніятской неволи, (II, 139, 140).

БОГОВОЛЬСКІЙ Лукіанъ, протопопъ Бѣльскій, съ уніятскими попами и мѣщанами насильственно отнималъ у православныхъ Бѣльчанъ ихъ церкви и заключилъ договоръ съ нѣкоторыми мѣщанами о насильственномъ отнятіи у православныхъ церкви св. Николая, на которую напалъ, отбилъ въ ней замки и т. п. (II, 250, 252).

БОГУРИНСКІЙ Мелешко (въ послѣдствіи епископъ Владимірскій), монахъ Печерскаго монастыря, съ людьми своими напалъ на своего архимандрита, въ его господѣ, на пути изъ Минска, ограбилъ его до кошули, при чемъ забралъ много церковныхъ вещей, (IV, 16); ему помогали люди Минскаго подстаросты и урядъ воеводы Минскаго.

БОДЗЕВИЧЪ Андрей, сеніоръ кальвинскаго сбора въ Вильнѣ, подалъ комиссіи по дѣлу м. Коленды заявленіе, что сборъ построенъ на мѣстѣ Горностаевскаго дома, (II, 201).

БОЛОБАНЪ Гедеонъ, епископъ Галицкій, Львовскій и Каменца Подольскаго, экзархъ Константинополь. патріарха (1605), „за оказіею писанія отъ Могилевскихъ мѣщанъ", въ посланіи увѣщеваетъ ихъ быть твердыми въ православіи среди гоненій, (II, 23).

БОНА, королевая и великая кнегиня, имѣетъ дѣло съ Яномъ Радивиломъ, по которому готова послать отъ себя комисаровъ на границы Ганяза, Райгорода и Бѣльска, (I, 14), — поручаетъ Ал. Ив. Ходкевичу разграничить поля земянина ея Славскаго и подданныхъ ея, въ Новой волѣ и Березовой, (I, 37), — приказываетъ своему старостѣ уговорить и побудить подданныхъ ея Добучинскихъ, Литовцевъ римскаго закона, давать ксендзу ихъ вмѣсто десятины по копѣ збожа съ уволоки и по грошу коляды, (IV, 2, 3).

БОРЕЦКІЙ Іовъ, митрополитъ, объявляется королевскимъ универсаломъ сообщикомъ шпіона турецкаго—Іерусалим. патріарха, отъ котораго, вопреки церк. законамъ и безъ вѣдома короля, осмѣлился получить поставленіе на митрополію, (I, 355), въ королев. универсалѣ обвиняется въ сообщничествѣ съ султаномъ турецкимъ; это обвиненіе осуждаетъ Левъ Сапѣга, (II, 30), — окружнымъ посланіемъ приглашаетъ духовныхъ и свѣтскихъ православныхъ въ Кіевъ на 15 Августа 1628 г. на совѣщаніе о церковныхъ дѣлахъ, (II, 39).

БОРКОВСКІЙ, слуга Яна Сапѣги, обвинитель Громычиной, онъ же ее и арестовалъ, по приказу своего господина, (III, 108—110, 116, 124, 126, 131).

БОРОВСКІЙ, служебникъ Полоцкаго воеводы и его служебника Чернавскаго, маючи при себѣ Полоцкихъ козаковъ и съ бронями сопротивлялся, по приказу своего пана, дворянину королевскому при вводѣ въ села Полоцкой архіепископіи и не дозволилъ ему сдѣлать реестръ этимъ селамъ, (I, 169); тоже было и при вводѣ въ имѣніе Вороничи, (I, 170) и Уличи.

БОРОДУЛЬСКІЙ, бурмистръ Дисненскій, заявляетъ предъ Полотскою ратушею привилей Августа III на устройство Дисненской правосл. церкви, (I, 392).

БОУРЪ, генералъ Петра I, который, по просьбѣ Люблинскаго сейма, имѣлъ срыть Быховскую крѣпость, (III, 204). См. Б а у р ъ.

БРАНЕЦКІЕ, Андрей и Едамъ, земяне повѣту

Любельскаго, имѣніе ихъ пограничное въ Корунѣ съ в. к. Литовскимъ, при р. Бранкѣ, (I, 46, 47), ихъ замокъ Городище, гдѣ былъ бой Литвы съ Коруною,—они убили Воинскаго жителя за то, что жито свое жалъ, (I, 49).

БРАНИЦКАЯ Екатерина (изъ Чарнецкихъ) жена маршала и старосты Брянскаго, Бѣльскаго, побуждается грамотою Яна III отдать нѣсколько уволокъ, въ державѣ ея Бѣльской, шляхтичамъ, лишеннымъ земель отъ Московскаго завоеванія въ Черниговскомъ и Новогродскомъ воеводствахъ, до тѣхъ поръ, пока имъ не будутъ возвращены ихъ земли, (II,, 190, 191).

БРАНИЦКІЙ Николай, стольникъ коронный, староста Кроснинскій, получаетъ отъ к. Яна III приказъ защищать уніятскихъ поповъ отъ военныхъ реквизицій громадъ этого староства, (III, 194).

БРАТАНОВСКІЙ Анастасій, архимандритъ Московскаго Новоспасскаго монастыря, назначенъ въ 1797 г. Могилевскимъ епископомъ, способствовалъ закрытію Могилевскаго женскаго монастыря, по запросу св. Синода, (II, LXXVI, LXXVII); былъ на епархіи до 1806 г.

БРЖОСТОВСКІЙ, Кипріанъ, Павелъ, референдарій в. к. л. и писарь, (II, 188,238). — еп. Виленскій, проклявшій Сапѣгу, гетмана, за то, что тотъ дозволилъ войскамъ зимовать въ имѣніяхъ его епископіи, обвиняется Сапѣгою въ томъ, что сдѣлалъ онъ это по иностранному внушенію, для возбужденія волненій въ странѣ, и съ намѣреніемъ стѣснить свободу и права шляхты своими клятвами и притязаніями, чтобы войска не зимовали въ его церков. имѣніяхъ, (III, 197, 198), — подвергается обвиненіямъ и жалобамъ, выраженнымъ войскомъ Сапѣги его посламъ на сеймѣ 1694 г, (III, 199, 200).

БРОЛЬНИЦКІЙ Гедеонъ, архіепископъ Полотскій и пр., жалуется королю на мѣщанъ Могилевскихъ за то, что они образовали свое братство на плацу Спасскаго монастыря и не повинуются ему, епископу; (II, 17), — преемникъ Загорскаго на Полотской архіепископіи (уніатъ), (II, VII).

БРОЗИЧЪ Гавріилъ, райца Виленскій, держалъ огородъ въ Трокахъ Пречистенской церкви, (II, 161),

БУБНОВСКІЙ (Bębnowski) Іеронимъ, подстароста Бѣльскій, насильственно отнялъ у православныхъ 3 церкви въ Бѣльскѣ, при чемъ билъ и увѣчилъ православныхъ, (II, 244),

БУЛГАКОВЪ, Яковъ Ивановичъ, русс. посолъ въ Польшѣ; къ нему былъ отправленъ изъ Ченстохова епис. Садковскій и, по его совѣту, вступилъ въ управленіе своею епархіею, (II, 143, 144).

БУТУРЛИНЪ Иванъ Васильевичъ, Могилевскій царскій воевода, получаетъ приказъ п. Никона запретить монахамъ Богоявленскаго монастыря заниматься корчемствомъ, (II, 79).

БЫКОВСКІЙ Юрій, посланецъ Сигизмунда II къ ц. Ивану Грозному, которому поручено было доставить къ царю письмо короля о несогласіи его уступить Москвѣ часть владѣній, и который за укорительныя слова съ розметомъ на царя, содержавшіяся въ письмѣ, былъ заключенъ царемъ, но потомъ отпущенъ къ королю съ предложеніемъ свиданія, (IV, 3, 4); онъ былъ и ограбленъ на Москвѣ, (— 6). — Степанъ, стольникъ Минскій, въ его имѣніи копа приговорила крестьянина его за подрѣзываніе пчелъ къ повѣшенію, (III, 239).

БЫХОВЕЦЪ Дмитръ, подсудокъ Трокскій, (II,64).

БѢЛЕВИЧИ — Станкевичъ Николай, подкоморій Жомоитскій, тивунъ Ойрягольскій, и—Войтѣхъ Юрьевичъ, старостичъ Жомоитскій, тивунъ Шовдовскій, избраны послами Жомоитской земли на коронаційный сеймъ 1573 г., (IV, 12).

БѢЛЕЦКИЧЪ Іосифъ, игуменъ Максаковскаго монастыря, просилъ митр. Варлаама Ванатовича о вытребованіи изъ Кутеинскаго монастыря документовъ, принадлежащихъ Максаковскому, (II, 130, 131).

БѢЛИНСКІЙ Василій, подсудокъ земскій Мстиславскій, (III, 64), передаетъ Мстиславскій замокъ другому городничему, (III, 74).

БѢЛОЗОРЪ Крыштофъ, каноникъ Виленскій, участвовалъ во вторичной коммиссіи, назначенной въ канцеляріи короля для разбора дѣла Анны Сапѣжиной съ взбунтовавшимися ея крестьянами; коммиссія эта рѣшила въ пользу крестьянъ, (III, 201, 202).

БѢРСЪ (Борисъ?) „Bersum" епископъ православный въ Могилевѣ, предшественникъ Волчанскаго, изгнанный корол. Августомъ II, (III, 233).

Предшественникомъ Волчанскаго Іосифа былъ Сильвестръ Четвертинскій (Арх. Сб. II. L).

В.

ВАВРЕЦКІЙ Александръ, Ѳаддей, съ Скретушева, суррогаторъ земскій и подстароста судовый Оршанскій, принималъ жалобу Буйницкихъ монаховъ на Борколабовскихъ монахинь за наѣздъ послѣднихъ вооруженно на занятыя монашескими урядниками части селъ (фундуша Стеткевичей) Холмовъ и Костянокъ, (II, 116).

ВАЖИНСКІЙ Иванъ, писарь короля Яна III, (II, 90).

ВАЛЕРІАНЪ (Протасовичъ), бискупъ Виленскій, покупаетъ домъ въ Вильнѣ для помѣщенія въ немъ іезуитовъ, (III, 26, 28); документъ дается ему на русскомъ языкѣ, (III, 28).

ВАЛЕНТИ, кардиналъ, пишетъ къ Мих. Сапѣгѣ увѣщаніе стѣснить православіе, (III, 233).

ВАЛЕНТИНОВАЯ, Виленская вольная, по невѣдѣнію вышла за мужъ за подданнаго, и когда владѣлецъ его требовалъ къ себѣ, то претендовалъ и на жену, но она отказалась идти въ подданство, (III. 71).

ВАЛКЪ, Волкъ, Иванъ Сергѣевичъ, радца Полоцкій на мѣстѣ Лантовойта въ дѣлахъ о чародѣйствѣ Брикуна (I,338) и въ приговорѣ убійцѣ Шитину къ четвертованью, (I,346).

ВАНКОВИЧЪ Юхно, дворянинъ короля, (III, 8).

ВАРВАРА, королева, получаетъ отъ короля въ вѣно гор. Ковно съ мытомъ, Меречъ, Россейны, Олиту, и т. д. (III, II—13).

ВАРЛААМЪ (Ванатовичъ), митрополитъ Кіевскій (1725) чрезъ посланца требуетъ отъ Кутейницкаго и Буйницкаго игуменовъ документовъ на земли Максаковскаго и другихъ монастырей, (II, 130, 131).

ВАРКОВСКІЙ Мышко, каштелянъ Волынскій, (I, 269).

ВАСИЛЕВИЧЪ Ѳеодосій, архимандритъ Слуцкій. сдѣланъ Могилевскимъ епископомъ на мѣсто Меѳодія, въ 1669 г., (II, XXIII), онъ умеръ въ 1678 г. (II, XXV).

См. VII-й т. Археогр. Сб., гдѣ помѣщена его обширная переписка по дѣламъ Православія.

ВАСИЛЬЕВИЧЪ Петръ, Лантвойтъ Полоцкій, хоронитъ съ сыномъ, безъ проводу духовного, тѣло внука своего на цвинтарѣ Рождественской церкви въ Полоцкѣ, за тѣмъ, когда архіеп. Кунцевичъ велѣлъ вырить тѣло—для совершенія надъ нимъ обряда погребенія, то онъ прогналъ священника и дьяковъ и снова закопалъ тѣло и заявилъ возному, что цвинтаръ—земля Божья и королевская и что ему вольно тутъ хоронить, потому что они (мѣщане) церковь збудавали, попа на проводы не упросили, а посему проводить и звонить не хотѣли, (I, 263, 264).

ВАСИЛЬЕВИЧЪ Самсонъ, директоръ Могилевскихъ свѣтскихъ школъ, приглашенъ епис. Конисскимъ въ префекты Могилевской семинаріи, (II, 144).

ВАСІЯНЪ, владыка (Володимірскій) 1507 г. (I, 7). Упоминается о его письмѣ къ королю Александру на счетъ перенесенія Бѣльской Пречистенской церкви изъ замка на другое болѣе годное мѣсто.

ВАСКО, дьякъ намѣстника Минскаго, служебникъ, дается въ вижи Служчичу по его дѣлу съ Совичомъ (см.), (I, 130).

ВАССА МИХАЙЛОВА, княгиня (I, 7). Король Александръ называетъ ее бабкою своей; упоминаетъ, что Бѣльская Пречистенская церковь отдана ею и останки ея покоятся въ этомъ храмѣ.

ВАЦУТА Иванъ, протопопъ Луцкій и намѣстникъ, ему сдалъ книги, ризы, посохъ и весь скарбъ церков. еп. Терлецкій, уѣзжая въ Римъ, (I, 199).

ВЕЛЕГУРСКІЙ Вацлавъ, каштелянъ Волынскій, депутатъ Люблинскаго сейма къ Петру I о г. Быховѣ (III, 203).

ВЕЛЬКО, намѣстникъ монастыря при церкви Богородицкой (I, 1, подъ 1406 г.).

ВЕЛЯТИЦКІЕ: Анна Ивановна, дочь еп. Кирилла, и Иванъ, ея мужъ, получаютъ по духов. его завѣщанію движимость его дворовъ и золотыя и др. вещи (I, 197, 199),—разныя хлѣба изъ фольварковъ, (I, 198); онъ же писаръ Пинскій, ему и его женѣ еп. Терелецкій записалъ все недвижимое имущество, (I, 231, 234, 235, 236).

ВЕНЦКОВИЧЪ, бурмистръ Трокскій, помощникъ Сѣлявъ въ грабежѣ въ Троицкой архимандріи (II, 175).

ВЕРЕЙСКІЙ, мечникъ Стародубскій, ревизуетъ и составляетъ уставу Горнгоркамъ, им. Полубенскаго (III, 188, 189).

ВИЛГОРСКІЙ, Вацлавъ, подвоеводій Кіевскій (III, 60).

ВИСЛОУХЪ, писаръ короля его м., (I, 294).

ВИЛЕЙКО Ѳома, регентъ земскій Виленскій, заявляетъ главному суду, что пожаромъ, начавшимся въ земскомъ судѣ, истреблены вѣчистые акты Вилен. земскаго суда съ 1667 г.—1766 и за 1793 и 1794 г. (I, 397).

ВИСКОВСКІЙ Александръ, ротмистръ казацкій повѣтовый, которому вышла служба въ 1633 г. въ замкѣ Полотскомъ противъ Московскаго войска, (I, 271).

ВИТОВСКІЙ Лука, подсудокъ земскій Кіевскій, вводилъ въ митрополію Петра Могилу, (II, 49).

ВИТИНСКІЙ, Матеей, подстаростій и суколекторъ побору королевскаго Житомірскій, прибитъ былъ Кіевскими судьями, (III, 59).

ВИТОВТОВЫ привилья (I, 12) Гавяской шляхтѣ.

ВИТОЛТЪ, в. к. Литовскій, стаивалъ въ Бѣльской пущи, гдѣ теперь Кнышинъ, Добренецъ и Долгая Лука, и въ Гореденской пущи зубри ловливалъ, (I, 15). За Витолта бобры гонили на р. Соколдцѣ и на р. Супраслѣ, (I, 18), по желанію малжонки своей кн. Уліаны, фундовалъ въ 1384 г. Пречистенской церкви въ Трокахъ луку озера и землю пустовскую и велѣлъ уписать въ четье напрестольное, (II, 162), далъ землю Трокской церкви, (II, 172), съ его времени крестьяне Пинскаго повѣта (Качицы, Датыны и др.), держатъ свои угодья, (I, 73), съ его времени кн. Коширскіе владѣли землями въ Пинскомъ повѣтѣ по р. Припяти, (I, 77, 78),—Александръ Кестутіевичъ, завоевалъ Витебскъ, Оршу и Могилевъ въ 1395 г., (II, II), повелѣваетъ дать Кловзгаилу куничника, (III, I).

ВИШНЕВСКІЙ Ѳедоръ, князь, его село Видюты, въ Пинскомъ повѣтѣ, пограничное съ селами Сангушковича Ѳедора, (I, 80), его люди ведутъ по границѣ Литвы и Коруны, (I, 87), Вишневскій и Вишневецкій, Александръ, его село Езовское, (I, 87, 88), на границѣ Городельскаго и Бѣлзкаго

повѣта (—88):—кн. Дмитрей, его имѣнія въ Кремянецкомъ повѣтѣ, (I, 109, 110);—Константинъ, князь продалъ Деречинскій дворъ и церковь кн. Полубенскимъ, (I, 225);—Корибутъ Михаилъ, избранъ королемъ 12 Іюня, 1669 г., далъ привилей на Могилевскую епископію архим. Василевичу, (II, XXIII), освободилъ Могилевскихъ жителей отъ всякаго суда, кромѣ ратуши и королевскаго, дозволилъ имъ построить Воскресенскую церковь (II, XXIV) и Успенскую; велѣлъ удалить базиліанъ изъ Спасскаго монастыря, отданнаго православному епископу, (II, XXV);—Михаилъ, Корибутъ на Збаражѣ, Вишневцѣ, графъ на Дольскѣ, Домбровицѣ, Брагинѣ и Комарнѣ, воевода Виленскій, гетманъ в. к. Л. универсаломъ предписываетъ кагаламъ еврейскимъ въ Бѣлоруссіи прислать своихъ старшихъ съ податными документами въ Гродну, для повѣрки правильности сбора ими податей съ евреевъ, такъ какъ онъ, гетманъ, недополучаетъ съ евреевъ жалованья и получилъ жалобы отъ евреевъ на кагальное начальство (III, 220, 221);—князь, вопреки письменному ручательству, что не будетъ служить Лещинскому, предался врагамъ Петра 1-го, (III, 212) и хотѣлъ самаго царя взять въ плѣнъ (—213), за что польское правительство обѣщало судить его.

ВЛАДИСЛАВЪ (Ягайло?), король (упомянутъ въ актѣ 1546 г.), далъ привилей на границу между Литвою и Коруною (I, 47).

ВЛАДИСЛАВЪ (III) король, привилей его на зъѣдноченіе религіи Грецкой зъ Римскою, (I, 269).

ВЛАДИСЛАВЪ IV (1633 г. Августа 8, Борисовъ) приказываетъ Полотскимъ мѣщанамъ, разбѣгавшимся послѣ Московскаго погрома изъ города, возвратиться въ городъ и защищать отъ врага, подъ угрозою раздать плацы Полотскіе другимъ людямъ, если мѣщане не послушаются, (I, 273)—(изъ Богдановой околицы 1633, Ноября 23) приказываетъ Полоцкимъ бурмистру и райцамъ не оставлять города и не переселяться въ города, занятые непріятелемъ, (Московскими войсками), (I, 276),—(Варшава 1635 г. 14 Марта) привилегіемъ передаетъ во власть уніятовъ митрополію, архіепископство Полотское, Володимірское, Пинское, Холмское и Смоленское съ монастырями при нихъ, Троцкій Вилен. монастырь съ братствомъ и Пятницкою церковью, монастыри Гродненскій, Жидичинскій, Могилевскій, Менскій, Новгородскій, Онуфріевскій, Мстиславскій, Итшинскій (Пустынскій?), Полотскій, Браславскій и другіе, запрещаетъ православнымъ имѣть въ Витебскѣ, Полотскѣ и Новгородкѣ церкви, онъ же приказываетъ Полоцкому воеводѣ Кишкѣ (Варшава, 1638, 28 Мая) охранять уніят. духовенство отъ насилій свѣтскихъ людей (I, 356—358),—универсаломъ (1633 г.) повелѣваетъ оставить Дисненскимъ мѣщанамъ церковь Воскресенія, (I, 393), (Краковъ 1633, Мар. 3) даетъ земянамъ Оршанскимъ и мѣщанамъ Могилевскимъ, братчикамъ, грамоту на утвержденіе братства и основаніе церкви и монастыря богоявленскихъ на грунтѣ, данномъ Яномъ Огинскимъ, а также на заведеніе школы, семинаріи, и беретъ монастырь подъ свою опеку и дозволяетъ братству справоваться порядками, данными п. Іереміею Виленскому и Львовскому братствамъ, (II, 45, 46),—для згоды уніатовъ съ неунитами, даетъ Петру Могилѣ дипломъ на Кіевскую митрополію съ церковью св. Софіи въ Кіевѣ и Пустынскимъ монастыремъ, дипломъ этотъ подтвержденъ на Литов. трибуналѣ (II, 48, 49),—(Варшава 14 Мар. 1635) отдаетъ уніятамъ епископіи Полотскую, Пинскую, Холмскую, Владимірскую и Смоленскую, монастырь Троцкій въ Вильнѣ Пятницкую ц. Гродненскій, Жидичинскій, Могилевскій, Минскій, Новгородскій, Онуфріевскій Мстиславскій, Пустынскій, Полотскій, Брацлавскій, (II, 60, 61),—(Варшава, 6 Сент. 1646) далъ м. Могилѣ консенсъ на постройку въ Могилевѣ церкви св. Николая и поставленіе при ней черицовъ и поповъ, но по просьбѣ Коссова, Могилевскаго владыки, перемѣнилъ привилей въ томъ смыслѣ, что монастырь имѣетъ быть для черницъ, а не для черицовъ, (II, 70, 71), сверхъ того дозволилъ имѣть два каноны въ Николаевской ц. въ праздники св. Николая (—71), назначилъ комиссію для дивизіи г. Вильны на три части, при чемъ дома на по церковномъ Ивановскомъ плацѣ признаны были за магистратомъ, безъ протеста церк. властей, (II, 211),—(Краковъ 20 Мар. 1633), утвердилъ фундушъ Михайловской Бѣльской церкви, (II, 258),—мѣщанскій и короля Сигизмунда 1. (II, 257);—королевичъ, дозволилъ Могилевскимъ мѣщанамъ безпошлинно торговать въ Сѣверской и Русской областяхъ, за усердіе ихъ къ нему при его домогательствѣ на Московскій престолъ, (II, VII),—въ 1633 г. далъ Могилевцамъ, за содѣйствіе ихъ войскамъ короля въ войнѣ съ Москвою, право гнать водку для домашняго употребленія, освободилъ отъ постоя, (II, X), далъ распоряженіе о выселеніи евреевъ за городъ и запретилъ имъ строить бани, пивоварни, по причинѣ частыхъ отъ нихъ пожаровъ, подтвердилъ учрежденіе особой братской кассы купеческой, велѣлъ распечатать Могилевскія церкви и сдать мѣщанамъ, (II, X);—(Вильна 1633 г. Іюля 20) даетъ привилей Виленскимъ евангеликамъ Авгсбурцамъ на право имѣть сборъ и т. п. и участвовать въ цехахъ и т. д., (III, 168—170), послалъ комиссаровъ на Поляновскій мирный договоръ въ 1635 г. (IV, 92),—(Варшава 11 Сент. 1642) приказываетъ м. Сѣлявѣ не отнимать у православ. Дисненцовъ цер. Воскресенія и не притѣснять православныхъ, (IV, 193),—(Краковъ 1633, Мар. 14), посылаетъ своего дворянина отдать православнымъ въ Бѣльскѣ св. Богоявленія, а въ Клещеляхъ—Никольскую церковь, о чемъ извѣщаетъ универсаломъ, (IV, 240).

ВНУЧЕКЪ Станиславъ, Ошмянскій земскій писаръ, (III, 78).

ВОВРЖЕЦКІЙ, подстароста Оршанскій, по наущенію раввина Могилевскаго, поручилъ своимъ комисарамъ ограбить прикащика купца Лугинина, (III, 237).

ВОДОРАЦКІЙ Николай, державшій отъ Виленской Троицкой семинаріи им. Печерскъ и притянутый къ суду К. Печер. архимандритомъ по этому дѣлу (IV, 76—88).

ВОЕЙКОВЪ, майоръ, квартировалъ (въ походъ 1707 г.) въ замкѣ Могилевскомъ и бралъ реквизицію, (II, LI),—полковникъ войскъ Петра В., прибывъ въ Могилевъ, потребовалъ 10 тыс. тынфовъ и въ одну ночь собралъ ихъ экзекуціей, (II, XLVI).

ВОЙНА Лавринъ, державца Красницкій и Квасовскій, вмѣстѣ съ Дыбовскимъ становилъ помѣру волочную въ замкѣ Городенскомъ, (I, 135),—писаръ королевскій, староста Пинскій, державца Олитскій и Квасовскій, подскарбій земскій в. к. Л., послалъ изъ королевскаго скарбу 40 копъ гр. кормовыхъ Скумину Тишковичу, приставу при Московскихъ послахъ въ 1578 г. (I, 151),—справца помѣры волокъ Городенскихъ, (III, 19) равнялъ уволоки подданыхъ короля въ Городнѣ, при чемъ захвачены земли земенина Ковнацкаго, въ замѣнъ чего ему даны другія земли, (III, 20, 22),—одолжилъ до скарбу в. к. Л. 500 копъ, и для погашенія ихъ получилъ им. Рогачи, а когда оно было отдано Радивилу, то Война и его сынъ Андрей до животовъ получили села Чупурны и Ходоровичи, (III, 45—47,—IV, 15 и 250).

— Венедиктъ, бискупъ Виленскій, (III, 71), ему, передается на судъ дѣло вольной женщины вышедшей по невѣдѣнію замужъ за невольнаго, (III, 72),—составилъ договоръ между м. Рутскимъ и К. Печерскимъ архимандритомъ объ уступкѣ монастырю им. Печерска, (IV, 87),—Матей, писаръ королевскій на духов. завѣщаніи еп. Кирилла Терлецкаго, (I, 199), Семенъ, подъ его властію перемѣшкивали жиды Жомоитской земли, собиравшіе мыто съ товаровъ, привозимыхъ „зъ границъ Прусскихъ“, (IV, 13). Стефанъ, Полотскій мѣщанинъ, на ратушѣ даетъ обѣщаніе до смерти не пить горѣлки и меду подъ штрафомъ тюрьмою, (I, 389).

ВОЙСИМЪ Станиславъ Антоновичъ, судья гродскій Трокскій, имъ составленъ инвентарь Трокской экономіи для воеводы Трокскаго Огинскаго, (II, 177).

ВОЙТЕХОВИЧЪ Матей, державца Волковыйскій участникъ въ поправкѣ Ганязскихъ границъ, (I, 13).

ВОЛКОВЪ, капитанъ войскъ Петра В., бралъ реквизицію съ г. Могилева, на 500 талеровъ на 1 роту, (II, LII).

ВОЛКЪ Янъ, подстолій Ошмянскій, (III, 81),—Василій, Псковскій воевода, убитъ въ сраженіи подъ Стародубомъ, (IV, 7).

ВОЛОВИЧЪ Андрей, хорунжій земскій в. к. Л., (IV, 53).

—Григорій, каштелянъ Новгородскій, староста Слонимскій, опекунъ дѣтей земянина Холевскаго, (III, 281,—IV, 250).

— Остафей, маршалокъ, писарь, (I, 134).—Евстафій, князь (ксендзъ), пробощъ Троцкій, писаръ и референдарій в. к. Л., жаловался Пинскому земскому суду на нападеніе, учиненное на дворъ его Вавуличи Ярошомъ Терлецкимъ, (I, 236),—(Евстафій), бискупъ Виленскій; по предложенію его учинена была при митр. Рутскомъ „транзакція“ о поцерковныхъ плацахъ, при участіи его каноников, (II, 235).

См. Przyjałgowski, Żywoty biskupow Wilenskich. — Евстафій Богдановичъ, писаръ, староста Могилев. и Медницкій, получивъ въ замѣнъ земель его имѣніе Бильска земли с. Скринниковъ, упросилъ короля, чтобы и людей на этой землѣ сидячихъ ему оставили, (III, 19), подканцлеръ староста Берестейскій и Кобринскій, его дворъ въ Вильнѣ подлѣ цер. Покрова, (III, 50),—Евстафій, получилъ, по волѣ короля, имѣніе Рудаву, бывшее за Юріемъ и Яномъ Ходкевичами, (III, 284),—Евстафій, панъ Троцкій, извѣщаетъ сестру свою, что онъ принялъ къ себѣ на воспитаніе дѣтей Авраама Горскаго, (IV, 9),—староста Кобринскій и Берестейскій, приказываетъ своему Добучинскому намѣстнику не брать торговаго съ торговцевъ и шинкарей, которые въ торговые дни становятся на плацахъ Добучинскаго плебана, (IV, 9, 10), приказываетъ своему Мелейчицкому намѣстнику защищать Половецкую церковь отъ кривдъ въ огородахъ и застѣнкахъ, (IV, 89, 90), ему поручено укрѣпить Чернобыльскій замокъ, (1565), (IV, 211). Иванъ, маршалокъ господарскій, (IV, 243).

—Іеронимъ Григорьевичъ, подсудокъ земскій Городенскій, въ дѣлѣ архимандрита Годкинскаго (см.) (IV, 49). — Самуилъ, каштелянъ Новгородскій, староста Молчацкій, продалъ имѣніе Деречинъ кн. Полубенскому, (I,239).—Ярошъ, писаръ на духовномъ завѣщаніи Терлецкаго, еп. Луцкаго, (I, 199, 216),—войтъ Могилевскій, подскарбій земскій; при немъ мѣщане Могилевскіе учинили бунтъ противъ ратуши, образовали свою ратушу, повѣсили вѣчевой колоколъ,—за что были наказаны, (II, VI).

ВОЛОДКОВИЧЪ Мартинъ, гонецъ королевскій къ Московскому великому князю, по случаю вторженія Москов. войскъ въ Лифляндію, (I, 134). Крыштофъ, земскій Минскій писаръ, (I, 292) по Русски подписался въ 1635 г. Казиміръ Мартинъ, городничій и подстароста Минскій, (III, 185), воевода Новгородскій, былъ женатъ на вдовѣ Трубецкаго, и ея сына, своего пасынка, отослалъ въ Москву, давъ ему воспитаніе, (III, 217). (Феліціанъ) митрополитъ уніятскій, его имѣніе въ Волковыйскомъ повѣтѣ, (III, 239). Крыштофъ воевода Новгородскій, (IV, 195)

ВОЛЧАНСКІЙ Іосифъ, епис. Могилевскій, заложилъ въ Могилевѣ каменную Спасскую церковь

(1740 г.); но не окончилъ ее и былъ переведенъ въ Московскіе архіепископы (?); скончался въ Чудовѣ м. 1845 г. (?) (II, LXVI). Іеронимъ, епис. Могилевскій, сдѣлалъ Николаевскую церковь въ Могилевѣ приходскою, (II, XXV), на мѣстѣ брата своего епископъ Могилевскій съ 1745 г; за нимъ могилевцы посылали пословъ въ Москву и встрѣтили его уже въ пути; встрѣчали его потомъ торжественно, (II, LXVI).

ВОЛХОВСКІЙ АѲАНАСІЙ, еп. Могилевскій и пр.; его окружное посланіе къ уніатамъ его паствы, призывающее ихъ возвратиться въ православіе, (II, LXXIII, LXXIV), онъ запретилъ звонить по умершимъ, чѣмъ возбудилъ въ Могилевѣ ропотъ и негодованіе всѣхъ; но по его старанію, много уніятовъ возвратилось въ православіе, не смотря на препятствія со стороны Римскаго духовенства; вѣшалъ жестяные ящики на тѣхъ, кто разговаривалъ въ церкви, и бралъ по 1 р. штрафу, чѣмъ навлекъ на себя неудовольствіе знатныхъ; велѣлъ начинать звонъ въ церквахъ не прежде звона въ его архіерейской церкви, и пономарей за нарушеніе этого порядка велѣлъ сѣчь лозами въ консисторіи; ввелъ медленное чтеніе въ церквахъ и за малыя ошибки съ священниковъ и діаконовъ публично снималъ ризы,—ставилъ ихъ на колѣни; въ приходскія церкви ѣздилъ съ трикирщиками и жезлоносцами, которые ѣхали предъ его каретою верхомъ съ жезломъ и трикиріями, въ стихаряхъ; по его представленію, св. Синодъ закрылъ братскій женскій монастырь въ Могилевѣ, на что жаловались горожане; онъ же закрылъ и Шкловскій женскій монастырь. О возстановленіи Могилевскаго монастыря подавали прошеніе на Высочайшее имя Могилевцы тотчас же по удаленіи епис. Аѳанасія, (II, LXXV, LXXVI); онъ уволенъ въ 1795 г. и жилъ въ Лубенскомъ монастырѣ.

ВОЙЕЕВИЧЪ Іоаннъ, священникъ уніятскій Могилев. губерніи, взятъ былъ подъ стражу за то, что французамъ и полякамъ въ 1812 г. доказывалъ невозможность побѣдить Россію и отторгнуть отъ нея Польшу, (II, LXXXVI).

ВОРОНЕЦКІЙ Яковъ, князь (ксендзъ), секретарь и дворянинъ королевскій, умоцованный при продажѣ дома въ Вильнѣ Ясенскимъ бискупу Протасовичу, (III, 27).

ВОРОНЕЦЪ, Александръ Казиміровъ, ротмистръ Смоленской шляхты и стольникъ, купилъ у Потемкина крестьянина, (III, 215), къ нему перебѣгаютъ крестьяне отъ поручика Блудова, о чемъ начато было дѣло, но Воронецъ возвратилъ Блудову крестьянъ, а за его дѣвокъ, вышедшихъ замужъ за людей Воронца, заплатилъ деньгами и такимъ образомъ дѣло окончено сдѣлкою, (III, 215, 216). Петръ, хорунжій, покупаетъ у шляхтича Бердяева крестьянина въ Смоленскомъ уѣздѣ, (III, 218).

ВОРОПАЙ Андрей, судья Оршанскій, позывается на трибуналъ архим. Плетенецкимъ за то, что неправильно отослалъ на судъ короля дѣло, начатое въ Оршан. судѣ съ Водорацкимъ за имѣніе Печерскъ, (IV, 78).

ВОРОТИЛО Янъ, Новгородскій гродскій писаръ, (I, 255).

ВОРОТЫНСКІЙ Жданъ, земянинъ Слонимскій, (I, 244).

ВЫШИНСКІЙ Георгій, подсудокъ Брянскій, въ Бѣльскомъ дѣлѣ православныхъ съ уніятами, комисаръ, (II, 254).

ВѢТРИНСКІЙ Максиміанъ Михаилъ, протоархимандритъ ордена базиліанъ, архимандритъ Трокскій, жаловался гродскому суду на Гоппена, за то, что онъ присвоилъ себѣ часть земли Трокской архимандріи и грозилъ смертію тѣмъ мѣщанамъ, которые хотѣли показать протоархимандриту земли, захваченныя у монастыря, (II, 174), проситъ воеводу Огинскаго о возвратѣ церковной земли (II, 183),—жалуется на урядниковъ Трокскихъ, отнявшихъ отъ Трокской архимандріи землю, данную ей Иваномъ Сапѣгою, и зажигающихъ ея лѣсъ, (II, 175, 176).

ВѢШТОРТОВИЧЪ Мишко, ловчій господарскій при Казимірѣ, (I, 16).

ВЯЖЕВИЧЪ, стольникъ Мстиславскій, секретарь посольства Песочинскаго, (IV, 95).

Г.

ГАВРІИЛЪ, еп. Могилевскій; при немъ (въ 1832 г.) утверждены штаты для Могилевскихъ градскихъ церквей, (II, XCIX).

ГАЙКО, судья земскій Мстиславскій, (II, 69).

ГАРАБУРДА Михаилъ, державца Свислочскій, писаръ, опекунъ дѣтей Ивана Гарабурды, увольняется отъ явки на судъ въ 1571, по дѣлу о раскопаньи пруда, за то, что служитъ королю и земству, и дѣло откладывается на слѣдующій годъ, (III, 33, 34) и въ I т., 142).

ГАРАСИМОВИЧЪ Иванъ, попъ Брянскій (уніятскій), протестовалъ противъ заявленія вознаго о передачѣ православнымъ ц. Богоявленія въ Бѣльскѣ, (II, 242).

ГАССОВСКІЙ Александръ, хорунжій, подстароста Бѣльской земли и судья Брянскій, въ коммисіи по дѣлу Бѣльскихъ православныхъ съ уніятами изъ за церкви св. Николая, (II, 254).

ГАШТОЛТЪ, воевода Полоцкій, держалъ Бѣльскъ; при немъ „вгайное" отъ „масту" вносилось до короля, (I, 16);—воевода Виленскій, имѣлъ млынъ Тыкотинскій (I, 21), и на р. Наровѣ, збудованный еще его дѣдомъ; владѣя Бѣльскомъ, онъ заборонялъ очищать пущу подъ пашню, (I, 24),—положилъ грани-

цы своему имѣнію Тыкотинскому—отъ имѣнія Радивиловичей Книшина, (I, 36).

ГАШТОЛТОВАЯ СОФЬЯ, по ея смерти Бирштаны, Жижморп, Жосли, Дорсунишки достались королевѣ Варварѣ, (III, 11).

ГЕДЕОНЪ, намѣстникъ генеральный Бѣлорусской епископіи; на его имя адресовано окружное посланіе св. Синода о назначеніи преемника еп. Четвертинскому, (II, III);—епис. Смоленскій, соболѣзнуя о погорѣніи Могилева и Богоявленской церкви, обѣщаетъ помочь ея возстановленію—деревомъ, (II, 113).

ГЕДРОЙТИ Валеріанъ, бискупъ Виленскій, и Мельхіоръ, електъ Жмудскій, какъ рады короля, приглашаютъ Яна Ходкевича въ Вильну для пріема Московскаго посла и отправки цесарскаго, а также просятъ его назначить время и мѣсто удобное для будущаго съѣзда шляхты, (IV, 20, 22);—бискупъ Инфлянтскій, председатель ревизорской коммиссіи, отрѣзавшей у г. Могилева не мало земель, (II, LXX)—въ пользу замка. — Помѣщикъ с. Каменки, Чаусовскаго уѣзда, держалъ въ своемъ имѣніи цыганъ—мошенниковъ, которые ограбили Охарскій православ. монастырь; деньги взялъ Гедройцъ, а вещи отдалъ цыганамъ, (II, LXX). Мелетій, попъ дизунитскій (православный) въ Полотскѣ обвиняется въ поруганіи иконъ Казиміра и Іосафата, (I, 353).

ГЕЙСТЕРЪ Иванъ Станиславъ, стольникъ Трокскій, (II, 55).

ГЕЛІАШЕВИЧЪ Мелхіоръ, кустошъ Виленскій, писарь его к. м., составлялъ „ограниченіе" поцерковныхъ плацовъ по дѣлу м. Коленды съ Виленск. магистратомъ, (II, 191, 231).

ГЕННАДІЙ, епис. Володимірскій, (1546 г.) предъявлялъ межевой комиссіи документы на принадлежность с. Стережичъ церкви Володимірской Богородичной, (I, 87); его люди показали, что при к. Александрѣ села, осаженныя на грунтѣ епископіи Володимірской на границѣ Володимір. и Бѣлзскаго повѣтовъ, отчислены на Коруну (I, 91),—его село Квасовское подлѣ Сокаля, (—98).

ГЕНРИКЪ король польскій, даетъ привилей еп. Луцкой на промѣнъ имѣнія Харлупей на им. Фалимичи, (I, 269),—даетъ села Чепорно и Ходоровичи Войнѣ Лаврыну за деньги, данныя имъ речи посполитой, въ замѣнъ отнятаго у него для Радивила имѣнія Рогачи, (III, 47), —(Краковъ 1574 г. Марта 12) подтверждаетъ постановленіе Сигизмунда II о томъ, чтобы на блокгаузахъ Инфлянтской земли было 200 коней и 50 пѣшихъ и 100 кнехтовъ, на содержаніи изъ Инфлянтскаго мыта, (IV, 14, 15).

ГЕРЖДОВИЧЪ Иванъ, скарбный воеводства Минскаго, заявляетъ объ истребленіи земскихъ и судовыхъ трибунальскихъ, Минской каденціи, книгъ во время пожара въ г. Минскѣ, (I, 395—396).

ГЕРШОНОВИЧЪ Сапсай, жидъ, выдавшій себя за Мессію въ зап. Руси, потомъ поймапный въ Константинополѣ, гдѣ съ него содрали кожу, (II, XXIV).

ГИЖЕВСКІЙ И. Н. доставилъ изъ архива Бѣльскаго собора документы о Бѣльскихъ церквахъ, помѣщенные въ II т. Арх. Сб. (стр. 240—258).

ГЛИВЧИЦЪ Савка, бурмистръ старой рады Бѣльской съ братствомъ Бѣльскимъ внесъ въ книги протестъ противъ насильственнаго отнятія у православныхъ — намѣстникомъ Владимірскаго епископа, по его порученію, при содѣйствіи уніятскаго духовенства, народа и католиковъ, Богоявленской церкви, (II, 242, 243).

ГЛИНСКІЙ, князь, Михайло „держалъ" Гонязь съ Райгородомъ до своего „выступка" (I, 13), держа Ганязь, не имѣлъ вступу ни въ Бѣльскую пущу, (I, 20), ни въ Городенскую, (—21).

ГЛОЗЫНА, князь Олехно Васильевичъ, окольничій Смоленскій, намѣстникъ Лучина Городка, за заслуги к. Александру и его отцу, по челобитью, пожалованъ одною панцырною службою отъ нѣсколькихъ селъ въ Смоленскомъ повѣтѣ, которыя несли разныя повинности къ королевскому двору Глушици; теперь они освобождаются отъ дворовыхъ поплинъ королю, а обязаны только панцырною службою. Имѣніе это дается въ отчинное вѣчное владѣніе, съ обязательствомъ давать къ церкви медовую дань, (III, 1, 2).

ГЛѢБЪ, священникъ изъ Лукомля (I, 1, подъ 1406).

ГЛѢБОВИЧЪ Михаилъ, каштелянъ Виленскій, маршалъ трибунальскій, принималъ заявленіе на трибуналѣ о томъ, что на мѣстѣ Михайлов. церкви выгребено много костей человѣческихъ, (II, 214). Янъ каштелянъ Минскій, державца Ошкштинскій, Радошковскій и Зекводьскій, (III, 51).—Карлъ Юрій, генеральный староста Жомоитскій; на его имѣніи обеспечены были 18 т. золотыхъ м. Сѣлявы, (III, 175),—позываетъ Полот. архіеп. (и митр.) Коленду за то, что тот во время его службы въ переговорахъ съ Москов. царемъ позывалъ его въ Новгородскій трибуналъ за неотдачу обеспеченныхъ на имѣніи Глѣбовича 18 т. золот., (III, 178, 179),—присуждается Новгородскимъ трибуналомъ, по жалобѣ митр. Коленды, къ уплатѣ занятыхъ имъ у Сѣлявы 18 т. и процентовъ на нихъ за 4 года 7 т. золот. всего 25 т., (III, 180, 181).

ГЛЯВБИЧЪ Мартинъ, бурмистръ Полотскій, жалуется ратушѣ на мѣщанина Кокорку, рѣзника, что онъ публично бранилъ бурмистра; мѣщанинъ, приведенный въ ратушу, винился, что съ пьяна сдѣлалъ обиду, и просилъ у бурмистра прощенія, но судъ приговорилъ его къ 40 ударовъ плетями на камнѣ, на рынкѣ и къ штрафу варкгелтъ, (I, 348, 349),—жалуется ратушѣ, что три Полотскихъ рѣзника, убившіе человѣка, помилованы были за обѣщаніе принятія уніи, но не исполнили обѣщанія, (I, 349), побуждаетъ мѣщанина обвинять православ.

монаха въ томъ, что онъ хвалился, будто ударилъ Глябича кирпичемъ въ грудь, (I, 359).

ГОГОЛЬ Іона, еп. Пинскій и Туровскій, на завѣщаніи еп. Кирилла Терлецкаго, (I, 218).

ГОДЕБСКІЙ Ѳедоръ, дворянинъ королевскій, вводитъ архіеп. Полоцкаго Аѳанасія Терлецкаго во владѣніе имѣніями Полоцкой архіепископіи, на основаніи королевскихъ привилея и писемъ до Полоцкихъ урядниковъ, (I, 167—174), составляетъ инвентарь добръ и селъ, принадлежащихъ архіепископіи и переданныхъ Терлецкому, (—171).

ГОДКИНСКІЙ Климентъ, Богданъ, Гродненскій и Браславскій архимандритъ, жаловался королю на земянина Мицуту за то, что тотъ выбиралъ съ монастырскихъ подданныхъ имѣнія Чащичъ на Ожскомъ мосту новое мыто, (IV, 45); потомъ Мицута позвалъ Годкинскаго на трибуналъ (на позывъ Годкинскій не явился), за то, что тотъ неправильно позывалъ его за мыто, на которое онъ имѣлъ документы, на королевскій судъ и притомъ не въ надлежащій, по закону, т. е. земскій судъ, (IV, 46, 47) и требовалъ уплаты за волокиту 100 копъ гр. а за нестаное по позву 200 копъ; трибуналъ приговариваетъ Годкинскаго къ этому штрафу, (IV, 48); отсылая дѣло къ митрополиту, и получивъ мандатъ позывъ на Мицуту, за мыто, на судъ короля, архимандритъ по возвращеніи короля изъ Шеціи формально далъ знать Мицутѣ о згубѣ того мандата и о томъ, чтобы онъ не ѣхалъ на указанное въ мандатѣ мѣсто; но, какъ Мицута заочно перевелъ дѣло въ асессорскомъ судѣ и получилъ декретъ на архимандрита; то послѣдній позвалъ Мицуту на ассесорскій судъ, отъ котораго Мицута апелировалъ къ королю; но какъ самъ онъ не явился, то архимандритъ, доказавъ, что судъ о мытѣ съ духовныхъ подданныхъ принадлежитъ королю, получилъ рѣшеніе, освободившее его отъ декрета задворнаго суда и отъ экзекуціи, которая наложена была на него м. Потѣемъ чрезъ духовныхъ властей, въ пользу Мицуты; сверхъ того за мыто, взятое имъ съ подданныхъ монастыр. велѣно сдѣлать взысканіе съ имѣнія Мицуты, (IV, 58—62); позывается на судъ по дѣлу сына и обязуется, не смотря на протесты его повѣреннаго, что онъ не подлежитъ свѣтскому суду, доставить сына на судъ, (IV, 49, 55). Юрій сынъ архимандрита похитилъ заставныя у отца серебро, деньги и ушелъ отъ него; за что Мицута позвалъ въ судъ отца, (IV, 49).

ГОДЛЕВСКІЙ Александръ, деканъ и преложоный Брянскій, членъ комиссіи, посланной Августомъ II для рѣшенія дѣла православнихъ съ уніятами о св. Никольской церкви, вмѣстѣ съ другими членами королев. чиновниками комисарами, предоставляетъ православнымъ въ г. Бѣльскѣ свободу вѣроисповѣданія, съ тѣмъ, впрочемъ, чтобы они не смѣли совершать крестные ходы, благословлять браки смѣшанные и крестить дѣтей отъ такихъ браковъ, (II, 254—256). Церковь Николь. признана за ними.

ГОЛИЦЫНЫ, князья, вели переговоры съ Гонсевскимъ о подданствѣ Литвы королю польскому, (I, 245). — губернаторъ Кіевскій, получилъ указъ Петра I о разслѣдованіи злоупотребленій въ Польшѣ, приписанныхъ Шембекомъ Меншикову, (III, 207, 208). Василій Васильевичъ; объ освобожденіи его просятъ короля Литовскіе плѣнные, жившіе въ Н. Новгородѣ, (IV, 76).

ГОЛІЕВСКІЙ Каспръ, земянинъ господарскій, обжалованъ на гродскомъ судѣ повѣреннымъ Рокитскаго въ томъ, что увезъ жену Рокитскаго, свою сестру, въ свое имѣніе, напалъ съ татарами на им. Попязье, данное Рокитскому женою по записи, забралъ сундукъ съ документами его на имѣніе и на долги разныхъ лицъ, держалъ въ заключеніи его слугъ и сына, похитилъ разныя драгоцѣнности (III, 82), вооруженіе, кованное золотомъ и серебромъ, посуду серебряную, посуду кухонную (—84), за что по желанію обиженнаго приговаривается къ штрафу. 2 т. копъ и везенью, (III, 91, 92).

ГОЛМОСТЪ, Петръ, земянинъ, жалуется на братовую свою Анну Ятолтовну за то, что она опустошила имѣніе своего мужа, а его, Петра, бранила непристойными словами, (III, 173, 174).

ГОЛОВКИНЪ Гаврило, графъ, отвѣчаетъ подканцлеру Польскому Шембеку, что маетности конецпольскаго, Чаплицовъ и др. въ Черниговскомъ, Кіевскомъ и Брацлавскомъ воев. забраны безъ вѣдома Петра В., что для Меншикова не брали державы Самостралы, что не знаетъ о томъ и Меншиковъ. Извѣщаетъ канцлера, что Петръ посылаетъ предписаніе Кіевскому губернатору узнать, кто дѣлалъ такія насилія (III, 207) и виновныхъ наказать; что царь не намѣренъ присоединять къ Россіи части речи постолитой; отвергаетъ слухи, что въ Полотскѣ сожженъ костелъ; сожжена только уніятская церковь, подъ которою былъ пороховой магазинъ, при чемъ убиты русскіе артилеристы (III, 208), а всѣ нареканія на царя идутъ отъ уніятовъ по приватной ихъ злобѣ; извѣщаетъ о покореніи Русской державѣ на кондиціяхъ, о разсылкѣ указовъ командирамъ, чтобы войска не занимались грабежемъ, что для дознанія о грабителяхъ и обидчикахъ посланъ комиссаръ, что жалобы на него поляковъ несправедливы; что удовлетворяя польшѣ, царь послалъ Голицина въ комиссію; войскамъ царскимъ выступить изъ Польши невозможно, по причинѣ союза съ королемъ противъ шведовъ и Лещинскаго съ турками; требуетъ давать войскамъ провизію и фуражъ; царь обѣщаетъ вывести войска изъ Польши тогда, когда Шведскій король уѣдетъ изъ Турціи; на счетъ возвращенія м. Полоннаго царь ничего не можетъ сдѣлать: это имѣніе дано Меншикову королемъ; дворъ Меншикова вывезенъ уже, ибо онъ получилъ другое назначеніе; царь обнадеживаетъ

возвратить пушки Польшѣ, равно и заднѣпров. украину; Полотскъ и Быховъ очищены войсками царя, а насчетъ „порчи“ крѣпости Быхова, то этого желали поляки на Люблинскомъ сеймѣ (см.); Вишневецкій взятъ въ полонъ за измѣну,—бранчивое письмо къ Петру и за попытку поймать царя; онъ будетъ отпущенъ въ томъ случаѣ, если король дастъ за него удовлетвореніе, (III, 212, 213); епис. уніят. Жабокрицкій пойманъ за то, что отнималъ прав. церкви, предался Лещинскому, портилъ мосты на пути слѣдованія царя, (III, 213), имѣніе воеводы Полотскаго, не смотря на союзъ его съ Лещинскимъ, указомъ Петра велѣно оберегать отъ разоренія. Въ постскриптумѣ раскрываются попытки Швеціи поднять на Россію султана, (III, 214).

ГОЛОВКИНЪ, генералъ Петра В., (II, XLV).

ГОЛОВНИНЪ, Ѳедоръ, князь; его пограничное имѣніе (I, 56) Рожанское (— 57).

ГОЛОВНЯ Янъ, земскій Новгородскій писаръ, (I, 202).

ГОЛОВЧИНСКІЙ Николай, судья земскій Мстиславскій, (II, 76).

ГОЛОВЧИЦЪ Александръ Иванъ, полковникъ и подстароста судовый Оршанской, (II, 135).

ГОЛОСКЕВИЧЪ Илія, протопопъ Винницкій; упоминается въ письмѣ Богдановича (см.), (II, 140).

ГОЛЬШАНСКІЙ Серафіонъ, архимандритъ; къ нему пишетъ, яко „святителю“ великому, жалобу Хребтовичъ на Лавришовскаго архимандрита, который занялъ дуброву его на монастырь, равно и озеро; посему проситъ Серапіона побудить Лавришовскаго архимандрита отдать ему, Хребтовичу, его дубраву (I, 219), а самъ бы онъ осѣлъ Лавр. архимандрію, (I, 220).

ГОЛЫНСКІЙ Давидъ, писаръ гродскій Мстиславскій, приглашается въ защитники Тупичевскаго православнаго монастыря (II, 69).

ГОНСЕВСКІЙ Корвинъ Александръ референдаръ и писаръ, у него велись переговоры и дано крестное цѣлованіе многими боярами Московскими на подданство королю Польскому, (I, 245).

ГОППЕНЪ Антоній, скарбникъ Брацлавскій, захватилъ часть земли Трокской архимандріи и грозилъ смертію тѣмъ, кто бы указалъ захваченныя земли, (II, 174), называлъ мѣщанина холопомъ.

ГОРНОСТАЙ (I, 10). Справы Горностаевы тотъ листъ (Сигизмунда II — Радивилламъ). Василей (I, 7). Иванъ, воевода Новгородскій, маршалокъ дворный, подскарбій земскій, староста Слонимскій, ходатайствовалъ предъ королемъ о надѣлѣ Спасской церкви въ Кнышинѣ двумя уволоками, (I, 129),—доноситъ Бонѣ, что, по ея приказу, онъ 10 недѣль „списывалъ“ ея подданныхъ Трокскаго воеводства, но по убожеству, особенно Упитской волости, ему трудно собирать „платы“, что въ Грезской волости хлопы избили еще и слугъ Горностая и не дали платы, (I, 41), а многіе платы до его пріѣзда уже выбраны паномъ Троцкимъ и княземъ Константиновымъ (Острожскимъ), (I, 42),—увѣдомляетъ своего свата Іеронима Ходкевича, что сеймъ въ Петрковѣ (1567 г.) оконченъ, что король имѣлъ ѣхать въ Краковъ, а на Литвѣ маетъ волю быть осенью о Михалѣ, и благодаритъ Бога, что тотъ не былъ на сеймѣ, потому что одного пана (Литовскаго?) приняли тамъ неособенно вдячно,—не совѣтуетъ ему ѣхать къ королю въ Польшу, а ждать его на Литвѣ; такъ лѣпѣй поткать его, нижли въ чужой земли; благодаритъ за обѣщаніе помогать противъ пана Виленскаго (?), если захотятъ его бить и бороду ему рвать, (I, 143, 144),—получивъ отъ Іеронима Ходкевича, завѣдывавшаго мытомъ на границахъ земли Жомоитское, увѣдомленіе, что онъ вслѣдствіе повѣтрія велѣлъ закрыть дороги, и предложеніе сдѣлать тоже съ Ковенской стороны, съ которой Горностай завѣдывалъ мытомъ, замкнуть дороги съ Прусъ,—обижается тѣмъ, что Ходкевичъ предлагаетъ ему провѣрить сообщеніе его о заразѣ и извѣщаетъ, что велѣлъ Ковенскимъ мытникамъ закрыть дороги, (I, 156), благодаритъ Іеронима Ходкевича за участіе въ его семейномъ горѣ о потерѣ жены и обѣщаніе быть на погребѣ ея, (I, 157, 158), Межирѣчь его имѣніе, Межирѣцкая его грань, (I, 54). Иванъ, державца Дорсунишскій и писаръ, купилъ у Зиновьевичевой въ Вильнѣ пустопорожній плацъ за 170 копъ подлѣ Покровской церкви, (III, 7),— по смерти его и жены, дворъ ихъ Стоклишки спалъ на короля и переданъ Варварѣ, (III, 11).— Иванъ воевода Новгородскій, староста Слонимскій и Мстибоговскій, получаетъ приказъ сдѣлать Вас. Тишковичу вводъ во владѣніе Слонимскихъ имѣній, (III, 14),—запрещаетъ мытникамъ Могилевскимъ заборонять Печерску дѣлать вѣчистые склады (товаровъ), (IV, 84),—приказываетъ Трокскому приставу Мицу не вступатся въ земли и луга Трокскаго Пречистенскаго монастыря, а посѣянное имъ на земляхъ монастырскихъ жито жалъ бы при вижѣ и човѣкѣ отъ игумена, (II, 150).

—Евстаѳей, воеводичъ, сынъ Ивана, продалъ отцовскій домъ Никалаю Юрь. Радивилу (III, 50),—его дворъ Величковскій, (II, 151, 152).

ГОРНОСТАЙСКІЙ Иванъ, генералъ Виленск. воеводства, (II, 198).

ГОРСКІЙ Юрій, князь въ плѣну въ Москвѣ, владѣтель Горигорокъ, (IV, 42). Авраамъ, князь; его дѣти Юрій и Дорота взяты на воспитаніе Евстаѳіемъ Воловичемъ, (IV, 9).

ГОРЧАКОВЪ Семенъ Савичъ, былъ воеводою въ Могилевѣ, когда этотъ городъ былъ въ подданствѣ у Алексѣя Михайловича; ему жаловались мѣщане на насилія, чинимыя русскими войсками жителямъ города; но онъ не давалъ за то ни какого удовлетворенія, вслѣдствіе чего Могилевцы, по совѣту бурмистра своего, напали на Московскихъ солдатъ и перебили ихъ, а начальниковъ доставили въ Варшаву, (II, XVII, XVIII).

ГОССЕВСКІЙ Корвинъ, (Гонсевскій) Викентій, подскарбій великій и польный гетманъ Литовскій, бывшій въ плѣну Московскомъ, на возвратномъ пути въ Польшу въ Могилевѣ убитъ былъ военными польскими, (II, XVII).

ГОСТИЛОВСКІЙ Гервасій, игуменъ Спасскаго монастыря въ Могилевѣ (II, 31), намѣстникъ архіеп. Сѣлявы (— 33), жаловался Льву Ив. Сопѣгѣ на Могилевскихъ урядниковъ и мѣщанъ за то, что они не повинуются архіеп., поставленному королемъ, Антонію Сѣлявѣ, а признаютъ своимъ владыкою Мелетія Смотрицкаго, нешляхтича и не признаннаго королемъ, незаконно посвященнаго (II, 32),— что они отняли у уніатовъ школу при монастырѣ Спаса, (II, 33); школа, по настоянію Л. Сапѣги, отдана Гостиловскому.

ГРАДОВСКІЙ Янъ, тивунъ земли Жомоитское, Дирванскій, бирчій (сн. Маковецкій) (I, 141).

ГРАМОТИНЪ Иванъ Тарасьевичъ, царскій печатникъ; онъ остановилъ рѣчь посла Песочинскаго предъ царемъ за то, что тотъ не снялъ шапки, говоря эту рѣчь, (IV, 129).

ГРЕБНИЦКІЙ (Флоріанъ), архіеп. Полотскій, извѣщаетъ о поставленіи имъ священниковъ къ церквамъ Дашковской и Сидоровицкой, (III, 221); его протопопъ вводитъ священника въ Дашковскую церковь, при чемъ терпитъ насиліе отъ прихожанъ той церкви, не принявшихъ священника (III, 222); споощряетъ Быховскаго губернатора наказать Сидоровицкихъ бунтовщиковъ православныхъ, (III, 230),—пишетъ къ Мих. Сапѣгѣ льстивое письмо объ избраніи митрополита, которымъ быть не надѣется; жалуется на іезуитовъ, которые ему помѣшаютъ получить митрополію (III, 233, 234); проситъ содѣйствія Сапѣги въ полученіи митрополичьяго сана.

ГРЕКОВИЧЪ Антоній, уніятскій монахъ, былъ враждебно принятъ въ Перемышлѣ и его судьбою грозили Кунцевичу Могилевцы (II, VIII).

Утопленъ въ Днѣпрѣ около Шаргорода. См. Гарасевичъ, Annales eccl. Ruthenae Leopoli, 1862 307 p.

ГРОМОВИЧЪ Варнава, игуменъ мон. Тупичевскаго (1671), записалъ фундушъ Московичей въ земскія книги, (II. 69); — игуменъ Кутеенскій, вопреки назначенію митрополичьему, съ свѣтскими людьми напалъ на Буйницкій монастырь, истиранилъ Виктора, назначеннаго въ игумены, отнялъ у него грамоту и разные документы, за что и подвергся лишенію игуменства, (II, 137—139).

ГРОМЫКА Мартинъ, попъ Высотскій, мужъ обвиненной въ чародѣйствѣ и сожженной Громычиной, позванъ былъ на судъ, но гайдуками Сапѣги не допущенъ, (III. 114, 118, 126, 128, 130, 134, 141, 147).

ГРОМЫЧИНАЯ Раина, попадья, обвиненная и сожженная, по проискамъ Яна Сапѣги, за чародѣйство, (III. 107—167) см. Чародѣйство. Занятіемъ ея было помогать при родахъ и оттовარывать болѣзни и чары.

ГРОТОВСКІЙ Иванъ, судья гродскій Трокскій, (II. 170).

ГРУЖИНСКІЙ, генералъ польскій, пославшій капитана выпустить еп. Садковскаго изъ заключенія, (II. 143).

ГРЫМУЛТОВСКІЙ Христофоръ, воевода Познанскій, главный комисаръ, препятствовалъ учредить іезуитскій монастырь въ Могилевѣ, (II. XXVI).

ГУДЯНСКІЙ ТУЛГОВДЪ Янъ, земскій писарь Трокскій, на записи Нелединской (см.) подписался по русски (1589 г.)

ГУКЪ Василій Сидорычъ, войтъ Могилевскій, (II. 98).

ГУЛЕВИЧЪ Михаилъ, писарь земскій Луцкій, (I. 229), — ВОЮТИНСКІЙ Семенъ, при возномъ Подляскомъ, передалъ по диплому Владислава IV, церковь Богоявленія въ Бѣльскѣ со всѣми ея принадлежностями братству Бѣльскому, (II, 241), противъ чего при внесеніи заявленія вознаго въ Брянскихъ книгахъ протестовалъ отъ имени Владимірскаго епископа пресвитеръ Брянскій, (II. 242).

ГУЛЬТАЙ МАТЮШКА, атаманъ Малороссійскаго войска, въ 1588 г., сдѣлалъ нападеніе на Могилевъ, (II. V.)

ГУЛЯНИЦКІЙ Яковъ, городничій и намѣстникъ Берестейскій, принимаетъ жалобу ксендза Дыбовскаго на насилія, учиненныя его подданнымъ, а равно и магистрату Пружанскому, когда онъ въ магистратѣ искалъ на нихъ суда, (IV. 77, 78).

ГУРКО, писарь земскій Витебскій, заключаетъ договоръ съ подданными своими на селитьбу (земли); при отходѣ съ этой земли, за кого похотятъ, они должны были досыть учинить владѣльцу и заплатить ½ золотаго куничнаго, (I. 260).

Д.

ДАВУ, генералъ Наполеона I. съ авангардомъ занялъ Могилевъ, послѣ краткаго сопротивленія Могилевскаго гарнизона, атаковалъ Багратіона подъ дер. Султановскою (11 Іюля), при чемъ пало 5 тыс. убитыхъ и раненныхъ французовъ, (II. LXXIX, LXXX); былъ губернаторомъ Могилева.

ДАНИЛОВИЧЪ Михаилъ, войтъ Трокскій, (II 172).

ДЕВЕЛТОВСКІЙ Станиславъ, дворянинъ королевскій, измѣрилъ и далъ, по привилею короля, 359 уволокъ Бѣльскимъ мѣщанамъ; но какъ эти уволоки были въ черезполосьи съ уволоками ве-

мянъ и подданныхъ короля, то онъ надѣлилъ ихъ въ сплошную 359 уволоками, (III. 182). Онъ же составилъ уставъ на плату до скарбу.

ДЕМЬЯНОВИЧЪ Григорій, студентъ Могилевской Семинаріи, посланный Конисскимъ въ домашніе священники къ Стурдвѣ, (II. 145). — Осипъ, секретарь Могилевской Консисторіи, убѣждалъ епис. Варлаама не приносить Наполеону присяги, но, понуждаемый архіереемъ, принесъ присягу, за что отставленъ отъ должности, (II. LXXXVII,.XC).

ДЕРЖОКЪ Андрей Ивановичъ, подкоморій Трокскій, на мѣстѣ судьи земскаго, принималъ заявленіе записи княг. Нелединской Трокскому монастырю на землю, (II. 150).

ДЕШКОВСКІЙ Богушъ, бирчій Кіевскій, (IV. 237).

ДИМИТРІЙ II, самозванецъ, ушелъ въ Калугу (въ 1611 г.), (I. 246) и чернь скинула его съ царства.

ДІАКОНОВИЧЪ Іоакимъ, епископъ Могилевскій, подписался подъ актами собора, бывшаго противъ п. Никона, (II. XII).

ДІОНИСІЙ, священникъ Покровской церкви, (I. 3) жалуется К. И. Острожскому на его подданныхъ, что они „поставили котецъ (езъ) на озерѣ Глускѣ.“

ДЛУГОШЪ Урбанъ, лавникъ Трокскій, (II, 161).

ДОВГИРДЪ Эразмъ, судья земскій Трокскій, (II. 150); бояре: Гавріилъ и Янутій, (II. 152).

ДОБРОВОЛЬСКІЙ Андрей, священникъ Воскресенской церкви въ Могилевѣ, его обжаловали въ поминаніи, въ 1812 г., император. рус. фамиліи при Богослуженіи; почему еп. Варлаамъ нарядилъ слѣдствіе, на которомъ обвиненіе это не подтвердилось, (II. LXXXVIII).

ДОБРЫНСКІЙ Дмитръ, лантвойтъ Полоцкій съ членами ратуши не дозволилъ занять въ городѣ плацы владычніе на архіеп. Терлецкаго, (I. 170).

ДОЛГОРУКІЙ Сергѣй Григорьевичъ князь, посолъ Петра II. при польскомъ дворѣ; ему поручено домогаться признанія епископомъ Могилевскимъ лица, назначеннаго св. Синодомъ въ преемники Сильвестру Четвертинскому (1729), (II. 112), — ему предложено дѣйствовать совмѣстно съ королемъ (т. е. Августомъ II.) противъ Шведовъ и Турковъ (IV). — Московскій воевода Алексѣя Михайловича, занималъ гарнизономъ Могилевъ и истреблялъ, безъ особенной надобности, сады, перебилъ жителей Быхова, (II. XVI.); былъ разбитъ на р. Басѣ соединенными силами Чарнецкаго и Сапѣги, (II. XVII).

ДОЛЗСКІЙ Прокопъ Романовичъ, судья земскій Волковысскій, разбиралъ дѣло объ Ивашковскомъ колоколѣ, (IV. 72).

ДОЛЬСКІЙ Михайло, князь, подсудокъ земскій, (I. 219).

ДОМАРАЦКІЙ, подстолій Львовскій, приглашаетъ Рославльскаго воеводу Безобразова и другихъ московскихъ бояръ въ станъ короля подъ Смоленскъ, для принятія подданства, (I. 245), совѣтуетъ Безобразову передать королю его городъ и писать о томъ въ другіе сѣверскіе и московскіе города, извѣщаетъ, что хотя одинъ воръ убитъ, найдется еще много ихъ, (ibid.) найдется и Θедоръ Борисовичъ.

ДОМБРОВСКІЙ Янъ Юрьевичъ, князь, воевода Трокскій, староста Могилевскій, (II. II).

ДОРОГОСТАЙСКІЙ Николай, воевода Полотскій, староста Волковыйскій и Лепельскій, державца Шершевскій, Веленскій и Байсагольскій, (III. 51).

ДОРОШКОВСКІЙ, Радошковскій, Родошковскій Богуфалъ, дворянинъ королевскій, проситъ короля утвердить замѣнъ уволокъ въ Понѣмоньѣ, сдѣланный Дыбовскимъ и Войною, (I. 135, 137).

ДРАННИКЪ Іосифъ, игуменъ Буйницкаго монастыря, вноситъ въ Оршанскія книги привилей Яна III Буйницкому монастырю на мельницу на р. Лохвѣ. II. 88); жаловался Августу II на судью Шпилевскаго, который насильно отнялъ у Буйницкаго монастыря мельницу на р. Лохвѣ, (II. 90).

ДРОЖДЧА Александро, намѣстникъ Каменицкій, (I. 19).

ДРОНКО, бурмистръ Кнышинскій, (I. 40).

ДРУЖИЛОВИЧЪ, Гридько Андреевичъ, (I. 1, подъ 1406 г.), обѣщаетъ Полотскому епископу Θеодосію не вступаться въ людей, записанныхъ его отцемъ къ Богородицкой церкви, но только проситъ владыку вписать его вмѣстѣ съ сыномъ въ суботникъ. — Андрей даетъ Богородицкой церкви землю, (I. 1).

ДРУЦКІЕ СОКОЛИНСКІЕ дали Черейскому монастырю село Рыдомль, (II. 15). — Ярославъ, подвоеводій Полоцкій, предъ нимъ дѣлалъ сознанье возный Скирмонтъ, (I. 253). — Михаилъ, воевода Полоцкій, (ibid.).

ДРУЦКАЯ ГОРСКАЯ жена Юрія, князя, Кмитянка (дочь Филона Кмиты) приглашается на свадьбу дочери Масальской, (IV. 56).

ДРУЦКІЙ ГОРСКІЙ, Юрій князь, къ нему пишетъ благодарственное письмо Масальская за то, что онъ обѣщалъ быть на свадьбѣ ея дочери, хоть и недоволенъ женихомъ, который — „не князь и не урядникъ, — и на счетъ тяжбы ея за имѣніе Ореву и т. под. (IV. 56, 57).

ДУБОВИЧЪ Алексій, архимандритъ Виленскій (уніятскій), (II. 227, 1651).

ДУБРОВСКІЙ, староста Грубешовскій, (I. 89).

ДЫБОВСКІЙ Себастіанъ, справца дворовъ Городенскихъ, державца Оверскій и Новодворскій, дѣлая помѣръ уволокамъ Городенскихъ мѣщанъ и волощанъ, дѣлаетъ замѣнъ ихъ грунтовъ на грунты Понѣмонья, (I. 135, 136, 137), — дворянинъ, производилъ помѣру волочную въ г. Бѣльскѣ, (III. 17, 182). — Криштофъ, плебанъ Пружанскій, жалуется суду на то, что когда онъ занесъ жалобу въ

ратушу Пружанскую на побои, нанесенные мѣщанами его костельнымъ подданнымъ, то эти мѣщане напали на магистратъ и войта, такъ что они вынуждены были отойти съ своего мѣста, (IV. 77, 78).

ДУБИНА Стефанъ, возный Новгородскій, осматривалъ раны и шкоды, учиненныя Глушанами ротѣ Сенкевича, (I. 254).

ДѢВУЛЬСКІЙ Ѳеофилъ, мѣщанинъ Могилевскій, записываетъ братству Богоявленскому плацы въ Могилевѣ, съ тѣмъ, чтобы въ сооруженной имъ на мѣстѣ убійства его сына часовнѣ св. Онуфрія братство содержало службу Божью, а также и въ монастырѣ отправлялись панихида и акафистъ свят. Онуфрію — ежемѣсячно, (II. 95—99)

Е.

ЕВТРОПІЙ, священникъ Рождественскій въ Трокахъ, (II. 171).

ЕЙСИМОНТЪ Казиміръ, подчашій и подстароста Оршанскій, (II. 88).

ЕКАТЕРИНА II Алексѣевна, императрица; по ея учрежденію о губерніяхъ, въ 1778 г. открыто въ Могилевѣ намѣстничество, (LXXI); въ 1783 г. открыто народное училище.

ЕЛЕНА, (Алена), королева, держала дворъ Носовъ, (III. 4) королевскій.

ЕЛИСАВЕТА ПЕТРОВНА, императрица, дала деньги на окончаніе Спасской церкви и архіерейскаго дома въ Могилевѣ, (II. LXIX).

ЕЛЕЦЪ Дмитрій, писаръ земскій Кіевскій, (I. 186).

ЕЛЧАНИНОВЪ Ѳедоръ, гонецъ царя Ивана къ радѣ польско-литовской, ему въ тайности сообщено Яномъ Іер. Ходкевичемъ, что Генриху королемъ не бывать и что царь долженъ писать къ Литов. вельможамъ о принятіи имъ Литвы въ свое подданство, (IV. 18, 19).

ЕРДАНЪ Иванъ Петровичъ, протопопъ въ Мирѣ, (III. 57).

ЕСКЕВИЧЪ Гошка, арендаторъ Оршанской корчмы, жалуется Ошмянскому уряду, что подданный Корсака Войдюлъ, когда Гошка вошелъ въ свою избу со двора, нечаянно подступилъ съ бутылкою водки и сказалъ: „привитайсе“ (поздоровайся), когда же Гошка взялъ водку, то у него стали трястись руки и ноги; потомъ Войдюлъ сталъ его бить и наконецъ заболѣлъ сынъ Гошки; все это, по жалобѣ Гошки, сталось отъ чародѣйства Войдюла, (I. 295, 296).

ЕСМАНЪ Крыштофъ, лантвойтъ Полоцкій, (I. 378, 368), земянинъ, жалуется на Полотскаго купцера Алексѣева за то, что тотъ въ его присутствіи называлъ уніятскую вѣру дьявольскою, шатанскою, шалберскою, мошенническою, бранилъ и билъ шклявицею самаго лантвойта, (I. 379), (I. 380). — хорунжичъ Слонимскій, участвуетъ въ комиссіи для разбора дѣла крестьянъ Слонимской державы съ Анною Сапѣжиною, (III. 201, 202).

Ж.

ЖАБИНСКІЙ Войтѣхъ, нотарій публичный, каноникъ Виленскій, составлялъ „ограниченіе“ церковныхъ плацовъ въ Вильнѣ въ дѣлѣ митроп. Коленды, (II. 191); его духовное завѣщаніе читалось, (— 192, 231).

ЖАБОКРИЦКІЙ, уніятскій епископъ, схваченъ Петромъ I-мъ за то, что мучительски привлекалъ православныхъ въ унію и письменно заявлялъ о преданности Лещинскому, (III. 213, и въ II).

ЖДАНОВИЧЪ Янъ, пробстъ и каноникъ Виленскій, плебанъ Могилевскій, завелъ въ Могилевѣ іезуитовъ, (II. XXVI).

ЖЕСЛАВСКІЕ князья, Янушъ и Михайло Янушевичи дѣлятся половиною г. Глушска и волостію съ теткою ихъ Черторійскою, (III. 35) во всемъ поровну, (см. Заславскіе князья).

ЖИРИНСКІЙ, земянинъ Берестейскаго воеводства, производитъ разбой въ домѣ сосѣда Цивинскаго, (III. 72, 73).

ЖОЛНИНСКІЙ Володимиръ, дворянинъ ц. Грознаго, возилъ къ Сигизмунду II. письмо о пересылкѣ пословъ ради добраго дѣла въ войнѣ 1562 г. (IV. 5).

ЖОРАВИНСКІЙ Маркъ, его имѣніе подлѣ Сокаля, (I. 98), онъ держалъ поля въ „гвалтовномъ вриванію“ (I. 100). — Былъ въ послѣдствіи епископомъ Володимірскимъ, см. Архивъ т. 1. предисловіе.

ЖОХОВСКІЙ Кипріанъ, коадъюторъ Кіевской (уніятской) митрополіи, участвуетъ въ процессѣ митр. Коленды съ Вилен. магистратомъ о поцерковныхъ плацахъ и комиссарскій судъ допускаетъ его по этому дѣлу къ присягѣ, (II. 235), — прислалъ въ Могилевскій іезуитскій костелъ мощи Іосафата Кунцевича, (II. XXVII).

ЖУКОВСКІЙ Лавринъ, писарь земскій Волковысскій, (IV. 75).

З.

ЗАБЕРЕЗИНСКІЙ, ему служили дворы: Меречъ, Олиты, Немоноити, Тальвошъ и др. (III, II).

ЗАБОРОВСКІЙ Андрей, дворянинъ и комисаръ, королевскій, въ Бѣльскомъ дѣлѣ, (II. 248).

ЗАБѢЛЬСКІЙ Даніилъ-Щитъ, Полоцкій подсудокъ, приглашается къ опредѣленію платы тамож. писарямъ въ Полотскѣ, (I. 286).

ЗАВИША Андрей, Литовскій подскарбій, (III. 61). — Крыштофъ, маршалъ в. к. Л. ему принадлежала часть Смиловичскаго имѣнія, (III. 186).— Криштофъ, ловчій в. к. Л., староста Минскій, (II. 167).

ЗАГОРСКІЙ Германъ, архіепископъ Полотскій, перешелъ въ унію, (II. V), — (1597) подалъ жалобу, что земянинъ Прилунскій, при его предшественникѣ, взялъ селище церковное Дегетокъ, (I. 215),— жалуется королю на Витебскаго воеводу Сапѣгу за то, что онъ и самъ не выдаетъ Витебскимъ церквамъ руги съ королевскихъ имѣній, но еще и другимъ не позволяетъ давать, (I. 216).

ЗАГОРСКІЙ изъ Пинска списалъ запись о Могилевской дани, (III. 10).

ЗАГРЕБЕЦКІЙ Іустинъ, намѣстникъ Спасскаго каѳедральнаго собора въ Могилевѣ; отъ имени его и всѣхъ чернцовъ Спасскихъ, возный заявилъ Оршанскому суду о юрисдичанахъ Спасскихъ, (II. 136).

ЗАКРЕВСКІЙ, земянинъ Ганезскій, (I. 11) отъ имени другихъ земянъ требуетъ, чтобы Радивилы положили привилей съ земянами Ганезскими.

ЗАЛИНСКІЙ, Янъ зъ Залежа, подвоеводій Новгородскій, разбиралъ жалобу Керсновскаго, подсудка, съ жидомъ, убившимъ крещеную еврейку (IV. 195).

ЗАЛЕНСКІЙ-ШЛЮБИЧЪ Левъ, уніятскій митрополитъ; во время его поѣздки по митрополіи составленъ инвентарь земель, плацовъ и даней десятинныхъ — Трокскихъ церквей, (II. 168).

ЗАЛѢСКІЙ Викторинъ, войтъ господарскій Трокскій, (II. 152).

ЗАМОЙСКІЙ, экономъ Могилевскій, захватилъ, по смерти Яна III, замокъ и экономію Могилевскія, (II. XXXI), но при Августѣ II выгнанъ былъ изъ нихъ.

ЗАРЯ Захарій, священникъ Крестовоздвиженскій въ Могилевѣ, въ день Пасхи совершалъ обѣдню въ шалашѣ, на выгонѣ, гдѣ подвергся нападенію польскихъ жолнеровъ и погибъ безъ вѣсти, (II. IX).

ЗАРѢЦКІЙ Иванъ, скарбный его к. м. (IV. 237).

ЗАХАРЧИНСКІЙ, Юрей Гавриловичъ, возный воеводства Витебскаго, заявилъ въ Оршанскомъ гродѣ инвентарь имѣнія Смольянскаго, (IV. 291) и (I. 1).

ЗБАРАЗСКІЙ, князь Михаилъ, его земля захвачена Судомирскимъ воеводою и осаженные имъ люди разогнаны въ Крыловѣ, (I. 91). — Степанъ и Водиславъ, ихъ села въ Кременецкомъ повѣтѣ, его замокъ Збаражъ на границѣ съ Петриковомъ и Теребовльскаго повѣта, (I. 110—118).

ЗЕЛЕПУГА Юрій, староста Жорославскій, Малявицкій и Лабненскій, (I. 14).

ЗЕЛЯНОВИЧЪ Янъ, плебанъ Могилевскій, желалъ ввести въ Могилевѣ унію; для чего испросилъ у к. Яна Казиміра предписаніе о томъ, чтобы члены ратуша избирались католиками. (II. XXII).

ЗЕНКОВИЧЪ Ѳома, бискупъ—суфраганъ Виленскій, въ 1767 г. освятилъ Кармелитскій костелъ въ Могилевѣ, (II, LXX). — Василій, судья Слонимскій, (I, 244).

ЗЕНОБИ Даянъ, бурмистръ Виленскій, (III, 51).

ЗЕНОВИЧЪ Юрій Деспотъ, за удачное посольство его къ хану Перекопскому получилъ староство Могилевское, изъ коего онъ выбиралъ, по привилегіи Сигизмунда 1-го, 1630 копъ грошей, (II, II).

ЗЕНОВЬЕВИЧЪ Юрій, Чечерскій и Пропойскій староста, обязывался съ своими людьми тягнуть къ Полоцку (см.), (I, 134).

ЗМѢЕВЪ Семенъ Даниловичъ, воевода Московскій; въ Могилевѣ въ 1659 г., (II, XVI)

ЗОЛОЧЕВСКІЙ Семенъ, судья земскій Мстиславскій, (III, 64).

ЗУБРЫЦКІЙ Станиславъ, подстаростій Хелмскій, (I, 56).

ЗѢНКОВИЧЪ, помѣщикъ села Любужа, за притѣсненія, какія онъ чинилъ Могилевскимъ мѣщанамъ, убитъ ими и утопленъ, за что мѣщане должны были построить громадный костелъ на свои средства, (II, XXVIII, XXIX).

И.

ИВАНЪ, бояринъ, Туровскій намѣстникъ Кон. Ив. Острожскаго, который даетъ ему приказъ не дѣлать неправдъ и убытковъ священнику Сторожевецкой церкви (I, — 3).

ИВАНЪ АНДРЕЕВИЧЪ, подскарбій дворный, державца Виленскій, довелъ до свѣдѣнія Горностая о вступательствѣ пристава Мица въ земли Трокскаго монастыря, (II. 150), — далъ мельницу Пречистенской церкви въ Трокахъ, (II. 172), и десятину, т. е. десятую копу озимаго хлѣба съ имѣній его Евья, Митутянъ и съ Прапортъ.

Иванъ ВАСИЛЬЕВИЧЪ (Грозный) чрезъ посла Колычева требуетъ отъ пановъ радъ Сигизмунда II уступки части его владѣній, жалуется на дурное

обращеніе съ его послами, — хочетъ видѣться съ королемъ, ради мира, (1562 г.), обѣщаетъ удовлетворить ограбленныхъ будтобы въ Москвѣ купцовъ и пословъ Литовскихъ, (IV. 3—6), — пишетъ благодарственную грамоту Ивану Іер. Ходкевичу за то, что онъ радѣетъ о подчиненіи Литовской и Польской земли царю и обѣщаетъ за радѣніе пожаловать его лучше, чѣмъ другихъ; предлагаетъ ему просить, какой награды онъ самъ хочетъ за радѣніе, благодаритъ за совѣтъ — писать къ Литовскимъ вельможамъ и за извѣстіе, что Генриху королемъ въ Польшѣ не быть, (IV. 18, 19).

ИВАНЕНКО, полковникъ Русскій, по приказу Петра I-го, выгналъ, по извѣстію Шембека, Калиновскаго изъ его двора, даннаго королемъ, но это оказывается невѣрнымъ, (III. 207).

ИВАНОВИЧЪ Филипъ, попъ Пречистенской Трокской церкви, упоминая, что еще кн. Витовтъ записалъ въ евангеліи часть озера и землю на Пречист. церковь, говоритъ, что шляхта присвоила себѣ эти земли, на что тотъ попъ жаловался суду земскому Трокскому, а этотъ судъ отослалъ дѣло на судъ короля, (II. 162).

ИГНАТІЙ, митрополитъ Коломенскій, (II. 112).

ИЗМАИЛОВИЧЪ Петръ, намѣстникъ Буйницкаго монастыря, заявляетъ гродскому суду о наѣздѣ монахинь (съ ихъ пріятелями) Борколабовскихъ на села Костянки и Холмы, занятыя урядниками Буйницкаго монастыря, избитіи урядниковъ, разграбленіи двора и т. п. (II. 116, 121), и проситъ судъ подвергнуть виновныхъ взысканію, (— 122).

ИЛАРІОНЪ, епископъ Новгород-Сѣверскій, два мѣсяца управлялъ Могилевскою епархіею и уволненъ по слабости здоровья въ 1797 г., (II. LXXVI, LXXVII).

ИЛЬИНИЧЪ, Николай Ивановичъ, маршалъ в. к. Л. и намѣстникъ Смоленскій; ему объявлено отъ к. Александра, что села Давыдково, Сковородно панцырныя — даны Смоленск. окольничему кн. Глѣбшнѣ, (III. 1).

ИСАІЯ, игуменъ Черейскаго монастыря, на имя коего Левъ Сапѣга далъ запись монастырю, (II. 15, 16).

І.

ІЕРЕМІЯ, митрополитъ, получивъ извѣстіе чрезъ дьяка, прибывшаго къ нему изъ Могилева и рукоположеннаго имъ въ пресвитера, о томъ, что нѣкоторые совратившіеся возвращаются къ православію, убѣждаетъ Могилевцевъ твердо держаться православія и блюстись отъ лести беззаконныхъ, благодаритъ ихъ за сдѣланный ему пріемъ въ его странничествѣ, (II. 29). — п. Константинопольскій, по порядкамъ, даннымъ имъ Львовскому и Виленскому братствамъ, дозволено Владиславомъ IV справоваться и Могилевскому Богоявленскому братству, (II. 46, 47), — (II. 63), — утвердилъ Бѣльское Богоявленское братство, (II. 248).

ІОАКИМЪ, п-хъ Антіохійскій; его листомъ подтверждены порядки Львовскаго братства, (II. 58).

ІОВЪ, Переяславскій епископъ, (II. 140), въ письмѣ къ Конисскому извѣщаетъ о томъ, что протопопы, по его приказу, изготовили пункты желаній православныхъ отъ польскаго правительства, проситъ въ этомъ дѣлѣ совѣта; извѣщаетъ, что протопопы его изъ Варшавы привезли копію письма канцлера коронного къ епископамъ уніятскимъ — Львовскому Шептицкому и Холмскому Рыллѣ о томъ, чтобъ они не преслѣдовали православныхъ, и что посланникъ рус. Штакельбергъ велѣлъ имъ подать пункты свои, которыми домогаются, чтобы Штакельбергъ вытребовалъ возвращенія взятыхъ уніятами православ. церквей, (II. 141, 142).

ІОНА, архіепископъ Полотскій, (I. 2). Объ его поставленіи на митрополію просятъ западно-русскіе князья. — еп. Володимірскій, его антиминсъ употреблялся въ Бѣльской Рождественской церкви въ 1634 г., (I. 281); тогда велѣно снять и замѣнить другимъ.

ІОСИФЪ, архимандритъ и настоятель Свято-Троицкаго Слуцкаго монастыря (I. 2), посолъ отъ Русскихъ князей къ Цареградскому патріарху, по поводу поставленія Іоны на митрополіи З. Россіи. — — Прототроній Кіевскій, епископъ Володимірскій, поручаетъ своему протопопу и архидіакону разобрать дѣло Бѣльскихъ мѣщанъ съ протопопомъ, (I. 278).— — настоятель Пустынскаго монастыря, билъ челомъ кн. М. И. Мстиславскому о пожалованіи сѣножати Пустынскому монастырю, (IV. 9.).

ІУЛІАНІЯ, жена Ивана Юрьевича, кн. Мстиславскаго, (IV. 4). — Ивановна, жена Михаила Ивановича Мстиславскаго, даетъ двумъ придѣламъ возобновленной ея мужемъ Мстислав. Троицкой церкви человѣка съ землями и данями, а также пшеницы на просфору — бочку, съ тѣмъ, чтобы священники еженедѣльно совершали въ суботу панихиду, а въ воскресенье обѣдню, (II. 12).

К.

КАБЫЛЕЦЪ Григорій, попъ, пишетъ дарственную запись на село Борщевичи для Пустынскаго монастыря, (IV. 10).

КАЗАНОВИЧЪ Өедоръ, войтъ Могилевскій (II, 98), братчикъ и староста, (II. 101). — Петръ, бурмистръ, староста ц. Николая въ Могилевѣ, получилъ выпись привилея Владислава IV на церковь св. Николая, (II. 71).

КАЗАНОВСКІЙ Адамъ, маршалъ, Борисовскій, Козенецкій, Солецкій и Бѣльскій староста, предписываетъ своему подстаростѣ разобрать дѣло православныхъ съ уніятами по поводу насильственнаго занятія православной св. Николаевской церкви въ Бѣльскѣ и удовлетворить православныхъ, т. е. оставить ихъ въ спокойномъ владѣніи ихъ церквами, домами, урядами и т. п. и защитить отъ еписк. Владимірскаго и протопопа Бѣльскаго, отдать имъ Никольскую церковь, хотябы въ день Пасхи, (II. 253).

КАЗИМІРЪ, Польскій король, (великій); при немъ Любомль и Ратно, города в. к. Л., взяты къ корунѣ Польской, (I. 61). — IV король (Ягеллоновичъ), села Замшаны и Васильки при немъ осажены Сангушковичами, (I. 74), — (съ 1447) въ его царствованіе въ Могилевской волости жили королевскіе экономы, которые собирали подати и продукты въ Краковъ, ко двору, (II. 1); онъ присоединилъ (будтобы) Литву и Бѣлоруссію къ Польшѣ (1447) и въ память спасенія жены своей Елены въ день пр. Иліи, велѣлъ построить въ Бѣлоруссіи 6 церквей Ильинскихъ: въ Витебскѣ, Бѣшенковичахъ, Могилевѣ, Кричевѣ, Оршѣ и Чериковѣ, (II. II), — бывалъ въ Бѣльской и Городенской пущѣ на ловищахъ, (I. 15), — велѣлъ положить грани Городну и Танязю, (I. 19).

КАЗИМИРОВЫ привилья (I. 12).

КАМЕНСКІЙ Александръ, писарь Мстиславскій, (III. 65).

КАРИЗНА, бояринъ Упицкій, (I. 34).

КАРЛЪ XII, Шведскій король, былъ въ Могилевѣ въ 1702 г., (II. XXXVI), — съ 100 тыс. войска взялъ Вильну, ограбилъ ее и взялъ въ неволю магистратскихъ чиновниковъ, собираясь идти на Москву, (II. LI), — въ Могилевѣ, 7 Іюля 1708 г. бралъ такія реквизиціи для своей арміи, что многіе мѣщане оставляли свои дома и разбѣгались; но за разореніе Буйницкаго монастыря, онъ велѣлъ повѣсить 2-хъ зачинщиковъ, (II. LVI, LVII, LVIII); раздосадованный тѣмъ, что Могилевцы не давали денежной контрибуціи, по наговору жидовъ, потребовалъ выдачи всего церков. серебра, угрожая грабежемъ, (II. LIX).

КАШКИ-КАЧИРЦКІЙ Михаилъ, енералъ повѣта Городенскаго, (IV. 47).

КВИЛЕЦКІЙ, писарь скарбу королевскаго, ревизоръ Плотельскаго замка, выставилъ половину сторожовъ замка изъ 12—6; ему приказано постановить по прежнему 12, (I. 138).

КЕЗКАЙЛОВИЧЪ Янъ, староста Жомоитскій, съ боярами, присуждаетъ, на основаніи давности, Минмонту куничника, (III. 1); онъ держитъ Жомоитскую землю послѣ отца своего.

КЕЛЕВЪ-фонъ Ганусъ, гетманъ войска Гданскихъ бунтовщиковъ, убитъ въ сраженіи (1577 г.) подъ Гданскомъ съ польскими войсками, (IV. 29).

КЕЛПШЪ, подстароста Мстиславскій, принимаетъ Мстиславскій замокъ и городничество и квитуетъ жену своего предшественника, (III. 73, 74).

КЕНДЕРАВСКІЙ Николай, подстароста Слонимскій, снималъ допросъ съ чародѣйки Короткой, (III. 99).

КЕРСНОВСКІЙ Ѳедоръ, Стародубскій подсудокъ, жаловался гродскому уряду на жидовъ Клецкихъ, за то, что они выкрали крещенную еврейку, бывшую за мужемъ за слугою Керсновскаго много лѣтъ, въ Клецкѣ, куда она пріѣхала на ярмарку, (IV. 195, 196), ограбили и убили ее, (IV. 197, 198).

— Янъ, намѣстникъ Новгородскій, принималъ жалобу ротмистра Сенкевича на мѣщанъ Глускихъ, подданныхъ Полубенскаго и Чарторійскаго, напавшихъ на его роту, (I, 248).

КЕРШЕНСТЕЙНЪ Мартинъ Криппинъ, староста Оршанскій, (II. 88).

КЕТЛЕРЪ, „княжа Ифлянтское“, далъ знать Сигизмунду II о „збираніи великаго“ войска Московскаго ку Дерпту и просилъ „о помощи“, (I, 134).

КИКИНЪ, генералъ, предварилъ Петра I съ войскомъ въ Могилевѣ и угощалъ его здѣсь обѣдомъ, (II. XLII, XLIII).

КИРДЕЙ Петръ, староста Пинскій (королевы Боны), (I, 70). — Евстафій, скарбный повѣта Пинскаго.

— Михаилъ и Андрей, судьи Пинскіе, жалуются Пинскому гродскому суду на Немирича, который разстрѣлялъ и ограбилъ ихъ брата Андрея, затянутаго имъ подъ свою хоругвь, (III, 185-186).

КИРДЕЙ МЫЛЬСКІЙ, Оливаръ, маршалъ, дѣльчій при раздѣлѣ г. Глуска, (III, 35).

КИРИЛЛЪ, п-рхъ Константинопольскій, по просьбѣ Могилевскихъ и Оршанскихъ православныхъ, даетъ благословенную грамоту на основаніе братства при церкви Богоявленія, по образцу Львовскаго и Виленскаго, (II, 47).

КИШКА Янъ съ Техоновца, воевода и войтъ Полоцкій, (I, 271). — крайчій (III. 56). — Николай на Техоновцу, староста Дорогицкій, получаетъ половину Косовскаго имѣнія, (I. 205—214). — Янушъ, воевода Полотскій, староста Пернавскій, получаетъ приказъ Владислава IV защищать имѣнія духовныхъ уніятовъ въ Полотскѣ и управленіе ихъ отъ незаконныхъ посягательствъ свѣтскихъ людей, (I. 357); о чемъ воевода предписываетъ подвластнымъ ему начальствамъ, присовокупляя, чтобы въ Полотскѣ они не допускали православныхъ имѣть церкви, отправлять службы и даже школьныя экзерциціи, чего въ грамотѣ короля не было, (I. 358), подъ штрафомъ 60 тыс. золот., — универсаломъ предписываетъ экономамъ королевскихъ имѣній и владѣльцамъ духовныхъ, въ Полот. воеводствѣ, — приготовить постой для 1500 нѣмецкой пѣхоты и кормъ, по росписанію, приложенному при универ-

салѣ, по уволокамъ, (I. 378). — Левъ, митрополитъ Кіевскій и пр. (уніятскій 1716 г.); по его порученію, внесенъ былъ въ актовыя книги декретъ по дѣлу митр. Коленды съ Виленскимъ магистратомъ о поцерков. плацахъ, (II. 188) и ему дана выпись этого декрета (—238).

КЛЕЦКІЙ, земянинъ, слуга кн. Полубенскаго; его имѣніе разграблено было Кіевопечер. архимандритомъ Туромъ, а жена съ дѣтьми были полонены имъ, (I. 201); доноситъ Полубенскому о нападеніи людей Чарторійскаго на село Осовское, (I. 203).

КЛИМОВИЧЪ Гедеонъ, игуменъ Кутеинскаго монастыря, приглашается на Люблинскій уніонный церковный съѣздъ (II. 81), — подвергается декретомъ комисарскаго суда баниціи, или выволанью, т. е. изгнанію изъ отечества, за то, что не становился на упомянутый судъ по позву администратора питейныхъ сборовъ и его помощниковъ—жидовъ за продажу въ селѣ Буйницкаго монастыря Костенкѣ горѣлки, и избитіи акцизныхъ чиновниковъ, (II. 82—84); но по жалобѣ монаховъ, что они не знали о позвѣ и судѣ, король даетъ имъ охранную грамоту, (— 84, 85).

КЛИМОНТОВИЧЪ Емельянъ, протопопъ Старобыховскій, помогавшій урядникамъ Сапѣги совращать въ унію Сидоровицкихъ мѣщанъ, (III. 225), за что убитъ былъ ими, (III. 226, 228).

КЛИШОВСКІЙ Криштофъ, Туровскій староста, даетъ по приказанію кн. К. И. Острожскаго Сторожевецкой Покровской церкви котчище для рыбной ловли, (I. 4, 1497 г.)

КЛЯВВИЧЪ Касперъ, бурмистръ Полотскій, (I. 308, 309).

КМИТА Филонъ, державца Острскій, подсылалъ служебниковъ подъ Путивль, которые захватили раненнаго московскаго плѣнника, о чемъ и увѣдомилъ короля, прося выслать сукно и деньги казакамъ и указанія, сколько нанимать казаковъ на службу, (I. 135), — Чернобыльскій, староста Оршанскій, извѣщая пановъ радъ Литовскихъ о томъ, что в. князь Московскій шлетъ пословъ къ нимъ и къ панамъ коронымъ, назначается ими для встрѣчи пословъ въ Оршѣ, на проводной недѣлѣ, съ 100 коней, (I. 150); его проситъ К. К. Острожскій принять подъ свою защиту служебниковъ князя, высланныхъ къ Кмитѣ на господарскую службу, (I. 153) и поздравляетъ съ побѣдой надъ Московскими войсками (1579) и приглашаетъ къ себѣ съ 6-и „вязнями", (I. 154), — воевода Смоленскій, староста Оршанскій, получаетъ отъ к. Баторія извѣстіе, что его войска взяли Великія Луки, и порученіе, оставивъ на своемъ мѣстѣ, въ Оршѣ, человѣка годнаго, поспѣшить къ королю въ В. Луки, чтобы отъ него принять въ свое воеводское управленіе этотъ городъ, (I. 156, 157), — получаетъ благодарность Сигизмунда II за побѣду, одержанную имъ подъ Стародубомъ надъ Московскими войсками воеводы кн. Темкина, и дозволеніе представить королю плѣненнаго воеводу, (IV. 7), — ему повелѣно выдать Москов. войскамъ Великія Луки и Холмъ, (IV. 41, 42), — получаетъ отъ короля благодарственный рескриптъ за побѣду надъ Московск. войсками подъ Улою и обѣщаніе выдать жолдъ по 10 копъ на коня, (IV. 208—209), — онъ потерпѣлъ неудачу и получилъ рану подъ Черниговомъ, (IV. 210), — приглашается на сеймъ вальный въ Вильну (1565), (IV. 211); ему приказано продолжать службу съ его ротою, (IV. 214); его рота, (IV. 214—224), — выслужилъ съ своей ротой въ 20 кварталовъ (1563-1565 г.), 4,642 копы, каковыя и получалъ отъ бирчихъ, (IV. 236, 237), — за службу въ замкѣ Оршанскомъ съ 1567—1571 г. получилъ отъ земскихъ сборовъ 7042 копы гр., (IV. 246—249) и чинилъ въ нихъ отчотъ предъ Нарушевичомъ, подскарбіемъ, (IV. 246), — его драгоцѣнныя вещи заложены были у писаря монетнаго двора, еврея, (IV. 289—291).

КОБЫЗЪ Алексѣй, возный Волковыйскій, при вводѣ Конст. Ходкевича въ дворы Рось и Зубовщину, (IV. 235).

КОБЯТА Романъ, священникъ Деречинской церкви, духовникъ жены Александра Полубенскаго, получаетъ отъ него церковь и ея фундушъ, а также десятину, (I. 225).

КОВЕЛЬСКІЙ князь Василій, отъ него имѣла село Вижовцы кор. Бона, (I. 75).

КОЖУХОВСКІЙ Викторъ, православный монахъ, на комисарскомъ судѣ, по дѣлу Коленды съ Вилен. магистратомъ, заявилъ отъ имени православныхъ черницовъ Виленскихъ о томъ, что они, т. е. монахи надлежаще владѣютъ двумя домами и кирпичнымъ заводомъ, (II. 233), на которые уніяты заявили претензію и имъ предоставлено завести объ этомъ искъ законнымъ порядкомъ, (II. 237).

КОЗЛОВСКІЙ Михаилъ, князь, выcланъ былъ отъ царя на встрѣчу посольству Песочинскаго подъ Москвою, (IV. 104), — его обозвали холопомъ королевскіе послы Сапѣга и Песочинскій, (IV. 111) и обращались съ нимъ, какъ съ холопомъ; — чрезъ него поль. посламъ бояре послали грамоту о томъ, что въ говѣніе царь не можетъ ихъ принять, (IV. 115); — Иванъ, радца Могилевскій, (см. Куцевичъ), (II, 104); лишенъ былъ покаянія, по приказу архидіакона Оловяшки, (II. 107). — подстароста и лантвойтъ Дисненскій, принимаетъ жалобу мѣщанъ на урядъ городской, (IV. 194).

КОКОРКА, рѣзникъ, Полотскій мѣщанинъ, пьяный, обругалъ бурмистра, въ чемъ и извинился; но ратуша подвергла его такимъ сильнымъ наказаніямъ, что онъ принялъ унію и обѣщалъ совратить и свое семейство; послѣ чего его допустили къ ремеслу его, (I. 349).

КОЛЕНДА Янъ, писарь, (отецъ уніят. митрополита Гавріила, см. IX т. Ар. Сб.), (II. 55). — Гавріилъ, архіеп. Полотскій, преемникъ Сѣ-

лявы, обязуется его завѣщаніемъ поставить на его фундушъ пять священниковъ при гробѣ Кунцевича, (III. 176); позывается на Виленскій трибуналъ за то, что не взирая на опустошеніе чрезъ Москву имѣній Глѣбовича, на которыхъ обеспечена была сумма 18 т. завѣщанная Сѣлявою, и на службу Глѣбовича противъ непріятеля, позывалъ его за упомянутую сумму въ Новгородскій трибуналъ, (III. 178, 179), — онъ же и митрополитъ Кіевскій и пр. (уніятскій); его дѣло о поцерковныхъ плацахъ (poświątne) и юрисдикѣ въ Вильнѣ съ мѣстнымъ магистратомъ производилось въ ассесорскомъ судѣ, откуда перенесено въ реляцiйный королевскій судъ, въ присутствіи пановъ радъ, (II. 188), гдѣ постановлено, что „посвѣнтные" плацы, т. е. такіе, на которыхъ когда либо были церкви, навсегда принадлежатъ митрополиту и свободны отъ городскихъ повинностей, а террагіальный доходъ отъ нихъ поступаетъ къ митрополиту, и сверхъ того мѣщане, живущіе въ церковныхъ домахъ на сихъ плацахъ, равно и въ своихъ, состоятъ въ юрисдикѣ митрополичьей, но не мѣщанской; прочіе же церковные плацы и дома и жильцы ихъ не на посвентномъ подлежатъ юрисдикѣ городской, (II. 189); для распредѣленія того, что должно принадлежать митрополиту и что городу, назначена отъ короля коммиссія, которая, при повѣренныхъ съ обѣихъ сторонъ, разобрала дѣло, (II. 190—238). См. „Юрисдика митрополичья".

КОЛОНТАЙ Адамъ, подстолій и судья гродскій Волковыйскій, (III. 99) снималъ допросъ съ чародѣйки Короткой, (III. 99).

КОЛЫЧОВЪ Өедоръ Ивановичъ, намѣстникъ Суздальскій, правившій посольство Ивана IV къ королю Польскому (въ 1652 г.) объ уступкѣ Московскому государству части владѣній короля; онъ съ товарищами, какъ жалуется царь, былъ обезчещенъ въ Польшѣ, (IV. 4).

КОМАРОВСКІЙ Иванъ, дьякъ Соломерецкаго монастыря, на актѣ Шимановича (см.) о передачѣ монастыря уніятамъ, (II. 125).

КОМАРЪ, земенинъ Оршанскій, жалуется суду земскому на земянина Милашевича, перебившаго копу въ г. Бобрахъ, (I. 292, 293).

КОНДРАТОВИЧЪ Криштофъ Михаилъ, мечникъ, суррогаторъ, писарь гродскій воеводства Новгородскаго, на выписи изъ книгъ гродскихъ комисарскаго декрета по дѣлу митр. Коленды съ Виленск. магистратомъ о поцерковныхъ плацахъ, (II. 238).

КОНИССКІЙ Георгій, архіеп. Полотскій, явилъ въ Литовскомъ судѣ грамоту князя М. И. Мстиславскаго попу Тимоөею на Рясницкую церковь, (II. 7), — ему поручена отъ митрополита вся власть надъ Буиницкимъ и Борколабовскимъ монастырями и по его волѣ между ними совершилась мировая на счетъ селъ Костянокъ и Холмовъ, (II. 126), — жалуется Августу III на ревизоровъ акцизныхъ, подъ предлогомъ осмотра, разбивающихъ замки и т. п. (II. 131) у духовныхъ лицъ, — на нападеніе, произведенное ими на монаховъ на перевозѣ чрезъ Днѣпръ, при чемъ облаченія были поруганы, а монахи чуть не убиты, — жалуется на комисара экономіи, запретившаго крестьянамъ — давать зерно священникамъ — и велѣвшаго бить монастырскихъ перевозчиковъ чр. Днѣпръ, еслибы они брали плату за перевозъ, (II. 133); — жалуется на замковыхъ урядниковъ, которые силою заставляютъ перевозчиковъ — безплатно перевозить жидовскія фуры и замковыхъ чиновниковъ возить по рѣкѣ съ собаками на охоту (II. 133) и проситъ, чтобы при осмотрѣ акцизными чиновниками домовъ духовенства всегда присутствовалъ духовный депутатъ, чтобы крестьянамъ не запрещалось давать зерно священникамъ и чтобы древнія привиллегіи о перевозѣ были соблюдаемы (II. 134, 135), — отъ его имени возный сдѣлалъ заявленіе Оршанскому суду о томъ, что Могилевскій замковый урядъ запретилъ Могилевскимъ мѣщанамъ, юрисдичанамъ (см.) Спасскаго монастыря, давать дань и нести повинности монастырю и распорядился о внесеніи даней и повинностей замковому уряду, (II. 135—137); — заботился о сестрѣ епис. Садковскаго, во время его заточенія и самъ погребалъ ее, (II. 143), его записка объ устройствѣ Могилевской семинаріи съ росписаніемъ жалованья учителямъ, (II. 144), — посылаетъ протопопа освящать церковь, перешедшую съ прихожанами въ православіе, и ставленника, студента Могилевской семинаріи, къ домашней церкви Стурдзы, (II. 145); имъ сочинена трагедія о Воскресеніи мертвыхъ, игранная въ Кіевской академіи, (II. 147); распорядился о перенесеніи въ Спасскій соборъ въ Могилевѣ иконы Б.-Матери, помѣщавшейся на воротахъ города, (II XI); въ 1755 г. посланы были изъ Могилева отъ духовенства и свѣтскихъ людей депутаты, въ Кіевъ просить Георгія на Могилевскую каөедру. Онъ прибылъ въ Могилевъ 26 Октября и встрѣченъ былъ горожанами, — цехами, купцами и магистратскими чинами — съ хоругвями, барабаннымъ боемъ, колокольнымъ звономъ и рѣчами, (II, LXVIII); архіепископъ, освятилъ Спасскую церковь, оконченную при немъ на деньги Елисаветы Петровны и построилъ новый архіерейскій домъ, а старый отдалъ подъ кирху Лютеранскую, (II. LXVIII); Лютеране въ благодарность поставили въ своей кирхѣ портретъ Георгія наряду съ Лютеромъ; онъ же поставилъ на Спасской колокольнѣ, вмѣсто креста, мѣдную фигуру архангела, (II, LXIX), его гробъ открывали французы въ 1812 г., ища оружія въ Спасской церкви, (II, LXXXIII).

КОНОНОВИЧЪ — ГОРБАЦКІЙ Іосифъ, игуменъ Кіевскаго Михайловскаго монастыря, уже при епис. Коссовѣ наименованъ былъ его преемникомъ въ Могилевѣ (1644); при немъ возвращены были пра-

вославнымъ церкви, отнятыя у нихъ прежде, при Кунцевичѣ, (II, XI); скончался въ 1653 г.

КОНОПНИЦА, Любельскій мѣщанинъ, ему дана на сохраненіе Терлецкимъ, еп. Луцкимъ, скрыня съ фамильными документами, (I, 234, 235).

КОПОТЬ Василій, маршалъ в. к. Л., владѣлъ дворомъ Сапѣжинскимъ въ Вильнѣ, (II, 173), который отъ него перешелъ къ Сапѣгамъ;—райца Виленскій на „ограниченіи" плацовъ Виленскихъ по-церковныхъ; магистратъ отвергаетъ подлинность этого ограниченія тѣмъ, что подпись Коптя стоитъ на немъ польская, тогда какъ онъ, какъ русскій райца, обязанъ былъ подписатся по русски, (II, 192).—Васковичъ, писаръ, (III, 5, 8), (и въ I, 8 и 9).

КОРЕЦКІЙ, Яропъ, Литовскій конюшій (I, 8).

КОРНИЛОВЪ Иванъ Петровичъ, б. попечитель Вил. уч. о., собралъ въ поѣздку по Могилевской губерніи, древніе русскіе акты, (I, 256, 257, 268).

КОРОБАНКО Иванъ, бурмистръ Могилевской, (II, 98).

КОРОБАНКОВНА Аполинарія, старшая Борколабовскаго монастыря, вступаетъ въ сдѣлку съ Буйницкимъ монастыремъ о раздѣлѣ по ровну селъ Костянокъ и Холмовъ между обоими монастырями. (II, 125).

КОРОТКАЯ Анна, баба, подданная Виленскаго воеводы изъ им. Деревной (Слоним. уѣзда), обвиненная въ очарованіи жены какого то Кругельскаго и корчмы жида Лейбы, оговорила на допросѣ предъ судьями и вознымъ Высоцкую попадью (Громычиную) въ чародѣйствѣ, посредствомъ котораго она будтобы хотѣла помѣшать женитьтся маршалу в. к. Литовскаго (Янъ Сапѣга), потомъ подвергнута п р о б ѣ (III, 101), при чемъ стояла за прежнее показаніе.

КОРРЕЙВО Станиславъ, судья Ошмянскій, (III, 79).

КОРСАКЪ Боркулабъ Ивановичъ, староста Дисенскій, и Оникей должны были послать на встрѣчу Московскихъ пословъ въ 1573 г. 80 коней, (I, 150), К г а б р ы е л ь, Полоцкій земскій писарь, (I, 263).

КОРСАКИ, земяне Полоцкіе, дали придѣлу всѣхъ святыхъ въ Софійскомъ Полоцкомъ соборѣ село Кушлики, (I, 174).—І е р о н и м ъ, Полотскій подвоеводій, свидѣтель на записи митр. Сѣлявы, (III, 178). — К р ы ш т о ф ъ, стольникъ Полотскій жалуется земскому суду на земянина Остроуха, что онъ не засвидѣтельствовалъ въ судѣ заставнаго своего листа ему на человѣка, ругалъ самаго стольника и вызывалъ на поединокъ, избилъ слугу его, (III, 76); судъ земскій приговариваетъ его къ уплатѣ 50 копъ накладовъ Корсаку и 50 копъ заруки за нестанное и на упадъ въ речи, а за брань—5 копъ, (III. 77), — требовалъ, чтобы подданные судьича земскаго (Корсака) были прикованы на рынкѣ, въ Полотскѣ къ столбу, (III, 93).—О с и п ъ, судьичъ (ibid.).—подкоморій Полоцкій назначенъ королемъ въ коммиссію для розсудку арх. Сѣлявы съ земянами Полоцкаго воеводства на счетъ церков. земель, (I, 266). О с и п ъ Львовичъ воевода Мстиславскій, (I, 351).—Р о м а н ъ, Полоцкій подкоморій, его подданный Ошмянскаго повѣта оговаривается евреемъ (см. Ескевичъ) въ чародѣйствѣ, (I, 295). — Я н ъ, секретарь королевскій, Ошмянскій земскій судья, (III, 75), ревизоръ Могилевскій, по волѣ короля, составилъ уставу повинностей и вольностей, сообразно съ мѣрою волочною, Могилевской волости, (I, 186).

КОРЫЦКІЙ, судья Бѣльскій, (I, 44).

КОСКЕВИЧЪ Янъ, мѣщанинъ Полоцкій, оказавшись чр. 3 года неспособнымъ къ брачному сожитію, вынужденъ былъ тестемъ дать обязательство, что если еще чрезъ годъ онъ окажется неспособнымъ, то будетъ просить о разводѣ и отдастъ тестю приданое, но ни того, ни другаго онъ не сдѣлалъ, и грозилъ здоровью жены, (I, 299), на призывъ ратуши—явиться на судъ, проситъ отсрочки, (I, 301), чего не дано ему, а дѣло отослано на судъ духовный, (I, 304); послѣ разводъ данъ былъ уніятскимъ архіереемъ, хотя Коскевичъ и его жена были православные, но для облеченія развода подъ предлогомъ, что православнымъ еп. запрещено посѣщать Полотскую область, (I, 303), Коскевичъ вступилъ съ Паукомъ въ сдѣлку, которою обязался не тревожить его исками, (I, 306, 307).

КОСОБУЦКІЙ Андрей, мѣщанинъ по требованію тестя принимаетъ унію и за измѣну вѣрѣ получаетъ его дочь въ жены, потомъ, вопреки обычаю Полотскихъ купцевъ, записываетъ отцовское приданое на свою жену, (I, 369, 373).—Ф и л и п ъ, мѣщанинъ Полотскій, жалуется ратушѣ на рэйцу Давида Пароеновича, своего свата, за змышляніе разныхъ речей и внесеніе ихъ до книгъ, будто онъ, Кособуцкій, обязавшись выправить у себя веселье сына на дочкѣ Пароеновича, дать ему приданое и три года держать у себя на хлѣбѣ, какъ держалъ старшихъ сыновей, не исполнилъ обѣщанія, не далъ 500 копъ приданаго, прогналъ отъ себя сына и пр. Отвергая все это, Кособуцкій заявляетъ ратушѣ, что справилъ веселье сыну, далъ ему 500 копъ, а 100 копъ за то, что тотъ тотчасъ перешелъ въ свой домъ, простилъ ему самовольное распоряженіе его деньгами—въ торговлѣ и, по наговору тестя, все приданое записалъ женѣ, (I, 369, 373).

КОСАРОВСКІЙ Янъ Болеславъ, лянтвойтъ Полотскій, принималъ на ратушѣ жалобу уніятскихъ монаховъ Борисоглѣбскаго монастыря на мѣщанъ, учинившихъ бунтъ на нихъ, (I, 310),—въ дѣлѣ объ изнасиловаціи, (313, 317), принимаетъ показаніе духовника (I, 319).

КОСИНСКІЙ Станиславъ, ректоръ Полотской іезуитской коллегіи, жалуется ратушѣ, что Полотскіе латинскіе мѣщане (7 человѣкъ) перешли въ православіе, (I, 367).

КОССОВЪ Сильвестръ, хиротонисованъ въ 1635 г. П. Могилою въ Могилевскіе, Мстиславскіе и Оршанскіе епископы; при немъ уніяты отняли православныя церкви въ Могилев. округѣ; былъ епископомъ до 1646 г., (II, XI); освящалъ Богоявленскую церковь; по трибунальному декрету (1638 г.) присужденъ къ 10 т. зол. за то, если будетъ посѣщать Полоцкъ, (I, 303); вслѣдствіе чего православные Полочане вынуждены были обращаться къ суду духовному уніятскаго мѣстнаго архіепископа, (I, 303); испрашиваетъ у к. Владислава IV дозволеніе поселить въ монастырѣ при ц. св. Николая—черницъ вмѣсто чернцовъ (II, 69—71); — митрополитъ, благодаритъ Могилевское братство за датокъ, не рѣшается письменно извѣстить его о ходѣ дѣлъ, желаетъ, чтобы „военные забавы царя" окончились къ славѣ православія, (II, 78).

КОСТЕЛЕЦКАЯ, княгиня Біата Ильиная, ея имѣніе Черниховъ пограничное съ имѣніями Вишневецкихъ и Збаразскихъ въ Бѣлзскомъ и Кременецкомъ повѣтахъ (I. 112—122).

КОТЕЛЪ Богданъ, скарбникъ Мстиславскій, приглашается въ защитники Тупичевскаго монастыря, (II, 68, 69).—Іеронимъ, подкоморій Ошмянскій, заявилъ комиссіи по дѣлу м. Коленды о поцерковныхъ плацахъ, что его домъ въ земской, а не митрополичьей юрисдикѣ, (II, 204, 235).

КОТОВИЧЪ Андрей, писаръ в. к. Л., (I, 393).—Янъ, подстаростій Городенскій, и Франтишекъ, староста, предъ ними на гродскомъ врядѣ судилось дѣло о нападеніи Городенскихъ доминиканъ на Головаческую церковь, (III, 192).

КОШИРСКІЙ Сангушковичъ Андрей князь, староста Луцкій, его замокъ Камень въ повѣтѣ Пинскомъ на границѣ Литвы съ коруною (I, 72),—его люди крѣпко стоятъ за неприкосновенность его земель,—его люди называютъ Пинскъ и Ратно граничными мѣстами между Литвою и Коруною, (I. 75),—и ведутъ границу; его озеро Доброе, пограничное, и его бортное дерево подвергаются вступательствамъ Ратенскихъ людей Коруныхъ (I, 76),—его имѣніе Рѣчицкое; Островомъ при р. Припяти подлѣ имѣнія владѣли кн. Коширскіе, со временъ Витовта (I, 77, 78). Александръ, его имѣніе въ Бужскомъ повѣтѣ, (I, 102).

КОШИЦЪ, комисаръ по акцизной части, натравлялъ войсковыя команды на православныхъ монаховъ на перевозѣ чрезъ Днѣпръ, (II, 132), запретилъ крестьянамъ давать священникамъ правосл. ссыпку, (—133).

КОШКЕЛЬ, нѣмецъ,—земянинъ, разбойнически нападаетъ на земянина Киркилу, когда тотъ ѣхалъ съ костела, (III, 96).

КРЕМЕНЕВСКІЙ, капитанъ Дорогобужскій; ему приказано отъ комисаровъ, ѣхавшихъ на Поляновскій трактатъ, дать знать Вяземскому воеводѣ (московскому) о прибытіи къ границѣ комисаровъ, (IV, 93); его обвиняютъ Москов. пристава за то, что онъ не далъ имъ знать вовремя о пріѣздѣ польскихъ пословъ на московскую границу, (IV, 96).

КРИКОВИЧЪ Станиславъ, Осмянскій подстаростій, (III, 70).

КРИСПИНЪ, каштелянъ в. к. Л. жалуется Аннѣ Іоанновнѣ на то, что ему не отдано занятое во время войны Петра I Меншиковымъ имѣніе Полукевичи, которое судомъ приговорено ему, и проситъ возвратить это имѣніе, (III, 217).

КРОТОНСКІЙ Ѳаддей, Францъ, стольникъ Брацлавскій, (II, 103).

КРОШИНСКІЙ Иванъ, дворянинъ господарскій, (IV, 207).

КРУПОВИЧЪ списалъ документъ № 2 (III, 2).

КРАЕВСКІЙ, коронный регентъ, далъ г. Могилеву 5 тыс. талеровъ для уплаты генералу Синицкому, и эти деньги завѣщалъ латинскимъ монахамъ, которые брали съ города по 20 %, (II, XXXIX). Иванъ, дворянинъ королевскій, подавалъ м. Потѣю Виленскія церкви, (II, 231).

КРУПСКІЙ, Іеронимъ, воеводичъ Бѣльскій; его отецъ забралъ имѣніе церкви Богородичной въ Владимірѣ, (I, 87), его имѣніе Лудинское (—90).

КУБЛИЦКІЙ Петръ Григорьевичъ, подстароста Оршанскій, (IV, 291).

КУЛАКЪ Янъ, поднамѣстникъ Мстиславскій (II, 77), предъ нимъ намѣстникъ Буйницкаго монастыря жалуется на иг. Труцевича за то, что тотъ далъ половину фундуша Буйницкаго Борколабовскому монастырю, (II 77).

КУЛБАЦКІЙ Крыштофъ, возный Городенскій, (IV, 50).

КУНЦЕВИЧЪ, референдарій (R. W. X. L), приглашаетъ губернатора Быховскаго усмирить крестьянъ, не принимавшихъ уніятскаго священника и избившихъ протопопа, (III, 222), онъ же наказалъ бунтовщиковъ.

— Іоасафъ, архіеп. Полоцкій и Витебскій, проситъ разрѣшенія у короля починить опалую церковь Преображенія за р. Витбою, на посадѣ, и при ней держать склады шинку медоваго и составить кормницкое братство, (I, 261) и получаетъ отъ короля дозволеніе производить въ Полоцкомъ воеводствѣ замѣну земель церковныхъ на Іезуитскія и шляхетскія—для успокоенія границъ, (I, 262, 263), приказалъ священнику Рождественскому, въ Полоцкѣ, и челяди, дьякомъ, откопать тѣло младенца,—внука Полоцкаго лантвойта, и отправить надъ нимъ проводъ по обычаю христіянскому, тогда лантвойтъ съ отцемъ покойника напали на процессію, прогнали съ цминтаря священника и его челядь и тѣло снова закопали, (I, 263, 264), поддерживаетъ въ народѣ вѣру въ силу чародѣя, (I, 341, 342), за то, что мѣщанинъ назвалъ его велебнымъ, а не благословеннымъ, посаженъ былъ въ тюрьму Полотскою ратушью, (I, 359),—въ 1618 г. былъ встрѣченъ Могилевцами съ

оружіемъ въ рукахъ, (II, VII), они чрезъ подстаросту своего просили Іосафата не въѣзжать въ городъ; ихъ дѣло рѣшалось на королевскомъ судѣ, который приговорилъ виновниковъ бунта (?) къ смерти; но приговоръ не былъ исполненъ, вмѣсто того Могилевцамъ велѣно въ 6 недѣль отдать Кунцевичу всѣ церкви, подъ штрафомъ 20 тыс. злот. за непослушаніе, (II, VIII), подъ управленіе его отданы были по приговору 1619 г. королевскому, церкви съ фундушами въ Могилевѣ и школа православная, на плацу Спасскаго монастыря, будтобы отнятая православными отъ уніятовъ 1618 г., (II, 33),—обвиняется Л. Сапѣгою въ жестокомъ обращеніи съ Могилевцами и другими, которымъ онъ омерзѣлъ, и однако не слушается совѣтовъ канцлера; почему, по мнѣнію его, долженъ быть у митр. Рутскаго на возжахъ, (II, 30, 31),—его часовня и монастырь проэктируются м. Сѣлявою; при его гробѣ онъ завѣщаетъ совершать ежедневно обѣдни, а также молебны (III, 175, 176),—желалъ, чтобы базиліяне участвовали въ выборѣ митрополита (III, 235). Есафъ, (Іосафатъ), старшій Виленской Троицкой семинаріи, (1616 г.) чрезъ умоцованаго предъявилъ на судѣ Оршанскомъ притязанія на им. Печерскъ (IV, 79) и это заявленіе, даже вопреки закону сдѣланное, было принято судомъ, хотя оно основано было на „голой картѣ" безъ печатей и подписей (IV, 80, 81), но на трибунальномъ судѣ онъ предъявилъ копію грамоты м. Потѣя на это имѣніе, (IV, 86) и привилей короля (IV, 84).

КУРЦЕВИЧЪ Василій, князь, державца Ровенскій; его имѣніе Слоновское въ Бужскомъ повѣтѣ, (I, 105).—Князь Богданъ и Михайло, ихъ имѣніе Туричане на границѣ Литвы и Коруны, (въ Володимерскомъ повѣтѣ) (I, 83, 84, 85), на границѣ съ имѣніемъ Сангушковичей (—85).

КУЦЕВИЧЪ Яковъ, радца Могилевскій, староста братскій, уполномоченный къ архіепископу по дѣлу архидіакона Оловяшки, (II, 104).

КУЯНЪ, писарь мѣста Виленскаго, (I, 164).

Л.

ЛАГОДНЫЙ Гавріилъ мѣщанинъ Полотскій посаженъ въ тюрму за то, что назвалъ Іосафата (Кунцевича) велебнымъ, а не благословеннымъ, (I, 359).

ЛАХТЫНОВИЧЪ Алексѣй, князь, даетъ Печерскому монастырю дворъ свой Печерскъ со всѣми данями и пр., обязуясь не вступаться въ тотъ дворъ, (IV, 11).

ЛЕВЕНГАУПТЪ, генералъ-аншефъ Шведскій, 18 сент. 1708 г. былъ въ Могилевѣ, откуда по просьбѣ жителей, ушелъ съ своей кавалеріей въ Шкловъ, гдѣ бралъ тяжелыя реквизиціи, (II, LXIV).

ЛЕМАНЪ, татаринъ, путный слуга господарскій, (I, 34).

ЛЕМПХЪ, синдикъ, посланный Гданщанами къ к. Баторію „съ рѣчами непослушными," (IV, 27).

ЛЕНЕВСКІЙ Ѳома, енералъ Оршанскаго повѣта, въ дѣлѣ Конисскаго съ Могилевскимъ замкомъ, (II, 135, 137).

ЛЕОНОВИЧЪ Іосифъ, бурмистръ Могилевскій, побудилъ жителей Могилева перебить Московскихъ солдатъ, за что отъ Польскаго правительства пожалованъ былъ вмѣстѣ съ помощниками своими шляхетствомъ и другими наградами, (II, XVIII, XIX).

ЛЕСЕВСКІЙ Иванъ, повѣренный митр. Коленды въ его тяжбѣ съ Вилен. магистратомъ о плацахъ поцерковныхъ и юрисдикѣ въ Вильнѣ, (II 190); вызывалъ на судъ всѣхъ, живущихъ на этихъ плацахъ, протестовалъ противъ задержки въ магистратѣ документовъ, служащихъ митрополиту, (—191),—требовалъ точнаго и внимательнаго разграниченья упомянутыхъ плацовъ, (—192),—и настаивалъ на подлинности разграниченія, сдѣланнаго при м. Рутскомъ, (II, 194).

ЛЕТЯГА Иларіонъ, игуменъ Буйницкаго монастыря, далъ согласіе митр. Щербацкому отъ имени своего монастыря на то, чтобы Борколабовскія монахини владѣли половиною фундуша Стеткевичей (II, 114), за что и былъ изгнанъ монахами своими изъ монастыря, (—115).

ЛЕШКЕВИЧЪ Юрій, войтъ Могилевскій и староста Богоявленскаго братства, (II, 101), отъ имени всего братства жалуется королю на Четвертинскаго, епископа Могилевскаго, за его вмѣшательство въ выборы игумена братскаго монастыря, (II, 102), подвергся запрещенію архидіакона Оловяшки, (II, 107).

ЛЕШНЕВОЛЬСКІЙ Мартинъ, староста Дрогичинскій; получаетъ выговоръ отъ Владислава IV за то, что, какъ жалуются Дрогичинскіе православные, онъ притѣснялъ священниковъ ихъ, билъ и сажалъ въ тюрьму мѣщанъ, забиралъ дома у нихъ, и приказано ему возвратить то, что онъ взялъ, и впредъ не дѣлать подобныхъ насилій, (II, 246).

ЛЕЩИНСКІЙ Станиславъ, король Польскій, далъ подтвердительную грамоту на мужской Никольскій монастырь въ Могилевѣ, (II, LXV), отъ его имени Кіевскій воевода предлагалъ Туркамъ Речь Посполитую въ подданство, (пишетъ Головкинъ) (III, 211); вѣрность ему обѣщалъ уніат. епископъ Жабокрыцкій (III, 213).

ЛИВЕНЪ, полковникъ, посылается въ Польшу увѣрить короля и поляковъ, что Анна Іоанновна питаетъ самыя дружественныя чувства къ Польшѣ, (III, 323).

ЛИСЕВСКІЙ, I, 195) предъявилъ карту къ „разграниченію" м. Рутскаго, на которой показаны поцерковные плацы, но карта противною стороною назва-

на частною, по ней обозрѣвали эти плацы, (II, 196), доказывалъ, что шпиталь Спасскій стоитъ на мѣстѣ Спасской церкви, (II, 196),—что поцерковный плацъ св. Екатерины тоже принадлежитъ юрисдикѣ митрополичьей (—200), также и о Михайловскомъ плацѣ (—203),—Іоанна, (—204) и т. д. 238) см. Лесевскій.

ЛИСИЦКІЙ Симеонъ, Туровскій благочинный, доставилъ документъ о Сторожевецкой церкви и преданіе о существованіи при ней монастыря, (I, 220), корреспондентъ Археографическаго сборника (I, 4).

ЛИСЪ ДОКТОРЪ, въ Ганязскихъ имѣніяхъ, подъ нимъ волокъ 30, (I, 32).

ЛИСОВСКІЙ Янъ, ротмистръ и подвоеводій Полотскій, заявилъ на ратушѣ Полотской, что Полоцкіе мѣщане противятся его приказу затягнуть 100 коней жолнеровъ, построить вежу, дозволить заполочаномъ перенестись въ верхній замокъ, (I. 271 и и 272), приглашается для установленія опредѣленной платы отъ товаровъ, принадлежащихъ Полоцкимъ купцамъ, въ пользу таможен. писарей, (I, 286), жалуется на какого то Старымовича, что онъ чрезъ землянку Чеславскую, набравъ гарнецъ тараканов, напустилъ ихъ въ его домъ въ имѣніи Ушачѣ, и тѣмъ чародѣйски навелъ моръ на его скотъ и пр., (I, 323, 324), подвергнутъ баниціи, по дѣлу съ ксендзомъ Задоросскимъ, (I, 368).

ЛИСЯНСКІЙ, офиціалъ уніятскій, въ 1747 г. велѣлъ уніятскимъ попамъ по всей Бѣлоруссіи брить бороды и выголить на головахъ плѣши, (тонсуры), по римскому обычаю, (II. LXVII). Онъ же—Ираклій, протоконсульторъ Базиліянской провинціи (Литовской), проситъ какое то высшее сановное и духовное лицо хлопотать о томъ, чтобы избраніе митрополита послѣ Шептицкаго (Аѳанасія), произведено было при участіи Базиліанъ, (III, 235, 236).

ЛОБЫСЕВИЧЪ Аѳанасій, полковникъ; имъ переведены на малороссійскій языкъ „Пастухи“ Виргилія, которыхъ онъ послалъ архіеп. Кониссκому, вмѣстѣ съ письмомъ, исполненнымъ воспоминаній о студенческой жизни въ Кіевской академіи и объ удовольствіи, съ какимъ студенты слушали уроки Кониссκаго, котораго называетъ Мольеромъ, Плавтомъ за его трагедію „Воскресеніе мертвыхъ.“ (II, 145—148).

ЛОПАТИНСКІЙ Яковъ, подстароста Бужскій, (I, 103).

ЛУКАШЕВИЧЪ Иванъ, возный Трокскій, (III, 156, 158), при немъ сдѣланъ реестръ огородовъ и земель Трокской Пречистенской церкви, (II, 161).

ЛУГВЕНЬ, Полоцкій князь Андрей Ольгердовичъ, надалъ придѣлу Софійской церкви въ Полоцкѣ—Троицкому село Замшаны, (I, 174).

ЛУГВЕНЕВИЧЪ Полоцкій, великій князь Семенъ, далъ Троицкому придѣлу въ храмѣ св. Софіи въ Полоцкѣ село на Вшачи, (I, 174).

ЛУКОМСКІЙ Константинъ, князь, по порученію пановъ радъ в. к. Л., долженъ былъ съ 50 коней встрѣчать пословъ Московскихъ въ 1573 г. (I, 159). —князь Иванъ Борисовичъ, подсудокъ Оршанскій, товарищъ Воропая (см.) въ рѣшеніи дѣла объ имѣніи Печерскъ, по позву архим. Плетенецкаго, (IV, 78).

ЛУЧИНИЧЪ Иванъ, ѣзжалый служебникъ Хоткевича, осматривалъ слушные знаки старыхъ и новыхъ границъ Бѣльской пущи, (I, 14).

ЛЫКОШИНЪ Демьянъ, полковникъ Русскій, присланъ требовать отъ польскихъ чиновниковъ возвращенія товаровъ, заграбленныхъ у Русскаго купца Лугинина, (III, 237).

ЛЬВОВЪ Алексѣй Михайловичъ, бояринъ и намѣстникъ Суздальскій, посолъ ц. Михаила на Поляновскій съѣздъ 1635 г. (IV, 65).

— Василій Петровъ, князь, стольникъ (ibid).

ЛЮБОРТЪ, в. к. Л., его фундушъ на Луцкую церковь на им. Рожищи.

М.

МАГМЕТЪ паша, визирь, недружелюбно обращается съ посломъ Петра I и отъ партіи Августа II, а посла отъ Лещинскаго ласкаетъ, (III. 214).

МАГНУСЪ, (IV, 30) съ нимъ сносятся Данцигскіе бунтовщики (1577).

МАЗЕПА, гетманъ малороссійскій, въ 1700 г. былъ подъ Могилевомъ, (II. XXXIV), — въ 1706 г. его встрѣчали подлѣ Могилева, откуда онъ отправился къ Петру I, (II. XLI).

МАЕВСКІЙ, офиціалъ Римско-католической Могилевской консисторіи, требовалъ отъ епис. Варлаама въ 1812 г., чтобы онъ запретилъ православнымъ звонить въ день пр. Иліи, потому что латиняне его не празднуютъ въ Могилевѣ (II, LXXXII).

МАКАРІЙ, митрополитъ Кіевскій, (1548), въ его грамотѣ повѣренный мит. Коленды нашелъ указаніе на церковь Екатерины въ Вильнѣ, (II, 198),—ставитъ священника къ Михайловской церкви, (II, 214) въ Вильнѣ.

МАКОВЕЦКІЙ, помѣщикъ, построилъ каменную церковь Никольскую въ Могилевѣ, (II. XXIII).

— Янъ, князь (ксендзъ) писарь скарбный, былъ бирчимъ земскимъ и долженъ былъ по наукѣ короля выдать по 4 копы на коня Яну Ходкевичу, (I, 141). — Янъ, архидіаконъ Варшавскій, (IV, 237).

МАЛИШЕВСКІЙ Іоаннъ, Троицкій Бѣльскій попъ (уніятъ) грабилъ православныхъ, билъ ихъ священниковъ, ругался надъ св. дарами и т. под. (II, 249).

МАЛЫШКА Осипъ, поборца Кіевскій, державца Житомірскій (III, 59).

МАЛЯВСКІЙ Казиміръ Францъ, войскій и подвоевода Новгородскій, въ гродскомъ судѣ принималъ комиссарскій декретъ по дѣлу между митр. Колендою и Виленскимъ магистратомъ о владѣніи плацами поцерковными въ Вильнѣ, (II. 188).

МАМОНОВИЧЪ Іоаннъ, посвященный Московскимъ архіепископомъ, по просьбѣ прихожанъ Могилевскихъ, но подравшись съ знатными могилевцами, обжалованъ былъ ими епископу; избѣгая наказанія, перешелъ въ унію, что совершилось при торжественной обстановкѣ, съ пальбой, (II. LXVI).

МАМОНИЧЪ Лука, скарбный в. к. Л. староста Дисненскій, заставляетъ въ 200 коп. литов. свое имѣніе Войшнаришки въ Ошмянскомъ повѣтѣ кн. Свирской-Фурсовой, (II. 66—70).

МАРКЕВИЧЪ Воронецкій Степанъ, подсудокъ Мстиславскій, (II. 69).

МАРКОВСКІЙ, судья гродскій Брянскій, комиссаръ военно-гражданскій, вступается за Боцьковскихъ евреевъ, ограбленныхъ солдатами въ Вильнѣ (III 241, 242).

МАРКОВЪ Кузьма, войтъ Могилевскій, бьетъ челомъ патр. Никону на Богоявленскихъ монаховъ, за то, что они продаютъ вино и держатъ его по погребамъ у себя, (II. 79).

МАРТИНОВИЧЪ Мелетій, игуменъ Лепесовскій и Бѣльскій, намѣстникъ епископа Луцкаго, православнаго; отъ его имени жаловался священникъ Ѳедоровичъ (см.) на Бѣльскихъ уніятовъ, (II. 249).

МАССАЛЬСКІЙ Игнатій, бискупъ Виленскій, извѣщаетъ референдарія (Массальскаго же (332), что гетманство польное дано будетъ Полоцкому воеводѣ (Сапѣгѣ), что предположено мирить Чарторійскихъ съ Брюлемъ, (III. 346, 347), — въ 1785 году описываетъ, какъ для задобрыванія пріятелей — пословъ на трибуналъ партія Массальскихъ избирала достойнаго человѣка — агента, платила ему деньги; какъ противная сторона Чарторійскихъ хлопочетъ повсюду чрезъ своихъ людей о выборѣ депутатовъ— ихъ пріятелей. Массальскій, бискупъ, совѣтуетъ своему пріятелю осторожность, чтобы противники не одолѣли, (III. 352, 353); обвиняетъ партію противниковъ, что на сеймикѣ ея сторонники, стрѣльцы дворовые, вооруженые — были избирателями,— что они нападали на противниковъ, сожгли шалашъ для совѣщаній, заняли улицы по дорогѣ къ мѣсту совѣщаній, (III. 353, 354). — Михаилъ, каштелянъ Виленскій, гетманъ польный в. к. Л., упоминаетъ новый способъ совѣщанія на сеймикахъ предъ Виленскимъ трибуналомъ, (III.324, 1755 г.), что дворъ будетъ безразличенъ при выборахъ въ трибуналъ, что князь хорунжій не поспѣетъ въ Вильну изъ Вѣны, гдѣ живетъ инкогнито, справляетъ тамъ разныя бновки себѣ и хочетъ представиться ко двору, (III. 326), — думаетъ, что трибуналъ можетъ состояться не иначе, какъ если назначено будетъ лицо авторитетное и имѣющее довѣріе общественное, увѣдомляетъ, что король позвалъ его на трибуналъ, что пруссаки (1757) взяли Прагу (чешскую) съ большою потерей, что Москов. флотъ крейсируетъ подлѣ Пилавы и захватилъ Прусскія судна съ хлѣбомъ, что Русскія войска сосредоточиваются къ Ковнѣ въ числѣ 40 т., а всѣхъ имѣетъ быть до 120 т., что въ Гроднѣ устроили магазинъ и по Нѣману отправляютъ провіантъ въ Ковну, что настала дороговизна отъ войскъ московскихъ и что онъ потерялъ 10 т. зол., благодаря остановкѣ въ торговлѣ (III. 330), что гетманъ в. к. Л. собирается ѣхать къ фельдмаршалу Апраксину, что онъ вынужденъ содержать янычарскую хоругвь на свои средства и очень истощился, почему проситъ, чтобы кагалъ еврейскій удовлетворилъ его войска (на счетъ провизіи, (III. 334), сообщаетъ о поѣздкѣ Волконскаго чрезъ Гродну въ Варшаву, намекаетъ на интриги гетмана и канцлера в. к. Л., противъ депутатовъ, правильно избранныхъ, на мѣсто которыхъ они намѣрены подставить незаконно назначенныхъ; говоритъ о тревогѣ въ Польшѣ по поводу нашествія прусскаго войска; но оно, уничтоживъ Московскій отрядъ въ Познани, удалилось въ Силезію; опасается гибели отечества, если не будутъ насторожѣ при тогдашнихъ (1759) тревожныхъ обстоятельствахъ, (III.338-339); сожалѣетъ, что не можетъ достать, по просьбѣ референдарія, на уплату Виленской капитулѣ за державу, тынфами Вроцлавскими, какими она требуетъ, и предлагаетъ Саксонскую монету по 2 шостака битыхъ за 1 тынфъ по курсу, объявленноoу подскарбимъ (III. 340), — указываетъ, какъ наилучше, средство имѣть пріятелей на сеймикахъ — деньги, извѣщаетъ, что тынфовъ не хотятъ давать иначе, какъ подъ залогъ фольварка, что канцлеръ не имѣетъ намѣренія вербовать пріятелей (III. 340, 341), — что онъ недоволенъ его, Массальскаго, стараніями и хлопотами по извѣстному имъ общему дѣлу, (III. 342), — намекаетъ на примиреніе съ дворомъ подъ условіемъ какой-то коадъюторіи, что канцлеръ недоволенъ найденными имъ депутатами и собирается чрезъ чиновниковъ удержать въ депутатствѣ людей благонадежныхъ; радуется, что въ управленіи настало примиреніе, но тревожится тѣмъ, что уже стараются разстроить это согласіе, слѣдитъ за тѣмъ, куда ѣдетъ гетманъ (Радивиллъ) и другія правитель. лица, (III. 343); высказываетъ опасеніе, чтобы незаконные (несогласные съ видами его партіи) депутаты не были допущены на трибуналъ, особенно Стародубскіе и Минскіе, противъ которыхъ совѣтуетъ противопоставить чиновниковъ; старается помирить гетмана съ маршаломъ; но гетманъ соглашается на примиреніе подъ условіемъ, если маршалъ отдастъ имѣніе и приметъ деньги, (III. 344, 345), возмущается тѣмъ, что въ Минскѣ избраны депутаты въ частномъ домѣ, безъ вѣдома воевод-

ства, безъ директора, (Ш. 346); находитъ, что предъ трибуналомъ нужно привлечь сомнительныхъ депутатовъ; намекаетъ, что епископъ—номинатъ Жомоитскій умѣетъ дѣйствовать, и что нужно опасаться союза сильныхъ сосѣдей, (Ш. 346), говоритъ, что докладывалъ двору объ отдѣленіи Виленскаго воеводства отъ гетманства и что гетманъ (покойный) еще при жизни выдалъ патенты на разныя мѣста и что онъ отмѣнять ихъ не намѣренъ (Ш. 347),—что булаву обѣщаютъ дать, но откладываютъ на сеймъ, говоритъ о какихъ то „акціяхъ" Володковича и наглости его и обѣщаетъ исполнять рѣшенія трибунала, (Ш. 348), — пишетъ о военныхъ событіяхъ, о стычкѣ подъ Слонимомъ съ Русскими (1764 г.), которые соединившись съ войсками Долгорукаго и Реннекампфа, преслѣдуютъ гетмана къ Волыни и Пинску, —о томъ, что конфедерація отняла Слуцкъ и Несвижъ и здѣсь поставленъ рускій и польскій гарнизоны (Ш. 349). — референдарій, извѣщаетъ гетмана (польнаго Михаила Массальскаго), что посолъ Волконскій, обѣдая у него, очень понравился полякамъ, что онъ, референдарій, сознался, что принадлежитъ къ партіи Масальскихъ Московскихъ и условился съ нимъ сноситься взаимно; Волконскій обѣщалъ всякую поддержку и открылъ, что его цѣль образовать въ Литвѣ Москов. партію и что Русскій дворъ не думаетъ мѣшать избранію въ короли даже поляка, а желаетъ Польшѣ прежней воли и безурядицы, а Бѣлорусскіе воеводства садятся на коней и Оршанскій староста ѣдетъ на трибуналъ съ 200 коней, (Ш. 327), сѣтуетъ на испорченность нравовъ Литовцевъ, занимающихся болѣе матеріальными интересами, чѣмъ дѣлами отечества, описываетъ, какъ подскарбій Литов. называетъ Ковенскіе сеймики своими, какъ братъ его, подскарбій дворный, старается быть депутатомъ Ковенскимъ (Ш. 329), извѣщаетъ о прибытіи посла Волконскаго, котораго Чарторійскіе ждутъ, какъ жиды Мессію, и что Волконскій заявилъ благожеланія „отчизнѣ" (?) и партіи Масальскихъ, извѣщаетъ о взятіи Праги королемъ Прусскимъ, причемъ взято имъ 25 т. плѣнныхъ и 6 мил. талеровъ, а императрица (1757) ушла въ Пресбургъ, — что Рус. войскъ есть около 90 т. и что флотъ ихъ находится у Кретингена, что французскій флотъ у Кенигсберга всѣ купеческіе корабли взялъ на отправку вооруженія и провіанта (Ш. 331, 332); объявляетъ, что Волконскій большой другъ Чарторійскихъ, что и онъ, референдарій, и бискупъ Жомоитскій, ухаживаютъ за Апраксинымъ, (Ш. 333). — Янъ, (маршалъ Городенскій) въ письмѣ къ референдарію в. к. Л. извѣщаетъ, что посолъ французскій Брольи прибылъ въ Дрезденъ — съ большими деньгами; зная слабость поль. двора, желаетъ заинтересовать въ пользу Франціи польс. правительство; графъ Брюль (русскій) сдѣлаетъ тоже, но онъ смущенъ тѣмъ, что Саксонскій домъ въ опасности, или что Карлъ, королевичъ, хитритъ съ нимъ, и что Саксонскій дворъ думаетъ соединиться съ Франціею; видно это изъ того, что дворъ не принимаетъ денегъ отъ Англіи; канцлеръ сообщалъ отцу Яна, что Прусскій король не озабочивается переходомъ Рус. войскъ чрезъ Польшу, (Ш. 325), — въ другомъ письмѣ извѣщаетъ референдарія, что шляхта ѣдетъ гуртомъ изъ воеводствъ на трибуналъ и что ихъ партія нанимаетъ квартиры и приготовляетъ столъ для шляхты, раздаетъ деньги, извѣщаетъ, что его братъ, подскарбій Литов., будетъ посломъ изъ Ковна, а маршалъ Ковенскій приглашенъ гетманомъ короннымъ, чтобы держался франц. партіи, за что уступаетъ ему хоругвь свою, а его родственники собрали до 300 т. зол. для пріятелей депутатовъ,—что въ Вильнѣ маршалъ трибунальный перекупаетъ въ чью—то пользу и что говорятъ противъ короля и его совѣтниковъ, договариваются о низверженіи его и возведеніи на престолъ русскаго воеводы, подъ вліяніемъ Россіи, что Дюранъ (франц. агентъ) дѣлалъ его партіи большія обѣщанія (Ш. 337); что сеймъ будетъ бурный, что Пруссія вооружается на Россію, (Ш. 338).

МАСАЛЬСКАЯ — ВОЛОСЕЦКАЯ приглашаетъ свою невѣстку княгиню Друцкую Горскую (дочь Филона Кмиты) на веселье своей дочери и проситъ привести шаты, которыя надѣваютъ на невѣсту на первый день, (IV. 55, 56). Собственноручное письмо по Русски. Въ другомъ письмѣ къ мужу княгини, благодаря за его готовность прибыть на свадьбу и изъявляя готовность прислать ему разныя бумаги и сообщить свѣдѣнія объ имѣніи Оревѣ, проситъ князя писать къ ней только по русски, такъ какъ „писанаго (не польскаго ли?) письма она не прочитаетъ добре" (IV. 56, 57).

МАСАЛЬСКІЙ Богданъ, подсудокъ земскій Волковысскій, (IV. 72).

МАЦКОВИЧЪ Шимко, тивунъ Виленскій, конюшій Трокскій, державца Радунскій—въ поправеньи Ганязскихъ границъ, (I. 13).

МЕЛЕСКІЙ РОТУНДУСЪ, Августинъ, секретарь, войтъ Виленскій, державца Стоклишскій, докторъ обайга права, (Ш. 29).

МЕЛЕТІЙ, патріархъ Александрійскій, въ грамотѣ убѣждаетъ Львовскихъ православныхъ держаться науки и росказанья отеческихъ и остерегаться „дѣтинныхъ вынальзковъ", въ родѣ опрѣсноковъ, чистилища, причащенія подъ однимъ видомъ, главенства папъ, указываетъ, какъ папа окружилъ себя ложными 4 патріархами, проситъ Львовцевъ помириться съ епископомъ (Болобаномъ), (II. 13, 14), — хвалитъ Львовскихъ православныхъ за твердость въ православіи и увѣщеваетъ ихъ не поддаваться ни на какіе силлогизмы отступниковъ; онъ же убѣждаетъ православныхъ г. Рогатина быть терпѣливыми средь гоненій воздвигнутыхъ борителемъ на церковь, твердо держаться отеческихъ преданій, (II. 19, 20).

МЕЛЕШКОВАЯ, тетка ротмистра Сенкевича, (I. 250).

МЕНШИКОВЪ, князь, фельдмаршалъ, будтобы взялъ имѣніе Самостралы въ Литов. Руси, но по заявленію самаго Меншикова, онъ не забиралъ того имѣнія, (III, 207); тоже и о другихъ насильствахъ, будто бы имъ учиненныхъ въ Речи посполитой, Голицинъ, по порученію Петра донесъ, что ничего подобнаго не бывало (—208); дворъ свой онъ вывелъ изъ Польши, получивъ другое назначеніе (III, 212),—захватилъ имѣніе Полукевичи, держалъ его болѣе 10 лѣтъ, за что приговоренъ былъ польскимъ судомъ къ 100 т. зол. штрафу, а потомъ велѣлъ отдать его владѣльцу, (III, 217). Его имѣніе Горыгорки, данное ему при Петрѣ I, (i bid),—для него чрезъ Могилевъ везли бѣлугу, въ Литву, на двухъ саняхъ,—толщиною въ нѣсколько саженъ, (II, L),—прибылъ въ Могилевъ 1706 г. въ Іюнѣ и квартировалъ въ замкѣ, (II. XLII), — его царскій въѣздъ въ Могилевъ и огромные поборы на его столъ отъ города: вина поставлялись бочками, ежедневно убивались для него I волъ, нѣсколько десятковъ барановъ, стада гусей и пр.; сахару давалось нѣсколько головъ въ день и т. под., (II. LIII, LIV). Онъ уговаривалъ Петра перерѣзать Могилевцевъ за ихъ вѣроломство при ц. Алексѣѣ Михайловичѣ, (II. LIV).

МЕЩЕРСКІЙ князь; на свадьбѣ его въ Брянскѣ пограничные Московскіе бояре приглашены были къ бывшему тутъ польскому полковнику Сурину, который вѣроломно всѣхъ ихъ взялъ въ плѣнъ, (II, XX).

МЕѲОДІЙ, епископъ Могилевскій, послѣ Діаконовича, измѣнилъ Алексѣю Михайловичу, за что посаженъ былъ въ смиреніе „въ Новоспаскомъ" монастырѣ, (II. XII); при немъ явилась чудотворная икона Б. матери въ Могилевѣ, спасшая городъ отъ польской осады (II. XV).

МИЗКГИРЫ Андрей и Лука, возные Слонимскаго повѣту. (I, 214).

МИНВИДЪ Станиславъ, земянинъ Упитскій, обвиняется въ томъ, что повѣсилъ подданнаго земянина Монтыкгайла и обобралъ его, (III, 97, 98).

МИТРОФАНЪ Дементьяновичъ, старшій Виленскаго св.-Духов. монастыря, предъявилъ на судѣ трибунальномъ актъ уступки со стороны Виленскаго монастыря плаца кн. Огинскаго, въ Могилевѣ, Могилевскому братству, (II, 54).

МИХАЙЛОВИЧЪ Левъ, староста королевой, Городенскій, (III, 17).

МИХАИЛЪ Ѳеодоровичъ, царь; содержалъ Литовскихъ плѣнныхъ въ Н. Новгородѣ очень свободно и на всѣхъ удобствахъ, (IV, 75, 76), — его послы договариваются на р. Поляновкѣ съ польскими коммиссарами о мирѣ, (IV, 92).

— Семеновичъ, князь Городенскій, Бѣльскій и Кобринскій и его жена Васса, — ктиторы Бѣльской Пречистенской церкви, (I, 280).

— Архіепископъ Черниговскій, въ 1813 г. торжественно лишилъ Варлаама Шищацкаго архіерейскаго званія, (II. XCVI, XCVII).

МИКИТИНИЧЪ Тимоѳей, князь, къ нему пишетъ король о нечиненіи шкодъ подданнымъ Кіево—Печ. монастыря Тарасовскимъ, (IV, 84).

МИСАИЛЪ, еп. Смоленскій изъ рода Пеструцкихъ, братъ князя Михаила Ивановича; въ его вѣдѣніи Черейскій монастырь, (II, 3), — называется въ записи предкомъ Льва Сапѣги, такъ какъ къ Сапѣгамъ перешло по наслѣдству Черейское имѣніе, (IV, 15).

МИЦУТА Іеронимъ Богушевичъ, хорунжичъ в. к. Л. позывается къ королю для явки документовъ на право собирать мыто на Ожскомъ мосту, въ его имѣніи находящемся, съ монастырскихъ крестьянъ, по жалобѣ архимандрита Гродненскаго, Годкинскаго, (IV, 46); позываетъ Годкинскаго на трибуналъ за неправильно и въ ненадлежащемъ судѣ сдѣланный имъ позывъ на его, Мицуту, и проситъ о взысканіи съ него 300 копъ, (IV, 47, 48), — затѣмъ позываетъ Годкинскаго, за уничтоженіе декрета Варшавскаго задворнаго суда—судомъ ассессорскимъ и королевскимъ, на трибуналъ въ Вильнѣ, но за неявку на этотъ судъ подвергнутъ штрафу, въ 20 копъ, и на „сеженье" (IV, 65, 66); но онъ вновь чрезъ повѣреннаго требовалъ у трибунала, чтобы „отправы" не клали на его имѣніи Ожѣ; трибуналъ „наказалъ" сдѣлать эту отправу съ его имѣнія, (IV, 70), — тогда вновь обжалованъ предъ судомъ королевскимъ о взиманіи мыта съ подданныхъ Город. монастыря, послѣ того, какъ онъ сдѣлалъ переводъ права за дворомъ короля, и добился взысканія 200 к. на Годкинскомъ за неправый позывъ, сдѣланный ему, Мицутѣ, (IV, 58); за этотъ переводъ Годкинскій требовалъ, чтобы Мицуту подвергли „сѣденію" и штрафу 12 рублей грошей. Мицутѣ судъ ассессорскій королевскій велѣлъ представитъ привилей на мыта и декретъ, полученный имъ отъ задворнаго суда на архим. Годкинскаго; Мицута апелировалъ на ассесорскій судъ къ королю, но послѣ 3-е кратнаго позыва не явился на судъ, почему Годкинскій доказывалъ, что дѣло о мытѣ съ духовныхъ подданныхъ принадлежитъ вѣдѣнію короля, и требовалъ возвращенія забраннаго съ нихъ мыта Мицутою и возвращенія убытковъ и проторей; королевскій судъ, сдавъ „на упадъ" дѣло Мицуты, какъ не явившагося, освободилъ Годкинскаго отъ судебныхъ на него декретовъ и взятое мыто велѣлъ наложить на имѣніе Мицуты (IV, 59, 60), о чемъ объявлено ему особымъ приказомъ, (IV, 61, 62); вновь позываетъ на судъ земскій архимандр. Годкинскаго за сына его Юрія, который, имѣя на сохраненіи у себя отъ отца много драгоцѣнностей и денегъ Мицуты, и не сдавши предъ нимъ отчета, ушелъ отъ него; архимандритъ не призналъ себя подсуднымъ свѣтскому суду и

не явился; почему судъ назначилъ новый срокъ, въ который онъ обязывался доставить сына; но когда архимандритъ прислалъ въ судъ письмо и повѣреннаго, утверждая, что онъ неподвластенъ земскому суду; то на судѣ начались пререканія по этому вопросу и, послѣ новыхъ обвиненій на Годкинскихъ, судъ нашелъ себя вправѣ судить дѣло архимандрита, вторично требуя, чтобы онъ представилъ сына, либо самъ за него отвѣчалъ (IV, 54).

МИЦЪ, приставъ Трокскій, забиралъ земли Трокскаго монастыря, травилъ луга монастырскіе; Горностай Иванъ воспрещаетъ ему дѣлать эти насилія, (II, 150).

МЛОДЗЕЕВСКІЙ, канцлеръ коронный, убѣждаетъ уніятскихъ епископовъ не преслѣдовать православныхъ, (II, 141).

МОГИЛА Петръ, архимандритъ Печерскій, получаетъ привилей Владислава IV на Кіевскую митрополію при св. Софіи и Пустынскомъ монастырѣ, (II, 48, 49),—митрополитъ, посланіемъ проситъ Могилевское братство прислать вспомоществованіе по случаю поѣздки его на сеймы по дѣламъ церковнымъ и постройки каѳедральнаго храма св. Софіи, (II, 52, 53); — запрещаетъ братству, безъ вѣдома мѣстнаго епископа, ставить себѣ игумена на „нововзниклой якойсь архимандріи", (II, 53), — освящалъ богоявленскую церковь въ Кутеенскомъ монастырѣ, (II, 55), обѣщаетъ Могилевцамъ посѣтить ихъ городъ на пути изъ Кутеенскаго монастыря, (II, 56), подтверждаетъ грамоты, данныя патріархами Могилевскому братству, съ тѣмъ, чтобы оно подчинено было митрополиту, какъ экзарху Константинополь. патріарха, (II, 57 — 59), — (II, 63); къ нему Могилевскіе братчики шлютъ депутата съ просьбою дать грамоту на свободное избраніе игумена и строеніе общежитія еще не установившагося, посвятить кандидата Пароховскаго въ игумены, (II, 64, 65), — получилъ отъ к. Владислава консенсъ на учрежденіе въ Могилевѣ мужскаго монастыря при новосозданной ц. св. Николая, (II, 70).

—Іеремія и Семенъ, воеводы Молдавскіе, служили Сигизмунду III, противъ Турокъ, (II, 48).

МОГИЛЬНИЦКІЙ Николай, земянинъ, обвиняется въ убійствѣ Матвея Могильницкаго, (III, 111, 112).

МОЙСЕЕВИЧЪ Лазарь, Виленскій жидъ, начальникъ таможенныхъ сборовъ в. к. Л., разбиралъ жалобы и обиды Полоцкихъ купцовъ отъ таможенныхъ писарей Полоцкой земли и, вмѣстѣ съ слугою эконома Паца, установилъ количество поборовъ отъ товаровъ въ пользу писарей, (I, 286 — 290).

МОМОНИЧЪ Иванъ, мѣщанинъ Виленскій, торгуетъ съ Люблиномъ, (III, 316).

МОНВИДЪ Юрій, войскій Вилкомірскій, (II, 167).

МОНЮШКО, земянинъ, смолляную печь держалъ въ Бѣльской пущѣ, (I, 16).

МОРГУНОВНА Ѳеодора, мѣщанская дочь, насильно отданная отцемъ въ услуженіе мѣщанину Пауку, не снося дурнаго обращенія хозяйки, убѣжала отъ ней, но вторично возвращенная къ ней въ отсутствіе хозяевъ подожгла домъ, отчего сгорѣлъ весь городъ, и въ преступленіи созналась, и по приговору Полот. ратуши казнена смертью чрезъ сожженіе, (I, 350 — 353).

МОРЕ Юрій, умоцованый (адвокатъ) въ дѣлѣ Громычиной о чародѣйствѣ; его замѣчательныя рѣчи (III, 121 — 125, 130 — 132, 137 — 139, 148, 156—159).

МОСЕВИЧЪ, енералъ Лидскій, помогалъ Ятолтовнѣ — грабить имѣніе ея мужа послѣ его смерти, (III, 173).

МОСКВИТИНЪ Сидоръ мѣщанинъ въ Гроднѣ, (I, 136).

МОСКОВИЧИ Филонъ, Самуилъ и Мартинъ, земяне воеводства Мстиславскаго, даютъ Кутеинскому монастырю двѣ уволоки для построенія на нихъ Тупичевскаго монастыря, который долженъ былъ подлежать вѣдому Кутеинскаго игумена и твердо хранить восточное исповѣданіе; при чемъ замѣчено, что въ случаѣ измѣны Кутеинскихъ и Тупичевскихъ монаховъ этому исповѣданію, упомянутыя уволоки имѣютъ быть отняты, (II, 66—69).

МОСТИЦКІЙ Паисій, намѣстникъ Владимірскаго православнаго епископа, съ Бѣльскими православными мѣщанами, подалъ протестъ на Бѣльскаго подстаросту и поповъ уніятскихъ Бѣльскаго и Брянскаго за то, что они, съ ротою солдатъ, напали на православ. церкви въ Бѣльскѣ, насильно заняли ихъ, били и увѣчили православныхъ и оскверняли св. мѣсто, (II, 244, 245).

МСТИСЛАВСКІЙ князь Симеонъ Ольгердовичъ, построилъ Онуфріевскій монастырь въ Мстиславлѣ, (II. II). — князь Иванъ Юрьевичъ соорудилъ церковь Троицкую въ Мстиславлѣ и далъ ей къ алтарямъ (6) даней 14 кадей меду и хмелю и грошей „накадныхъ" и ругу житомъ 140 бочекъ и сдѣлалъ постановленіе о раздѣлѣ доходовъ между клирошанами той церкви, (II, 4) и объ отправленіи обѣдень и панихидъ, (II, 5).

—Михаилъ Ивановичъ дозволяетъ игумену Пустынскаго монастыря садить „нановѣ" людей на монастырской землѣ и освобождаетъ этихъ людей отъ княжьихъ повинностей, равно и игумена отъ безусловнаго подчиненія суду епископа, даетъ монастырю землю (II, 5) и село, а попу Тимоѳею — Рясненскую церковь съ землею пашною и бортною, десятиною, (IV, 7), Никольскому монастырю на Гору записываетъ подданныхъ съ повинностями 5 пудовъ меду и 10 грошей, освобождая ихъ изъ своей власти, даней и вмѣшательства урядниковъ, (II, 8), Пустынскимъ старцамъ—землю, на правѣ вольнаго ея заселенія, и сѣножать, (—9); дѣти его: Ѳедоръ и Василій, (II, 8).

МЫШКА, подстароста Мозырскій, „жвачъ невымытыя губы", по выраженію кн. Острож-

скаго, возбуждалъ опасенія князя какими-то лотровствами, такъ что князь просилъ Кмиту защищать отъ него служебниковъ своихъ, посланныхъ имъ на господарскую службу, (I, 153).

Н.

НАЛИВАЙКО Павелъ, гетманъ Малороссійскій, напалъ на Могилевъ, поджегъ городъ, при чемъ сгорѣли и 2 церкви, (II. V).

НАПОЛЕОНЪ I, ему принесли присягу—архіерей Варлаамъ, латиняне, жиды (II, LXXXI, LXXXII). Его поминали на священнослуженіи православные въ Могилевѣ и латиняне (тамъ же).

НАРБУТЪ Петръ, судья Слонимскій, принялъ заявленіе вознаго о насиліяхъ и мукахъ, какимъ жиды подвергли Слонимскаго мѣщанина, (IV, 250).

— Янъ, Лидскій писарь, (III, 179).

НАРУШЕВИЧЪ Иванъ, подскарбій (I, 8) короля Сигизмунда I.

— Николай, подскарбій земскій велик. к. Л., державца Марковскій и Мядельскій, имѣлъ выдать плату Яну Ходкевичу на коня по 4 копы, (I, 141) (и I, 135),—ему приказано выслать привилья Ифлянтскіе Яну Ходкевичу, (I, 142), ему поручается передать села Ходоревичи и Чупурны Войнѣ за деньги, данныя имъ въ займы казначейству в. к. Л., (III, 47),—принимаетъ счетъ издержекъ Кмиты на Оршанскій замокъ, (IV, 246).

— Каштелянъ Жомоитскій, одолжилъ у еп. Терлецкаго Кирилла 14 тыс. золот. польскихъ, (I, 233).

— Янъ, староста (3-й) Могилевскій, (II, II).

НАРЫШКИНЪ, генералъ Петра В., его войско плыло мимо Могилева, (II. XLV).

НЕЛЕДИНСКАЯ Анна Ивановна, жена князя Андрея, изъ рода Кунцевичей, даетъ Трокскому Пречистенскому монастырю землю и паробка своего, (II, 150—152),—была кумою у мѣщанина Трокскаго и у него останавливалась, (II, 158),—ея плацъ въ Трокахъ, данный церкви Пречистой, (II, 271).

НЕМИРИЧЪ Осипъ, пригласивъ въ свою хоругвь Андрея Кирдѣя, земянина, для наблюденія за полѣсскими границами отъ Московскихъ войскъ, снарядилъ его въ Варшаву, а потомъ воротивъ его назадъ, велѣлъ разстрѣлять, за что и позванъ въ Пинскій гродскій судъ, (III, 184, 185).

НЕППИЦЪ, королевскій дворянинъ, (I, 11); Радивилы хотѣли его имѣть своимъ прокураторомъ въ тяжбѣ съ своими земянами; но король того не дозволилъ для тое причины, „ижъ мы (король) дворянъ нашихъ ховаемъ на дворѣ нашемъ для нашое господарское потребы, а не для кого иного.“

НЕРОНСКІЙ Яковъ, протопопъ Деречинскій, обязывался служить въ церкви Спаса по очередно съ Кобятою, (I, 226).

НЕЧАЙ, парохъ Быховскій, по порученію Флор. Гребницкаго, доноситъ ему о бунтѣ Сидоровичскихъ мѣщанъ (III, 230).

НИКИФОРЪ, экзархъ, далъ пергаминный листъ на основаніе Могилевскаго братства—въ 1597 г., (II, 58).

НИКОДИМЪ, іеромонахъ, духовникъ еп. Варлаама Могилевскаго, во время французскаго управленія въ Могилевѣ поминалъ на службѣ имп. Александра, чѣмъ навлекъ неудовольствіе архіерея, (II, LXXXVIII).

НИКОЛАЙ ПАВЛОВИЧЪ, по Его повелѣнію учреждена въ Полотскѣ православ. епархія, (II, V), утвердилъ штатъ Могилево-братскаго 2-го класснаго монастыря, (II, CXIX).

НИКОНЪ, патріархъ Московскій, приказываетъ Бутурлину, воеводѣ Могилевскому, запретить Богоявленскимъ монахамъ корчемство, налагаетъ проклятіе на г. Могилевъ, отъ котораго освобождаетъ Могилевцевъ митр. Тукальскій, (II. 79, 80).

НИЧИПОРОВИЧЪ Иванъ, наказной атаманъ запорожскій, убѣждаетъ жителей Стараго Быхова покориться царскому величеству, иначе обѣщаетъ цѣлый годъ осаждать городъ, (I, 391).

НОТОВЪ Гаврило Васильевичъ, Могилевскій комендантъ,—разослалъ универсалы по Могилевскому повѣту о приготовленіи фуража, (II, XLV).

О.

ОБОРСКІЙ Петръ, тивунъ и городничій Трокскій, (III, 31).

ОБРАЗЦОВЪ Левъ, дворянинъ господарскій (1546 г), (II, 72).

ОБРЕМСКІЙ Осипъ, староста Лидскій, (IV, 291).

ОВСЯНЫЙ Феликсъ, писаръ в. к. Л. (I, 395).

ОГИНСКІЙ, ОКГИНСКІЙ Богданъ, князь съ Ковельска, подданные его изъ имѣнія Колпина убили боярина панцернаго Лиштвановича, заманивъ его къ себѣ въ гости, травили его трупъ собаками, (I, 380, 381).

— Онъ же и подкоморій Трокскій, державца Дорсунишскій, на судѣ подкоморскомъ присуждаетъ землю, забранную татариномъ княземъ Айсомъ Ахметовичемъ, въ пользу Пречистенской церкви въ Трокахъ, такъ какъ документы и свидѣтельства, приведенныя на судѣ священникомъ Пречистенскимъ, оказались болѣе основательными, чѣмъ свидѣтели и показанія татарина, (II, 154—160).

— Иванъ Богдановичъ, подкоморій Трокскій, онъ подарилъ землю подъ церковь Богоявленія, (II, IX).

—Казимiръ Доминикъ, воевода Трокскiй, староста Ушпольскiй, Василишскiй, Гождовскiй, (II, 174), приказываетъ Трокскимъ мѣщанамъ не вступаться въ земли Трокской архимандрiи, (II, 183).

—Мартiанъ, канцлеръ в. к. Л., на поцерковномъ плацѣ въ Трокахъ построилъ, неизвѣстно, съ чьего дозволенiя, Доминиканскiй монастырь и отдалъ ему церковиско, (II, 169),—изъ Козельска воевода Трокскiй, Радошковскiй, Рогачевскiй, Дорсунишскiй и Мстибовскiй староста; для него составленъ инвентарь Трокской экономiи, (II, 177). Онъ же крайчiй в. к. Л., Рогачевскiй Мстибовскiй и Дорсунишскiй староста, основалъ на своей землѣ въ Бакштахъ, которые прежде принадлежали къ Смиловичской церкви, церковь Успенiя и посадилъ при ней на фундушѣ священника, обязуя его учить прихожанъ и въ храмѣ и по домамъ, а о нерадивыхъ къ церкви и суевѣрныхъ доносить дворовому управленiю для взысканiя съ виновныхъ, (III, 186, 187).

— Янъ, князь, купилъ въ Могилевѣ плацъ на церковь и монастырь (православные); объ утвержденiи имъ этой купли Могилевское Православ. братство просило содѣйствiя Виленскаго, что и получено, какъ видно изъ посланiя Виленскаго Православнаго братства, (II, 27, 28), — далъ листъ на грунтъ въ Могилевѣ подъ (Богоявленскiй) монастырь и церковь, въ 1619 г. утвержденный на трибуналѣ, (II, 45), —его Могилевскiй плацъ, отданный Виленскому Св. Троицкому при церкви Св. Духа братству, переуступленъ имъ Богоявленскому братству, (II, 54—62).— —староста Жмудскiй, въ 1706 г. его войска въ Могилевѣ, (II, XL). — Гетманъ Польскiй въ 1708 г. въ iюлѣ былъ въ Могилевѣ, но скоро отступилъ предъ Шведами, (II, LV).—воевода Витебскiй и староста Оршанскiй (1745) не дозволилъ Потемкину взыскивать съ Могилев. евреевъ казенный долгъ, а разложилъ деньги на Могилевскихъ мѣщанъ (II, LXVII).

ОДОЛѢВИЧЕВНА Севастiана, Игуменья Борколабовскаго монастыря, (1751), (II, 76),—проситъ м. Щербацкаго о возвратѣ Борколабовскому монастырю захваченной Буйницкимъ игуменомъ части фундуша, (II, 114).

ОЖАРОВСКIЙ графъ, генералъ-адъютантъ, спасъ Могилевъ въ 1812 г. отъ пожара, напавъ съ казаками на мародеровъ французскихъ, желавшихъ зажечь городъ (II, LXXXVII).

ОЛЕКСѢЕВИЧЪ Ермола, бурмистръ Могилевскiй, (II, 17)

ОЛЕХНО, дьякъ (I, 5).

ОЛОВЯШКА Калистъ, архидiаконъ Бѣлорусскаго епископа; Могилевское братство жаловалось митрополиту (1718 г.) на слѣд. злоупотребленiя его: изъ ненависти къ братской церкви, онъ уничтожилъ торжество водосвятiя въ день Богоявленiя и крестный ходъ въ день чудотворной иконы (явившейся во время осады Московской); бралъ за браки по 50, 80 и 100 талеровъ, подъ видомъ устройства каѳедральнго собора; серебро Спасской каѳедральной церкви въ слиткахъ продавалъ (II, 104, 105), забиралъ колокола въ приходскихъ церквахъ, обѣщая возвратить большiя и, для своего увеселенiя, лилъ изъ нихъ пушки,—держалъ въ заточенiи бурмистра Сапоцка, проклялъ его и довелъ до самоубiйства (—106), лишалъ исповѣди братскихъ старостъ, предавалъ ихъ проклятiю, отмѣнилъ распоряженiе епископа (Четвертинскаго) о погребенiи христiанскомъ усопшаго мѣщанина за то, что ему не дали взятки; дѣлалъ незаконные разводы браковъ, (—107), захватилъ, по смерти епископа, документы епископiи, старался удалять монаховъ изъ братскаго монастыря, подвергъ, отъ имени Черниговскаго владыки, публичному запрещенiю игумена братскаго; безъ вѣдома митрополита набралъ намѣстника, принудивъ къ тому духовенство, (II, 109).

ОЛЬШЕНИЦА Ѳеофилъ, игуменъ Борисоглѣбскаго монастыря въ Полоцкѣ, жалуется на насилiе, сдѣланное мѣщаниномъ его монаху, (I, 312), благословляетъ бракъ мѣщанъ Полотскихъ, (I, 370).

ОНУЧА Васко, по жалобѣ ц. Ивана IV, насильно взятъ былъ будтобы у его пословъ людьми королевскими, (IV, 4) и пропалъ безъ вѣсти; король въ томъ оправдывается, говоря, что Москов. послы не даютъ списывать на посольствѣ въ Польшу своихъ людей, (—5)

ОРАНСКIЙ Захарiй, старшiй Троицкаго монастыря въ Вильнѣ, (II, 198)—подъ 1671 г.

ОРЕСТОВИЧЪ Иванъ, священникъ Бѣльскiй пречистенскiй, (I, 280, 281) опустошилъ и запустилъ церковь свою и домъ церковный.

ОРЕСТЪ, игуменъ; онъ былъ казначеемъ еп. Варлаама Шишацкаго и въ 1812 г. епископъ далъ ему на сохраненiе 40 т. руб. сереб. (II, LXXXVIII). См. объ немъ въ предисловiи II т. стр. XI.

ОРЛИКЪ, раввинъ Могилевскiй, наустилъ комисаровъ помѣщика Вовржецкаго ограбить прикащика русскаго купца Лугина на границѣ подлѣ Шилова (не Шклова ли?) (III, 237).

ОСКИРКА, казацкiй атаманъ, участвовалъ въ битвѣ Долгорукова съ Чарнецкимъ, (II, XVII).

ОСТЕРМАНЪ, графъ и канцлеръ, въ письмѣ къ Сапѣгѣ старается увѣрить его, что Анна Iоанновна питаетъ самыя дружественныя чувства къ Польшѣ, (III, 323).

ОСТИКОВИЧЪ Григорiй Станиславъ, маршалокъ дворный, намѣстникъ Мерецкiй и Оникштинскiй, (III, 2).

ОСТРОВИЦКIЙ Павелъ, хоружiй Ошмянскiй, судья Виленскiй, позываетъ на „право“ бояръ господарскихъ Касторовичей за то, что они косили сѣножать земянина Адамовича, прибили его тiунца и жену, (III, 22, 23).

ОСТРОЖСКIЙ, князь Конст. Ив. (I, 7) проситъ Сигизмунда I о подтвержденiи фундуша Смолевичской церкви,—панъ Виленскiй, великiй гетманъ (I,

5, 1507 г.) даетъ Смолевичской Николаевской церкви три волоки,—(I, 3, до 1497 г.),—Трокскій воевода, господарскій гетманъ, Бряславскій и Виницкій староста,—предписываетъ Туровскому своему наместнику быть справедливымъ по отношенію къ Сторожевецкой Покровской церкви, даетъ (I, 4, 1497) той же церкви котчища для рыбной ловли; даетъ Туровской Преображенской ц. садъ съ пасѣкою, сѣножать, озера и три поля въ с. Вересницкомъ, (IV, 1, 2); — Илья, его сынъ, (IV, 1, 2), его врядники выбрали платъ изъ Упитской волости, который вносился о Матцѣ Б. первой и последней, (I, 42).—Константинъ Константиновичъ письмомъ проситъ Филона Кмиту (см.), старосту Острскаго принять подъ свою опеку служебниковъ князя, посланныхъ на господарскую службу, руководить ихъ и защищать отъ навѣтовъ Мышки, подстаросты Мозырскаго, и совѣтуетъ на войнѣ безъ языковъ ничего не предпринимать, (I, 153), поздравляетъ Ф. Кмиту съ побѣдою въ 1579 г. надъ Московскими войсками и проситъ его прибыть къ нему съ 6-ю вязьнями для розвѣдыванья вшелякихъ справъ тамошнехъ; особенно оригинальное по правописанію письмо, (I, 154),—его домъ въ Вильнѣ подлѣ дома Горностая, отданнаго на Евангелич. кирху, (III, 50),—его служебники принимали участіе въ побѣдѣ Кмиты подъ Стародубомъ, (IV, 7), по просьбѣ всего рицерства и обывателей Кіевской земли, проситъ Яна Ходкевича, яко сторожа речи посполитое и маршала земскаго, наказать Кіево—Печерскаго монаха Мелешка Богуринскаго за то, что онъ съ помощниками и слугами своими напалъ на своего архимандрита въ его господѣ, ограбилъ его и его слугъ „до кошули", при чемъ забралъ и церков. вещи; К. К. обѣщаетъ выточить справу дальше, если маршалокъ не накажетъ виновныхъ, (IV, 15, 18).

ОѲАНАСОВИЧЪ Ѳеодоръ игуменъ Пречистенскаго Трокскаго монастыря; на его имя дана княг. Нелединскою запись на землю и паробка, подаренныхъ ею монастырю, (II, 151, 152).

П.

ПАВЕЛЪ Петровичъ, императоръ, въ 1797 г. опредѣлилъ для всей Бѣлоруссіи быть одной губерніи въ Витебскѣ, (II. LXXVI); по его же повелѣнію, уволенъ еписк. Иларіонъ, а на его мѣсто назначенъ въ Могилевъ Братановскій Анастасій (II. LXXVII).— — архіеп. Могилевскій, въ 1826 г. снялъ съ Спасской колокольни фигуру архангела и поставилъ крестъ, (II. LXIX), — представилъ въ св. Синодъ о возведеніи Могилево-братскаго монастыря во 2-й классъ, съ отнесеніемъ содержанія его на счетъ казны, (II. XCVII и XCVIII). — архимандритъ, ректоръ Могилевской Семинаріи, подарилъ подлинное письмо Льва Ив. Сопеги къ Рутскому о Концевичѣ Императ. пуб. библіотекѣ, (II. 31).

ПАВЛОВИЧЪ Іосифъ, священникъ Половецкой церкви, (IV. 89).

ПАКОШЪ, польскій генералъ, помощникъ Даву въ Могилевѣ въ 1812 г.; онъ дозволилъ православнымъ полякамъ исповѣдываться у православныхъ подъ условіемъ, чтобы духовники на исповѣди не касались политики, (II. LXXXVIII); ему велѣно было взять Бобруйскъ, но онъ потерялъ много людей и зарядовъ, а крѣпости не могъ взять, (II. LXXXV).

ПАЛЕМЯКА Іосифъ, проповѣдникъ м. Варлаама; посланъ былъ въ Могилевъ разобрать несогласія въ мѣстномъ братствѣ, (II. 87).

ПАЛЬМОВСКІЙ, Бѣлорусскій монахъ, ему велѣно возвратиться въ монастырь и Булгаковъ, посолъ русскій въ Польшѣ, совѣтовалъ еп. Виктору приняться за него, (II. 143, 144).

ПАРОХОВСКІЙ Павелъ, монахъ Кутеенскаго монастыря, избранный Могилевскимъ братствомъ въ игумены братскаго монастыря и рекомендованный П. Могилѣ, (II. 65).

ПАССЕКЪ Петръ Богдановичъ, въ 1782 г. прибылъ въ Могилевъ для управленія Могилевскимъ и Полотскимъ намѣстничествами; при немъ и подъ его присмотромъ строился Іосифовскій соборъ, въ Могилевѣ, (II. LXXI).

ПАТКОВСКІЙ, судья земскій Бѣльскій, (I. 37).

ПАУКЪ Василій, мѣщанинъ Полоцкій, съ женою, жалуется на мѣщанина Коскевича, который, живя 3 года съ ихъ дочерью въ бракѣ, оказался неспособнымъ къ брачной жизни, старался оттолкнуть отъ себя жену побоями и т. д., (I. 297, 298), — обвиняетъ свою служанку въ поджогѣ его дома, отчего сгорѣлъ весь Полотскъ, (I. 350).

ПАЦЪ Стефанъ, писарь, (I. 262). — Степанъ, экономъ Брестскій, Пренскій и Бирштанскій староста, посылаетъ своего слугу для разбора обидъ, чинимыхъ писарями Полоцкихъ таможенъ Полоцкимъ купцамъ, въ 1634 г. (I. 286). — Казимиръ Янъ воеводичъ Минскій, даетъ Полоцкому архіеп. Сѣлявѣ отступную запись, которою за себя и потомковъ своихъ уступаетъ ему 3 подданныхъ, съ женами, дѣтьми и имуществомъ, сбѣжавшихъ къ Сѣлявѣ, и обѣщаетъ не тревожить его исками по этому дѣлу, (I. 291). — Михаилъ, воевода Виленскій, гетманъ Литовскій, цѣлый день отбивавшійся отъ сильной артиллеріи Черкасскаго въ 1666 г. подъ Могилевомъ, (II. XXI). — Христофоръ, канцлеръ в. к. Л. Ковенскій, Пинскій староста, въ комиссар. судѣ по дѣлу митр. Коленды о поцерков. плацахъ въ Вильнѣ, (II. 188, 238). — бискупъ Кіевскій позываетъ Га-

рабурдовъ о роскопанье пруда въ им. Деражинскомъ, (Ш. 33).

ПАШКЕВИЧЪ Гедеонъ, іеромонахъ, посланный епис. Пузыной въ Бѣльскую Николаевскую церковь для отправленія Богослуженія, былъ оскорбленъ, избитъ и окровавленъ уніятскими попами и мѣщанами въ самой церкви при богослуженіи, причемъ православныхъ насильственно совращали въ унію, (II, 252).

ПЕЛЧИЦКІЙ Василій, подсудокъ Пинскій, (I, 236).

ПЕНСКІЙ панъ, его войтовство людей господарскихъ описано, (I, 34). Въ немъ села Колодезское, Колесницкое, Горностаево, Типовское, Рындевское, (— 35).

ПЕРАЙ Иванъ, попъ Березовскій уніятскій, участвовалъ въ насиліяхъ Бѣльскаго уніятскаго духовенства православнымъ, въ отнятіи у нихъ церквей, (II, 250).

ПЕРШКО, священникъ Богородицкой церкви, (I, 1, подъ 1406 г.).

ПЕСОЧИНСКІЙ Александръ, каштелянъ Каменецкій, Улановскій и Новгородскій староста, комиссаръ отъ Польши на Поляновскомъ договорѣ, (IV, 92), его посольство, встрѣченное подлѣ Дорогобужа, не допущено безъ царскаго пристава въ городъ и покупало провіантъ на свой счетъ,—описаніе поѣздки его на р. Поляновку, (IV, 96); но какъ здѣсь его никто не встрѣтилъ, то польскіе послы потомъ не хотѣли при встрѣчѣ съ Московскими высѣсть изъ саней (IV, 97), ему не даютъ провизіи за недостаткомъ ея около Вязьмы, онъ принимаетъ у себя Москов. приставовъ, (IV, 98, 99), получетъ кормы отъ Москвы (IV, 99 —), безъ вина и пряностей, такъ какъ ихъ не оказалось (IV, 100), — жалуется на недостаточность кормовъ и грозитъ уѣхать прямо въ Москву, если пристава не отправятъ ихъ,—составляетъ правила поведенія и разбирательства въ случаѣ несогласій, избираетъ судей (IV, 101, 102), послѣ настойчивыхъ требованій ему даны вино и пряности на дорогѣ въ Царевомъ займищѣ (IV, 102), за тѣмъ думные бояре прислали пристава сказать, что польскіе послы пришли не на драку въ такомъ количествѣ, чѣмъ посольство крайне обидѣлось, (IV, 102), — пріѣздъ въ Вязьму, гдѣ ихъ не пускаютъ въ городъ и держатъ на предмѣстьи, потомъ везутъ ихъ окольными дорогами, (IV, 103), ихъ купцы барышничаютъ продажею водки русскимъ (IV, 104),—пословъ везутъ извилистыми дорогами, чтобы показать русскія лучшія деревни, за 5 верстъ отъ Москвы они были встрѣчены людьми царскими (IV, 104); ихъ съ любопытствомъ осматриваютъ Москвичи, но не вступаютъ въ бесѣду,—потомъ они встрѣчены были царскими дьяками и не хотѣли высѣсть изъ колымаги, пока царскіе люди не сссядутъ съ коней, (IV, 105); но русскіе объявили, что всю ночь будутъ на лошадяхъ, потомъ два часа торговались съ послами, кто долженъ прежде сдѣлать нѣсколько шаговъ къ сближенію, и русскіе наконецъ уступили (IV, 106, 107), описывается въѣздъ пословъ въ Москву, (107—108) чрезъ Тверскія ворота въ Бѣлгородъ и Китайгородъ, они пожалованы отъ царя романеей и рыбой, медомъ и пр., жалуются на присмотръ за ними приставовъ и на тѣсноту помѣщенія (хоть и названо оно gmach, т. е. громадныя зданія) и требовали представленія царю (IV, 108), но имъ отвѣчено, что царь, занятый цер. службами, принять ихъ не можетъ, на что они высказали удивленіе, почему бы царю не присягать въ священ. дни на такое доброе дѣло (—109) и объявили, что силою добьются аудіенціи у царя; по этому поводу довольно рѣзко переговорились съ людьми царскими, назвавъ ихъ холопами, (IV, 110, 111),—снова требуютъ пріема у царя, имъ отвѣчено, что царь въ чистый понедѣльникъ и цѣлую 1 недѣлю не занимается никакими дѣлами, о чемъ бояре составили къ нимъ и грамоту, (IV, 113, 114), въ которой объявлено о прибавкѣ посламъ хоромъ (—115),—но послы снова настойчиво домагались аудіенціи у царя, на что бояре отвѣчали имъ грамотою, что они сами не видятъ очей царскихъ чр. всю недѣлю, (IV, 117), за тѣмъ послы уступили (IV, 118), такъ какъ имъ обѣщано представить царю въ недѣлю православія. Списокъ кормовъ, данныхъ посламъ, (IV, 119, 120); кормы были такъ хороши, что сами послы были ими довольны; назначенъ часъ (5 дня) для представленія ихъ царю, когда же спросили ихъ, имѣютъ ли для царя подарки, то они отвѣчали, что скажутъ объ этомъ тогда, когда узнаютъ, что Московскіе послы повезли королю подарки, потомъ приставъ велѣлъ имъ цѣловать руку царя (IV, 121), принесена была также грамота бояръ; они укоряютъ пословъ за ихъ притязательность и неучтивыя рѣчи, въ ихъ письмѣ, на царя и бояръ, (IV, 122—124), за отнятіе ими у царя титуля „самодержца", за намѣреніе силою ворваться къ царю и т. д, объясняютъ, отчего тѣсно помѣщеніе ихъ тѣмъ, что посольство по договору Поляновскому полагалось въ 450 л., а ихъ прибыло болѣе 600, (IV, 123, 124); за тѣмъ послы требовали, чтобы на аудіенціи имъ позволено было имѣть сабли, — послѣ царскаго вопроса о королѣ, сидѣть, а не стоять при царѣ, на что бояре отвѣтили, что послы не могутъ въ сабляхъ справлять посольство, что царь самъ укажетъ, когда имъ можно будетъ сидѣть (IV, 124, 125); послѣ долгихъ споровъ о сабляхъ, посольство грозило уѣхать, (IV, 125, 126), но наконецъ уступило и 25 февраля принято было у царя; при входѣ, однако, въ грановитую палату, приставъ Козловскій былъ облаянъ поль. послами за то, что нечаянно толкнулъ Песочинскаго; встрѣчали ихъ отъ царя въ трехъ мѣстахъ особые—бояринъ и дьякъ (IV, 127); представъ предъ царя, послы, снявъ шапки, спрашивали о здоровьи

царя, на что царь поднявшись, спрашивалъ о здоровьи короля; за тѣмъ Песочинскій надѣлъ шапку и хотѣлъ говорить рѣчь, но печатникъ требовалъ, чтобы онъ снялъ шапку; послѣ долгихъ споровъ, чуть было не прервавшихъ аудіенцію, русскіе уступили, и Песочинскій держалъ рѣчь, (IV, 129—131); за нимъ говорилъ рѣчь Сапѣга, (—131—132) и писарь Бяжевичъ (IV, 132), послѣ рѣчей послы цѣловали руку царскую, при чемъ Сапѣга руки не поцѣловалъ, что было ему замѣчено царемъ (—133), потомъ поднесены подарки отъ пословъ (133—134), за что они пожалованы царскимъ „кусомъ" и чашей; слуги посольства, послѣ угощенія, утаили мелкіе предметы царской посуды (IV, 135, 136); между Песочинскимъ и Сапѣгою произошли непріятныя столкновенія изъ—за цѣлованія царской руки, (IV, 137, 138), посламъ позволено ходить по городу подъ конвоемъ, чему они были рады, такъ какъ безъ конвоя имъ обрѣзали бы платья и обшарили бы въ карманахъ, (IV, 139, 140), — послѣ настойчиваго требованія окончить мирный трактатъ Поляновскій, бояре объявили часъ аудіенціи у царя; но когда пришлось ѣхать, то Песочинскій заспорилъ о томъ, какъ ѣхать; онъ объявилъ, что поѣдетъ въ каретѣ, а пристава настаивали на поѣздкѣ верхомъ, (IV, 140—144); споры были столь упорны, что послы выразили угрозу — уѣхать во свояси (—144), послѣ чего имъ возвращены отъ царя ихъ подарки, что еще болѣе раздражило пословъ; послѣ нѣсколькихъ бранныхъ словъ и на „высшихъ особъ" (—145), пристава объявили, что если послы не хотятъ явиться къ царю по Московскому обычаю, то царь попроситъ короля—прислать болѣе сговорчивыхъ; послы испугались и согласились ѣхать верхомъ, показывая видъ, что они по своей волѣ такъ ѣдутъ, (IV. 145, 6, 148); затѣмъ описаны пріемъ Персид. посла (IV. 146, 147) и второй пріемъ пословъ у царя (— 149), когда назначены бояре для докончанія договора, (IV. 150); — споры и пререканія пословъ съ боярами (IV. 151—152),— 3-я аудіенція ихъ у царя, при чемъ имъ было обѣщанъ отвѣтъ на ихъ заявленія, (IV, 153, 154); далѣе описываютъ волненіе, происшедшее съ 14 Марта на 15 по причинѣ слуховъ о татарскомъ набѣгѣ, (IV. 155—156); посламъ позволено ѣздить въ каретѣ на гулянье (IV. 157) въ сопровожденіи, однако, приставовъ, (— 158), имъ сказали, что при к. Александрѣ Иванъ Сапѣга подарилъ колоколъ въ Московскую церковь, (— 158); посламъ читали отвѣтъ бояръ, по ихъ просьбѣ, изложенный письменно (— 159), наконецъ 19 Марта ихъ допустили къ царю для присутствованія при царскомъ крестоцѣлованіи, при чемъ описываютъ всю церемонію, (IV. 160, 161); новые пререканія между Сапѣгою и Песочинскимъ за то, у кого должна храниться крестоцѣловальная царская грамота (IV. 162, 163), кончившіяся тѣмъ, что грамоту положили въ сундукъ съ тремя замками, (163); но Сапѣга не далъ ключа Песочинскому, при чемъ новые споры (—164); —его маршрутъ (94—98); дворяне при посольствѣ, (11 человѣкъ) (—111).

ПЕСТРЕЦКІЙ Іеронимъ, подстароста Браславскій, (II. 167).

ПЕСТРУЦКІЙ (Пьстручь), князь Михаилъ Ивановичъ, даетъ Черейскому монастырю „слѣдъ" на р. Головли и „луку" озера Черейскаго, (II. 3).

ПЕТКЕВИЧЪ Юрій, бискупъ Жомоитскій, головный поборца в. к. Л. (сборщикъ податей), приказываетъ своему помощнику уплатить жолдъ ротѣ Кмиты, (IV. 249, 250). — Писано и подписано по русски.

ПЕТРАШКО Товія, іеромонахъ проповѣдникъ м. Варлаама, товарищъ Палемяки (см.), (II. 87).

ПЕТРАНКО Иванъ, возный Подляшскій, вводитъ православныхъ Бѣльчанъ во владѣніе Богоявленской церкви, (II. 241).

ПЕТРОВИЧЪ Шимко, лентвойтъ Трокскій, (II. 161).

ПЕТРЪ I-й, къ нему обращаются депутаты Люблинскаго сейма съ просьбою разрушить Быховскую крѣпость по занятіи ея царскими войсками, а военные запасы выдать полякамъ, (III. 204),— его снисходительныя мѣры въ Польшѣ (1710), см. Головкинъ, (III. 207—214), — давалъ войска к. Августу II для преслѣдованія Сапѣги, предавшагося Шведамъ, (II. XXXIV, XXXV), — въ 1706 г. былъ въ Оршѣ, куда Могилевъ посылалъ депутатовъ съ хлѣбомъ — солью, царь принялъ ихъ ласково; тамъ же они видѣли оригинальный пріемъ монаховъ латинскихъ (II. XL); былъ торжественно принятъ въ Могилевѣ, гдѣ осматривалъ войска, обѣдалъ у генерала Кикина на квартирѣ Казановича, отецъ котораго участвовалъ въ избіеніи русскихъ при Алексѣѣ М., о чемъ государь и напомнилъ ему, (II. XLIII), — для его встрѣчи въ Могилевѣ за спеченіе пирога уплочено повару 9 рублей (II. XLII); въ день его ангела здѣсь палили изъ пушекъ и издержали 180 ф. пороху (II. XLIV), — къ нему посылали Могилевцы просьбу, облегчить ихъ отъ реквизицій военныхъ и получили на то охранительныя предписанія, (II. XLV, XLVI), — велѣлъ войскамъ своимъ, послѣ ссылки Синицкаго, взять изъ Быхова громадныя пушки, (II. XLVIII); царя снова просятъ Могилевцы — облегчить реквизиціи (II. L), — собирается съ войсками, подлѣ Копыси, встрѣтить Карла XII и воспрепятствовать переправѣ чрезъ Днѣпръ, (II. LI), — въ Бѣлицѣ (1708 г. 18 Февраля), (II. LII), — недовольный тѣмъ, что Могилевцы содержали шведовъ, велѣлъ татарамъ и калмыкамъ разграбить и выжечь городъ, что и было исполнено съ усердіемъ, (II. LXI, LXII), — далъ въ 1709 г. двѣ грамоты Могилеву, — одну на возобновленіе погорѣлаго города, другую — на право свободной торговли могилевскимъ купцамъ въ великорусскихъ и малороссійскихъ городахъ, (II. LXV).

ПЕЧЕВСКІЙ Станиславъ, бурмистръ старой рады (Брянской), (II. 242).

ПИГАРЕВИЧЪ Климентъ, избранный братствомъ игуменъ Богоявленскаго монастыря въ Могилевѣ, не утвержденный епис. Четвертинскимъ, (II. 102, 103).

ПИСАНКО Григорій, возный въ дѣлѣ Славскаго (см.) съ жителями Новой воли — Березовой за землю, (I. 37).

ПИЩАЛКО, региментарь войскъ королевскихъ, вытребовалъ отъ гетмана ассигновку на полученіе съ Могилева 20 тыс. тынф. (II. XL).

ПІАРКО Иванъ, бурмистръ Бѣльскій, содѣйствовалъ намѣстнику Владимірскаго ун. епископа отбивать у православныхъ въ Бѣльскѣ церковь Богоявленія, (II. 243).

ПЛАВСКІЙ Каспръ, земянинъ, позывается на судъ за наѣздъ на имѣніе Овдиксіевское Плавское въ Слонимскомъ повѣтѣ, за разграбленіе его, а также за збитіе его пріятеля, (III. 62—64).

ПЛАТОВЪ, атаманъ, на лѣвой сторонѣ Днѣпра подлѣ м. Дашковки разбилъ французскій караулъ, проходя къ Смоленску, (II. LXXX).

ПЛЕТЕНЕЦКІЙ Елисей, избранный въ 1605 г. (IV, 82) архимандритъ Кіевопечерскій, сначала позываетъ въ Оршанскій земскій судъ Водорацкаго за захватъ имѣнія монастыря Печерска съ землями и деревнями (IV. 79); но при судѣ явился умоцованый отъ Троицкой Виленской семинаріи съ предъявленіемъ документовъ на право семинаріи владѣть имѣніемъ; Оршанскій судъ, принявъ этотъ документъ, отослалъ все дѣло, какъ между духовными, на судъ короля, (IV. 79, 80). На такое рѣшеніе земскаго суда Плетенецкій подалъ жалобу въ трибуналъ и здѣсь, чрезъ повѣреннаго, на основаніи документовъ доказывалъ, что семинарія не имѣетъ никакого права судиться съ Печер. монастыремъ за имѣніе, которое издавна утверждено за монастыремъ, и посему просилъ рѣшеніе земскаго суда о переводѣ дѣла на судъ короля — отмѣнить, а Водорацкому велѣть отдать монастырю Печерскъ. Судъ, выслушавъ заявленіе повѣреннаго Троицкой семинаріи, что им. Печерскъ уступлено м. Потѣемъ семинаріи и уступка эта подтверждена королемъ, подтвердилъ рѣшеніе земскаго суда и отослалъ дальнѣйшій процессъ на судъ короля, (IV. 78—80, 83, 88, 89). Печерскій монастырь и им. Печерскъ насильно держали м. Рагоза и Потѣй, но послѣдній „зрекся“ монастыря и избранъ былъ Елисей, который, за удержаніе им. Печерска, позывалъ Потѣя въ Новгород. судъ и выигралъ дѣло, (IV. 82), а потомъ и м. Рутскій зрекся того имѣнія, и Плетенецкій получилъ привилей короля, подтверждающій за монастыремъ это имѣніе, (IV. 83).

ПЛОСКІЙ Павелъ, подстаростій Житомірскій; на немъ было 200 золот. польскихъ долгу Чаплича Шпановскаго, (I, 227).

ПНЕВСКІЙ Петръ, намѣстникъ Минскій, разбиралъ жалобу Ивана Служчича на Тихона Совича „въ босхъ, головчинахъ,“ и пр., (I. 129). — Касперъ, енералъ Полотскаго воеводства, огледалъ тѣло убитаго боярича, (I. 382); его донесеніе ратушѣ о томъ, что онъ видѣлъ истерзанный трупъ, (I. 383, 384).

ПОГОРѢЛЬСКІЙ Антонъ, управитель Сидоровицкій, избиваетъ мѣщанъ за то, что они не хотѣли принять священника (уніятскаго), (III. 223).

ПОДБЕРЕЗСКІЙ Михаилъ, гродскій Оршанскій писаръ, (I. 185).

ПОДБИПЕНТА Янъ, писаръ земскій Полоцкій, (I. 225).

ПОДГАЕЦКІЙ Мойсей, священникъ Рожичскій, съ капитулою владыцства Луцкаго, предъявилъ въ урядѣ замку Луцкаго духов. завѣщаніе еп. Луцкаго Терлецкаго для вскрытія его и внесенія въ книги, (I. 230), духовникъ еп. Кирилла, (I. 235).

ПОКЛОНСКІЙ Константинъ, воевода Московскій, поспѣшилъ на встрѣчу Радивилла — къ Могилеву, занялъ этотъ городъ, приказалъ жителямъ посадовъ переселиться въ городъ и, замѣтивъ, что евреи, вопреки повелѣнію Алексѣя Михайловича, не выселяются изъ города, а между тѣмъ въ городѣ и христіанамъ было тѣсно, далъ строжайшее распоряженіе о высылкѣ всѣхъ евреевъ изъ города и обѣщалъ имъ дать проводника; но замѣтивъ, что евреи сносятся съ врагами, окружилъ ихъ подъ городомъ своими войсками (II. XIII) и велѣлъ перебить всѣхъ (II. XIV); многіе изъ страха приняли крещеніе.

ПОЛОВКО Іосафатъ, православный игуменъ Полоцкій, даетъ письменное показаніе ратушѣ, что на духу изнасилованная дѣвица созналась ему, что добровольно отдалась, (I. 317, 318), — первый игуменъ братскаго Богоявленскаго монастыря въ Могилевѣ, (II. 50); по его представленію, братчики дали фундушъ монастырю, (ibid.), — по болѣзни оставилъ игуменство и поступилъ въ Кутеенскій монастырь, (II. 64).

ПОЛОНСКІЙ, генералъ-маіоръ русскій, посланъ былъ Петромъ I къ польскимъ комиссарамъ для разбора жалобъ подданныхъ польскихъ на притѣсненія, сдѣланныя имъ Русскими войсками, (III. 209); онъ встрѣтилъ затрудненія въ неприбытіи комисаровъ польскихъ, (III. 210).

ПОЛУБЕНСКІЙ Александръ, князь, каштелянъ Новгородскій, жаловался земскому Новгородскому суду на Кіевопечерскаго архимандрита Никифора Тура и всю его капитулу, за то, что Туръ съ черницами и казаками и стрѣльбою напалъ на село Полубенскаго Иванищевичи и забралъ себѣ тамошнихъ людей со всѣми повинностями, — тоже и съ с. Ольницей, при чемъ многихъ избилъ и побралъ, напалъ на дворъ Полубенскаго Глускъ, (I. 200—202); — жалуется въ томъ же судѣ на врадника, бояръ

и мѣщанъ Глуска — Дубровицкаго кн. Юрія Чарторійскаго за то, что они съ 150 человѣкъ напали на поля подданныхъ Полубенскаго въ Глускѣ погорѣломъ, забрали хлѣбъ, убили 4 человѣкъ въ с. Осовскомъ, разграбили потомъ это село и не явились на судъ, (I, 202, 203, 205). — Александръ, его сынъ, староста Вилькейскій, „чиня поратованье" священнику купленной имъ у Вишневецкаго церкви въ Деречинѣ св. Спаса, Кобятѣ, ввѣряетъ ему церковь и ея фундуши, равно и діаконскую землю, пока діакона не „трафилося", а также и десятину отъ двора, съ тѣмъ чтобы онъ повиновался архіепископу (1601), (I, 225—226),—онъ же и подкоморій Лидскій, купилъ Деречинъ у Воловичей, (I, 239),—позываетъ въ Волковысскій земскій судъ судьича земскаго Шемета за то, что, не смотря на неоднократныя заявленія, онъ не хочетъ отдать ему колоколъ, одолженный отцемъ Полубенскаго изъ костела Ивашковскаго отцу Шемета. Судъ назначилъ присягу Полубенскому, а тотъ апелировалъ въ трибуналъ, (IV, 72—75),—его подданные, мѣщане г. Глуска и бояре напали на роту Сенкевича и разграбили обозъ ея, (I, 249). Мировая Полубенскихъ съ Сенкевичемъ, (I, 256, 257). — Константинъ, каштелянъ Мстиславскій, не могши привести ни просьбою, ни грозьбою до уніи подданныхъ своихъ мѣста Глушскаго, и видя отъ того бунты и спустошенья имѣнья своего, позволяетъ имъ имѣть православную церковь Богоявленія и обѣщаетъ не чинить перешкоды самъ, и за потомковъ, съ тѣмъ, чтобы попы и мѣщане съ своей стороны „заховали покой"; священникъ ихъ освобождается отъ зависимости уніат. властей; даетъ церкви фундушъ — 2 служ-бы, (I, 267, 268).—Александръ Иларіонъ, маршалъ в. к. Л. Бобруйскій, Езерянскій, Велятицкій староста, администраторъ экономіи Брестской; его имѣніе Горигорки, (III, 188, 189),—даетъ позволеніе мѣщанамъ Горигорецкимъ построить православ. церковь и избрать себѣ священника, (III, 189), при чемъ обѣщаетъ свободу богослуженія (—190),—отдалъ въ заставъ им. Горигорки за 1000 тынфовъ, (III, 204),—женатъ былъ на дочери Володковича и Соколинской, вдовы по кн. Трубецкомъ, (III, 217).—Александръ, староста Волмерскій и Прикатскій, съ нимъ долженъ былъ дѣйствовать въ Лифляндіи противъ русскихъ Радивилъ Христофоръ, (IV, 26), при Баторіѣ.

— Василій Андреевичъ, маршалъ господарскій, староста Мстиславскій и Радомскій, подтверждаетъ запись кн. Михаила (Мстиславскаго) Пустынскому монастырю на село Ракувовское, (IV, 10),—возобновилъ три шпиталя при Троицкой, Спасской и Рождественской церквахъ, (II, 223),—его пограничное между Литвою и Коруною имѣніе подлѣ м. Перовца, (I, 50), его село здѣсь Ясенское, пограничное съ Воинскимъ.

— Иванъ, его люди Русиловцы на корунной границѣ (I, 53). — Матвѣй въ числѣ ассессоровъ по дѣлу ротмистра Сенкевича съ Глушанами, (I, 255).

ПОЛУБИНСКАЯ Изабелла, жена Юрія Сапѣги, (II, 99),—она же и Елена изъ Лубна, подтверждаетъ за Скребенями право на владѣніе Горигорками, данное ея отцомъ Александромъ, (III, 204).

ПОЛХОВСКІЙ Серапіонъ, архимандритъ Слуцкій, номинатъ (нареченный) епископіи Бѣлорусской, объявляется намѣстникомъ митрополита Кіевскаго въ Бѣлоруссіи, (II, 86), — епископъ Могилевскій и пр. экзархъ Константинопольскаго патріарха, обозрѣвалъ Могилевъ въ 1699 г. и торжественно былъ встрѣченъ мѣщанами (II, XXXIII); онъ далъ грамоту Полотскимъ и Витебскимъ монастырямъ на право посылать монаховъ въ Ригу для священнодѣйствія и собиранія подаянія; при немъ построена каменная церковь въ Шкловскомъ монастырѣ, (II, XXXIV), умеръ въ 1704 г. и торжественно встрѣченъ Могилевцами (II, XXXVI); но за долгимъ неприбытіемъ преемника его, не былъ похороненъ и во время великаго пожара сгорѣлъ вмѣстѣ съ Спасскимъ соборомъ (II, XXXVII).

ПОНЯТОВСКІЙ, комиссаріатскій начальникъ въ арміи Карла XII; въ 1708 г. останавливался въ Могилевскомъ замкѣ (II, LVI); онъ ходатайствовалъ предъ королемъ о выпускѣ Могилевскихъ заложниковъ, взятыхъ за неисправный платежъ контрибуціи, за что получилъ взятку отъ нихъ 100 зол. и 100 тал., (II, LX),—(посолъ польскій въ Стамбулѣ отъ Лещинскаго) часто посѣщалъ великаго визиря, (III, 214). — Станиславъ, король, учинилъ съ рѣчью посполитою конституцію о томъ, чтобы православ. духовенство въ зап. Руси имѣло независимаго патріарха, (II, LXXXIX).

ПОРЫЦКІЙ Александръ, его имѣнія Порыцкъ и Грушово село въ Володимірск. повѣтѣ, (I, 93), на границѣ Бѣласкаго, — онъ велъ по границѣ Литвы и коруны (—94).

ПОТЕМКИНЪ, полковникъ Русскій, прибылъ въ Могилевъ для взысканія казеннаго долга съ Могилевскаго еврея—въ 120 тыс. (II, LXVII).

— Иванъ, стольникъ и полковникъ, уступаетъ за 10 р. крестьянина съ семействомъ ротмистру Воронцу, (III, 215),—имѣлъ порученіе отъ Меншикова отдать им. Полукевичи Криспину, (III, 217).

— свѣтлѣйшій, подарилъ Спасской церкви 111 пудовъ пушекъ на колоколъ; французы захватили ихъ въ 1812 г. (II. LXXXVIII).

ПОТѢЙ Леонардъ, судья земскій Берестейскій, староста Рогачевскій, администраторъ шележнаго податку въ Оршанскомъ повѣтѣ, позываетъ на комисарскій судъ игумена Кутеинскаго Климовича и черцовъ Буиницкаго монастыря за шинкованіе въ с. Костенкѣ горѣлки, (II, 82, 83).

— Ипатій еп. Володимірскій и Берестейскій—

на духов. завѣщаніи Терлецкаго, еп. Луцкаго, (I, 199),—апробовалъ реестры Бѣльской Богоявленской церкви, (I, 279),—ему отданы Виленскія церкви королевскими чиновциками, (II, 231),—отдалъ Богоявленскую церковь въ Бѣльскѣ тамошнему православному братству, (II, 248),—на головномъ трибунальномъ судѣ, по извѣстію Львовскаго братства, декретомъ запрещено ему имѣть дѣло къ церквамъ восточнаго православія, (II, 24),—поручилъ своимъ духовнымъ властямъ дѣлать отправу (исполнять) по декрету, полученному Мицутою въ задворномъ судѣ (IV, 58) на подданныхъ Годкинскаго (см.), съ которыхъ предоставилъ брать цыншъ, дякла и быдло Мицутѣ, а такъ какъ всего имѣнія не стало для удовлетворенія Мицуты, то Потѣй всказалъ Годкинскаго на „везенье" (IV, 60),—по смерти Рагозы онъ въ 1599 г. получилъ Кіево-печ.-архимандритство; но послѣ того, какъ капитула монастыря не пустила его ни въ монастырь, ни въ коронныя имѣнія его и протеставала въ судѣ на гвалтовное выбитье имъ капитулы изъ Литовскихъ ея имѣній, онъ отрекся отъ архимандритства и его польскихъ имѣній, а удержалъ только Печерскъ, но монастыр. капитула чр. Новгородскій земскій судъ потребовала и это имѣніе; тогда Потѣй обратился въ духовный трибуналъ, присудившій ему это имѣніе, но свѣтскій трибуналъ напротивъ присудилъ имѣніе монастырю, (IV, 81, 82); между тѣмъ онъ записалъ это имѣніе Виленскому Троицкому братству и семинаріи, (IV, 86), признанное за монастыремъ и въ привилеѣ короля (1604), (IV, 86) а также въ письмѣ на имя капитулы, (впрочемъ безъ упоминанія, а въ общихъ выраженіяхъ), а между тѣмъ тотъ же король привилеемъ (1601) подтверждаетъ грамоту м. Потѣя, который незаконно владѣя имѣніемъ, т. е. не будучи даже признанъ Печерскимъ архимандритомъ, записываетъ имѣніе Печерскъ на Виленскую троицкую семинарію (IV, 86, 87); въ силу этой записи Троицкая Виленская семинарія вошла во владѣніе имѣніемъ и посадила здѣсь Водорацкаго, который силою выбилъ отсюда Кіево-печер. архимандрита, а потомъ, когда архимандритъ, по уступкѣ м. Рутскимъ, въ Оршанскомъ земскомъ судѣ, хотѣлъ войти въ это имѣніе, то Водорацкій отъ имени Рутскаго „боронилъ" это сдѣлать. Изъ за этого Печерскій архимандритъ позвалъ Водороцкаго въ Оршанскій земскій судъ, на которомъ семинарія предъявила на имѣніе свои притязанія, такъ что судъ увольнилъ отъ позва Водорацкаго и передалъ дѣло, какъ духовное, на судъ короля; а когда Плетенецкій, печ. архимандритъ, апелировалъ въ трибуналъ, то послѣ предъявленія документовъ съ обѣихъ сторонъ, такъ какъ оказались противорѣчивые привилеи королей и даже к. Сигизмунда III, то трибуналъ отослалъ это дѣло на окончательное рѣшеніе короля, (IV, 86. 87, 88). —Іоаннъ, еп. Володимірскій (уніятскій) скрѣпилъ рѣшеніе по дѣлу Бѣльскихъ мѣщанъ съ протопопомъ (1634 — 41), (I, 282).—Казимір, воевода Виленскій, депутатъ Люблинскаго сейма къ Петру I-му о г. Быховѣ, (III, 204).—Людвигъ универсаломъ извѣщаетъ шляхту Брестскаго воеводства о томъ, что казаки Палея собираются напасть на воеводство и уже нѣсколько сотъ стоитъ подъ Дивиномъ, а посему приглашаетъ ее явиться на защиту воеводства къ Пружанамъ (III, 200, 201).

ПРЕНДТЪ, полковникъ россійской артиллеріи, конвоировалъ военные запасы чрезъ Могилевъ въ 1706 г. (II. XLV).

ПРЕЦЛАВСКІЙ, деканъ Виленскій, построилъ домъ на плацу подлѣ церкви Ивановской въ Вильнѣ, (II, 210, 211), вопреки волѣ митрополита и къ неудобству для церковниковъ, пристроилъ свой домъ къ стѣнѣ церковной, (II, 211).

ПРОКОПОВИЧЪ Дементей, возный, былъ при дворянинѣ для ввода во владѣніе имѣніями архіепископіи Полоцкой, (I, 168).

ПРОНСКІЙ Петръ князь, воевода Вяземскій; къ нему писалъ Кременевскій изъ за рубежа, что польское посольство Песочинскаго состоитъ изъ 450 ч. а его набралось до 600 челов., (IV, 123).

ПРОѢСТЕВЪ Степанъ, думный дворянинъ и намѣстникъ Шацкій, — въ свитѣ царскаго посла на Поляновскій съѣздъ, (IV, 95).

ПУЗЫНА Аѳанасій, епископъ Луцкій, его намѣстникъ въ Бѣльскѣ, (1639 г.), (II, 244),—съ Козельска, отъ его имени и по его порученію монахъ Ефремовичъ жаловался на уніятскаго Владимірскаго епископа и на Бѣльскихъ уніятскихъ поповъ и мѣщанъ за то, что они насильственно отнимали у Бѣльскихъ православныхъ данныя имъ по сеймовому опредѣленію три церкви, тиранили священниковъ православныхъ (Ѳедоровича, см.), оскверняли храмы и св. дары и наконецъ вступили въ тайную сдѣлку съ нѣкоторыми мѣщанами православ. и заняли церковь св. Николая, (II, 250—252).—Василій Ивановичъ, князь, дворянинъ, его имѣнія подлѣ Смоленска заняты были Москвою, въ замѣнъ ихъ, пока они заняты, получаетъ отъ короля дворъ Носово, (III, 4, 5).

ПУХАЛЬСКІЙ Казиміръ писарь декретовый в. к. Л., (II, 188).

ПЯСЕЦКІЙ Павелъ, подвоеводій Новгородскій, принималъ сознаніе вознаго о чародѣйкѣ попадьѣ (Громычинной) (III, 99),—отъ имени воеводы Новгородскаго Сапѣги, судилъ Громычиную за чародѣйство надъ Сапѣгою, маршаломъ, (III, 107, 118, 143, 147).

Р.

РАГОЗА, митрополитъ, поручилъ священнику своему Лимонту поискивать возвращеніе юрисдики Трокской церквамъ Трокскимъ, (II, 170), — его неблагопріятно приняли въ Слуцкѣ, (II.VIII), — ему дано было Кіево-печ. архимандритство въ 1595 г.; но капитула монастыря не допустила его въ монастырь и въ имѣнія монастырскія въ Коронѣ; Литов. же имѣнія онъ задержалъ, (IV, 81).

РАДИВИЛЪ не устоялъ противъ войскъ Московскихъ и не защитилъ Гомеля и Быхова отъ войска Запорожскаго, отступилъ къ Березинѣ (1655 г.), (I, 391),—Литовскій гетманъ, вступилъ въ Бѣлоруссію для отторженія отъ царя пограничныхъ городовъ, особенно Могилева, (II. XII), и когда Поклонскій укрѣплялъ городъ, гетманъ сталъ жечь посады и деревни въ окрестностяхъ города и собирался взорвать валы городскіе и штурмовать городъ; но заступленіемъ Б. Матери подкопы повредили только войску гетмана, а казаки заставили его отступить (II, XIV, XV).

— Альбрихтъ, подстаростій Рѣчицкій, скарбный, (III. 225, 227),—канцлеръ в. к. Л., въ комиссіи, которая отдала всѣ дома на поцерковномъ плацу Ивановскомъ Виленскому магистрату; (II, 211).

— Николай, Виленскій воевода (I, 9), обратилъ земянъ Ганязскихъ въ простыхъ людей, на что они жалуются королю,—держа Бѣльскъ и будучи подчашимъ, „заробилъ" королевскій дворъ —ловище (погорѣвшій) своими людьми, (I, 15), онъ же и пожегъ этотъ дворъ и новый построилъ на р. Соколдцѣ,запретилъ бобровые гоны на Супраслѣ и Соколдкѣ, (—18), держа Ганязь, грозилъ вѣшать всякаго, живущаго въ Бѣльской пущѣ, кто не будетъ давать дани въ Ганязь (I, 17), отнималъ лазни у бортниковъ, бралъ дань за дерево; не пускалъ въ пущу Бѣльскихъ бобровниковъ—все это онъ установилъ „моцью" (I, 18, 21), къ нему к. Александръ пишетъ „листъ" о дозволеніи крестьянамъ с. Байковъ дѣлать проруби въ пущѣ, (I, 21), позволялъ расчищать изъ подъ Городенской пущи поля (I, 25), бралъ съ торговцевъ, ѣадящихъ въ Пруссы, цло незвыклое и мыта торговыя, (—26); поставилъ себѣ въ Город. пущи дворъ и посадилъ своего войта, (I, 26); забралъ нѣсколько миль королевской пущи и даже земянскихъ полей, очищенныхъ изъ подъ лѣса, (I, 27), захватилъ медовую дань королевскую, (I, 28), — положилъ границы съ Кгаштолтомъ Ольбрахтомъ между Тыкотиномъ и Кнышиномъ, ихъ имѣніями, (I, 36). — Янъ Николаевичъ, —староста Жомойтскій, подчашій, отказался явиться съ своими комисарами на границу своихъ имѣній Ганязя, Райгорода и пр. въ положенный срокъ,—(I, 36),—панъ подчашій (см. 11 стр. I т.), имѣвшій участвовать въ поправеньи Ганязскихъ границъ, (I, 13)), жаловался Бонѣ, что якобы Ходкевичъ Ал. Ив. не по привилею поступовалъ ему грунтъ по р. Нерешли, (I, 43).—Миколай, воеводичъ Виленскій, маршалокъ надворный, получивъ отъ короля въ державу Шавли, чинилъ шляхтѣ великое усилованіе и примушеніе съ цѣлію подчинить ее уряду своей державы и отнималъ ея вольности, (IV, 12, 13). — Юрій Николаевичъ, отецъ кор. Варвары, (III, 11).—Николай Юрьевичъ, подчашій, справца воеводства Троцкаго, державца Лидскій, Василишскій и Бѣлицкій, назначается (обрали и встановили) гетманомъ войска, снаряжавшагося противъ царя Перекопскаго въ 1549 г., (I, 128), державца Бѣлинскій и Сомилишскій, воевода, къ которому велѣно было, по случаю вторженія Московскихъ войскъ въ Лифляндію, со всей земли тянуть, яко на квалтъ" (I, 134),—гетманъ в. к. Л. воевода Трокскій и пр., ходатайствуетъ о выдачѣ жолду войскамъ Кмиты за побѣду подъ Улою, (IV, 208),—воевода Виленскій, маршалъ в. к. Л., староста Мозырскій, державца Лидскій, получилъ волость Индурскую на коронаційномъ сеймѣ Генриха, (III, 46).

— Николай Юрьевичъ, воевода Виленскій, гетманъ в. к. Л., староста Ошмянскій, князь на Биржѣ и пр. державца Борисовскій, купилъ домъ и плацъ у Евстафія Ив. Горностая и продалъ Евангелическому сбору въ Вильнѣ, (III, 49—56).—Николай и Крыштофъ Николаевичи, дѣти Николая Юрьевича, участвуютъ въ продажѣ Горностаевскаго дома на Евангелическую кирху, (III, 49,55).—Николай Иванъ, воевода Новгородскій, Юрбургскій и Владиславскій староста, (II, 188).

— Янушъ на Биржахъ и Дубинкахъ, генеральный Жмудскій староста, гетманъ польный и воевода Виленскій, купилъ у кальвинскаго сбора домъ въ Вильнѣ Выгановскій на плацу Михайлов. церкви, (II, 218).—Николай, Жмудскій бискупъ (I, 9) (1522). Ему данъ отъ короля приказъ снять съ Ганязскихъ земянъ службы необычайныя, наложенныя на нихъ его отцомъ, (и I, 36),—уступаетъ Гаштолду часть Ганязскихъ имѣній, мельницы и пр. (I, 28, 30).

— Станиславъ, намѣстникъ Пенянскій и Упплольскій, возобновилъ границы имѣній Тыкотинскаго и Кнышинскаго, (I, 9 и 36).

— Янъ, подчашій в. к. Л., державца Машковскій (I, 9).—Крыштофъ, гетманъ дворный, и подчашій в. к. Л., староста Кокенгаузскій и Ленвартскій, державца Жижморскій, посылалъ 100 коней своихъ для конвоированія Михаила Гарабурды, отправлявшагося въ Московское государство;

кони эти остались потомъ въ Оршѣ, и ихъ велѣно употребить для встрѣчи Московскихъ пословъ (I, 150,—151),—получаетъ отъ Баторія приказъ съ королевскими служебниками отправляться для защиты Лифляндіи (отъ русскихъ) подъ команду Яна Ходкевича, (IV, 26). —Николай Христофоръ на Олыцѣ и Несвижѣ, маршалъ в. к. Л., даетъ въ замѣнъ старыхъ—2 новыхъ уволоки церкви св. Троицы въ Мирѣ, (III, 57, 58).—князь, съ нимъ Луц. епископія обмѣнялась имѣніемъ, (1, 269).

РАДИМИНОВИЧЪ Яковъ, бурмистръ Виленскій, (IV, 90).

РАДЗИМИНСКІЙ Гедеонъ, хорунжій в. к. Л., Слонимскій и Закейданскій староста, (III, 201).

РАДИМИНСКІЙ, Николай Францкевичъ, объявляя, что покойный Ильинскій, въ Мстиславлѣ, священникъ Андрей Ивановичъ держалъ четвертую недѣлю и въ замковой церкви св. Николая, каковую передалъ и дѣтямъ, отъ которыхъ отобралъ эту часть опекунъ ихъ священникъ Иванъ Васильевичъ, державшій сверхъ того еще три церкви въ Мстиславлѣ, отнимаетъ у него четвертую недѣлю и отдаетъ священнику Яковлевичу и его сыну, до смерти ихъ, (II, 25, 26).

РАЕВСКІЙ, генералъ-лейтенантъ, велъ авангардъ; на него Даву сдѣлалъ нападеніе подъ Могилевомъ, (II, LXXX).

РАЕЦКІЙ ДУНИНЪ Ѳеофилъ, маршалъ Лидскій, воспретилъ комиссіи по дѣлу Коленды о поцерковныхъ плацахъ осматривать мѣсто, гдѣ была церковь Покровская въ Вильнѣ, (II, 200) и внесъ протестъ, что его домъ подлежитъ земской юрисдикѣ, (II, 202),

РАЙНА, бояринъ воеводы Троцкаго, въ Городнѣ, (I, 137).

РАТОМСКІЙ Михаилъ, староста Острынскій, Бобровицкій, назначенъ отъ Карла Ходкевича ассессоромъ для дознанія шкодъ, учиненныхъ Глушанами ротѣ Сенкевича, (I, 255).

РАЧИНСКІЙ, Александръ Викторовичъ, доставилъ въ Вилен. пуб. библіотеку рукопись: „книга правъ и привиллегій Пружанской плебаніи“ (IV, 31, 208).

РЕЙМЕРЪ Ѳома, судья земскій Трокскій, занялъ плацъ церковный въ Трокахъ, (II, 169).

РЕПНИНЪ, воевода Смоленскій, мстя Могилевцамъ за избіеніе войскъ Горчакова, схватилъ ихъ 50 купцовъ, въ оковахъ держалъ 2 года и хотѣлъ ихъ повѣсить, но ихъ отпустили въ обмѣнъ за плѣнныхъ русскихъ бояръ, (II, XX).

РЖЕВУССКІЙ Ѳедоръ, Рѣчицкій ловчій, построилъ Бернардинскій костелъ и монастырь въ Могилевѣ, 1687 г. (II, XXVII).

РИБИНСКІЙ Николай, протопопъ Виленскій (уніятскій), (II, 213), допускается въ комисарскомъ судѣ, по дѣлу мит. Коленды съ Вилен. магистратомъ о поцерковныхъ плацахъ, къ присягѣ, (II, 235).

РИПИНСКІЙ Ѳеофанъ Богданъ, бывшій архіепископомъ Полоцкимъ; у него дѣти — Андрей и Есифъ, печатовавшіе съ шляхтою по смерти отца церковь Софіи въ Полоцкѣ, (I, 167, 168), имѣлъ свои плацы въ Полоцкѣ, (1, 170), его врадникъ напередъ выбралъ повинности (денежныя) съ фольварковъ архіепископіи, (—171), а за тѣмъ бралъ и сынъ его Маркъ, (—173).

РОГОЗНИЦКІЙ Петръ, номинатъ (нареченный) протопопіи Брестской, участвуетъ въ приговорѣ, составленномъ Фурсомъ (см.) по Бѣльскому дѣлу, (I, 278).

РОЗЕНБЕРГЪ, посланный Баторіемъ въ Гданскъ принести „застановенье покою“ отъ этого города, задержанъ былъ въ городѣ по болѣзни, (IV, 27).

РОКИТОВСКІЙ Матвей, подстароста Мельницкій, въ протестѣ о Бѣльскихъ церквахъ, (II, 245).

РОКИТСКІЙ, Петръ, земянинъ, жалуется гродскому суду на то, что жена его убѣжала къ брату, который напалъ на записанное ему на вѣчность женино имѣніе, избилъ его слугъ, держалъ ихъ и его сына въ заключеніи, заграбилъ его имущество, и проситъ, не наказывая по закону горломъ, подвергнуть виновнаго штрафу въ 2 т. копъ и вѣзенью на 24 недѣли, а ему возвратить захваченное имѣніе; на что судъ согласился, (III, 79—92).

РОМАНОВИЧЪ Косьма, протопопъ Спасской Могилев. церкви испросилъ привилей 1596 г. на безпошлинное медовареніе въ храмовые праздники, (II. V).

РОМАНОВИЧИ-Николай и Иванъ, дѣти бурмистра Бѣльскаго, разыскивались комиссіею за то, что перешли въ православіе, (II, 256), и не смотря на увѣщанія и угрозы, не отказались отъ православія.

РОМАНОВЪ Петръ, подъячій въ Московской крѣпостной конторѣ, (III, 216).

РОМАШКО Щепанъ, возный Ошмянскаго повѣта, доноситъ суду, что онъ съ шляхтою осматривалъ потраву, сдѣланную скотомъ земянина Болтромеевича на полѣ земянина Амброжеевича, звалъ виновнаго на копу, но, какъ тотъ не явился, то возный со шляхтою накопалъ на виновномъ одного вола въ пользу пострадавшаго, (1, 166).

РОМОДАНОВСКІЙ, (князь-кесарь) требовалъ отъ Могилевцевъ подымнаго фуража; квартировалъ онъ въ Копыси, (II. LII).

РУДАНОВСКІЙ Янъ, бурмистръ Полоцкій въ дѣлѣ объ изнасилованіи, (I, 300 и 313).

РУДИЛО Осипъ, хорунжій Мозырскій въ числѣ Нижегородскихъ литовскихъ плѣнныхъ, (IV, 76).

РУЖИНСКІЙ Янъ, староста Туровскій, даетъ Сторожевицкой церкви, въ которой украдены были воскъ и церк. книги, 1½ камня воску и 2 книги: Октоихъ и Апостолъ, (I, 220).

РУКЕВИЧЪ Игнатій, судья Гродненскій, жаловался суду на нападеніе Гродн. доминиканъ на церковь въ его имѣніи Головачахъ., (III. 192).

РУСЕЦКІЙ Иванъ, бурмистръ Полотскій, (І. 304).

РУТСКІЙ Іосифъ Веліаминъ, митрополитъ, дозволяетъ Іосафату Кунцевичу просить короля о замѣнѣ земель церковныхъ Полоцкой архіеп. на іезуитскія и шляхетскія, (І. 262), — съ нимъ уравненъ въ правахъ, по привилею Владислава IV, митроп. Петръ Могила, (II. 49), — получилъ отъ Солтана право колляторское надъ церквами въ Трокахъ, (II. 173), — вошелъ съ Виленск. магистратомъ въ „ограниченіе", по которому дома, построенные на поцерковныхъ плацахъ, подлежали юрисдикѣ митрополита, (II. 191), которое, при м. Колендѣ, заподозрѣно въ неподлинности и въ недѣйствительности, (II. 192, 193) и признано его частнымъ документомъ, а потомъ на судѣ комисаровъ королевскихъ признано за документъ, (II. 231), — велъ процессъ съ магистратѣ съ Гурскимъ за плацъ поцерковный на посвѣнтномъ Іоанновской церкви, (II. 210, 231),— съ дозволенія Урбана VIII постановилъ, чтобы Базиліяне участвовали въ выборѣ митрополита, (III. 235), — отказался отъ им. Печерска, принадлежащаго Кіевопечерскому монастырю, (IV. 80), — послѣ того, какъ держалъ его нѣкоторое время, по привилею короля, (IV. 83, 87).

— Счасный Веліаминовичъ, сборщикъ поборовъ въ Новгородскомъ повѣтѣ, квитуетъ управляющаго имѣній Карла Ходкевича — Ляховичъ, Мыши и Вольной въ полученіи земской подати на оборону в. к. Литовск. (III. 48).

РЫЛЛО, еп. Холмскій, (II. 141); къ нему писалъ Млодзеевскій о непреслѣдованіи православныхъ, (II. 141).

РЫНКЕВИЧЪ Яковъ, подпреложоный Бѣльской церкви, истецъ отъ уніятовъ Бѣльскихъ предъ комиссіей, жалуется на православныхъ, что они учинили насиліе уніятскимъ духовнымъ по случаю занятія ими св. Никольской церкви, (II. 254, 255).

С.

САВИЦКІЙ Матысъ, войтъ Бѣльскій, секретарь королевскій, подаетъ челобитье королю отъ Бѣльскихъ мѣщанъ объ увольненіи ихъ отъ толоки, (III. 182), — писаръ и секретарь въ Люблинѣ, (І. 141). — Матѳей, каштелянъ Подляскій, писаръ в. к. Л. (III. 51).

САДКОВСКІЙ Викторъ, епископъ Переяславскій, заключенъ былъ въ Варшавѣ, гдѣ подвергнутъ былъ допросу и окруженъ тщательнымъ надзоромъ, такъ, что іеромонахамъ и намѣстникамъ его приходилось говорить съ нимъ по польски и громко, (II. 142), письменно благодаритъ Конисскаго за письмо и погребеніе его сестры—архіерейскимъ погребеніемъ и расказываетъ, какъ его отпустили изъ Ченстохова и какъ вступилъ въ должность, (II. 143, 144),— архіепископъ Минскій, Брацлавскій и Изяславскій, по распоряженію св. Синода, разослалъ окружное посланіе къ уніятамъ своей епархіи, приглашая принять православіе; оно у иг. Ореста приводится въ полномъ составѣ, (II. LXXII, LXXIII). — Валентый, возный повѣту Оршанскаго, по порученію подстаросты, осматриваетъ насилія и грабежи, произведенные въ г. Быховѣ казаками, (І. 175).—попъ ободралъ олово съ Софійской церкви въ Кіевѣ и накрылъ ее „трескамi умысльне, абы се обалили", (І. 266).

САДОВСКІЙ Райнальдъ, писарь Брестскій и ротмистръ, (III. 201). — Ѳедоръ, енералъ воеводства Полотскаго, прибиваетъ баницію на подвоеводія Лисовскаго, (І. 368).

САЗОНОВЪ А. М., начальникъ Витебскаго архива, (І. 272).

САКИНЪ, оберстеръ (начальникъ) нѣмецкой пѣхоты, нанятой на войну и расквартированной въ Полоцкомъ воеводствѣ, (І, 378).

САКОВИЧЪ Олехно, староста Бѣльскій при Казимірѣ, (І, 19). — Адамъ, подкоморій Ошмянскій, (І, 293).

САКОВИЧЪ-ПРОШИЦКІЙ Яковъ, писаръ гродскій Луцкій, (II, 241).

САЛТЫКОВЪ, Михайло Глѣбовичъ, съ бояры пріѣхалъ въ станъ короля под Смоленскъ „подданство отдати", (І, 245).

САМУИЛЪ, намѣстникъ Буйницкаго монастыря, жалуется предъ гродскимъ судомъ на своего игумена Труцевича (см.) за то, что тотъ, вопреки волѣ фундаторовъ, отдѣлилъ отъ Буйницкаго монастыря въ пользу Боркалабовскаго женскаго половину фундушевыхъ селъ-Костенокъ и Холмовъ, помимо вѣдома братьи, (II, 77, 78).

САНГУШКОВИЧЪ Ѳедоръ Андреевичъ, князь, староста Володимірскій, его имѣніе Володава—пограничное съ Коруною, (І, 54, 55); его имѣніе граничитъ съ им. Крупскихъ въ Корунѣ, (І, 56),—въ Пинскомъ повѣтѣ его села Мелцы, Сереховичи, Грабовцы; его бояре (—74), —дер. Васильки, Замшане, его имѣнія: Перевальское, Долское, Торговицкое (І, 83, 84), въ его имѣніи Перевальскомъ каплычка, (—84). — князь, держалъ Ковель и Ратенъ и Любомль, села и грани учинилъ между своихъ имѣній Ратномъ и Вижвою, когда Ратно отошло къ Корунѣ (т. е. при Казимірѣ III), (І, 57). — Семенъ Андреевичъ, князь Ковельскій, (IV, 303).—Романъ Ѳедоровичъ, князь гетманъ дворный в. к. Л. былъ при описи роты Ф. Кмиты, (IV, 214).

САНГУШКО-КОШИРСКІЙ Григорій, князь, ка

штелянъ Любачевскій; по приговору трибунальнаго суда, ему надѣлена половина Косовскаго имѣнія, (I, 205—214).

САНДЕЦКІЙ, намѣстникъ Могилевскій, заграбилъ коня и возъ у Могилевскаго православнаго священника за то, что крестьянинъ далъ коню корму, (II, 133).

САНТФЛЕЙБЕНТЪ Казиміръ, бурмистръ Бѣльскій, истецъ уніятскій въ дѣлѣ о Бѣльской св. Николаевской церкви, (II, 254).

САПѢГА, Иванъ Богдановичъ, воевода Витебскій, господарскій маршалокъ (I, 8, 1522); ему дается приказъ Сигизмунда I объ отведеніи огородовъ Богословской церкви въ Полотскѣ, при к. Александрѣ, подарилъ въ Московскую церковь колоколъ, (IV, 158), (и II, 176).

—Андрей Ивановичъ, староста Оршанскій и державца Оранскій, (I, 175, II, 17, IV, 291).—

— Александръ, бискупъ Виленскій, членъ коми сарскаго суда по дѣлу м. Коленды съ Виленск. мѣщанами о плацахъ попцерковныхъ, (II, 188, 238). —Михаилъ, ловчій в. к. Л., староста Гульбинскій, поручилъ своему управляющему Старобыховскому и Быховскому губернатору принудить Сидоровичскихъ и Дашковскихъ православ. мѣщанъ къ уніи и обратить въ унію ихъ церкви (III, 226); эта попытка кончилась тѣмъ, что мѣщане убили управляющаго и уніятскихъ духовныхъ, о чемъ Сапѣга, послѣ дознанія чрезъ вознаго (III, 225), жаловался Рѣчицкому суду (III. 227, 229); — къ нему пишетъ увѣщаніе кардиналъ Валенти, благословляя отъ имени папы и возмущаясь тѣмъ, что въ Могилевѣ существуетъ правосл. епископъ (Волчанскій), „беззаконникъ“, — убѣждаетъ Сапѣгу на ближайшемъ сеймѣ хлопотать о расширеніи латинства и стѣсненіи православія, (III, 232, 233).— графъ на Быховѣ, Борколабовѣ и Буйницахъ, подканцлеръ в. к. Л., былъ примирителемъ между Буйницкимъ и Борколабовскимъ монастырями — насчетъ селъ Костинокъ и Холмовъ, (II, 126).—Левъ Михайловичъ, судья земскій повѣту Городенскаго, судилъ дѣло архиманд. Годкинскаго съ Мицутою о мытѣ, (IV, 49).— Иванъ, графъ на Быховѣ и пр., воевода Виленскій, гетманъ в. к. Л. универсаломъ приказываетъ начальнику нѣмецкаго отряда безъ оттоворокъ идти съ отрядомъ на встрѣчу врагамъ (Туркамъ 1687), избѣгая грабежей и реквизицій, особенно въ королевскихъ имѣніяхъ, (III, 196), пишетъ къ шляхтѣ, предъ третьимъ сеймомъ 1694 г. о томъ, что Виленскій бискупъ Бржостовскій, разстроившій одинъ сеймъ, предалъ его проклятію съ цѣлію отстранить отъ него войско, но проклятіе неправое обратилось въ благословеніе и войско его собирается отнять у невѣрныхъ Каменецъ (III, 197). Между тѣмъ бискупъ собирается нарушить шляхетскія права своими клятвами,(III,198).—Левъ Ивановичъ, канцлеръ в. к. Л., староста Слонимскій, Пернавскій, Могилевскій, Ретовскій, Блуденскій Острынскій и пр., называетъ еп. Смоленскаго Мисаила своимъ предкомъ, объявляетъ себя патрономъ Черейскаго монастыря, которому вновь даетъ села Обчину—Монастырь, Будилово, Плескачи, Глубиничи и Рыдомль, основываетъ другой каменный монастырь въ дворѣ Черейскомъ, на островѣ, который придаетъ къ древнему, оставляя за братьею право избирать игумена, (II, 15 — 17), по жалобѣ уніятскаго игумена Гостиловскаго (см.), побуждаетъ городскихъ урядниковъ и мѣщанъ г. Могилева отдать, согласно съ декретомъ короля, школу при Спасскомъ монастырѣ упомянутому игумену, (II, 31—34), извѣщая м. Рутскаго, что приложилъ печати къ королевскимъ универсаламъ, въ которыхъ не можетъ одобрить выраженія, что Смотрицкій и м. Борецкій сговорились съ Султаномъ, равно и приказа—ловить ихъ, предостерегаетъ его не раздражать православныхъ, оглядываясь на Запорожцевъ (1621) и проситъ держать на возжахъ Іосафата Кунцевича, которому угрожаетъ, за его фанатизмъ, опасность отъ Могилевцевъ, (II, 30, 31),— будучи подканцлеромъ в. к. Л., былъ Могилевскимъ старостою, (II. 11),—одолжилъ на нужды речи посполитой 15 т. золотыхъ поль., каковую сумму король уполномочиваетъ его выбрать изъ 3-й части королевскихъ столовыхъ доходовъ изъ староства Пернавскаго, уплачивая по одной части королю и въ казначейство в. к. Л., пока не выберетъ всей суммы, (III, 60, 61),—ходатайствовалъ предъ королемъ о дозволеніи жителямъ его м. Рожаной взимать мостовое мыто съ проѣзжихъ, (IV, 70),—Московскіе чиновники царскіе, при посольствѣ Песочинскаго, ссылаются на него, какъ нетребовательнаго посла (IV, 115).—Богданъ Ѳедоровичъ, судья Трокскій, (II, 152); предъ нимъ жалуется попъ Пречистенской церкви Трокской на татарина Айсу за то, что безъ вѣдома его онъ посѣялъ жито на землѣ, данной этой церкви кн. Нелединскою; татарину приказано при возномъ сбирать жито, (II, 153).—каштелянъ Смоленскій, отдалъ въ заставъ жиду золотыя и серебр. вещи, оставшіяся по смерти Кмиты Филона, (IV. 219, 221). — Левъ Львовичъ, воеводичъ Виленскій, писарь в. к. Л. Волпенскій, Любошанскій и Городенскій староста, позывается на королевскій судъ для производства суда надъ Миклашевичемъ, произведшимъ вооруженное нападеніе на копу въ г. Бобрѣ, въ которой погибъ и подданный Сапѣги, (I. 292, 294). — Николай, воевода Витебскій, державца Велижскій и Суражскій, позывается на судъ короля, по жалобѣ архіеп. Полоцкаго Загорскаго на него за то, что онъ не даетъ изъ имѣній королевскихъ на Витебскія церкви слѣдующей имъ руги мукою, хлѣбомъ, медомъ, телятами, яйцами и пр.; при чемъ замѣчается ему, что онъ не послушался перваго приказа королевскаго — выдавать ругу этимъ церквамъ, (I. 215, 216);

— Николай, воевода Новгородскій (1630), тивунъ Жомоитской земли, Коршанскій, Немоноитскій и Гаинскій староста, (III. 99), — главный управитель процесса о чародѣйствѣ Громычиной надъ Сапѣгою Яномъ, (III. 99—165)

— Янъ, маршалъ в. к. Л. велъ процессъ съ попадьею Громычиною объ очарованіи его и довелъ ее до костра, (III. 100—169).

— Казиміръ, на Быховѣ и Домбровнѣ, воевода Виленскій; ему жаловался базиліан. протоархимандритъ на Трокскихъ чиновниковъ, особенно на Селявъ, которые выгнали урядниковъ Трокской архимандріи изъ владѣнія землею, данною Иваномъ Сапѣгою Юрьевской Трокской церкви и пр. (II. 171, 175).

— Фридрихъ, подкоморій Витебскій, староста Оршанскій, передаетъ церковь и монастырь Юрьевскіе въ Трокахъ со всѣми угодьями, подданными и пр., съ правомъ подаванья въ ней игуменовъ,—Казиміру Сапѣгѣ, писарю в. к. Л., съ условіемъ, чтобы въ этой церкви на вѣчныя времена совершалось Русское богослуженіе и съ обязательствомъ защищать эту церковь отъ несправедливостей и т. п., (II. 163—167).

— Казиміръ Левъ, писаръ в. к. Л., ему передана Фридрихомъ, его братомъ, Трокская Юрьевская церковь съ монастыремъ и со всѣми угодьями въ патронатство и безусловное владѣніе на наслѣдственномъ правѣ, (II. 163—167),—онъ же воеводичъ Виленскій, Гродненскій, Волпенскій и Любошанскій староста, комисаръ на Поляновскій трактатъ со стороны Литвы, (IV. 92), — за нимъ ѣхало 600 подводъ съ провизіей, къ Поляновкѣ, (IV. 93), онъ осматриваетъ стѣны г. Смоленска, помогаетъ Песочинскому провизіею (IV. 94), — его посольскій отрядъ изъ 400 коней, ему недостаетъ московскаго корму, но сотоварищи умоляли его не распускать излишнихъ людей, чтобы не уронить польскаго достоинства предъ москвичами, (IV. 100—101). —

— Левъ, маршалъ надворный в. к. Л., приказываетъ, какъ владѣлецъ м. Рожаны, урядинку своему Рожанскому, не принуждать подданныхъ Рожанской церкви къ замковымъ повинностямъ и не грабить ихъ; онъ подаетъ церковь Рожанскую, (IV. 202 и II. 217).

— Левъ, подскарбій надворный в. к. Л., отдаетъ (1680 г.) Рожан. базиліянамъ приходъ въ Рожанѣ, (IV. 203) и даетъ имъ 2 уволоки.

— Павелъ на Гольшанахъ, конюшій в. к. Л., староста Ошмянскій и Гомельскій, державца Семпенскій и Метельскій, (III. 79).

— Павелъ, воевода Виленскій, гетманъ Литовскій, обложилъ въ Могилевѣ Долгорукаго и удачно разбивалъ вылазки Московскихъ войскъ, съ Чарнецкимъ поразилъ войска Долгорукаго, (II. XVI XVII), — іезуиты ходатайствовали предъ нимъ объ отдачѣ имъ церкви Спасской и уничтоженіи православ. Могилевской епископіи, (II. XXVIII), — передался шведамъ, подлѣ Могилева, сражался съ королевскими войсками и былъ разбитъ, (II. XXXIV); его имѣніе Быховъ занято войсками русскими, (II. XXXV).

— подскарбій Литовскій, по смерти Яна III, захватилъ замокъ и экономію Могилевскія, а у него отнялъ ихъ воевода Виленскій Сапѣга (Павелъ), (II. XXXI).

— Юрій, стольникъ в. к. Л., Августъ II предписываетъ ему запретить подданнымъ вторгаться въ имѣнія Буйницкаго и Борколабовскаго монастырей, (II. 99, 100).

— староста Мерецкій (1733 г.) его благорасположенію Остерманъ ввѣряетъ командированнаго въ Польшу рус. правительствомъ полковника Ливена, (III. 323),

САПѢЖАНКА Галшка, Витебская воеводянка, жена Воловича Самуила, продала имѣніе Деречинъ Полубенскому, (I. 239).

САПѢЖИНСКІЙ дворъ и плацъ въ Вильнѣ подлѣ острыхъ воротъ на право, идя изъ города, принадлежалъ Трокской архимандріи, (II. 173).

САПОРОВИЧЪ Василій, архимандритъ Трокскій (1709 г.); ему, при инвентарѣ, отдана была въ пожизненное распоряженіе Трокская архимандрія, (II. 173).

САПОЦКО Даніилъ, бурмистръ Могилевскій; его держалъ въ оковахъ архидіаконъ Оловяшка, (II. 106), потомъ преданъ имъ проклятію и „погубилъ свою душу“.

САРНА Мартинъ, бернардинъ, войсковой капелянъ въ землѣ Полоцкой; соблазнилъ жену Полоцкаго подсудка, увезъ ее вмѣстѣ съ накраденнымъ болѣе, чѣмъ на 300 копъ грошей, имуществомъ подсудка, открыто возилъ ее по городамъ Бѣшенковичамъ, Витебску, Оршѣ, Туровлѣ и имѣлъ съ нею открытую связь, поилъ ее водкою и т. п., (I, 282—285).

СВИРСКІЙ Станиславъ., князь, подсудокъ Ошмянскій; его имѣніе Свирь въ Ошмянскомъ повѣтѣ отдано въ заставъ, (III. 76).

— князь Янушъ Болеславовичъ, маршалокъ, староста Мойшагольскій, (III. 51).

СВИРСКАЯ Ядвига, княжна, бывшая за Фурсомъ Станиславомъ, вводится въ заставленное ей на годъ имѣніе Войшнаришки Луки Мамонича, въ 200 коп. грошей, (III. 66—70).

СВѢТИЦКІЙ Войтѣхъ, подстароста Ратенскій, указывалъ ратенскія границы въ 1546 г. (I. 61).

СЕЛИЦКІЙ Наѳанаилъ, архіепископъ Полоцкій, въ 1594 г. пустилъ церковное селище Дегетокъ земянину, (I. 215).

— Иванъ, подсудокъ земскій Трокскій, (II. 150).

СЕМАШКО Богданъ, староста Ковельскій, завѣдывалъ имѣніемъ королевы (Боны) Ньюйномъ, въ Пинскомъ повѣтѣ, (I. 72, 73), его братъ Петръ у-

казывалъ границы Литвы и Коруны (78—81), — онъ показываетъ, что Ратно, б. имѣніе Сангушковичей, отошло къ коронѣ при Казимірѣ III, (I. 81).

— Якубъ, намѣстникъ Полоцкій, въ его домѣ ему предъявлены были привилей (данина) королевскій Терлецкому на имѣнія Полоцкой архіепископіи и листы короля до обывателей воеводства Полоцкаго, до воеводы и отъ воеводы до намѣстника — о передачѣ имѣній упомянутому лицу; намѣстникъ отложилъ чтеніе листа воеводы на нѣсколько дней, пока не оповѣщены будутъ родственники прежняго архіепископа, а потомъ дозволилъ дѣлать вводъ, (I. 167, 168), — его урядникъ, засѣвши въ дворѣ Полоцкой архіепископіи Тетчи, по его приказу, боронилъ дѣлать увязанье въ тотъ дворъ, (I. 169); по смерти арх. Рипинскаго бралъ съ фольварковъ владычныхъ деньги, а людей церковныхъ посылалъ на незвыклую работу, — обмолотилъ владычній хлѣбъ въ дворѣ; бралъ съ подданныхъ церков. зерновую повинность, серебрщизну вмѣсто сторожи, бралъ съ нихъ деньги, (I, 172, 173), выбралъ доходъ за 1588 г. съ имѣній владычнихъ (I, 174), — утаилъ листы на Лавришевскую архимандрію, (I. 220).

— Николай на Хунковѣ, каштелянъ Браславскій, староста и ключникъ Луцкій, предъ нимъ заявленъ былъ тестаментъ еп. Терлецкаго Кирилла въ 1607 г. (I. 230).

СЕМЕНОВИЧИ Михаилъ и Василій, князья Кобринскіе, Бѣльскіе и Городненскіе, (II. 257), основатели Бѣльской Пречистенской церкви. Ихъ тѣла, съ дозволенія кор. Александра, перенесены вмѣстѣ съ церковью изъ замка въ городъ.

СЕНИНСКІЙ, или „Янъ зъ Сенна", каштелянъ Галицкій, назначенъ былъ посломъ Баторія къ Турецкому цесарю (1577 г.), (IV. 28).

СЕНКЕВИЧЪ Ярошъ, ротмистръ изъ войска Яна Ходкевича, жаловался въ урядѣ гродскомъ на Глускихъ мѣщанъ, напавшихъ на его роту и перебившихъ немало пахоликовъ, когда рота шла поспѣшно мимо Глуска на границы Московскія, (I. 248, 249); подробно исчислено его, ротмистра, походное богатое имущество, равно и его товарищей, (I. 250—254), — (I. 255, 257, 259), даетъ „угодливый квитаційный" листъ владѣльцамъ Глуска по дѣлу Глушанъ съ ротою его.

СЕНКОВСКІЙ Войтѣхъ, стольникъ Цѣхановскій, отдавалъ м. Потѣю Виленскія церкви въ 1609 г. (II. 231).

СЕНЧИЛЛО Филипъ, бурмистръ Виленскій, (IV. 90)

СЕРГЕЙЧИКОВЪ Иванъ, бурмистръ Бѣльскій, участникъ въ насильственномъ отнятіи церквей у православныхъ въ Бѣльскѣ, (II. 250).

СЕРНО-СОЛОВЬЕВИЧЪ, смотритель Дисненскаго уѣзднаго училища, (IV. 193), корреспондентъ Археографическаго Сборника.

СИГИЗМУНДЪ в. к. Л. (1432 г.) далъ магдебургскую юрисдику г. Вильнѣ, (II.230), какъ показываетъ урядъ мѣщанскій въ процессѣ его съ м. Колендою о „юрисдикѣ."

СИГИЗМУНДЪ I, король (I, 7—8, 1508 г.) подтверждаетъ Смолевичской церкви пожалованіе кн. К. И. Острожскаго, — (I, 8—9, 1522), даетъ, по челобитью священника Витебской Богословской церкви земли и пр. (I, 8),—бывалъ въ Бѣльской и Городенской пущѣ—на ловищахъ, (I, 15),—(Ломжа, 1560 г. (?) Декаб. 16), далъ по 2 уволоки земли Бѣльскимъ церквамъ Пречистенской, св. Михайловской, Троицкой и Воскресенской, (II, 257),—(1548 г.) далъ привилей Вилен. магистрату на право патроната надъ церквами, (II, 193), — (1522), подтвердилъ сдѣлку между бискупомъ Виленскимъ и городомъ о подчиненіи всѣхъ обывателей города, свѣтскихъ и духовныхъ (и митропольихъ?) юрисдикціи городской, (I, 230), — (Вильна 1516, Іюнь 22) жалуетъ кн. Пузынѣ дворъ Носово въ замѣнъ его части имѣній, занятыхъ Москвою, пока эти имѣнія не будутъ ему возвращены, (III, 4, 5),—подтверждаетъ куплю плаца, сдѣланную Горностаемъ въ Вильнѣ у Зеновьевичевой, (III, 7), предоставляя ему право застроивать плацъ; приказываетъ Виленск. каноникамъ св. Станислава по дѣлу о землѣ съ прав. митрополитомъ (1532) вывести на границы судей для присяги, чего разъ каноники уже не исполнили (III, 8),—далъ г. Бѣльску магдебургское право и освободилъ его отъ толоки (III, 183, 184),—пишетъ къ Микитиничу о нечиненіи шкодъ подданнымъ Кіево-печ. монастыря, (IV, 84) им. Печерска.—

—II, король, (I,44), далъ привилей Яну Радивилу на земли въ Бѣльской землѣ,—чрезъ посольство извѣщаетъ царя перекопскаго о смерти (1548) своего отца и о своемъ желаніи быть съ нимъ въ мирѣ, „за одинъ" на враговъ и друзей, о высылкѣ царю обычныхъ поминковъ и панцырей, по желанію его, (I, 126, 127), — даетъ приказъ Іерониму Ходкевичу „збройно ѣхать съ почтомъ слугъ своихъ и зо всими паны тивуны и шляхтою земли Жомоитское" на оборону речи посполитой въ случаѣ вторженія царя Перекопскаго, (I, 128); писалъ и ко всѣмъ подданымъ своимъ, чтобы они, мѣшкаючи въ дворѣхъ своихъ, ку службѣ въ поготовью были, кони держали сыты, а зброи (вооруженіе, доспѣхи) чисты; даетъ, по просьбѣ попа Игнатія, 2 уволоки церкви св. Спаса въ Книшинѣ, (I, 129),—(Вильна 1554) извѣщаетъ Іеронима Ходкевича о рушеньи всей земли, по случаю движенія Московскихъ войскъ въ Лифляндіи, на помощь мистру Кетлеру; мѣстомъ сбора назначенъ Полоцкъ, о чемъ дано знать Пропойскому старостѣ Зеновьевичу; приглашаетъ Іеронима, „яко раду нашу," къ себѣ для совѣщаній, (I, 133, 134), — (Вильна 1562) благодаритъ Кмиту Филона за чуйность и дбалость на Путивльской границѣ о всякой справѣ непріятельской, о которой ему велѣно давать знать

воеводѣ, и увѣдомляетъ, что, по его требованію, сукно и деньги уже высланы его казакамъ служебнымъ, а сколько ихъ собирать—это предоставляется его усмотрѣнію, (I, 134, 135),—(1563 Февраля 5 Петрковъ) приказываетъ Квилецкому, писарю скарбу, поставить, по прежнему, двѣнадцать сторожей въ Плотельскомъ замкѣ, (I, 138), — универсаломъ назначаетъ Яна Ходкевича на пограничную службу, которую онъ долженъ былъ нести на свой счетъ, т. е. на свои деньги нанимать людей служебныхъ въ теченіи полугода, (I, 138—140),—(Люблинѣ 1566, Мая 2) даетъ приповѣдный листъ Яну Ходкевичу на полученіе по 4 копы гр. на всякаго изъ 600 коней, выведенныхъ имъ на службу въ землю Инфляндскую, (I, 141), — (Петрковъ на сеймѣ 1567 г. Мая 16) благодаря Яна Ходкевича за вѣсти о договорѣ съ Рижанами, о подданствѣ и сватовствѣ Московскаго царевича съ шведскою принцессою, проситъ и впредь сообщать вѣсти, обѣщаетъ выслать Ифлянтскія кондиціи и увѣдомляетъ, что войска не могутъ двинуться, (141—142),—по его росказанью, сдѣланъ въ 1546 г. пописъ границъ между в. к. Литовскимъ и короною, (I, 46); онъ уфундовалъ костелъ въ м. Воинкѣ въ Берестейскомъ повѣтѣ, (I, 47), далъ въ 1561 г. Могилеву привилей на Магдебургское право, (II, III)—и о перевозахъ на Спасскую Могилевскую церковь (сп. II 132—134);—(Краковъ 1549 Мая 1) даетъ на содержаніе королевы Варвары (замѣчательно въ этомъ документѣ постоянное полное титулованье ея, послѣ извѣстнаго Краковскаго сейма), въ случаѣ его смерти, городъ и замокъ Ковно со всѣми мытами, таможнями, мостовыми и торговыми, а также дворы: Меречъ, Олиту, Немоноити, Жодишки, Тальвоши, Дорсунишки, Бирштаны, Жижморы, Жосли, Кормялово, Вилкію, Велену, Росьены, Ясвойнъ со всѣмъ и съ церквами, (III, 11, 12, 13), — универсаломъ (Красный Ставъ, 1558 г. Авг. 25) оповѣщаетъ, что всѣ Жомоитскія мыта съ таможнями и подтаможнями отдалъ въ аренду жидамъ, а посему чтобы никто не мѣшалъ ихъ службѣ, (III, 18), — приказываетъ справцѣ Дыбовскому (см.) не трогать съ мѣста людей въ с. Скринникахъ, отданномъ Остафію Воловичу, ибо эти люди ему отданы въ вотчину съ землею, (III, 19),—(Варшава, 1569 г. 26 Мая) откладываетъ срокъ явки на судъ Гарабурды Михаила, по жалобѣ на то, что онъ раскопалъ прудъ, (III, 33, 34), угрожаетъ судомъ тивунамъ Жомоитской земли за то, что они не допускаютъ Яна, бискупа Виленскаго, въ его имѣнія въ Шавленской волости (III, 34, 35),—(Гродна, 1562 г.) въ письмѣ къ Грозному не соглашается уступить Москвѣ части его владѣній, требуемыхъ послами царя, жалуется на ограбленіе его посла и Литовскихъ купцовъ въ Москвѣ на 20 т. зол., (IV, 5); извѣщаетъ, что Московскій посолъ былъ задержанъ въ Литвѣ до пріѣзда короля изъ Польши, предлагаетъ царю миръ, но безъ всякихъ съ той или другой стороны земельныхъ уступокъ, (IV, 5, 6), — далъ земянину Петру Мицутѣ право на выбираніе мыта въ его имѣніи Ожскомъ, (IV, 47), — приказываетъ Воловичу Ев. возвратить отнятыя у им. Печерска уволоки къ Могилевскимъ—Печерску, (IV, 84), — приказываетъ князю Ярославу (Слуцкому) не чинить крывдъ подданнымъ Кіево-печ. монастыря Цвирковскимъ, Борсуковскимъ, благодаритъ Ф. Кмиту за побѣду (подъ Улою) и обѣщаетъ выдать жолдъ его сотнѣ (IV, 208, 209), о чемъ и посылаетъ универсалъ (— 212, 213); сожалѣетъ о неудачной стычкѣ подъ Черниговомъ и укрѣпленіи Чернобыля, (IV, 210, 211), —извѣщаетъ Кмиту о съѣздѣ въ Трабахъ для совѣщанія о Виленскомъ сеймѣ, (—211), — универсаломъ завѣряетъ шляхту о выдачѣ жолда, (IV, 212, 213), а Кмиту о выдачѣ его (изъ Остречнынѣ 1566, 2 Апрѣля) ротѣ заслуженнаго жолда, (IV, 213, 214), —даетъ листъ на осаженіе мѣста Берестовицкаго, (IV, 244), подтвердилъ куплю Тростеницы.

— III, король, подтверждаетъ духов. завѣщаніе еп. Кирилла Терлецкаго, (I, 196), высылаетъ его къ папѣ (I, 197), — назначилъ (Варшава, 1597 Декабря 9) комиссію для разбора поземельной тяжбы между Загорскимъ, владыкою Полоцкимъ, и земяниномъ Прилупскимъ, (I, 214, 215),—даетъ (Варшава Февраля 3, 1617) архіеп. Кунцевичу право возобновить въ Витебскѣ Преображенскую церковь, устроить при ней братство и медовые склады и шинокъ, (I, 261, 262),—дозволяетъ (Варшава 1619, Марта 2) ему же производить замѣнъ церковныхъ земель его епархіи на іезуитскія и шляхетскія (I, 262, 263),—(Варшава, 1621, Февр. 1) приказываетъ Полотской ратушѣ, порозумѣвшись съ воеводою Полотскимъ, не пускать въ городъ Іова Борецкаго и Смотрицкаго, поставленныхъ въ архіереи шпіономъ турецкаго султана патр. Іерусалимскимъ на митрополію и архіепископію, безъ вѣдома и подаванья короля и вопреки церков. канонамъ, и даже ловитъ ихъ и садитъ въ везенье, (I, 355, 356),—упрекаетъ Могилевскихъ бурмистровъ и мѣщанъ, вписавшихся въ незвыклое, неслушное братство, за то, что они, ссылаясь на привилей Баторія, дозволившаго устроить будтобы католицкую школу въ Могилевѣ, вмѣсто школы построили на плацѣ Спасскаго монастыря домъ, гдѣ, въ противность данному имъ отъ короля епископу (Брольницкому, уніяту), змыслили и учинили братство, противное зверхности господарской, держатъ у себя проповѣдниковъ, безъ дозволенія епископа, которому не оказываютъ повиновенія, за что и позываются на судъ короля (II, 17, 18),—утверждаетъ „намовленное" нѣкоторыми Могилевскими мѣщанами (14 человѣкъ перечислено) братство въ Могилевѣ, при церкви Входа Господня, въ домѣ на плацу этой церкви, равно и артикулы братства, школу при немъ русскаго-словенско-греческо-латино-польскаго языка, подчиняя братство

послушенству митрополита (1602) „и преложоныхъ духовныхъ“, (II, 20, 21), увольняя братскій домъ и пр. отъ всякихъ повинностей, (II, 22),—подтвердилъ 1588 г. магдебургское право Могилеву чр. посольство, которое къ нему прибыло отъ мѣщанъ, (II, IV); онъ же запретилъ брать съ Могилев. купцовъ по Днѣпру излишнія мыта, (II, IV), подтвердилъ обязанности ихъ поддерживать ограду, далъ привилегію на варенье меду, отъ котораго цехи обязывались давать воскъ въ Могилевскій фарный костелъ и на церкви, (II. IV), освободилъ мѣщанъ отъ внесенія въ королевскую казну судныхъ винъ (II, V), — далъ право (1589 г. мѣщанамъ имѣть 12 выборныхъ для распоряженія общественною суммою въ ратушѣ, — въ 1596 г.—на безпошлинное медовареніе, (II, V), — далъ въ 1602 г. привилей на учрежденіе при храмѣ Входа Господня—въ Могилевѣ—православнаго братства, со школою, ему жалуются магистратскіе урядники на бунтъ мѣщанъ Могилевскихъ, (II, VI), — увольнилъ Могилевъ отъ дачи подводъ посламъ и курьерамъ,—отъ уплаты бруковаго (мостоваго) сбора,—подтвердилъ запрещеніе отдавать домы евреямъ, (II. XI),—даетъ Льву Сапѣгѣ за 15 т. з. одолженныхъ Лит. казначейству, право выбирать эти деньги изъ столоваго королев. старостства Цернавскаго, (III, 60—62),—даетъ грамоту Рожанскому мѣстечку на право брать съ купецкихъ возовъ мостовое мыто за то, что жители его сдѣлали и мостили брукъ въ болотистыхъ улицахъ, (IV, 70, 71),— приказываетъ князю Одинцевичу успокоить Борсуковскихъ подданныхъ на счетъ грунта, (IV, 85),— даетъ Ник. Туру привилей на спокойное держанье имѣній какъ въ коронѣ, такъ и въ Литвѣ, К. Печерскаго монастыря, (IV, 85), пишетъ до капитулы монастыря, чтобы она не допускала разрывать имѣнія церковныя монастырскія, а держала сама, (IV, 86), а между тѣмъ подтверждаетъ запись м. Потѣя на им. Печерскъ (монастырское) въ пользу Виленской троицкой семинаріи (IV, 87).

СИДОРОВИЧЪ Захаръ, бурмистръ Могилевскій, дозорца братства Богоявленскаго, былъ посланъ братствомъ къ Петру Могилѣ съ просьбою дать грамоту на свободный выборъ игумена на 3 лѣтній срокъ, по примѣру Виленскаго братскаго монастыря, (II, 64), и съ тѣмъ вмѣстѣ общежительное устройство,—утвердить и посвятить въ игумены Богоявленскому монастырю о. Пароховскаго Павла (II, 65).

СИЛЬВЕСТРЪ, Печерскій архимандритъ, письменно извѣщаетъ эконома монастыря о разграбленіи его Печер. монахомъ Мелешкою Богуринскимъ, (IV, 15).

СИМЕОНЪ, митрополитъ Кіевскій, архіепископъ всея Руси, предмѣстникъ м. Іоны, (I, 2).

СИМАНОВИЧЪ Тимоѳей, архидіаконъ епископіи Володимірской, участвуетъ въ приговорѣ Фурса по дѣлу Бѣльскихъ мѣщанъ съ протопопомъ, (I, 278),—онъ же намѣстникъ епископа Володимірскаго, насильно, вооруженною рукою, отнималъ у православныхъ въ Бѣльскѣ церковь Богоявленія, (II, 243).

СИМОНОВСКІЙ Гуторъ Симонъ, по порученію Яна Ходкевича, своего пана, описывалъ имѣніе Россское, (I, 144).

СИНГАЕВСКІЙ Амвросій, архимандритъ Трокскій, (II, 183), членъ совѣта главной Семинаріи, (II, 184) жалуется на доминиканъ Трокскихъ, за то, что они захватили не только церковную юрисдику въ Трокахъ, но и церковь Пречистенскую, и построили на мѣстѣ церкви свой монастырь, препятствовали возобновить эту церковь, дозволили на погостѣ строить кабаки, (II, 184).

СИНИЦКІЙ-БОНЧА, генералъ Литовскій, занялъ Могилевскій замокъ и экономію и, получивъ отъ Петра В. нѣсколько казацкихъ полковъ, взялъ Быховъ и другія имѣнія Сапѣги (Павла), (II, XXXV), онъ, потомъ, измѣнилъ Петру В. (II, XXXVI),—мечный в. к. Л. за побѣду надъ Сапѣгою выговорилъ себѣ, вмѣсто жалованья, Могилевскія подати—на 100 тыс. талеровъ, но какъ Могилевъ не могъ уплатить такой суммы, то онъ прислалъ своихъ солдатъ на экзекуцію, а потомъ посовѣтовалъ ему занять денегъ; онъ же угнеталъ экзекуціями Спасскій и братскій монастыри, воспрещая въ нихъ служеніе до уплаты денегъ, (II, XXXVIII, XXXIX), отъ него Могилевскій магистратъ отдѣлывался подарками; напр. въ новый годъ ему дарили чашу въ 50 талеровъ, (II, XL), принимаетъ царя Петра въ Оршѣ; снова обременяетъ Могилевъ реквизиціями на своихъ лошадей, заставляетъ въ именины его палить изъ пушекъ, на что издержано 240 фунтовъ (II, XLIV); приказывалъ платить татарамъ 30 т. тынфовъ, такъ что Могилевцы рѣшились искать защиты у Петра (II, XLV), снова беретъ реквизицію съ Могилева въ 4 тыс. тынфовъ, (XLI), и титулуется защитникомъ города; въ 1707 г. за измѣну закованъ въ цѣпи и сосланъ въ Сибирь, (II, XLVII), на Бѣлой Руси Люблинскій сеймъ объявляетъ Петру В., что поступокъ, т. е., измѣна Синицкаго, учинился противъ воли чиновъ в. к. Л., (III, 204).

СКВАРКО Янъ, подкоморій Бѣльскій, (I, 37).

СКИРМОНТЪ Иванъ, енералъ, возный Полоцкаго воеводства, сознаетъ предъ врадомъ господарскимъ, что на запросъ его, лантвойтъ Полоцкій Васильевичъ отвѣчалъ, что онъ схоронилъ своего внука на цвинтарѣ-землѣ королевской, не приглашая попа и не желая, чтобъ былъ при этомъ звонъ, (263, 264); дознаніе производилось, по требованію Іосафата Кунцевича.

СКОРОПАДСКІЙ, гетманъ Малороссіи; ему посланъ отъ Петра указъ (1709) пропускать Могилевскихъ купцовъ для торгу въ великорусскіе и малороссійскіе города, (II, LXV),—получаетъ указъ Петра

В. разслѣдовать злоупотребленія, приписанныя полякамй Меншикову, въ Польшѣ, (III, 208),

СКОРОБОГАТЫЙ Михаилъ, скарбный в. к. Л., его домъ на плацу церковномъ въ Трокахъ, (II, 169).

СКРАДОВСКІЙ Иванъ, тивунъ Дырвянскій, уплачиваетъ деньги ротѣ Ф. Кмиты, (IV, 237).

СКУМИНЪ Ѳедоръ, воевода Новгородскій и пр., отъ него намѣстникъ въ Новгородкѣ, 1616 г., (I, 248).

СЛАВСКІЙ, земянинъ Бѣльскій корол. Боны, отнялъ треть поля въ Новой воли, (I, 37).

СЛУЦКАЯ КНЯЖНА Софья Юрьевна, бывшая замужемъ за Юріемъ Ходкевичемъ, паномъ Троцкимъ, отдала имѣніе Росскоесыну своему Яну, (I, 242),—ея имѣніе Вольное (IV, 238).

СЛУЦКІЕ князья; имъ велѣно отъ короля не мѣшать Печерскому имѣнію—строить мельницу и корчму (IV, 84).

СЛУЖЧИЧЪ, Иванъ Григорьевичъ, староста Любецкій, городничій Кіевскій, жалуется, что Совичъ, земянинъ господарскій, съ слугами своими, не взирая на рѣшеніе копнаго суда, приговорившаго Совича, за насилія и неправды, къ уплатѣ 10 копъ гр., не платитъ этихъ денегъ; Служчичъ проситъ послать вижа и обослать о тѣ крывды Совича; но вижа и людей съ нимъ бывшихъ Совичъ осоромотилъ и не удовлетворилъ, зачто Служчичъ требовалъ уплаты 100 копъ гр., (I, 130),—взялъ въ вязенье человѣка Шалухи за то, что тотъ былъ „поручникомъ" при похищеніи ковалевъ Служчича, (I, 131).

СЛУПСКІЙ Николай, бискупъ Граціанополитанскій, кустошъ и оффиціалъ Виленскій, въ комиссіи по дѣлу м. Коленды о поцерков. плацахъ въ Вильнѣ, (II, 188, 238).

СМОТРИЦКІЙ МЕЛЕТІЙ, архіепископъ Полотскій, архимандритъ Виленскій, даетъ общительную грамоту возвратившемуся изъ уніи въ православіе Виленцу іеродіакону Филиппу, чтобы ему можно было гдѣ въ благочестивой обители почити, пока смятѣніе на церковь, (свирѣпѣющее въ Вильнѣ, не премѣнится въ тишину, (I, 264) (Писана на церковно-славянскомъ языкѣ),—въ универсалѣ короля объявляется единомышленникомъ турецкаго шпіона Іерус. патріарха, отъ котораго незаконно и безъ вѣдома короля получилъ поставленіе въ Полоцкіе владыки; велѣно его поймать въ везенье или же не пускать въ городъ Полотскъ, (I, 355, 356),—(сп. Борецкій II, 30),—его признаютъ своимъ владыкою Могилевскіе мѣщане, онъ называется человѣкомъ не шляхетскаго рода, посему и недостойнымъ епископства, (II, 32),—на его имя и по его совѣту, Богданъ Богдановичъ, князь Соломирецкій въ 1626 г. основываетъ въ Борколабовѣ, своемъ городѣ, Духовскій монастырь, каковый подчиняетъ его ближайшему начальству (II. 34, 37),—ему же даетъ и запись (II, 38).

СОКОЛИНСКІЙ Янъ, писаръ в. к. Л. (I, 267).

СОКОЛИНСКАЯ, княжна, была за мужемъ за Трубецкимъ, а потомъ вышла за Володковича, (III, 217).

СОКОЛИНСКІЙ-ГОРСКІЙ, князь Юрій Тимоѳеевичъ; за нимъ была сестра Воловича Остафія, (IV, 9).

СОКОЛИНСКІЙ, подвоевода Смоленскій, принялъ списокъ людей царя, при встрѣчѣ его посла съ польск. комисарами въ 1635 г., (IV, 94).

— Тимоѳей князь бирчій, Оршанскаго повѣта, (IV, 249).

СОКОЛОВСКІЙ Михайло, судья земскій Слонимскій, (III, 281).

СОКОЛОВЪ, Николай Ивановичъ, нашелъ Туровское евангеліе XI в. въ 1865 г., (IV, 1).—редакторъ Могилевскихъ губ. вѣдомостей, (II, 31).

СОКОЛЪ Войтко, земянинъ Бѣльскій, (I, 17).

—Иванъ, ротный командиръ; его рота вооруженная помогала Бѣльскому подстаростѣ и уніятскимъ попамъ забирать у православныхъ церкви ихъ, (II, 244).

СОЛОМЕРЕЦКІЙ, князь Богданъ Ивановичъ Васильевичъ, (I, 7), свидѣтель на записи К. И Острожскаго Смолевицкой церкви.

— Василій Ивановичъ, князь записываетъ Богородичной церкви монастырской въ Соломиречу, гдѣ родители его лежатъ, людей и подчиняетъ монастырь женѣ Аннѣ, а по ней сыну, охотнѣйшому ку церкви Божей. Люди эти должны б. нести подводную, дякельную повинности и всякую работу по указу игумена, который долженъ судить и карать ихъ, брать серебрщизну. Запись вписана въ напрестольное евангеліе, (I, 44, 45).

—Богданъ Богдановичъ, старостичъ Кричовскій, вступивъ во владѣніе имѣніями по смерти матери своей Еввы Корсаковной, даетъ фундушъ на монастырь въ Борколабовѣ на 25 монаховъ—плацы, селища, огороды, переѣздъ чревъ Днѣпръ, помолъ безплатный, съ тѣмъ, чтобы въ монастырѣ, кромѣ штоденной службы, была школа и чтобы монастырь былъ подъ послушенствомъ Константинопольскаго патріарха и архіепископа Полотскаго, ему вѣрнаго, чтобы въ монастырѣ былъ выборный отъ духовныхъ и свѣтскихъ людей игуменъ, подъ руководствомъ братства Виленскаго св. Духа, (II, 35—39), обѣщалъ фундовать въ своемъ имѣніи Борколабовѣ монастырь, (II, 71).—Евва старостина Кричевская, мать Богдана, дочь Борколаба Корсака, продала домъ и плацъ свои въ Могилевѣ мѣщанамъ за 400 копъ, (II, 26).

— Елена Богдановна фундовала монастырь Буйницкій, въ зависимости отъ Кутеенскаго, гдѣ образованъ и женскій монастырь (II, 72) и такъ увеличился, что при ея жизни Труцевичъ, начальникъ упомянутыхъ монастырей, образовалъ Борколабовскій женскій монастырь, (II 73—74, 77,

78),—участвуетъ въ дарственномъ актѣ на плацъ въ Могилевѣ въ пользу братства Богоявленскаго, (II, 61—64).

— Михаило, князь, 4-й староста Могилевскій, (II, II).

— Княжна Варвара Ивановна, бывшая за мужемъ за Константиномъ Юрьевичемъ Ходкевичемъ, соглашается съ опекунами ея мужа и другихъ дѣтей Юрія Ходкевича касательно раздѣла между ею и сими послѣдними имѣній, (IV, 242, 243).

СОЛОМОНЪ, латинскій монахъ, обличенъ въ подделкѣ царскихъ печатей, за что содержался въ Могилевскомъ замкѣ, потомъ умерщвленъ въ Москвѣ, выданный царямъ Московскимъ—польскимъ правительствомъ, (II. XXVII).

СОЛТАНЪ, графъ Станиславъ, его семейный архивъ, (III, 2).

— Данiилъ; былъ патрономъ Трокскихъ церквей послѣ Сапѣгъ и передалъ право коллярторства митр. Рутскому, (II, 173).

СОРОКА Адамъ, генералъ задворный, приглашалъ въ комиссiю повѣренныхъ по дѣлу м. Коленды съ Виленскимъ магистратомъ о посвентныхъ плацахъ, (II, 190, 191. 195).

— Василiй, Слонимскій енералъ, снималъ допросъ съ чародѣйки Короткой, (III, 99), избитъ былъ земянами Слонимскими, за подачу позву имъ, на смерть, (III, 103—6).

СРЕЗНЕВСКІЙ И. И., въ его статьѣ отпечатаны 2 листа Туровскаго евангелiя, (IV, 1).

СТАБРОВСКІЙ Войтѣхъ, писаръ польный Инфлянтскій; чрезъ его руки мыто имѣло поступать на содержанiе на замкахъ Инфлятскихъ 350 человѣкъ службы, (IV, 15), чрезъ него воевода Трокскій посылаетъ королю бумаги, (IV, 209).

СТАВРОВИЧЪ, (I, 7, 8, IV, 204), корреспондентъ Археографическаго Сборника.

СТАНКОВИЧЪ Андрей, подстароста Минскій; его слуги помогали монаху Богуринскому ограбить Печерскаго архимандрита, (IV, 16).

СТАНОВСКІЙ Даніилъ, администраторъ Сидоровичъ и Дашковичъ, принуждавшій православныхъ мѣщанъ принять унiятскаго священника въ Сидоровичи и Дашковичи; въ Дашковичахъ онъ принудилъ ихъ къ тому (III, 222); но въ Сидоровичахъ встрѣтилъ вооруженное сопротивленiе, при чемъ убито и ранено нѣсколько мѣщанъ, за что другiе въ числѣ 200 чел. напали на него и бывшее съ нимъ унiятское духовенство и перебили ихъ, (III, 228); а унiяты и паны торжественно похоронили его (III, 231, 232).

СТАРОСЕЛЬСКІЙ Самуилъ, державца Черевяцкій, судья земскій Витебскій, издалъ декретъ о четвертованiи убiйцы Шитина, (I, 346) по разслѣдованiи дѣла чрезъ ассесоровъ, (I, 347).

СТАРЫМОВИЧЪ—чародѣй Полотскій, при помощи таракановъ, (I, 323. 324).

— Бурмистръ Полотскій, (I. 368).

СТЕТКЕВИЧЪ-ЗАВЕРСКІЙ Богданъ, подкоморій Мстиславскій, державца Полоницкій, даритъ Могилевскому братству при ц. Богоявленія мѣсто на цвинтарь, съ тѣмъ, чтобы здѣсь построена была школа; при чемъ датель съ особенною выразительностiю ссылается на то, что шляхетскія земли, по законамъ речи посполитой, всякій можетъ дарить на церкви и т. п.,(II, 61—64),—основатель Кутеенскаго православнаго монастыря, (II, 43, 114, 117, 126),—при его содѣйствiи построена въ Могилевѣ Богоявленская церковь, (II, IX); приглашается въ „оборонцы" Тупичевскаго православнаго монастыря, (II, 68).

— Михаилъ (Богдановичъ) Владимеръ, каштелянічъ Новгородскій, по желанiю Труцевича, настоятеля Кутеенскаго, Буйницкаго и Борколабовскаго монастырей, дозволяетъ раздѣлить фундушъ Буйницкаго монастыря съ женскимъ Борколабовскимъ—с. с. Костенки и Сутоки, (II, 71,—74, 75, 127),—приглашается въ оборонцы Тупичевскаго правосл. монастыря, (II, 68).

— Анна (Богдановна) Огинская, подкоморинная Браславская, и Янъ Вильгельмовичъ, хорунжій Оршанскій, Кутеинскому монастырю, даютъ села Бѣлковщину, гдѣ имѣлъ быть основанъ монастырь, (II, 40, 41), съ тѣмъ, что монастырь вѣчно будетъ въ православiи,—обѣщаютъ ему свое покровительство, дозволяютъ устроить школу еллино-словенско латинскую и типографiю; опредѣляютъ, чтобы выборный игуменъ утверждался или Кіевскимъ, или Виленскимъ братствомъ.

— Θедоръ, подкоморій Мстиславскій, (II, 55, 56).

— Богданъ, староста Могилевскаго братства, (II, 57).

СТЕЦКЕВИЦЪ Павелъ, діаконъ соборной Пречистенской церкви въ Городнѣ, продалъ свой дворъ своему вотчиму боярину Зенкѣ.

—Аверкій Павловичъ, его сынъ, Воскресенскій священникъ въ Городнѣ, выкупилъ тотъ дворъ, а потомъ оба они и священникъ и Зенко съобща продали этотъ дворъ Микитичу, (III. 16, 17).

СТОРОЖЕВЕЦКІЙ Леонтій, священникъ, собираетъ копу, которая присуждаетъ, чтобы Сторожовцы сложили деньги на покупку воска и книгъ для церкви — на мѣсто украденныхъ, (I. 220).

СТРАВИНСКІЙ Мартинъ, тивунъ и городничій Троцкій, черезъ его руки посылаются приставу Тишковичу отъ подскарбія Войны 40 коп. грошей кормовыхъ, (I. 151).

— Эразмъ Ивановичъ, конюшій, по жалобѣ попа Пречистенскаго Трокскаго, позывается на королевскій судъ за то, что забралъ землю Мейловщину у Пречист. церкви, (II. 162, 163), — онъ былъ въ Московскомъ плѣну и жилъ въ Ниж. Новгородѣ, (IV. 76).

Т.

ТАЛКО Станиславъ, хорунжій Слонимскій, (III, 281).

ТАЛЬВОШЪ Николай, каштелянъ Жомоитскій; староста Динемборскій, (III, 55).

ТАНАЕВСКІЙ Александръ, писарь и намѣстникъ Минскій, на фундушѣ Огинскаго Смиловичсской церкви, (III, 189).

ТАРНОВСКІЙ Иванъ, Краковскій, Возлавскій и Ленчицкій пробощъ, подканцлеръ коронный, на подверждении духовнаго завѣщанія еписк. Кирилла Терлецкаго, (I, 200).

ТАТЬЯНА, жена Кон. Ив. Острожскаго, отъ ея имени даны имъ двѣ записи на Преображенскую церковь въ Туровѣ, (IV, 1, 2).

ТАХТОМЫШЪ, ТОПТОМЫШЪ, толмачъ, посланный Сигизмундомъ Августомъ къ царю Перекопскому (см.) съ извѣстіемъ о смерти Жикгимонта „старшаго" и убитый „на поли", (I, 126 127).

ТВОРОВСКІЙ Романъ, судья земскій Оршанскій, силою отнялъ у Буйницкаго монастыря Лоховскую мельницу, (II, 89), ему велѣно отдать монастырю мельницу (II, 91).

ТЕМКИНЪ Василій Ивановичъ, Московскій воевода, разбитый и взятый въ плѣнъ, подъ Стародубомъ, войсками Ф. Кмиты, (IV, 7).

ТЕНЧИНСКІЙ Станиславъ, каштелянъ Львовскій, староста Люблинскій и Белзскій, графъ, получаетъ отъ короля разрѣшеніе построить въ своемъ имѣніи Сѣмятичахъ на Бугѣ мостъ для купцовъ и брать дань мостовую отъ коней подъ возами и отъ головъ скота, гонимаго на торгъ, и сплавляемыхъ лѣсныхъ товаровъ (III, 15), держитъ таможню (—16), — онъ отнялъ у Воинцевъ Островъ при р. Пивонеи, (I, 54), разметалъ млынъ Чорторійскаго на р. Прыпяти, (—71).

ТЕРЛЕЦКІЙ Богданъ, сынъ Полоцкаго архіепископа, былъ уполномоченъ для пріема имѣній и церквей Полоцкой архіепископіи и получилъ реестръ тѣмъ и другимъ, (I, 168, 169, 171).

— Андрей судья Пинскій, (II, 55).

— Аѳанасій, архіепископъ Полоцкій, въ 1588 г. вводится во владѣніе имѣніями Полоцкой архіепископіи дворяниномъ королевскимъ, (I, 167), получаетъ реестръ имѣній и имущества этой каѳедры отъ дворянина, (I, 171).

— Кириллъ, экзархъ, еписк. Луцкій и Острожскій, дѣлаетъ завѣщаніе, имѣя въ виду посольство свое до Риму для уніи и далекость того краю, о погребеніи его дочкою Анною и братомъ и память по немъ отправовать въ Луцкой соборной церкви, объявляетъ, что заплатилъ всѣ долги, отдавъ въ аренду имѣнія Луцкой епископіи, а должное ему списалъ на реестрѣ, движимое имущество въ имѣніяхъ завѣщаетъ дочкѣ и брату, (I, 197), въ 1598 г. составляетъ новое завѣщаніе, въ которомъ наслѣдникомъ всѣхъ своихъ движимыхъ имуществъ дѣлаетъ своего брата Ярошa, а дочку и зятя удаляетъ отъ этого наслѣдства на томъ основаніи, что дочкѣ онъ давалъ посагъ и подарки, за которые они отплатили зломъ,—зять стрѣлялъ въ епископа даже изъ ручницы, (I, 217, 218),—жалуется, что много денегъ и дорогихъ вещей роздалъ на суды, когда велъ тяжбы съ врагами Луцкой епископіи, и на ея устройство, (I, 198), на постройку собора, двора, (I, 199); золотыя и серебрянныя вещи, лошадей, если останутся послѣ его смерти, завѣщаетъ отдать дочкѣ, (I, 199) и брату—по ровну,—заявляетъ, что церковныя вещи отдалъ намѣстнику и крылошанамъ, (I, 199), –духов. завѣщаніемъ 1607 г. поручаетъ брату Ярошу и зятю Велятицкому похоронить его въ соборной Луцкой церкви и на похороны дать 100 зол. священникамъ капитулы, отправуючимъ погребъ,—на сорокоустъ, а 100 зол. на шпитали Луцкіе; церковныя вещи и документы, взятые имъ съ вѣдома протопопа, поручаетъ по реестру сдать его преемнику, или капитулѣ; а собственныя его облаченіе и церков. вещи поручаетъ передать въ соборъ; на созданіе черничскаго монастыря даетъ 150 золот., (I, 331); отмѣняетъ постановленіе прежняго завѣщанія, по которому дочка его и зять Велятицкіе на вѣчные часы были лишены наслѣдства; недвижимыя имѣнія Дубую, Корсунь, Гридковичи, Рѣчицу, Тевковичи и Мотолъ завѣщаетъ брату Ярошу; а движимое имущество—драгоцѣнности, одежду, спрятанныя въ варовномъ мѣстѣ, и деньги (14 тыс. копъ) завѣщаетъ дочкѣ и зятю, (I, 232, 233), равно и фамильныя бумаги, данныя имъ на сохраненіе Люблинскому мѣщанину, (I, 234), и совѣтуетъ имъ жить согласно, (I, 235).

—Ярошъ, братъ Кирилла, по его духовному завѣщанію дѣлается наслѣдникомъ всего движимаго имущества епископа, (I, 217), съ пріятелями производитъ грабежъ въ Вавуличахъ — дворѣ пробощства Трокскаго, чего однако, на судѣ онъ не призналъ (I, 237), у него были бояре, (—236), но повѣренный Воловича настаивалъ на томъ, ссылаясь на огледаніе возпаго и требуя присяги Вавуличскимъ крестьянамъ, (—238); тогда повѣренный Терлецкихъ вмѣсто присяги указалъ, что тѣ лица, которыхъ онъ послалъ на грабежъ, люди самостоятельные, а слѣдовательно съ нихъ нужно спрашивать; судья съ съ этимъ согласился, (I, 238), позывается на королевскій судъ Луцкою капитулою за то, что не возвратилъ, согласно съ завѣщаніемъ брата своего,

еп. Кирилла, фундушей, справъ и бумагъ, служащихъ Луцкой епископіи; вслѣдствіе чего она понесла убытку на 200 т. золот. (1, 268, 270).

— Ганна, дочь Кирилла, епископа, лишается движимаго наслѣдства за дурное ея и ея мужа обращеніе съ отцомъ, (I, 217).

ТИШКОВИЧЪ Скуминъ Юрій (I. 7), (Ежый).

ТИШКЕВИЧИ, ихъ гербъ на квитѣ 1578 г. въ щитѣ звѣзда внутри подковы, обращенной къ верху, (I. 151).

— Александръ, судья, и Михаилъ, писаръ, земскіе, Полоцкіе, назначены королемъ въ коммиссію для „розсудку" архіеп. Сѣлявы съ земянами Полоцкими, (I. 221, 226, II. 55, III. 93).

— Василій, воевода Подляскій, староста Пинскій и Минскій, писался Тишко, далъ 1 уволоку на фундушевую свою церковь въ Рожанѣ — своемъ имѣніи (IV. 202), — дѣлалъ „попись границъ" между в. к. Литовскимъ и Коруною Польскою, (I. 46),—

—Василій маршалъ, державца Минскій и Волковыйскій, получаетъ въ 1552 г. имѣнія Слонимскаго повѣта Лососиную, Байкевичи, Бѣлавичи и м. Рожаную — до живота, съ половиною доходовъ, (III. 13, 14). См. его завѣщаніе въ IX т. Ар. Сб. стр. 66—73.

— Каленицкій Васильевичъ, староста Гомельскій, пишетъ къ Кмитѣ, что заслышавъ о его движеніи съ татарами на непріятеля (Московск. князя) и получивъ отъ него приглашеніе — явиться на становище Утье, онъ не можетъ такъ скоро прибыть туда, хоть и радъ служить королю, такъ какъ кони въ его отрядѣ перездыхали; проситъ его идти медленнѣе и обѣщаетъ нагнать его, (I. 155), — съ нимъ Кмита одержалъ побѣду при Стародубѣ надъ Московскими войсками, (IV. 7).

— Скуминъ, маршалокъ королевскій, выдаетъ квитъ въ томъ, что получилъ отъ Лаврина Войны 40 копъ грошей пищевихъ, 15 локтей адамашку и 1 поставъ сукна Ліонскаго, когда отправленъ былъ приставомъ— провожать въ 1578 г. пословъ Московскихъ къ королю, (I, 151).

ТИШКЕВИЧЕВАЯ, жена Андрея, была прежде за Андреемъ Сангушкой Ковельскимъ; ей принадлежало имѣніе Смольянское, (IV, 303), она была изъ рода Сапѣгъ (Зофья Павловна), (IV, 304); дочь Кіевскаго каштеляна, старосты Любецкаго. Подписалась по русски (1592), (IV, 305).

—Василисса? см. Арх. Сб. IX т. № 23, даетъ Рожанской церкви домъ и плацъ въ м. Рожанѣ (IV, 202).

ТЛУХОВСКІЙ, врадникъ Быховскій, повѣренный Ходкевичей, въ дѣлѣ съ Низовыми козаками, (I, 176—78).

ТОЛОКОНСКІЙ Родіонъ, судья Трокскій гродскій, (III, 31).

— Ѳедоръ Радивоновичъ, патронъ Трокскихъ церквей, захватилъ плацы церковной юрисдикціи, о чемъ велъ съ нимъ тяжбу м. Рагоза и заставилъ отречься отъ нихъ, (II, 170).

ТОЛОЧКОВЪ, внукъ, князь Алексѣй Львовичъ, записываетъ на Печерскій Богородичный монастырь свой дворъ Барсуковскій—съ данями 15 пуд. меду, а 3 пуд. Высотскому и 2 Буйницкому, (II, 6).

— Алексѣй Львовичъ, князь, въ духовномъ завѣщаніи фундушевымъ правомъ даетъ им. Печерскъ Кіевскому Печер. монастырю, (IV, 83).

ТОЛОЧКО, Петръ Богдановичъ, подсудокъ Трокскій, (II, 152, 153).

— Николай, судья повѣту Городенскаго, (III, 17).

ТОЛСТОЙ, Дмитрій Александровичъ, графъ, губернаторъ Могилевскій, при нашествіи Наполеона запретилъ жителямъ выѣзжать изъ Могилева и съ трудомъ успѣлъ бѣжать отъ авангарда Даву, (II, LXXIX).

— посолъ (въ Стамбулѣ), сообщилъ Петру I Шведскія факціи, какими Карлъ думалъ поднятъ турокъ противъ к. Августа (III, 214) и противъ Россіи.

ТОЧИНСКІЙ, (Тенчинскій), воевода Судомірскій, староста Парцовскій, (I, 48), сыпалъ копцы, захватывая землю Литовскую; осадилъ село Чехостово, пограничное, (I, 50); дѣлаетъ указаніе границъ Коруны и Литвы, (I, 51) (1546 г.), т. е. ведетъ комисаровъ лично „до грани своего уряду". Его пограничный прудъ на р. Ясенкѣ,—осадилъ села Гугнинъ и Бондаревки (I, 53); грозитъ вѣшать „хлопство", которое не признаетъ границъ коруны, указанныхъ имъ, (ibid).

ТРИЗНА Григорій, подкоморій Слонимскій, производилъ раздѣлъ Косовскаго имѣнія между Кипкою и Сангушкою Коширскимъ, (I, 205).

— Петръ, староста Бобруйскій, въ числѣ ассессоровъ по дѣлу ротмистра Сенкевича съ Глушанами, (I, 255).

— Маркіанъ референдарій в. к. Л., (II, 61).

ТРУХОНЪ, (Трифонъ) священникъ Благовѣщенской церкви (I, 1, подъ 1406 г.), свидѣтель записи Дружиловича.

ТРОЦЕВИЧЪ Сильвестръ, старшій православнаго Берестейскаго монастыря, повѣренный православныхъ въ дѣлѣ о насильственномъ занятіи уніятами Бѣльской св. Никольской церкви, (II, 254).

ТРУЦЕВИЧЪ Іоиль, Кутеенскаго православнаго монастыря игуменъ, посовѣтовалъ жителямъ г. Могилева добровольно сдаться ц. Алексѣю Михайловичу; вслѣдствіе чего, изъ боязни польскаго мщенія, просилъ царя дозволить ему переселиться въ Новгородъ—съ братіею и со всѣми церковными принадлежностями, (II. XII); на его имя данъ этому монастырю фундушъ на с. Бѣлковичи, (II, 41), рекомендуетъ Богоявленскому братству монаха своего Пароховскаго, для представленія его м. Могилѣ въ игумены Богоявленскаго Могилевскаго монастыря,

(II, 65); его вѣдому подчиняется новооснованный Тупичевскій монастырь, (II, 66, 67), получилъ сс. Костенку и Сутоки на Кутеенскій и Буйницкій монастыри, образовалъ Борколабовскій женскій монастырь, на который, по его желанію, Стеткевичъ отдѣлилъ половину упомянутыхъ селъ, (II, 72, 73); какъ завѣдывавшій этими монастырями, (II, 75), Труцевичъ вошелъ въ соглашеніе съ братіею объ отдачѣ упомянутой половины Борколабовскому монастырю, (II 74—76),—неизвѣстно, по какой причинѣ отдалъ половину селъ Костянокъ и Холмовъ Борколабовскому монастырю, какъ жалуются Буйницкое монахи, (II, 118), его запись о совмѣстномъ владѣніи Буйницкаго и Борколабовскаго монастырей (II, 129).

ТУКАЛЬСКІЙ Іосифъ, митрополитъ Кіевскій и пр., архимандритъ Лещинскій, разрѣшаетъ г. Могилевъ отъ клятвы, положенной патр. Никономъ, (II, 79, 80),—въ консисторскомъ судѣ въ Могилевѣ опредѣляетъ Кутеенскаго игумена Варнаву, на котораго вся братія Буйницкаго монастыря показала, что онъ билъ іером. Виктора, получившаго грамоту на Буйницкій монастырь, окровавилъ этотъ монастырь, отнялъ митроп. грамоту и документы, каковые велѣно вернуть по принадлежности, (II, 137—139),—получилъ въ 1661 г. привиллегію отъ короля на Могилевскую епископію; былъ прежде Лещинскимъ архимандритомъ, потомъ изъ епископа сдѣланъ митрополитомъ, сидѣлъ три года въ крѣпости за то, что Малороссійскому гетману совѣтовалъ поддаться царю (II. XIX); въ Вильнѣ, въ праздникъ Іосафата (Кунцевича), запретилъ православнымъ звонить въ колокола, за что его хотѣли предать суду; но онъ, чрезъ Кіевъ, убѣжалъ къ гетману Дорошенкѣ, гдѣ жилъ до смерти (II, XX и XLVI). См. Описаніе Кіево Софійскаго Сб., Евгенія.

ТУПАЛЬСКІЙ, козаки его полка принимали участіе въ нападеніи Глускихъ мѣщанъ на роту Сенкевича, (I, 249).

ТУРСКІЙ, подстароста Бѣльскій, ему предписано возвратить церковь св. Николая въ Бѣльскѣ православнымъ и защищать ихъ отъ нападеній епис. Владимірскаго и его Бѣльскаго протопопа, (II, 253) (II, 255).

ТУРЪ Никифоръ, архимандритъ Кіево-печерскій, позывается на Новгородскій земскій судъ кн. Полубенскимъ за то, что съ черцами и козаками завладѣлъ насильственно двумя селами Полубенскаго: Иванищами и Ольницей, а также разграбилъ имѣніе земянина Клецкаго, а его самаго съ женою и дѣтьми связалъ и забралъ невѣдомо куда; за тѣмъ ограбилъ дворъ Полубенскаго Глускѣ и не являлся на позвы гродскаго и земскаго Новгородскаго суда, (I, 200—202),—чрезъ урядника монастырскаго, позвалъ мѣщанъ Могилевскихъ за наѣздъ на монастырское имѣніе Цвирково, за что судъ приговорилъ виновныхъ къ 6 т. копъ грошей, обеспеченныхъ у мѣщанъ на имѣніи Яна Ходкевича, Глускѣ; архимандритъ проситъ Ходкевича помогать ему въ этомъ дѣлѣ, за что обѣщаетъ дать тысячу копъ, (IV, 44, 45),—отрѣшенъ въ 1595 г. отъ Кіево-печерскаго архимандритства, (IV, 81), получилъ въ 1593 г. привилей отъ короля на свободное держанье всѣхъ имѣній Кіево-печ. монастыря, (IV, 85).

— Викторинъ Стефанъ, подстароста Пинскій, принимаетъ на гродскомъ судѣ жалобу Кирдѣевъ, судей Пинскихъ, на Немирича, въ убійствѣ ихъ двоюрод. брата, который служилъ въ хоругви его, (III, 183).

У.

УКОЛЬСКІЙ Владиславъ, подкоморій Трокскій, занялъ плацъ церковный въ Трокахъ, (II, 169).

УЛІЯНА, дочь Витебскаго князя, по ней Могилевъ съ Витебскимъ княжествомъ (съ 1381 г.) принадлежалъ къ Литовскому княжеству, см. Іуліянія, жена Витовта.

УМЯСТОВСКІЙ Казиміръ, судья Брестскій, (III, 177), свидѣтель на записи митр. Сѣлявы.

УРІИЛЪ, Буйницкій монахъ, побитый игуменомъ Кутеинскимъ, сдѣланъ, по приказу м. Тукальскаго, намѣстникомъ Кутеенскаго монастыря (II, 139).

УШАКОВСКІЙ Бонифацій, коморный, въ дѣлѣ Бѣльскомъ комисаръ, (II, 254).

— Янъ, земянинъ Слонимскій, дѣлаетъ наѣздъ на имѣніе Плавское и грабежъ, (III, 62—64).

Ф.

ФАЛЬКОВСКІЙ Ириней; ему временно поручено, послѣ ареста еп. Варлаама, управлять Могилевскою епископіею; онъ управлялъ ею семь мѣсяцевъ, съ 5 Декабря 1812 г. (II, LXXXIX, XC).

ФАЛЬЧЕВСКІЙ Станиславъ, Пинскій, Кобрынскій, Клецкій и Городецкій староста, державца Селецкій; ему приказано отъ Боны побудить ея Добучинскихъ подданныхъ, римскаго закона, давать ксендзу коляду и пр., (IV, 3).

ФЕДОРОВЪ Филиппъ, кошевой атаманъ, пред-

писываетъ Лубковскому, рейментарю украинской партіи пропускать купцовъ—казаковъ въ Польшу по паспортамъ, и провинныхъ отсылать къ нему, атаману, (III, 239).

ФИЛАРЕТЪ, митр., отецъ царя Михаила; объ отпускѣ его въ Россію просятъ Литовскіе плѣнные своего короля, (IV, 76).

ФИЛИПОВИЧЪ Өедоръ, бурмистръ Могилевскій, продалъ, отъ имени мѣщанъ, домъ и плацъ въ Могилевѣ, купленные у Соломерецкой Богдановой, братству православному, (II, 26, 27).

ФИЛИПОВСКІЙ Янъ, казнодѣя коллегіи Полотской, жаловался ратушѣ на православныхъ Полотскихъ, о томъ „что они топчутъ, обдираютъ иконы, вырываютъ очи и носы святымъ и, о Паннѣ Найсвѣнтшой блузнятъ", (I, 354).

ФИЛИППЪ, іеродіаконъ, изъ Виленскихъ, апостатъ, перешедшій подъ руководствомъ Смотрицкаго, въ православіе, получаетъ отъ него листъ, по которому его имѣли принять гдѣ либо въ прав. обители, пока не успокоится смятеніе на церковь Божью въ Вильнѣ, (I, 264).

ФИРЛЕЙ Иванъ, изъ Домбровицы, подскарбій коронный при Сигизмундѣ III, (III, 61).

ФРИДРУШЪ (Хвридрушъ), хоружій Галицкій, (I, 105).

ФУНИКОВЪ Матвей, казначей царскій, по жалобѣ Сигизмунда, будтобы обобралъ его посла и польскихъ купцовъ, (IV, 4).

ФУРСЪ, Гуринъ Иванъ, судья, (I, 218).

— Захарія Аөанасій, архипресвитеръ и намѣстникъ епископ. Володимерской, отъ имени епископа, усмиряетъ споръ между Бѣльскимъ протопопомъ Яковковичемъ, удаляя его отъ соборной церкви Богоявленія, гдѣ онъ распоряжался самовольно, безъ согласія братства, къ Рождественской ц., и оставляя его протопопомъ, а братчикамъ предоставляя избрать новаго попа; причемъ составлена ревизія соборной церкви, (I, 279—282).

Х.

ХАЛЕЦКІЙ Дмитрій, староста Могилевскій, (II, II). Онъ же и подскарбій Литовскій.

ХАРЛАМПЕЙ, священникъ замковой Бѣльской Пречистенской (Богородицкой) церкви, старшій протоіерей (I, 7, подъ 1507 г.). Упоминается о его просьбѣ къ королю перенести церковь изъ замка на другое болѣе годное мѣсто.

ХАРМИНСКІЙ Янъ, лянтвойтъ Полоцкій; предъ нимъ Полоцкіе мѣщане написали въ ратушѣ обмову, что не хотятъ исполнять приказъ Лисовскаго Яна, (I, 272), на что жаловался и Лисовскій.

ХВАЛЬЧЕВСКІЙ, бискупъ Луцкій, участвовалъ въ комиссіи для описанія границъ королевскихъ и Радивиловскихъ между Городномъ, Бѣльскомъ, Ганяземъ, Райгородомъ, Кнышиномъ и Тикотиномъ, (I, 36).

ХМАРА, Польскій полковникъ на сторонѣ Шведовъ; Могилевцы, послѣ пожара ихъ города, должны были и ему давать провіантъ, (II, LXIII).

ХОВАНСКІЙ „знесенъ", т. е. разбитъ и Вильна отъ него освобождена 1662 г., (III, 180).

ХОДКЕВИЧЪ, Александръ Ивановичъ, староста Берестейскій, маршалокъ, державца Вилкейскій и Остринскій, по приказу короля, ѣдетъ на поправенье границъ Ганевскихъ съ границами пущъ и земль господарскихъ, (I, 13),—ему даетъ донесеніе ѣзжалый служебникъ его о старыхъ и новыхъ границахъ Бѣльской пущи, (I, 14).

— Староста Жомоитскій, Ковенскій, державца Васплишскій. Король проситъ его извѣстить, пришлетъ ли онъ комисаровъ отъ себя на границы Ганяза, Райгорода и Бѣльска по дѣлу его съ Боною, (I, 14),—по указу короля, производитъ описаніе границъ Бѣльскихъ, Ганязскихъ, Городенскихъ, (I, 18),—членъ комисіи для разграниченія Городна и Бѣльска отъ Ганязя и Райгорода и пр., (I, 36); ему же особо поручено было королемъ оглядать границы между Тыкотиномъ и Кнышиномъ. (ibid.), доноситъ Бонѣ, что онъ съ подкоморымъ Бѣльскимъ и вознымъ и съ войтами Кнышинскими произвелъ надѣлъ (помѣръ) земель земянину королевы Славскому и ея подданнымъ, (I, 37), мѣрилъ Кнышинское войтовство, по порученію Боны, (I, 38), но не могъ кончить; ибо ему приказано отъ короля ѣхать на соемъ въ Вильну,—былъ обжалованъ Кнышинскими мѣщанами Бонѣ, якобы онъ ихъ грабилъ, бралъ поклоны, билъ ихъ и не давалъ собирать съ полей. Онъ отдалъ себя добровольно суду войтовъ Кнышинскихъ, земянъ и судей городскихъ, которые оправдали его, (I, 39), Кнышинскіе мѣщане „звазнилися" на него за то, что онъ запрещалъ имъ держать у себя мошенниковъ и грабителей, не давалъ расчищеннаго поля, а требовалъ, чтобы они расчищали изъ подъ дубровы, (I, 40,—даетъ объясненіе Бонѣ, что онъ въ присутствіи стороны земянъ королевы съ подкоморымъ и возными поступовалъ Радивилу Яну (см.) грунтъ по р. Перешли, по привилею Боны и актъ внесъ (увелъ) въ Бѣльскія замковыя книги, (I, 43),—молотитъ жито на сплавъ въ фольваркахъ Боны и распоряжается ея землями, (I, 44); пильне боронитъ ея границы и концы отъ вторженій Радивилловъ—сосѣдей, такъ что и на полъ пальца никому не уступаетъ;—даетъ женѣ своей Василисѣ, (Ярославича-Ивана дочкѣ) за ея вѣно—4 т. копъ, обеспеченныя на его имѣніи Берестовицѣ, (IV, 207).

— ПАНЪ ГРИГОРІЙ, воевода Троцкій, (Ходкевичъ) наложилъ на Впитскую волость новый, невбожный платъ (1½ тыс. копъ) о Матцѣ Б. первой и последней (2 Февраля и 9 Декабря), о Божемъ Нарожены и Юрьи вешнемъ, (I, 42). Онъ же вабралъ въ Упитской волости зерно, такъ что Горностай не имѣлъ чѣмъ дѣлать засѣвъ, (I, 41),— гетманъ в. к. Л. (сн. IX. Ар. Сб. стр. 75) увѣдомляетъ игумена Пустынскаго монастыря, что изъ 200 копъ, одолженныхъ у монастыря, онъ по случаю бѣдствій голода посылаетъ только 20 копъ, (IV, 10, 11),—ходатайствуетъ о награжденіи войскъ Кмиты, за побѣду при Улѣ, (IV, 209),—чрезъ своего служебника дѣлаетъ „пописованье" ротѣ Фил. Кмиты, (IV, 214), уплачиваетъ жолдъ ротѣ Ф. Кмиты, (IV, 237), поручаетъ своему служебнику сдѣлать инвентарь Вольненскому имѣнію Софіи Юрьевой Ходкевичевой,—(IV, 238), состоялъ опекуномъ дѣтямъ пана Трокскаго, Юрія Ходкевича, (IV, 242).

— Юрій Александровичъ, панъ Трокскій, староста Бѣльскій, посланъ былъ королемъ къ ц. Грозному для „доброй змовы", но она не состоялась. (IV, 4).

—Константинъ, сынъ, Юрія каштеляна Трокскаго, дѣлаетъ уговоръ съ женою касательно им. Берестовицы, (IV, 225).

— Янъ Юрьевичъ, староста Жомоитскій, получилъ отъ матери Росское имѣніе и приказалъ сдѣлать ему опись, (I, 144).

— Софія, дочь Юрія, воеводы Трокскаго, (IV, 227).

—Іеронимъ Александровичъ, панъ Троцкій, староста Жомоитскій, державца Плотельскій, Вилкейскій, Телешовскій, обязывается королемъ тянуть съ почетомъ слугъ и съ шляхтою Жомоитское земли, совокупно съ воеводою Николаемъ Радивиломъ, противъ царя Перекопскаго, по приказу коего царевичи уже перешли за Днѣпръ, (I, 128), приглашается королемъ на совѣщаніе, по случаю вторженія Московскихъ войскъ въ Лифляндію, (I, 134), получаетъ увѣдомленіе отъ Горностая о поѣздкѣ короля въ Литву и приглашается встрѣтить его; Горностай называетъ его не стоечимъ, а сидечимъ при королѣ, (I, 144), приглашается на похороны жены Горностая, (I, 157, 158).

— Янъ Іеронимовичъ, стольникъ вел. кн. Лит., державца Плотельскій, жаловался, что въ Плотельскомъ замкѣ „выставлено" шесть сторожей изъ 12, такъ что остальнымъ 6 трудно управиться (I, 138), — староста Жомоитскій, послѣ совѣщанія; пановъ радъ въ Трабѣ, съ своей „хути" поднялся власнымъ коштомъ вывести 1200 коней,-людей служебныхъ, при которыхъ онъ, какъ рада королевская, не могъ постоянно находиться и уполномоченъ посылать своего поручника; за каждаго коня обѣщано послѣ сейма дать ему по 5 копъ за кварталъ; но по приповѣдному листу короля получилъ отъ подскарбія по 4 коп. за коня, (I, 139, 141),—гетманъ и справца въ великаго князства въ земли Ифлянтской, староста Ковенскій, листомъ (1567 г.), увѣдомляетъ короля о трактатѣ съ Рижанами насчетъ подданства, заключенномъ имъ съ утвержденіемъ старыхъ привильевъ Рижанъ, на что король даетъ моцъ Яну, который проситъ о высылкѣ ему привильевъ Ифлянтскихъ и о статечной оборонѣ панства, (I, 141, 142),—даетъ въ заставъ за 1 т. копъ имѣніе Бытешь, (III, 281), его просятъ вступиться предъ королемъ за Жомоитскихъ бояръ, противъ обидъ какого то Лысаго, (IV, 8), — получаетъ отъ к. Генриха подтвержденіе держать на замкахъ Инфлянтскихъ 200 коней и 50 драбовъ (драбантовъ), на блокгаузѣ, уставичне, сверхъ того и 100 людей, кнехтовъ нѣмецкихъ, и содержаніе имъ давать изъ мытнаго сбора Ифляндскаго, (IV, 14, 15).

— Янъ Іерон. говорилъ послу Ивана IV (1575 г.), что Генриху королемъ не бывать и совѣтовалъ царю писать къ Литовскимъ вельможамъ, чтобы ему быть царемъ Литвы, (IV, 18, 19);—какъ найвысшая рада, приглашается бискупами Виленскимъ и Жомоитскимъ въ Вильну для совѣщаній съ послами цесарскимъ и Московскимъ (IV, 20, 21); его просятъ тѣже лица назначить опредѣленный срокъ съѣзду шляхты, который предполагалось сдѣлать въ Новгородкѣ, а также указать болѣе удобное мѣсто для съѣзда, (IV, 21, 22); к. Стефанъ увѣдомляетъ его, что въ Польшѣ постановлено вести войну съ Данцигомъ „службою" и чтобы онъ приготовлялъ къ тому Литовскую шляхту, (IV, 23, 24), за службу въ Лифляндіи и приведеніе ея въ подданство короля, получаетъ на три года всѣ дани съ мѣста и волости Круштенской, кромѣ серебрщины и поборовъ отъ шинковъ и жерновъ, (III, 25, 26), извѣщается Баторіемъ о дѣлахъ Гданскихъ, (IV, 24, 25) и Турецкихъ; ему приказано идти въ Лифляндію отпоръ непріятелю (русскимъ) чинить, (IV, 26), получаетъ пункты условій Баторія съ Гданскомъ и извѣщеніе, что городъ этотъ не хочетъ платить государ. повинностей, (IV, 27) и вооружается; приглашается дать письменный совѣтъ королю на сеймѣ и опубликовать универсалъ о гамованю маетностей бунтовщиковъ (IV, 28),—получаетъ извѣстіе отъ короля о побѣдѣ кор. гетмана надъ Гданскимъ мятежнымъ войскомъ (IV, 29), о грабежахъ, производимыхъ Гданцанами; о небезопасности Волыни и Подолья (отъ татаръ), о сношеніи Гданска съ Москвою и Магнусомъ, о созваніи сеймиковъ и сейма для обсужденія военныхъ дѣйствій; приглашается на сеймъ „для намовы" и для успокоенія умовъ, по поводу несоблюденія срока для сейма,—и на сеймъ „вальный" (—30—32), извѣщается о сеймикахъ и сеймѣ вальномъ, для изысканія средствъ защиты отечества, (IV, 33—36); ему повелѣно идти съ войскомъ въ Упполь на зборное мѣсто,

(IV, 37); у него проситъ денежнаго вознагражденія ротѣ Суходольскаго за службу Александръ Ходкевичъ, (IV, 37, 38); Баторій проситъ его прислать соколовъ (IV, 38); у него король спрашиваетъ, гдѣ бы собрать пановъ радъ (IV, 39, 40),—ему предлагаетъ архимандр. Туръ тысячу копъ, если онъ поможетъ Туру добыть съ Могилевскихъ мѣщанъ штрафные 6 тыс. копъ, (IV, 44, 45),—состоялъ опекуномъ дѣтей Юрія Ходкевича и участвовалъ въ раздѣлѣ между ними имѣній, (IV, 242—243).

— Александръ и Янъ Кароль Ивановичи, каштелляны Виленскіе, жалуются, чрезъ повѣреннаго въ гродскомъ Оршанскомъ судѣ, на насилія и грабежи, учиненныя въ ихъ г. Быховѣ Низовыми козаками, (I, 175).

— Иванъ, графъ на Мыши и Шкловѣ, каштелянъ Виленскій, староста Жомоитскій; его имѣнія Мышь и Ляховичи даютъ 211 копъ земской подати на защиту в. к. Л., (III, 48), — воевода Виленскій, снаряжаетъ ассессоровъ, по дѣлу объ оскорбленіи, нанесенномъ жителями Глушска ротѣ Сенкевича; ассесоры приводятъ обѣ стороны къ взаимному удовлетворенію, (I, 255),—гетманъ в. к. Л., у него просятъ польскіе плѣнники, содержавшіеся въ Нижнемъ Новгородѣ, ходатайства предъ королемъ о выкупѣ ихъ изъ плѣна, чрезъ освобожденіе митр. Филарета и кн. Голицына, (IV, 75, 76).

— Александръ (Ивановичъ), каштелянычъ Виленскій; у него отъ отца были документы Христины Ходкевичевой, а имѣніе его Бобръ было заложено ей, (IV, 43, 44), — 6-й Могилевскій староста, фундаторъ Шкловскаго Доминиканскаго кляштора (?), (II, II), по его старанію, Могилевъ освобожденъ отъ старостъ и намѣстниковъ, (II, III),— Баторій приказываетъ ему „не примушать" подданныхъ Печерскихъ къ постройкѣ Могилевскаго замка, (IV, 84),—справца гетманства земли Ифляндское, проситъ гетмана уплатитъ жалованье ротѣ Суходольскаго, (IV, 37, 38).

— Христина, воеводиная Витебская, проситъ Александра Ходкевича, братанка своего, прислать ей ея документы и защищать ея заставное имѣніе Бобровское отъ крывдъ, а еще лучше выкупить за деньги, (IV, 43, 44). Пишетъ по польски, русскимъ алфавитомъ.

ХОДЬЗКО Игнатій, списывалъ акты Жомоитской земли № 1, (III, 1).

ХОЕЦКІЙ Андрей, намѣстникъ подстаросты Луцкаго, принялъ въ книги гродскія универсалъ Владислава IV на подане въ мѣстахъ (городахъ) коронныхъ православнымъ по одной церкви, (II, 240).

ХОМЕНТОВСКІЙ, генералъ-маіоръ, православный; съ нимъ совѣтовался епис. Варлаамъ Шишацкій на счетъ присяги Наполеону, (II. XCI).

ХРЕБТОВИЧЪ Данилъ, писаръ земскій Слонимскій, держалъ въ заставѣ Жомойтское село кн. Сангушки, (I, 211).

— Мелетій, архимандр. Кіево-Печерскій, 1576 г. получилъ привилей Баторія на спокойное держаніе добръ въ Коронѣ и Литвѣ, принадлежащихъ Печер. монастырю, (IV, 85), — епископъ Владимірскій и Берестейскій, архимандритъ Кіевскій Печерскаго монастыря, даетъ заемный квитъ пани Балакиревой на 17 копъ, которые онъ взялъ у ней въ дополненіе къ 360, занятымъ подъ залогъ его имѣнія отчизнаго, Путятичей, (I, 186).

ХРЕБТОВИЧИ, ихъ островъ въ Трокахъ достался Сапѣгамъ, (II, 170).

Ц.

ЦАРИКЕВИЧЪ Митрофанъ, игуменъ Буйницкаго монастыря, вступаетъ въ мировую сдѣлку съ старшею Борколабовскаго монастыря о раздѣлѣ между обоими монастырями селъ Костянокъ и Холмовъ, (II, 125), по ровну (—125), и объ измѣреніи ихъ, равно и составленіи инвентаря, съ тѣмъ, чтобы Спасская церковь въ Костянкѣ принадлежала обоимъ монастырямъ (—126), подъ зарукою тысячи талеровъ.

ЦАРОГРАДСКІЙ Сильвестръ, игуменъ Богоявленскій въ Могилевѣ, подвергнутъ былъ запрещенію архидіак. Оловяшкой, (II, 108).

ЦѢРКЕВИЧЪ Исидоръ, священникъ Покровскій въ Могилевѣ, споспѣшникъ архид. Оловяшки, (II, 109).

ЦѢХАНОВНА Елисавета, монахиня Борколабовская, въ 1759 г. подписалась по русски, (II, 130).

ЦѢХАНОВЕЦКІЙ, судья земскій Оршанскій; у него ночуютъ на пути въ Москву комиссары польскіе, (IV, 92).

Ч.

ЧАМБОРСЪ, генералъ-маіоръ Петра В., обременялъ Могилевъ постоемъ, (II, XLV).

ЧАНОВИЦКІЙ Войтѣхъ, гетманъ войскъ Запорожскихъ, ограбилъ съ Запорожцами село Холстово, принадлежащее къ г. Быхову—имѣнію Ходкевичей, графовъ на Шкловѣ и Мыши, (I, 178—179.

ЧАПЛИЦЪ Өедоръ, судья земскій Луцкій, купилъ имѣніе Глупонинъ, (I, 227), ему поручаетъ погребсти свое тѣло Чапличъ Шпановскій.

— Шпановскій завѣщаетъ похоронить его или въ Дорогобужскомъ монастырѣ, подлѣ отца его, или въ Глупонинской церкви, которую онъ продалъ

своему стрыю, (I, 227), на что приказываетъ употребить 200 зол. поль.; жупаны и др. одежды завѣщаетъ брату своему, а церковныя вещи—наличныя и отданныя въ заставъ—въ Острогъ—поручаетъ выкупить и отдать въ церковь Глупонинскую, (228); имѣніе продано за 4 т. коп.

ЧАРНЕЦКІЙ Степанъ, коронный гетманъ, воевода Кіевскій, староста Каневскій и Тикотинскій, пришелъ съ войскомъ отбивать Могилевъ у Долгорукаго и разбилъ его войска на р. Басѣ, (II, XVI, XVII).

ЧОРТОРІЙСКІЙ Александръ, князь, его Городецкіе люди въ Пинскомъ повѣтѣ, на Литовской границѣ съ коруною, (I, 69),—его Городецкое село, (—70); его Городецкіе люди вели комисаровъ въ 1546 г. по своимъ врочищамъ для разслѣдованія границы Литвы съ Коруною, (—ibid); его млынъ на р. Припяти (—71), разметанный Тенчинскимъ; его люди ведутъ границу далѣе, (I, 75).—на Клеваню; подданые мѣщане его части г. Глуска произвели нападеніе на роту Сенкевича и ограбили обозъ ея, (I, 248), мировая его съ Сенкевичемъ, (I, 254, 255).—князья, ихъ тяжебное дѣло съ Луцкою епископіею, (I, 269).

— Юрій Ивановичъ, князь; урядникъ его, мѣщане и бояре имѣнія Глуска забрали съ полей у подданныхъ Полубенскаго хлѣба, убили 4 его людей, разграбили его село Осовское; за это князь позывается на земскій Новгородскій судъ—на рокъ завитый, (I, 202, 203, 205).

— Иванъ и Александръ, ихъ имѣніе Литовижское въ Бѣлскомъ повѣтѣ, а было въ Володимірскомъ, (I, 92, 93).

ЧОРТОРІЙСКАЯ Ивановая, Ганна Кузмина Жеславская, получаетъ, при раздѣлѣ съ Жеславскими, половину принадлежащаго Жеславскимъ г. Глушска и половину волостей ихъ, (III, 35—38).

ЧЕМУРАДСКІЙ, Тишко Вовчкевичъ, земянинъ кн. Острожскаго (1497), (I, 3).

ЧЕРКАССКІЙ, князь Яковъ Куденетовичъ, съ Прозоровскимъ и Воротынскимъ, занялъ Копысь и Шкловъ, двинулся къ Могилеву и завязалъ въ виду города успѣшный бой съ Литовцами Паца; но во время сраженія засѣлъ за трапезу въ своемъ шатрѣ, на который Литовцы направили бомбу, которая убила Черкаскаго, и Московское войско отступило, (II, XXI, XXII).

ЧЕРНОСТОВСКІЙ Павелъ, подстаростій Любомскій, въ показаніи границъ Литвы отъ коруны, (I, 58).

ЧЕРНЫШЕВЪ графъ, сенаторъ, прибылъ въ Могилевъ 1774 г. Окт. 14; его торжественно встрѣчали горожане и митроп. Кониссккій, (II, LXXI)).

ЧЕТВЕРТИНСКІЙ Святополкъ, еп. Могилевскій, долго не могъ прибыть въ Могилевскую епископію, по случаю военныхъ дѣйствій, (II, XXXVII),—въ 1707 г. прибылъ въ Могилевъ и принятъ торжественно (II, L), въ 1708 г. прибылъ въ Печерскъ, загородный архіерейскей домъ, но вслѣдствіе опасностей уѣхалъ въ Четвертины, свое имѣніе, (II, LII).

— Сильвестръ, князь, епископъ Могилевскій (1725): по жалобѣ Богоявленскаго братства, король запрещаетъ ему вмѣшиваться въ выборы игумена Могилевскаго братскаго монастыря, какъ отъ него независимаго, (II, 102, 103).

— Григорій, членъ комиссіи, разбиравшей дѣло Бѣльскихъ православныхъ съ уніятами, свидѣтельствовавшей, что въ Бѣльскѣ большинство на сторонѣ православія, и присудившей православнымъ три церкви, (II, 248).

ЧИЖЪ Янъ, ревизоръ Могилевскій, (см. Корсакъ Янъ), (I, 186).

ЧОСНОВСКІЙ Рафалъ, подкоморій Техоновскій, войскій Плоцкій, (I, 14).

Ш.

ШАВУЛА, Печерскаго монастыря экономъ, (IV, 15).

ШАЛУХА Андрей Богдановичъ, шуринъ Служчича, державца Кричовскій, въ письмѣ жалуется на то, что Служчичъ держитъ въ вязенью на цѣпи его человѣка, и обѣщаетъ по праву учинить съ тѣми своими людьми, которые сдѣлали какія либо крывды Служчичу, (I, 131, 132).

ШАРАВАРА, Сидоровицкій православный священникъ, обвиняется въ томъ, что побудилъ своихъ православ. прихожанъ силою отбиваться отъ польско-латинскихъ властей, навязывавшихъ имъ уніятскаго священника, (III, 225, 228).

ШАРФОВЪ Андрей, полковникъ войскъ Петра В. занялъ Могилевскій замокъ, гдѣ его нужно было содержать съ большими издержками, (II, LV).

ШВИТРИГАЙЛО, в. к. Литов., (I, 77). — (Свидригайло).

ШЕВЕРДИЧЪ, подстаростій Оршанскій; предъ нимъ покладалъ жалобу повѣренный Быховскихъ Ходкевичей на Низовыхъ козаковъ, разграбившихъ г. Быховъ, (I, 175).

ШЕВНЯ, Ѳеофилъ, избранный Могилевцами въ полковники городской стражи, укрѣплялъ Могилевъ для защиты отъ враговъ, (II, XXXVI, XXXVII).

ШЕМБЕКЪ Янъ, подканцлеръ коронный, котораго Головкинъ извѣщаетъ о дѣйствіяхъ и распоряженіяхъ Петра В. въ Бѣлорусскихъ областяхъ (III, 207), см. Головкинъ.

ШЕМЕТЪ Янъ, судья земскій Волковыйскій, взялъ на время у Полубенскаго, каштеляна, колоколъ изъ его костела въ свой, (IV, 73).

— Крыштофъ, его сынъ, не соглашался отдать этотъ колоколъ, за что былъ позванъ сыномъ Полубенскаго въ земскій судъ, который допустилъ Полубенского-сына къ присягѣ, (IV, 72—75).

ШЕПТИЦКІЙ, (Аѳанасій), Львовскій епископъ; его проситъ Млодзеевскій не преслѣдовать православныхъ, (II, 141),—преемникъ Кишки на уніятской митрополіи, былъ избранъ на нее безъ участія Базиліанъ (III, 235, 236).

ШЕРЕМЕТЕВЪ Ѳедоръ Ивановичъ, великій посолъ, бояринъ и намѣстникъ Псковской, бывшій на Поляновскомъ „зъѣздѣ", (IV, 124).

— Борисъ Петровичъ, фельдмаршалъ; ему данъ изъ Могилева провіантъ тяжелый, во время его проѣзда чрезъ городъ, (II. LV), въ Іюлѣ 1708 г.,— уговорилъ Меншикова не злоумышлять противъ Могилевцевъ, (II, LIV).

— Михаилъ Борисовичъ, приказалъ Могилевцамъ выдать мунштуки войскамъ (II. L),—полковникъ кавалерійскій въ войскахъ Петра В., (II, LII), ему приказано не вступаться въ имѣніе Чашники Полотскаго воеводы, (III, 213).

ШИДЛОВСКІЙ, генералъ Русскій при Петрѣ I, будтобы издавалъ универсалы о присоединеніи городовъ, мѣстечекъ и селъ по р. р. Сожѣ и Пецнѣ къ Россіи, (III, 208).

ШИМБОРЪ, Иванъ, Бѣльскій войтъ и подстаростій (I, 7, 1507 г.). Ему данъ отъ к. Александра приказъ перенести Бѣльскую церковь Пречистой въ болѣе удобное мѣсто.

ШИМКОВИЧЪ Янъ, маршалъ и писарь господарскій, проситъ Ив. Іер. Ходкевича заступиться предъ королемъ за Жомоитскихъ бояръ, (IV, 8, 9, 21).

ШИМАНОВИЧЪ Никодимъ, настоятель Соломерецкаго монастыря, жалуясь на то, что не имѣетъ средствъ къ жизни въ монастырѣ, что оставленъ, какъ падаль, своимъ начальствомъ, что истощенъ болѣзнями, почему и передаетъ свой монастырь уніятскому старшему Зафатую Августину, (II, 123, 125).

ШИШАЦКІЙ Варлаамъ въ 1806 г. прибылъ въ Могилевъ, изъ Житоміра, на епископію (II. LXXVII); при нашествіи Наполеона, давалъ французамъ Даву съѣстные припасы, (II. LXXX), — изъ временной коммиссіи въ Могилевѣ ему предписано принести присягу Наполеону, возглашать его и его жены имя при Богослуженіи и служить молебны; Варлаамъ, побывавъ лично у Даву, исполнилъ въ соборѣ предписаніе комиссіи и разослалъ о томъ указы по городскимъ и сельскимъ церквамъ; былъ недоволенъ на своего духовника за поминаніе имп. Александра (II. LXXXIII), совершалъ молебны въ дни тезоименитства Наполеона и его жены (II, LXXXIV); во время волненія архіерейскихъ крестьянъ, просилъ французское правительство объ усмиреніи ихъ, (II, LXXXV), подписалъ конфедерацію,по которой обязался жертвовать всѣмъ въ пользу французовъ; дѣлалъ все это по своекорыстнымъ расчетамъ, имѣя большія деньги и надѣясь быть патріархомъ въ зап. Руси, въ томъ случаѣ, когда Бѣлоруссія возвращена была бы Польшѣ, гдѣ Варлаамъ долго жилъ, архимандритствуя въ Вильнѣ, и зналъ конституцію, составленную предъ послѣднимъ раздѣломъ Польши, по которой православному духовенству польское правительство намѣрено было дат независимаго патріарха, (II, LXXXVIII) (II, LXXXIX); когда узналъ о томъ имп. Александръ, то велѣлъ Св. Синоду нарядит слѣдствіе, которое обнаружило, что Варлаама удерживали отъ присяги его подчиненные, что его убѣждали бѣжать изъ города еще до нашествія; но онъ самъ не ушелъ и другихъ не пускалъ (II, XCII); Варлаамъ объяснялъ всѣ свои поступки желаніемъ спасти паству, намѣняя, для виду, Русскому государю. Св. Синодъ опредѣлилъ—низвести его въ монашество, что и сдѣлано Черниговскимъ епископомъ (II, XCIV, XCV, XCVI).

— Варлаамъ, митрополитъ Кіевскій; по его приказу въ 1809 г. разобранъ домъ въ Могилевѣ, въ которомъ явилась чудотворная икона Б. Матери, (II. XV). Сн. Опис. К. С. Собора.

ШИШКА Гедеонъ, Минскій игуменъ, избранъ былъ въ намѣстники архидіакономъ Оловяшкою, (II, 109).

ШПАКОВИЧЪ Александръ, умоцованый (адвокатъ) въ Полотской ратушѣ, его замѣчательныя рѣчи въ уголовныхъ процессахъ чародѣя Брыкуна (I, 342—345) и поджигательницы въ Полоцкѣ, (I, 350—351).

ШПИЛЕВСКІЙ, енералъ Речицкій, (I, 204).

— Юрій, судья земскій Мстиславскій, имѣлъ притязаніе на мельницу Буйницкаго монастыря, (II, 90, 91).

ШТАКЕЛЬБЕРГЪ, баронъ, министръ Россійскій, принималъ участіе въ составленіи меморандума къ польскому правительству православнаго духовенства, (II, 141).

ШТЕЙНБОКЪ, фелдмаршалъ шведскій, хотѣлъ выручить Ригу, осажденную Шереметьевымъ, но она сдалась на капитуляцію, (III, 209).

ШУЙСКІЙ Димитрій, его именемъ воевода Безобразовъ велъ переговоры съ Гонсѣвскимъ о подданствѣ королю Польскому (1610), (I, 245).

ШУМЛЯНСКІЙ, Іосифъ монахъ Борисоглѣбскаго уніат. монастыря въ Полотскѣ, явилъ въ ратушѣ королевскія грамоты, касающіяся уніятовъ, (I,355).

Щ.

ЩЕРБАЦКІЙ Тимоѳей, митрополитъ Кіевскій и пр., приказываетъ монахамъ Буйницкаго монастыря, согласно съ опредѣленіемъ митрополей консисторіи, отдать половину селъ Костенокъ и Хол-

мовъ Борколабовскому женскому монастырю, какъ основанному одними фундаторами съ Буйницкимъ, (II, 114, 115),—въ 1756 г. поручалъ Кониccкому все управленіе въ Буйницкомъ и Борколабовскомъ монастыряхъ, (II, 126).

Э.

ЭБЕРСТЕТЪ—фонъ Янусъ, командиръ царскихъ войскъ при Петрѣ В. въ Польшѣ, (III, 211).

ЭНГИЛЬБЕРТЪ Вильгельмъ, райца Виленскій, (II, 216).

Ю.

ЮДИЛЪ, Юрій, подкоморій Волковыскій, (IV, 244).

ЮРАГА Бенедиктъ, маршалъ господарскій, съ королевскими дворянами, дѣлаетъ опись Берестовицкому и Росскому имѣніямъ, (IV, 225).

ЮРГЕВИЧЪ Ѳома, іезуитъ, въ посольствѣ Сапѣги и Песочинскаго, (IV, 112).

ЮРЕВИЧЪ Абрамъ, религіи Греческой, избранъ въ бурмистры Полоцкіе, (I, 388).

ЮРКЕВИЧЪ, Полотскій благочинный (I, 174, 263), корреспондентъ Археографическаго Сборника.

ЮСТИНЪ, намѣстникъ (еп. Могилевскаго) доноситъ о томъ, что жалоба еп. Кониcскаго королю на насилія, чинимыя прав. духовенству въ Могилевѣ, не удовлетворена, (II, 135), см. Загребецкій.

Я.

ЯБЛОНСКІЙ Иванъ, стольникъ Новгородскій, держалъ Сидоровичи, во время возстанія мѣщанъ Сидоровицкихъ, (III, 227), обвиняется въ возмущеніи ихъ, (III, 228).

ЯВЛОШЕВСКІЙ Ѳедоръ, подсудокъ,

— Ярошъ, писаръ,—Слонимскіе, (I, 244).

ЯДВИГА, королева; дань при ней съ Могилева (см.), (III, 10).

ЯКОВКОВИЧЪ Лукашъ, сынъ Бѣльскаго протопопа, излюбленный Бѣльскими мѣщанами въ священники Богоявленской церкви и презентованный владыкѣ, (I, 281, 282).

— Ѳеодоръ, протопопъ Бѣльскій, пресвитеръ Богоявленскій, обвиняется въ томъ, что нарушаетъ права братства по шпиталю и братской церкви, оправдывается отъ обвиненій, доказывая, что ключи отъ шпиталя у братчиковъ и пономаря, проситъ перевода въ Пречистенскую церковь, каковую и получаетъ съ оставленіемъ за нимъ протопопіи, (I, 278—280).

ЯКУБОВИЧЪ Ѳедоръ, протопопъ Бѣльскій, помогалъ намѣстнику Владимірскаго епископа отбивать у Православныхъ церковь Богоявленія въ Бѣльскѣ, (II, 243).

ЯКУБОВСКІЙ, доставилъ уставу Могилевской волости, (I, 196).

ЯМОНТОВИЧЪ Симонъ, князь, староста Могилевскій, (II, II).

ЯНЪ-КАЗИМІРЪ былъ въ Могилевѣ во время пожара 1664 г. и посѣщалъ дома мѣщанъ (II. XXI),—далъ Могилевскому плебану предписаніе о томъ, чтобы выборъ членовъ ратуши Могилевской зависѣлъ отъ католиковъ, а не отъ православныхъ, и плебану данъ первый голосъ въ магистратѣ, (II, XXII). Сложилъ съ себя корону въ 1668 г., 16 Сентября. Король польскій, пожаловалъ Леоновича, могилевскаго бурмистра, и другихъ городскихъ урядниковъ шляхетствомъ за избіеніе войска Горчакова, (II, XVIII, XIX), мѣщанамъ могилевскимъ за то далъ права, наравнѣ съ г. Вильной; конфирмовалъ Іосифа Тукальскаго на Кіевской митрополіи, (II, 80), подтверждаетъ грамоту Владислава IV на построеніе церкви и монастыря Св. Николая въ Могилевѣ и позволяетъ монахинямъ этого монастыря построить за Днѣпромъ церковь и монастырь Св. Анны, (II, 80, 81); далъ Буйницкому монастырю за то, что монахи его, во время Московской войны, возвратили, безъ кровопролитія, поданныхъ короля, перешедшихъ на сторону царя въ пограничныхъ крепостяхъ, привилей на мельницу на р. Лоховѣ, увольнивъ ихъ отъ уплаты чинша на 37 лѣтъ, (II 89), подтверждая универсалъ брата, дозволяетъ православнымъ Дисненцамъ имѣть церковь Спаса—ново-основанную, (1659 г.), (IV,—).

ЯНЪ III, (Гродна 1679 г. 30 Января) дозволяетъ Дисненскимъ мѣщанамъ возобновить Воскресенскую церковь и завѣдывать въ ней всѣмъ, кромѣ монаховъ, (I, 394), далъ „хлѣбную пенсію“ въ Могилевѣ Кармелитамъ и на просьбу Могилевцевъ, чтобы имъ дали Православнаго епископа, отвѣтилъ, что дастъ уніятскаго и грозилъ силою совратить ихъ въ унію, (II, XXVIII), приглашаетъ Кутеинскаго игумена Климовича на Люблинскій (1689 г.) съѣздъ по церковнымъ дѣламъ, (II, 81, 82), даетъ баницiйный (изгнаніе) листъ на него и Буйницкую братію за шинкованье горѣлки и побои, на-

насенные акцизнымъ чиновникамъ (II, 82—84), а по просьбѣ ихъ, потомъ даетъ сублевацiйный листъ, съ освобожденiемъ ихъ отъ изгнанiя, (II, 84, 85), (Варшава 1695 г., Апр. 10) подтверждаетъ привилей к. Казимiра Буйницкому монастырю на мельницу на р. Лохѣ, съ увольненiемъ его на 5 лѣтъ отъ уплаты чинша въ королев. экономiю, (II, 88—90), (Краковъ 1676 г.) даетъ привилей Могилевскому братству на учрежденiе печатни, (II, 92), приказываетъ сторостѣ Кросинскому Браницкому защищать унiятскихъ поповъ староства отъ реквизицiй урядниковъ и громады, а за учиненные уже поборы требуетъ подвергнуть наказанiю громаду, (III, 194, 195), повелѣваетъ Браницкой, державшей Бѣльскiй повѣтъ, временно дать земли выходцамъ изъ занятыхъ Москов. войсками воеводствъ, — шляхтичамъ, (III, 190, 191).

— бискупъ Виленскiй, недопущенъ тивунами въ имѣнiя его Жомоитскiя, (III, 34, 35).

ЯНОВИЧЪ Войтехъ, маршалъ, охмистръ королевы, намѣстникъ Ковенскiй, получаетъ отъ к. Александра им. Дорогово въ Новгородскомъ повѣтѣ съ Хотеничами, купленное имъ у жены, (III, 3).

ЯНУШКЕВИЧЪ Данiилъ, пресвитеръ Воскресенскiй; въ Могилевѣ, (II 109), споспѣшникъ архид. Оловяшки.

ЯРОСЛАВЪ Матѳеевичъ, князь (Слуцкiй); ему приказано отъ Сигизмунда II. не чинить кривдъ подданнымъ Печерскаго имѣнiя, (IV, 84, 85).

ЯРОСЛАВИЧЪ, Иванъ Васильичъ, князь; его дочка за Александр. Ив. Ходкевичемъ, (IV, 207).

— Ѳедоръ, Ивановичъ, далъ десятину Никольской церкви въ Трокахъ изъ Сосновскаго своего двора (7021 г.), (II. 173).

ЯСЕНСКIЙ Iосифъ, пробощъ, Виленскiй архидiаконъ, (III, 27); его домъ въ Вильнѣ.

— Войтѣхъ, дворянинъ королевскiй, державца Любошанскiй, продаетъ Виленскому бискупу Протасовичу домъ свой въ г. Вильнѣ съ тѣмъ, чтобы этотъ домъ, перешедшiй къ нему по наслѣдству отъ дяди, Виленскаго архидiакона, обращенъ былъ на учебное заведенiе либо iезуитовъ, которыхъ хочетъ пригласить бискупъ (1568), либо иншихъ докторовъ и людей ученыхъ, (III, 27, 28, 29).

ЯСИНСКIЙ Варлаамъ, митрополитъ Кiевскiй (1691), окружнымъ посланiемъ извѣщаетъ свѣтскихъ и духовныхъ православныхъ зап. Руси о томъ, что, не имѣя возможности посѣтить всѣ подвластныя себѣ мѣста, онъ поручаетъ Слуцкому архим. Серапiону Полховскому митрополичье намѣстничество, коему поручаетъ надзоръ и управленiе надъ монастырями и братствами въ Бѣлоруссiи, (II. 85. 87), посылаетъ для разбора несогласiй въ Могилевскомъ братствѣ двухъ монаховъ и проситъ братчиковъ дружелюбно принять ихъ, (II, 87, 88), благословляетъ построенiе часовни св. Онуфрiя въ Могилевѣ (II, 961).

ЯСКОЛДА Петръ Станиславичъ, возный Волковыскiй, (IV, 244).

ЯХИМОВИЧЪ Янъ, подписокъ Полоцкiй, жалуется предъ ратушею на полковаго бернардина Сарну что онъ, въ отсутствiе подписка по дѣламъ службы, разными приманками и угощенiями увлекъ его жену, уже имѣвшую взрослыхъ дѣтей, на содомiю, такъ что она забеременѣла, а самаго подписка, когда онъ являлся домой, билъ и наконецъ увезъ у него жену, похитивъ разныя вещи, (I, 282—286).

ЯЦКО ДЕНИСОВИЧЪ, священникъ (?) Стороженецкой церкви (I, 4, 1497).

ЯЦЫНИЧЪ Иванъ, земянинъ господарскiй, показываетъ границы Литвы отъ коруны, въ 1546 г. (I 48—), его пререканiя съ Ратенскими чиновниками о границѣ (I, 61— 69).

Ѳ.

ѲЕДОРОВИЧЕВНА Антонина, намѣстница Борколабовскаго монастыря, обжалованная Буйницкими монахами за наѣздъ ея прiятелей на села Костянки и Холмы, (II, 117).

ѲЕДОРОВИЧЪ Василiй, попъ Трокской Пречистенской церкви, жаловался Трокскому земскому суду на татарина Ахметовича за то, что онъ, безъ вѣдома его, попа, засѣялъ землю, данную церкви Нелединскою, судъ приговорилъ, чтобы татаринъ снималъ жито при возномъ, (II, 153) но люди его забрали жито безъ вознаго, на что священникъ подалъ жалобу въ подкоморскiй судъ, гдѣ, послѣ пререканiй, земля была признана за церковью, (II, 154—160).

— Матюша, гетманъ Низовыхъ Донскихъ казаковъ, предводившiй 500 казаковъ при разграбленiи г. Быхова, (I, 175).

— Ходоръ, бурмистръ Могилевскiй, (II, 17).

— Никодимъ, монахъ и священникъ Никольской Бѣльской церкви, жаловался на Троицкаго унiятскаго попа Малишевскаго за то, что онъ подвергаетъ аресту православ. усопшихъ, беретъ скотъ за браки, отнимаетъ у правосл. священниковъ кресты и т. п. и его, Ѳедоровича, встрѣтивъ на дорогѣ, когда тотъ возвращался съ дарами, избилъ, дары разлилъ и топталъ, чашу заграбилъ, (II, 249)

ѲЕОДОРОВА Дарья, мѣщанка Полотская, жалуется на Полотскаго мѣщанина Васильевича, что онъ изнасиловалъ ея внуку, (I, 313).

ѲЕДОСIЙ, владыка Полотскiй (I, 1, подъ 1406 г.), запрещаетъ Грижкѣ Дружиловичу вступаться въ людей, записанныхъ отцомъ Дружилова на Богородицкую церковь, и вписываетъ его въ Суботникъ.

Б) МѢСТА.

А.

Б.

поровичъ, убѣждая ихъ добровольно покориться царскому величеству, если не хотятъ бѣды, (I, 391), 1½ мѣсяца осажденъ былъ воеводами Алексѣя М., (II, XVI),—здѣсь былъ ц. Петръ В. въ 1706 г. (II, XLIII),занятъ Бончемъ и отнятъ у него русскими войсками, (II, XLVI),—былъ въ осадѣ въ 1701 и 1702 г. русско-литовскаго войска Бончи и взятъ былъ имъ (II, XXXV),—предположено послами Люблинскаго сейма срыть (1707 г.), (III, 204), его крѣпость испорчена войсками Петра В., по желанію Люблинскаго сейма, на что жаловался потомъ Шембекъ, (III. 212).

БЫХОВСКІЕ: губернаторъ получаетъ извѣщеніе о бунтѣ Сидоревичскихъ мѣщанъ противъ навязаннаго имъ властями священника и о убійствѣ за это 6 мѣщанъ и усмиреніи бунта (III, 223).

— и м ѣ н і е Яна Ходкевича; на немъ обеспечены были деньги Могилевскихъ мѣщанъ, (IV, 44).

БѢЛАЯ г. поддалась въ 1611 г. польскому королю, (I, 246).

БѢЛОРУССКІЕ КРАЯ, (1668 г.), (III, 187, 220).

БѢЛАЯ РУСЬ, Б ѣ л о р у с с к а я епархія (въ грамотѣ короля 1735 г.), (IV, 199).

БѢЛЪ СТОКЪ, (I, 15).

БѢЛОГОРОДЦЫ, ТАТАРЫ БѢЛОГОРОДЦЫ; они были у кн. К. К. Острожскаго въ одно время съ Кмитою, а потомъ съ нимъ же тянули на Московскаго князя, (I, 154, 155), участвовали въ битвѣ Кмиты подъ Стародубомъ съ Московскими войсками, (IV, 7).

БѢЛИЧАНЕ, село митр. Володковича, (III, 239).

БѢЛЬСКЪ, упоминается, что въ 1506 г. былъ тамъ король Александръ, въ замкѣ города была церковь Пречистенская, (I, 7), онъ въ державѣ Кгаштолта, (I, 16).

Въ немъ церкви: 1, Богоявленская, изъ за который въ 1633 г. происходили столкновенія въ городѣ между православ. и уніатами, въ присутствіи уніятскаго епископа, (II, 241, 243), Никольская и Воскресенская въ 1632 г. насильственно взятыя уніятами (II, 244, 245),—православные здѣсь не могли исполнять своихъ требъ, (II, 247—249), не смотря на то, что большинство мѣщанъ (wielki tlum) было въ православіи, по сознанію коронныхъ чиновниковъ, (—247),—здѣсь въ 1699 г. происходила коммисія для рѣшенія спора за церкви между православными и уніятами (II, 254), здѣсь прав. монахи въ 1698 г. содержали школу и успѣшно поддерживали прав. ученіе, но комиссія 1699 г. нашла что, какъ православныхъ мало (?) въ городѣ, то монахамъ запрещена свобода обученія (II, 255, 256), здѣсь былъ замокъ, на горѣ, еще при к. Сигизмундѣ II, (II, 257), здѣсь ратуша, братство Богоявленское и протопопія, (III, 278, 282).

БѢЛЬСКІЕ:—мѣщане чрезъ войта и другихъ урядниковъ получивъ Магдебурское право отъ Сигизмунда I и отъ Сигизмунда II 359 уволокъ, размѣренныхъ и данныхъ всякому противъ усадьбы, просятъ Сигизмунда II уволить ихъ, по причинѣ обѣднѣнія отъ большихъ податей, отъ уплаты толочныхъ денегъ и службы на толокѣ, (III, 182, 183),

— з е м я н е, (III, 182).

— п у щ а (I, 14),—пограничная съ Городненской, въ ней расчищено 1536 г. 850 уволокъ Бѣльскими и другими людьми, (I, 23).

— в о л о с т ь будовала дворъ королевскій,—ловище, (I, 15).

— сторожа при дворѣ тамъ завжды бывала (ibid).

В.

ВАРШАВА, здѣсь Іовъ, Переяславскій еп., имѣлъ своихъ агентовъ по дѣламъ православія, (II, 140), здѣсь на сеймѣ подвергали „экзамену“ Садковскаго (II, 142), сюда доставленъ епископъ по освобожденіи изъ Ченстохова, (II, 143), сюда ѣздилъ Іосафатъ Кунцевичъ жаловаться на бунтъ Могилевскихъ мѣщанъ противъ него, (II, VIII); здѣсь православнымъ шляхетствомъ избранъ былъ въ митрополиты Петръ Могила, (II, X), здѣсь на избирательномъ сеймѣ Владиславъ IV принялъ „пакты“, уравнивающіе евангеликовъ съ католиками и обеспечивающіе миръ между ними, (III, 168).

ВАСИЛЬКОВО оступъ въ Городенской пущѣ, (I, 17), Радивила Николая.

ВЕЛИКІЯ ЛУКИ, замокъ, взятъ въ 1580 г. войсками Баторія и присоединенъ къ Смоленскому воеводству, подъ управленіемъ Кмиты, (I, 156, 157),—велѣно сдать ихъ, по договору 1582 г., Москвѣ, (IV, 42).

ВЕНГЕРСКАЯ ПѢХОТА въ свитѣ Сапѣги, товарища Песочинскаго, посла въ Москву, (IV, 108).

ВИДБА, рѣка (I, 9) въ Витебскѣ.

ВИЛЬНА (I, 8. 9) (1522 г.). Здѣсь были лютеранская и реформатская кирхи, (III, 48); городу грозилъ царь Московскій (IV, 35), купленъ домъ для помѣщенія іезуитовъ, (III, 26),—при Владиславѣ IV была дивизія города на три части, (II, 211),—здѣсь былъ домъ Констан. Конст. Острожскаго (III, 50)—в. к. Сигизмундъ, 1432 г. далъ городу юрисдику Магдебургскую, (II, 230),—Здѣсь свирѣпѣло смятеніе на православную церковь, (I, 254),—здѣсь было запрещено православнымъ звонить въ колокола въ праздникъ Іосафата Кунц. митр. Тукальскимъ, (II, XX и XLVI).

ВИЛЕНСКОЕ МѢСТО, до королевскаго скарбу

сюда посланы Ифлянтскіе привильи, (I, 142),—сгорѣло 1655 г., при чемъ погибли всѣ документы и планы города, во время Московскаго нашествія, (II, 231), освобождено отъ кн. Хованскаго въ 1662 г., (III, 180),—отсюда пріѣхали комисары для разоренія въ Могилевѣ Петро—Павлов. церкви и принужденія православныхъ къ уніи, (II, XXVIII),—взято въ 1708 г. и разграблено войсками Карла XII, (II. LI),—его протестанты получаютъ отъ Владислава IV грамоту, обеспечивающую права ихъ исповѣданія и миръ отъ католиковъ, (III, 168—170); сборъ здѣшній въ заулкѣ около замковой улицы получаетъ свободу богослуженія (III, 169), здѣсь былъ въ 1609 г. судъ головный кола духовнаго, (IV, 82), — здѣсь предположено созвать сеймъ въ 1565 г. для поправы статута, (IV, 211), если не будетъ повѣтрія, (—212),— здѣсь Баторій желаетъ всего, что пріумножаетъ порядокъ, (I, 159),

ВИЛЕНСКІЕ:—бурмистры радцы, ратуша вносятъ во врядовыя книги пергаминный привилей к. Стефана цеху и братству шапочниковъ и пр. (I, 158), позволяютъ братству написать „порядокъ" и скрѣпляютъ ихъ печатію (I, 159).

— воеводиная, ея имѣнія опредѣляются, (I, 32).

— жидовка перекрестилась, за то была убита Клецкими жидами, (IV, 198).

—каноники, тягаясь съ прав. митрополитомъ о землю, не явились по приказу короля на эту землю съ свидѣтелями и судьями для присяги, (III, 8); королевскій приказъ данъ имъ по Русски.

— мѣщане жалуются на евреевъ, за то, что вопреки праву, они захватили въ свои руки не только разные поборы, напр. мыто, аренды, лихвы, розничную торговлю, (IV, 90) и всѣ торговые обороты медомъ, пивомъ, водкою, разныя ремесла, а мѣщане приходятъ отъ того въ бѣдность; но и сверхъ того евреи покупаютъ себѣ дома въ городѣ, отчего убытокъ костеламъ, богодѣльнямъ и пр. (IV, 90, 91).

—земскій судъ сгорѣлъ въ 1800 г.; при чемъ сгорѣли его дѣла съ 1668—1766 и за 1793 и 1794 г. (I, 397).

— сеймикъ 1577, (IV, 33).

— трибуналъ 1619 г. іюня 4 утвердилъ продажу въ Могилевѣ плаца на уфундованье прав. церкви и монастыря, (II, 45).

— трибуналъ 1663 г., на который позывается митр. Коленда за то, что позывалъ Глѣбовича, во время его государственной службы, (III, 179).

— головный костелъ св. Станислава, при немъ капитула, (III, 29).

— панъ (1567 г.), у котораго было дѣло съ Горностаемъ, такъ что тотъ боялся побоевъ и вырыванія бороды отъ своего противника и просилъ помощи Іеронима Ходкевича, (I, 143).

— семинаріумъ съ Троицкою капитулою (IV, 78, 80), закону св. Василія (1616 г.) (IV, 86), подъ управленіемъ Іосафата Кунцевича, получаетъ отъ м. Потѣя имѣніе Печерскъ, незаконно имъ присвоенное, (IV, 86) и подтвержденное за семинаріей королемъ (IV, 87), а потомъ на судѣ Оршанскомъ и трыбуналѣ заявляетъ притязаніе на это имѣніе, (IV, 78—86—88).

ВИЛЕНСКОЕ роботы карабины и пистолеты, (I, 250).

ВИЛКІЙСКІЙ соймикъ Жмудскаго староства ухвалилъ, какъ справоваться гродскому суду, (IV, 12).

ВИЛЬЯ рѣка въ Дубровинской волости на границѣ Пропойской волости, (III, 269).

ВИННИЦКОЕ староство, куда русскимъ полковникамъ запрещено указомъ Петра В. вступаться, (III, 208).

ВИТЕБСКЪ: здѣшніе мѣщане кормники составляютъ братство, по благословенію архіеп. Кунцевица, при ц. Преображенія; въ немъ—посадъ Узгорскій за р. Витбою и пирожный рядъ, гдѣ производились склады братскіе на содержаніе причта Преображенской церкви, (I, 261);—Владиславъ IV запретилъ (1635) имѣть здѣсь православныя церкви и совершать богослуженіе, (I, 357 сн. II, 61), въ 1395 г. завоеванъ Витовтомъ, (II, II); объявленъ губ. городомъ всей Бѣлоруссіи (II. LXXVI).

ВИТЕБСКІЕ: воевода (1573 г.) долженъ былъ встрѣчать съ 50 коней—пословъ царя Московскаго, (I, 150).

—мѣщане изъ посада дали запись на 100 копъ архіеп. Сѣлявѣ на постройку церкви въ Витебскѣ, но отдать деньги отказались, (I, 294—295).

— Богословская церковь (I, 8—9, 1522). Люди, поселенные на ея землѣ, не знаютъ никоторыхъ службъ, ни подачокъ всякихъ, ни сторожи городовое.

— Успенскій соборъ, его архивъ, (I, 8—9).

ВИТОЛДОВА дорога въ Бѣльской пущѣ, подлѣ околовъ, или становъ господарскихъ, (I, 15).

ВОЙШНАРИШКИ, имѣніе Луки Мамонича въ Ошмянскомъ повѣтѣ, заставленное въ 200 копъ Лит. кн. Свирской; его подробная опись, (III, 67—70).

ВОЛКОВЫЙСКЪ; здѣсь (1576 г.) имѣлъ быть сеймикъ повѣтовый, (IV; 23), здѣсь назначенъ былъ для Литвы головный сеймикъ въ 1577 г., (IV, 31, 33), отсюда послы должны были ѣхать до пановъ польскихъ для совѣщанія; здѣсь же и предъ вальнымъ сеймомъ былъ сеймикъ, (IV, 35).

ВОЛОДАВА, имѣніе Сангушковичей на границѣ съ коруною (I, 54, 55).

ВОЛЬНЯНСКІЙ попъ, (IV, 241).

ВОЛЫНСКІЕ края были въ небеспечности отъ непріятеля въ 1577 г., (IV, 30).

ВОРОНЕЖЪ, сюда въ 1709 г. пріѣзжали къ Пет-

ру В. Могилевскіе депутаты просятъ защиты отъ насилій русс. войска, (II, LXV).

ВОРОНИЧИ, мѣстечко Полоцкой архіепископіи, захваченное слугами Полоцкаго воеводы, (I, 169).

ВОРОНИЧЪ „замокъ былъ збудованный", (I, 233).

ВПИТСКАЯ, Упитская волость, по бѣдности, не хотѣла вносить плату Бонѣ, (I 4').

ВРОЦЛАВОКЪ; здѣсь въ 1577 г. назначено было совѣщаніе пановъ радъ по поводу возмущенія г. Гданска, (IV, 28), здѣсь была конвокація пановъ радъ, отмѣнившая посполитое рушенье, назначенное на сеймѣ въ Торунѣ (1577 г.); (IV, 30)

ВЯЗЬМА крѣпость, поддалась поль. королю въ 1611 г., (I, 246), польскіе послы (въ 1635 г.) нашли здѣсь бѣдность; бѣлыхъ бабъ не было и въ поминѣ, (IV, 103).

Г.

ГАНЕЗСКІЕ: з е м я н е (см. *шляхта — земяне*). Николай Радивилъ, получивъ во владѣніе Ганявъ, сдѣлалъ своими подданными и здѣшнихъ земянъ, у которыхъ были земскіе привилеи на шляхетство. Земяне жаловались королю и получили розсудокъ и вырокъ королевскій въ свою пользу (I, 1—14).

— п о в ѣ т ъ, (I, 30).

— з а м о к ъ (—31).

— м ѣ с т о (ibid).

— в о й т ъ получалъ 10 золотыхъ и 3 уволоки, (I, 31).

— и м ѣ н і е (I, 12) за выступокъ Глинскаго Михаила спало на короля, а потомъ отдано Николаю Радивилу, Виленскому воеводѣ.

— з а м о к ъ, описаніе земель этого имѣнія и цыншовъ съ волости, (I, 31).

ГДАНСКОЕ мѣсто, Г д а н с к ъ, не прислало къ Баторію пословъ съ заявленіемъ вѣрноподданства (IV, 24, 25), отказалось, письменно чрезъ синдика, платить государственныя повинности (200 т. зол.) въ поль. казну, повиноваться сейму, назначенному для уложенія притязаній города (IV, 27); начало вооружаться противъ короля и не внимало его миролюбивымъ заявленіямъ (IV, 28); выслало войско на короля, но оно разбито было, (IV, 29), съ нимъ собирается воевать к. Баторій, (IV, 23),—дѣло съ нимъ окончено къ 22 Декабря 1577 г., (IV, 37).

ГЕЛЬВЕЦКІЕ сборы; по образу и правиламъ ихъ Николай Юр. Радивилъ имѣлъ устроить въ Вильнѣ кирху, (III, 53).

ГИЛЬБРУНЪ подъ Данцигомъ, откуда подканцлеръ Шембекъ писалъ письмо къ Головкину, (III, 207).

ГЛУСКЪ, озеро (I, 3) кн. Острожскаго, или „обудва Глуска"—погорѣлое и замокъ; оба находились въ Новгородской землѣ; при немъ села Иваницевичи, Ольница, приселки Дуброва и Положевичи. Все это принадлежало князю Полубенскому и было, по его жалобѣ, забрано и разграблено Кіевопечерскимъ архимандритомъ Никифоромъ Туромъ, (I, 200, 201).

— Д у б р о в и ц к і й — имѣніе кн. Чарторійскаго въ Новгородской землѣ, (I, 203); тутъ же и замокъ,—имѣніе, сполное Полубенскимъ и Чарторійскимъ на Кленаню; Глускіе бояре, мѣщане напали на роту польскихъ рыцарей, бысто шедшую подъ знамена Карла Ходкевича подъ Смоленскъ, когда она проходила мимо Глуска, пострѣляли рыцарскихъ пахоликовъ; разбили возы и забрали военные припасы и богатства рыцарей, дѣйствительно огромныя и лакомыя, и завезли ихъ въ замокъ своихъ господъ, (I, 249, 254); за что виновные четверо были биты дубинами, а двое выданы на горло, (I, 256), а вещи, найденныя у мѣщанъ, были отданы владѣльцамъ и еще 5 тысячъ золот. польскихъ,—здѣсь ассессоры Ходкевича устроили мировую сдѣлку между владѣльцами имѣнія и ротм. Сенкевичемъ по дѣлу о нападеніи Глушанъ на роту Сенкевича, (I, 256), здѣшніе мѣщане ни на просьбы, ни на грозьбы Полубенскаго, владѣльца ихъ, не приняли уніи и получили отъ него церковь, право имѣть священника и фундушъ, (I, 267, 268).

— м ѣ с т о, замокъ, половина его принадлежала Полубенскимъ, а половина Жеславскимъ, которые подѣлились съ теткою своею изъ ихъ рода, бывшею за Иваномъ Чарторійскимъ, вежа раздѣляла самый замокъ. Тутъ было и мыто, (III, 35, 36); мѣщане (—37), ловы звѣриные, волости.

ГЛУШИЦЫ, дворъ короля въ Смоленскомъ повѣтѣ, (III, 2).

ГОЛОВЛЕ озеро въ Черейскомъ имѣніи, на немъ Островъ съ монастыремъ, (II, 15).

ГОЛОВЧИНЪ, мѣстечко подъ Могилевымъ, (II. LV).

ГОЛОДОКЪ, село; его часть принадлежала къ Бѣльской Воскресенской церкви и „погаржала св. единостію" (въ 1634 г.), (I, 281).

ГОМЕЛЬ, (I, 155),—добровольно покорился войскамъ Алексѣя М.; на примѣръ его указываетъ Быховцамъ атаманъ Ничипоровичъ, (I, 391).

ГОРИГОРКИ, ГОРКИ, имѣніе въ Оршанскомъ повѣтѣ, Полубинскаго Александра; послѣ войны обѣднѣвшіе мѣщане получаютъ уставу, по которой имѣли право открывать торгъ, опредѣлялись ихъ подати и повинности—съ уволоки 2 дня къ жниву, идти на гвалтъ въ мельницу одинъ разъ въ году, чинить дороги и плотины, платить пи-

Д.

мо К. К. Острожскаго по дѣлу монаха Богуринскаго, (IV, 17).

ДУБОТОЛКИ, дворецъ при Кейданахъ, (I, 33).

ДУБРОВИНСКАЯ волость королевская; ея инвентарь (III, 245, 281).

1. Повинности жителей этой волости. Волость состоитъ изъ селъ, село изъ службъ, полуслужбъ и трети службы. Повинности отъ службъ таковы: а, до королевскаго скарбу ежегодно о св. Покровѣ отъ каждой службы 1 копа гр., 1 бочка ржи, 1 бочка овса, отъ воза сѣна по 4 пенязи, за медовую дань по 25 съ пуда, (или мѣдницы отъ бортниковъ), за ловы птаџьи и звѣриные по 3—8 грошей; за бобровые гоны отъ 1—10 грошей (III, 246, 248, 250, 252, 254, 255, 257, 259, 260, 261—262, 264, 266, 268—269, 271, 273, 275, 276, 279); б, на старосту во всѣхъ селахъ податъ одна и таже, т. е. по $^1/_2$ бочки ржи и овса, отъ всякой копы государю по 6 грошей, отъ 3 службъ 1 возъ сѣна и отъ каждой службы 1 возъ дровъ (276—281); в, на врядниковъ земскихъ, т. е. подскарбію, поклона, за бобра и куницу отъ службы 9 пенязей, на ключника, подключаго и тіуна Виленскаго по 1 грошу и 2 пенязи; на подводы—по 9 грошей и 5 пенязей (и по 8 см. 251 стр.); на замковую сторожу по 1 гр. и 9 пенязей.

2, права: звѣриные и пташьи ловы, бобровые гоны по Днѣпру и малымъ рѣкамъ; слобода на 4—10 лѣтъ тѣмъ, кто расчиститъ лѣсъ на пашню „на сыромъ корени" (III, 253).

—Въ ней села (съ общимъ итогомъ сборовъ на короля):

1,	Онисковичи .	43 служ.	58 коп.	и 33 гр.	
2,	Вейна. . . .	74 —	97 —	46 —	5 пен.
3,	Голеницовичи	7 —	15 —	47 —	3 —
4,	Вильчичи . .	11 —	8 —	48 —	2 —
5,	Сидоровичи	35 —	34 —	15 —	5 —
6,	Супоничи . .	35 —	41 —	45 —	—
7,	Углы	7 —	7 —	—	—
8,	Конаховичи .	74 —	93 —	12 —	5 —
9,	Крылевичи. .	39 —	40 —	20 —	—
10,	Следюки. . .	13 —	41 —	37 —	5 —
11,	Перекладовичи	3 —	7 —	35 —	1 —
12,	Теляковичи .	$2\frac{1}{2}$ —	— —	27 —	2 —
13,	Кузминичи. .	4 —	13 —	23 —	—
14,	Космышичи. .	$2\frac{1}{2}$ —	7 —	4 —	7 —
15,	Копаневичи .	2 —	6 —	26 —	7 —
16,	Лесутичи . .	2 —	9 —	1 —	—
17,	Теплое . . .	3 —	12 —	6 —	—
18,	Остреневичи .	$1^1/_4$ —	3 —	44 —	—
19,	Озаричи . . .	$1\frac{1}{2}$ —	не показано —		—
20,	Чавусовичи. .	$39\frac{1}{2}$ —	75 —	38 —	1 —

Всего . . 400 служ., 555 к., 14 гр., $3\frac{1}{2}$ пен.

Жита и овса давалось 400 бочекъ.

ДУНАЙСКІЕ бобры были предметомъ торговли Люблина съ Виленцами (III, 309).

ДУНСКІЙ король однается съ Шведкимъ, (I, 141).

Е.

ЕГИПЕТЪ (II, 20).

ЕЗЕРИЦКАЯ слобода (I, 6).

Ж.

ЖОМОЙСКІЕ: стѣна въ м. Косовѣ, (I, 207).

—земля, ея мытомъ завѣдывалъ Іеронимъ Ходкевичъ, (I, 156).

—староство, рѣшеніе старосты его въ 1442 г. на русскомъ языкѣ, (III, 1).

—обыватели, т. е. тивуны, рада, шляхта, просятъ Яна Ходкевича, какъ своего старосту, чрезъ депутатовъ своихъ, отъ имени всего сеймика, оберегать на коронацiйномъ сеймѣ интересы ихъ земли и побудить гродскій старостинскій его урядъ (Жомоитскій) производить судъ и т. п. по статуту; жалуются на Радивила, что, держа Шавли, онъ старается подчинить себѣ шляхту, и на жидовъ, берущихъ отъ шляхты незвыклое мыто, (IV, 12—14).

—бискупъ жалуется на жидовъ, которые на таможняхъ берутъ мыто надъ ухвалу сеймовую съ товаровъ, привозимыхъ шляхтою изъ Пруссіи на „потребу власную", (IV, 13).

—гродскій врадъ перестал (1573 г.) отправлять справы свои гродскія, (IV, 12).

ЖИРОВИЦКІЕ монахи; имъ дается на поминаніе по душѣ Стаховскаго, убитаго Сидоровичскими мѣщанами за насильственное совращеніе ихъ въ унію, (III, 231).

ЖМУДЬ, отсюда посылались соколы к. Баторію (IV, 38).

З.

ЗАБѢЛЬСКОЕ войтовство при Райгородѣ, (I, 31).

ЗАМКОВАЯ улица въ Вильнѣ; на заулкѣ, идущемъ отъ нея (Савичъ улица?) былъ сборъ Евангеликовъ, (III, 169).

И.

К.

КОБАКЪ, посадъ за Двиною около Полотска, въ приходѣ Борисоглѣбскаго монастыря.

КОБАЧАНЕ, мѣщане Кобака, силою отбившіеся отъ уніятскихъ монаховъ, грабившихъ ихъ за нехожденіе въ церковь, (I, 310), потомъ когда монахъ ходилъ здѣсь по молитвѣ, то мѣщанинъ обругалъ его, вырвалъ крестъ и пр., (I, 312).

КОБРИНСКІЙ повѣтъ пр. Хоморъ, угольскіе горищи, на границѣ съ коруною (I, 67, 68).

— трактъ, по которому въ 1696 г. шли казаки Палея, напавшіе на Брестское воеводство, (III, 200).

КОВЕЛЬ, былъ въ державѣ Сангушковичей, (I, 57).

КОВЕЛЬСКІЙ князь (Курбскій?), (IV, 296).

КОВНА, отдано было Сигизмундомъ II Варварѣ (III, 11),—здѣсь собиралось мыто, ibid,—около города стояло 40-ка тысячн. русское войско въ походѣ на Фридриха II (—330).

КОВЕНСКІЕ:—мыто, которымъ завѣдывалъ Горностай Иванъ.

— войтъ, мѣщане и мытники; имъ приказано было Горностаемъ замкнуть дороги изъ Прусъ по случаю повѣтрія тамъ на людей въ 1580 г., (I, 156).

— намѣстникъ (1503), (III, 3).

КОЛОЖА,—на Коложи Городенскій монастырь, въ немъ церковь св. Троицы, (IV, 51).

КОЛО, мѣсто для головныхъ сеймиковъ въ малой Польшѣ, (IV, 31); повѣтовые были въ Родѣ (IV, 33).

КОЛОЧИНСКІЙ монастырь; подлѣ него польскіе послы въ 1635 г. нашли на 9 миль вокругъ пустыню (IV, 102).

КОЛПИНЪ, имѣніе кн. Огинскаго, пограничное въ воеводствѣ Полотскомъ, (I, 380); люди изъ этого имѣнія убили панцырнаго боярича Лиштвановича, (I, 381).

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, здѣсь содрали кожу съ жида Сапсая, бѣжавшаго изъ Зап. Россіи, въ качествѣ Мессіи, (II, XXIV).

КОПЫСЬ, подлѣ него устроялись русскія баттареи противъ Шведовъ въ 1707 г. (II. XLVI).

КОПЫСКІЙ протопопъ противился Оловяшкѣ при назначеніи имъ въ намѣстники Мирскаго игумена, (II, 109).

КОРНИНЪ, въ Бѣльскомъ повѣтѣ, здѣсь бѣжавшіе изъ Черниговскаго и Новогрудскаго воеводствъ шляхтичи получили временно надѣлы земельные, (III, 291).

КОРЧИНЪ, мѣсто для сеймиковъ головныхъ (енеральныхъ) въ великой Польшѣ, (IV, 31); повѣтовые были прежде въ Прошовицахъ (IV, 33).

КОСОВСКІЕ: имѣніе, раздѣленное по ровну между Кишкою и Сангушкою, (I, 205).

—волость. Повинности тяглыхъ, (I, 122, 123).

— дворъ, (I, 205).

— городище, (—206).

— фолварокъ, (—207).

— мѣстечко (207), (съ 208—210).

— войтъ, (I, 208).

— мѣщане (ibid).

— бояре, (I, 209).

— доходъ: 92 коп и гр. 3.

КРАКОВЪ, здѣсь утверждены при коронаціи Владислава IV „пакты" о равноправности евангеликовъ съ католиками и мирѣ между ними, (III, 168), сюда Баторій уѣхалъ въ 1578 г. послѣ Варшавскаго сейма для принятія пословъ Московскихъ и для совѣщанія съ польскими панами радами, (IV, 39); здѣсь же, по мысли короля, удобнѣе устроять оборону, сюда собирался ѣхать Сигизмундъ II послѣ Петрковскаго сейма, 1567 г., (I, 173).

КРАСНОБЕРЕЗСКІЙ священникъ Кобята Романъ (см.) переводится Полубенскимъ къ Деречинской церкви, чтобы въ м. Деречинѣ розжарить побожность; къ ней придается 13 уволокъ съ подданными, (I, 247); а священникъ, по старости лѣтъ, обязуется держать при себѣ и другаго священника, (I, 248).

КРЕТИНГЕНЪ, подлѣ него находился русскій флотъ въ 1757 г. (III, 332).

КРОЖИ, гдѣ былъ сеймикъ обывателей Жомоитской земли въ 1573 г. для выбора пословъ на коронаційный сеймъ, (IV, 11).

КРОЛЕВЕЦЪ, туда Полотскіе купцы мѣщане ѣздили для торговли и имѣли тамъ своихъ банкировъ, (I, 371).

КРУПИЦКІЙ фольваркъ, купленъ Андреемъ Сангушкомъ у Солтана, (IV, 305).

КРУШТЕНСКАЯ волость и мѣсто, (III, 25). Повинности ея населенія: чиншъ, дякло житнее, овсяное и сѣнное—отдаются на 3 года Яну Ходкевичу, а серебрщина и поборъ отъ жорновъ и шинковъ въ королевскую казну, (III, 25).

КРЫВЦОВЪ посадъ въ Полоцкѣ, мѣщане его нападали на архіеп. Сѣляву, (I, 274).

КУБИНСКЪ, слобода въ 60 домовъ, на пути въ Москву изъ Вязьмы; здѣсь польскіе послы въ 1635 г. замѣтили необыкновенное пьянство и драки между жителями, за что пристава драли ихъ кнутами, а тѣ за побои благодарили, какъ за пожалованье, (IV, 104).

КУРЛЯНДСКАЯ шляхта; ей велитъ Баторій напомнить о защитѣ отечества отъ Москвы, (IV, 34)

КУТЕЙНЯ, село въ повѣтѣ Оршанскомъ, подлѣ Копыскаго имѣнія, купленное Богданомъ Стеткевичемъ и его женою Еленою, княжною Соломерецкою, отдано было ими на Кутеенскій монастырь, (II, 41).

Л.

М.

79); печатня братская въ Могилевѣ, (II, 95),— пожаръ въ городѣ, (II, 113), семинарія правосл. (II, 144); городъ съ 1526 г., съ Магдебурскимъ правомъ съ 1561 г., (II, II, III), съ гербомъ,— городъ ремесленный, вольный отъ податей судныхъ и на крѣпость, здѣсь мыто за рыболовство, съ цехами и медовареніемъ (II, IV, V),—пожаръ въ 1595 г., отъ Наливайки (—V),—первый костелъ въ 1604 г.—бунтъ мѣщанъ въ 1610 г. (II, VI),—ему дано право безпошлинной торговли,—встрѣтилъ еп. Кунцевича пушками, (II, VII),—церкви въ немъ запечатаны 1619 г., (II, IX),—здѣсь имѣлъ быть уніят. соборъ; былъ моръ въ 1630 г.; здѣсь запрещено было въ 1633 г. евреямъ строить пивоварни и бани изъ боязни пожаровъ,—учреждена купеческая касса (II, X), были устроены ворота съ иконою, (II, XI), здѣсь съ 1633 г. православная епархіальная каѳедра, (II, IX), уволенъ отъ постоевъ (II, X),—отпечатаны всѣ церкви (ibid), уволенъ отъ подводъ посламъ и бруковаго сбора, (II,XI),—добровольно сдался въ 1654 г. Алексѣю Михайловичу, (II, XII),—здѣсь перебиты евреи воеводою царскимъ Поклонскимъ, (II, XIII, XIV),— спасенъ отъ войскъ Радивила заступленіемъ Б. Матери, (II, XIV, XV),—здѣсь былъ ц. Алексѣй М. (1655 г.),—вырублены сады воеводами его, (II, XVI), битвы Чернецкаго съ русскими войсками, (II, XVII), заговоръ и избіеніе Русскихъ солдатъ за грабежи ихъ въ 1661 г. (II, XVII—XX), за что уравненъ въ правахъ съ Вильной, (II, XIX),—за это русскіе мстили Могилевскимъ купцамъ (II, XX), — пожары въ 1664 г.,—здѣсь стояло войско Паца, (II, XXI),—въ члены ратуши велѣно избирать въ 1667 г. уніятовъ и латинянъ (II, XXII),—іезуитскій костелъ съ 1667 г.—Могилевъ, гнѣздо схизмы, по выраженію митр. Жоховскаго, (ibid),—знаменія въ Могилевѣ въ 1670 г. (II, XXIV),—каменная ратуша въ 1679 г., комета, (II, XXV),—звѣри нападали на городъ (1686 г.), (II, XXVI),—Б е р н а р д и н ы—съ 1687 г.,—мощи Кунцевича присланы въ іезуитскій костелъ, здѣсь содержался латинскій монахъ, поддѣлыватель царскихъ печатей, (II, XXVII),—кармелиты—съ 1692 г., здѣсь былъ Янъ III, (II, XXVIII),—мѣщане убиваютъ помѣщика Зѣнковича, за что должны были строить костелъ (II, XXIX); наводненіе, снѣгъ 4 іюня и голодъ (1695 г.), (II, XXX); городъ преданъ Августомъ II на опустошеніе Саксонцамъ, (II, XXXII), явленіе 3 солнцевъ, и казаки въ городѣ, (II, XXXIII), здѣсь былъ Мазепа, гетманъ; чрезъ городъ проходило разбитое рус. войско; сюда пришло войско компутовое Сапѣги, (II, XXXIV), — городъ укрѣпляется во время русско-шведской войны, (II, XXXVI, XXXVII),—шоссе подлѣ города, комета, (II, XXXVIII), бѣдствія города отъ поборовъ Бончи, (II, XXXIX),— Московскаго войска и войскъ польскихъ, (XL),— ц. Петръ въ городѣ, (II, XLI, XLII), отъ татаръ, (II, XLIV, V),—въ городѣ забрано все оружіе русскими, (II, XLIX),—пребываніе здѣсь и поборы кн. Меншикова, (II, XLIII, LV),—армія Карла XII въ городѣ, ея поборы и насилія, (II, LVI—LX),— разграбленіе города татарами, съ дозволенія Петра В. (II, LXI),—пожаръ въ 1748 г., (II, LXVIII); здѣсь въ 1767 г. была коммиссія для повѣрки городскихъ документовъ, (II, LXX),—намѣстничество въ Могилевѣ съ 1778 г., (II, LXX),—пожаръ въ 1782 г., училище народное въ 1783 г., (II,LXXI),—здѣсь губернскій городъ, съ 1802 г., (II, LXXVI), землетрясеніе, пожаръ (II, LXXVII), — комета въ 1811 г.; нашествіе французовъ въ 1812 г. и занятіе города маршаломъ Даву, (II, LXXIX, LXXX),—пребываніе здѣсь французовъ и ихъ дѣйствія, (II, LXXX— LXXXVII), — русскія войска въ Могилевѣ, (II, LXXXVIII); м. Могила обѣщаетъ посѣтить городъ изъ обители Кутеенской, (II, 56)—и посѣщаетъ въ 1635 г. (—57), здѣшняя Русь старая проситъ Владислава о привилею на построеніе церкви и монастыря Богоявленія и стверженіе братства, (II, 45, 46),—отсюда будтобы посланъ былъ владыкою православнымъ монахъ, для наговора Сидоровицкихъ православныхъ мѣщанъ къ вооруженному бунту противъ уніятскаго священника и латинской администраціи, (III, 225), здѣсь каѳедра св. Спаса дана православнымъ въ 1735 г., (IV, 199, 200).

МОГИЛЕВСКІЕ: в о л о с т ь господарская; уставъ ея повинностей и вольностей, составленный въ 1594 г. (I, 186). Вольности ея: съ грунтовъ немѣреныхъ, поросшихъ дубровами и лѣсами, позволялось дѣлать пастбище и брать лѣсъ на топливо и постройки, болѣе годные грунты расчищать на пашню, съ льготою на 10—12 лѣтъ; давались луга и лѣсъ къ волокамъ, гдѣ то было нужно. Звѣриная, рыбная ловли, бобровые гоны были доступны корол. подданымъ, (I, 187, 188). Натуральныя повинности: работать съ уволоки 4 дня въ недѣлю—2 пѣшо и 2 конно, на будованье и оправу замка и пр., въ крайности можно было накинуть еще дня два съ уволоки; за медовую дань велѣно платить деньгами за пудъ по 34 гроша, равно и за ловы—уходы, также за бобровые гоны платить огуломъ съ села или обруба; сторожей для замка—8 съ волости, (I, 187, 188), или складочную плату; мельницы строить и на нихъ молоть, мосты мостить, (I, 189).

— Д а н и при Ядвигѣ, Еленѣ и Сигизмундѣ: г р о ш о в а я, б о б р о в щ и н а, кромѣ бобровъ, у ѣ з д ч а г о, в о с к о в а я, м е д о в а я, ц и в у н щ и н а, (III, 10), здѣсь и кони королевскіе стояли.

— о б л а с т ь, ея обитатели пожелали составить братство въ церкви Богоявленія, (II, 47).

— э к о н о м і я королевская (II, 89); экономическій замокъ (II, I).

— с т а р о с т ы и намѣстники (II, III).

— е п и с к о п ъ (православный) 1740 г., обвиняется Быховскимъ владѣльцемъ Сапѣгою въ томъ, что подстрекнулъ чрезъ свое духовенство Сидоро-

вицкихъ православныхъ мѣщанъ силою отбиваться отъ уніятскаго священника, имъ навязаннаго польскою администраціею, (III, 227); отъ него (будтобы) посланъ былъ для этого монахъ, (III, 225).

Въ 1740 г. епископомъ въ Могилевѣ былъ Іосифъ Волчанскій (Ар. сб. II т. LXVI).

— православное духовенство подвергалось притѣсненіямъ отъ акцизныхъ ревизоровъ и отъ военныхъ, которые нападали на монаховъ, запрещали крестьянамъ давать духовенству ругу и плату за перевозъ (II, 132, 133).

— семинарія, здѣсь въ библіотекѣ хранится много документовъ, касающихся исторіи г. Могилева, (II. IV, V и д.); семинарія до 1793 г. „не могла быть поставлена на хорошемъ степени ученія, по недостатку учителей“, ея префектомъ упрошенъ быть директоръ школъ народныхъ, штатъ ея (II, 144).

— мѣщане дѣлаютъ наѣздъ на село Печерскаго монастыря, за что присуждаются къ уплатѣ 6 т. копъ, (IV, 44, 45), деньги ихъ обеспечены на имѣніи Глускѣ, (ibid).

— комора (таможня), (III, 301).

— перевозъ принадлежалъ Могил. епископу и за него крестьяне и замковые платили ежегодно по 1 злоту съ уволоки (II, 132).

МОЙШАГОЛЫ (въ Жмуди); здѣсь совершена на русскомъ языкѣ запродажная запись на часть озера мѣстными жителями, (III, 9).

МОНЮШКОВО войтовство Ганязскаго замку отъ войта Монюшки, (I, 31).

МОСКВА, сюда отправленъ еп. Меѳодій, измѣнившій царю, (II, XXIII), отсюда прибылъ на епископію Могилевскую Волчанскій (II. LXVI), здѣсь ограбили купцовъ Литовскихъ (1562 г.) (IV, 3).

— т. е. Московскіе люди, по заявленію поляковъ, грубо встрѣтили (въ Дорогобужѣ) посольство Песочинскаго, (IV, 95), не пустили въ предмѣстье (Дорогобужа), (IV, 96).

МОСКОВСКІЕ: крѣпостная контора, гдѣ записана мировая запись Смоленскаго прапорщика Блудова съ ротмистромъ Воренцомъ насчетъ бѣглыхъ крестьянъ, (III, 216).

— князь женилъ своего сына на шведской принцессѣ, (I, 141).

— царь (Иванъ IV); къ нему Баторій посылаетъ пословъ о мирѣ, въ виду бунта г. Данцига, (IV, 28); съ нимъ сносится этотъ городъ, а князь шлетъ поминки Турецкому султану (—30), къ нему Баторій посылаетъ посольство, (IV, 31); онъ посылаетъ войско для завоеванія Литвы, (— 32) и овладѣваетъ при — Двинскими мѣстами, (—35) и придвигаетъ войска къ Литвѣ (—36); послы къ нему были посланы Баторіемъ о мирѣ (1576), но не привезли въ томъ году отвѣта, (IV, 24); съ нимъ ведетъ переговоры Глѣбовичъ Юрій (1562 г.) (III, 178) власнымъ коштомъ.

— цари; ихъ войска вышли въ поле, какъ выражается въ 1687 г. Литовскій гетманъ, (III, 196).

— посолъ, ѣхавшій съ цесарскимъ (1566),—задержанъ былъ въ Мѣдникахъ, а потомъ для потребъ допущенъ въ Вильну, гдѣ имѣлъ быть принятъ панами радами, (IV, 21); — на Поляновскій съѣздъ; описаніе его пріѣзда въ Дорогобужъ, (IV, 94, 95).

— послы въ 1573 г. ожидались въ Оршѣ на проводной недѣлѣ, (I, 150);—къ Баторію (1578 г.) (IV, 39, 40).

— приставъ находитъ венгерское вино Сапѣги крѣпче водки, (IV, 98).

— войско въ числѣ 9 т. стянулось къ Дерпту, (I, 134), — собиралось на Псковъ и В. Луки (I, 141),—1633 г. съ 12 на 13 Іюня спляндровало мѣсто Полотское, (I, 272).

— деньги серебрянныя у прислуги въ Полотскѣ, (I, 351).

МОТОЛЫ, село, имѣніе еп. Луцкаго Терлецкаго, (I, 232).

МСТИСЛАВЛЬ, здѣсь былъ дворъ кн. Ивана Юрьевича и построена имъ церковь св. Троицы (II, 4); здѣсь Оловяшка устроилъ, безъ вѣдома митрополита и братства, выборы намѣстника, (II, 110); здѣсь прикоморокъ Могилевскій, на которомъ выдавался 3 квитъ на товаръ, везомый изъ Слуцка въ Люблинъ, (III, 301), въ немъ св. Троицкая церковь, (IV, 199); здѣсь была каѳедральная церковь, отданная православнымъ 1735 г., (IV, 199, 200).

МСТИСЛАВСКІЕ: городничій получаетъ извѣстіе изъ Смоленскаго стана, что послы короля воротились изъ Москвы съ успѣхомъ (1611 г.), что крѣпости Дорогобужъ, Вязьма и Бѣлая поддались королю, что Димитрій ушелъ въ Калугу, гдѣ до 10 т. Донцовъ, и что чернь скинула его съ царства, что, пріѣзжаетъ къ королю по 200 коней бояръ изъ столицы—принять подданство, и король принялъ ихъ въ Диснѣ, а потомъ собирается тянуть на столицу, (I, 246).

— замокъ, въ немъ 7 пушекъ, гаковницъ 140, 10 кіевъ, 20 бочекъ пороху, бомбъ 157, пуль для гаковницъ 900, олову—свинья, сѣра, селитра и пр, (1604), (II, 65),—передается другому городничему за везволеньемъ урядниковъ гродскихъ, земскихъ и шляхты, (III, 73), при чемъ опись вооруженья, часть коего была испорчена во время „трвоги“ 1614 г. отъ Москвы (III, 74).

— мѣра пшеницы, (II, 12).

МУСНИКИ, имѣніе Радивиловъ, при немъ дворы: Митковскій, Андреевскій, Поляны, люди Мстижане, Магницкіе, Домашковичи, (I, 34).

МѢДНИКИ; здѣсь задержанъ Московскій гонецъ въ 1576 г., ѣхавшій съ цесарскимъ посломъ, (IV, 20, 21).

МЯДЕЛА, МЯДЕЛЬСКІЕ роки судовые въ Ошмянскомъ повѣтѣ, (III, 77, 78).

Н.

НАРОВЪ—рѣка, въ Бѣльской пущѣ, при ней лучину брали, (I, 16), дѣлали мастъ и смолу и перевозили чрезъ нее.

НЕСВИЖСКІЙ архивъ, гдѣ подлинникъ вѣновной записи Сигизмунда II Варварѣ, (III, 13).

НОВГОРОДОКЪ, Владиславъ IV запретилъ православнымъ имѣть здѣсь церкви и отправлять богослуженіе, (I, 357), здѣсь назначенъ былъ съѣздъ шляхты, (въ 1576 г.) (IV, 21); но мѣсто это Жмудскими обывателями признавалось неудобнымъ, (—22).

—Великій, сюда переселился съ монахами и церков. вещами иг. Труцевичъ изъ Кутеенскаго монастыря, въ 1655 г. (II. XII).

—Нижній, здѣсь содержались Литовскіе плѣнные, (IV, 76).

НОВГОРОДСКІЕ: суды к. гродскій и земскій, (I, 201).

—воеводство, занятое 1679 г. Москов. войсками, (III, 191).

НОВОЕ село, имѣнье Служчича, (I, 131); отсюда увезены 4 коваля людьми Шалухи, шурина Служчича.

НОСОВО, дворъ въ Мельницкомъ повѣтѣ, держала кор. Елена, а потомъ отецъ и сынъ кн. Пузыны, (III, 4, 5).

НѢМЕЦКАЯ пѣхота, въ войскѣ польскомъ, (I, 378).

О.

ОЛЬШАНЫ; Полот. уніят. арх. преслѣдуетъ судебнымъ порядкомъ уніятскихъ мѣщанъ за то, что выдали дочь за православнаго и допустили ея вѣнчаніе въ православ. церкви, (I, 367).

ОПАТОВЪ въ Сендомірской землѣ, гдѣ былъ сеймикъ головный 1577 г. (IV, 33).

ОРША, сюда ожидали пословъ царя Московскаго въ 1573 г. и здѣсь, по порученію пановъ радъ Литовскихъ, имѣли встрѣчать ихъ Литовскіе чины, (I, 151, 152), здѣсь былъ Петръ В. 1706 г. (II, 40).

ОРШАНСКІЕ: епископія признана Августомъ II и III, (IV, 199, 200).

— комора, гдѣ выдавался первый квитъ на товаръ на пути изъ Слуцка въ Люблинъ, (III, 301).

— гродскій врадъ, (I, 175).

— земскій судъ, по позву арх. Плетенецкаго на Водорацкаго, за захватъ им. Печерска, принявъ заявленіе повѣреннаго отъ Виленскихъ троицкихъ (уніят.) монаховъ, отсылаетъ дѣло на судъ короля, (IV, 80).

— замокъ, съ 1567—1572 г. въ командѣ Ф. Кмиты, (IV, 246).

ОСОВСКОЕ, село кн. Полубенскаго, въ Новгородской землѣ; жители его отличались зажиточностію, копили деньги, имѣли большіе запасы хлѣба, полотна, меду, (I, 203—205).

ОСТРОВЪ, имѣніе, (III, 80).

ОСТРСКІЙ замокъ, на Московскомъ рубежѣ; имъ управлялъ Кмита, а въ его отсутствіе король поручилъ управленіе его отцу, (IV, 7).

ОШМЯНСКІЯ земскія книги; (I, 166).

П.

ПЕРЕКОПСКІЙ царь; къ нему посылаются отъ Баторія поминки, въ виду Московской войны, (IV, 39); онъ вторгнулся чрезъ Днѣпръ, (1579 г. (IV, 41).

ПЕРКОВИЧИ, имѣніе, купленное еп. Терлецкимъ на имя брата, (I, 232); здѣсь была церковь.

ПЕРНАВСКОЕ староство въ землѣ Лифляндской, доставлявшее доходъ на столъ королевскій; 3-ая часть дохода дается Льву Сапѣгѣ, пока не выберетъ данныхъ имъ въ казну 15 т. золот., (III, 61).

ПЕРСИДСКОЕ посольство,—пріемъ его при Моск. дворѣ описанъ польскими послами, (IV, 146, 147).

ПЕТРИКОВЪ, отсюда послѣ сейма король имѣлъ ѣхать въ Краковъ, (I, 143).

ПЕЧЕРСКЪ имѣніе Кіево печерскаго монастыря; при немъ села: Печерско, Тарасовичи, Борсуки, Цвирково или Твирково и Добройцы, (IV, 80) даны монастырю фундушемъ князя Толочкова, Алексѣя Львовича, въ 1506 г., по духов. его завѣщанію, (IV, 83), потомъ укрѣпленное за монастыремъ Сигизмундомъ I и II, Стефаномъ, (IV, 84, 85) и Сигизмундомъ III, имѣлъ право дѣлать вѣчистые склады, свободные отъ мыта, (IV, 84), его люди освобождены Баторіемъ отъ постройки замка Могилевскаго, тутъ построена была мельница, (IV, 84).

ПИНСКЪ, названъ пограничнымъ мѣстомъ между Литвою и Коруною, (I, 75).

ПИНСКІЕ: земскій судъ, гдѣ заявлена запись К. И. Острожскаго на Туровскую церковь, (IV, 2).

— плебанъ, (1513) на вѣновной записи Ходкевича, (IV, 207).

ПЛОСКАЯ ГОРА—урочище въ Витебскѣ (I, 8—9) при Богословской церкви.

ПОДЛЯШЕ, (IV, 70).

ПОДОЛЬСКІЕ края были въ опасности отъ непріятеля въ 1577 г., (IV, 30).

ПОЗНАНЬ, здѣсь уничтоженъ былъ русскій отрядъ прусскимъ войскомъ, (III, 338).

ПОЛОННОЕ м., дано Меньшикову к. польскимъ (III, 212), куда будтобы загонялъ шляхтичей, плѣненныхъ въ Польшѣ, Меншиковъ, (III, 208); оно дано, партикулярно, Меншикову отъ Польскаго; короля (Августа II), (III, 211).

ПОЛОЦКЪ, сборное мѣсто посполитаго рушенья по случаю войны въ Лифляндіи съ Москвою, (I, 134); здѣсь постановлено было покупать все на рынкѣ, а не по домамъ, чтобы „дорогость не дѣялась въ мѣстѣ", (I, 354); Владиславъ запретилъ (1635) православнымъ имѣть здѣсь церкви и отправлять богослуженіе, (I, 358, II, 61), рочки судовые трикрольскіе здѣсь отправлялись, (I, 221), въ 1643 г. весь выгорѣлъ отъ поджога, (I, 353),—жители этого города разбѣжались; 1633 г. имъ велѣно воротиться въ городъ и защищать его и не переселяться въ города, занятые непріятелемъ, (I, 273, 276), здѣсь жидамъ позволено было селиться только на 6 плацахъ, (I, 384), здѣсь Іосафатъ К. по выраженію Сапѣги, омерзѣлъ жителямъ, (II, 31), здѣсь былъ позорный столбъ на рынкѣ для приковыванья подданныхъ, (III, 93), здѣсь сожженъ костелъ уніатскій по несчастному случаю; подъ нимъ въ погребѣ былъ пороховой магазинъ, который былъ зажженъ, при чемъ убиты русскіе артилеристы, (III, 209).

ПОЛОТСКІЕ: мѣщане не захотѣли во время небезпечности отъ Московскаго войска затягнуть 100 коней къ ротѣ казаковъ королев., построить вѣжу отъ р. Полоты, не дали даже дерева и не позволили заполочаномъ переноситься на верхній замокъ, на что учинили обмову на ратушѣ, где пропаводили крыки и галасы, (I, 271, 272), разбѣгались изъ города послѣ погрома Московскаго; имъ велѣно возвратиться, (I, 273),—переселяются съ имуществомъ въ города, занятые Московскими войсками, (I, 276), дѣлаютъ сборъ на тяжбу съ іезуитами о земляхъ и на стражу къ заключеннымъ въ тюрьму бурителямъ жидовской школы, (I, 32),—православные, обвиняются въ поруганіи иконъ Казиміра и Іосафата, (I, 353), обвиняются въ томъ, что шарпаютъ и топчутъ иконы, вырываютъ носы и очи у святыхъ и блузнятъ о панѣ Насветной, (I, 354),—купцы обвиняются въ томъ, что безъ грамотъ эконома, везутъ продавать товары въ Москву, (I, 364),—въ числѣ 7 человѣкъ переходятъ изъ латинства въ православіе, (I, 367), въ 1645 г., уніяты выдаютъ замужъ дочь за православнаго, за что подвергаются преслѣдованію, (I, 367), въ 1652 г. по случаю дороговизны имъ запрещено было вывозить изъ города хлѣбъ на сторону для продажи, (I, 390), подъ штрафомъ 100 копъ на городъ, — мѣщанинъ скорнякъ называетъ унію—вѣрою дьявольскою мошенническою и т. п., (I, 379), при бурмистрѣ и лантвойтѣ.

— брама, на которой бурмистръ поставилъ образа Казиміра и Іосафата, (I, 353).

— Заполочане мѣщане въ Полотскѣ, (I, 271),.

— жиды чрез праздношатающагося бездомнаго вора производятъ воровство у мѣщанъ и ремесленниковъ, за что однако не подвергаются казни вмѣстѣ съ воромъ, хотя преступленіе ихъ было доказано, (I, 362—364); держатъ на услуженіи христіанку, (I, 363).

— воевода (кто?) измѣнилъ Петру В., вопреки своей присягѣ и предался Лещинскому, однако Петръ велитъ не вступаться въ его имѣніе, (III, 213).

— кастелянъ (1573) долженъ былъ встрѣчать съ 50 коней—пословъ Московскихъ, (I, 150).

— замокъ, вышній, гдѣ отправовались въ 1588 г. рочки гродскіе, (I, 167), въ немъ была церковь св. Софіи, къ которой изъ имѣній архіепископіи назначалась для скарбовъ сторожа, здѣсь же былъ и дворъ владычній при церкви, (—168), къ нему имѣніе, (—171).

— (верхній) на лѣвой сторонѣ Двины, здѣсь былъ дворъ архіерея, (I, 274).

— посадъ великій, гдѣ были плацы архіепископіи (I, 70) и церкви: св. Спаса, Рождества Хрис., Кузьмы и Даміана за Полотою, (I, 174), и мѣсто угрожаются въ 1633 г. Московскимъ войскомъ, (I, 271).

— владычество, (I, 168), его имѣнія: Струненьскій фольваркъ (7 миль отъ Полоцка) съ свѣтлицею, избою и пр.; подданныхъ въ немъ 8 дымовъ, доходовъ—6 копъ; Тетчы—фольваркъ, подданныхъ 19 дымовъ,—повинности ихъ 47 бочокъ зерна; Усвица—село, подданныхъ 109; повинностей съ нихъ 14 копъ, кромѣ свовольныхъ сборовъ; Заволочье село, подданныхъ—13 д.—Долецъ великій и Весницка, (I, 169), села, захваченные воеводою Полоцкимъ: Бѣлое, Камень Хорабровъ, Крынки, Деготки, Оходно, Званое (I, 170), его земли, пущи, озера, рѣки и пр. позабираны Полоцкими земянами, (I, 266).

— таможня, подтаможня къ ней въ Диснѣ, Динабургѣ и Витебскѣ; писаря этихъ таможенъ обязуются брать отъ товаровъ въ свою пользу за впис и ревизію опредѣленное количество платы отъ Полоцкихъ купцовъ, (I, 287—290).

— купцы жаловались, обѣднѣвъ отъ Московскаго погрома, что съ нихъ много берутъ тамож. писаря, (I, 286).

— козаки при служебникахъ воеводы, (I, 169).

— купецкій звычай, по которому сынъ, безъ вѣдома родителей, не могъ записать женѣ своего приданнаго; кромѣ того до обзаведенія домомъ своимъ три года съ женою жилъ при отцѣ, за его столомъ, (I, 369, 373).

— жидовская школа была „збурона" (1640), за что виновные взяты въ тюрьму,

— мѣсткая тюрьма, (I, 321).

ПОЛЬСЧА, ПОЛЬСКА (великая и малая), (IV, 23).

ПОЛЬЩА, (IV, 30),

— великая, малая, (IV, 31).

ПОЛУКЕВИЧИ, имѣніе, взятое Меншиковымъ, во время войны Петра В. съ Лещинскимъ; потомъ по суду онъ обязанъ былъ отдать владѣльцу Криспину, а потомъ велѣно передать имѣніе ему, (III, 217).

ПОМОРСКІЕ КНЯЖАТА; имъ Баторій приказалъ явиться къ нему, а потомъ лично и на сеймъ, (IV, 25).

ПОНЕВѢЖЪ, мѣстечко въ повѣтѣ Упитскомъ, бискупа Жомоитскаго Юрія Тишковича, здѣсь нѣмецъ Кошкель напалъ на земянина Киркила, (III, 96); здѣсь былъ костелъ.

ПОНѢМОНСКОЕ имѣніе Дорошковскаго, (I, 135) сн. IX т. Ар. Сб.

ПОЛЯНОВКА, рѣка, при ней происходили совѣщанія польскихъ комиссаровъ съ русскими послами о мирѣ въ 1635 г. (IV, 92).

ПОЛЯНОВСКІЙ договоръ имѣлъ быть скрѣпленъ присягою царскою 10 февраля, но по причинѣ медленности поѣздки польскихъ пословъ и говѣнія царя онъ скрѣпленъ только 29 (19) марта, (IV, 160, 161).

ПРАГА (Чешская), взята была Прусаками 1757 г. (III, 330), при чемъ взято было 25 т. плѣнныхъ и 6 мил. тал. (—331, 332).

ПРОШОВИЦА; здѣсь былъ сеймикъ въ 1577 г. (IV, 33).

ПРУЖАНЫ, куда имѣла собраться шляхта Брест. воеводства противъ казаковъ Палея; (I, 201) здѣсь было Магдебурское управленіе и урядники королевы (1615 г.); мѣщане здѣшніе напали на Пружанскій магистратъ, когда въ его присутствіе поступила жалоба ксендза Дыбовскаго на побои, нанесенные мѣщанами его подданнымъ.

ПРУЖАНСКІЕ: магистратъ, костелъ плебанія, (IV, 77, 78).

— плебанъ, плебанія, имѣли подданныхъ и плацы (въ Пружанѣ), съ которыхъ получали торговое (IV, 9, 10).

ПРУСЫ, пограничные въ Клойпедѣ и Кретеленцѣ (Кретингенѣ?) съ землею Жомоитскою; тамъ было въ 1580 г. повѣтріе на людей, (I, 156).

ПРУСКІЕ: княжа заявляетъ Баторію вѣрноподданство, (IV, 25).

— земля, куда въ 1576 г. тягнулъ Баторій, (IV, 24, 37).

— границы, при перевозѣ чрезъ нихъ съ товаровъ бралось мыто, (IV, 13).

— село Криве, (I, 25).

— обычай, (I, 31).

ПСКОВЪ, подлѣ него собиралось Московское войско въ 1567 г., (I, 14).

ПУТИВЛЫ, замокъ князя великаго Московскаго, пограничный съ Литвою (1562 г.), (I, 135).

ПУТЯТИЧИ, село въ Мозырскомъ повѣтѣ, отчизное имѣніе Владимірскаго епископа Хребтовича, отданное имъ въ заставъ за 377 копъ, (I, 186).

Р.

РАЙГОРОДЪ (I, 12) вмѣстѣ съ Гоняземъ данъ Николаю Радивилу, послѣ выступка Глинскаго Михаила.

— мѣстечко; его старыя границы 1536 г. (I, 25).

— дворъ, его земли и натуральныя повинности—шести дневная барщина, (I, 31).

РАТНО г. в. к. Л. взятъ къ коронѣ польской при Казимірѣ В. (I, 57, 61, 75, 76).

РИГА, РИЖСКІЕ жители, капитулировали предъ Шереметьевымъ и присягли, на кондиціяхъ, на русское подданство (III, 209); ея жители приглашаются Баторіемъ выслать пословъ на сеймъ по случаю Моск. войны (IV, 34),—шведскій городъ (1700 г.), сюда ѣздили для требъ Витебскіе и Полотскіе прав. монахи, (II. XXXIII).

РИЖАНЕ изъявляли желаніе заключить въ 1569 г. трактатъ о подданствѣ Польшѣ, но вышло замѣшанье при этомъ; они требовали утвержденія ихъ старыхъ Ифлянтскихъ привилегій и соблюденія кондицій, (I, 141).

РИМЪ, сюда уѣзжалъ еп. Терлецкій для уніи (I, 195).

РОГАТИНЪ, городъ; православные его жители получили грамоту п. Мелетія съ утѣшеніемъ въ гоненіяхъ отъ иновѣрцевъ, (II, 19, 20).

РОГАЧИ, им. въ Индурской волости, отнято у Войны Лавр. и дано Радивилу Николаю, (III, 46).

РОЖАНАЯ, мѣстечко въ Слонимскомъ повѣтѣ, Льва Сапѣги; жители его, устроивъ мостовую въ улицѣ на трактѣ съ Слонима въ Брестъ, получили отъ короля грамоту собирать съ купцовъ мостовое мыто, за что они обязались починять мостовую и дороги, (IV, 70, 71).

РОЖАНСКІЕ: войтъ и мѣщане (IV, 71).

— городъ Тишковичей, (IV, 201), здѣсь была

церковь Петропавловская, (IV, 202), а впослѣдствіи монастырь Базиліанскій, (IV, 203); имѣніе это перешло въ домъ Сапѣгъ, (IV, 202).

РОССЕЙНЫ (Россіены) отданы к. Варварѣ (III 12).

РОСЬ, дворъ А. И. Ходкевича, (IV, 207), спавшій по смерти княжны Софіи Юрьевны Слуцкой, панеи Юрьевой Ходковичевой, на сына ея Яна Ходкевича, его опись, (I, 144—149).

— имѣніе, по смерти Юрія Ходкевича, пана Трокскаго, досталось его 2 женѣ, (IV, 227). При немъ села: Красное, Студенецкое, Боблово, Вехотница, Игнатовское, Шипиповъ, (IV, 232).

РОССКІЕ: войтовство, (I, 147),

— попъ, у него 2 уволоки, (I, 147).

РУДАВА, имѣніе, перешедшее отъ Юрія и Яна Ходкевичей къ Евстафію Воловичу, по волѣ короля, при посредствѣ его городничаго, (III, 284); причемъ составленъ былъ подробный реестръ двора, волости и селъ этого имѣнія (III, 284—288); при немъ звѣринецъ (III, 286). Села: Рудава, Коматовцы и Бобровники. Повинности: чиншъ по 32 гр. съ уволоки, по бочкѣ ржи и овса, по 2 дня въ недѣлю и по 3 толоки въ годъ, (III, 286—288).

РУСЬ людъ (I, 19).

— старая, въ уніи не будучая (1633 г.), (II, 45).

РУССКІЕ: князья, живущіе подъ державою Казиміра, просятъ, въ 1488—1489 г., Цареградскаго патріарха, чтобы онъ благословилъ избраннаго ими Полотскаго архіепископа Іону на Кіевскую митрополію (I, 2—3).

— могилницы (кладбище), (I, 22).

— письмо; этимъ письмомъ постановлено писать офиціальныя бумаги въ в. к. Л., (III, 28); имъ пишутъ записи и жиды (1569), (III, 31).

РѢЧИЦА село, гдѣ жилъ епископъ Луцкій Терлецкій и побудовалъ дворъ, (I, 232);—варовное мѣсто, (I, 233), гдѣ находились движимыя имущества епископа, (I, 233).

РѢЧИЦКІЙ гродскій урядъ; здѣсь заявлено было дѣло Сидоровицкихъ мѣщанъ (см. Сидорович.) (III, 225, 227).

РЯСНА, Рясенскій повѣтъ, въ жалованной грамотѣ кн. М. И. Мстиславскаго (1508 г.), (II, 8).

С.

САНЕВИЦКАЯ земля—спорная между прав. митрополитомъ и Вилен. канониками, (III, 8).

САРАЖСКІЙ повѣтъ, (I, 15).

САРАЖСКІЕ намѣстники устроивали стайни или околы для королевскаго пріѣзда на ловы, (I, 15).

СВИРЪ назначенъ былъ сборнымъ пунктомъ для земскихъ войскъ, назначенныхъ Баторіемъ на войну съ Московскимъ княземъ, (I, 152).

— имѣніе, въ Ошмянскомъ повѣтѣ, князя Свирскаго, отдано въ заставъ земянину Остроуху, (III, 76, 77, 78).

СВИСЛОЧЬ рѣка, (III, 285).

СЕНДОМІРСКІЕ: земля, (IV, 33).

— консенсъ протестантовъ (1575 г.) принятъ к. к. Сигизмундомъ Августомъ, Баторіемъ, Сигизмундомъ III и Владиславомъ IV, (III, 168—169).

СЕНЕНСКІЙ дворъ Хребтовича, (I, 219).

СИДОРОВИЦКІЕ мѣщане православные, въ числѣ 200 чел., будучи насильственно вынуждаемы Сапѣгою къ принятію уніи, перебили чиновниковъ Сапѣги и уніятскихъ духовныхъ, прибывшихъ совращать ихъ, (III, 223—229).

СКРЫСЕНСКІЙ (Воскресенскій) попъ въ г. Быховѣ, (I, 177), не пощаженный Донцами въ 1590 г., у него взяты ручница, шабля, ощепъ, рукавицы, бучакъ, боты, (—178).

СЛОНИМЪ, Слонимская держава, владѣніе Анны Сапѣжиной, воеводиной Виленской; крестьяне здѣшніе отказались исполнять дворовыя повинности, (III, 201—203), здѣсь была стычка польскихъ конфедератовъ съ русскими войсками въ 1764 г. (III, 349); здѣсь жиды произвели истязаніе надъ мѣщаниномъ (IV, 251).

СЛОНИМСКІЙ замокъ, къ которому по смерти Тишковича Василія пожалованныя ему им. Лососина, Бѣлавичи, Рожаная имѣли отойти, (III, 14).

СЛУЦКЪ, здѣсь въ 1795 г. б. Садковскій епископъ, (II, LXXIII), въ немъ въ 1690 г. была саранча, (II, XXVII).

СЛУЦКІЕ: архимандритъ былъ намѣстникомъ митрополичьимъ, для всей Бѣлоруссіи, (II, 86).

— архимандрія, при ней капитула и посельское духовенство въ Слуцкомъ и Копыльскомъ княжествахъ, (IV, 200).

СМИЛОВИЧИ, въ Минскомъ воеводствѣ, общее имѣніе Огинскаго и Завиши; здѣсь была православная церковь, въ которой уніяты и православные служили по недѣльно, (III, 186).

СМОЛЕВИЧИ, имѣнье кн. К. И. Острожскаго (I, 6, 8), пов. Минскаго (нынѣ Борисовскаго у.) здѣсь церковь Николаевская.

СМОЛЕНСКЪ, обозъ 1611 г.,—подлѣ города былъ станъ Сигизмунда III, куда пріѣхалъ Салтыковъ „подданства отдати, (I, 245), здѣсь съѣхались комиссары, назначенные сеймомъ на Поляновскіе договоры и въ Москву, (IV, 93); отбитъ отъ Московской осады, (въ 1634), (IV, 92); здѣсь имѣли съѣхаться польскіе комисары въ 1635 г. предъ Поляновскимъ трактатомъ, (ibid), здѣсь стояла Владиславова армія во время войны за Московскую корону и получала провіантъ изъ Могилева, (II, X),

отсюда имѣло сплавляться дерево въ Могилевъ на братскую церковь, (II, 113), здѣсь была губернская канцелярія и вице-губернаторъ, (1748 г.), на границахъ Московскихъ, гдѣ стояло войско Яна Ходкевича, Виленскаго воеводы, (I, 249 и 250).

СМОЛЕНСКІЕ: воеводство подъ управленіемъ Кмиты; къ нему присоединены В. Луки, (I, 157).

— замокъ занятъ Московскимъ непріятелемъ, (1516 г.), (III, 4).

— гродскій урядъ, (III, 170), (1637 г.).

— повѣтъ, (III, 1).

СМОЛЬЯНСКОЕ имѣніе, дворъ, мѣсто, (IV, 294),—села: Заставье, Сельцо, Замошье, Спасское, Самостья, Конецъ Литовскій, Оболъ, Заборовье (фольварки: Обольцы, Пальковъ), Попельники, Ледневичи, Прихабы, фольваркъ Юрцевскій, (IV, 294—305).

СОКОЛДКА рѣчка въ Бѣльской пущи, (I,15), —Лацкая, (I, 21).

СРОДА, мѣсто сеймика 1577 г. (IV, 33).

СТАРОДУБЪ; въ 6 миляхъ подлѣ мѣста войско Кмиты поразило Московскія войска воеводы кн. Темкина въ 1562 г., (IV, 7), при чемъ воевода взятъ въ плѣнъ, и съ нимъ $2\frac{1}{2}$ тысячи.

СУПРЯСЛА, городъ въ имѣніи А. И. Ходкевича Берестовицѣ, (IV, 207).

СУПРАСЛСКІЕ:—рѣка; въ нее впадаетъ Соколдка. При этомъ впаденіи устроивались околы и станы королевскіе Бѣльскими людьми, (I, 15).

— архимандритъ (Масальскій 1601 г. ?), наряжается м. Потѣемъ для взысканія съ архим. Годкинскаго 200 копъ, по декрету задворнаго суда, (IV, 60).

СѢВЕРСКІЕ города: къ нимъ, по совѣту Доморацкаго, нужно было писать, чтобы они поддались Польскому королю, (I, 245).

СѢМЯТИЧИ на Подляшьи, въ в. к. Литов. имѣніе Тенчинскаго, доставшееся по женѣ Богушовнѣ, здѣсь были мѣсто и торгъ, а на р. Бугѣ ему принадлежалъ перевозъ, а потомъ мостъ, а слѣд. и мостовая дань; здѣсь была королев. таможня (III, 15, 16).

Т.

ТОЛОЧИНЪ, мѣстечко, гдѣ расположена б. русская армія въ 1708 г., (II, LX).

ТОРНЪ, гдѣ панове Прускіе изъявили Баторію покорность, (IV, 24), или ТОРУНЬ, мѣсто въ Пруссіи, гдѣ былъ сеймъ, постановившій посполитое рушеніе въ виду опасности отъ Москвы, татаръ и Гданска, (IV, 30); здѣсь былъ сеймъ вальный 1577 г. для потужное обороны отъ Московскаго царя, (IV, 34), здѣсь было совѣщаніе пановъ радъ въ 1577 г. о посольствѣ къ Турецкому цесарю, (IV, 28).

ТОРНСКІЕ: статутъ; его статьи утверждены сеймами противъ нарушителей общественнаго мира; к. Владиславъ IV ссылается на этотъ статутъ, (III, 169).

— мушкеты, (I, 250, 251).

ТРАБЫ, мѣстечко, гдѣ въ 1565 г. съѣзжались панове рады обоего стану, обмышляючи и радечи насчетъ обороны отъ непріятеля; по просьбѣ пановъ, Янъ Ходкевичъ принялъ здѣсь на себя пограничную службу, (I, 139).

ТРАБСКІЙ, дворъ королевскій, Трабы; здѣсь происходило совѣщаніе о созваніи сейма вальнаго (въ 1565 г.), (IV, 211), и сдѣлано постановленіе о снаряженіи 4 тыс. ратниковъ, о жолдѣ сотнѣ Кмиты Филона на четверть года (12 недѣль), (IV, 212, 213).

ТРОКИ, Горностай отсюда пишетъ донесеніе Бонѣ о затрудненіяхъ въ сборѣ платы въ Трокскомъ воеводствѣ, (I, 42).

ТРОКСКІЕ: воеводство во власти Боны, (1536 г.), (I, 41, 42).

— сеймикъ повѣтовый 1577 г., (IV, 33).

— замки: Гедиминовскій, (II, 169), Кейстутовскій, (—170).

— брама въ Вильнѣ; подлѣ нея кладбище евангеликовъ, (III, 169).

— экономія: Трокскіе мѣщане и шляхта, ихъ повинности 15 грошей отъ морга и 15 отъ огорода, копа гр. за медъ, копа за пиво и $\frac{1}{2}$ копы за водку, (II, 178),—за магдебургскія уволоки по 2 зол. съ уволоки; такихъ было 10 уволокъ,—вгайнаго платили по 1 копѣ. Ея деревни: 1, Вевеники, повинности: 50 гр. отъ волоки, дякло; за стражу ходили на зимнюю рыбную ловлю воеводѣ, (II, 179),— и подводу давали 3 раза въ Вильну и Ковну,—2, Бразилишки, 3, Ягелишки, 4, Антсольники платили по 40 грош. и дякло; 4 дня несли сторожу въ недѣлѣ, (II, 180), 5, Шуники платили тоже, что и прежніе, сверхъ того ходили зимою на звѣря и птицу, (II, 181), сверхъ того всѣ деревни несли толоку 12 дней въ году въ дворѣ, (II, 180, 181), 6, Бобровники платили 3 копы съ уволоки, но не несли стражи, а остальное, какъ и другія, (II, 181). Сверхъ того—войтовскія и воеводскія земли (II, 182).

— архимандрія, (II, 150),—архимандриты ея (въ 1702 г.) пользовались доходами отъ Луки Трокскаго озера, (II, 168),—ея десятины, (II, 172), рыбные язы, (II, 173); она была въ распоряженіи протоархимандрита Вѣтринскаго, который производилъ ограниченіе ея земель, (II, 174, 175),—ея земли, пущи и пр. въ 1718 г. захватили Трокскіе чиновники, (II, 175—177),—ея юрисдику присвоили себѣ Доминикане съ Рождественскимъ церковищемъ,

У.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Я.

В) ПРЕДМЕТЫ.

А.

выбирать доходъ съ гостей Рижскихъ, Виленскихъ и мѣстныхъ торговцевъ, (I, 277, 278).

— табаки не допускается Полотскими мѣщанами въ ихъ городѣ, потому что и въ Вильнѣ табака не относится къ напиткамъ, (I, 309).

АРТЫКУЛЫ устава цеха шапочниковъ, (I, 159, 160).

АССЕСОРСКІЙ листъ о мировой сдѣлкѣ между ротмистромъ Сенкевичемъ и владѣльцами Глуска, (I, 255).

АССЕССОРЫ, по порученію земскаго судьи назначенные, разбирали дѣло объ убійствѣ, въ присутствіи чиновника отъ королевскаго магистрата (I, 347), приводившаго законы объ убійцахъ и требовавшаго четвертованья виновнаго; а потомъ приговорили къ четвертованью, (I, 347, 348).

Б.

БАЗИЛІЯНЕ, православные монахи въ Бѣльскѣ (II, 255),—уніяты до Шептицкаго Аѳанасія, участвовали въ избраніи уніятскихъ митрополитовъ, на основаніи бреве п. Урбана VIII, (III, 235); ихъ монастырь въ Рожанѣ получаетъ въ завѣдываніе приходъ (IV, 203), а также 2 уволоки и подданныхъ;—подданные, кромѣ барщины, обложены были гвалтами, по 2 человѣка отъ загона (гряды), возить дрова. Прихожане совершаютъ крещеніе, браки и др. требы тайно отъ Базиліанъ (1684), (IV, 204).

БАКШТА каменная въ Вильнѣ подлѣ Спасскихъ воротъ, (II, 196).

— бакшты будуючи въ Гданскѣ, (IV, 28).

БАНИЦІЯ, субслевація (II, 84, 85).

БАНИЦІЙНЫЙ листъ прибивался вознымъ на въѣздной брамѣ, около замку, на другой въѣздной брамѣ великой, на ратушныхъ воротахъ и на третьей въѣздной брамѣ Лѣзной (въ Полотскѣ) (I, 368).

БАЧМАГИ, т. е. башмаки, (I, 251).

БЕЗМЕНЪ и два воски, (I, 33).

БЕНДЮГА на р. Супраслѣ, гдѣ бирано побережное отъ цамру и отъ смолы, (I, 17).

БЕРКОВИСКЪ пеньки, соли, лою, (I, 277).

БЕРНАРДИНЪ, его похожденія съ похищенною чужою женою, (I, 282—286).

БИРЧЕЕ и писчее при собираніи платовъ съ королев. подданныхъ, на старосту, (I, 189).

БИТЬ у столпа за грабежъ, (I, 259).

БЛЯКАУЗЪ, въ Ифлянт. землѣ, т. е. блокгаузъ, гдѣ содержалась „служба" кнехтовъ и драбовъ, (IV, 15).

БОБРОВНИКИ Бѣльскіе, (I, 17).

БОЖЕЕ НАРОЖЕНЬЕ, какъ срокъ вноса доходовъ съ имѣній королевскихъ до скарбу его, (I, 189).

БОЙКА за престоломъ, (I, 146).

БОЙНИЧКА на городищу, въ дворѣ, (I, 206) и на воротахъ.

БОРОДУ РВАТИ; Горностай Иванъ (см.) проситъ Ходкевича защитить его отъ такого позора, (I, 144).

БОЧКА хмелю,—жита, (II, 4) (1463 г.)

— „пашни дворное 200 бочекъ", (I, 33).

— солянка, (I, 29).

БОЯРИНЪ князя Масальскаго, (I, 30).

БОЯРЕ въ имѣніи Чарторійскаго Глускѣ Дубровицкомъ, (I, 203),—имѣнія Косовскаго; повинность ихъ состояла только въ перевозѣ, гдѣ потреба, листовъ—чергою, (I, 214);—путные и панцерные—въ Деречинскомъ имѣніи, (I, 239); боярка, (I, 240); бояринъ прихожій (I, 240), чиншовый (I, 243);— Росскіе за волоки „коней" повинни ставити ку службѣ военной земской, (I, 148), за 6 волокъ полагался одинъ конь;—Мстиславскаго князя; „опытавши" съ ними, князь давалъ людей монастырямъ, (II, 8),—панцерные... повинность ихъ (у Мамонича) съ листы ѣздить и съ паномъ чергою до рушенья посполитаго конь ставить, (III, 69),—участвуютъ въ рѣшеніи старосты Жомоитской земли по дѣлу о куничникѣ (1442 г.), (III, 1),—Жомоитскіе (1568) терпятъ крывды отъ какого то Лысаго, Янъ Іер. Ходкевичъ называется ихъ отцемъ, какъ староста Жомоитскій, (IV, 8),—назначенные царемъ для переговоровъ съ посольствомъ Песочинскаго—въ Москвѣ: Шереметевъ, Ѳедоръ Ивановичъ, думный бояринъ, намѣстникъ Псковской, Волконскій Ѳедоръ Ѳедоровичъ князь, окольничій и намѣстникъ Калужскій, Пожарскій, Дмитрій Михайловичъ, намѣстникъ Коломенскій, (IV, 150);—замку Могилевскаго; имъ розданы сѣножати по р. Днѣпру въ Дубровинской волости, (I, 247),—въ Смольянскомъ имѣніи, (IV, 292)—съ шести уволокъ по коню на войну поставлять, сверхъ того—на гвалты и въ ловы, ѣздить съ листами, платить дякло овсомъ, сѣномъ ежегодно, (IV, 296).

БОЯРСКІЯ СЕЛА въ Новгородскомъ повѣтѣ, (III, 3).

БРАТСТВА: Бѣльское ставропигіальное, при соборной церкви Богоявленія, жалуется на своего протопопа Яколковича, что онъ не обращаетъ вниманія на его права въ завѣдываніи церковнымъ имуществомъ и шпиталемъ, проситъ смѣстить его отъ соборной церкви и предоставить братству избрать достойнѣйшаго; а протопопъ принесъ на братство жалобу, что оно только фарбу уніи показуетъ, а всѣ поступки старогреческіе заховуетъ, (I, 278—280),—приняло въ свое владѣніе Богоявленскую церковь (1633 г.), (II, 241) отъ королевскаго енерала; — оно протестуетъ противъ насильствен-

наго отнятія у православныхъ этой церкви, по приказу уніятскаго епископа, Бѣльскими уніятами (II, 243); оно утверждено патріархомъ (II, 248).

— Виленское на Росѣ шапочниковъ ногавичниковъ и пр. при Пречист. церкви, (I, 158—165); его уставъ;—Духовское посылаетъ Могилевскому выпись признанія Яна Огинскаго на уступку плаца въ Могилевѣ, подъ церковь и монастырь, (II, 27, 28); къ нему должны были обращаться Кутеенскіе монахи за игуменами, (II, 43).—Троицкое при ц. св. Духа уступаетъ Могилевскому плацъ, полученный имъ отъ кн. Огинскаго въ Могилевѣ, такъ какъ само не можетъ тамъ фундовать церковь и монастырь (II, 54, 55).

— Витебское корминцкое, на узгорскомъ посадѣ, при ц. Преображенія, разрѣшенное, по проэкту Кунцевича, королемъ 1617 г.,—оно имѣло совершать свои дѣла не иначе, какъ при бытности превитера, подлеглаго архіепископу, (I, 261).

— Львовское получаетъ увѣщательную грамоту Александрій. патріарха—твердо держаться православія и не поддаваться папскимъ новшествамъ, (II, 13, 14),—патріаршія на основаніе его грамоты упоминаются на 57, 58 с. II т.

— Могилевское заложено при ц. Въѣханія, въ 1602 г. подтвержденное королемъ, (II, 20, 21); его артикулы, (II, 21—22).

— Преображенія (Спаса) приглашается (1605 г.) Львовскимъ братствомъ послать къ Константинопольскому патріарху за миромъ, антиминсами и т. п., и извѣщается, что Виленцы получили отъ трибунала рѣшеніе о невмѣшательствѣ Потѣя въ дѣла православныхъ, (II, 24, 25).

— Богоявленское, утверждено въ 1633 г. привилеемъ короля, (II, 45, 46) съ правомъ заводить школы, семинаріи, кануны, шпитали и справоваться порадками отъ п. Константинопольскаго, Виленскому и Львовскому братствамъ надаными; при немъ имѣлъ устроиться монастырь („збудованый будетъ"), (II, 46),—оно получило благословеніе патріарха въ 1633 г., (II, 47), получило грамоту 1589 г. изъ Вильны отъ п. Іереміи и экзархи Никифора, (1597 г.) и п. Ѳеофана, (1620 г.), (II, 58),—подчиняется вѣдому экзарха, какъ ставропигіальное, (II, 59), получаетъ грамоту Іереміи; м. Пелагонскаго, (II, 29),—плацъ отъ Стеткевичей, Богдана и Елены, подъ школу, монастырь и т. п. подъ условіемъ вѣрности православію, (II, 62, 63),—оно проситъ м. Могилу—дать Богоявл. монастырю право выбирать архимандрита на 3 года и утвердить избраннаго Пароховскаго, (II, 64, 65), фундуетъ Богоявленскій монастырь, избираетъ въ архимандриты Половка и сносится по этому дѣлу съ митрополитомъ, (II, 50), устроеетъ домъ вольный для схажки, (II, 51) и обязуется въ „якой турбаціи" защищать монастырь, (—51), съ тѣмъ, чтобы выборъ игумена зависѣлъ отъ братства;—къ нему м. Могила обращается за вспомоществованіемъ на возобновленіе митрополіи, (II, 52, 53),—ему запрещено отъ Петра Могилы избирать игумена безъ вѣдома епископа, (II, 23), оно получаетъ въ даръ отъ Виленскаго братства плацъ, данный кн. Огинскимъ на уфундованье на немъ Богоявленской церкви и монастыря, (II, 54, 55); подтверждено было м. Могилою—особою грамотою, при чемъ всѣ документы его фундушевые были просмотрѣны и провѣрены, (II, 57),—оно получило отъ Львовскаго братства копіи (на пергаминѣ), въ 1598 г. грамотъ патріаршихъ на основаніе Львовскаго братства, (II, 58),—старшее и младшее, безпорядки въ немъ; м. Варламъ Ясенскій посылаетъ своихъ монаховъ разобрать ихъ, (II, 87, 88);—получаетъ отъ Августа II (1701) подтвердительную грамоту на привилей Яна III на учреждение братской печатни, (II, 92),—для печатанія польскихъ и русскихъ книгъ; съ нимъ сносится Слуцкое братство о насиліяхъ, чинимыхъ ему епис. Полховскимъ, (II, 93, 94),—въ его распоряженіе отдаетъ свою церковь съ плацами ея мѣщанинъ Дѣвульскій, съ тѣмъ, чтобы братство вознаграждало священниковъ за совершеніе въ ней заупокойныхъ по фундаторѣ церкви службъ, (II, 95—99),—для его печатни нанимается словолитчикъ, (II, 101),—оно жаловалось королю на епис. Четвертинскаго за то, что онъ, вмѣшивался въ выборы игумена для братскаго монастыря, не хотѣлъ утвердить въ этомъ санѣ избраннаго имъ кандидата и сносился съ цѣлію поработить братство съ гр. Рудаковскимъ (резидентомъ Русскимъ), (II, 102, 103),—посылаетъ депутатовъ къ митрополиту съ жалобою на безчинства архидіакона Оловяшки (см.) (II, 104), нападавшаго на братство,—его члены, по видимому, называются въ посланіи св. Синода къ Бѣлорусскому духовенству „легкомысленными мятежесловцами", (II, 112), оно проситъ Смоленскаго епископа помочь при возобновленіи погорѣвшей (1648 г.) церкви, (II, 113),—доносило м. Щербацкому о томъ, что Буйницкій игуменъ отнялъ часть Холмовъ и Костенокъ у Борколабовскихъ монахинь, (II, 114, 115),—младшее въ 1669 г. учреждено при придѣлѣ Богоявленской ц. во имя Іоанна Богослова, (II, XXIII).

— Полотское, основанное въ домѣ на плацу Спасской церкви, вмѣсто школы, подвергается запрещенію к. Сигизмунда, (III, 17, 18).

— Слуцкое Спасское, именуя себя ставропигіальнымъ, жалуется Могилевскому на то, что Бѣлорусс. епископъ Полховскій наложилъ на него запрещеніе, разогналъ монаховъ братскаго монастыря и забралъ церковныя вещи, предалъ проклятію по тому побужденію, что братство изъято патріархами и королями изъ подъ его власти и не хотѣло идти къ нему на поклоненіе, (II, 93—95).

— церковное св. православія, (II, 23).

БРАТСТВА в. к. Л. участвуютъ въ выборѣ на-

мѣстниковъ митрополичьихъ въ Бѣлоруссіи, (II, 110).

БРАТСКІЕ: школа въ Могилевѣ на плацу Спасской церкви подвергается королевскому запрещенію, (II, 18),—при братствѣ Вѣѣханія, (II, 21), домъ, гдѣ совѣщались братчики шапошнаго цеха объ артикулахъ, (I, 160).

— скрынка, гдѣ хранились братскія деньги, дававшіяся по $\frac{1}{2}$ гроша всякій мѣсяцъ отъ всякаго брата;—старшіе, 4, хранили у себя скрыню братскую, избиравшіеся на годъ и въ концѣ года сдававшіе отчетъ братству,—сажавшіе въ тюрьму братчиковъ за побои и оскорбленія; въ нее вкладывали вкупу 4 грош. Лит. всѣ, дѣлавшіеся мастерами изъ подмастерьевъ, (I, 162).

БРОВАРЪ (заводъ), въ немъ осетъ и горнъ, чопъ, впатки (ушаты), (I, 146).

БРОНЬ, т. е. оружіе; братчики обязываются являться на засѣданія свои безъ брони, (I, 161), подъ штрафомъ гривны.

БРУКОВЫЙ сборъ въ Могилевѣ предоставленъ былъ мѣщанамъ, (II, XI).

БУНТЫ: Могилев. мѣщанъ, (II, VI),—мѣщанъ противъ помѣщика Зѣнковича, угнетавшаго православныхъ, (II, XXIX),—православныхъ крестьянъ противъ поставленнаго для нихъ епис. Гребницкимъ (уніятомъ) священника, при чемъ избитъ былъ протопопъ, вводившій священника, и управляющій Кунцевича, референдарія в. к. Л.; у протопопа отняли шапку и служебникъ; для усмиренія бунта прибылъ губернаторъ Быховскій Буховецкій, (III, 221, 222); потомъ были усмирены и вынуждены принять священника (ibid); въ Сидоровичахъ мѣщане (6 ч.) были перебиты за непринятіе священника, (III, 223);—крестьянъ въ Слонимской державѣ противъ державцы имѣнія Михаила Сапѣги. Они отказались исполнять дворовыя повинности и подали жалобу въ референдарскій судъ, и судъ назначилъ коммиссію для разбора взаимныхъ неудовольствій, (III, 201); предъ этою коммиссіею крестьяне уступили, но вскорѣ опять взбунтовались и обратились къ королю, и изъ его канцеляріи назначена коммиссія новая. Комиссія эта рѣшила дѣло въ пользу крестьянъ, зачто и подверглась преслѣдованію Сапѣжиной, (III, 202, 203).

БУРМИСТРЪ заступаетъ мѣсто лантвойта въ Полотскѣ, (I, 368), избирается мѣщанами въ ратушѣ и утверждается воеводою, которому представляются два кандидата, (I, 388), (Полотскъ).

БЧОЛЫ, (I, 146). Меду половина на дворъ, (—147).

БѢЛКА, какъ дань (1571 г.) въ Глускѣ, (III, 40).

В.

ВАЖЧОЕ, отъ пуда, берковиска и т. п., (I, 177, 178).

ВАЛГАРИ (Waldherr) (Waldgar) выдѣлывали смолу и мастъ въ Бѣльской пущѣ, (I, 16).

ВАЛЬЦИШЬ, Вальдцыншъ и Побережное за перевозъ смолы и масту чр. Наровъ и Суприслу; возили въ Бѣльскъ, (I, 16).

ВАРКГЕЛЬТЪ; за покупку быдла по домамъ рѣзникъ платилъ въ Полотскѣ штрафу на ратушу полваркгельту, (I, 390).

ВГАЙНОЕ—плата за добыванье смолы и пр., (I, 16), на короля брано, (—17), плата за дерево въ королевскихъ лѣсахъ, (II, 178).

ВЕЛИКЪ день—Пасха, (I, 150), къ этому дню въ Кейданскомъ имѣніи давалось Радивилламъ дякло изъ курей, яицъ, яловицъ, (I, 32).

ВЕПРОВЩИНА (вепръ) грошей двѣнадцать, (IV, 302).

ВЕРДУНКЪ, по которому намѣстники брали побережное (см. это слово), (I, 16).

ВЕСКА, т. е. веська, сельцо, (II, 11).

ВИЖЪ, служебникъ намѣстника Минскаго дается вижомъ Служчичу (см.), съ тѣмъ, чтобы онъ обослалъ Совича о крывды и шкоды, учиненныя имъ Служчичу, и доводилъ справедливости въ томъ, (I, 130).

— господарскій имѣлъ быть посланъ Виленскими прелатами карать горлы непослушныхъ жителей Каменицкой волости, (I, 133).

ВИЖОВАНОЕ, т. е. для вижа, (I, 190).

ВИЗИТА духовная, (I, 280).

ВИЛЬЧЬЕ право (jure caduco), (IV, 194).

ВИНА, карать виною, т. е. платить денежный штрафъ, (I, 160 и до 165), (III, 9).

— битая, обжалованная давалась урядниками королевскими за вымогательство у подданныхъ короля сверхсметныхъ вносовъ, (I, 190).

ВИЦИ; ихъ разослалъ въ Польшѣ Баторій для созванія посполитаго рушенія въ 1577 г., (IV, 30), а въ Литву посланы тогда же „военные листы“.

ВЛАДЫЦТВА, отданныя навсегда привилеемъ Владислава IV 1635 г. уніятскимъ монахамъ ордена Базиліанъ: митрополія, Полотское Владимірское, Пинское, Холмское и Смоленское, (I, 357) (сн. епископія).

ВОЕВОДА и вмѣстѣ войтъ, лантвойтъ и подвоевода у него въ распоряженіи (въ Полотскѣ), (I, 271) утверждаетъ одного изъ избранныхъ мѣщанами кандидатовъ въ бурмистры, (I, 388).

ВОЕННЫЕ ЛИСТЫ; посылались о посполитомъ рушеньи въ Литву, (сн. „Вици“), (IV, 30).

ВОЗНЫЙ, по просьбѣ земянина, производитъ

окопанье (см. копа) шкоды, произведенной на полѣ просителя скотомъ другаго земянина, а потомъ одного изъ занятыхъ на потравѣ вола онъ отводитъ къ его хозяину, по приговору копы, (I, 166), присутствуетъ при вводѣ во владѣнія имѣніями правосл. архіепископіи, (I, 168), оглядываетъ раны и гвалты, учиненные козаками въ г. Быховѣ, (I, 175), его сознаніе объ этомъ съ подробнымъ описаніемъ всего, что видѣлъ; квитъ сознанія вносится въ гродскія книги, (I, 176), огледаетъ раны и даетъ о томъ реляцію суду, (I, 237); ужитый ксендзомъ, прибиваетъ баницiйный листъ на подвоеводія, при шляхтѣ, (I, 368) о чемъ представляетъ ратушѣ реляцiйный квитъ; при шляхтѣ и замковомъ слугѣ вводитъ мѣщанъ въ „везенье", (I, 274); по требованію жида Ескевича, осматриваетъ его больнаго сына, очарованнаго, по мнѣнію жида, крестьяниномъ, (см. Чародѣйство), (I, 296, 297),—енералъ, призванный намѣстникомъ архіеп. Сѣлявы, чинилъ пильность отъ рана до вечера о томъ, чтобы Витебскіе мѣщане, согласно своей записи, дали 100 копъ на построеніе Пречистенской церкви, (I, 299); о неуспѣхѣ своей пильности возный заявляетъ гродскому суду;—рочковый, (Ш, 79) даетъ сознаніе, что ужитый стольникомъ Корсакомъ, онъ цѣлый день сидѣлъ на рынкѣ (въ г. Полотскѣ) и не видѣлъ, чтобы тамъ крестьяне были прикованы къ столбу, (Ш, 93), присутствуетъ при подкоморьи во время раздѣла имѣнія, (I, 214), взятый городничимъ замку Мстиславскаго, осматриваетъ его вооруженіе и другіе предметы и доноситъ суду Мстиславскому (Ш, 64, 65), вводитъ во владѣніе имѣніемъ, (Ш, 66).

ВОЙТЪ—КРАЙЧІЙ при Кишпинскомъ замкѣ, (I, 32),—въ городѣ Ходкевичей Быховѣ, (I, 175), — въ корол. волости его обязанность: выгонять подданныхъ на работу и для уплаты цинша къ суду доставлять; быть приставомъ при работѣ, отвозить хлѣба, ежегодно повѣрять межи и наблюдать за цѣлостію копцовъ, заселять пустыя волоки, быть при судѣ и требовать справедливости; его смѣщаетъ урядъ съ ревизоромъ; судить онъ не имѣлъ права, но обо всемъ доносить уряду; имѣть у себя мѣру, шнуръ и держать его въ исправности, (I, 191, 192);—у мѣщанъ бискупьихъ, (Ш, 71) разбираетъ дѣло господарскаго земянина съ его подданнымъ, потому, что этотъ подданный пойманъ владѣльцемъ въ бискупьемъ имѣніи и что и владѣлецъ и подданный передали ему на судъ это дѣло, (Ш, 72), —(въ Могилевѣ) опредѣлялся королемъ (II, Ш);—въ Рожанѣ обязуется собирать мостовое мыто (IV, 71).

ВОЛАНЬЕ о ГВАЛТЪ, такъ называлось немедленное заявленіе изнасилованной въ судѣ о насиліи (I, 377).

WOŁCHOWITA (волхвъ) около Полотска, обвинительница на чародѣя Брикуна предъ судомъ ссылается на предсказаніе волхва, и судъ принимаетъ къ дѣлу такое показаніе, (I, 345).

ВОЛОКИ: тяглая, копная (мірская?), вольная у войта, ключника, тивуна и людей путныхъ—на конь по 2 волоки, пустая, (I, 147);—Копныя (въ им. Роси), службы тяглой—служить не обязаны были сидѣвшіе на этихъ уволокахъ, только 4 толоки въ годъ и дякла по бочкѣ жита и овса и грошей 92, (IV, 232),—тяглая (въ им. Ходкевичей), по 2—3 дни въ недѣлю барщины, цыншу по 42—22 грошей и дякло натурою, отъ всякой уволоки, (IV, 232—233).

ВОЛОЧНАЯ устава королевская объ очередной службѣ сторожей въ замкѣ, (I, 138).

—справа, т. е. раздѣленіе на уволоки корол. имѣній, его нельзя было передѣлывать, если имѣнія на половину отдавались кому либо до живота, (Ш, 13, 14).

ВОЛОСТНЫЕ люди—отчичи, (Ш, 39).

ВОЛЬНЫЙ, похожій подданный выходилъ (1637 г.) отъ своего пана, если ему не жилось за нимъ, уплачивая выходной куницы 12 грошей, (Ш, 171). Садясь на непочатую землю, онъ на 4 года получаетъ льготу отъ работъ и платы, обязывается въ другіе 4 года построить хозяйственныя строенія, а потомъ по уплатѣ куницы, могъ уйти, (Ш, 172).

ВОЛЯ, волю осаживать на грунтѣ, т. е. вольнаго человѣка садить на „сыромъ корнѣ", при чемъ давать ему „слободу" на опредѣленное количество лѣтъ отъ податковъ (Ш, 247 и далѣе); „волю высидѣть", т. е. отсидѣть льготное время (Ш, 271); „воли дано ему, а по выштю тое воли" и т. д. здѣсь воля тоже, что слобода, садить волю въ пущѣ, на короля, т. е. свободныхъ людей, (I, 17).

ВОРОВСТВО Гришковича, въ Полотскѣ, наказано, по приговору ратуши въ Полотскѣ, первый разъ тѣмъ, что вора постегали (wysmagali), отрѣзали ему ухо и выгнали изъ города, (I, 360), съ запрещеніемъ возвращаться подъ угрозою смерти; въ другой разъ его били на камнѣ. Когда воръ обвиненъ былъ въ третій разъ разными лицами, то за неимѣніемъ прямыхъ уликъ, по голословной жалобѣ, ратуша велѣла пытать, потому—де, что онъ завѣдомый воръ, (I, 361); на пыткѣ воръ сознался, что кралъ разныя вещи, по наговору жида, которому и отдавалъ краденное. Тогда ратуша послала двухъ лавниковъ, слугъ своихъ, лантвойтовыхъ, при возныхъ, для снятія допроса съ еврея; посланные донесли, что жидъ ни въ чемъ не сознался и допустилъ по всему дому дѣлать обыскъ, при чемъ найденъ былъ оловянный штофъ, украденный воромъ въ правосл. монастырѣ и отданный жиду; штофъ представленъ на судъ и сверхъ того служанка еврея показала, что видѣла, какъ воръ приносилъ разныя вещи къ жиду, (I, 363). Послѣ новыхъ пытокъ, воръ приговоренъ къ повѣшенію, (I, 364).

ВОРОЖКА поганская, „же попъ на всякую потребу несчасливый", (I, 265)—въ Кiев. воеводствѣ, (1621 г.).

ВОРСТАТЪ, т. е. снарядъ для извѣстнаго мастерства, (I, 161).

ВОСКОБОЙНЯ, т. е. пробіяніе воску, Воскобойникъ, (I, 308) въ Полотскѣ.

ВРОЧИЩЕ, урочище, (I, 44).

ВЫДЕРКАФОВОЕ право, по которому денежныя суммы обеспечивались на извѣстномъ имѣніи и приращались отъ него процентами, (Ш, 177, 178, 181).

ВѢНО, посагъ, выправа, т. е. приданое (подарки предбрачные), собственно приданое (посагъ) и экипировка (выправа), (I, 218),—за которое мужъ давалъ женѣ деньги и имѣнія, (IV, 207).

ВѢНОВНАЯ оправа, по которой король даетъ Ковну и др. имѣнія Варварѣ, (Ш, 11).

ВЯЗЕНЬЕ свое было у Служчича, старосты Любецкаго, куда онъ сажалъ людей, подвергавшихся его немилости, (I, 131) на „ленцугъ" т. е. цѣпь, (—132)

Г.

ГАЗУКА съ рукавами, (IV, 228), подшитая соболями. (Верхняя одежда аристократокъ?).

ГАЛЬЗБАНТЪ, на гусарскомъ ряду, т. е. эксельбантъ, (Ш, 82).

ГАНОКЪ при хоромахъ намѣстника и другихъ барскихъ домахъ, (I, 145).

ГАТЬ къ двору-ловищу. Ее дѣлали и поправляли Бѣльскіе люди, (I, 15).

ГЕТМАНЪ Запорожскій; обыватели Кіевскіе просятъ его размѣстить казаковъ въ имѣніяхъ духовныхъ монастырскихъ противъ грабежей жолнерскихъ, подумать объ освобожденіи зневоленныхъ братей и церквей въ Львовѣ, Перемышлѣ, Берестьи, Вильнѣ, Могилевѣ и не вѣрить ляхамъ, стараться, чтобы митрополитъ былъ подъ благословеніемъ патріаршимъ и чтобы Софійская церковь была прикрыта, (I, 265, 266).

ГЛАСАНЬЕ, альбо кликанье на замкѣ, — на гласанье обязаны были идти, по 12 чел., подданные короля, (I, 188).

ГОЛОВЩИНА отъ имѣнія убійцы давалась „за голову" родственникамъ убитаго, (I, 347);—женѣ убитаго отъ имѣнія убійцъ, (I, 387, 388).

ГОЛЯ, или колнеръ, т. е. воротникъ: „шубка кроликовая, на голѣ бобромъ обложеная", (I, 182).

ГОРОДНИЧІЙ, — городничій войтъ; его войтовство при Райгородѣ-дворѣ, (I, 31),—въ г. Быховѣ Ходкевичей, (I, 175); съ него начали свой грабежъ Донскіе казаки, (I, 175),—начальникъ замка, (Ш, 64, 73, 74); по приказу короля, передаетъ имѣніе отъ одного державцы другому, (Ш, 284).

ГОСПОДАРЪ, т. е. государь въ документѣ Жомоитской земли, 1442 г., (Ш, 1).

ГОСТИ пріѣжчіе; отъ нихъ важчое совито брали въ Полотскѣ,—„на рынку по возомъ шинковать сукномъ и полотномъ не маютъ, але съ комори..., (I, 163).

ГОСТИНЕЦЪ, или трактъ, въ корол. волости запрещено прокладывать безъ нужды новые гостинцы, (I, 194).

ГОТОВИЗНЫЙ платъ съ волокъ, т. е. наличныя деньги, (I, 31).

ГРАБИТЬ за помощью враду, (I, 164), грабежи (въ смыслѣ предметовъ награбленныхъ); уніятскіе монахи (въ Полотскѣ), на основаніи декрету короля, грабили мѣщанъ за нехоженіе въ уніят церковь и грабежи ихъ бралъ прикомандированный ратушный цоклеаръ (слуга), при чемъ мѣщане, даже женщины, нападали на грабителей, отнимали грабежъ, за что, по оговору монаховъ, подвергались везенью въ турмѣ, (I, 310).

ГРАНИ въ деревью класть, (I, 37).

ГРАНИЦА в. к. Литовскаго и коруны въ 1546 г. Бранка рѣка, при Литовскомъ мѣст. Войнѣ (въ Берестейскомъ повѣтѣ) и Парцова, о милю отъ Войня; Бронкою рѣкою до Городища, гдѣ Воинскій грунтъ граничитъ съ Лукомскимъ повѣтомъ, потомъ нѣсколько лѣвѣе—ставокъ (прудикъ) Кокорецкій, дорога отъ Бранецкихъ въ Парцовъ, на дорогѣ урочище Шадымеръ и другое Бабы, гдѣ сходились съ Литвы и съ коруны села; затѣмъ мимо села Чехостовъ къ пруду Франтовъ чрезъ огороды Милановскіе къ Божьей Мукѣ и къ Переровцу—мѣстцу, гдѣ сбирается копа изъ Литвы и Коруны (I, 50), озеро Ратайско (—51), с. Рудно Войницкое и рѣка Ясенка (I, 52) и р. Переволока, или Повонея, до Переволоцкихъ и Хмѣлевскихъ земянъ, далѣе тоюже рѣкою—села Гугнинъ и Бондаревка острова—Коденскій и Русиловскій, болото Гугнино,—долина Мостище, р. Кропивка, р. Сколотая, мѣсто Турная, Андреевскія границы, далѣе паны Сосновскіе коруные, пограничные съ Коднянами, Жадовъ верхъ, (стѣна его граничила съ имѣніемъ Влодавскимъ) болото Прибаражъ, подлѣ гостинца Брусскаго, р. Скродница, Липичи, р. Володава, болота Юница и р. Угоница и р. Снетонька, р. Радогоща; отсюда имѣніе Головнина—Тименовъ лѣсъ, Соломенъ градъ, р. Дубоцкая, Деревецкій лѣсъ, Сергѣевая яма къ Луцкому тракту при Береховичахъ, с. Дубокъ (послѣднее Головнина), Березовый бродъ Тросковые мхи, болото Зеленцо, урочище Утовка, Заколники, Небимехи, подлѣ озера Орѣхова; Уханскія болота, (—58), дорога изъ Радоша въ Олтушъ (мѣста в. к. Л.), р. Перевѣска, ур. Перевѣсье, затѣмъ 12 миль

болото до озера Мошопъ и лѣса Унеча, грудъ Побій коня, р. Оръ и до Бабьяго, гдѣ начинается повѣтъ Ратенскій,—далѣе уроч. Пегое, Урекъ, большое бол. Оръ, Хотеславская граница, Королевъ мостъ, остр. Сосновый, далѣе по р. Оръ до границы Дивинской (—65), оз. Березское, въ которое впадаетъ р. Оръ,—далѣе ур. Залазы, Бабы, Дѣдня, Бороцкая гать, Добрица, Гончарево ур., Кунево бол., Хоморъ—перевозъ, остр. Кіевъ, или Кій, Угольскіе горици по р. Хомору; здѣсь конецъ Берестейскаго и начало Кобринскаго повѣта; остр. Горница, Сухой лѣсъ, Дубинъ, Ровичъ, Слепятище, село Осиповское, с. Велавль, по р. Волоку до Красной Дубровки, с. Сучивское по р. Пинѣ до остр. Тростянки, Дошница остр., с. Ляховцы, Батыевъ, (—69), Калиновскій островъ Хмѣлевъ и Бѣсовъ лѣса, Зеленыя Дубровки, Почаевъ—Корунное с., а Ляховицкое-Литовское, до Липилъ, (—70 и далѣе).

ГРЕБЛЯ, т. е. плотина, (I, 206).

ГРЕЦКАЯ крупа на мызѣ Ходкевича, (IV, 231).

ГРИВНА, т. е. сорокъ осмъ грошей Литовскихъ, (I, 161).

ГРИДНЯ, гдѣ тивунъ и рикуня живутъ, (I, 148);—для людей, (III, 68).

ГРОМАДА; на громаду гетманъ Донскихъ козаковъ раздалъ въ 1590 г награбленныя въ г Быховѣ вещи и самъ о томъ сознался вознаму, (I, 178),—въ Кросинскомъ старостве, подбиваемая урядниками староста дѣлаетъ для войска съ уніятскихъ священниковъ реквизиціи хлѣбомъ, скотомъ, (III, 195).

ГРОМНИЦЫ, (Срѣтеніе), (I, 214)

Д.

ДАНИНА (руга) отъ королевскихъ имѣній на Витебскія церкви,—на Успенскую ежегодно-яловица и сто хлѣбовъ, съ королевскаго двора и мельницы,—съ волости грошовая дань, по чему съ службы прійдетъ, и 10 яицъ, десятокъ льна отъ службы,—Михайловской церкви сверхъ яловицы и 100 хлѣбовъ—еще и пересуду третій грошъ. Кромѣ того свободная рыбная ловля и 2 лукня меду на Михай. церковь, (I, 216).

ДАНИНА, т. е. данная отъ короля на имѣнія архіепископіи Полоцкой Терлецкому Аѳанасію, по силѣ которой производился вводъ во владѣніе, (I, 167).

ДАНЬ: медовая, куничная и отъ уходовъ; бобровые гоны въ королевской волости въ 1594 г. замѣнены денежными взносами, (I, 187, 188)—медомъ, воскомъ, а податки или подачки бывали грошовые, (II, 12).

ДАННИКИ Кейданскіе; съ 7 челов. 12 пудовъ дани, (I, 33).

ДАТА, дача, данная, на уволоки, королевская, воеводы Виленскаго, или бискупа Жомойтскаго, (I, 38).

ДАТА въ смыслѣ дарственнаго акта (1508 г.), (II, 10).

ДВОРЪ королевскій—ловище. При Глинскомъ Михаилѣ онъ былъ въ вѣдѣніи врядника Бѣльскаго; а Радивилъ Николай, ставъ владѣльцемъ Бѣльска, сжегъ тотъ дворъ и построилъ себѣ другой на Соколдцѣ—въ пущи Бѣльской же, (I, 15).

ДЕРЖАВЦА имѣнія, или державы. Подданные, недовольные державцею, должны были вести дѣло въ референдарскихъ судахъ, и коммисары по такому дѣлу назначались изъ реляційнаго королевскаго суда, а не изъ канцеляріи короля, (III, 202).

ДЕСЯТИНА, ведле стародавнаго звычаю, должна была выдаваться Деречинскому священнику изъ двора Полубенскимъ, (I, 226);—жита (1508 г.), въ пользу прав. церкви, (II, 7),—Трок. архимандріи, (II, 172, 173),—она замѣняется по копѣ збожа отъ уволоки плебану латинскому, (IV, 3).

ДЕСЯТНИКИ владычніе; паны; Мстиславскій князь запрещаетъ имъ вступатся въ людей Пустынскаго монастыря, посаженныхъ на „новѣ“ (II, 5).

ДЕЦКІЙ посылался забирать того, кто бы, по позву войта, не становился на судъ (въ корол. имѣньяхъ); (I, 191); отсюда и децкованье,—посылался къ людямъ княжьимъ за данями, (II, 12).

ДЕЦКОВАНЬЕ; не полагалось его брать съ королевскихъ подданныхъ, посаженныхъ за недбалость во вносѣ податей въ тюрьму, (I, 188)—платилось отъ мили по грошу, (I, 190).

ДИСКОСЫ ДЕРЕВЯНЫЕ, (I, 222).

ДІАКОНЪ, діаконская земля при Деречинской церкви отдается, до пріисканія діакона, священнику, (I, 226).

ДІАРІУШЪ, или дневникъ польскаго посольства въ Москву для утвержденія Поляновскаго трактата въ 1635 г., (92—191).

ДОКТОРЪ обойга права, (III, 29).

ДОМИНИКАНЕ Городенскіе, вооруженные, напали на имѣніе Головачи—половину, принадлежащую Гукевичу, ограбили тамошнюю церковь, избили слугъ его и братьевъ почти до смерти, о чемъ, по освидѣтельствованіи вознымъ насилій, жалоба вносится въ книги, (III, 192, 194).

ДОНАТИВА бралась съ купцовъ можныхъ, а не съ ремесленниковъ, (IV, 194).

ДЫМЪ, домъ, (I, 35).

ДѢЛЬЧІЕ; они брались сторонами, дѣлившимися

216);—передается новому городничему по зезволенью врадниковъ земскихъ, гродскихъ и шляхты, (III, 73).

ЗАПИСНОЕ, при вписываніи въ судовыя книги, (I, 190).

ЗАСТАВНИКИ держатъ часть имѣнія Косовскаго, Сангушки, (I, 207).

ЗАСТѢНОКЪ, гдѣ волока быть не можетъ; тутъ были сѣножати, волоки лѣсныя, которыя на паству, дрова и будованье вольно было брать корелевскимъ подданнымъ, (I, 187).

ЗАХЦЫГЪ, (копа?) клепокъ, ванчусъ (Wandschuss) вашольцъ (Waschholz)—особеннаго устройства плоты по р. Бугу для сплава лѣсныхъ товаровъ, (III, 15).

ЗВОНЪ костельный отдается въ займы Полубенскими Шеметамъ, о чемъ завязалось дѣло (IV, 72—75).

ЗЕКГАРЪ, т. е. часы, оскорбившій всю ратушу напр. побоями, ея слугамъ нанесенными, присуждался къ сидѣнію по 1 ч. съ утра „на верху зекгару", т. е. въ башнѣ, (I, 323).

ЗЕЛЕНИКЪ при пушкѣ, т. е. пороховой ящикъ, (III, 39).

ЗЕМЛЯ ПУСТОВЩИНА, на ней священники садили людей церковныхъ, освобождавшихся отъ всякихъ податей и повинностей королевскихъ и городскихъ, (I, 9). См. „волю садить".

ЗЕМСКІЙ привилей „шляхетства своего доведутъ при посполитомъ... земскомъ привильи", (I, 12).

ЗЕМЯНЕ Ганезскіе жалуются королю на небожчика Николая Радивила, который ихъ „повернулъ въ службы необычайныя... яко простыхъ людей" (I, 9), они просятъ, чтобы ихъ оставили въ старыхъ границахъ, не брали „безправне уставенаго торговаго и мыта, вставленые черезъ Радивила", (I, 26).

ЗЕМЯНЕ—шляхта, бояре и т. д. (I, 239, III, 64, 65) имѣютъ своихъ бояръ (II, 66),—въ Смолянскомъ имѣніи подъ ними волоки служебныя, платятъ копами,—съ уволоки по 1 копѣ (IV, 295, 269), имъ усвояется титулъ „шляхетный" (III, 20).

—господарскіе, (III, 22),—они владѣютъ закупными крестьянами, (III, 23),—имѣютъ свое село, Кобринскаго повѣта (I, 68).

ЗЕМЯНИНЪ—нѣмецъ въ повѣтѣ Упитскомъ, (III, 95).

ЗОЛОТЫИ и ПЕНЯЗИ (I, 9).

ЗРЕЧОНЫЙ листъ, т. е. отступной, (I, 291).

ЗУБРЪ—(I, 15) въ Городенской пущѣ.

ЗЪѢЗДЪ повѣтовый въ Литвѣ оферовалъ тянуть съ королемъ на войну съ Московскимъ княземъ въ 1579 г., (I, 152).

И.

ИЗБА съ дерева облого (русская?) (I, 205) въ Косовскомъ дворѣ; — чорная въ корчмѣ, безъ печи, (I, 147).

ИЗНАСИЛОВАНЬЕ. Ратуша принимаетъ жалобу на изнасилованіе дѣвицы, (I, 313), назначаетъ, послѣ диляціи, день судоговоренья, при чемъ на основаніи Саксону, повѣренный истца за изнасилованье требовалъ смертной казни виновному; но защитникъ послѣдняго доказалъ, что дѣвка не заразъ по гвалтѣ прибѣжала въ ратушу, въ воланьемъ, а посему дѣло это не крыминальное, (I, 314, 315), потомъ призвали свидѣтелей, родственниковъ обвиненнаго и исковой стороны; свидѣтели показали, что виновный заигрывалъ съ дѣвкою; показаны были ея изорванныя одежды при насиліи, (I, 316); ратуша нашла все это недостаточнымъ и допустила отвѣтчика къ присягѣ въ невинности, при чемъ, по желанію обѣихъ сторонъ, допустила ихъ къ исповѣди, на которой предъ православнымъ духовникомъ открылось, что изнасилованная сама добровольно отдалась, что письменно заявлено духовникомъ, (I, 317); но какъ отвѣтчикъ не сталъ до присеги со всѣми на кого онъ указалъ, ушелъ изъ везенья, то ратуша, находя въ томъ улику его преступности, присудила его на горло, или на женитьбу съ изнасилованною, о чемъ приказала оповѣстить съ барабаннымъ боемъ на рынкѣ, у воротъ и у дома преступника, (I, 318, 319); но пока онъ не бѣжалъ, рѣшено было бить хлостою дужою и изнасилованную и дѣвоосквернителя изгнать изъ города, (I, 318); по жалобѣ дѣвки, ратуша вызываетъ свидѣтелей, которые показали, что не слыхали и невидали ея насилія,—потомъ допускаетъ обвиненнаго къ присягѣ и на томъ основаніи, что дѣвка не тотчасъ „волала" объ изнасилованіи, увольнила его отъ суда, (I, 374—377).

ИЛЬЯ, праздникъ русскій; на канунѣ его молодая дѣвушка вила вѣнокъ (въ Полотскѣ), (I, 351).

ИМБАРЪ, гдѣ пріѣзжіе гости сухопутные клали товаръ на день и ночь; за недѣлю брали по 5 грошей, (I, 277, 278).

ИМБАРНОЕ мѣсто, (III, 205).

ИНВЕНТАРЬ списаня селъ, бояръ и подданныхъ архіепископіи Полоцкой, составленный королевскимъ дворяниномъ по смерти архіеп. Загорскаго (1601);—(I, 221—225)—Деречинскаго имѣнія, составленный въ 1609 г. на продажу его Воловичемъ Полубенскому, (I, 239—244); — Вольненскаго имѣнія, (IV, 238—242)—съ замѣтными полонизмами въ рѣчи, (1571);—Смольянскаго имѣнія, (IV, 292—305).

ИНТРОДУКЦІЯ, „сирѣчь ввязаніе", вводъ во владѣніе, (I, 281).

I.

ІЕЗУИТЫ колегіюмъ Полоцкого за землю ведутъ ростырки правные съ Іосаф. Кунцевичемъ, архіеп. Полоцкимъ, (I, 262),—имѣли дѣло съ мѣщанами за грунты мѣстскіе, (I, 321), на что мѣщане дѣлали сборъ денежный;—неудача ихъ миссіи между православными въ Могилевѣ, (II, XXV);—захватываютъ въ Могилевѣ Спасскій Монастырь, разоряютъ Петро-пав. церковь, ругаясь надъ крестомъ православ., (II, XXVIII); въ Вильнѣ при костелѣ Казиміра, (II, 212), ихъ имѣлъ пригласить въ Вильну бискупъ Валеріанъ и въ 1568 покупилъ для коллегіи ихъ домъ каменный, (III, 28).

К.

КАГАЛЫ еврейскіе въ Бѣлоруссіи не доставляли надлежащаго количества поголовной подати, налагали много подати на прикагалки, за что и вызываются въ Гродну на судъ, (III, 220, 221).

КАДЬ меду, (1463 г.), (II, 4).

КАЗАКИ служебные, приспособлялись на королевскія деньги на пограничную службу противъ Московскихъ войскъ; имъ давали деньги и сукно, они были и конные и пѣшіе, (I, 135), они помогаютъ архимандриту Туру овладѣть и грабить имѣніе Полубенскаго Глускъ, (I, 201),—Низовые, Донскіе въ 1590 г. разграбили г. Быховъ въ числѣ 500 чел., (I, 175—178), взяли здѣсь 50 коней, ручницы и пр., (I, 178); казаки—купцы; Запорожскіе, (III, 238, 239),—въ пограничномъ замкѣ; ихъ содержаніе, (IV, 246, 249).

КАЗАЦКІЙ ротмистръ повѣтовый, (I, 271).

КАЛИТА для грошей, (I, 177), (III, 291).

КАМЕНЬ воску—за тройную неявку на братскія схачки, (I, 160);—лою, (I, 209) повинность съ рѣзниковъ въ Косовскомъ имѣніи.

КАМЕНЬ на рынкѣ, на которомъ въ Полотскѣ били публично карбачами, (I, 389).

КАНОНИКАТЪ; м. Сѣлява завѣщаетъ 14 т. зол. поль. на устройство въ Полотскѣ, на подобіе монастыря, общежитія для 5 безженныхъ священниковъ, съ тѣмъ, чтобы они отправляли службы на гробѣ Кунцевича, (III, 175).

КАНОНИКЪ латинскій разбираетъ жалобу православныхъ о захватѣ у нихъ земель, (IV, 89).

КАПИТУЛА владыцтва Луцкаго, ея члену повѣряетъ свое завѣщаніе еп. Луцкій К. Терлецкій для вскрытія и внесенія въ акты (I, 230); она должна была принимать по реестру вещи и бумаги, взятыя епископомъ въ епископіи, при ея передачѣ другому епископу, (I, 231), — при Кіево-печерскомъ архимандритѣ Турѣ позывается въ земскій судъ по дѣлу разграбленія имъ имѣнія Глуска, (I, 201); — клирошане церкви соборной Луцкой, въ присутствіи епископа своего Почаповскаго, позываютъ Терлецкаго, брата еп. Кирилла, о неотдачѣ имъ въ церковь соборную фундушей, начиная съ Любарта, записей, грамотъ, процессовъ поборовыхъ квитовъ, бумагъ объ уніи, о правахъ капитулы и пр. Подробный ихъ перечень, равно и имѣній, (I, 269, 270);—прелатовъ при костелѣ Вилен. Станислава, (III, 29);—(православная) въ монастырѣ подаетъ позвы въ суды по дѣлу о захватѣ ея имѣнія, входитъ во владѣніе имѣніемъ, распоряжается имъ въ отсутствіи архимандрита, отстаиваетъ независимость монастыря отъ уніятскихъ митрополитовъ, (IV, 78—89);—въ Слуцкомъ княжествѣ; ей подчиняются въ 1735 г. православные монастыри и церкви въ Бѣлоруссіи, (IV, 200);—Берестейская (уніятская) 1623 г. вписываетъ въ свои книги письмо Воловича Евст. намѣстнику его Мелейчицкому о нечиненіи крывдъ въ „грунтахъ" церкви Половецкой, (IV, 89, 90); члены капитулы: Ѳеодосій игуменъ и протопопъ Берестейскій, Геннадій Бевшиковскій, протопопъ Кобринскій, Іоаннъ Воскресенскій, о. Михаилъ Троицкій и о. Михайловскій, писаръ капитульный, (IV, 89).

КАПЩИЗНЫЕ гроши, (I, 33).

КАПЩИЗНА, чоповое и медница, отъ нихъ братства освобождены, при сыченіи меда, (I, 164).

KARBACZE, плети, 40 ударовъ дано было цеховому мѣщанину за неучтивыя слова, сказанныя публично бурмистру, хоть и въ пьяномъ видѣ, (I, 349).

КАРБАЧИ ПРИ ЯТКѢ—первая степень тѣлеснаго наказанія; за повтореніе проступка слѣдовали карбачи на камнѣ „публице", (I, 389).

КАРТЫ игральныя (въ Полотскѣ), (I, 389).

КВОТЪ дорочный, т. е. годичный процентъ; въ 1653 г. за 18 т. зол. Глѣбовичъ обязался платить м. Сѣлявѣ 1800 золот., (III, 180, 181).

КЛЕЙНО, „дерево подъ клейномъ" (I, 17).

КЛУНЯ ЕВЬЯ на гумнѣ, (I, 148).

КЛЮЧЪ (Бѣльскій). „До ключа Бѣльскаго дань на его к. м. даемъ", (I, 17).

КМЕТЪ; крестьянинъ, отдавая подъ залогъ за 10 копъ свою вотчинную землю, обѣщаетъ, обрабатывая землю, самъ и съ потомствомъ служить кметомъ заимодателю; если же не захочетъ служить, то земля отчуждается заимодателю до тѣхъ поръ, пока залогодатель не выкупитъ ея, (III, 6).

КМЕЦКІЯ волоки, села, (I, 28, 30).

КЛЮЧНИКЪ и ПОДКЛЮЧІЙ получали плату изъ корол. волости, (I, 195).

КНЕБЕЛЬ въ горлѣ, чтобы не говорили (попадья Громычиная, схваченная слугами Сапѣги), (III, 138).

КНЕХТЫ (нѣмецкіе) на службѣ польск. короля въ блокгаузахъ Ифлянтской земли получали содержаніе отъ мѣстнаго мыта, (IV, 15.

КНИГИ: замковыя, (I, 43).

— земскія (ibid); актъ отвода земли Яну Радивилу былъ внесенъ въ Бѣльскія замковыя книги только потому, что земскія тогда были „замкнены для службы земское"; а потомъ этотъ актъ былъ уведенъ и въ земскія книги.

КНИГИ СПРАВЪ СУДОВЫХЪ полагались въ королев. волостяхъ, (I, 90).

КОВШАРЬ платитъ владѣльцу по 2 дюжины ковшей, (IV, 298).

КОЛАЦЫИ (collatio—утѣшеніе), т. е. угощеніе; его не позволялось дѣлать подмастеріямъ при уписѣ ихъ до братства, (I, 162).

КОЛЕДА, не дозволялось урядникамъ королев. имѣній посылать своихъ людей по коледѣ для собиранія вымышленныхъ пожитковъ, (I, 190),—собиралась по грошу отъ души на плебана, (IV 3).

КОЛЕЯ на отмѣну, колеею приказано отбывать службу сторожамъ въ Плотельскомъ замкѣ, (I, 138).

КОМИСІЯ имѣла быть изъ русскихъ и польскихъ уполномоченныхъ для разбора жалобъ православныхъ на насиліе отъ латинянъ и уніятовъ (II, 140);—правительственная (1791 г.) въ Вильнѣ, (III, 241), при ней—солдаты; ея комисары живутъ по малымъ городамъ, (III, 242).

КОМИСАРЫ, Комисія, комисійные листы, (I, 215),—установленные по предложенію Петра В., въ Польскихъ провинціяхъ для разбора жалобъ поляковъ на Рус. войска; она состояла изъ кн. Голицына и польскихъ комисаровъ, (III, 210).

КОМНАТА особо отъ свѣтлицы, (I, 145), печей не показано въ ней.

КОМОРА Королевская, въ нее вносятъ медъ бортники съ лѣсовъ и боровъ, (I, 28), въ Сѣмятичахъ, (III, 16), королевская, въ Ковнѣ, (III, 12).

— подкомора (т. е. таможня, подтаможня) въ жмуд. землѣ отданы были въ аренду жидамъ, (1558 г. (I, сн. III, 18).

КОНВОКАЦІЯ, или созваніе пановъ радъ къ королю на совѣщаніе о важнѣйшихъ событіяхъ въ государствѣ, (IV, 30).

КОНГРЕГАЦІЯ, Бѣльская 1702 г., (II, 168).

КОНСИСТОРІЯ (1752 г.), у Кіевскаго митрополита разсматривала дѣло по жалобѣ Буйницкаго игумена на Борколабовскихъ монахинь на захватъ ими половины фундуша Стетькевичей, (II, 114), она въ 1740 г. рѣшила это дѣло въ пользу Буйницкаго монастыря, (II, 119).

КОНСИСТОРСКІЙ судъ (1667 г.), м. Тукальскаго, въ немъ участвовали іеромонахи; при ней былъ инстигаторъ, (II, 137) и писарь, (—139).

КОНУНЪ, т. е. канунъ по субботамъ; на что дается пудъ меду, (II, 12).

КОПА, „люде обапольныи, сугграничныи", налагаютъ 10 копъ грош. заплаты на земянина господарскаго Совича и на его людей за крывды и шкоды, учиненныя имъ Служчичу (см.); но Совичъ выразился о приговорѣ копы: „кто тую десять копъ гр. присудилъ, тыи судьи нехай и отправу чинять;" копа присудила .., (I, 130), съ в. к. Л. изъ коруны польское въ мѣстцѣ Переровцѣ, пограничномъ, 1546 г., (I, 50),—на ней шкоды разбирались въ корол. волостяхъ, и на нее долженъ былъ становиться всякій, (I, 191). (1600 г.) собрана была священникомъ по случаю воровства въ церкви и присудила, чтобы то село, гдѣ была церковь, внесло деньги на покупку на мѣсто украденныхъ новыхъ вещей, (I, 220), собирается на гостинцу для опытанія и довѣданья о мужебойцы убитаго тѣла; (I, 292), она состоитъ изъ кравца, двухъ наймитовъ—паробковъ, подданаго, (I, 293) копа была разбита земяниномъ Милашевичемъ (1632 г.), о чемъ дѣло перенесено изъ земскаго суда къ королю, (I, 294).

— копать, окопанье, накопать; всѣ эти термины употреблены въ донесеніи вознаго, поданномъ въ судъ, о томъ, что онъ съ шляхтого—людьми добрыми приглашалъ на копу земянина, волы котораго заняты были въ шкодѣ на испасѣ, (потравѣ) для копанья, или окопанья, сколько эта шкода шацуетъ, и копа накопала на вииновномъ земянинѣ сообразно съ Статутомъ, (I, 166).

— копный квитъ вознаго т. е. исполнительный листъ, (—166);—судъ (1773 г.), въ Волковыскомъ повѣтѣ; собравшись по волѣ вотчинниковъ, при участіи тіуна ихъ, крестьяне приговариваютъ своего же товарища за подламываніе бортей къ повѣшенію, съ дозволенія его вотчиннаго пана, (III, 240).

КОПНИКИ, на копной волокѣ сидящіе, (I, 147) ихъ обязанности: возити жито до Тыкотина (въ Росскомъ имѣніи), или до Вильна, и чиншъ.

КОРМНИКИ мѣщане на р. Витбѣ въ Витебскѣ, на Угорскомъ посадѣ, (I, 261),—т. е. кормщикъ, или лоцманъ, (I, 286—289) обязаны были платить пошлину на таможняхъ.

КОРДЪ, которымъ мѣщанинъ билъ ратушныхъ слугъ, зоставалъ вѣчне въ ратушѣ, (I, 3..3).

КОСТЕЛЫ Греческаго закону, (III, 12).

КРАВЦЫ, т. е. портные; имъ запрещено дѣлать и передѣлывать изъ платьевъ шапки, (I, 162).

КОРЧМА и шинокъ; въ корол. имѣніяхъ при селахъ ихъ не позволено было ставить, а только на гостинцахъ, (I, 194).

— уѣздная, т. е. постоялый дворъ, (I, 208).

— пивная—особо, (I, 208).

— медовая—особо (ibid).

КОРЦЫ Бѣльскіе, мѣра хлѣба, (I, 23).

— Краковскіе; ими измѣрялось цыншевое зерно, вносившееся королевскими подданными напр. Могилевской волости, (I, 187).

КРАКОВКА (мѣра гречихи), (т. е. Краковскій корецъ? или бочка), (IV, 292).

КРАМАРИ и крамницы, т. е. лавочники и лавки не должны были продавать шапки, сермяги и ногавицы своего или чужаго, но не цеховаго издѣлія, (I, 162).

КРИЛОШАНЕ въ Луцкѣ при протопопѣ и намѣстникѣ принимаютъ отъ еп. Кирилла церковныя вещи, (I, 199). См. Капитула.

КРУГЪ, въ смыслѣ округа, (I, 195).

КРѢПОСТНЫЕ, Крестьяне шляхетскіе въ Смоленскомъ уѣздѣ продаются по 10 руб. и по 5 р. съ семействами, (III, 215, 218).

КУБЛО—съ грошми, т. е. деревянный выдолбленый сосудъ, (I, 203); мѣщане и крестьяне хоронили въ немъ деньги.

КУНИЦЫ давались за дѣвкою, при выходѣ за мужъ, (I, 190).

КУНИЦА выходная, которую вольный человѣкъ платилъ своему пану, не желая ему служить дальше, (III, 171, 172), или цѣпь при позорномъ столбѣ, (а не ошейникъ), (III, 93).

— радуничная, т. е. плата въ день радоницы въ церковь, (III, 95).

КУНИЧНЫЕ пенязи съ имѣнія Кейданъ, (I, 32).

КУНИЧНИКЪ, дается по повелѣнію в. к. Витовда Кловзгайду и переходитъ къ его сыну Минмонту (1442 г.), (III, 1).

КУПЕЧЕСКАЯ касса (въ Могилевѣ), утвержденная въ 1633 г. Владиславомъ IV, (II, X).

КУПЧАЯ, показано, сколько платы дано за купчую, (III, 219).

КУХОНЫЕ речи Ходкевичей, (IV, 229).

Л.

ЛАВНИКЪ въ корол. имѣніяхъ, во всякомъ селѣ обязанъ былъ оглядать шкоды отъ потравы и т. п., въ селѣ наблюдать, чтобы загороди были поставлены при всякомъ участкѣ, (I, 192); заступаетъ въ ратушѣ мѣсто лантвойта, (I, 311);—съ мужами въ деревнѣ, имъ сдается на поруки убійца, (I, 382); вводитъ во владѣніе землею, (IV, 192).

ЛАЗНЯ Лазнище на Соколдкѣ и Супраслѣ, (I, 17); (баня) бѣлая за сажавкого (прудомъ), (I, 145, IV, 240 и 292).

ЛАНТВОЙТЪ доноситъ ратушѣ о поруганіи иконъ Казиміра и Іосафата въ Полотскѣ православными мѣщанами, (I, 353); принимаетъ жалобу мѣщанъ на злоупотребленія городскаго (мѣщанскаго) уряда, (IV, 194).

ЛЯНТВОЙТЪ и подстолій въ одномъ лицѣ (въ Полотскѣ), (I, 298).

ЛАНТВОЙТЪ и экономъ Полотскій, въ одномъ лицѣ, (I, 360).

ЛАШТОВЫЙ доходъ за ваги, (I, 277), отъ мѣха, соли и пр., (I, 278).

ЛЕЖАТИ въ смыслѣ находиться при войскѣ на пограничной службѣ: „панъ Жомоитскій, яко рада наша (королевская) самъ при тыхъ людехъ служебныхъ устаничне лежати неможетъ, (I, 139).

ЛЕТРЫ, досвѣтчоные забіяки, (I, 39).

ЛИСТЪ судовый, (I, 10).

— позволеный на ожененье, (IV, 244).

— вѣчистой продажи, (I, 228).

ЛИХТАРЪ роговый, (IV, 292) и въ имѣніяхъ Ходкевичей, (X. 10).

ЛИХТАРЬ оленій, (I, 144).

ЛОТОЧКИ два въ Вильнѣ доставляли содержаніе одному Пречистенскому священнику, (II, 199).

ЛУКНО меду прѣснаго, въ которое лукно влаживаетъ по 10 пудъ, (I, 216).

ЛУКА озера, (II, 3).

ЛУКЪ, Лугъ, лѣсъ мокрый ани на поля, ани на луки ея не годитъ, (I, 38).

ЛУКЪ и стрѣлы, при разграбленіи казаками г. Быхова, въ 1590 г., (I, 176).

ЛѢСНИЧІЕ и осочники указывали валгаромъ мѣста на смолу, мастъ и пр., (I, 16), а Ганязскихъ людей они имѣли право ловить, если тѣ вступались въ Бѣльскую пущу.

М.

МАЙТЬБАРСКОЕ (Магдебургское право, (I, 39).

МАСТЪ и Смола выдѣлывались въ Бѣльской пущи по р. р. Нарову и Супраслѣ, (I, 16).

МЕДНИЦА меду, (I, 33), въ Кейданахъ;—отъ этой мѣры до скарбу господарскаго платилось 25 грошей, какъ и за пудъ; но за медницы вносили бортники, (III, 263).

МЕДОСЫТЕЦЪ, получалъ плату съ волости королевской, (I, 705).

МЕМБРАНЪ въ смыслѣ долговаго обязательства, (I, 229).

МНИХИ (православные) различаются отъ священниковъ, (I, 265), (1621).

МЕНЦУНАРЬ и КАПЛИЧНИКЪ; имъ изъ Ганязскаго циншу 80 волотыхъ, (I, 31).

Литвѣ, и держалъ его до смерти; по его смерти въ 1599 г. Сент. 26 архимандрія отдана м. Потѣю, но и ему капитула не уступила ни монастыря, ни его имѣній; Потѣй насильно „выбилъ“ капитулу изъ им. Печерска, о чемъ она протестовала въ Оршанскомъ судѣ и не уступала Потѣю до тѣхъ поръ, пока онъ не зрекся архимандритства, (IV, 81), на которое въ 1605 г. избранъ „вольною елекціею“ Плетенецкій; но, какъ Потѣй удержалъ Печерскъ, то Плетенецкій позвалъ его въ Новгородскій земскій судъ, который постановилъ—отдать имѣніе монастырю; послѣ декретовъ по этому дѣлу на духовномъ и свѣтскомъ трибуналѣ, когда Потѣй умеръ, то архимандритъ и капитула берутъ въ свою власть им. Печерскъ, но король отдаетъ это имѣніе м. Рутскому, который почему то уступаетъ его монастырю (81—83); что подтвердилъ и король привилеемъ 1615 г., но войти во владѣніе имѣніемъ воспретили монастырю Виленская Троицкая семинарія. Далѣе перечислены фундуши монастыря на спорное имѣніе (IV, 83—86), получаетъ отъ кн. Толочка дворъ съ чиншевыми людьми и съ медовыми данями, (II, 6),—управлялся архимандритомъ (1532); ему данъ дворъ Печерскъ отъ кн. Лахтыновича и сельцо тогоже имени, (II, 11), — должны были обращаться за игуменомъ монахи Кутеенскіе. (II, 43), у него тивунъ и экономъ, (IV, 15), — у него есть врядникъ и его село Церково подвергается наѣзду Могилевскихъ мѣщанъ, (IV, 44).

— Кутеенскій; ему даютъ фундушъ с. Бѣлковичи Стеткевичи—Богданъ и Анна подъ условіемъ, если игумены его будутъ вѣрны православію, (II, 43); они же подтверждаютъ выборное поставленіе игумена, (II, 43), выбирать нужно было изъ иноковъ Кіево-печ. или св. Духовскаго Вилен. монастырей; обязанъ былъ, въ случаѣ измѣны архіепископа и митрополита, поминать патріарха (—44); въ немъ русская надпись о посвященіи монастырской церкви м. Могилою, (II, 55); его игумену даны 2 уволоки въ им. Тупичевѣ на основаніе Тупичевскаго православнаго монастыря, (II, 67, 68, 69), сюда завезены были документы Максаковскаго монастыря, (II, 131); женскій, откуда 1652 г. переведено нѣсколько монахинь въ новосозданный Стеткевичамъ Борколабовскій монастырь, такъ какъ въ этомъ монастырѣ они не могли „змѣститься“,— онъ подчиненъ былъ вѣдому настоятеля мужскаго Кутеен. монастыря, (II, 72, 74)

— Спаса подъ Луцкомъ, на Черничцахъ, (I, 270).

— въ Могилевѣ, православный, братскій, имѣлъ быть фундованъ на плацу, уступленномъ городомъ за 400 копъ, (II, 26, 27), — Богоявленскій, уфундованъ братчиками—шляхтою и мѣщанами—1634 г., съ тѣмъ, чтобы его старшій носилъ титулъ архимандрита, (II, 50, 51),—ограбленъ шведами въ 1708 г., (II, LIX), возведенъ во 2-й классъ въ 1828 г., (II, XCVII);—Никольскій (женскій), основанный 1646 г. на фундушевомъ плацѣ мѣщанъ, (II, 70),—Онуфріевскій (пустынный, т. е. отшельническій), основанъ Симеономъ Эльгердовичемъ въ 14072, (II, II),—Спасскій былъ 1767 г. въ рукахъ православныхъ и владѣлъ юрисдикой, несправедливо присвоенной замковымъ управленіемъ, (II, 136),—въ рукахъ уніятскаго духовенства въ 1621 г., его монахи жалуются Льву Сапѣгѣ на притѣсненія отъ православныхъ мѣщанъ Могилева; школа при монастырѣ, насильственно отнятая православными будтобы въ 1618 г., королев. указомъ возвращена уніятамъ, (II, 31—33),—здѣсь жили Базыляне 66 лѣтъ, а въ 1674 г. удалены, по указу короля, и монастырь сданъ православнымъ, (II, XXV),—въ 1690 г. превращенъ въ іезуитскій, (II, XXVIII),—онъ же съ Братскимъ м. подвергнуты Бончею экзекуціи, (II, XXXIX), почему здѣсь 2 недѣли не было службы; женскій закрытъ въ 1796 г., (II, LXXV, при немъ было женское училище.

— Максаковскій православный, (II, 130, 131).

— Марковскій св. Троицкій монастырь, управлялъ церквами воеводства Витебскаго, (IV, 200).

— Охорскій православный, ограбленъ былъ помѣщикомъ Гедройтемъ, (1767 г.), (II, LXX).

— Полотскіе Борисоглѣбскій, гдѣ полотскіе, мѣщане напали на арх. Сѣляву, (I, 234),—за р. Двиною, (I, 224),—онъ расположенъ не далеко мѣста Полоцкого за Двиною; монахи его (уніяты) грабили мѣщанъ за нехоженіе ихъ въ церковь, отъ чего мѣщане отбивались и отбили грабежъ насиліемъ (I, 510); ходили по молитвѣ, съ крестами, причемъ подвергались поруганію и насиліямъ, (I, 312),—Спасскій; на плацу его построенъ былъ православными домъ подъ школу латино-польско-русскую, занятый братствомъ, (II, 17), — Полотскіе съ 1700 г. получили право ѣздить для требъ и за милостыней въ г. Ригу, (II, XXXIII).

— Пустынскій Пречистой, игуменъ его получаетъ отъ кн. Мстиславскаго дозволеніе посадить на новѣ людей на монастырской землѣ (1500 г)., (II, 5) и люди эти освобождаются отъ повинностей князю,—а игуменъ подчиняется суду княжьему и владычнему;—ему же дается бортная земля,—ему дается село Радивоновское отъ кн. М. И. Мстиславскаго, и сѣножать, (II, 9), а также и село Ракубовское, подтвержденное за монастыремъ кн. Полубенскимъ, (—10), его села Анисимовское и Пересѣднинское, (II, 10, 12),—сѣножать на Сожи, (—13),—Никольскій дается П. Могилѣ, митрополиту, (II, 49),—ему Василій Ходкевичъ долженъ былъ 200 копъ, (IV, 11).

— Раковскій, уніятскій; въ вѣдѣніе его игумена поступилъ Соломерецкій прав. монастырь, переданный измѣнившимъ православію игум. Августиномъ Заффатуемъ, (II, 123).

— Соломерецкій православный, предáнъ уніятамъ 1753 г. измѣнившимъ православію его игуменомъ, будтобы по бѣдности и запущенности отъ православныхъ, (II, 123, 124).

— Стерарскій монастырь, откуда Іеремія, Пелагонскій митрополитъ, писалъ посланіе Могилевскому братству, (II, 30).

— Сторожевецкій, по преданію, существовалъ до 1-й половины XVIII в., (I, 220).

— Супрасльскій,—откуда убѣжала дѣвка Ходкевичевой, каштелянши Трокской, (IV, 226).

— Тупичевскій, подвластный Кутеенскому, фундованъ земянами Москевичами,—съ тѣмъ, чтобы былъ вѣренъ православію, въ им. ихъ Тупичевѣ (II, 67—69).

— Трокскій Пречистенскій, фундушъ его 1384 г. (II, 163) (1541 г.); въ его земли вступался мѣстный приставъ, (II, 150), — онъ получаетъ отъ кн. Нелединской пустовщину Янкишки съ дворомъ на 15 бочекъ, и паробка, (II, 150—152),—на этой пустовщинѣ татаринъ Айса посѣялъ жито самопроизвольно, (II, 153),—и присвоилъ себѣ эту землю (II, 154—160),—ея огороды и земли списаны на реестрѣ, (II, 161),—ему далъ луку озера и пустовщину в. к. Витовтъ (II, 162),—потомъ когда церковь была въ пустѣ (до 1604 г), шляхта разобрала ее; отданъ митрополитомъ (Потѣемъ) священнику Трокскому (II, 162, 163),—въ 1709 было только „церковище" помонастырское (II, 168), (II, 170),—ему дана была мельница и десятина съ им. Евья, 1564 г.; ея придѣлы Воскресенскій и Вознесенскій, получавшіе десятину, (II, 172); онъ получалъ дань, по духов. завѣщанію Баки, съ его имѣній, 5 бочекъ ржи и 5 копъ (II, 173), имѣлъ плацъ или дворъ Сапѣжинскій въ Вильнѣ, (II, 173), въ зданіяхъ помонастырскихъ (1720 г.) жили Базиліане; нѣкоторые плацы и земли монастырскія силою заняты были мѣщанами, (II, 182, 183), Доминиканскій и Бернардинскій, первый на церковищѣ Троицкой, — второй— Никольской церквей, (II, 169, 173), монахи его, на церковищѣ Рождественскомъ дозволили жиду построить корчму, при чемъ вырыты были и разбросаны кости христіанъ, (II, 184, 185).

— Уманскій и Чигиринскій, гдѣ содержался еп. Меѳодій, (II, XXIII).

— Холмянскій за Днѣпромъ противъ Могилева, женскій, откуда монахини перешли въ Никольскій Могилевскій, (II, XXV).

— Черейскій Троицкій, сооруженный владыкою Мисаиломъ, другой построенъ былъ отцемъ Льва Ив. Сапѣги (около 1599 г.), который далъ имъ села: Обчину, Будилово, Плескачи, Губиничи, Ридомль, (II, 15—17); въ немъ былъ выборный игуменъ, (II, 16).

— Шкловскій Доминиканскій (II, II).

МОНАШЕСТВО — МОНАХИ православные, въ томъ числѣ игуменъ, приглашаются ратушею дознать на духу у Коскевичевой, имѣетъ ли съ нею ея мужъ супружеское общеніе, (I, 299); въ Полоцкѣ (1640) приглашаются Ратушью узнать на духу у изнасилованной, точно ли надъ нею учинено насиліе, безъ ея воли, (I, 317, 318).

МОНАХИ православные при Дисненской церкви Воскресенія, не подвластные мѣщанамъ, (I, 394).

МОНАХЪ уніятскій благословляетъ бракъ, (I. 370) они освящаютъ домъ и оговариваются въ Чародѣйствѣ, (III, 101).

МОРГИ, МОРКГИ, ими измѣрялась сѣножать, (I, 193),—заросли и болота измѣрялись моргами, (I, 206).

МОСТОВОЕ въ семятичахъ: отъ коня въ купецкомъ возѣ 4 пенязи Литов., или $\frac{1}{2}$ гроша польскаго, отъ головы большаго скота 1 пенязь, а малаго $\frac{1}{2}$ пенязя, (III, 15).

МОЩИ положены при освященіи м. Могилою Кутеенской церкви въ алтарѣ, (II, 56).

МУЖИКЪ, его повинности, 2 дни въ недѣлю съ упряжью, а 3 пѣшій, (Виленскій повѣтъ), (III, 56, 57).

MUŽYKI, въ посольствѣ Песочинскаго (IV, 112).

МЫНЦА, (mynnica) монетный дворъ, (III, 29),— Виленская,—писаремъ ея былъ жидъ, (IV, 289).

МЫДЛЯРЪ, т. е. мыльникъ въ Полотскѣ, (I, 373).

МЫТО новое и шляхетское старое, въ Полотскѣ, Динабургѣ, Диснѣ, (287—289).

— Чоповое, торговое, ярмарковое, (I, 31).

— въ смыслѣ платы за работу; а мыта за работу его (хлопца — у мастера его) ему маетъ бытн дано копа грошей ..(I, 161).

— сухое и водяное, (III, 39).

— по мытной книгѣ Берестейской: Города и продукты Брестской торговли; отпускъ изъ Берестья: Въ Люблинъ воскъ (III, 289) выдры, кожи, (— 291) рукавицы Московскія, мыло (293), пушной товаръ: бобры, коты, куны, барсуки (298—299), лой (300), соленая рыба, (320); въ Познань сало свиное, лой, кожи, воскъ, юфть (292—293); въ Каменецъ Подольскій—тхори (320). Привозные товары въ Берестъ изъ городовъ: Люблина: шапки, желѣзо, сталь, мѣдь, олово, ножи угорскіе (290, 291, 293—319); изъ Пинска воскъ (290); изъ Острога стремена, седла (322); изъ Любомля соль (293, 294, 321), изъ Львова малвазія, рыбы Львовскія (292); изъ Торна сукна, бархатъ полотно, пушной товаръ (289); изъ Илжи стекла и стаканы (290) горшки бѣлые (321); изъ Соколова медъ (320). Люблинъ отправлялъ чрезъ Брестъ товары въ города: въ Москву ножи угорскіе, косы, (307); въ Вильну: шапки, сукна, желѣзо, и др. металлы, финики, изюмъ, мускатель, корицу, ковры и разныя пряности, бумагу, хлопчатую (306), шляпы, вина, перчатки, пергаминныя книги (308), пряности (309, 310), аглицкое сукно и пр. (312—314); въ Слуцкъ — шпилки, бѣлое желѣзо, ножи

паненскіе, гребни, веревки (302, 303—315); въ Бобруйскѣ—тминъ, вино, ножницы, карты и др. предметы, уже перечисленные (304), пряники, сладкое дерево (ibid); въ Минскѣ малвазія, сафьянъ, чепцы, колоніяльныя и пряные товары и головы сахару, бѣлила (317, 318); изъ Холма-соль (291, 315, 318, 321), рыба соленая, (294),—изъ Ратна—ленъ (290), соль (315, 321),—изъ Слуцка войлоки, хомуты, рогожи Московскія (290); изъ Данцига (Гданска) селедки и кролики (290—293 и 319); изъ Ломжи медъ, сукна, шелкъ, бархатъ, сливы, груши, орѣхи Влоскіе, бумага, пряности и мелкія вещи, въ родѣ иголокъ, катушекъ съ нитками (Ш, 295, 297), полотно, мыло, краска, гвозди для латъ и для гонты (299—300), ладанъ, чернильные орѣшки, зеркала (300), — звонки, другіе предметы Люблинской торговли (298); въ Пинскѣ, кромѣ обыкновенныхъ предметовъ Люблинской торговли еще котлы, (296, 297—312); въ Пружаны — обыкновенные предметы и еще подлые бобры (315); въ Кобринѣ и предметы необходимости и бархатъ, шелкъ, бумага и т. п. (307). Изъ Слуцка въ Люблинъ пушной товаръ (волки, лисы, выдры, бобры черные, каріе, горностаи, лисицы (295); изъ Пружанъ кожи, стремена, игольники, бобровыя шкуры (295); изъ Кракова въ Вильну сабли, перья журавлиныя (322); въ Кобринъ изъ Польщи—стаканы (321). Кромѣ мыта, давалась еще товаровъ ласка (289—322). Торговлю ведутъ мѣщане и жиды, иногда и татаре (296, 314), иногда же подданные бискупіи (напр. въ Брестѣ) (Ш, 320). Вино венгерское доставлялось изъ Подгорья, а другія изъ Львова, Люблина.

— въ Ожскомъ имѣніи на мосту даровано королемъ на вѣчныя времена земянину (IV, 47); дѣло о немъ слѣдовало вести въ земскомъ судѣ, но какъ оно начато духовною особою, то и перенесено было въ задворный королевскій судъ (IV, 58); дѣла о сборѣ мыта съ духовныхъ подданныхъ принято рѣшать въ судѣ короля, (IV,60)—дѣло Мицуты съ архим. Годкинскимъ восходило постепенно отъ Варшавскаго суда въ задворный, ассессорскій, королевскій и наконецъ въ трибунальный. Архимандритъ настаивалъ, что дѣло о взиманіи мыта съ духовныхъ подданныхъ принадлежитъ королевскому суду. Того же взгляда держался и ассессорскій судъ, (IV, 59).

— мостовое въ м. Рожанѣ, по 1 гр. отъ купецкаго воза; шляхтичи освобождены отъ этого мыта, (IV, 71).

МѢНОВАЯ запись земянъ за пустовскія земли и заставнаго человѣка дается медовая дань, (Ш, 24).

МѢРА, „мѣру сѣяли" ко двору в. к. Л., (Ш, 2).

МѢРНИКИ, шляхетные, (I, 137), землемѣры.

МѢСЯЧИНА паробку съ семействомъ на годъ 4 копы на голову, (I, 147).

МѢЩАНЕ въ селѣ Ольница при имѣніи Полубенскаго Глускѣ, (I, 201); въ Глускѣ Дубровицкомъ кн. Чарторійскаго, (I, 203).

Н.

НАВЕЗАТЬ, т. е. удовлетворить напр. за побои, (I, 323).

НАВЕЗКА; „шкоды и страты съ навезкою платити" долженъ былъ сдѣлавшій наѣздъ на имѣніе, т. е. съ излишкомъ, (I, 237, 239), — навеска; за побои, нанесенные при наѣздѣ дворовымъ людямъ, судъ приговорилъ заплатить всякому извѣстное количество навески, т. е. вознагражденія (Ш, 89, 91, 92).

НАГОНЧІЙ у Радивила, (I, 17).

НАДРАКГИ, т. е. штаны, библейское слово, (I, 381).

НАКАДНЫЙ грошъ давался отъ кади меду въ церковь и поступалъ въ пользу пономарей, (II, 4).

НАМЕТКА, тоже что намитка, женское головное покрывало, (I, 180).

НАМѢСНИКЪ въ имѣніи Роскомъ, его домъ, (I, 145).

НАМѢСТНИЧІЙ доходъ съ Упникъ (см.) 5 копъ, (I, 34).

НАРОГИ съ наполками, (I, 180).

— съ полицами, (—181), т. е. лемехи къ сохѣ, (I, 183).

НА СЫРОМЪ КОРЕНИ могли садить людей и церкви (1508), (II, 7).

НАВУКА, наука (I, 44), буду справоватися, яко навука его м. будетъ, дать науку „устне вамъ науку дали, какъ ся маете тамъ справовати (при доведованьи и поправеньи границъ), (I, 13, IV, 4).

НАѢЗДЪ съ разбоемъ, (Ш, 62, 64), (Ш, 73), по статуту, обязываетъ судъ вызвать лично виновныхъ и казнить горломъ, (Ш, 85) даже еслибы раны и побои при этомъ нанесены были нешляхтичу, (Ш, 86).

НЕВОЛЬНИЦЫ—работницы въ дворѣ Ходкевичей Поплавцахъ, (IV, 226).

НЕШЛЮБНАЯ жена; жившій на заработкахъ у помѣщиковъ Козленко устроилъ себѣ хозяйство, куда никакъ не хотѣла идти изъ Полотска его шлюбная жена; тогда онъ взялъ себѣ нешлюбную и жилъ съ нею; представленный въ ратушу онъ обѣщалъ оставить ее, если шлюбная согласится идти къ нему, (I, 366).

НОЖИ Свидницкіе, (Ш, 295).

— Угорскіе.

— Полвенгерскіе, (—34).

— Цындаловы, (Ш, 315).

О.

ОБИТЕЛЬ въ смыслѣ церкви, (І, 226), въ Деречинѣ.

ОБМОВА, въ смыслѣ уговора, (І, 271), на ратушѣ писана была.

ОБОЛОНЫ при окнахъ, (І, 144).

ОБОРЫ, на быдло, (І, 146).

ОБРОТЬ, уздечка, (Ш, 98).

ОБРУБЪ, альбо село, (І, 187, 188).

ОБЫСКЪ дѣлали лѣсничіе въ пущѣ, (І, 16), „боронилъ намъ по той“ (Бѣльской) пущи у въ обыску ѣздити“.

ОГОРОДНИКИ; ихъ повинности въ имѣніи Косовскомъ: работы 2 дни въ недѣлю и 15 гр. ежегодной платы, (І, 208).

ОГОРОДНЫЙ платъ—въ Ганявѣ, (І, 31).

ОГРАНИЧЕНІЕ (1619 г.), въ Вильнѣ, сдѣланное м. Рутскимъ послѣ пожара, гдѣ указаны были церковища погорѣлыхъ церквей, (II, 191); подлинность его была заподозрѣна предъ комисіей 1671 г., (II, 192).

ОДРИНА—евья, (І, 207).

ОЗЕРОДЫ, (І, 212), въ имѣніи Косовскомъ; между хозяйственными строеніями.

ОЗНИЦА, возовня, (IV, 231), для сушенія солодовъ, (IV, 197,—240).

ОКОЛЪ, стайня, станъ (І, 15) господарскіи, устроивались Бѣльскими и Суражскими людьми на случай пріѣзда королей на ловы въ Бѣльскую и Городенскую пущи.

ОЛСТРО, съ фляшками, при карабинахъ и пистолетахъ, (І, 251, 252).

ОПАСНЫЙ листъ, т. е. охраная грамота королевская—посламъ, (IV, 5, 6, 19).

ОРДЫНЩИНА, (въ г. Бѣльскѣ (1565 г.), (Ш, 183).

ОРТЪ, 2 орта платилось писарю отъ товаровъ, (І, 287).

ОСОЧНИКИ и БОРТНИКИ Бѣльскіе, (І, 14); съ ними ѣзжалый Ходкевича осматривалъ границы Бѣльской пущи.

ОСТРОГЪ на берегу Двины въ Полотскѣ, (І, 275),—около города (Глуçкъ), (Ш, 39).

ОСТРОГИ, т. е. шпоры при ботахъ, (І, 251).

ОСТУПЪ, Гвоздный въ пущи Бѣльской, (І, 15). На томъ мѣстци былъ дворъ королевскій, ловища.

ОТВОДЪ, отводить, (І, 238).

ОТВОРИСТЫЙ (открытый) листъ, данный воеводою королев. дворянину, на имя замковаго намѣстника о томъ, чтобы онъ не заборонялъ дворянину подавать имѣнія и пожитки архіепископиназначенному на нее лицу, (І, 167)

ОТКАЗЪ въ смыслѣ ответа, (І, 168).

ОТПОРНАЯ, т. е. отвѣтная сторона, (І, 377).

„ОТПРАВА“, исполненіе декрета судебнаго мѣста, (IV, 60).

ОТСОПЪ,—отдавался крестьянами осенью сухимъ житомъ, (IV, 24),—подданнымъ въ дворѣ давалось жито на отсопъ, (IV, 234).

ОТПУСТЪ т. е послабленіе, (І, 160).

ОТЧИНА и ДѢДИНА, въ грамотѣ кн. Пеструцкаго 1454 г., (II, 3).

ОТЧИЧЪ господарскій, (І, 16).

ОХМИСТРЪ королевы, (Ш, 2), министръ двора, майоръ домъ?

ОЦЕТЪ медовый, (І, 145).

ОШИТОКЪ мѣра сыпучихъ предметовъ, напр. ржи, (І, 1).

П.

ПАМЕТНОЕ, при судѣ, платилъ тотъ, кто „ся оттяжетъ“, (І, 190)

ПАНОВЕ рада в. к. Л. (1573 г., марта 17) Валеріанъ, бискупъ Виленскій, Николай Радивилъ воевода Виленскій, канцлеръ в. к. Л., староста Мозырскій, Лидскій и Борисовскій, Николай Нарушевичъ, подскарбій земскій в. к. Л. писарь его кор. м., державца Марковскій, Ушпольскій, Пенянскій, Мядельскій, Николай Криштофъ Радивилъ, княжа на Олыцѣ и Несвижу, маршалокъ дворный в. к. Л.; державца Шовленскій, (І, 150).

ПАНЫ РАДЫ, (II, 45); панъ рада, въ перепискѣ Баторія, (IV, 23—40).

„ПАНСТВО СВОЕ—Литва для Сигизмунда II, по мнѣнію Горностая, а Польша—чужая земля, (І, 143).

ПАНЦЫРНАЯ служба, (III, 2), принадлежала королю и послѣ того, какъ его села отдавались въ вотчину.

ПАРАФІЯ, въ смыслѣ прихода, (І, 281).

ПАРЕПА, лошадь, (І, 251).

ПАРОБКИ, казачокъ, (І, 147); жены у однихъ казачковъ вольныя, у другихъ невольныя. Ихъ 84 дня пѣшіе—для службы.

ПАРУКА, поручники. Ратуша, по жалобѣ мѣщанки на зятя, который оставилъ ея дочь, поручаетъ двумъ мѣщанамъ доставить чр. 2 недѣли виновнаго на судъ; но поручники на срокъ не доставили, за что мѣщанка (т. е. ея умоцованый) на основаніи Саксону, требовала уплаты отъ нихъ шкоды; но ратуша найдя, что срокъ былъ назначенъ поручникомъ не завитый, требованіе мѣ-

щанки устранила, а поручникамъ назначила завитый срокъ, на который они доставили виновнаго, но какъ истецъ не явился, то поручики уволены отъ своей комиссіи, (I, 365, 366).

„ПАСТУХИ ВИРГИЗІЕВЫ", переодѣтые въ малороссійскій кобенякъ Лобисевичемъ, (II, 147).

ПАТРІАРШЕСТВО, проектированное для православныхъ въ Польшѣ, въ 1794 г., (II, LXXXIX).

ПАТРІАРШЕЕ братство—ставропигія въ Бѣльскѣ, (I, 280).

ПАХОЛКИ выростки, бывшіе при обозѣ роты рыцарской, (I, 249, 250 и дал.), шляхтичи.

ПАШНЯ въ смыслѣ зерна; „и въ гумнѣ што кольвекъ есть 1. пашни",—т. е. пшеницы, жита, овса и т. д., (I, 229).

ПЕНЕЗИ стравные, т. е. кормовыя деньги, (I, 150),—бѣлые; ихъ 10-тъ въ Литовскомъ грошѣ, (III, 27).

ПЕРЕВѢСЪ, т. е. безменъ, (I, 181).

ПЕРЕКАЗА, помѣха, (I, 3, 159).

ПЕРЕПЛЕТЪ, полпереплетъ збожа, (III, 98).

ПЕРЕСУДЪ, съ отвѣтчика отъ копы бралось три гроша, а отъ 10 гр. ½ гроша, (I, 190),—въ Витебскую Михайловскую церковь давался третій грошъ пересуду—съ замку, „коли воевода, або намѣстникъ кого судитъ", (I, 216).

ПЕЧЬ смоляная, въ Бѣльской пущѣ, на Войдиловкѣ р., (I, 16). „Лучину въ той печи бралъ" Такихъ печей было четыре въ этой пущѣ.

ПЕЧЪ простый, бѣлый, (IV, 303).

ПИВНИЦЫ мурованыя подъ домомъ; окна съ желѣзными кратами, (I, 145).

ПИВНИЧІЙ господарскій; въ этой должности состоялъ Латинскій ксендзъ-плебанъ, (IV, 9).

ПИСАРЬ таможенный и его доходъ, (I, 287—290).

ПЛЕБАНІЯ (Кружская и Пружанская); плебанъ ея вмѣстѣ и пивничій господарскій жалуется Воловичу, что его староста беретъ торговое съ подданныхъ „Пружанское плебанеи" и на праздникъ въ церкви св. Тройцы беретъ торговое съ торговцевъ и шинкарей, продающихъ на плацахъ его, плебана; проситъ, чтобы торгое поступало къ нему, какъ владѣльцу, (IV, 9, 10).

ПЛЕТИ ЛЕЗИВНЫЯ (?), (I, 183).

ПОБЕРЕЖНОЕ (вальцишъ) Бѣльскіе намѣстники брали на себя, (I, 16).

ПОБОРЦА, суколекторъ поборовъ королевскихъ, (III, 59), вооруженъ чеканомъ, (III, 60).

ПОВАЛУШЪ при домѣ на столбахъ, съ крыльцомъ, (III, 68).

ПОВѢТРЕЕ злое, въ 1536 г., (I, 37),—на людей, т. е. повальная болѣзнь, было въ Прусахъ въ 1580 г., (I, 156),—она въ 1562 г. по дорогѣ помѣшала Грозному ѣхать на свиданіе съ королемъ, (IV, 4),—было въ Вильнѣ въ 1652 г., (II, 199).

ПОВѢТЬ „гдѣ возы ставляють", (I, 221).

ПОГОЛОВНАЯ подать, исчисленная на евреевъ въ 1717 г., (III, 220).

ПОДАНОЕ давалось монетою ко двору вотчинному, (III, 39, 40).

ПОДАНЬЕ, подаванье добръ архіепископіи Полоцкой, по данинѣ короля производилось его двориниюмъ въ такомъ порядкѣ: онъ являлся на гродскіе рочки въ замкѣ, показывалъ данину намѣстнику равно и отвористый ему листъ отъ мѣстнаго воеводы, литъ этотъ читанъ былъ тутъ же въ присутствіи родственниковъ прежняго архіепископа, а за тѣмъ съ служебникомъ намѣстника, съ возмымъ Полоцкимъ и земяниномъ дворянинъ отдавалъ замковыя имѣнія умоцованому архіепископа, а городскіе плацы заборонила подать Ратуша, (I, 167—170).

ПОДАТОКЪ: такъ назывались въ королев. волости всѣ сборы и деньгами и натурой до скарбу королевскаго, (III, 252),—за неуплату податку до скарбу королевскаго по недбалости, подданные короля сажались въ вязеніе, а не состоятельные временно увольнялись отъ взноса податей, (I, 188).

ПОДВОДНОЕ „отъ коней купуючихъ и продаючихъ зъ обѣихъ сторонъ", (I, 278).

ПОДДАНЫЕ Сторожевецкіе, (I, 3);—бискупіи ведутъ торговлю кожами, бичами, полесами, (III, 320);—Мамонича; повинность ихъ, (III, 69);—Оболецкій фольварокъ, повинности ихъ: „3 дни на тыждень робить съ чимъ закажуть чрезъ все лѣто, а зимѣ по 2 дни", (IV, 301),—въ селѣ Попельникахъ чиншу: вепровщины 12 грошей, вепра 1-го, краковку овса, и жита и пр.; работы 3 дни въ недѣлю, (IV, 302), въ с. Ледневичахъ: меду 18 пуд. за подводу 2 копы и по 3 дни работы въ недѣлю, (IV, 302—3).

ПОДЖОГЪ, намѣренный поджогъ, хотя и вынужденный въ преступницѣ насиліями родныхъ и хозяйки, у которой она была въ услуженіи, привелъ виновную, по суду ратуши, къ смертной казни чрезъ сожженіе, (I, 350, 353).

ПОДКЛѢТИ, (I, 144).

ПОДКОМОРІЙ исполняя декретъ трибунальскій, производитъ раздѣлъ имѣнія; при чемъ составляетъ инвентарь, (I, 205).

ПОДМѢЩАНЕ въ г. Полоцкѣ, (I, 273).

ПОЕДИНОКЪ; земянинъ вызываетъ стольника, (III, 76).

ПОЗОВЪ, оригинальный способъ подачи позва архимандр. Бодкинскому—въ церкви, при службѣ, (IV, 51),—одобренный на судѣ, (—52).

— отреченый, (IV, 52, 53), т. е. отклоненный стороною по тому поводу, что она начала болѣе важное дѣло въ другомъ судѣ съ тѣмъ лицомъ, которое положило позывъ.

ПОКОЛОДНОЕ, альбо потурмное, бралось съ заключенныхъ въ вязеньи, (I, 188).

ПОКЛОНЪ за угайванье: отъ Ганявскихъ людей лѣсничіе брали поклонъ за право братъ драницы въ пущѣ Бѣльской, куда Ганяжанене не имѣли доступа, (I, 16);—подскарбію и скарбному, подключію, ключнику въ королевской волости, (III, 246, 249 и далѣе до 281),—врадничій, взятка, (I, 193).

ПОЛИВАНАЯ (изразцовая) печь, (I, 144).

ПОЛОТНО Кглоговское, (III, 289).

— Фарбистое

— Коленское, (III, 298).

— Туробинское, (III, 299).

— Подгорское, (III, 305).

— Чирвовое, (III, 318).

ПОЛУЙЦЕ, мѣра гречихи, (I, 181).

ПОМѢРНЫЙ квитъ, (III, 21).

ПОНАМѢСТНИКЪ (въ Кіевѣ), (III, 60).

ПОНОМАРЪ, держитъ одинъ ключъ отъ церковной скарбницы (въ Бѣльскѣ), (I, 279),—жилъ въ келіи въ въѣздныхъ воротахъ при Софійскомъ соборѣ въ Полоцкѣ, (I, 221).

ПОПОВЩИНА, урочище въ Трокахъ, (II, 172).

ПОСАДЪ Узгорскій—въ Витебскѣ, (1617 г.), (I, 261).

POSWIĄTNE, т. е. церковище, или плацъ, на которомъ была церковь съ погостомъ, (II, 189, 190 и далѣе).

ПОСЛУШЕНСТВО до церкви хрестіанского закону Греческого, т. е. подчиненіе, (I, 163).

ПОСЛУШЕНСТВО светое апостольское Римское столицы, (III, 28).

Значитъ, замѣчаніе издателей 6-го т. не вѣрно. Терминъ послушенство былъ извѣстенъ въ актахъ ранѣе 1584 г.

ПОСОЩИНА въ дворъ короля отъ селъ въ Смолен. повѣтѣ, (III, 2).

ПОСПОЛИТОЕ рушеніе объявлено на сеймѣ въ 1577 г., потомъ, по совѣту пановъ радъ, отмѣнено, (IV, 30).

ПОСПОЛИТЫЕ привилье всего князства Литовскаго, (I, 12), „водлугъ которыхъ шляхта не маетъ ани можетъ быти никому въ моцъ подана".

ПОСТУПЪ права въ речи, (I, 36) „чинитъ".

ПОРУЧНИКЪ, т. е. человѣкъ, получившій извѣстное порученье, (I, 131),—въ Полотскѣ имѣлъ смотрѣть за аккуратною постройкою ограды, (I, 309),—король и панове рады дозволили лицамъ, принявшимъ на себя пограничную службу, высылать съ почетомъ" служебниковъ—вмѣсто себя поручниковъ, (I, 139, 140).

ПОТОМОКЪ, въ смыслѣ преемникъ, (IV, 3).

ПОХОЖЕЙ человѣкъ (Иеткевичъ) съ дѣтьми, живя не мало на землѣ Буйвида и получивъ отъ него и грошми и збожемъ, скотомъ всего на 10 копъ, даетъ на себя и дѣтей запись, съ обязанностію служить вѣчными часы Буйвиду и его потомкамъ, какъ отчичи ихъ, (I, 149, 150).

ПОЧОТЪ слугъ долженъ былъ, водлугъ ухвалы сеймовое, вести противъ поганства Перекопскаго царя Іеронимъ Ходкевичъ, (I, 128).

ПОШЛИНА ко двору, напр. посошное, мѣра ржаная, насадка меду, (1492), (III, 2).

ПРАВО принять на ратушѣ обязывался всякій, кто становился мастеромъ извѣстнаго ремесла, прежде, чѣмъ быть имъ, (I, 164).

ПРАЗДНИКИ братства шапочниковъ: Юрій вешній, св. Іоанна, Нароженье Пречистое и Громницы, (I, 165).

ПРАПОРЪ, т. е. значокъ, съ которымъ цеховые братчики должны были выходить на встрѣчу королю, (I, 163).

ПРЕЗЕНТА, документъ, коимъ ктиторы (напр. Бѣльскіе мѣщене въ 1634 г.) рекомендовали архіерею избраннаго ими кандидата на приходъ, (I, 281).

ПРЕНКГЕРЪ, т. е. столбъ, къ которому приковывали подданныхъ на рынкѣ, (III, 93).

ПРЕНОЦОВАНАЯ справа; такъ называлось дѣло пойманное не по горячимъ слѣдамъ и не тотчасъ на судѣ объявленное. Такъ когда изнасилованная не тотчасъ съ растрепанными волосами и съ воплями объ изнасилованіи прибѣгала на ратушу, и объявляла о томъ на другой день, то ея дѣло называлось преноцованою справою и это уже не горючій учинокъ, (I, 315) не крыминальный, (I, 317), такъ что судъ въ такомъ дѣлѣ допускалъ обвиненнаго къ присягѣ, (I, 317).

ПРИКАЗНАЯ ПАЛАТА въ Смоленскѣ (1705 г.), гдѣ стольникъ Потёмкинъ совершилъ крѣпость на проданнаго имъ человѣка, (III, 215).

ПРИКАЗЪ, приказецъ, такъ названъ агентъ передачи на сохраненіе денегъ и вещей, (IV, 49, 50), давался королевѣ на право получить жолдъ на войско, (IV, 236).

ПРИПОВѢДАТЬ устне службу до земли Ифлянтское.

ПРИПОВѢДНЫЙ листъ короля, упевняючій плату за конь по 4 копы, по нему эти деньги имѣли быть полученными отъ подскарбія, или бирчаго. Этотъ листъ-нѣчто похожее на ассигновку, (I, 141).

ПРИСТАВЫ были надъ Бѣльскою волостію, когда косили сѣно на сѣножатяхъ, гдѣ были ловище господарское, для пріѣзда короля на ловы, (I, 15),—они назначались сопровождать иностранныхъ пословъ и въ 1578 г. получилъ на коръ 40 копъ грошей, (I, 151),—въ Трокахъ, (II, 150, 154),—списывали людей посольскихъ, (IV, 5),—высланные на встрѣчу и пріемъ посольства Песочинскаго; безъ нихъ русскіе не пустили пословъ въ Дорогобужъ, съ ними послы не захотѣли договариваться о кормѣ, а отослали къ своимъ слугамъ, (IV, 98),—они наказывали кнутомъ русскихъ мужиковъ за кулачные бои, (IV, 104).

ПРИСТУПЪ, въ смыслѣ иска, „жадного присту-

пу промежку собе не зоставили", говорится въ мировомъ актѣ, (I, 256).

ПРИСУТЪ; т. е. присудъ Замковый; бискупій (въ Вильнѣ); не позволялось цеховыхъ братчиковъ подчинять этому присуду, (I, 164).

ПРИТОНЪ, вага, т. е. вѣсовые при нагрузкѣ, „коли ѣхалъ кто стругомъ" ,(I, 277); отъ такихъ брать, какъ съ гостей.

ПРИХОЖІЙ; противоположное отчичъ, (I, 239).

ПРИЧИНА... „и на причину (ходатайство) пана воеводы Новгородскаго... придали есьмо къ той церкви двѣ волоки", (I, 129).

ПРІЕМНОЕ, плата при пріемѣ на пустыя волоки, (I, 193).

ПРОВОДНАЯ недѣля, т. е. Ѳомина, (I, 150).

ПРОКУРАТОРЪ, (I, 11) т. е. такой, „кто бы могъ речъ нашу передъ в. м., господаремъ нашимъ, оповѣдети напротивку земянъ, подданныхъ нашихъ", говорятъ объ немъ Радивилы.

ПРОЛАТЫ и КАНОНИКИ головного костела Виленского Станислава даютъ на русскомъ языкѣ приказъ старцу и мужомъ Каменицкой волости робить замокъ для схованья отъ непріятеля, подъ зарукою 300 копъ за недбальство, а потомъ старецъ съ 5 или 6 мужами обязывается ѣхать въ Вильну, (I, 133).

ПРОПОРЦЫ на древкѣ, Сн. Прапорть, (III, 83).

ПРОСТИЦА, т. е. простыня, (I, 180).

ПРОТОПОПІЯ, Протопопа, съ его вѣдома, епископъ беретъ вещи и книги изъ соборной церкви и документы епископіи, (I, 231);—Протопопъ (Городенскій) назначается м. Потѣемъ для взысканія съ архим. Годкинскаго, по декрету задворнаго суда, въ пользу Мицуты, (IV, 60),—вмѣстѣ и игуменъ въ капитулѣ Берестейской, (IV, 89),—Протопопъ (1740 г.) уніятскій вводитъ священника въ приходъ, (III, 222).

ПРОШАЦКІЙ листъ, т. е. книга для сбора подаяній на церковь, (I, 280).

ПРУТЪ, мѣра земли, (I, 136, 206—214).

ПСАРНЯ въ дворѣ Косовскомъ, (I, 206).

ПУДЪ, (I, 1), пудъ меду,—(въ 1454 г.), (II, 3, 6).

— у шесть безменовъ, (I, 187, IV, 298, 299).

ПУЛГАКЪ—ружье при разграбленіи г. Быхова, (I, 176).

ПУНЯ, (IV, 293).

ПУТНЫЕ слуги въ Кейданахъ, (I, 33),—за 2 волоки служитъ конемъ, (I, 34),—въ Глускѣ, (III, 38).

ПЧОЛЫ; за подрѣзываніе ихъ крестьянинъ въ 1773 г. въ Волковыскомъ повѣтѣ копою присужденъ къ повѣшенію, (III, 239, 240).

Р.

РАВВИНЪ бѣлорусскихъ евреевъ, самочинно составляетъ росписи податей на кагалы, налагаетъ больше, чѣмъ сколько слѣдуетъ, въ свою пользу и тѣхъ, кто не хочетъ подписать его роспись, забираетъ чрезъ солдатъ; посему евреи просятъ гетмана выдать о томъ универсалъ, (III, 219).

РАДУНИЦА Русская, (I, 311).

РАДЦА замѣщаетъ лантвойта, (I, 338).

РАДА мѣстская, т. е. совѣтъ Ратуши, (I, 159).

РАДЪ въ смыслѣ нарядъ, (IV, 290).

РАТУША, въ Бѣльскѣ; члены старой рады бурмистры лавники и пр. принимали участіе въ дѣлѣ о захваченной уніятами Никольской церкви, (II, 241, 242),—они входили въ составъ братства Бѣльскаго и протестовали отъ его имени противъ насильственнаго и противнаго законамъ захвата уніятскими духовн. властями и нѣсколькими чинами ратуши прав. Богоявленской церкви, (II, 243, 243).

— Виленская для обозрѣнія и разслѣдованія всякаго дѣла посылала двухъ совѣтниковъ и писаря, а для оцѣнки земель и таксаціи ихъ отправлялась въ полномъ составѣ (извѣстнаго года); она имѣла право патроната, надъ цеквами, по привилею Сигизмунда I, 1548 г., (II, 193), содержала шпиталъ Спасескій, (II, 196, 197).

—Въ Диснѣ совершаетъ запродажный актъ на церков. землю и деньги отдаетъ въ церковную скрыню, (IV, 192, 193), обвиняется въ произвольныхъ и незаконныхъ, къ ущербу городскихъ интересовъ, дѣйствіяхъ (IV, 194, 195).

— въ Могилевѣ мѣщане избирали (съ 1589 г.), изъ своей среды посполитыхъ мѣщанъ для распоряженія общественными деньгами совмѣстно ратушью, (II, V); въ Могилевѣ, когда бунтовщики устроили свою ратушу, то повѣсили колоколъ, (II, VI).

— Полоцкая; предъ ней королевскій ротмистръ жалуются на мѣщанъ, кои не хотѣли принимать предписанныхъ имъ мѣръ къ защитѣ города и замка отъ непріятеля; а мѣщане съ своей стороны въ ней пишутъ обмову—не исполнять приказъ приказъ ротмистра, (I, 272); предъ нею и архіеп. уніятскій чититъ оповѣданіе о насиліяхъ надъ нимъ отъ мѣщанъ, (—274), она сдаетъ на откупъ городскіе торговые доходы, (I, 277),—въ ней установляются правила таможенныхъ сборовъ съ купцовъ, (I, 287, 290),—въ ея книги вносится жалоба мужа на то, что латинскій монахъ похитилъ у него жену, (I, 282, 288),—выслушавъ жалобу мѣщанина Паука на зятя его Коскевича о неспособности къ браку, (I, 298), снаряжаетъ своихъ чиновниковъ, при

правосл. монахахъ, узнать отъ жень Коскевича—на духу, точно ли ея мужъ не имѣетъ съ него общенія, (I, 298, 299); получивъ заявленіе чиновниковъ, ратуша производитъ разбирательство обѣихъ сторонъ, (I, 300, 301), при чемъ отвѣтчикъ чрезъ повѣреннаго проситъ отсрочки, а истецъ не допускаетъ, на основаніи Саксона и земскаго права, отсрочки; ратуша даетъ краткую отсрочку, (I, 301); запресчая Коскевичу обижать жену; потомъ повѣренный отвѣтчика потребовалъ отослать дѣло въ судъ духовный о разводѣ, при чемъ вышло пререканье сторонъ, къ уніятскому или православ. суду отослать дѣло, (I, 302); отвѣтчикъ требовалъ передать дѣло арх. Сѣлявѣ, на что согласился и истецъ, (I, 303) и послѣ опроса чрезъ чиновниковъ ратуша жены Коскевича, добровольно ли ищетъ развода, ратуша рѣшила, (I, 304) передать дѣло архіеп. Сѣлявѣ. За тѣмъ принимаетъ протестъ Коскевича на Паука, что его ховятъ коварно развести съ женою, (I, 305) и наконецъ скрѣпляегъ полюбовную сдѣлку обѣихъ сторонъ, послѣ ихъ развода, не трогать другъ друга, (I, 306, 307), принимаетъ заявленіе мѣщанина о томъ, что кто то ночью полилъ ему ворота и стѣны его дома водою, на знакъ чаровъ, (I, 307),—постановляетъ уставъ, сколько выкобойникъ долженъ брать съ мѣщанъ отъ пробiяпія воску, (I, 308); отъ пуда по 9 польск. зол. она же опредѣляетъ будовать вокругъ города тынъ, соразмѣрно съ величиною плацовъ каждаго мѣщанина, (ibid),—запрещаетъ мѣщанамъ брать на себя отъ воеводы и войта Полотскаго откупъ по городу на табакъ, (I, 309); судитъ дѣло объ изнасилованіи, (I, 316),—принимаетъ протестацію подвоеводія на чародѣйство посредствомъ таракановъ, учиненное въ имѣніи подвоеводія, (I, 323), и заявленіе своего служки о томъ, что ему кто то вбросилъ въ кадь съ водою въ сѣняхъ пучокъ женскихъ волосъ на чародѣйство, (I, 324), свидѣтельствуетъ привилея короля: цеху цирюльниковъ, (I, 325), горшечниковъ, кирпичниковъ, (—327);—въ ней составляются ухвалы мѣщанами на сборъ денегъ для процессовъ и на тюремную стражу, (I, 321), рѣзниками—о покупкѣ скота на рынкѣ, (I, 320) устраняетъ отъ себя дѣло мѣщанина, подавшаго жалобу на другаго за то, что тотъ сговорилъ за него свою дочь, но замужъ не отдалъ, (I, 331, 322),—за неуваженье къ ней, оказанное нѣкимъ Наплѣшицомъ чрезъ побитье слугъ ратушныхъ, присудила заплатить 100 зол. „не сходя съ уряду" и на цѣлую недѣлю сидѣть „подъ шлюбомъ" въ посполитой избѣ на ратушѣ, а съ 7 по 8 ч. утромъ сидѣть на верлу векгару) въ башнѣ, гдѣ часы, (I, 422, 323),—принимаетъ заявленіе мѣщанина о переходѣ его изъ Православія въ латинство, (I, 338); разбираетъ дѣло чародѣя Брыкуна, (I, 338), подвергаетъ его огненнымъ пыткамъ, а сожжаніе его отложила, (I, 346), принимаетъ жалобу своего члена на обиду отъ мѣщанина, (I, 348), заявленіе, что мѣщане, обѣщавшіе принять унію, не принимаютъ ея, (I, 349),—разбираетъ и судитъ дѣло о поджогѣ и приговариваетъ виновныхъ въ намѣренномъ поджогѣ къ сожженію, (I, 350, 354), принимаетъ жалобу лантвойта на православныхъ, допустившихъ поруганіе надъ образами Казиміра и Іосафата (Кунцевича) въ Полотскѣ, (I, 353), постановляетъ, чтобы Заполочане, Зарѣчане и Кабачане не смѣли покупать збоже и пр. по домамъ, а только на рынкѣ, (I, 354),—принимаетъ жалобу іезуита на православныхъ, (I, 354),—разбираетъ и судитъ дѣло о хулѣ на Іосафата, (I, 359) со стороны мѣщанина Полотскаго, который васаженъ ею въ тюрьму; судитъ и караетъ чр. повѣшеніе закоренѣлаго вора, (I, 360, 364), принимаетъ жалобу эконома лантвойта на мѣщанъ купцовъ за то, что они безъ его грамоты, ѣздятъ въ Москву торговать, (I, 364), разбираетъ жалобу тещи на зятя, что покинулъ ея дочь, (I, 365, 366), принимаетъ жалобу іезуита на латинянъ—мѣщанъ, принявшихъ православіе, (I, 367),—принимаетъ заявленіе уніяскаго архимандрита о томъ, что уніяты Полотскіе мѣщане отдали свою дочь за православнаго и вѣнчали ее въ православной церкви, (I, 267), ей доносятъ возные о прибитіи баниціи, (I, 368),—принимаетъ заявленіе о семейно брачныхъ дѣлахъ и о приданомъ, (I, 369)—универсала гетманскаго по Полотскому воеводству о постоѣ и кормѣ для нѣмецкой пѣхоты, (I, 378),—принимаетъ заявленіе о смертноубійствѣ боярина, (I, 380),—дѣлаетъ постановленіе о томъ чтобы жиды заселяли въ Полотскѣ только 6 плацовъ, (I, 384) разбираетъ и судитъ дѣло объ убійствѣ мѣщанина, (I, 385—388), предъ ней мѣщане избираютъ бурмистра, (I, 388); принимаетъ обѣщаніе мѣщанъ, что они не будутъ до смерти пить водки и меду и играть въ карты, (I, 389),—опредѣляетъ количество платы за осѣлость" отъ пришлаго мѣщанина, (I, 390), запрещаетъ мѣщаномъ, по случаю дороговизны вывозить хлѣбъ на сторону для продажи, (I, 390), предъ ней Дисненскій бурмистръ заявилъ привилей Августа III на построеніе православной цеквп въ Диснѣ, (I, 392).

—Райгородскій, (I, 25).

РЕВИЗОРЪ Плотельскаго замка, выставляетъ людей сторожей изъ замка, (I, 138), въ имѣніяхъ короля, слѣдилъ за интересами его правильностію дѣйствій уряда и войта въ имѣніяхъ, (I, 191, 192), таможенный; его сборъ, (I, 287—290), — королевскихъ имѣній не въѣзжалъ въ ту волость, которая отдавалась напр. за заслуги военныя на нѣсколько лѣтъ, (III, 25),—изъ дворянъ королевскихъ получаетъ отъ короля инструкцію для обозрѣнія имѣній королевскихъ, (III, 31,—33).

РЕКГУДА Св. Василія, въ православномъ монастырѣ Могилевскомъ (1633), (II, 46),—въ фундушевой записи Стеткевичей это названіе усвоено прав.

С.

— Волковыскій, гдѣ Литовская шляхта имѣла совѣщаться о войнѣ съ Данцигомъ, (IV, 23, 24).

— вальный, назначался, по совѣщанію съ панами радами въ большомъ затрудненіи государства отъ непріятеля, (IV, 32).

— Варшавскій 1478 г. для обварованья государства, (IV, 39).

— Торунскій (1577) объявившій посполитое рушенье, (IV, 30).

— Варшавскій 1578 г., (IV, 38), 1615 г., на которомъ м. Рутскій формально уступилъ Елисею Плетенецкому бывшій въ незаконномъ его владѣніи фольваркъ Печерскъ съ селами, (IV, 87).

— Варшавскій, двухнедѣльный, (1634 г.), послалъ комиссаровъ на Поляновскій мирный договоръ, (IV, 92).

СЕЙМИКИ: въ 1577 г. въ Вильнѣ, Трокахъ, Протовицахъ, Сродѣ, Колѣ, Корчинѣ, Опатовѣ и Варшавѣ, (IV, 33),—головные въ Великой Польшѣ—въ Корчинѣ, въ Малой—въ Колѣ, въ Литвѣ—въ Волковыйскѣ, они бывали, по закону, чрезъ 4 недѣли послѣ повѣтовыхъ, такъ что въ 1577 г. Баторій, вынужденный обстоятельствами сократить срокъ на 2 недѣли, боится неудовольствія шляхты, (IV, 31, 33).

СЕКВЕСТРЪ, запрестованье при судѣ, (III, 116).

СЕЛЕЗЕНЬ, утка самецъ. (I, 146).

СЕЛО—поле, (1, 25).

СЕРЕБЩИЗНА на рѣзникахъ Кейданскихъ, „коли на нихъ положатъ“, (I, 33),—монастырскіе люди давали ее игумену, (I, 45),—она давалась вмѣсто сторожи, (I, 172, 173),—въ Круштенской королевской волости, (III, 25).

СКАПЩИЗНА съ арендаго табаку отдана воеводѣ въ Полотскѣ, (I, 309).

СКОРИНИНО изданіе, съ коего сдѣланы списки Псалтири и др. книгъ св. Писанія въ Супрасльскомъ монастырѣ, (I, 3).

СЛОБОДА, въ смыслѣ льготы за расчистку подъ пашню зарослей, (I, 187),—она давалась на 4—10 лѣтъ въ королевской волости тѣмъ людямъ, которые очищали пашню изъ подъ лѣса, (III, 251).

СЛУЖБА тоже, что тягло, (I, 9, III, 245, 281); полуслужбы, (III, 248, 252); треть службы, (—259), чверть службы, (—261).

СЛУЖЕБНИКЪ, подданный, (I, 11), „бо то не естъ слушна речъ, абы чій служебникъ мѣлъ напротивку речи пана своего быти“.

СЛУЖЕБНЫЯ волоки, (I, 32).

СЛУШАТЬ, прислухать, т. е. принадлежать, (III, 2, 3, 13, 17).

СЛѢДЪ Тимонятинскій, часть земли, (II, 3).

СОБОРЪ въ Кіевѣ 1628 г. Авг. 15 имѣлъ составиться изъ выборныхъ отъ всего посполства, людей „всякой кондиціи“, (II, 39).

СОЗНАНІЕ въ гродѣ вѣчистой продажи имѣнія, (I, 228).

СОЕМЪ, соимъ въ Вильнѣ, 1536 г., (I, 38.)

— Соймъ, предположенный по святѣ Мартина въ 1565 г., въ Вильнѣ, или въ случаѣ повѣтрія—въ Городнѣ, для уплаты Ходкевичу и другимъ, за пограничную службу, (I, 139, 140).

— вальный Варшавскій 1578 г. объявилъ войну Московскому царю, (I, 152), за зволеньемъ пановъ рады и пословъ земскихъ короны и в. к. Л.

— для коронаціи короля (1573 г.), (IV, 12). Сн. Сеймъ.

СОТНЯ Перекрестинская въ Могилевѣ, (II, 95).

СПАДОКЪ Господарскій, выморочное имѣніе знатныхъ родовъ, (III, 11).

СПИВАКИ, т. е. пѣвчіе Луцкаго епископа въ числѣ челяди, (I, 231).

СПЛАВЪ, „жито молотити на сплавъ“ обязанъ былъ А. И. Ходкевичъ въ дворѣ Боны Кнышинскомъ, (I, 44).

СПРАВЦА мынцы, т. е. монетнаго двора, (III, 29);—дворовъ королевы, (III, 17).

СТАНЫ бортницкіе—заходные у Саражскихъ бортниковъ въ Бѣльской пущѣ, (I, 17).

СТАРЕЦЪ въ волости, при генералѣ берется для осмотра трупа убитаго, (I, 382);—въ корол. волости, сидя на службѣ, воленъ былъ отъ податковъ, лежавшихъ на крестьянахъ, (III, 252).

СТАРЕЦЪ и мужи—урядники Каменицкой волости, поставленные ксендзами, (I, 133).

СТАРОГРЕЧЕСКІЕ поступки, т. е. древніе православные обряды; въ соблюденіи ихъ обвиняются Бѣльскіе братчики, (1634), (I, 279).

СТАРОСТЫ шевецкіе въ Полотскѣ, (I, 310) отъ имени всего цеха просятъ у ратуши—запретить крамникамъ продавать обуве, (I, 311).

СТАТУТЪ, заботы короля и шляхты объ исправленіи его (1584 г.), (III, 58, 59).

СТАЦІЯ, постой, стоянка, (I, 179),—„зготовлялись“ по дорогѣ для поѣздки короля, (I, 143).

СТЕЖЕЯ, „дрви у стежеяхъ“ (т. е. на петляхъ ?), (IV, 238, 239).

СТКЛЯНЫЯ окна и оболоны въ олово оправеныя, (I, 206).

СТОДОЛА, т. е. сарай, (I, 208).

СТОРОЖА воротная городовая, (I, 9),—при соборной церкви въ Полоцкѣ полагалась изъ имѣній архіепископія, (I, 168).

СТОРОЖОВЩИНА, повинность сторожи (I, 173) въ владычнихъ селахъ.

СТРУГОВОЕ, т. е. таможенная плата отъ струга, (I, 287).

СТРѢЛЬБА, замковая, т. е. дѣло, (III, 39), пушка.

СТѢНКА, т. е. межа, (I, 206).

СУДЕБНЫЙ уголовный процессъ о чародѣйствѣ на урядѣ гродскомъ, а потомъ въ трибуналѣ,

Т.

зывался производить въ замкѣ млынарь за уволоку, (I, 189).

ТЕСТАМЕНТЪ; имъ подтверждается купчая на имѣніе; (I, 228 и 217, 219).

ТИВУНЪ, (I, 13),—онъ же вмѣстѣ и городничій; чрезъ его руки посылаются подскарбіемъ в. к. Л., кормовыя деньги приставу при иностранномъ посольствѣ, (I, 150);—(Ш, 31);—у кн. Мстиславскаго (1500), (II, 5).

ТИВУНЕЦЪ въ дворѣ земянина господарскаго; у него ключи отъ хозяйственныхъ строеній и пр., (Ш, 23);—у Печерскаго монастыря, заявляетъ обывателямъ Кіевской земли на рочкахъ письмо архимандрита монастыря объ ограбленіи его монахомъ Мелешкой, (IV, 15),—въ Жмудской землѣ шляхта просила короля о назначеніи на тивунство мѣстнаго уроженца, (IV, 13).

ТИВУНЫ земли Жмудской не пускаютъ бискупа Яна въ дарованныя ему королемъ имѣнія въ этой землѣ, (Ш, 34, 35),—они вмѣстѣ съ шляхтою „конно а збройно" обязаны были ѣхать противъ царя Перекопскаго, (I, 128).

ТОВАРИСТВО войска Запорозскаго побуждаетъ гетмана заботиться о пр. вѣрѣ и церквахъ,—особенно о митрополіи и св. Софіи и другихъ въ Кіевѣ (1621), (I, 266).

ТОКЪ, на токи считали хлѣба въ повѣтѣ Упитскомъ, (Ш, 98).

ТОЛОКА, 12 дней въ году кромѣ сторожи, обязаны были служить подданные въ имѣніи Косовскомъ, (I, 212),—за нее въ мѣстахъ господарскихъ отъ каждой уволоки платилось по 12 трошей, (1565), (Ш, 182).

Толочныя работы, (Ш, 183)—ходить на толоку при помѣрѣ уволочной".

ТОРГЪ „гораздъ початый и накрытый", (I, 28).

ТОРГОВОЕ бралось у торговцевъ и шинкарей, часу праздниковъ, (IV, 10).

ТРАГЕДІЯ „о воскресеніи мертвыхъ" еп. Кониссхаго, составленная имъ еще въ Кіевѣ и игранная здѣсь въ Академіи, (II, 147).

ТРИБУНАЛЪ подтверждаетъ фундушевыя записи—Стеткевичей прав. Кутеенскому монастырю, и—Виленскаго братства Могилевскому на плацъ (II, 40, 54);—ему подавали апеляцію по дѣлу о наѣздѣ лица, недовольныя рѣшеніемъ гродскаго суда, (Ш, 92).

— Любельскій (1604 г.), на которомъ еп. Кириллъ сознаЛъ свое духовное завѣщаніе, (I, 292).

— главный в. к. Л., (1762 г.), на немъ заявлено было о томъ, что при пожарѣ въ Минскѣ сгорѣли земскія книги и книги трибунала в. к. Л., минской каденціи, вѣчистыя, декретовыя и входящія, судовыя, (I, 395);—Трибуналъ главный Литовскій названъ судомъ compositi judicii, (IV, 46, 49, 62), онъ разбиралъ жалобу православныхъ на Оршанскій судъ, который отослалъ къ королю дѣло ихъ съ уніатами за имѣніе Печерскъ, (IV, 78—89).

ТРИБУНАЛЬСКІЙ декрекъ о раздѣлѣ Косовскаго имѣнія между Кишкою и Сангушкою, (I, 205).

ТРИ поля каждая волока, въ Кнышинской волости, (I, 37).

ТЫЙДЕНЬ, недѣля, (I, 10, 11).

ТѢЛО Божье, Римскій праздникъ; по распоряженію ратуши въ Полотскѣ, всѣ цехи обязаны были имѣть хоругвь, — парадные 24 мушкета, для салютовъ въ этотъ праздникъ, и обязывались участвовать въ церемоніяхъ праздника, (Ш, 311).

ТЯБЛО, въ немъ иконъ 11, (иконостасъ), (I, 146),

ТЯГЛЫЕ люди, ихъ повинности: по 2 дня въ недѣлю работы и циншъ деньгами и натурой, (I, 147);—эти люди въ Новгород. повѣтѣ отличаются отъ данниковъ, (Ш, 3).

ТЯГЛАЯ служба, (I, 32).

У.

УБІЙСТВО; ратуша, по жалобѣ жены убитаго и осмотрѣ тѣла его, четыре раза приглашала виновныхъ на судъ, но они не явились; потому умоцованый истца требовалъ смертной казни убійцѣ и отобранія его имѣнія въ пользу жены по Магдебурскому праву, (I, 385, 386); такъ какъ и въ послѣдствіи онъ не явился на судъ, то, допустивъ жену убитаго къ присягѣ, ратуша приговорила убійцу къ смертной казни и къ изгнанію, (I, 338) и къ уплатѣ головщины за убійство женѣ убитаго.

УВЕЗАНІЕ тоже, что подаванье, (см.), (I, 169).

— Увязчій листъ, выдававшійся послѣ ввода въ имѣнія; это вводный актъ, (I, 38, 167, 171).

УВЯЗАНЬЕ, вводъ, (Ш, 14).

— Увязывать, увязывали въ имѣніе и тѣхъ лицъ, которыя получали имѣніе въ заставъ на 3 года, (Ш, 283).

УГАИВАНІЕ въ гаи „въ уряду", (I, 16), для добыванія смолы и пр.

УГОДНЫЙ, угодливый, квитанційный листъ, данный въ томъ, что всѣ начатые процессы и жалобы прекращаются и не будутъ возобновлены, (I, 257).

УМЕРЩИЗНА и БѢГЩИЗНА, т. е. волоки, оставшіеся по умершихъ и бѣглыхъ, въ королев. волости положено было заселять другими, (I, 190).

УМОЦОВАНЫЙ при судоговореніи на ратушѣ, (I, 313—319), (I, 321), (I, 350) Ратуша, обыкновен-

но, предлагала исковой и ответной сторонѣ умоцованыхъ отъ себя, (I, 360), (I, 365),—умоцованымъ у Полоцкаго архіепископа для пріема добръ Полоцкой архіепископіи былъ его сынъ, (I, 169); на судѣ гродскомъ по дѣлу о наѣздѣ, (III, 79); въ присутсвіи самаго довѣрителя говоритъ на судѣ, (IV, 59).

УНІЯ, за ея принятіе убійцы увольняются отъ смертной казни и не теряютъ своихъ правъ, (I, 349).

УНІЯЦКАЯ вѣра; въ гоненіи на нее и въ сожженіи уніятской церкви въ Полотскѣ обвиняетъ Петра I вицеканцлеръ Польскій Шембекъ, (III, 208).

УПАДЪ въ речи, (I, 386) за неявкою стороны на судъ она должна была подчиняться безапеляціоному рѣщенію суда; и (IV, 61), за нестанное, т. е. за то, что вызываемый не явился въ судъ, (III, 77), „вины" за это положено на виновнаго—въ пользу суда копа и сторонѣ 4 копы (III, 78).

УПИСНИЕ въ братство, Уписный братъ, (II, 21).

УПУСТЪ, т. е. шлюзъ при млынѣ, (I, 189).

УСТАВА повинностей и вольностей подданнымъ Могилевской волости (1594) (I, 186—196).

УХВАЛА посполитая земская, недавно уставеная (1536 г.), по которой „выробленыя села неслушне въ пущѣ господарской" могли быть отняты у захватчиковъ, (I; 27);—Ухвала земская о томъ, чтобы всѣ, обязанные „въ именей своихъ ку службѣ земской, што часъ поготову (наготовѣ) имѣли кони сыты а зброи чисты", (I, 128, 320, 354).

УХОДЫ рыбные и пташиные, (I, 188).

Ф.

ФАРА, ФАРСКІЙ костелъ, плебанскій, (II, IV, VI).

ФАРЫЗЫЯ, т. е. ферязь, (III, 82, IV, 308).

ФЕРОВАНЬЕ декрету, листу и т. п., т. е. приготовленіе, составленіе, (I, 280).

ФОРУМЪ узнать, судъ узнаетъ предъ собою форумъ для извѣстнаго дѣла, т. е. что дѣло это подсудно ему (III, 90).

Х.

ХЛОПЯТА—отдавались на 4 года на ученіе у мистеровъ (мастеровъ) извѣстнаго „ремства". (I, 161), Хлопъ—лѣкарь конскій, (IV, 57).

ХОЛОДНИКЪ, т. е. ледникъ, въ Косовскомъ дворѣ, (I, 207).

ХОРОМЫ намѣстника, (I, 145).

ХОРУНЖЕЙ особо упоминается въ перечисленіи чиновъ и званій в. к. Л. въ универсалѣ короля о войнѣ при рицарствѣ, (I, 152).

Ц.

ЦАРЬ Пер. забывъ Бога, присягу свою и вноминки годовые безъ всякой причины послалъ царевичовъ въ панства кор. Сигизмунда и его царевичи уже кочуютъ по сю сторону Днѣпра, ожидаючи зимняго часу, хотячи въ эти панства идти (I, 128).

ЦЕКЛЯРЪ, Цоклеаръ, слуга мѣстскій, присутствуетъ при грабежѣ уніятскихъ монаховъ, (I, 310) и беретъ для нихъ грабежи отъ мѣщанъ; грабили,—по распоряженію ратуши,—шевцовъ, если тѣ дѣлали сапоги безъ подковъ, и грабежъ отдавался на шпиталь, (I, 311), забирали на судъ ратуши обвиненныхъ въ преступленіи, (I, 315), оповѣщали по городу „голосомъ живымъ" и барабаннымъ боемъ приговоръ ратуши преступнику, (I, 318, 319), билъ преступниковъ „хлостою дужою" (I, 318),—наказываетъ на рынкѣ плетями оскорбителей ратушныхъ властей, (I, 349),—въ Могилевѣ (1707 г.) (II, XLIX).

ЦЕРКВИ: Буйничская (1506); ей записано 2 п. меду кн. Толочкомъ, (II, 6).

—Бакштанская Успенская основана въ 1668 г. Огинскимъ; при ней сытили медъ, давали отъ двора воскъ; священникъ безплатно пользовался мельницею, (III, 186, 187).

Бѣльская во имя Рождества Богородицы (I, 7) замковая. Въ нее неудобно было ходить на заутреню, потому что заперты были ворота въ замкѣ. Посему к. Александръ распорядился о перенесеніи ея въ другое мѣсто;—она основана Городенскими князьями, которые въ ней и похоронены (II, 257), универсаломъ Владислава IV (1633) отдана православнымъ, (II, 240); ее приняло братство (II, 241, 242) отъ вознаго; насильственно отнята у нихъ уніятами (II, 243),—съ нею и Никольская и

Воскресенская ц. въ 1639 г. отняты вооруженными уніятами и городскими королев. урядниками, причемъ Богоявленская была осквернена кровью (II, 245, 251, 252), въ 1636 г. онѣ были признаны за православными королевскими комисарами (II, 247, 248), а Троицкая и Пречистенская отданы уніятамъ (II, 248); она основана княземъ Михаиломъ Семеновичемъ Городенскимъ, Бѣльскимъ и Кобринскимъ, и его супругою Вассою; при ней 2 волокъ въ с. Стрыкахъ и фольварки Стрыки, Шасталы и Ягуштово, она передана въ 1634 г., протопопу Яковковичу (см.), съ тѣмъ, чтобы онъ ее, опадлую презъ неглекцію (нерадѣніе) починилъ; здѣсь же и ея опись, (I, 279, 280—382).—Св. Троицкая (I, 280). Богоявленская, при ней братство и шпиталь (I, 279); Николаевская насильственно была занята уніятами въ 1645; ее велѣно возвратить (II, 252, 253), но и до 1699 г, еще не рѣшенъ былъ споръ объ ней (II, 255),—и теперь особая комиссія отдала ее уніятамъ (II, 256)—Михайловская (II 257); Воскресенская и Троицкая упоминаются въ (I, 280 281).

Бѣшенковичская Ильинская, постр. Казиміромъ Ягеллоновичемъ 1447, (II, II).

— Виленская Пречистенская на предмѣстьи Россѣ, въ ней имѣли свой алтарь братчики шапочнаго, сермяжнаго и ноговичнаго цеха, (I, 163), обязанные „на потребы церковныя и на попа давать изъ скрынки церковной, (I, 163);—Духовская; при ней братство „титуломъ светое Тройцы,“ (II, 54);—Пятницкая въ 1635 г. отдана уніятамъ, (II, 61);—Покроская, подлѣ нея (1529) былъ пустой плацъ купленный Горностаемъ (III, 7);—Горностаевскій домъ и каменица кн. Острожскаго и дворъ Волловича, (III, 50),—Спасская при воротахъ Спасскихъ подлѣ Пречистенскаго собора, (II, 191, 197), Пречистенская, (—197), Екатерининская въ одномъ округѣ, (II, 192, 198), Покровская, (II, 200), Ивановская (II, 203) Михайловская, (II 204), Никольская (6 декабря) (II, 206) Ильинская, (—206) Рождественская (II, 207), въ одномъ округѣ—рядомъ стояли (II, 192), Пятницкая (II, 207) была на супротивъ ихъ,—Никольская Перенесенская и Воскресенская на стеклянной улицѣ (II, 192, 207), при Перенесенской былъ протопопъ, (II, 208),—Троицкая, при ней женскій монастырь (II, 208),—Юрьевская на предмѣстьѣ Росѣ (II, 209), Козьмо-Демьянская на Савичъ улицѣ (II, 209); Св. Петра на Зарѣчьи, (II, 210); отъ церквей Ивановской осталась колокольня, отъ Михайловской (II, 213), и Никольской (II, 221) только церковище, застроенное домами, отъ Никольской остался еще алтарь(—), отъ Ильинской—церковище, (II, 223),—Рождественской—тоже (II, 224), Петра и Козьмы тоже (II, 225) остались въ 1671 г. Пятницкая (погорѣлая), Перенесенская (II, 225),—Троицкая, Воскресенская, (II, 229); Юрьевская (погорѣлая), (II, 209).

—Витебская Богородицкая церковь (I, 1, подъ 1406 г.); при ней архимандритъ. Успенія, св. Михаила; на эти церкви давалась руга изъ королевскихъ имѣній, но воевода Сапѣга не сталъ давать ее, (I, 216); Успенскій соборъ, въ его архивѣ находится мандатъ короля Витебскому воеводѣ явиться на судъ за невыдачу Витеб. церквамъ королев. данины (I, 216); Преображенская, съ придѣломъ св. Николая за р. Витбою на посадѣ Увгорскомъ, въ пирожномъ ряду; она имѣла быть возобновлена въ 1617 г. по ходатайству Кунцевича Іоасафа, для братства кормниковъ, (I, 261); Богоявленская—Семеновская (I, 262); Пречистенская, на которую Селява добылъ отъ мѣщанъ запись на 100 копъ, (I, 294);—Ильинская, построенная Казиміромъ Ягеллоновичемъ (II, II); Успенская на Пречистенской горѣ въ Витебскѣ (уніятская); ей даетъ домъ—Суковатикъ, становясь самъ въ подчиненіе архіеп. Сѣлявѣ, (III, 94) съ плацомъ и огородомъ (—95).

—Рождественская въ им. Вольномъ Ходкевичей; утварь въ ней оловянная, толковаго евангелія не было, (IV, 238).

—Вороночская (Полоц. архіепископіи) Рождества Богородицы, (I, 223). Опись ея имущества. Сосуды все оловяные, ризы полотняныя;—въ Дольцахъ Козьмы и Даміана, (I, 223).

—Глушская Богоявленская, данная Полубенскимъ православнымъ мѣщанамъ (1628) и къ ней фундушъ изъ 2 службъ, съ тѣмъ, чтобы она была неприкосновенна отъ уніятовъ, (I, 267), при ней священникъ, подаванья Полубенскихъ; Св. Юрья досталась при раздѣлѣ кн. Чорторейской, (III, 37).

—Горигорецкая православная, при ней братство (1673 г.), основана съ разрѣшенія владѣльца Полубенскаго Александра, по просьбѣ мѣщанъ, которымъ позволено выбрать мѣсто для церкви и священника, безъ ущерба для уніятской церкви и фундуша (III, 189, 190),

—Въ Головачахъ, Гродненскаго повѣта, ограбленная Городенскими доминиканами, (III, 192).

—Городенская соборная Пречистенская и Воскресенская въ Городнѣ, (I, 16);—Св. Троицкая въ Гродненскомъ Коложскомъ монастырѣ; здѣсь положенъ позывъ земскаго суда арх. Годкинскому по жалобѣ Мицуты, во время службы, (IV, 51).

—На гору Никольская (въ горѣ) (II, 8).

—Глупонинская Михайла архангела, основана Чапличемъ Шпановскимъ (I, 227).

—Дашковская, жители с. Дашковскаго не приняли рукоположеннаго къ нимъ Гребницкимъ, архіеп. Полотскимъ, священника и избили его протопопа, совершавшаго вводъ въ эту церковь, (III, 221, 222); тоже случилось и въ Сидюровицкой церкви, куда крестьяне не принимали священника, (III, 223).

Деречинская Спасская, бывшая въ патронатѣ Вишневецкихъ, проданная ими Полубенскимъ, а этими отданная священнику Кобятѣ. Ей давалась десятина отъ двора, при ней былъ діаконъ и діаконскій фундушъ, (I, 225, 226), получаетъ отъ Полубенскаго 13 уволокъ осѣлыхъ подданными, которые освобождены имъ отъ всякихъ поборовъ даже сеймомъ установленныхъ, а должны всѣ повинности нести священнику, (I, 247, 248); при ней полагался діаконъ и другой священникъ—помощникъ, (—248).

Дисненская Воскресенская, по универсалу Владислава IV, оставленная православнымъ (1633 г.); возобновлена при Августѣ III, (I, 392, 393),—Дисненская Спасская, основанная съ дозволенія Яна Казиміра, (I, 393); полплаца ея продано Дисненскою ратушею, (IV, 192), при ней скрыня, куда положены деньги отъ продажи этой земли; по приказу Владислава IV, (1642) она остается во власти православныхъ, (IV, 193).

—Дорогобужская, монастырская Пречистенская, (I, 227).

—Дрогичинская Спасская, Никольская и Троицкая въ 1636 г. отняты были у православныхъ уніятами (II, 246), но король велѣлъ возвратить ихъ.

Михайловская въ Катынской волости Смолен. повѣта, к. Александръ отдавая ее въ вотчину кн. Глазынѣ, приказываетъ давать ей медовую дань, (III, 2).

—Кіевская, при ней грунтикъ, и мнихи имѣли будованье; Кіевскіе обыватели просятъ гетмана побудить ихъ снести это будованье, „бо негдѣ священнику мѣшкати“ (I, 265);—Софійская ободранная, (1621), Кіевское товариство проситъ гетмана покрыть ее хоть соломою, (I, 266); Николы Притиского (III, 60).

—Клещелевская Никольская универсаломъ Владислава IV (1633) отдана православнымъ (II, 240).

—Спасская въ Кнышинѣ; ей даются двѣ уволоки земли, вольныхъ отъ какого бы то нибыло „плату“ и всякаго „повиноватства“ (I, 129).

—Косовская, Симеоновская, при ней попъ русскій, церковный домъ и огородъ, (I, 208); но въ ней нѣтъ ни книгъ, ни ризъ, чаша оловянная; уволокъ при ней 2, (I, 209).

—Костянская Спасская признана въ общемъ владѣніи Буйницкаго мужскаго и Борколабовскаго женскаго монастырей (II, 129).

—Луцкая соборная св. Ивана Богослова, въ замку вышномъ Луцкомъ, (I, 197), здѣсь, по завѣщанію еп. Кирилла Терлецкаго, родные должны были поминать его. Эту церковь Кириллъ возобновилъ и украсилъ, (I, 199); при ней были гробы епископовъ Луцкихъ, (I, 197); перечень ея документовъ, (I, 269, 270),—ея вещи и документы были между вещами Кирилла Телецкаго, (I, 231); приписныя къ ней: въ Пирковичахъ, (I, 231) въ Рѣчицы; обѣ основаны и украшены еп. Терлецкимъ Кирилломъ, (I, 231) Луцкая Пречистенская имѣла быть построенною при еп. Кириллѣ для женскаго монастыря, (I, 231).

—Минская Св. Духовская, при ней завѣщеваетъ похоронить себя м. Сѣлява и на поминовеніе даетъ ей 4 тыс. золотыхъ (III, 177).

—Троицкая въ Старомъ Мирѣ; Радивилъ (Ник. Хр.) къ ней даетъ 2 уволоки земли; при ней протопопъ, (III, 57, 58).

—Могилевская Богоявленская, братская, заложона и збудована, по привилею короля (1633 г.) и съ благословенія патріарха (II, 45), при ней братство и монастырь (II, 47),—въ 1637 г. „зачата будовати муромъ,“ (II, 62),—основана 1619 г, а окончена только въ 1636 г. и освящена (II, IX, XI); — Вознесенская каменная, намѣстѣ Покровской, сгорѣвшей построена, 1668 г. (II XXII);—Въѣханья Г. стояла подлѣ рынка, деревянная; на ея мѣстѣ устроена Богоявленская церковь, (II, VI);—Ильинская, (II, 133); Іосифовская, соборная, (II, XV); Крестовоздвиженская, (II, X); Никольская основана на мѣщанскихъ плацахъ, съ дозволенія Владислава IV (1636 г.), съ тѣмъ, чтобы при ней былъ мужской монастырь; въ 1646 г., по просьбѣ м. С. Коссова, король разрѣшилъ завести здѣсь женскій монастырь (II, 70); Пречистенская и Благовѣщенская сожжены Наливайкою, въ 1595 г. (II, V). Спасская, ей даны три перевоза на Днѣпрѣ Сигизмундомъ II (II, III),—она взята уніятами въ 1619 г. (II, IX),—здѣсь была чудотворная икона, (II, XI),—возобновлена; послѣ пожара (1708 г.) достроена на деньги им. Елисаветы Петровны, (II, LXIX); Онуфріевская построенная Могилевскимъ мѣщаниномъ на мѣстѣ, гдѣ похороненъ былъ его сынъ (убитый) (1704), каковую завѣщеваетъ Могил. братству съ плацами, къ ней приписанными, (II, 95—99); каменная, заложена въ 1793 г. (II, LXXII), заднѣпровская Троицкая, куда изъ города бывалъ крестный ходъ, (II, XI),—Успенская каменная, построенная въ 1660 г., (II, XVII); Юрьевская, построена 1447 г. Казиміромъ (II, II);—подъ 1832 г. упоминается еще какая то церковь (II, XCIX).

—Мстиславская, св. Иліи, св. Николая—въ въ замкѣ, св. Евстафія—въ рынкѣ, (II, 25);—Троицкая въ дворѣ Мстиславскомъ, основана кн. Иваномъ Юрьевичемъ и супругою его Уліяною; въ ней кромѣ большаго алтаря шесть меньшихъ: Воскресенія, Благовѣщенія, Успенія, Усѣкновенія, св. исповѣдниковъ Кипріана и Устиніи; къ нимъ записаны дани 14 кадей меду, хмѣлю, жита (140 бочекъ) и деньгами. При ней кромѣ протопопа и протодіакона были клирошане, обязанные служить по воскресеньямъ—соборомъ у великаго алтаря, отправлять службу заздравную и заупокойную; сверхъ того, въ сей церкви должна была произноситься

присяга, напр. въ дѣлѣ о землѣ, (II, 4),—возобновалена послѣ Московскаго погрома Михайломъ Ив. кн. Мстиславскимъ, съ прибавленіемъ двухъ придѣловъ, въ честь ангеловъ князя и его жены (II, 11); она названа соборною (—12); ей кн. Мстиславская, по смерти мужа даетъ своего данника съ данями и землею, (—12);

— Оболецкая, въ дворѣ фольварку Оболецкаго IV, 300).

— Оршанская Юрьевская, построена 1447 г. Казиміромъ, (II, II).

— Острожская, Пречистенская (I, 228).

— Въ Пильковскомъ дворѣ; упоминается здѣшній попъ, (IV, 302).

— Половецкая Михайловская (IV, 89, 90), ея земли и огороды были захвачены сосѣдями и для разбора дѣла посланъ былъ латинскій каноникъ.

— Полоцкая въ фольваркахъ Полоцкой архіепископіи—въ Струньи и Тетчи,—обѣ св. Иліи., (I, 171, 172); Рождественская, при ней „цвинтарь,“ построена мѣщанами (I, 263, 264),—въ 1633 г. оставлена была за православными (I, 393,)—въ нее цехъ горшечниковъ и каменщиковъ, по уставу, обязанъ былъ давать восковыя свѣчи въ храмовой праздникъ, (I, 336,—337); Софійская, при ней на 14 т. зол. завѣщаетъ устроить базиліанскій монастырь м. Сѣлява, (Ш, 176); православная (1645), за вѣнчаніе въ ней уніятки съ православнымъ родители ея подверглись преслѣдованію уніатскаго духовенства, (I, 367).

— Прихабская, дворовая, (IV, 303).

— Св. Спаса, въ Пружанахъ, (1571), при ней былъ торгъ, (IV, 10) въ праздники храмовые.— Рожанская Петропавловская получила 1 уволоку отъ Василія Тишкевича, а отъ его жены—плацъ, а въ 1637 г. Левъ (Казим.) Сапѣга запретилъ урядннку Рожанскому призывать на судъ подданныхъ церковныхъ, (IV, 201, 202),—при ней базиліан. монастырь, неизвѣстно, когда и кѣмъ основанный, (—203).

— Росская—Св. Ильи, (I, 146); въ ней чаши, дискосы и пр. оловяные, покровы полотняные, (ibid).

— Въ Русаковской экономіи, уніятская, передѣлана Стурдзою въ православную; къ ней Конисскій послалъ изъ своей семинаріи ставленника (II, 145).

— Ѳеодора Тирона въ Ряснѣ, отдана кн. Мстиславскимъ Михаиломъ (1508) свящ. Тимоѳею съ землею пашною и бортною и десятиною отъ жита, (II, 7). Сидоровицкая, (Ш, 221); ея прихожане православные силою отбивались отъ насильственно навязаннаго имъ священника уніятскаго и отъ уніи.

— Слуцкая Спасская, при ней братскій монастырь, въ ней три недѣли небыло богослуженія, вслѣдствіе нападенія на нее еп. Полховскаго (II, 94); она названа первою въ городѣ.

— Смиловичская православная, но богослуженіе здѣсь отправлялось уніятами и православными понедѣльно, такъ какъ населеніе въ имѣніи принадлежало Огинскому, ревнителю старой греч. вѣры, и Завишѣ покровителю уніи, (III, 186).

— Смолевичская Николаевская церковь (I, 6). На нее К. И. Острожскій даетъ 3 волоки земли.

— Спасская въ Смолянскомъ имѣніи, (IV, 293), отличалась богатствомъ утвари и книгъ, (опись).

— Въ Смольянскомъ городѣ св. Николая; при ней и діаконъ (IV, 294, 295).

— Соломиричская Покрова; при ней монастырь получаетъ 30 людей отъ Соломерецкихъ князей, (I, 45); Соломерецкій игуменъ получаетъ право суда и расправы надъ этими людьми, (—45); въ Старомъ селѣ, (I, 347). Сторожевецкая Покровская, въ ней украдены книги и воскъ, почему священникъ собралъ копу, которая присудила, чтобы за покражу внесли деньги Сторожевецкіе жители. На эти деньги куплены были книги и воскъ (I, 220).

— Трокскія: Воскресенская, ея цвинтарь, (1594), (II, 161); Никольская получала десятину отъ кн. Ѳеодора Ярославича; въ 1702 г. ее держали Бернардины и на ея мѣстѣ построили монастырь свой, (II, 173); Рождества Христова; отъ ней (1709) осталось только церковище, застроенное Доминиканскимъ монастыремъ (II, 169; Троицкая, на горѣ надъ озеромъ (1702), (II, 168, 169); Сапѣжинская каменная св. Юрьевская, (II, 163), при ней монастырь, (—164),—на озерѣ Трокскомъ, (II, 163),— уступлена Казиміру Льву Сапѣгѣ (см.) Фридрихомъ, его братомъ съ тѣмъ, чтобы оставалась въ Русской вѣрѣ, (II, 163, 167), она стояла „опалою“ въ 1702 г. (II, 170), ея подгородныя земли (II, 171); ея грунты захвачены были 1719 г. Трокскими урядниками, (II, 175, 176, 177).

— Туровская Покровская церковь (I, 3 и 4 до 1497 г.); Преображенская, ей записаны въ евангеліи К. И. Острожскимъ садъ, сѣножати и 3 поля; при ней было два священника, (IV, 1, 2).

Холмянская православная, (II, 132) подлѣ Могилева.

— Хоновская, Пурская, Борколабовская, Городецкая, куда давались вклады по душѣ Стаховскаго (III, 231, 232) въ Чистогробѣ уніятская въ Сольной Тыравѣ, тоже, въ Кроснинскомъ старовствѣ; священники ихъ подвергались отъ урядниковъ и народной громады реквизиціи на войско хлѣбомъ, скотомъ и т. д., (III, 194, 195).

ЦЕСАРСКІЯ права (т. е. законы) или Магдебургскія, (I, 351).

— послы въ Москву проѣзжали чр. Вильну 1576 г. (IV, 20).

ЦЕХИ: въ Могилевѣ, (1588 г), (II, IV).

— Цырюльниковъ въ Полотскѣ, получившій при-

вилей отъ Владислава IV на устройство свое, по образцу такого же Виленскаго цеха; при чемъ Полотскому цеху даны права и устройство Виленскаго, (I, 325, 326). Горшечниковъ, каменщиковъ, кирпичниковъ, устроенный по образцу и на правахъ Виленскаго, по привилею Владислава IV (1643), въ которомъ приводятся и пункты ихъ устава, (I, 329) о выборѣ старостъ, скрынѣ, сходкахъ, цеховыхъ службахъ, подмастерьяхъ.

— Шапошниковъ, сермяжниковъ и Ногавичниковъ изъ учтивыхъ людей закону Римскаго и Греческаго, просятъ ратушу Виленскую вписать въ книги ихъ привилей, (I, 158) данный по способу другихъ Виленскихъ цеховъ.

— Швецкій въ Полотскѣ проситъ ратушу запретить лавочникамъ продавать сапоги, на основаніи кор. привилея; ратуша исполнила ихъ просьбу подъ условіемъ, что они справятъ хоругвь для праздника Божьяго Тѣла и 24 мушкета и будутъ шить сапоги съ подковами, подъ страхомъ потерять товаръ, (I, 311).

ЦЕХОВОЙ домъ гончарный кирпичниковъ, каменщиковъ, свободный отъ всякаго постоя, (I, 337).

ЦЛО съ торговцевъ, (I, 25).

ЦЫГАНЕ, въ Чаусовскомъ уѣздѣ Мог. области, помогали Гедройтю, помѣщику, грабить Охорскій прав. монастырь, (II, LXX).

ЦИНШЪ въ королевскихъ волостяхъ—житомъ, овсомъ, (I, 187) съ уволоки доброго грунту по 2 бочки овса, или деньгами, по оцѣнкѣ; въ имѣніяхъ кн. Полубенскаго—въ 1596 г., (I, 200); денежная плата, (III, 13).

ЦѢЛОВАЛЬНИКИ (на Москвѣ) покупали провизію польскимъ посламъ, по росписанію, (IV, 120).

Ч.

ЧАРОДѢЙСТВО, въ немъ жидъ-арендаторъ обвиняетъ крестьянина на томъ основаніи, что тотъ, будучи у жида въ шинкѣ, встрѣтилъ его съ бутылкою водки, принявъ которую, жидъ сталъ трястись,—а потомъ крестьянинъ побилъ жида и наконецъ вскорѣ у жида заболѣлъ сынъ. По всѣмъ этимъ причинамъ жидъ обвиняетъ крестьянина въ чародѣйствѣ,—(I, 295, 296);—въ Полотскѣ мѣщанину Пауку кто-то ночью облилъ ворота и стѣну дома водою, на знакъ чаровъ, на здоровье его и его семьи; на что онъ жалуется Ратушѣ, (I, 307); Короткая Анна, крестьянка, въ Слонимскомъ повѣтѣ, обжалована Слон. мѣщаниномъ въ очарованіи его жены и намѣреніи очаровать маршала в. к. Л. (*Яна Сапѣгу*) (III 99 сл. 103); на допросѣ она оговорила въ покупеніи на маршала Высоцкую попадью (Громычиную) будто та ставила недопивки маршала на окнѣ противъ двора маршала и нашептывала что-то, съ цѣлію запутать ему дорогу, чтобы онъ не женился,—заговаривала дѣтей, при чемъ пахолки показали, что замокъ маршала сгорѣлъ отъ углей, скакавшихъ на ихъ глазахъ, при Короткой (III, 101), что она способствовала падежу въ дворѣ и помогала заслуживать у маршала милость и получать мѣста. Короткая настаивала взять попадью, (III, 110, 111) Судъ, зная что Короткая бывала уже въ рукахъ палача, рѣшилъ допросить ее пробою, т. е. пыткою, тѣмъ болѣе, что и жидъ Лейбо жаловался на очарованіе дома его. На пробѣ къ прежнимъ показаніямъ Короткая прибавила, что недопивки маршала въ домѣ войскаго при освященіи его дома бросали на 9-е бревно въ коморѣ съ цѣлію, чтобы маршалъ былъ милостивъ къ войскому; въ очарованіи жены мѣщанина сознаiась и обѣщала, что маршалъ будетъ здоровъ, если ее отпустятъ и если онъ въ сараѣ возьметъ 9 зеренъ. изъ 9 колосьевъ, 9 булокъ хлѣба, отрѣзать во всякой кусокъ и мочить въ винѣ, или пивѣ, промыть это текучею водою и въ банѣ поставить подъ досками по суду съ этимъ паромъ, обливаться этою жидкостію; зерна носить при себѣ, а другія зерна положить въ дерево и залепить воскомъ, а при выѣздѣ маршала положить хлѣбъ на ворота, кусокъ его онъ долженъ имѣть при себѣ. При этомъ Короткая оговорила еще нѣсколько женщинъ, (III, 102); по ея оговору, посажена въ тюрму Ференсовая; по порученію маршала, Радевскій (bogomolca, т. е. ксендзъ); навѣщалъ заключенную и узналъ отъ ней, что зла она не мыслила маршалу, а потому просилъ освободить ее, (III, 106, 107); потомъ подвергнута допросу въ Новгородскомъ судѣ Высоцкая попадья Раина Менковская, (Громычиная) при чемъ читано было покаяніе объ ней Борковскаго, который везъ ее къ суду, какъ она подкупомъ хотѣла побудить его къ молчанію, какъ у ней нашли ладунку, въ которой нашли лѣпное изображеніе агнца, какъ съ ней случались обмороки и жажда, а ее между тѣмъ кропили св. водою вмѣсто того, чтобы дать ей напиться, (III, 107, 108); какъ она отреклась отъ чарованья маршала, котораго даже въ лицо не знала, какъ ксендзъ велѣлъ отнять у ней ладунку и утверждалъ, что въ ней были кости святыхъ, употребляемыя для чарованья; затѣмъ ее допрашивали, откуда она взяла ладунку, какъ онъ видѣлъ въ дворѣ маршала летающіе угли, и какъ Раина клялась въ невинности жидовскими клятвами, (109) какъ ее допрашивали ксендзъ и возный, (III, 110); наконецъ попадья просила Борковскаго отпустить ее изъ цѣпей, за что обѣщала вылѣчить маршала, если скажутъ ей, какая у него болѣзнь, (III, 110). Потомъ судъ произвелъ разслѣдованіе, болѣе подроб-

ное, дѣла объ очарованія маршала Сапѣги, занемогшаго отъ чаръ, вызвалъ мужа подсудимой священника Мартина Громыку и судью Обрынскаго, у котораго Громыка былъ священникомъ, (III, 113); но какъ они оба не явились въ судъ, то началось судоговоренье между маршаломъ, лично явившимся, чрезъ его уполномоченнаго, и между Громычиною, которая просила у суда дать ей умоцованаго; ей данъ въ защитники Юрій Море. Затѣмъ защитникъ маршала расказалъ, какъ началось все дѣло, (III, 114, 115) съ бабою Короткою...; за нимъ Борковскій показалъ на попадью, что она не давала покою сосѣдямъ чародѣйствомъ, представилъ въ судъ списокъ вопросовъ и наблюденій за нею, какъ она созналась въ томъ, что дѣтей умѣетъ окуривать, тоску отогнать, выливать олово, указала, какимъ лекарствомъ вылечить маршала; предъявивъ затѣмъ показанія бабы Короткой на судѣ и Борковскаго, защитникъ Сапѣги, не находя въ статутѣ подходящаго закона, требовалъ, чтобы попадью казнили, какъ разбойницу; а то, что мужъ ея не явился на судъ, по его мнѣнію, улика ея виновности, да и баба Короткая смертью запечатлѣла свое показаніе о чародѣйствѣ попадьи. За тѣмъ ссылался на законы цесарскіе и Моисеевы о чародѣяхъ (III, 119) и требовалъ ея „мукъ" и казни, (III, 120). Защитникъ Громычиной, по важности дѣла (рѣчь идетъ о человѣка, о его горло), просилъ отсрочки себѣ; но судъ велѣлъ тотчасъ защищать (III, 121) и онъ доказалъ, что оговоръ бабы Короткой на мукахъ—былъ вызванъ ея враждою къ попадьѣ и что она сама призналась въ очарованьи маршала (III, 122); показанье Борковскаго отводитъ тѣмъ узаконеніемъ, по которому слуга не можетъ ани противъ пану, они за пана показывать; притомъ Борковскій ничего не показалъ о чародѣйствѣ. О признаніи попадьи, что она окуриваетъ дѣтей, Море замѣтилъ, что при родахъ и другія женщины окуриваютъ рожениць перьемъ живыхъ куропатокъ, разнымъ зельемъ священнымъ (III, 125); и дѣтямъ и взрослымъ заговариваютъ раны, переломы костей, при переполохѣ дѣтей выливаютъ олово. Море просилъ допустить виновную къ присягѣ. Повѣренный маршала и самаго Море обвинилъ въ чародѣйствѣ (III, 126). Судъ склонился на сторону маршала, признавъ окуриванье и выливанье олова чарами, и довѣрившись показанію бабы Короткой и другихъ людей зацныхъ (?!), не находя закона въ Статутѣ, обращается къ Магдебургскому праву и на основаніи его присуждаетъ виновную къ мукамъ и къ смертной казни (III, 127), а маршала за то, что самовольно схватилъ попадью, увольняетъ отъ всякой отвѣтственности. Море апелировалъ въ трибунальный судъ, чему гродскій судъ не противился (III, 128). Чрезъ 2 дня послѣ рѣшенія суда, мужъ Громычиной заявилъ суду, что въ Новгородкѣ шелъ изъ дома Море, по дѣлу жены, на него напали нѣмцы—гайдуки маршала, называли его хлопомъ, грозили ему, такъ что онъ не могъ явиться на судъ—защищать жену, (III, 129). На трибунальномъ судѣ въ Минскѣ, при обѣихъ сторонахъ, Море требовалъ, чтобы маршалъ далъ копію съ декретовъ Новгородскаго суда, на что трибуналъ согласился; за тѣмъ жаловался на то, что маршалъ гвалтомъ безъ суда схватилъ (III, 131) и заковалъ въ цѣпи и возилъ изъ мѣста въ мѣсто, и послѣ Новгород. суда опять къ себѣ ее взялъ и безъ юридическихъ доводовъ обжаловалъ ее въ чародѣйствѣ; и обо всемъ этомъ не требовалъ суда отъ ея мужа, и веденіе дѣла въ Новгородскомъ судѣ было не по закону. Безъ процесу и позву, прямо постановлено рѣшеніе, (III, 131), а потомъ судъ не допустилъ шляхтянку къ присягѣ, вопреки закону. Новый повѣренный маршала повторилъ то, что уже говорено было противъ попадьи въ Новгородкѣ, приклеивъ сюда еще дѣло о Слонимскихъ мужикахъ чародѣяхъ, на которыхъ попадья указала, стало быть и она чаровница, „бо вѣдае о другихъ чаровницѣхъ (III, 136); Море отвѣчалъ на это ссылками на цесарское право, требующее величайшей осторожности въ свидѣтеляхъ и доказательствахъ чародѣйства (III, 138). Трибуналъ, признавъ, что гродскій судъ поступилъ не право, постановивши сразу рѣшеніе, рѣшилъ отправить дѣло обратно въ тотъ судъ для правильнаго рѣшенія, (III, 140). Судъ Новгородскій, именемъ воеводы Николая Сапѣги, позываетъ Громычиныхъ, по жалобѣ Яна Сапѣги на очарованье, (III, 141), потомъ принимаетъ сознаніе возныхъ, что они слышали показаніе Громычиной на Аѳанасовичевую, съ которою она знакома, что она сносится съ чародѣями, обѣщала мстить маршалу, за тѣмъ сказала, что можетъ отвести чары и всякую болѣзнь отъ человѣка и скота, для чего показала и способъ, какъ это сдѣлать, а въ чарахъ не созналась, (144—146); наконецъ судъ, еще разъ выслушавши все дѣло отъ умоцованаго маршала, на основаніи признанія Громычиной предъ возными, и на основаніи рѣшенія трибунала, который оставилъ ее въ подозрѣніи, рѣшилъ, допустить трехъ свидѣтелей (одинъ изъ нихъ былъ на службѣ у Сапѣги) противъ Громычиной къ присягѣ о ея чародѣйствѣ, а потомъ пытать и казнить ее (162, 163). Апелляція Море въ трибуналъ судомъ устранена (III, 163), такъ какъ виновная созналась въ чарахъ. На пыткѣ, при возныхъ, Громычиная подтверждала показаніе на Аѳанасовичовую, какъ чародѣйку (III, 165) и была сожжена на кострѣ, — (1631 года).

ЧАРОДѢЙСКІЯ лѣкарства, (III, 167, 168).

—мѣщанина Брикуна; по письменной жалобѣ трехъ Полотс. мѣщанъ, что чародѣй у одного рѣзалъ съ улицы стѣны и говорилъ женѣ его: „згинешь", а другому сказалъ, что будешь волочиться, т. е. таскаться, а дѣти уйдутъ изъ дому, а потомъ чародѣйски опрокинулъ сложенные дрова; третьему

предсказалъ везенье, четвертаго извелъ на смертъ чахоткою, записала эту жалобу, отдала виновнаго на поруки—до суда. На судѣ подданные уніятскаго монастыря, какъ свидѣтели, показали, что Брикунъ въ водкѣ поднесъ одному смерть, (I, 340) другаго видомъ своимъ поразилъ до полусмерти, а потомъ далъ ему пива и тѣмъ исцѣлилъ, а затѣмъ подкупалъ его, чтобы никому не говорилъ; другіе показали, что Брикунъ и прежде подвергался жалобамъ за чары, но взяткою онъ замялъ это дѣло (I, 341); одинъ старикъ показалъ, что когда къ нему въ домъ вошелъ чародѣй, то пиво варенное тогда, испортилось, другаго онъ чарами заставилъ обнимать печку вмѣсто жены, третьему отнялъ память, иные показали, что поконый владыка Іосафатъ (Кунцевичъ) запретилъ давать ему въ кабакахъ водку, какъ чародѣю,—что Брикунъ заговаривалъ ружья,—водилъ по лѣсу, какъ лѣшій; защитникъ Брикуна опровергалъ всѣ эти показанія тѣмъ, что противъ него чрезъ столько лѣтъ чародѣйства не начато ни одного дѣла или жалобы предъ урядомъ и за тѣмъ по порядку опровергъ очень остроумно всѣ показанія, (I, 343, 344). Послѣ рѣчи ратуша снарядила 2 лавниковъ и служителя подвергнуть осмотру (донага) виновнаго, нѣтъ ли при немъ какихъ чаровъ; при обыскѣ нашли въ бумажкѣ, перевязанной нитками узловатыми, перецъ съ пескомъ, при чемъ Брикунъ испугался, но объяснилъ, что это табакъ съ перцомъ. За тѣмъ своянченица его показала, будто онъ заморилъ ее чарами, въ чемъ наставилъ ее волховитъ (волхвъ) около Полоцка. Наконецъ судъ, видя, что такъ много свидѣтелей чародѣйства, готовыхъ присягатъ, допустилъ обвинителей къ присягѣ, послѣ которой виновнаго тянули и медленно жгли, при чемъ онъ не сознался въ взводимой на него винѣ; а смертную казнь чр. сожженіе отложили на послѣ пасхальное время, но чародѣй предпочелъ самъ себя зарѣзать, (I, 345, 346).

— Подвоеводій жалуется ратушѣ, что въ его имѣніе принесла нѣкая женщина отъ извѣстнаго чародѣя пана гарнецъ таракановъ, и пустила ихъ, отъ чего скотъ сталъ дохнуть, (I, 323, 324), — посредствомъ женскихъ волосъ, вкинутыхъ въ кадь съ водою, о чемъ докладываетъ ратушѣ ея служитель, (I, 324).

ЧЕЛЯДЬ и слуги, (I, 229) перечисляются особо въ имѣніяхъ.

ЧЕПЦЫ Муравскіе (III, 305).

ЧЕРЕСЪ, т. е. мѣшокъ для денегъ, (I, 382).

ЧЕРГА; сторожа чергою, т. е. чередою, (I, 213) чергою въ листы ѣждяючи, (I, 214).

ЧЕРНЦЫ, попы особо перечисляются въ православномъ монастырѣ (II, 70).

ЧЕРНИЦЫ, въ Луцкѣ при церкви Пречистой, (I, 231).

ЧЕТВЕРТАЯ недѣля; такъ называлась седмица, которую приходскіе священники въ г. Мстиславлѣ справляли въ замковой церкви и которая переходила по наслѣдству отъ отца къ дѣтямъ, (II, 25).

ЧЕТВЕРТЬ, мѣра зерна, нѣсколько меньше Краковскихъ, 3 корцы, или бочки, (IV, 100).

ЧИНШЪ, на чиншу сидѣть, т. е. давать напр. медъ, (II, 6). Сн. Циншъ.

ЧУДОТВОРНАЯ ИКОНА Б. Матери въ Могилевѣ (II, 96).

ЧУЖАЯ ЗЕМЛЯ, такъ называетъ Польшу Горностай Иванъ, (I, 143).

Ш.

ШАПКА, метлевая (III 296).

— фолдровая — (тамъ же).

— посполитая — (тамъ же).

ШАТЫ Ходкевичей, (IV, 227—229).

ШИНКОВАНІЕ, ремествомъ шапочницкое, ногавицкое, (I, 162).

ШКОЛА православная въ Полотскѣ; воевода Кишка, будтобы на основаніи ординаціи короля, предписываетъ гродскому и мѣщанскому урядамъ запретить всякія въ ней экверциціи, (I, 358).

ШЛЮБЪ и ЗАРУЧИНЫ; „гдѣ идетъ о нихъ справа, до суду духовного отсылаетъ ратуша, ибо это не судови свѣцкому судити належитъ“, (I, 322).

ШЛЯХЕЦКІЯ ДОБРА, переходившія, по замѣну, во владѣніе Полоцкаго аріепископа, подъ земское право и службу военную не подлегали, (I, 262).

ШЛЯХТА, подчиненная юрисдикѣ королев. урядниковъ, (III, 32),—ее король обѣщаетъ считать наравнѣ съ княжатами и панятами въ Жомоитской землѣ, (III, 34);—въ Жомоитской земли она лишена была вольностей Радивиломъ маршаломъ, (IV, 12, 13), проситъ о назначеніи на тіунство природныхъ Жмудиновъ, а не „обчихъ“ (obcych, чужихъ, т. е. поляковъ) (—13), увольняется отъ платы мостоваго, (IV, 71).

ШЛЯХЕЦКІЙ народъ освобождался отъ мостоваго мыта въ городахъ, (IV, 71). Шляхта, занимавшаяся торговлею: Гайко, конюшій Городенскій; Трошка, стольникъ Холмскій; Угровецкій, подкоморій Холмскій; Орѣховскій, подчашій Холмскій; Конецпольская, подкоморина Серадская; Замойскій, канцлеръ и гетманъ корунный, староста Краковскій, Мальборскій и Межирѣцкій (IV, 263); Лащъ, подкоморій Бѣльскій; Андрей, грабя на Тенчинѣ, воевода Краковскій, староста Освѣцимскій (IV, 264); Косинскій, подстароста Ратенскій; Чаплчъ, судья земскій Луцкій; Радивиллъ, княжа на Олыцѣ и Несвижѣ (IV, 265); Острожскій, крайчій в. к. Л., ста-

роста Володимерскій; Софья, грабянка изъ Тенчина Остророгова, каштелянка Межирѣцкая (IV, 265); Макосѣй, войскій Бѣльскій; Красицкій, обозный е. к. м., староста Любомскій; Кишка, староста и енералъ Жомоитскій, подчашій е. к. м. в. к. Л.; Лузовицкій, войтъ Володавскій; Сѣнницкій, секретарь е. к. м.; Война пробощъ Трокскій, кустошъ Виленскій, секретарь е. к. м.; князь Янушъ Збаражскій, воевода Браславскій, староста Кременецкій и Пинскій (IV, 269, 287); Лянцекорунскій, ловчій Сендомірскій; Миколай-Сапѣга, воевода Менскій (IV, 270, 281); Угровецкій, ловчій Холмскій; Гостская, судиная земская Луцкая; Ружинскій, ротмистръ е. к. м.; Пронскій, стольникъ в. к. Л., староста Луцкій (IV, 272); Анна Замойская, каштеляновая Холмская; Харлинскій, подкоморій Луцкій; Фурсовая, войская Мозырская, старостиная Остринская, судиная земская Пинская; Протасовичъ, секретарь е. к. м. Лацъ, войскій Любачевскій; Чарторійская Софья Ходкевичевна, старостиная Житомірская (IV, 277); Инвальскій, войскій Освѣцимскій; Тромбскій, староста Рожанскій; князь Андрей Вишневецкій, воевода Волынскій; Семашко, каштелянъ Браславскій; Журавицкій, ротмистръ е. к. м.; Криштофъ Радивиллъ, каштелянъ Трокскій (IV, 279, 280); Уханскій, воевода Трокскій; Кирдей, маршалокъ е. к. м.; Тарнавскій, подстароста Городельскій; Лишновскій, подчашій Львовскій; Варвара Юрьевна Збаражская (IV, 283); Яловицкій, судья Кременецкій; Лысаковскій, каштелянъ Холмскій; Трошка, стольникъ Холмскій; Фирлей, каштелянъ Любельскій; Стефанъ Збаражскій, воевода Трокій (IV, 285); Өеодосій, еп. Володимерскій (IV, 285); Вербицкій, бискупъ Луцкій; Хрѣницкій, подсудокъ Луцкій; Маѣіевскій, староста Житомірскій; Рудецкій, чашникъ королевскій; Олексовскій, секретарь королевскій; Красинскій, мостовничій Луцкій;—торговали они, чрезъ своихъ факторовъ, съ Гданскомъ—житомъ и пшеницею (IV, 260—289) изъ имѣній, а иногда и деревомъ, (261, 262, 263).

— земяне (I, 11, 12), Ганязскіе (Ганяжскіе). „А што мените, абы то были ваши подданыи, а мы ся (король) тежъ къ нимъ приповѣдаемъ, ижъ то суть наши земяне“...„Маютъ привильи Витовтовы, Казиміровы, Александровы“.

ШНУРЫ пашенные, (IV, 194), (Дисна).

ШПЕГИ (шпіоны) Московскіе; ихъ содержали въ пограничномъ замкѣ Оршанскомъ, за росказаньемъ короля, для развѣдыванія положенія Москов. границъ; для нихъ были нанимаемы пристонодержатели изъ Московскихъ людей, (IV, 248).

ШПИТАЛЬ въ войтовствѣ Пенскомъ, (I, 35); на шпиталь давалось 4 волоки.

— въ Луцкѣ, (I, 231 и 235).

— въ Витебскѣ, на который имѣли давать содержаніе братчики кормники, (I, 261).

— въ Полотскѣ, (I, 390), сюда велѣно отдавать хлѣбъ, забранный у мѣщанъ, вывозившихъ его на сторону на продажу.

— Спасскій въ Вильнѣ, (II, 196).

— Богоявленскій въ Могилевѣ, (II, 96).

— въ Бѣльскѣ при ц. Михайловской, (II 257).

— въ Рожанѣ Сапѣговъ, (IV, 203).

— при Пречистенской церкви на Росѣ въ Вильнѣ, содержавшійся на средства братства шапочниковъ. Сн. Братство шапошниковъ.

Ѣ и Э.

ѢЗЖЧАЛЫЙ служебникъ, (I, 14).

ЭКЗЕМПТЪ, по которому лица, служившія рѣчи посполитой въ войнѣ или въ мирныхъ переговорахъ, освобождались отъ всякихъ судебныхъ позвовъ, (III, 178); рѣшенія даже трибунальныхъ судовъ отмѣнялись, если были постановлены во время экземптъ, (III, 179); хотя Новгород. трибуналъ „ухилилъ“ т. е. отклонилъ было королев. экземптъ, (III, 180).

ЭКЗОРТА отправлялась въ уніятской церкви, въ родѣ молебствія, (I, 280).

ЭКОНОМСКІЙ урядъ, предъ нимъ заявлена жалоба на зачарованье, (III, 99).

ЭКОНОМЪ (и лантвойтъ) въ Полотскѣ; у него, купцы мѣщане должны были получать грамоту на выѣздъ съ товарами для торговли въ Москву, ведлугъ давного звычаю и повинности, (I, 364).

Ю.

ЮРИСДИКА, по-іезуитская земля, (II, XCVIII).

— Митрополичья въ Вильнѣ надъ мѣщанами, купцами (II, 190), живущими въ домахъ на поцерковныхъ плацахъ, т. е. гдѣ были церкви и погосты, признана была королемъ въ 1671 г., (II, 189), и состояла въ томъ, что не только эти плацы, но и мѣщане на нихъ живущіе, изъяты были отъ всѣхъ городскихъ повин., и ежегодный террагіальный взносъ уплачивать митрополиту и пребывать подъ полною его властію и управленіемъ, (II, 189), т. е. судились предъ его намѣстникомъ и управлялись имъ, (II, 207).

— принадлежавшая въ Могилевѣ Спасскому монастырю, т. е. люди живущіе на землѣ монастырской, платящіе дань монастырю и несущіе разныя повинности, (II, 136),—Трокской архимандріи; въ коей было (1702) 11 плацовъ, (II, 169),—повинности юрисдичанъ, (II, 170),—$\frac{1}{2}$ коп. гр. по 2 дня косить и жать и исполнять толоку за плацъ.

ЮРЬЕВЪ день, въ Апрѣлѣ, обычный день общихъ собраній Виленскихъ братствъ для общихъ годичныхъ ихъ дѣлъ, (I, 160).

Я.

ЯЗЫКЪ; „безъ языковъ“ кн. К. К. Острожскій совѣтовалъ Кмитѣ ничего не предпринимать на господарской службѣ военной, (I, 153).

Г) РЕЧЕНІЯ и НАЗВАНІЯ.

АБШЛЯГЪ, оторочка въ платьи, (Ш, 312).
АНТЕЛОКГА, (Ш, 291).
БАКГАЗЕЯ, (Ш, 305).
БАКҐАЗЕЯ, (Ш, 308).
БОТЫ, т. е. сапоги, (I, 178).
БУЧАКЪ, (I, 178).
ВЕЛЕНСЪ червоный, (I, 251).
ВЕЛЕНСЫ, (Ш, 83) фалендышевые.
ВИЛОГИ СИПСКІЕ на шапкѣ мисуркѣ, (I, 252).
ВЛОЧКА, (Ш, 318).
ВОЛОГА, (I, 1).
ДОЛОМАНЪ фалендышовый, (I, 381).
ГАНЫШЪ, (IV, 307).
ДЕЛІЯ—съ кузами, (пуговицами, (I, 251).
ДЕЛІЙКА съ кгузами, (тамъ же).
ДЕЛІЯ, (IV, 108); одежда на Венгерской пѣхотѣ.
ДѢЛІЯ, тоже что делія бурнатная, (Ш, 82).
ДРАНИЦЫ брали въ Вѣльской пущѣ Ганяжане, (I, 16).
ЕКЗЕМПТА, т. е. извлеченіе, (I, 250).
ЕРМЯКЪ Муравскій съ шелковыми шнурами, (I, 184).
ЖУПАНЪ муравскій, въ Быховѣ, (I, 176).
ЗАГАМОВАНО, т. е. задержано, (I, 152).
ЗЕДЕЛЬ, т. е. лавка, (IV, 303).
ЗБОЖЕ, т. е. хлѣба, (I, 180).
ИНДЕРАКЪ (Unterrock), теплая юбка, (IV, 228).
ИРХА, (Ш, 290).
КАПАЛЫНЫ два въ замкѣ, (Ш, 39).
КАТАНКИ, (IV, 108).
КАЦЬ бортникъ, (I, 17).
КВАДРАТЪ, (I, 207).
КВИХТЫ, (Ш, 310).
КЕЛЯНКА, (Ш, 84).
КИЛИМЪ Турецкій, (I, 251).
КИЛЧИБОГЪ, (Ш, 312).
КИРЪ, киромъ подшита попруга, (I, 252).
КИРЪ Быковскій и Кглокговскій, (Ш, 322).
КОБЕРЕЦЪ, коверъ, (I, 217).
КОВАЛЬ, (I, 131).
КОЛЕНСКІЙ стихарь, (I, 146).
КОМПЪ (компей)?, (I, 183).
КОМЯГА збожа, (I, 218).
КОНЧЕРЪ, (I, 250).
КОНЧЕРЪ? сребромъ оправленый чернымъ аксамитомъ поволоченый, (IV, 290).
КОТЕЦЪ, (I, 3).
КОТЧИЩЕ, (I, 4).
КОТИЩЕ, (I, 4).
КОШУЛЯ, т. е. рубаха, (I, 177).
КОРДА, (I, 252).
КРОСНА, т. е. ткацскій станокъ, (I, 181).
КРУЖКГАНОКЪ, т. е. балконъ, (I, 221).
КУПОРВАСЪ, (Ш, 300).
КУРДЫВАНОВАЯ скура, (I, 251).
ЛЕКГУМИНЫ, т. е. провизія, (I, 251).
ЛЕНЦУХЪ, цѣпь, (I, 40).
ЛОНЩАКИ телушки, т. е. прошлогодніе, (I, 146)
ЛѢТНИКЪ чернаго аксамиту, (Ш, 82).
ЛЯКРЫЦЕЯ, (Ш, 305).
МАКГЕРКА Пресбургская, (I, 252).
МАЛМАЗІЯ, (Ш, 292).
МЕЗЯЧКА и непріязня, омерзеніе, (I, 131).
МЕРИНЪ стаенный, (I, 251).
МИЛЕЧЪ Ладановый (Ш, 313).
МУХОЯРЪ Турецкій, (Ш, 308).
НАРУКВИЦЫ, т. е, поручи, (I, 281).
НАСЕЛИЛИЦА при фольваркѣ, (I, 169).
НИТЪ т. е. нѣтъ, (I, 145).
НОРКИ, (Ш, 293).
ОБВЕЗАНЪ—обязанъ, (I, 30).
ОКСАМИТЪ Кгамаинъ, (Ш, 298).
— Рецефетъ, (Ш, 305).
ОСТРОХИ, (Ш, 84).
ОТБАВЯТЬ, отвабятъ, т. е. отманивать, (I, 161).
ОЩЕПЪ, въ г. Быховѣ, (I, 177).
ПАНЦЫРЪ, у боярина, (I, 177).
ПОЯСЪ Цетковатый, (Ш, 299),
ЧАМПЕТЪ, (Ш, 305).
ЧИНКАТОРА чирвоная Турецкая, (IV, 293).
ЧУГА златоглавовая (парчовая), у нее вси среб-ранные, (IV, 290).
ЮХТА, (Ш, 291),
ЯНГЕРЪ бархатный и атласный, (венгерка ?), (IV, 228).

АЛФАВИТНЫЙ ОПИСАТЕЛЬНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ

КЪ V ТОМУ

АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА.

А) ЛИЦА.

Б.

В.

Г.

Д.

М.

Н.

О.

П.

Р.

С.

Т.

У.

Ф.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Э и Ю.

Я.

Ѳ.

Б) МѢСТА, ПРЕДМЕТЫ и РЕЧЕНІЯ.

А и Б.

В.

Г.

Д.

Е.

Ж.

З.

И.

І.

К.

Н.

О и П.

Р и С.

для этой цѣли предоставить ему тѣ повѣты, о которыхъ дѣло шло на Петрковскомъ сеймѣ и помочь „вооруженною рукою" противъ тѣхъ, которые желали бы лишить тружениковъ заработанной платы, 194.

— Столич. войско предлагаетъ отправить комиссаровъ для переговоровъ относительно распредѣленія воеводствъ для продовольствія войскъ, пока сеймъ неположитъ конецъ хлопотамъ войска, угнетенію и разоренію бѣднаго народа, 195; навѣщаетъ объ убійствѣ въ Познани двухъ войсковыхъ товарищей, и что войско не получило еще никакого удовлетворенія; проситъ содѣйствія въ этомъ дѣлѣ, 196.

СМѢЛОЕ мѣстечко, вотчина князя Любомірскаго, въ воеводствѣ Кіевскомъ,—здѣсь многія церкви отняты, священники одни разбѣжались, другіе взяты подъ стражу, домы ихъ разграблены, 95.

СОЖСКАЯ областъ, платила дань Кагану Хозарскому до вступленія на престолъ в. кн. Олега; со времени нашествія Батыя независима; въ 1323 г. покорена Гедиминомъ и въ числѣ другихъ удѣльныхъ областей вошла въ составъ в. кн. Литовскаго, 73.

СТОЛИЧНОЕ ВОЙСКО, такъ называли себя конфедераты (рыцари), сопровождавшіе самозванца Лже-Димитрія изъ Польши въ Москву; по отзыву короля, рыцари совершали необыкновенные подвиги во время Московскаго похода, 137; не дождавшись прибытія въ Москву короля съ королевичемъ Владиславомъ, возвратились въ отечество, 139; упрекаетъ Сапѣжинцевъ въ неисполненіи обѣщанія относительно распредѣленія воеводствъ для сбора провіанта и для переговоровъ по этому дѣлу посылаютъ четырехъ своихъ товарищей, 141; по просьбѣ гетмана Жолкевскаго выступаютъ въ походъ противъ Турокъ и останавливаются въ Подоліи, 134, 135; Брестскихъ конфедератовъ упрекаютъ въ вѣроломствѣ, что они, воспользовавшись выступленіемъ рыцарій противъ Турокъ, опустошали тѣ мѣста, которыя назначены были для стана рыцарей 142; отказываютъ посламъ воеводства Русскаго въ просьбѣ освободить воеводство отъ постоя 143; отправляютъ пословъ съ подробною инструкціею на Варшавскій сеймъ, 153; просятъ короля дать шляхетскія права Гейновичу, Заборовскому и Какольскому, какъ отличившимся во время Московской експедиціи, 157; уступаютъ по сту золотыхъ съ лошади изъ слѣдуемой имъ платы за ихъ „кровавыя заслуги", 165; дали письменное обязательство жителямъ Кракова въ томъ, что не будетъ обременять ихъ постоемъ; полкъ Сенкевича, не смотря на это обязательство, съ угрозами требовалъ побора, 171;—собирается во Львовѣ, чтобы совокупными силами домагаться уплаты жолду, 183; получивши во Львовѣ только часть обѣщаннаго жолду, постановило, выдать изъ этой суммы по 30 золотыхъ кормовыхъ на рыцаря съ тѣмъ, чтобы эту сумму пополнили старосты и державцы королевскихъ имѣній, 188,—о чемъ и посланы универсалы къ архіепископу Гнѣзненскому, 189, —къ старостамъ Великопольскимъ, 190,—къ епископу Краковскому 191;—на запросъ, посланный къ королю и на сеймъ, чѣмъ ему питаться до полученія жалованья, получаетъ шутливый отвѣтъ: „пусть питается снѣгомъ, котораго теперь такъ много", 213; упрекаютъ короля въ невниманіи къ просбамъ рыцарей, что на жалобы ихъ на свои страданія отвѣчаютъ насмѣшками; подъ секретомъ сообщаютъ королю, что по дѣлу Познанскому канцеллярія королевская подкуплена, 214.

СТОЛОВЫЯ королевскія имѣнія освобождались отъ обязанности давать содержаніе войску, 164;—столичное войско собираетъ въ нихъ провіантъ до уплаты обѣщаннаго ему „жолда", 166.

СУДЪ, Гродскій Мстиславскій, по жалобѣ іезуитскаго миссіонера Терлецкаго, умышленно сломавшаго крестъ во время нападенія на Осмоловичскую церковь, православныхъ шляхтичей, въ числѣ 70 чел., защищавшихъ церковь отъ нападенія и обвиненныхъ іезуитомъ въ христоубійствѣ, за неявку ихъ въ судъ,—всѣ они отъ страха разбѣжались по лѣсамъ, — опредѣлилъ ловить ихъ и лютѣйшею смертію, т. е. четвертя казнить, 94.

— Земскій Трокскій, даетъ напоминальный листъ Шумскому о возвратѣ захваченной имъ земли Тр. архимандріи, 10; по дѣлу о тойже Мейловщинѣ съ Е. Стравинскимъ, тое справы не кончечи, на разсудокъ господарскій (короля) отослалъ, 12.

—Королевскій ассесорскій, утверждаетъ декретъ магдебургіи Трокской относительно трехъ уволокъ земли, бывшихъ въ пользованіи Тр. архимандріи, присужденныхъ городу Трокамъ, съ тѣмъ чтобы Тр. архимандріи городъ уплатилъ тысячу золот., 32.

СЪѢЗДЪ генеральный православнаго духовенства, назначенъ депутаціею сеймовою (см.) на 15 мая, потомъ отложенный къ 15 іюня (1790 г.) въ Пинскѣ для учрежденія Главной Консисторіи и выбора членовъ ея, 249.

Т.

ТИПОГРАФІЯ Могилево-Братская, книги въ ней напечатанныя, 231.

ТРОКСКАЯ АРХИМАНДРІЯ,—въ составъ ея входили: церковь Рождества Пресв. Богородицы, основанная въ 1384 г. в. кн. Литовскимъ Витовтомъ, 14, 34, 51;—Рождества Христова, имъ же основан-

У.

Ц.

ОГЛАВЛЕНІЕ

ПЯТАГО ТОМА

АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА ДОКУМЕНТОВЪ,

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРО-ЗАПАДНОЙ РУСИ.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

ОПЕЧАТКИ.

Стран.	*Строка.*	*Напечатано.*	*Нужно читать.*
3	5	велилй	великій
—	23	ца церковь	на церковь
4	23	Уроцехъ	Троцехъ
4	26	подлимный	подлинный
109	6	противляйся	противляйся
133	7	просить	просить
—	8	ни	ни
139	11	nie mąsz	nie masz
155	14	nieprzyiacielowi, postrachem,	nieprzyiacielowi postrachem
159	25	вздумано	вздумало
162	11	короля н сената	короля и сената
217	8	частью	частью
223	1	погребень	погребенъ
—	сн. 2	Зенькевивича	Зенькевича
231	14	видио	видно